75 cts

SÖGUSAFN HEIMSKRINGLU

Forlagaleikurinn

Skáldsaga

Í ÞREMUR
DEILDUM

Arnljótur B. Olsen

EFTIR

Herman Bjursten

WINNIPEG
PRENTSMIÐJA HEIMSKRINGLU
1910

1. deild. Bls. 3.– 235.
2. " " 236.–391.
3. " " 392.–626.

Arnljótur B. Olson

Forlagaleikurinn.

Fyrsta deild.

FORMÁLI.

Austanver[illegible] liggur, álma úr Mundíafjöllunum inn í Ty[illegible] Á landamærunum, beggja vegna við Innfljótið, mynda fjöllin Engadindalinn, sem svo er nefndur, án efa hið fegursta landsvæði í Norðurálfunni. Hér um bil í miðjum dalnum stefnir Innfljótið í norður, og rekur sig þar á háan klett, sem stendur lóðréttur upp úr vatninu. Ofan af kletti þessum fellur fjallbuna, sem myndar fagran foss. Íbúar dalsins hafa ímugust miklinn á klettinum, og enginn vill búa í nánd við hann eða nálgast hann eftir sólsetur. Það er sagt, að vofur eigi heimili uppi á klettinum, og þegar tunglið skín um bjartar sumarnætur, þá dansi þær þar og drekki af hinni freyðandi fjallbunu. Nafn hans er líka sorglegt, því hann er kallaður "Helklettur".

Þegar Mórits frá Saxlandi, í stríðinu við Karl

fimta fór yfir Ehrenberger-Klause til Innsbruck og Trident, höfðu nokkrir af hermönnum hans dreift sér um Engadindalinn til að ræna. Ungur Tyrólbúi flúði undan hermönnunum ásamt unnustu sinni til þessa kletts. Fáeinir saxneskir veiðiliðsmenn eltu hann til að ná í hið fagra herfang, en þegar hann sá að hann gat ekki varið hana gegn ofureflinu, stakk hann rýting í hjarta hennar og stökk svo sjálfur ofan í hið straumharða Innfljót, skiljandi blóðugt líkið eftir handa ræningjunum. Endurminningin um þennan sorglega atburð lifir enn meðal dalbúanna, og af honum dregur kletturinn nafn sitt.

Það var kveldið hinn 16. júní 1817. Ungur maður stóð efst uppi á "Helklettinum", hallaðist upp að gildum eikarstofni og horfði hugsandi yfir landsvæðið, sem blasti við sjónum hans. Sólin var nýlega sígin í æginn, og skær klukknahljómur barst að eyrum hans frá klaustri, sem stóð þar í nánd, en ekki gat hann samt beint hugsun hans að andlegum efnum. Annari hendinni studdi hann á skrautbúna byssu, en með hinni klappaði hann hundinum sínum, sem stóð hjá honum. Þó virtist hugur hans vera langt í burtu. Hann var klæddur grænni veiðitreyju, sem var hnept upp úr, um mittið hafði hann spent gullbelti og í því sátu tvær skammbyssur og einn daggarður. Andlitsdrættir hans voru reglubundnir og fagrir, en háðslegt bros, sem lék á vörum hans, aflagaði þá og gerði hann ógeðslegan. Í augum hans leifruðu blossar ástríðanna, og svipfræðingar hefðu án efa, af hinum þykku vörum hans, sagt hann afar-lostagjarnan og gæddan ómettandi lífsnautnaþrá.

Skuggarnir smálengdust, himininn varð dimmari og stjörnurnar komu í ljós. Algjörð kyrð ríkti yfir öllu, að eins vatnsniðurinn heyrðist. Ungi maðurinn setti veiðihornið fyrir munn sér og blés. Þá brá

svo við, að alt sýndist verða lifandi. Bergmálið endurrómaði frá klettaskorunum, og rádýrin þutu fram úr fylgsnum sínum. Einkennilegt bros lék á vörum veiðimannsins.

'Maðurinn er þó voldugur", sagði hann og hallaði sér aftur upp að trénu. "Náttúran sefur, fuglarnir hvíla á greinum trjánna, dýrin sofa í fylgsnum sínum, — svo ber ég málmlúður að munni mér og blæs — og náttúran verður að svara frá klettinum, dalnum, skóginum og gilinu, fuglarnir hoppa kvakandi á trjánum og dýrin verða hrædd. — Maðurinn er í sannleika náttúrunnar herra".

"En er hann þá sinn eigin herra? Getur hann af sjálfsdáðum ákveðið sína eigin lífsstefnu, og tekið öflugan þátt í forlögum sínum? Er ekki til ósveigjanlegt afl, sem stjórnar honum með stálveldissprota, og skipar honum annað veifið að líða og hitt veifið að njóta, — að þrá, að vona, að örvilnast? Er nokkur sá maður til, sem hefir getað sagt: "Ég hefi barist við forlög mín og yfirunnið þau".

"Undarlega mannlíf! Hefir nokkur fundið lykilinn að þinni gátu? Gegn hinum veika sýnir þú veldi þitt, en þú lætur undan hinum sterkari. Hvað er frelsi? Ég hefi ferðast um fylkin í Sviss frá vestri til austurs. Það er kallað frjálsasta land Norðurálfunnar, en hvað fann ég? Þjóð, sem berst við skort í fjalladölunum, sem er sundurdreifð af pólitiskum flokkum og trúarlegu rifrildi, og þar af leiðandi auðfengin bráð hverjum þeim sigurvegara, sem nota vill vanmátt hennar. Hjá einstaklingnum eru sömu ástríðurnar, án þess hann geti fullnægt þeim, sama þráin eftir sælu, án nokkurrar vonar um, að ná henni, sama blindan, sami þrældómurinn eins og í öllum öðrum löndum, sem ég hefi komið í. Já, mennirnir eru líkir hver öðrum, hvort sem þeim er stjórnað af konungum eða þingum, hvort sem þeir

búa í klettum eða dölum. Undir skinnstakk Eskimóans blossar samskonar hjarta eins og undir gullsaumaða kjólnum hegðanprúða Frakkans, og sama blæjan hylur augu beggja".

"Frelsi er ekki til á jörðunni. Ég sjálfur, til dæmis, hefi ég ekki frá æsku borið fjötur á fótum? Ég vil vera frjáls, sjálfstæður, óháður, ég vil njóta lífsins, því ég er maður, sem ætti að kunna þá list. Ég vil skemta mér við nautn vínþrugnanna í Salabríu, við hinn dimma eld, sem logar í augum Hesperíukvennanna; ég vil fara um allan heiminn, til að sjá alt, neyta alls, smakka á sérhverjum ávexti, sem vex í matjurtagarði lífsins. Æska, þrek og þrá sýður í æðum mínum, spennir taugar mínar og stráir fjöri í blóð mitt. Ég vil leita að sælunni í suðurheimi, því í föðurlandi mínu hverfur hún sem ský fyrir vindi".

"Að ég, hérna rétt fyrir utan dyrnar á Ítalíu, sem mig hefir dreymt um frá æsku, skuli neyðast til að snúa aftur heim í kalda föðurlandið mitt, það er þó sannarlega hart. Og til hvers er ég neyddur til þess? Af því að harðráður faðir vill hafa það þannig, án hans á ég ekki neitt núna, þó ég eigi mikinn arf í vændum. Ó, vald gullsins! Ert það þú, sem grípur dýpst inn í mannlífið?"

Ungi maðurinn varð hugsandi. "Já, þannig er það", sagði hann að síðustu, "þannig hlýtur það að vera. Það litið af frelsi, sem við getum fengið, fæst að eins fyrir peninga, án þeirra er það ófáanlegt. Þeir eru eina meðalið".

Í nafni allra illra ára! sagði hann nokkru síðar, "ég verð að fá þetta meðal — það er nauðsynlegt. En hvar get ég fengið það? — — Það er spursmálið".

"Á ég að bíða, þangað til morgunroði æskunnar er horfinn — fjör hennar sloknað — þrek hennar

tæmt af langvarandi baráttu við þjáningar og óuppfyltar óskir? Á ég að bíða þangað til nautnarorkan er þrotin, þangað til ég er orðinn óhæfur til að leita sælunnar? Að lifa, það er að neyta. Líf án nautnar er uppgerðarlíf".

"Nei — ég vil ekki bíða, ég verð að vera frjáls — eða deyja. En faðir minn er maður á bezta aldri. Hann getur orðið mjög gamall maður — hann getur lifað lengur en ég. Dauði og djöfull!"

Á þessu augnabliki fann unglingurinn aflmikla hönd lagða á herðar sínar. Hann hopaði á hæl og sneri sér við.

Frammi fyrir honum stóð maður, á að gizka 45 ára gamall, útlitið var svo göfugt, að það krafðist virðingar, blossinn í augunum tempraðist af hinni rólegu alvöru, er ríkti á hinu háa enni, sem hvorki tíminn eða áhyggjurnar höfðu merkt með einni einustu hrukku.

Klæðnaður hans var sem unga mannsins og vopnin sömuleiðis. Ungi maðurinn varð vandræðalegur fyrir hinum rannsakandi augum, sem á hann horfðu.

"Nú, góði Eberhard minn", sagði eldri maðurinn, "ég held það liggi illa á þér. Eða hverju varstu að blóta, þegar ég kom?"

"Mér gramdist, hve illa mér gengur að veiða", svaraði unglingurinn sjáanlega feiminn. "Hefir þú verið hepnari, pabbi?"

"Já, ég hefi verið sérlega heppinn, ég hefi skotið tvo ráhafra síðan við skildum. Komdu með mér til greiðasöluhússins, þar skaltu fá villibráð".

"Ég þakka þér fyrir, faðir minn, en segðu mér fyrst, hvort það er óbifanlegur ásetningur þinn að fara heim til Svíaríkis, án þess að heimsækja Ítalíu, sem þú veizt að mig langar svo innilega til".

"Við verðum að fresta þeirri ferð til annars árs. Ég er búinn að vera nógu lengi frá heimilinu, og

umboðsmenn mínir hafa einnig skrifað mér, að nærvera mín sé nauðsynleg heima vegna eigna minna. Það er þér sjálfum til hagsmuna, að erfðaóðal það, sem seinna verður eign þín, lækki ekki í verði".

"Ó, faðir minn, þú átt svo mikið, að þú eyðir ekki öllum tekjunum, hvernig sem þú hagar búskap þínum. Lífið er svo stutt — hví skyldi maður þá neita sér um hina sönnu nautn fyrir þá lítilsverðu ánægju, að safna meira af gulli en maður þarf?"

"Þú þekkir það ekki, Eberhard. Upplag þitt er að eyða, og ég er hræddur um, að eignir mínar, sem nú eru talsverðar, verði endasleppar í höndum þínum, þegar þú færð þær. En á meðan ég lifi, þá er það ég, sem stjórna þeim, eins og þú skilur".

"Ég hefi aldrei hlutast til um þín málefni, faðir minn", svaraði Eberhard með reiðiþrungnum svip. "En er það þá til of mikils mælst, að sonur Stjernekrans greifa, sem allir segja mjög auðugan, fái leyfi til að fara einu sinni til Ítalíu, þess lands, sem allir aðrir ungir aðalsmannasynir heimsækja, þó þeir eigi helmingi minni eignir. Ég er 24 ára gamall, faðir minn, og þó hefirðu aldrei gefið mér leyfi til, að gera neitt að mínum eigin vilja. Af hverju viltu halda mér í þessari áþján, sem dregur allan kjark úr eðli mínu? Ef þú þarft endilega að fara heim vegna jarðeigna þinna, leyfðu mér þá að minsta kosti að njóta minna ánægjustunda. Gefðu mér hæfilega fjárupphæð, og lofaðu mér að fara einum til Ítalíu".

Eberhard talaði þetta með hárri, þverúðgri röddu. Greifinn leit rólega og alvarlega á son sinn, sem ekki þoldi augnatillit hans, og varð að líta undan.

"Skemtanir, ávalt skemtanir", sagði greifinn, "um þær hugsar þú eingöngu, Eberhard. Þú segist vilja njóta lífsins, af því það sé svo stutt. Heldurðu þá að munaðarlífið, sem töfrar greiningarvitið

og skilur eftir deyfð og leiðindi, geti verið svo mikið sem skuggi af þeirri sælu, er maðurinn á að sækjast eftir? Nei, sonur minn, þessi sæla getur að eins komið innan að, frá hugskoti mannsins. Það þarf hvorki Hesperíuland né myrtusviðardalina í Hellas til þess að eðallyndur hugsunarháttur geti fundið hana. Hún býr ekki í purpurasafa þrúgnanna, né í liljubrjóstum kvennanna, og þú leitar hennar árangurslaust í urmul lífsins. Þú getur keypt alt nema farsældina".

"Það er engin farsæld til án frelsis, faðir minn", svaraði Eberhard. "Myndir þú, til dæmis, vera ánægður, ef þú yrðir að elta annars manns spor, fylgja honum eins og skugginn hans, án þess að mega í nokkru ráða þínum eigin gjörðum?"

"Ég mundi varpa af mér slíku oki, af því ég veit, að ég er fullþroskaður til að njóta þess frelsis, sem þú talar um. Sérhver sá maður, sem er hæfur til að njóta frelsis, hann nýtur þess líka, því óskir hans, kröfur og störf eru ekki móthverfar mannfélagslögunum né siðferðisfyrirskipunum. Ef þú skilur rétt, hvað frelsi er, þá kemstu að því, að það er ófrelsi, sem þú þráir, og að þú en ekki aðrir ert orsök í þessari vanhugsuðu löngun".

"Það er siðferðislega frelsið, sem þú talar um, faðir minn — —"

"Já, siðferðislega frelsið", greip faðir hans fram í, "já, einmitt það, því annað frelsi er í raun og veru ekki til. Það, sem þú kallar frelsi, er að eins heimild til að svala fýsnum sínum á þann hátt, sem maður vill. Einungis sá, sem hefir yfirunnið fýsnir sínar, er í sannleika frjáls og um leið gæfuríkur. Að eins hann er hæfur fyrir frelsið í þeim skilningi, sem þú leggur í það. Þú, sonur minn, hefir enn ekki unnið fyrir hinu fyrra frelsi, og þess vegna vil ég ekki veita þér hið síðara".

"Þú verður að afsaka, faðir minn", svaraði Eberhard í hæðnisróm, "að ég get ekki aðhylst þessa óþýðu siðferðiskenningu, sem þú heldur fram. Menn leita gæfunnar með ýmsu móti, eftir upplagi hvers eins. Skáldið leitar hennar í hugmyndaflugi sínu, ágjarni maðurinn í gullinu, drykkjumaðurinn í vínglasinu, vísindamaðurinn í rannsóknum sínum, trúarvinglsmaðurinn í skoðunum sínum, hirðmaðurinn í sólskini hinnar konunglegu náðar. Hver skyldi voga að halda því fram, að einn eða annar hafi valið rangt? Alt mannlegt líf hvílir á ófrjálsum grundvelli, og við verðum að hlýða þeim veraldarlögum, sem yfir okkur ráða. Það eru forlögin, sem leika sér að okkur, og gefa hverjum einum leikföng sín. Jæja, faðir minn, leyfðu mér að eiga mín — og enginn mun öfunda þig af þínum".

Með vaxandi óánægju hlustaði greifinn á fjarstæður þessar, sem hinn ungi maður taldi upp. Forlagatrúar meginreglur, fluttar með slíkum óhultleik og sannfæringu, hlutu að hafa óþægileg áhrif á hið eðallynda hugarfar greifans.

"Eberhard", sagði hann og horfði fast á son sinn, "þær meginreglur, sem þú virðist aðhyllast, eru ekki annað en léleg blæja, sem lestir og glæpir reyna að hylja sig með. Það eru engin óraskanleg veraldarlög til, sem teyma okkur eða leiða, en það er til mild og góð forsjón, sem hefir úthlutað okkur misjöfnum hvötum, en um leið gefið okkur þrek til að sigrast á hinum vondu en aðhyllast þær góðu. Ímyndaðu þér ekki, sonur minn — og hann benti um leið á sólina, sem var að setjast — ímyndaðu þér ekki, að þessi hnöttur, sem dag eftir dag dreifir ljósi sínu um jörðina, lýsi að eins þeirri kynslóð, sem mist hefir sitt innra ljós. Nei, eins og hann með sínum glóandi geislum framleiðir ávalt nýjar tilbreytilegar myndir, þannig framleiðir sól frelsisins á

himni sálarinnar blómstur á vorin og ávexti á haustin. En fræ hins vonda þroskast bezt í myrkrinu, ávextir þess forðast ljósið og ná ekki fullum vexti fyr en eftir sólsetur".

Um leið og greifinn talaði þessi orð, gekk hann fram á klettbrúnina, til þess að geta betur séð, hið tignarlega landsvæði. Á þessu augnabliki hurfu síðustu geislar sólarinnar bak við fjöllin í vesturátt.

Voðalegt áform lifnaði í huga Eberhards.

"Innfljótið er djúpt", — hugsaði hann, — "það, sem geymt er á botni þess, kemur aldrei upp aftur. Ef ég hrindi — þ á e r é g f r j á l s".

Það var sem andar undirdjúpanna hvísluðu að honum með þúsund munnum: "Þú ert frjáls!"

Hann fann til ákafrar ólgu í kinnum sínum, fæturnir skjögruðu og kaldur sviti huldi enni hans.

Hægt og hægt nálgaðist hann föður sinn, sem stóð í djúpum hugsunum hrifinn af fegurð nágrennisins.

"Sjáðu, Eberhard", sagði hann, "líttu á þetta fagra, tignarlega útsýni. Getur þú, þegar þú skoðar það, efast um að til sé góð og ástrík for —"

Meira gat hann ekki sagt, því sonurinn hrinti honum niður í hylpýpið.

Með þungum andardrætti og starandi augum horfði föðurmorðinginn niður í djúpið og hlustaði. Hann hélt sig heyra föður sinn tala formælingu. Svo varð alt kyrt. Með mestu hægð vék hann frá klettbrúninni, þar sem þessi viðbjóðslegi glæpur var framinn.

"Það er ekki ég", — sagði hann við sjálfan sig, — "það voru forlögin". Og honum heyrðist bergmálið endurróma: "Það voru forlögin". Föðurmorðinginn gekk nú í hægðum sínum ofan af klettinum.

Nokkrum vikum síðar var skráð í svensku blaði:

"Við höfum fengið fregn um tilviljun, sem er mörgum af löndum vorum sannarlegt hrygðarefni. Dróttsetinn, greifi Stjernekrans, einn af hinum ríkustu aðalsmönnum vorum, og af öllum, sem þektu hann elskaður og virtur, sem eðallyndur maður og fróður, hefir á ferð sinni um suðurhluta Norðurálfunnar mist l'fið af sorglegri tilviljun. Fagurt kvöld í júnímánuði var hinn eðallyndi greifi ásamt syni sínum, sem fylgdist með honum á þessu ferðalagi, staddur á háum kletti, sem stendur lóðréttur upp úr Innfljótinu. Hrifinn af fegurð landslagsins, stóð hann á yztu brún klettsins, og án þess hann tæki eftir því, losnuðu nokkrir steinar undir fótum hans, svo að hann ásamt þeim féll ofan í Innfljótið. Um leið og hann féll, æpti hann nokkuð hátt, svo að sonur hans, sem var staddur hins egar á klettinum, þegar óhappið skeði, þaut þangað sem hann heyrði ópið, og menn geta ímyndað sér hræðslu hans og örvilnan, þegar hann fann föður sinn hvergi, enda lá við, að hann steypti sjálfum sér í fljótið á eftir föður sínum.

"Það, sem enn meir jók beiskju sorgarinnar, var það, að lík hins druknaða manns fanst hvergi, þrátt fyrir það, að leitað var í og meðfram fljótinu grandgæfilega í marga daga á eftir. En þetta er skiljanlegt, þegar þess er gætt, að á þessum stöðum er fljótið straumhart mjög og margar hringiður í því, sem draga alt niður í djúpið".

"Stjernekrans greifi átti margar jarðir, auk hins ágæta erfðaóðals, Óðinsvíkur, sem er í suðurhluta Vermlands, skamt frá bakkanum á Venern. Eberhard Stjernekrans greifi er nú erfingi þessara miklu eigna. Til að reyna að mýkja sorgina, sem föðurmissirinn bakaði hinum unga greifa, hefir hann tekist ferð á hendur til Ítalíu".

FYRSTI KAFLI.

I.

Litli skíðburðarmaðurinn.

Það var kveld nokkurt í byrjun októbermánaðar, fáum árum eftir hinn voðalega viðburð, sem við þegar höfum lýst. Það var farið að dimma, úðaþoka var í loftinu og dálítið regn féll á jörðina. Það var einn af þessum óþægilega köldu dögum, sem eru svo tíðir í Svíþjóð á haustin.

Á norðurbökkunum á Venern, nokkrar mílur vestur af Carlstad, stendur þéttvaxinn og dimmur greniskógur, tilheyrandi skrautlegu höfðingjasetri, sem stendur á ljómandi fallegu nesi. Gegn um þennan skóg rennur þjóðvegurinn í ótal bugðum. Til hliðar við veginn er á einum stað dys nokkur, sem hefir myndast smátt og smátt með því, að þeir, sem um veginn fara, kasta þremur steinum hver í dysina, til endurminningar um morð, sem þar var framið. Siður þessi er mjög almennur, einkum í miðhéruðum Svíþjóðar.

Klukkan mun hafa verið um 5 þetta áður áminsta októberkvöld, þegar lítill, fátæklega klæddur piltur stóð kyr við dys þessa. Pilturinn leit út fyrir að vera á að gizka 10 ára, og var mjög fölur og horaður. Hann var í gamalli, slitinni treyju, en

snið treyjunnar og efni gáfu ástæðu til að ætla að hann hefði áður átt betri daga. Sömuleiðis bar hinn gáfulegi og hreinskilnislegi svipur hans vott um að hann hefði notið góðs uppeldis og hentugrar kenslu.

Drættirnir í barnsandliti þessu voru dimmir, en reglubundnir og framúrskarandi fallegir. Hrafnsvart hár féll í lokkum á herðar niður, utanum litla sólbrenda hálsinn. Í módökku, fallegu augunum glitraði fjörið, sakleysið og vitsmunirnir.

Pilturinn stóð kyr við dysina. Hann skalf af kulda, því þessi gömlu, þunnu föt veittu honum ekki nægilegt skjól, og svo voru þau nærri gegnvot af regninu.

"Ó, það er svo dimt í skóginum", sagði hann við sjálfan sig, "og mér er svo kalt og ég verð votur. En það tjáir ekki að tala um það", bætti hann við í öruggari róm, "móðir mín er veik og deyr af kulda, ef ég útvega ekki eldivið, og því verð ég að herða mig".

Pilturinn klifraði upp á dysina og fór að tína saman þurrar greinar og kvisti. Það dimdi æ meir og þokan óx. Honum kom nú til hugar, hvert ódáðaverk hér hafði verið unnið. varð dálítið skelkaður, kastaði frá sér eldiviðnum og þaut ofan á þjóðveginn aftur.

"Nei", sagði hann lágt, "ég má ekki taka neitt frá þessum voðastað. Myrti maðurinn getur komið og heimtað eign sína aftur. Ég verð að fara inn í skóginn til að finna þar eldivið. — En, það er svo dimt — svo dimt. Ég verð að minsta kosti að fara héðan, því þessi staður vekur hjá mér hræðslu".

Vesalings pilturinn hljóp eins hratt og hann gat eftir veginum, rétt eins og svipur hins myrta manns væri á hælum honum. Loks stóð hann kyr, lagði hendina á hjarta sitt, sem barðist ótt, og sagði :

"Jæja, nú fer ég inn í skóginn og tíni eldivið. Það er heimska, að vera hræddur. Guð og frelsarinn varðveita börnin, þegar þau eru góð og saklaus — segir mamma, og hún veit, hvað hún segir".

Þegar pilturinn hafði huggað sig við þessa hugsun, fór hann að syngja vers úr sálmabókinni; röddin var nokkuð veik, en forkunnar fögur. Hann gekk fáeina faðma inn í skóginn og var svo heppinn, að finna þar nóg af greinum og kvistum. Á stuttum tíma tíndi hann saman eins mikið og hann treysti sér til að bera, batt síðan snæri utan um vöndulinn og lyfti honum á bak sér.

"Skoðum við til", sagði hann ánægður, "nú fer ég heim og nú skal mamma fá hita, og ég skal sjóða handa henni súpu, — það verður ágætt".

Hann hljóp fáein spor og var þá aftur kominn út á þjóðveginn og stefndi svo í áttina heim. Nú var orðið nærri fulldimt og enn rigndi. Byrðin var of þung fyrir piltinn, svo honum lá við að hníga niður undir henni, og nokkrum sinnum datt honum í hug, að fleygja henni niður og hlaupa heim. En þá datt honum í hug, að móðir hans var köld og svöng, herti sig því og labbaði áfram með byrði sína. Loksins var hann kominn út úr skóginum, þangað sem engjar og akrar lágu með fram veginum. Uppgefinn settist litli göngumaðurinn á stein, og horfði með tár í augum á skíðavöndulinn, sem hann hafði lagt við fætur sér. Þaðan, sem hann sat, sá hann yfir Venern, og á litlu nesi, sem teygði sig út í vatnið, sá hann móta fyrir gráu steinhúsi.

"Hvers vegna", sagði pilturinn við sjálfan sig, "verð ég að ráfa hér um skóginn, svangur og holdvotur, með þessa þungu byrði, á sama tíma og þeir, sem eiga heima í steinhúsinu þarna, sitja við ofninn og hlýja sér, og borða kveldmatinn og steikt epli,

sem ég hefi ekki smakkað um langan tíma, og sem ég smakka máske aldrei oftar?"

Pilturinn fór að gráta, hann átti enn eftir að ganga nokkuð langan veg, áður en hann næði heim.

Þegar hann var búinn að hvíla sig litla stund, stóð hann upp í því skyni, að halda af stað aftur. Þá heyrði hann að vagn kom akandi, og beið.

"Ó", sagði hann, "ég vildi að þetta væri vingjarnlegur bóndi, sem leyfði mér að fylgjast með litinn spotta".

En vagninn, sem kom akandi út úr skóginum, var skrautlegur ferðavagn með 3 hestum fyrir og ökumann klæddan einkennisbúningi. Hann nálgaðist piltinn smátt og smátt.

"Einungis að ég þyrði nú að stökkva upp í vagninn að aftan", sagði litli pilturinn. "Það getur naumast verið mikil synd, — ég veit það ekki, því mamma hefir aldrei minst á það. — En hún hefir sagt mér, að þegar mér detti í hug að gera eitthvað sem ég veit ekki hvort er rétt eða rangt, þá skuli ég ekki gera það fyr en ég er búinn að ráðfæra mig við hana. — Það er því bezt, að ég hætti við að stökkva upp í vagninn, — já, ég verð að hlýða henni góðu mömmu minni, og gera ekkert nema það, sem ég veit að er rétt. — En henni er kalt, hún er veik og svöng, og ég er ekki fær um að koma þessari þungu byrði heim. Guð minn góður, hvað á ég að gera?"

Vagninn var nú kominn á móts við piltinn, sem stóð bak við tré við skurðinn. Ég held ég verði að stökkva upp í vagninn", hugsaði hann. "Það getur naumast verið stór synd". Hann gerði það því. Um leið og vagninn ók fram hjá trénu, lánaðist honum að komast upp í auða þjónssætið aftan á vagninum, og settist þar með vöndulinn á hnjám sér. Hann var sárhræddur um, að einhver kynni að

verða hans var, svo hann yrði rekinn ofan úr vagninum aftur, en það leið dálítil stund, án þess nokkur virtist verða var við hann. Hann áleit sig úr allri hættu, en þá kom ein af greinunum við vagninn.

"Stöðvaðu vagninn, ökumaður", kallaði hranaleg rödd úr vagninum, sem nam staðar undir eins. Litli drengurinn skalf af ótta, hann vantaði snarræði til að stökkva ofan og hlaupa burt.

"Það situr einhver aftan á vagninum", sagði hranalega röddin. Líttu eftir hver það er, Jóhann".

Þjónn, sem sat við hlið ökumannsins, stökk ofan og gekk til piltsins, sem orðinn var máttlaus af hræðslu. Þjónninn greip í handlegg hans og kipti honum ofan úr sætinu, en um leið og vöndullinn datt, slitnaði snærið, svo kvistirnir dreifðust um veginn. Grátandi laut drengurinn niður til að tína saman eldiviðinn, en þjónninn varnaði honum þess, tók í handlegg hans aftur og dró hann að vagndyrunum.

"Hr. barún", sagði hann, "það er lítill betlarastrákur, sem sat aftan á vagninum. Hér er hann".

Vagninum var lokið upp, og hræddi drengurinn leit snöggvast inn í hann. Af því að dimt var, gat hann ekki séð andlit þeirra, sem þar sátu, en hann tók þó eftir, að þar sat karlmaður og kvenmaður með lítið barn í kjöltu sinni, og á aftara sætinu sat drengur, á að gizka 6 ára, og við hlið hans hávaxinn karlmaður í dökkri kápu.

Hinn fyrnefndi maður stakk höfðinu út um gluggann, tók harðneskjulega í handlegg drengsins, hristi hann og sagði:

"Ég skal kenna þér, litli þjófsunginn þinn, að skríða í óleyfi upp í vagn ókunnugs fólks. Hvar hefirðu lært slík þorparabrögð?"

"Æ, góði herra", sagði drengurinn grátandi, "ég er ekki þjófsungi, ég er fátækur drengur, og var á leiðinni heim með eldivið handa móður minni, sem

er veik í köldu húsi heima hjá sér, — ég var svo þreyttur, að ég gat naumast borið eldiviðinn, og því settist ég aftan á vagninn, — — ég vissi ekki, að það var rangt gert — —"

"Við höfum nóg af slíku þvaðri", sagði maðurinn vonskulega um leið og hann slepti drengnum. Þeir hafa ávalt nógar sögur um veikar mæður, þessir betlarastrákar, — það er gamla vísan, — maður heyrir aldrei annað. — Þú lýgur alveg eins og aðrir strákar".

"Pabbi", sagði drengurinn í vagninum, "má ég gefa betlarastráknum högg með svipunni minni?"

Án þess að bíða svars, teygði ríki drengurinn sig út úr vagninum og barði fátæka drenginn með litlu svipunni sinni. Fátæki drengurinn rak upp hljóð, bæði af sársauka og gremju.

"Hættu þessu, Georg", sagði maðurinn, sem sat á aftara sætinu, um leið og hann tók í handlegg litla harðstjórans, "hættu. Fátæki drengurinn hefir fengið nægilega refsingu fyrir sína hugsunarlausu yfirsjón, og það er ofboðslegt, að horfa á barn beita svona mikilli grimd".

Fátæki drengurinn leit þakklátlega til mannsins, sem var á hans bandi, en drengurinn í vagninum svaraði í hortugum róm :

"Kennarinn þarf ekki að skifta sér af þessu, fyrst pabbi þegir, því það er honum, sem ég á að hlýða, held ég".

Kennarinn svaraði engu en stundi.

"Settu þig upp aftur, Jóhann", sagði harðráði maðurinn, "og þú, drengur, gættu þess eftirleiðis, að setjast ekki upp í vagn aftur í leyfisleysi. Haltu af stað, ökumaður!"

Vagninn hélt áfram. Litli drengurinn huldi andlit sitt með höndunum og grét, beisklega, ákaft, eins og að eins börn geta grátið.

"Ég sagði honum, að móðir mín væri veik", sagði drengurinn við sjálfan sig kjökrandi, "og hann sagði að ég lygi og kallaði mig þjóf, — og litli sonur hans sló mig í andlitið með svipunni sinni. — — Þannig eru þeir ríku. — — Hefði það verið fátækur bóndi, þá hefði hann ekki rekið mig í burtu, og því síður barið mig og kallað mig þjóf, mig, sem aldrei hefi stolið neinu, ekki einu sinni svo miklu sem títuprjón. Ó, guð minn góður! hvernig á ég nú að komast heim til minnar góðu móður?"

Drengurinn laut niður snöktandi, og fór að tína saman greinarnar og kvistina.

"Af hverju grætur þú, drengur minn?" heyrði hann á sama augnabliki sagt í meðaumkvunarróm, og þungri hendi var stutt á herðar honum. Hann leit upp. Frammi fyrir honum stóð ungur maður, tötralega klæddur, með harðan og tryllingslegan svip, sem þó hafði mýkst ögn af eðlilegri meðaumkun. Þrátt fyrir hið hörkulega útlit mannsins og rauða hárið hans, vakti þó hreimurinn í orðunum traust drengsins. Hann sagði með barnslegri hreinskilni frá vandræðum sínum, hvað fyrir hann hafði komið í vagninum og hve illri meðferð hann hefði mætt.

Maðurinn með rauða hárið krefti hnefana af gremju, þegar hann heyrði sögu drengsins.

"Já, þannig eru þeir", tautaði hann og stappaði niður fótunum, "þannig eru þessir ríku höfðingjar, sem álíta sig æðri verur. Það er níðingslegt, að fara þannig með vesalings dreng". Þvo bætti hann við:

"Hvað ertu gamall?"

"Hér um bil 10 ára".

"Hefirðu notið skólanáms?"

"Já, ég sæki skóla á hverjum degi hjá góða

prestinum í bænum okkar, og hann segir mér til borgunarlaust".

"Á, og hvað lærirðu hjá honum?"

"Ég læri mikið", svaraði drengurinn. "Ég læri sögu, latínu, þýzku, og er nýbyrjaður á bókstafareikningi. — — En það er satt, — þú skilur ekki við hvað ég á með þessu".

"Og, jú", svaraði maðurinn raunalega, "ég skil það vel, því ég hefi líka notið skólakenslu á þínum aldri. Mér var ánægja að lesa allar þær sögur, sem þú nefndir — — en það voru þeir ríku, sem trufluðu mig og ráku mig út í sollinn, það eru þeir, sem hafa gert mig að því sem ég er, og þess vegna hefi ég svarið, að hata þá til dauðans".

Hann þagnaði eins og hann væri gagntekinn af bitrum endurminningum.

"Heyrðu, drengur", sagði hann að lokum, "þú verður að sverja, að hata þessa höfðingja, sem kúga þig og alla fátæka. Þú verður að sverja, að þú skulir ofsækja þá, á meðan nokkur blóðdropi rennur um æðar [illegible]r. Þú verður að sverja Hannibals eið gegn þessa ölvuðu erfðaætt, — skilurðu, hvað ég meina?"

"Já", sagði drengurinn, sem í núverandi sinnisásigkomulagi sínu varð heillaður af hótunaryrðum manns þessa. "Hannibals eið, já, ég skil það mjög vel, ég hefi lesið um hann í Corneelius Nepos. Það var hann, sem í æsku sór Rómverjum eilífu hatri, og hélt fast við þann eið meðan hann lifði".

"Jæja", svaraði maðurinn. "Þú verður að sverja sams konar eið gegn höfðingjunum og hinum ríku, — þeir eru okkar Rómverjar, — og við erum Carthagó-borgararnir. Þeir kalla okkur þjófa og betlara, til þess að geta kúgað út úr okkur hinn síðasta skilding og kappalið sig í höllum sínum á svita okkar og blóði. Bölvunin hvíli yfir þeim".

"Bölvunin hvíli yfir þeim!"' endurtók pilturinn með ákafa, "ég sver að hata þá".

"Gott", sagði rauðhærði maðurinn. "Hvað heitir þú, piltur minn?"

"Morits Sterner", svaraði pilturinn.

"Sterner?" endurtók hinn undrandi. Það er fallegt nafn. Lifir faðir þinn?"

"Það veit ég ekki", svaraði pilturinn, "ég hefi aldrei séð hann, en mamma segir, að hann sé dáinn og ég skuli seinna fá að vita, hver hann hafi verið".

"Humm!" — tautaði maðurinn — "eftir því er hann hjábarn. Einn höfðingjahrekkurinn líklega".

"Faðir þinn", sagði hann hátt, "hefir þá ekki heitið Sterner?"

"Nei, mamma mín og presturinn, sem kennir mér, hafa valið mér þetta nafn. Þau segja, að ég eigi að nefna mig þannig, því eitthvað verði maður að heita".

"Hve lengi hefirðu gengið undir þessu nafni?"

"Liðugt ár. Áður var ég ávalt kallaður Morits"

"Hvar áttu heima?"

"Utanvert í bænum, sem stendur þarna".

"Og þú og móðir þín eruð einsömul í kofa?"

"Já, við erum mjög fátæk núna, — en við vorum það ekki".

"Þið voruð það ekki? Er langt síðan?"

"Þá höfðum við laglegt hús með matjurtagarði, á að gizka 2 mílur frá bænum. Þá lék ég mér í garðinum og þá kom til mín kennari, sem sagði mér til. Á kvöldin sat ég við eldinn, steikti epli og borðaði hnetur. Nú er það horfið, nú verð ég að rölta út í skóg og afla eldiviðar fyrir mömmu, sem er orðin veik af hrygð og áhyggjum".

"Af hverju orsakaðist fátækt ykkar?"

"Það veit ég ekki, — mamma segir, að þá hafi faðir minn lifað og borgað leiguna fyrir húsið og

garðinn, sem við höfðum, en nú sé hann dáinn og geti ekki lengur hjálpað okkur".

"Hefirðu aldrei séð föður þinn?"

"Ég sá mann, sem kom til okkar við og við, það var mjög góður maður, en ég veit ekki, hvort hann var faðir minn, því hann talaði aldrei um það. Ég hefi oft spurt móður mína um þetta, en hún segir, að ég fái ekkert að vita fyr en ég sé tvítugur að aldri, faðir minn hafi skipað svo fyrir".

Meðan samtalið stóð yfir, hafði rauðhærði maðurinn safnað saman öllum kvistunum, bundið utan um þá og lagt á bak sér, tók svo í hendi drengsins og sagði:

"Komdu, nú skulum við fara. Ég skal bera eldiviðinn fyrir þig, og svo getum við talað saman á leiðinni".

"Þú ert mjög góður að vilja gera þetta fyrir mig", sagði pilturinn með tilfinningu. "Ríki maðurinn barði mig og kallaði mig þjóf, en þú, sem ert fátækur, heldur á byrði minni fyrir mig, — það er einkennilegt".

"Ó, nei", svaraði maðurinn í beiskjuróm, "það er eins og það á að vera. — En segðu mér, piltur minn, af hverju þið lifið, þú og mamma þín, fyrst þið eruð bláfátæk".

"Þegar mamma er heilbrigð, þá vinnur hún af kappi. Hún saumar fatnað fyrir öll höfðingjasetrin í nágrenninu, og auk þess spinnur hún og vefur, og selur voðirnar í kaupstaðnum. Þannig framfleytum við lífinu, en nú", bætti hann við grátandi, "megum við líklega deyja af sulti, því mamma er veik og getur ekki unnið".

"Vertu hughraustur, drengur minn", sagði hinn rauðhærði í meðaumkunarróm, "mamma þín nær heilsunni aftur, og þangað til, vona ég, að einhver

miskunnsöm manneskja hjálpi ykkur. Hvað heitir mamma þín?"

"Hún er alment kölluð húsfrú Sterner, því þegar ég fékk þetta nafn, tók hún það upp líka, til að heita eins og ég. Hún elskar mig heitt, hún góða mamma mín".

"En hvað hét hún áður?"

"Það veit ég ekki. Skírnarnafn hennar var Ágústa, en hvort hún hefir nokkru sinni átt annað eftirnafn en hún nú hefir, það veit ég ekki".

"Þetta er einkennileg saga", sagði sá rauðhærði við sjálfan sig. "Hann er hjábarn, það er greinilegt, en hann veit enn ekki, hvað það þýðir, vesalings pilturinn. Ég kenni svo í brjósti um hann".

"Morits", sagði hann hátt, "ef neyðin kreppir mjög mikið að ykkur, findu mig þá næstkomandi föstudag kl. 5 að kveldinu við dysina, sem er til hliðar við veginn, og sem hefir verið mynduð þar til endurminningar um morð, sem þar var framið fyrir fáum árum. Veiztu við hvaða stað ég á?"

"Ójá", svaraði pilturinn og fór um hann hrollur. "Ég kom þangað í kvöld, en varð hræddur og hljóp í burt. Hvað á ég að gera þangað á föstudaginn?"

"Þú finnur mig þar", sagði þessi undarlegi maður, "og ef mér verður mögulegt að bæta úr vandræðum þínum, þá skal ég gera það, — það geturðu reitt þig á".

"Þú", sagði pilturinn undrandi. "Á hvern hátt ættir þú að geta hjálpað mér? Getur þú útvegað okkur fæði?"

"Það gæti skeð, piltur minn. En þurfir þú ekki minnar hjálpar, því betra, en komdu samt, ég hefi margt að segja þér. En láttu engan vita um ráðagerð okkar".

"Ekki einu sinni hana mömmu mína?"

"Nei, ekki einu sinni mömmu þína. Það myndi skemma alt saman".

"Hvað heitirðu?" spurði Mórits tortrygginn.

"Ég, — ég heiti Jakob Kron — En nú erum við komnir að bænum. Hvar er hús mömmu þinnar?"

"Það stendur nokkuð afsíðis. Ég sé það ekki í myrkrinu, en þetta er gatan þangað heim".

"Gott, nú skil ég við þig. Þú ættir nú að geta borið skíðavöndulinn þennan spotta, sem eftir er, því þú hefir hvílst dálítið. Gleymdu ekki eiðnum þínum, og mundu eftir að finna mig á föstudagskvöldið kl. 5 hjá dysinni".

"Ég skal koma", sagði pilturinn eftir nokkra umhugsun. "Svo þakka ég þér kærlega fyrir hjálpina og alúðina, sem þú hefir sýnt mér, og ég skal biðja guð að annast þig, áður en ég sofna".

"Gerðu það, góða barnið mitt", sagði hinn rauðhærði hrifinn. "Ég þarfnast mjög fyrirbæna þinna. Vertu sæll".

Pilturinn lagði nú byrðina á bak sér, þrýsti hendi greiðvikna mannsins, og gekk svo heim á leið eftir mjóa stignum, sem lá að húsi móður hans, en hann, sem kallaði sig Jakob Kron, hélt áfram eftir þjóðveginum.

Arnljótur B. Olson

II.

Móðir og sonur.

Pilturinn gekk með byrði sína eftir mjórri tröð, þangað til hann kom að litlu húsi, sem stóð við endann á henni. Það var mjög hrörlegt og lélegt hreysi. Þakið var orðið stórskemt og dyrnar svo

lágar, að jafnvel drengurinn varð að beygja sig, þegar hann gekk inn. Hann gekk inn í anddyrið og þreifaði eftir klinkunni á stofudyrunum.

"Ert það þú, Mórits?" spurði veik og kvíðafull rödd innan úr herberginu.

"Já, mamma, ég kem strax".

"Nú, guði sé lof!"

Mórits opnaði dyrnar og kom inn í kalt og niðadimt herbergi, þar sem maður sá ekki þverhönd frá sér.

"Hamingjunni sé lof, að þú ert kominn aftur, elsku barnið mitt", sagði blíð og veikluleg kvenrödd, sem kom frá rúmi, er stóð í horninu. "Ég hefi verið svo hrædd um, að þú hefðir vilst í skóginum, eða að úlfarnir hefðu deytt þig. Hvers vegna hefirðu verið svona lengi?"

"Vertu nú hughraust, góða mamma mín", svaraði pilturinn. "Ég kem með stóran bagga af eldivið, og nú skal ég kveikja upp eld, svo að þér geti hlýnað. Svo skal ég sjóða handa þér súpu af litla ketbitanum, sem við eigum eftir, og að því búnu skal ég segja þér, hvað fyrir mig kom".

"Það, sem fyrir þig kom? Þú hefir þó ekki verið í neinni hættu?"

"Nei, nei, engri hættu, en samt sem áður getur maður orðið fyrir smáum æfintýrum. Hvernig líður þér núna, mamma?"

"Ég er mjög máttlaus og svo er mér kalt, þó ég liggi í fötunum, en að öðru leyti er mér ekki ilt".

"Vertu nú róleg, bráðum fáum við hita. Ó, ég er holdvotur, því það er sí-rigning".

"Vesalings drengurinn minn, ég vildi að guð gæfi, að þú yrðir ekki veikur".

"Það er ekki hætt við því, mamma. Hana nú, þar eru kvistirnir farnir að loga".

Innan skamms var orðið bjart og heitt í stofunni.

Útlit hennar sýndi bæði fátækt og fegurð, já, nærri því skraut. Veggirnir voru svartir af elli, og að eins, einn gluggi. Bórðið og stólarnir voru óvandaðir, og legubekkurinn var ekki svo mikið sem málaður. En þar voru ýmsir munir, sem bentu á betri tíma og velmegun. Rúmið, sem veika konan lá í, var klætt hvítu tjaldi. Við vegginn hjá rúminu stóð snoturt skrifborð, og á því stóð borðspegill; glerið var að sönnu brotið, en spegillinn bar með sér að hann hefði verið skrautgripur. Hvítur dúkur þakti skrifborðið. Við hliðarnar á speglinum stóðu tvær krystallsskálar, og í annari þeirra lá gullhringur með bláum gimsteinum, sem litu út eins og blómið Gleym-mér-ei. Á veggnum, rétt hjá speglinum, var hilla; innanum trédiska, tinskeiðar og spengd leirílát, stóðu á hillunni tvenn bollapör úr Austur-India postulíni. Gólfið var eins hvítt og það gat verið, og var stráð um það grenibarri. Tréstólarnir og borðið var hreint og þokkalegt. Í fáum orðum: stofan sýndi bæði fátækt og viðhöfn. Það var sorglog, en án efa dýrmæt endurminning um ástarinnar, æskunnar og ánægjunnar horfnu daga, fyrir eigandann.

"Nú, nú, mamma", sagði Mórits, eftir að hann hafði vermt sig ein augnablik við eldinn, "nú skal ég sjóða súpu handa þér. Mér er orðið heitt og fötin mín eru nærri þur. Vertu nú óhrædd".

Vesalings pilturinn sagði ósatt til þess að hugga mömmu sína, því hann skalf enn af kulda.

"Guð blessi þig fyrir umhyggjusemi þína, góði drengurinn minn", sagði móðir hans kjökrandi, "en komdu nú og hjálpaðu mér, svo ég geti staðið upp og sezt við eldinn, það ætti að gera mér gott".

"Bara að það sé ekki hættulegt, mamma mín", sagði Mórits efablandinn. "Máske það sé betra að þú sért kyr".

"Ó, nei, barnið mitt, ég er ekki veik, en ég er stirð af kulda. Komdu nú og hjálpaðu mér, þá ertu góður".

Mórits flýtti sér að setja stól við eldinn, og gekk svo að rúminu til að hjálpa móður sinni.

Veika konan stóð upp með erfiðismunum, studdi sig við axlir drengsins, staulaðist að eldinum og settinn. Kona þessi virtist vera um 28 ára að aldri, en sorg og veikindi höfðu gert kinnar hennar fölar og deytt fjörið í augum hennar, sem nú voru eins og dreymandi. Það var auðséð, að hún hafði verið framúrskarandi fögur, enda þótt rósirnar á kinnum hennar hefðu nú breyzt í liljur.

Um leið og móðirin settist, tók hún um háls sonar síns og þrýsti höfði hans ofan í keltu sína með eðlilegri móðurgleði.

"Mamma", sagði pilturinn um leið og hann losaði sig með hægð. "Eldurinn er að fölna, og ég verð að sjóða súpuna þína. Svo skulum við steikja kartöflur í eldinum. Sýnist þér það ekki?"

"Jú, góða barnið mitt, það skulum við gera. En farðu fyrst úr treyjunni þinni og hengdu hana við eldinn, svo hún þorni".

Mórits gerði eins og honum var sagt, fylti svo pott með vatni, lét ketið ofan í það og setti svo pottinn yfir eldinn.

"Sjáðu nú, góða mamma mín, nú skaltu fá góða og nærandi súpu. Þú þarft hennar, því þér hefir verið svo lengi kalt".

Hann tók stól og settist hjá henni.

"Þú hugsar ekki um sjálfan þig, litli drengurinn minn", sagði húsfrú Sterner, og strauk um leið dökku lokkana hans frá enninu, "af umhyggju fyrir mér, gleymirðu því, að þú ert sjálfur svangur. Guð blessi þig".

"Ó, það hefir enga þýðingu, mamma, ég er ekki

mjög svangur. Fái ég tvær steiktar kartöflur og eina brauðsneið, þá er það nóg fyrir mig. En það er mjög leiðinlegt, að við skulum vera eins fátæk og einmana og við erum".

"Já, sonur minn", sagði frú Sterner með tárin í augunum, "við erum fátæk og einmana, eins og þú segir, en við skulum elska og aðstoða hvort annað, — er það ekki?"

"Eilíflega, mamma", sagði drengurinn og hallaðist að brjóstum hennar, "ég skal ávalt elska þig, og þegar ég verð stór og eignast hús, eins fallegt og það, sem við höfðum áður en við urðum fátæk, þá áttu að flytja til mín og búa hjá litla Mórits þínum, og þá skaltu fá blómagarð, sem þér þykir svo vænt um, til að ganga um þér til skemtunar".

Móðir hans gat ekki svarað sökum hrygðar, en þrýsti honum fastara að hjarta sínu.

"Elsku barnið mitt", sagði hún loks með veikri rödd, "ég vildi mér auðnaðist, að sjá þig sælurikan og óháðan, þá skyldi ég ánægð loka augum mínum, en grunur minn segir mér, að við verðum bráðum að skilja, Mórits minn".

"Skilja, nei, aldrei".

"Jú, vinur minn, — — móðir þín verður að yfirgefa þig. Hún flytur í annan heim, til að leita hans, sem hún hefir elskað, og sem er farinn þangað á undan henni, — en augu hennar skulu ávalt vaka yfir þér, og hún mun gleðjast, þegar þér gengur vel, en hryggjast, þegar þér líður illa".

"Nei, mamma", sagði drengurinn kjökrandi, "talaðu ekki þannig. — Þú mátt ekki fara burt frá Mórits þínum, sem elskar þig svo innilega. — — — Mikli drottinn! hvað ætti þá að verða af mér?"

"Jæja, við skulum þá tala um annað. Sorgin kemur nógu snemma. Segðu mér nú, hvað þú varst að gera í skóginum svona lengi?

"Ó, það er löng saga. En þú mátt ekki reiðast mér, þó þér finnist ég hafa breytt rangt".

"Breytt rangt?"

"Já, ég stökk upp á vagn aftan til, sem kom akandi".

"Það var ekki rétt, vinur minn".

"Ég hélt það væri saklaust, og ég var svo þreyttur og kaldur. Ég orkaði ekki að bera eldiviðinn, og þó varð ég að koma honum heim, til þess að geta veitt þér hita. Þess vegna hélt ég að hinn góði guð mundi fyrirgefa mér, þó ég settist upp á vagninn, en hann hefir líklega ekki gert það, því ég varð að líða harða hegningu fyrir yfirsjón mína".

"Á hvern hátt, sonur minn?"

Mórits sagði henni nú eins og var, að hann hefði verið kallaður þjófur og lygari, og að litli drengurinn í vagninum hefði barið sig með svipunni.

"Vesalings drengurinn minn", sagði húsfrú Sterner, "þú hefir orðið að þola harða hegningu fyrir yfirsjón þína. Það var harðýðgislegt af höfðingjafólki þessu, að breyta þannig við barn á þínum aldri".

"Já", sagði drengurinn ákafur, "þannig eru þeir þessir ríku og heldri menn, þeir fara með fátæklingana ver en með hunda, sem þeir fleygja beinum í [illegible]öku sinnum, en berja þá þó og sneypa miklu [illegible]. Þeir eru miskunnarlausari en vilt dýr".

"Mórits minn góður, talaðu ekki þannig", sagði móðir hans alvörugefin. "Ó, nei, elskaða barnið mitt, það eru til eðallyndir, áreiðanlegir og brjóstgóðir menn í öllum stéttum, þeir ríku eru ekki verri en aðrir. — — Þú mátt ekki ímynda þér það, enda þótt þessi maður, sem þú gerðir reiðan, hafi verið ómannlegur og harðbrjósta — —"

"Jú, mamma", sagði drengurinn með frekju, — þeir eru allir grimmir og miskunnarlausir. Það

sagði líka rauðhærði maðurinn, sem ég mætti, hann var svo góður og alúðlegur og hjálpaði mér til að bera eldiviðinn".

"Rauðhærði maðurinn", sagði móðir hans undrandi, "þú hefir ekki minst á hann við mig, Mórits".

"Ég get ekki sagt alt í einu, mamma. Þegar vagninn var farinn, fór ég að gráta, en ætlaði samt að fara að tína eldiviðinn saman, sem dreifst hafði um götuna, þá kom þessi rauðhærði maður, mjög illa klæddur, og spurði mig af hverju ég væri að gráta. Þegar ég var búinn að segja honum það, gramdist honum mjög við þennan höfðingja, og sagði að þeir væru allir jafn-harðir og grimmir þessir auðugu heifðarmenn. Hann kvaðst sjálfur hafa orðið að þola margt ilt frá þeirra hendi, og því hefði hann svarið þeim ævarandi hatri og ofsóknum".

"Mikli guð! Gg þetta sagði hann þér?"

"Já, mamma, og hann hvatti mig til að heita þeim óbreytanlegu hatri, — að sverja Hannibalseið gegn þessum bölvuðu, sem hann nefnir svo".

"Og þú — hvað gerðir þú?" spurði móðir hans, og var sem kuldahrollur færi um hana.

"Mamma", sagði Mórits, án þess að svara spurningunni, "sérðu ekki, að súpan sýður upp úr pottinum? Ég verð að taka pottinn af eldinum, en ég er hræddur um, að ég brenni mig".

"Drengur!" sagði móðir hans, og þreif í handlegg hans með ákafa, "svaraðu spurningu minni!"

"Hvaða spurningu, mamma?" svaraði Mórits, hissa yfir ákafa hennar.

"Hvað gerðir þú, þegar rauðhærði maðurinn hvatti þig til að heita þeim ríku óbifanlegu hatri?"

"Ég — ég held ég hafi svarið", sagði Mórits rólegur. Hann hafði enga hugmynd um, hvaða þýðingu slíkir eiðar höfðu.

"Guð minn góður!" sagði móðir hans örvilnuð

og byrgði andlit sitt í höndum sér, — "hvað hefirðu gert, ógæfusama barn, veiztu hve óttalegan eið þu hefir unnið? Veiztu hvað þú hefir svarið? Ó, þetta er voðalegt".

"Vertu ekki sorgbitin, góða mamma", sagði Mórits, og lagði hendur um háls henni, — hefði ég vitað, að þetta mundi hrella þig svona mikið, þá hefði ég ekki gert það, sem sá rauðhærði bað mig um, en ég hélt það væri ekki syndsamlegt".

"Jæja, sonur minn", sagði húsfrú Sterner, dálítið rólegri, "það er líka það eina, sem huggar mig, að þú ekki vissir það. Þú ert barn, og því er hægt að tæla þig, en þú verður að lofa mér því, að hugsa aldrei um það, sem rauðhærði maðurinn sagði þér. Þú verður að gleyma því, annars dey ég af sorg".

"Gráttu ekki, mamma mín, ég skal gera alt, sem þú vilt [illegible] þú verður glöð og ánægð við litla drenginn þin[illegible]g skal segja þeim rauðhærða, þegar ég sé hann aftur, að það hafi hrygt þig, að ég sór eiðinn, og því hafi ég afneitað honum aftur. — — Nei, nei, þú mátt ekki tala við þennan mann", greip móðir hans fram í fyrir honum. "Það er hættulegur maður, — þú verður að forðast hann".

"Hættulegur", sagði drengurinn undrandi. — — "Hann var alls ekki hættulegur, en þvert á móti vingjarnlegur og góður, því hann hjálpaði mér til að bera eldiviðinn".

"Ég fullvissa þig um það, drengur minn, að rauðhærði maðurinn, sem þér virtist svo góður, hefir gert þér meira ilt en ríki maðurinn, sem var svo slæmur —"

"Á hvern hátt, mamma, ég skil það ekki".

"Jú, af því hann vildi kenna þér að hata, — en það er engin tilfinning til, sem er grimmari ókristilegri og meira siðspillandi, en hatursins. Þú veizt, að guð hefir skipað okkur, að elska nágranna vora

sem bræður, hvort sem þeir eru hátt settir eða lágt, fátækir eða ríkir, vinir eða óvinir. Þú veizt, að ástin er undirstaða alls hins fagra, alls hins góða og alls hins dýrðlega á jörðunni, — að það er þessi tilfinning, sem framleiðir rósir gleðinnar, friðarins og farsældarinnar, en upp af hartinu sprotta þyrnar og annað illgresi, — ógæfa, sorg og glæpir. Hegðaðu þér því eftir beiðni minni, barnið mitt gott, og forðastu þennan mann, sem vill uppræta blóm ástarinnar úr þínu unga hjarta, og rækta þar í staðinn þyrna hatursins".

"En, mamma", sagði Mórits tilgerðarlaust, "hefir ekki ríki maðurinn á sinn hátt einmitt viljað kenna mér að hata?"

"Við hvað áttu?"

"Hefir hann ekki með breytni sinni, fremur en hinn rauðhærði með orðum sínum, viljað innræta mér þessa tilfinningu. Hefði hann verið vingjarnlegur við mig, þá hefði ég ekki gert það, sem sá rauðhærði bað mig um. Hann hefir því verið mér jafnhættulegur sem hinn".

Húsfrú Sterner varð hissa á þessari röksemdaleiðslu hjá barni, og varð með sjálfri sér að samsinna honum.

"Það getur verið, að þú hafir rétt fyrir þér í þessu, drengur minn", sagði hún. "Stundum vita þeir ríku ekki, hve mikið þeir gera hinum fátæku ilt með hörku sinni. Það er ekki alt innifalið í því, að þeir píni og kvelji líkami þeirra og ræni þá eignum þeirra, en þeir kveikja líka beiskju og hatur í sálum þeirra, enda munu þeir tímar koma, að guð krefjist reikningsskapa af þeim ríku fyrir ýms afbrot er þeir fátæku fremja".

"Já, mamma, rauðhærði maðurinn, sem heitir Jakob Kron, sagði líka, að þeir hefðu útskúfað sér, og gert sig að því ræskni, sem hann væri orðinn.

Hann hefði gengið á skóla, og lært það sama, sem ég læri daglega hjá góða prestinum Bergholm, en þeir ríku hefðu rekið sig út í heimssollinn og bakað sér sorg og ógæfu,— og svo hefði hann orðið tryltur af hatri".

"Það lítur út fyrir, að þú hafir veitt öllu því, sem hinn rauðhærði sagði, nána eftirtekt", sagði móðir hans.

"Já, mamma. Hann spurði mig um foreldra mín, og vildi fá að vita, hver faðir minn var".

"Og hverju svaraðir þú?"

"Ég sagði honum alt, sem ég vissi, að við hefðum áður átt heima í fallegu húsi og fengið alt, sem við þurftum, að maður nokkur, sen oft hefði komið til okkar og verið okkur góður, hefði máske verið faðir minn, en að hann væri nú dáinn, og þess vegna hefðum við neyðst til, að yfirgefa fallega húsið okkar og garðinn, þegar við vorum orðin fátæk. En þegar hann spurði, hvað faðir minn hefði heitið, skammaðist ég mín nærri því fyrir að vita það ekki"

Þú þarft ekki að skammast þín fyrir það, barnið mitt", sagði húsfrú Sterner, "það fylgir engin vanvirða faðerni þínu, og hve mikið, sem ég hefi liðið, og hve mikið, sem ég hefi verið baknöguð og rangt skoðuð, þá get ég þó horft framan í hvern, sem vera skal, án þess að blygðast, og sagt : Hann er sonur minn". —

"En, mamma, var faðir minn þá svo fátækur, þegar hann dó, að hann ætti ekkert handa okkur að lifa af?"

"Nei, faðir þinn var ríkur, mjög ríkur, einn hinna sterkríkustu manna. Þú getur því skilið orsökina til hræðslu minnar, þegar þú sagðir mér, að þú hefðir svarið hinum ríku órjúfandi hatri, — það var eins og sonurinn vildi hata minningu föður síns —"

"En", sagði Mórits, "fyrst faðir minn var ríkur, hvers vegna erum við þá svona fátæk? Hvers vegna erum við í svona lélegu húsi?"

"Nú, jæja, drengur minn, ég skal segja þér eins mikið og ég má. En þú verður að lofa mér, að tala aldrei um það við nokkurn mann".

"Því lofa ég, mamma".

"Gott, ég treysti því. Hlustaðu þá á: Áður en ég varð kona föður þíns, hafði hann verið giftur einu sinni áður og átti son með þeirri konu. Gifting okkar fór fram mjög leynilega. Það eru nú að eins tvær manneskjur lifandi, sem geta vottað það, og það eru, presturinn, sem gifti okkur, og eitt af vitnunum, sem var til staðar við giftinguna. Þegar faðir þinn dó, sem skeði óvænt og skyndilega, hafði hann ekki getað samið erfðaskrá okkur til hagsmuna. Allar eignir hans lentu því hjá eldra syninum, hálfbróður þínum. Þegar faðir þinn dó, hætti líka styrkveiting sú, sem hann gaf okkur, og því urðum við neydd til að fara úr fallega húsinu, sem við áður bjuggum í".

"En, mamma", sagði Mórits, "ég á þá bróður, sem er lifandi og ríkur?"

"Já, þú átt bróður".

"Og hvers vegna hjálpar hann okkur ekki?"

"Hann veit ekki, að við erum ættingjar hans. Hann veit einu sinni ekki, að við erum til í heiminum".

"En því eigum við þá ekki að segja honum það?"

"Mórits", sagði húsfrú Sterner alvarlega, "faðir þinn var eðallyndur maður, viltu breyta á móti banni hans? Viltu eftir dauða hans óhlýðnast skipun þeirri, sem hann gaf meðan hann lifði? Álítur þú það ekki þína helgustu skyldu, að hlýða vilja hans?"

"Jú, mamma, ég skal aldrei óhlýðnast honum".

"Jæja, sömu lögin gilda einnig fyrir mig, ég verð að uppfylla sömu skyldu. Það, sem minn elskaði, horfni eiginmaður bauð, verð ég að efna, hve sárt, sem mig tekur það, og hve mikla sjálfsafneitun, sem ég verð að þola. Finst þér það ekki, sonur minn?"

"Jú, mamma, en hefir þá faðir minn bannað þér að biðja hinn ríka son um hjálp handa hinum fátæka?"

"Þegar ég sá föður þinn í síðasta sinn, Mórits, sagði hann við mig: Ég fer nú burt, langt í burt, góða vina mín, og við sjáumst ekki um langan tíma. Ég hefi samt séð svo um, að þú og sonur okkar getið með sparnaði lifað sómasamlega á ókomna tímanum, og áður en ég dey, skal ég sjá um afkomu ykkar enn betur. En þess krefst ég af þér, Ágústa, að þú segir engum frá giftingu okkar. Ég vil ekki að sonur minn viti nafn eða stöðu föður síns, fyr en hann er 20 ára gamall. Ég vil ekki, að hann alist upp við auð og iðjuleysi, heldur við sparsemi og iðnað, svo að hann, þegar hann af eigin ramleik hefir aflað sér auðs, kunni að nota hann á heiðarlegan hátt. Viltu lofa mér þessu, elsku vina mín? Ég lofaði þessu, og það er af þeim ástæðum, að ég get ekki leitað liðsinnis bróður þíns, því þetta loforð er heilagt."

"Já, móðir mín, ég skil þetta, en hvers vegna krafðist faðir minn slíks loforðs af þér?"

"Hann kvaðst hafa séð það á eldra syni sínum, hve skaðleg áhrif vissan um auðinn gæti haft. Þessi sonur hans hefði verið vanþakklátur, latur og léttúðarfullur, — bakað föður sínum hrygð. Þess vegna vildi þessi góði og eðallyndi maður láta ala þig upp á annan hátt, hann vildi ekki, að þú vissir að þú værir ríkur, hann vildi að þú skyldir sjálfur brjóta þér braut og vinna fyrir brauði þínu. Hann gat gert þig ríkan, en hann vildi það ekki, svo auðurinn

skyldi ekki skemma þig. Sonur minn skal ekki erfa meira eftir mig, en hann þarf til lífsviðurværis, ef hann skyldi missa heilsuna. Vilji hann safna auð, þá verður hann að vinna fyrir honum. Manneskjan ætti aldrei að eiga meira heldur en það, sem hún getur unnið sér inn með iðnaði og framsýni, þegar hann hefir fengið gott uppeldi hjá foreldrunum, því að veita honum það, er skylda þeirra, en ekki meira. Þetta sagði faðir þinn".

"Já", sagði pilturinn, "ég skil meiningu föður míns, hún er mér til góðs. En þar eð hann gat ekki fullkomnað uppeldi mitt, sem hann áleit skyldu sína, hvers vegna sá hann þá ekki um það, að þú gætir það, mamma, að honum látnum?"

"Það hefir eflaust verið ætlun hans, barnið mitt, en hann dó mjög snögglega af óhappa tilfelli, og gat því ekki búið um framtíð okkar, og þess vegna erum við fátæk".

"Og nú eigum við ekkert, nema það, sem þú getur unnið þér inn. Við megum svelta og sæta kulda á meðan bróðir minn lifir við allsnægtir. Það er þó hart —".

"Vertu hughraustur, Mórits, það bjargast einhvernveginn, þó stundum líti illa út. Guð yfirgefur okkur ekki, þegar við biðjum hann um hjálp og treystum honum. Og þó við séum nú fátæk, skulum við vona að þú verðir einhverntíma góður og gæfuríkur og af eigin starfi óháður maður, eins og faðir þinn óskaði".

"Ég fæ ekki að vita mitt rétta nafn fyr en ég er tvítugur, mamma?"

Húsfrú Sterner stóð upp, gekk að skrifborðinu, lauk upp einni skúffunni og tók upp úr henni lokaðan böggul.

"Mórits", sagði hún, þegar hún var sezt aftur í nánd við eldinn, — "þessi böggull, sem þú hefir

heimild til að opna á tuttugasta afmælisdegi þínum, hefir að geyma sannanir viðvíkjandi fæðingu þinni, ásamt bréfi til þín frá föður þínum. Hann hefir sjálfur lokað honum og afhent mér hann til geymslu. Verði ég lifandi þá, — sagði hann — þá eru þessi skjöl þýðingarlaus, en verði ég dáinn, þá getur hann með þeim sannað ætterni sitt og tekið upp það nafn, sem hann á. Þegar ég dey, Mórits", sagði húsfrú Sterner, "tekur þú sjálfur böggul þennan í þína geymslu, og ég er viss um, að þú geymir svo mikla ást og virðingu til foreldra þinna, að þú opnir ekki böggulinn fyr en á ákveðnum tíma".

"Það skal ég ekki gera, mamma", sagði pilturinn og horfði forvitnum augum á böggulinn. En hvers vegna vild faðir minn ekki leyfa, að ég bæri sitt nafn fyrri en ég væri 20 ára?"

"Það hefi ég þegar sagt þér. Hann vildi láta þig alast upp við sparsemi, án þess þú vissir að þú ættir meira en það, sem þú gætir unnið þér inn sjálfur með iðni og framsýni. Hann var hræddur um, að þú yrðir óánægður með það hlutskifti, sem hann ætlaði þér, ef þú vissir að þú værir sonur ríks manns, að þú yrðir öfundssjúkur, kærulaus, latur og léttúðargjarn, af því þú treystir því að þurfa ekki að vinna, þar eð þú yrðir ríkur að föður þínum látnum. Þetta var ein af ástæðunum fyrir því, að hann vildi ekki láta þig þekkja þitt rétta nafn, fyr en þú hefðir náð þeim aldri að þú með þroskaðri skynsemi og rólegri yfirvegun gætir séð, hvað þér var hentugast og bezt".

"Faðir minn vildi ekki að ég skyldi vita, að ég væri sonur auðugs manns?" endurtók Mórits.

"Nei, hann vildi það ekki".

"En af hverju hefir þú þá sagt mér það?"

"Af því að það, fyrst faðir þinn er dáinn án þess að skilja okkur nokkuð eftir, getur ekki gert þér

neinn skaða. Nú getur þú engar heimskulegar vonir gert þér, þar sem þú veizt, að allar eigur föður þíns eru erfðafé þíns eldra bróður. Því enda þótt þú einhverntíma seinna viljir sanna ætterni þitt, þá getur þú þó ekki gert kröfu til neinna meiri fjármuna heldur en bróðir þinn vill gefa þér. Sú eign, sem hann erfði, er þannig á sig komin, að hún tilheyrir eingöngu hinum elzta syni. Yngri synirnir fá ekkert, ef hinn framliðni faðir þeirra hefir ekki gert ráð fyrir því í erfðaskrá sinni. En slíka erfðaskrá hefir faðir þinn ekki skilið eftir, af því hann dó svo skyndilega, að hann gat það ekki. Þú ert og verður arflaus, góði drengurinn minn".

"En það eru ranglát lög, sem gera annan bróðurinn ríkan, en hinn fátækan", sagði Mórits.

"Það er alveg rétt, barnið mitt. Án efa einhver ósanngjörnustu lög, sem til eru. En við getum ekki breytt þeim, fyrst þau eru til en ég vona, að sonur minn hafi svo mikla sómatilfinningu, að hann biðji engan um það brauð, sem hann er fær um sjálfur að vinna fyrir".

"Nei, mamma, það skal ég aldrei gera. Ég skal vinna og vera iðinn við nám mitt, svo ég geti sem fyrst farið til Uppsala og orðið stúdent. Þú mátt vera viss um það, að þó ég fengi að vita nafn bróður míns, þá skal ég aldrei biðja hann um neina hjálp. Ég skal láta mér annast um, að brjóta mér braut sjálfur í heiminum, eins og faðir minn vildi að ég gerði".

"Já, gerðu það, sonur minn", sagði móðirin. — "Ef ég lifi og held heilsu, þá skaltu ekki líða neyð meðan þú ert hjá mér. Og að því er nám þitt snertir, þá segir Bergholm prestur, að þú þurfir ekki að ganga á skóla, sem þú hefir heldur ekki efni á, hann skuli kenna þér alt, sem þú þurfir að kunna til að geta fengið aðgang á háskólanum. Og þegar sá

tími kemur, sem verður að 7 eða 8 árum liðnum, vona ég að geta veitt þér sty. ef ég lifi".

"Þú, mamma?"

"Já, ég hefi dregið ofurlítið saman handa syni mínum", svaraði húsfrú Sterner, "þegar faðir þinn dó, og við neyddumst til að flytja hingað, safnaði ég saman verðmestu mununum, sem hann hafði gefið mér, og seldi þá. Nokkru af peningum þessum hefi ég varið til lífsnauðsynja okkar, en megin̈ið af þeim er enn geymt til annara þarfa, og þrátt fyrir alla okkar neyð, hefi ég ekki snert einn pening af þessari litlu upphæð, og geri það aldrei. Það er það eina, sem ég get skilið eftir handa þér, Móritis minn".

"Góða, elskuverða móðir mín", sagði pilturinn með tárin í augunum, "þú hugsar of mikið um mig. Til þess að geta hjálpað mér á ókomna tímanum, líður þú sult og kulda. En þú hefir aldrei áður minst á þessa peninga".

"Af því að það atvikaðist svo í kvöld, að við fórum að tala um kvíða okkar og neyð, þá vildi ég segja þér þetta, svo það gæti verið þér hvöt í framtíðinni. Fyrst ætlaði ég að verja þessum peningum til þess að þú gætir gengið á skóla, en þegar blessaður presturinn baðst til að kenna þér kauplaust, ásetti ég mér að geyma þá þangað til þú ferð á háskólann. — En nú er eldurinn um það leyti að deyja, láttu nokkrar kartöflur í öskuna, svo skulum við borða, og að því búnu háttum við".

Mórits tók nú nokkrar kartöflur, stakk þeim í öskuna, helti nokkru af súpunni í bolla og rétti móður sinni ásamt sneið af brauði.

"Svona", sagði hann, "nú borðar þú kvöldmatinn þinn, en ég bíð þangað til kartöflurnar eru steiktar".

"Nei, alls ekki, góði minn, taktu hinn bollann og láttu í hann það sem eftir er í pottinum. Þú þarft

heitan sopa, af því þú hefir verið svo lengi úti í regninu".

"Nei, mamma, það sem eftir er í pottinum verður þú að borða á morgun ásamt kjötinu. Mundu eftir því, að við eigum ekki nema brauð og kartöflur eins og stendur. Ég kemst af með kartöflurnar þangað til þú ert orðin frísk og getur farið að vinna aftur. En súpuna vil ég fá að geyma handa þér til morguns".

"Gerðu nú eins og ég segi, góða barnið mitt", sagði húsfrú Sterner hrifin af umhyggjusemi sonarins. "Drektu að minsta kosti dálítið af súpunni. Við höfum einhver úrræði á morgun. Svo vona ég líka að verða svo hress, að ég geti lokið við skyrtur umsjónarmannsins í Óðinsvík, og þá fæ ég peninga, sem við kaupum kjöt og síld fyrir".

"En ef þú verður eins veik, þá hefirðu ekkert að hressa þig á", sagði Mórits. "Lofaðu mér þess vegna, sem er heilbrigður, að lifa á brauði og kartöflum þangað til ég sé að þér er batnað. Ég segi þér það satt, að þín vegna get ég með ánægju háttað svangur".

Þau áttu enn nokkur orðaskifti um þetta efni, og það var ekki fyr en eftir alvarlega skipun móður hans, að Mórits var fáanlegur til að neyta nokkurra spónblaða af súpunni. Svo tók hann kartöflurnar úr öskunni og át þær ásamt brauði og salti, en kjötið var hann ófáanlegur til að smakka. Það var það eina, sem móðirin hafði til að slökkva með svengd sína daginn eftir.

"Sjáðu nú, mamma, nú er ég saddur og nú skal ég búa um rúmið þitt, svo að þar fari vel um þig. Þú hefir enga aðra þernu en litla Mórits þinn, vesalings mamma".

Hann bjó um rúm móður sinnar og því næst um

sjálfan sig í ómálaða legubekknum. Svo lögðust þau til svefns, þegar hann var búinn að lesa kvöldbænina hátt og skýrt.

Arnljotur B. Olson

III.

Bergholm prestur.

Morguninn eftir fór Mórits á fætur með sólu. Móðir hans svaf. Hann tók nokkrar bækur af hillu, sem var uppi yfir skrifborðinu, settist við borðið og las í ákafa hér um bil tvo klukkutíma. Klukkan 9 átti hann að koma til prestsins, sem hafði tekið að sér að kenna honum, og þar eð hann elskaði kennara sinn og hafði ánægju af bóknámi, vanrækti hann aldrei að kunna lexíur sínar.

Kofinn, sem húsfrú Sterner bjó í, var skamt frá þorpinu, sem var tilheyrandi Óðinsvík, stóru erfðaóðali, sem var eign Stjernekrans greifa. Á hina hlið þorpsins var prestssetrið, lítið hús, málað rautt, umkringt af nokkrum birkitrjám og fáeinum kirsiberjatrjám. Þar bjó kennari Mórits, Bergholm prestur.

Presturinn var hér um bil 50 ára gamall, alment virtur fyrir sína alúðlegu og góðu framkomu og fyrir sína víðtæku þekkingu. Hann var mikill sagnfræðingur, vel að sér í guðfræði, tölvísi og heimspeki, en nafnkunnastur þó fyrir hina nákvæmu þekkingu sína á fornaldar bókmentum. Sérhverja stund, sem hann hafði afgangs frá öðrum störfum, notaði hann til djúpra rannsókna í ríki vísindanna, og þeim

dögum, sem hann ekki gat varið til slíkra rannsókna, áleit hann til einskis eytt.

Hann lifði því sem næst eingöngu til að rannsaka og nema. Umsjón heimilisins og fjárhagsleg bágindi voru þung byrði fyrir þennan lærða mann, enda hliðraði hann sér hjá slíku eftir beztu getu, en þó lagðist það alloft býsna þungt á hann, því heimilið var mannmargt en tekjurnar litlar. Hann átti konu og fimm börn, og var hið elzta 12 ára, því hann hafði gift sig seint.

Bergholm prestur var einn af þeim mönnum, sem óhepnin virtist elta, í öllu, sem hann tók fyrir. Þrátt fyrir hina miklu þekkingu sína og ráðvanda hegðun, hafði hann aldrei fengið inntektaríkt prestakall. Hann hafði oft sótt um betra brauð, en aldrei fengið það, sökum skorts á meðmælum. Hann kunni ekki að smjaðra eða bora sér inn undir hjá þeim, sem höfðu völdin, en áleit, að sannir hæfileikar þyrftu engra meðmæla. Hann áleit slíkt vera sér ósamboðið, og aldrei hafði hann getað fengið sig til að lúta hinum stóru. Þetta var ekki hyggilega gert af honum, og því sat hann enn kyr í þessu fátæka prestakalli með hér um bil 50 tunnur af korni í tekjur, eftir 30 ára þjónustu.

Prestinum hafði fallist hugur við þessi óhöpp sín, og ásetti sér því, að lofa öðrum að rífast um feitu embættin, en vera kyr þar sem hann var, og við þennan ásetning hélt hann fast, þrátt fyrir allar áminningar konu hans. Í öllu öðru var presturinn eftirgefanlegur við konu sína, og hann lét hana stjórna heimilinu eins og hún vildi, en nær sem hún hvatti hann til að sækja um feitara prestakall, fékk hún ávalt alvarlegt nei.

Frúin grét, æpti, stappaði á gólfið og spurði mann sinn, hvort hann ætlaði sér að svelta í hel

með konu og börn í þessum vesældar afkima, þar sem hann var nú niðurkominn. Hún talaði um annirnar og þrældóminn, sem á sér hvíldi, meðan hann héngi yfir þessum latnesku skruddum, sem ekki væru honum fjögra skildinga virði, og hótaði að skilja við hann, ef hann reyndi ekki að fá betra brauð.

"Kona", sagði presturinn, í slíkum tilfellum, sem áttu sér stað í hvert sinn er frú Bergholm frétti að prestakall væri laust, "ég er nógu oft búinn að sækja um brauð, eins og þú veizt, en það er útlit fyrir, að guð vilji ekki að ég yfirgefi þetta pláss, sem ég hefi nú dvalið í yfir 20 ár, og því er það ekki ómaksvert að reyna oftar. Við verðum að vera ánægð með það, sem við höfum. Vertu nú bara róleg, góða Brita Cajsa".

"Róleg", kallaði hún afarreið, "þú talar aldrei um annað en vera rólegur, meðan vesalings konan þín verður að lifa við sífelt eirðarleysi og umbrot", og svo hélt hún áfram að tala, svo vesalings presturinn varð að stinga fingrunum í eyrun og flýja upp á kvistherbergið sitt, og þar, mitt á meðal fornaldarritanna, gleymdi hann bráðlega öllum óþægindum.

Bergholm prestur var að öðru leyti álitinn frumlegur, en þó sérvitur. Hann var mjög oft hugstola, eins og lærðum mönnum hættir til, og fram úr hófi óhagsýnn og klaufalegur í öllu, sem snerti daglega lífið, svo söfnuður hans hafði oft ástæðu til að hlægja að honum, þrátt fyrir hina heiðarlegu og eftirbreytnisverðu hegðun hans.

Margar sögur voru sagðar af honum þar í héraðinu. Einhverju sinni, þegar hann var að skíra barn, endavelti hann því. Í annað sinn kom hann í kirkjuna með bréf Ciceros í hendinni, í staðinn fyrir nýja testamentið. Við kirkjuleiðslu konu nokkurar fletti hann upp handbókinni á röngum stað, og byrjaði að lesa um endurlausn syndarans. Konunni varð bilt

við, þegar presturinn samkvæmt reglunni spurði hana: "Viðurkennir þú, að með hinni viðbjóðslegu synd þinni hafir þú hneykslað guðs söfnuð?" Maður konunnar, sem var staddur í kirkjunni, hnipti í prestinn og benti honum á villu hans.

Þrátt fyrir alt þetta, virti og elskaði sóknarfólkið hann. Höfðingjarnir og hinir ríku, sem bjuggu á stórjörðunum þar í nánd, gáfu honum lítinn gaum, nema að því leyti, að þeir buðu honum einstaka sinnum í jólaveizlur sínar, honum til sárra leiðinda, og hlustuðu á prédikanir hans tvisvar á ári. Þar á móti var hann kær vinur hinna fátæku, sem gátu fengið að tala við hann á tilteknum tíma á hverjum degi, og þá var hann ávalt sem einn af þeim, allur lærdómur og þekking á fornöldinni var þá gleymt. Enginn bágstaddur yfirgaf heimili hans án þess að hafa fengið þá hjálp og huggun, sem hann gat í té látið. Þess vegna var hann líka elskaður og virtur af öllum, sem bágt áttu.

Þannig var prestur þessi, sem hafði tekið að sér að kenna Mórits Sterner. Hér um bil tveimur árum áður en saga þessi byrjar, var það einn morgun að fátæklega klædd kona, sem leiddi lítinn dreng með sér, heimsótti prestinn. Henni var fylgt inn í lestrarherbergi hans, þar sem hann sat við borð í gamla frakkanum sínum. Presturinn lagði frá sér bókina, og horfði hugsandi á konuna, sem stóð innan við dyrnar.

"Herra prestur", sagði hún hikandi, "mér hefir verið sagt, að þú sért góður og miskunnsamur maður, sem aldrei hrekjir þá í burtu, sem bágt eiga, og því kem ég til þín".

"Talaðu kona", sagði presturinn, sem rankaði nú við sér, talaðu! Hvað get ég gert fyrir þig?"

Konan sagði honum nú frá neyð sinni. Sagðist hafa átt heima í snotru húsi á að gizka tvær mílur

frá prestssetrinu, og þar hefði sér liðið vel, og stundað uppeldi sonar sína, en sökum hins skyndilega fráfalls manns síns, væri hún nú afarilla stödd.

"Að því er mig snertir", sagði hún, "þá get ég unnið fyrir fæði mínu og piltsins, en að því er snertir kenslu hans, hefi ég engin ráð, því upphæð sú, sem ég hefi fengið fyrir fáeina skrautmuni, er ég átti og seldi, endist ekki til að borga fyrir hann á skóla, og því kem ég til þín að leita ráða í þessu efni".

"Hvað heitir þú, kona?" spurði presturinn.

"Hvað ég heiti?" svaraði hún skjálfandi. — "Leyfðu mér að þegja yfir mínu rétta nafni. Ég hefi ekki heimild til að segja frá því".

"Hvað þá! Ekki heimild til að segja þitt eigið nafn?"

"Ó, herra prestur", sagði vesalings konan snöktandi, "ég sver við alt, sem heilagt er, að ég má ekki segja það, — spurðu mig þess vegna ekki um það".

"Sonur þinn er þá lausaleiksbarn?"

"Ó, guð minn góður, þetta líka", sagði konan í lágum örvæntingarróm. "Lausaleiksbarn", sagði hún hátt, "nei, nei, ímyndaðu þér það ekki. Guð er mitt vitni, að hann er fæddur í löglegu hjónabandi, — en, herra prestur, þér vitið að það eru til leyndarmál, sem verða að vera heilög, að það eru til loforð, sem væri synd gegn guði og samvizkunni að rjúfa, brot gegn endurminningu elskaðs manns, sem í gröfinni hvílir. Þú verður að trúa mér, ég þori ekki að nefna nafn manns míns, — því hann bannaði það — og ég verð heldur að líða hneisu, en að óhlýðnast skipunum hans".

"Gifting þín er þá það, sem menn kalla leynigiftingu", sagði presturinn.

"Já, það er leynigifting, en ég hefi sannanir fyrir lögheimild hennar. Sá tími kemur, ef ég lifi svo

lengi, að ég hefi heimild til að opinbera hana, en þangað til verð ég að þola alt, — neyð, volæði, örvilnan, — guð hefir eflaust ætlað mér þetta".

Bergholm prestur var djúpt hrifinn yfir sorgartilfinningum hennar. Vísindamaðurinn þurkaði sjálfur tár af augum sínum, og horfði með innilegri meðaumkun á vesalings móðurina, sem bað um hjálp fyrir son sinn.

Hjá þessari ungu, fögru, en fölu og mögru konu skein sakleysið og sannleikurinn af svipnum, sem eyddu algerlega efanum, er um stund hafði lifnað í huga prestsins. Hann gat ekki annað, en tekið þátt í kjörum hennar. "Sorg hennar er hreinskilin" hugsaði hann, "hún getur ekki verið hræsnari, það sést á svip hennar".

"Kona", sagði hann, "ég trúi þér, þú getur ekki logið, og þess utan veit ég mjög vel, að það eru til leyndarmál, sem menn verða að bera virðingu fyrir. Ég lofa að taka tillit til þess, hversu undarlegt, sem það kann að vera. Ég vil þess vegna með ánægju hjálpa þér í tilliti til þess, að sonur þinn geti fengið tilsögn. Hvar er hann?"

"Hann bíður mín úti".

"Gott. Ég er fátækur, eins og þú veizt. Ég vildi að ég væri það ekki, svo ég gæti hjálpað þér til hlítar. En ég á sjálfur konu og fáein lítil börn, en hefi litlar tekjur. Ég skal því sjálfur veita syni þínum tilsögn ásamt elzta drengnum mínum, ef þú vilt setjast að í nánd við heimili mitt. Það verður of dýrt, að senda hann á skóla".

"Hamingjan góða! Þú ætlar sjálfur að kenna honum, herra prestur. Nær ætli ég geti endurgoldið slíka velvild!"

"Sonur þinn skal fá tilsögn borgunarlaust", sagði presturinn, "og ef ég lifi, og hann hegðar sér

vel og er eftirtektasamur, þá skal eg búa hann undir háskólann".

"Guð blessi þig, eðallyndi maður", sagði konan með þakklætistár í augunum. "Þú hefir lyft þungri byrði af huga mínum, því það hefði kvalið mig sárt, að geta ekki látið drenginn minn halda áfram námi sínu fátæktar vegna".

"Gott, gott, en ennþá eitt, — hvar ætlarðu að setjast að?"

"Ég veit það ekki ennþá. Ef ég gæti fengið kofa í nánd við prestssetrið, væri ég mjög ánægð. Ég er viss um, að geta unnið fyrir okkur".

"Ég skal útvega þér kofa", sagði presturinn. "Það er einn slíkur hér í nánd, sem nú er tómur. Að utan er hann raunar mjög hrörlegur, en ég held, að stofan inni sé allgóð. Viltu hann?"

"Já, hr. prestur, margfaldar þakkir — —"

"Kofinn", sagði presturinn, "er í raun'nni eign Óðinsvíkureigandans — —"

"Óðinsvík!" sagði hún skjálfandi. "Á ég að búa á Óðinsvíkur-landinu?"

"Já", svaraði presturinn, sem ekki tók eftir geðshræringu hennar. "Óðinsvík er nú eign hins unga greifa Stjernekrans, sem erfði óðalið að föður sínum látnum, er nýlega dó erlendis. Greifinn er farinn til Ítalíu, til að gleyma sorgum sínum, segja menn. En ég skal finna umsjónarmanninn, sem ég er kunnugur, og ég vona þú getir fengið kofann fyrir fáeina dali um árið".

"Þetta líka", sagði hún við sjálfa sig — "ég að búa í kofa á Óðinsvíkur-landinu. Undarleg tilviljun!"

"Ertu ekki ánægð með tillögu mína, kona?" spurði presturinn.

"Jú, hr. prestur, guð blessi yður".

"Nú, jæja, hvað er það helzt, sem þú getur unnið, til þess að hafa ofan af fyrir þér?"

Ég get saumað, ofið og spunnið. Bara ég gæti nú fengið nóg að gera".

"Ég skal útvega þér vinnu. Í sveit þessari eru mörg höfðingjasetur, og hér hefir lengi verið skortur á duglegri saumakonu. Ég skal mæla með þér, svo þú fáir nóg að gera. Til að byrja með, geturðu saumað skyrtur á börnin mín. Ég skal borga þér fyrir það".

"Nei, nei, þú átt ekki að borga mér; ég skal sauma allar ykkar skyrtur fyrir ekkert. Það er það minsta, sem ég get gert, fyrir alla þína góðsemi mér til handa".

"Þey, þey, ég skal borga. Ég hefi þegar lofað að kenna syni þínum kauplaust. Sæktu nú son þinn, svo ég geti séð hann".

Móðirin gekk út og sótti drenginn. Presturinn spurði hann ýmsra spurninga, og var mjög ánægður yfir því, hve fljótt og skynsamlega hann svaraði, og sömuleiðis yfir sviphreina og gáfulega andlitinu hans.

"Það er ágætt, sonur minn", sagði hann. "Þú hefir þegar lært talsvert. Hvað heitirðu?"

"Mórits", svaraði pilturinn.

"Hve gamall ertu?"

"Átta ára".

"Gott, Mórits minn. Ég hefi lofað móður þinni að kenna þér. Heldurðu að þú viljir að ég veiti þér tilsögn?"

"Já, mér þykir svo vænt um, að lesa og læra".

"Ágætt, ágætt. Við ulum lesa fornritin drengur minn, það verður gaman. En þú verður að vera iðinn. Ef við lifum nokkur ár, þá skulum við lesa Virgil, Tacitus og Lucrets. Þú þekkir þá nú ekki enn þá, en ég skal láta þig kynnast þeim, vertu viss um það".

"Enn hvað þú ert góður, herra prestur", sagði móðirin.

"En nú er eitt eftir. Eitthvert eftirnafn verður drengurinn að hafa. Hvað hefir hann verið kallaður hingað til?"

"Hann hefir verið kallaður Johanson, eins og ég og faðir minn, sem var garðyrkjumaður".

"Johanson er að sönnu fallegt nafn, en það er of alment. Lærisveinninn minn verður að bera ennþá fallegra nafn, finst þér það ekki?"

"Jú, prestur minn, findu eitthvert nafn".

"Bíðum við nú við", sagði presturinn og [illegible] sig um, "gætum við ekki kallað hann Sterner. Ég átti góðan æskuvin, sem hét svo".

"Jú", sagði móðirin. "Það er fallegt nafn. Stern þýðir stjarna, herra prestur, er það ekki?"

"Jú, það þýðir stjarna, og ég vona að hann verði líka síðar meir dálítil stjarna. Nú, hvað segirðu um þetta?"

"Ágætt. Við skulum kalla hann Sterner, herra prestur. Ég ætla líka að bera það nafn, svo ég heiti eins og sonur minn".

Þetta varð að samkomulagi, og daginn eftir flutti Mórits Sterner ásamt móður sinni í kofann, sem áður er nefndur. Bergholm prestur efndi það, sem hann hafði lofað ekkjunni, að því er meðmælin snerti, svo hún fékk næga vinnu frá höfðingjasetrunum í sveitinni, og gat unnið fyrir sér og drengnum sínum, sem tók daglegum framförum við nám sitt.

Höfðingjalýðurinn fékk nóg til að hugsa um viðvíkjandi húsfrú Sterner og syni hennar.

Hún var dularfull manneskja, sem þeir gátu á engan hátt fengið að vita, hvaðan kom, né hvernig á högum hennar hafði staðið áður fyr, og því var hún alloft umræðuefni þeirra, einkum þó kaffisystranna. Flestir héldu, að Mórits væri óskilgetinn, og að faðir

hans hefði yfirgefið móðurina, þegar hún ól hann, og til þess að skýla sneypu sinni og sönnuninni fyrir henni, hefði hún sezt að í þessum lélega kofa.

Nú liðu tvö ár. Alt eldist, og málæðið um son hennar var næstum hætt. Auk þess studdi hin blíða og auðmjúka framkoma hennar að því, að illmálgu tungurnar þögnuðu, og margir urðu til að vorkenna hinni starfsömu saumakonu.

Það hlaut líka að hafa þau áhrif á hin eðallyndari hjörtu, að hluttekning þeirra og umönnun fyrir konu þessari vaknaði, sem lifði eingöngu fyrir son sinn. Þessi vesalings yfirgefna kona, með blíða og andríka andlitið, með hið himneska þolgæði, sem skein út úr dökku, fögru augunum hennar, — þessi kona, sem ekki átti annað í heiminum en elskuverða drenginn sinn, sem hún helgaði alla sína daga og nætur — hún, sem bar með sér að hún var af góðu fólki komin, og bjó samt sem áður í lélegum bóndakofa, án þess að sækja nokkuð til annara, og án þess að þiggja styrk af öðrum, þó hún ætti kost á því.

Húsfrú Sterner hafði aldrei heimboð í kofa sínum, og tók aldrei á móti öðrum gestum en þeim, sem komu til að biðja um vinnu. Oft var hún beðin að hjálpa til með saumavinnu á höfðingjasetrunum, og þar eð hún kynti sig sem dugleg og áreiðanleg saumakona, brast hana aldrei vinnu.

Sá eini, sem jafnaðarlega heimsótti húsfrú Sterner, var Bergholm prestur. Þessi eðallyndi maður fann sanna nautn í því, að tala við hana, hún var var svo auðug af göfugum tilfinningum og góðum hugmyndum. Hann efaðist aldrei um, að hún hefði fengið gott uppeldi, og það eð hún var dóttir garðyrkjumanns, áleit hann mentun hennar miklu meiri, en slíkri stöðu fylgir jafnaðarlega.

Mórits var orðinn uppáhald prestsins. Hjá hon-

um fann hann alt það, sem hann óskaði eftir að finna hjá syni sínum, alla þá viðleitni eftir að ná þekkingu, alla andans hæfileika og atgjörvi, sem gáfu honum von um, að hann síðarmeir mundi hljóta virðingu og ánægju af þessum lærisveini sínum. Sonur prestsins var ekki hneigður fyrir bóknám, en þótti meira gaman að smíðavinnu og öðrum störfum, og því hlakkaði presturinn svo mjög til þeirrar stundar, er hann ásamt hinum iðna og námfúsa lærisveini sínum gat byrjað að yfirfara hin gömlu gullaldarrit og í hluttekningarríkri sál að vekja sömu aðdáun að hinum ágætu fornaldarbókmentum, eins og hann sjálfur bar fyrir þeim, sem einnig hafði verið honum rík huggun á hinni mæðusömu æfibraut hans.

Eins og áður er sagt, voru tvö ár horfin í aldanna skaut. Stjernekrans greifi, eigandi Óðinsvíkur, var á ferð um útlönd, en húsfrú Sterner bjó í góðu næði í kofanum, og borgaði leiguna fyrir hann með því að sauma fyrir umboðsmanninn.

Þessi tvö ár hafði húsfrú Sterner oft átt erfitt, en þó hafði hvorki hún né sonur hennar liðið nauð, meðan hún var heil heilsu. En áreynsla og næturvökur unnu bug á heilsu hennar, svo að hún hafði orðið að halda við rúmið nokkra daga, þegar sagan byrjar.

Það hefði verið auðvelt fyrir húsfrú Sterner, að fá alla þá hjálp, sem hún þurfti, hefði hún viljað, því margir voru fúsir til, að rétta henni hjálparhönd, en hún vildi ekkert þiggja af öðrum. Það má kalla það dramb, sérvizku eða hvað sem menn vilja, en að betla — vera öðrum til byrði — það var að hennar skoðun margfalt verra en mikill skortur. — "Ég veit það", sagði hún, "að þeir tímar geta komið, að ég verði að leita á náðir kristinnar miskunnsemi, og þegar þar að kemur, skal ég með auðmýkt bera þá byrði, en á meðan mér vinst nokkurt þrek

til að geta unnið, á meðan nokkur annar möguleg-leiki er til að geta bjargast, þá ætla ég ekki að betla, — heldur vinna fyrir mér með mínum eigin höndum, það er skylda mín. Betl er óheiðarlegt, en vinna er heiðarleg".

Það var stærilæti fátæktarinnar og mikilæti móðurástarinnar, sem vildi að sonur hennar gæti síðarmeir sagt: "Mamma, ég á alt þér að þakka".

Eftir þessa útúrdúra snúum við okkur aftur að þeim októbermorgni, þar sem við yfirgáfum Mórits við bækurnar sínar í kofanum, og móður hans sofandi.

IV.

Lærisveinarnir.

Morguninn var votur og kaldur, hvergi sást til lofts, og öðru hvoru rigndi. Klukkan var hér um bil hálf níu, þegar Mórits lét aftur bækurnar og læddist að rúminu.

Með mikilli varkárni dró hann rúmtjaldið til hliðar, og horfði ástríkum barnsaugum á andlitsdrættina, sem skreyttir voru sælu brosi frá landi draumanna. Hann heyrði hana nefna nafn sitt í svefninum.

"Mórits — sonur minn!" Þetta voru orðin, sem læddust yfir varir hinna sofandi konu.

"Hún hugsar um mig, hana dreymir um mig", sagði drengurinn við sjálfan sig. "Ó, góða, elsku mamma".

Hann laut niður og kysti hvítu, mögru hendina, sem lá ofan á rúmfötunum. Svo féll hann á kné,

spenti greipar og bað: "Góði guð, gefðu mömmu heilsuna aftur, svo hún geti verið glöð og ánægð, og leyfðu mér að deyja í hennar stað".

Á sama augnabliki hreyfði móðir hans sig og vaknaði. Ánægjubros lék um varir hennar, þegar hún sá son sinn knéfalla á gólfinu við rúmið sitt, og biðja guð að gefa sér góða heilsu og ánægju.

"Mórits!" sagði hún lágt og opnaði faðm sinn. Drengurinn fól höfuð sitt við brjóst hennar.

"Hvernig líður þér í dag, mamma?" spurði hann.

"Ég er dálítið skárri", svaraði hún þreytulega. "Ég vona að verða bráðum vel frísk".

Til þess að hryggja ekki drenginn sinn, sagði hún þetta, þó hún fyndi að veikin var fremur að aukast en réna.

"Viltu að ég verði heima hjá þér í dag, mamma?"

"Nei, nei, þú mátt ekki vanrækja nám þitt, prestinum kynni að mislíka, ef þú kæmir ekki. Farðu sonur minn. Ég ætla að lesa í biblíunni á meðan, fyrst ég er ekki fær um að vinna".

"Viltu fá nokkuð að borða?"

"Nei, ekki fyr en þú kemur aftur um dagverðartímann. Ég er ekki svöng".

"Gott, mamma. Í kvöld fer ég aftur út í skóg að sækja eldivið, svo þú getir fengið nægan hita. Ég ætla að gera það á hverjum degi, þangað til þú ert orðin svo frísk að geta unnið, svo við getum keypt eitthvað. En hvaðan eigum við að fá mat, það litla, sem við áttum, er þegar búið".

"Hugsaðu ekki um það, litli drengurinn minn, það verða einhver ráð til þess. En farðu nú, svo þú verðir ekki of seinn".

Mórits hlýddi, kysti hönd móður sinnar, tók bækurnar og fór.

Áður en hann kom til þorpsins, varð hann að

fara yfir straumharða á, sem rann í Venern, eftir brú, sem bygð var yfir ána.

"Mórits, Mórits!" heyrði hann kallað um leið og hann sté upp á brúna, og leit því þangað, sem hann heyrði að kallið kom frá. Þar sá hann dreng á reki við sig, sem hafði bundið langt snæri í lítinn bát, er hann lét berast með straumnum.

"Ert það þú, Óskar?" kallaði Mórits af brúnni. "Að hverju ertu að leika þér?"

"Ég er að reyna nýja bátinn minn", svarði Óskar Bergholm fjörlega. "Komdu hingað, þá geturðu séð, hve fallega hann flýtur á vatninu, alveg eins og stórt skip".

"Gott, ágætt", svaraði Mórits, "nú kem ég". Augnabliki síðar var hann hjá stallbróður sínum. Rigning var hætt og dálítið farið að birta til í lofti, svo að sólin gat endrum og sinnum sent geisla sína til jarðar á milli skýjanna.

"Nei, sjáðu sólina", kallaði Óskar og klappaði saman lófum af kæti. "Nú verður eflaust gott veður. Eigum við ekki að fá lánaðan bát hjá gamla malaranum? Það er svo gaman að róa".

"Þú gleymir því", sagði Mórits, "að við eigum að byrja námið klukkan 9. Við verðum að flýta okkur, annars verðum við of seinir".

"Æ, það er alveg satt", sagði Óskar ergilegur, "maður fær aldrei leyfi til að leika sér, alt af er þessi leiðinlegi lestur. Kant þú þína lexíu?"

"Já. Kant þú þína?"

"Fremur illa. Pabbi sagði raunar við mig í morgun, að ég skyldi lesa hana yfir, og ef ég kynni hana ekki, yrði ég að fara í háðungarkimann, en það er ómögulegt, að skilja þá reglu í málfræðinni, sem við eigum að skila í dag. Ég las stundarkorn, en svo leiddist mér og ég hljóp út með bátinn minn til að leika mér. Hvernig á ég nú að fara að?"

"Ég skal skýra regluna fyrir þér, Óskar minn", sagði Mórits góðlátlega. "Ég skil hana vel og skal kenna þér hana á leiðinni".

"Ég þakka þér fyrir það, en mér þætti þó miklu betra, að sleppa við að lesa í dag. Ég skal segja þér, ég held ég verði að stökkva út í ána í öllum fötunum, og segja svo að ég hafi dottið í hana af óhöppum, þá slepp ég við að lesa, að líkindum".

"Já", sagði Mórits og hló að þessari hugmynd, "en þá verður þú í stað þess að hátta ofan í rúm, svo þér hitni, og það er ekki skemtilegra. Komdu nú með mér, þá ertu góður drengur. Við skulum vera iðnir og hlýðnir".

"Ó, ef ég bara slyppi við latínuna", sagði Óskar og stundi.

"Hún er þó svo skemtileg".

"Já, fyrir þig, sem átt svo hægt með að læra alt", sagði Óskar, um leið og hann gekk frá ánni. "Það er annað mál með mig, sem ekkert get lært".

"Mig furðar það, Óskar, að þú skulir ekki hafa löngun til að læra, sem átt svo lærðan föður".

D engirnir voru nú komnir að bæjartorginu, og sáu þar mikinn fjölda fólks, meirihlutann kvenfólk og börn. Það leið ekki á löngu, þangað til þeir heyrðu leikið á líru. Hrifinn af ánægju þaut Óskar á undan og tróð sér í gegn um þyrpinguna, en Mórits hélt áfram í hægðum sínum.

"Mórits, Mórits", kallaði Óskar, "hann hefir apa, apa, sem leikur ýmsar íþróttir. Komdu hingað, þá geturðu séð hann".

Þetta var alveg nýtt. Mórits mundi ekki eftir því, að hann hefði nokkurntíma séð apa, og að þessu sinni náði forvitnin yfirráðum hjá honum.

"Ég verð þó að minsta kosti að sjá, hvernig hann litur út", hugsaði hann, "ég verð líka að ná

Óskar út úr mannþrönginni, annars gleymir hann að koma á réttum tíma".

Hann hraðaði sér því gegn um hópinn, þangað sem hann sá Óskar, er með mestu ánægju horfði á íþróttir þær, er apinn lék. Þetta litla, skrítna dýr, dansaði eftir hljóðfalli lírunnar, sem snúið var af gömlum manni með sítt skegg.

"Óskar", sagði Mórits, þegar hann var búinn að horfa stundarkorn á þessi skringilæti, "nú verðum við að fara, faðir þinn bíður".

"Fara, núna?" sagði Óskar, "nei, ég held ekki, ég verð að horfa lengur á apann. Sjáðu, hvernig hann stekkur. Ég hefi aldrei séð neitt eins skemtilegt. Hefir þú?"

"Við getum séð það, þegar við erum búnir".

"Þegar við erum búnir? Nei, þá verður hann farinn. Sko, nú gengur hann með hattinn, bara að ég ætti nú skilding að gefa honum".

"Hérna er einn", sagði gamall bóndi um leið og hann rétti skilding að Óskar, "þú borgar mér hann seinna".

"Kæra þökk, góði Anders", sagði Óskar himinglaður. "Ég skal borga þér hann í kvöld".

Líruleikarinn kom nú til drengjanna, sem stóðu saman, og rétti hattinn að þeim. Óskar kastaði skildingnum kæruleysislega í hattinn, en Mórits horfði með eftirtekt á þennan gamla mann, sem honum fanst hann hafa séð áður, en mundi ekki nær eða hvar. Á meðan leit maðurinn hvatlega á Mórits og rétti honum hattinn.

"Góði maður", sagði Mórits hálffeiminn, "það er leiðinlegt, að ég á enga peninga".

"Mundu eftir að koma að dysinni á föstudaginn kemur kl. 5", tautaði maðurinn um leið og hann gekk fram hjá.

"Það er hann, það er sá rauðhærði, sem bar

eldiviðinn minn", sagði Mórits við sjálfan sig. "En hvernig hefir hann getað elzt svona síðan í gær?"

Drengurinn gat ekkert skilið í þessum undarlega viðburði. Nú var líruleikarinn búinn að ganga hringinn með hattinn sinn, og lék nú fjörugan vals, svo sem í þakklætisskyni fyrir skildingana, sem honum voru gefnir.

"Óskar", sagði Mórits og kipti í handlegg hans, "nú fer ég. Ætlarðu að verða samferða?"

"Nei, ekki strax. Farðu á undan, ég kem bráðum".

"Hvað á ég að segja föður þínum, þegar hann spyr um þig?"

"Segðu, að ég hafi dottið og meitt mig".

"Svei — svei, þú veizt að ég lýg aldrei".

"Nú — segðu þá það sem þér sýnist, en láttu mig í friði", sagði Óskar ergilegur.

Þegar Mórits sá, að stallbróðir hans vildi ekki verða honum samferða, fór hann af stað einsamall.

"Góðan daginn, mi filli", sagði Bergholm prestur, þegar drengurinn kom inn í lestrarklefa hans, og sá kennara sinn vera að lesa í bók í arkarbroti, "hvernig líður mömmu þinni?"

"Ég þakka, mamma er skárri í dag".

"Mér þykir vænt um það, drengur minn. Hefirðu lesið reglurnar um orðskipunarfræði, eins og ég sagði þér?"

"Já, hr. prestur".

"Gott! Diligenta est mater doctrinæ, eins og Lucrets tekur fram með réttu. En veiztu ekki, hvar Oscarus minn er?"

"Jú, hr. prestur, hann er niðri á torginu að horfa á líruleikara".

"Líruleikara? Eru þá slíkar landeyður í okkar bæ? Hann eltir alt einskisvert, þessi drengur".

"En líruleikarinn", sagði Mórits, "hafði apa,

sem dansaði og lék ýmsar íþróttir, sem gaman var að sjá".

"Apa?" sagði presturinn, "hvernig getur mönnum þótt gaman að jafn-litlu dýri?"

"Jú, hann var í litlum, rauðum kjól og hafði húu með bjöllum í".

"Ó, litli drengurinn minn, Simia est simia etiamsi aurea gestet insignia. En nú skulum við lesa kafla í Cornelius á meðan við bíðum eftir syni mínum, letingjanum þeim. Heldurðu að hann hafi lært lexíuna sína?"

"Ég veit ekki, hr. prestur. Hann mintist á eina reglu, sem hann ekki skildi".

"Mórits minn góður", sagði presturinn, "hefirðu enga yfirhöfn?"

"Nei, hr. prestur".

"Þú mátt ekki vera svona klæðfár, drengur minn. Þú skalt fá gamlan kjól af mér, sem konan mín segir að sé mér ónýtur. Mamma þín getur sniðið og saumað hann handa þér, þegar hún verður frísk. Gjöfin er ekki stór, en hún getur orðið þér að gagni".

"Þér eruð mjög góður, hr. prestur", sagði Mórits, "en ég veit ekki, hvort mamma leyfir —".

"Þegiðu nú, ég segi að þú skulir fá kjólinn. Það er betra, að ég gefi þér hann, en að hann hangi ónotaður og mölétist. Lestu nú lexíuna þína á meðan ég læt í pípuna mína".

Mórits las og presturinn reykti, en leit við og við út um gluggann, hvort Óskar kæmi ekki. Skömmu síðar heyrðist gengið hratt upp stigann, dyrnar voru opnaðar og frú Bergholm kom inn og leiddi Óskar.

Frú Bergholm var að ytra útliti alveg gagnstæð manni sínum. Hann var hár og grannur með reglubundnar líkamshreyfingar, og talaði hægt og skýrt.

Hún var smá vexti en gild og röddin mjó, sem gerðist býsna hvell, þegar hún reiddist. Frúin var að öðru leyti góð manneskja og dugleg húsmóðir, sem hafði að eins þann smágalla, að hún gat aldrei stjórnað geði sínu. Að þessu sinni hafði Óskar vakið reiði hennar. Eftir að Mórits skildi við hann, hafði hann lent í áflogum við bóndadreng, svo að hann fékk blóðnasir og föt hans rifnuðu.

"Bergholm!" kallaði frúin í dyrunum, "nú skal ég segja þér, að þessi þorpari hefir enn einu sinni verið óþægur. Hann hefir flogist á við Óla hans Anders Persons, sem hefir brotið tönn í honum. Og þarna situr þú, tottar pípuna þín og lest, án þess að gefa því gaum, að barnið þitt er barið og meitt af bændastrákunum. Er nokkurt vit í því, að leyfa drengnum að flækjast hingað og þangað án þess að segja mér það? Hefi ég ekki nóg að annast, þó ég laus við að gæta drengjanna? Hvers vegna agar þú ekki son þinn? Hvers vegna lemur þú hann ekki, þegar hann er óhlýðinn?"

"Þegiðu kona", sagði presturinn, sem þótti mjög slæmt, að drengurinn þeirra heyrði þetta, "og láttu mig í friði. Ég gaf Óskar leyfi til að fara út. Hann átti að koma aftur kl. 9, til að lesa, en hann var að horfa á líruleikara og apa, sagði Mórits mér, og því varð hann of seinn. Hann verðskuldar hegningu fyrir óhlýðnina, og hann skal líka fá hana. Farðu nú og skiftu þér ekki af þessu fremur".

Eftir að frú Bergholm hafði sagt ýmislegt fleira, fór hún og skildi Óskar eftir í ofnkróknum.

"Komdu hingað, Óskar", sagði presturinn.

Drengurinn gekk óhræddur til hans, því hann vissi mjög vel, að faðir hans gat ekki verið harður.

"Drengur", sagði presturinn, "þú hefir verið óhlýðinn. Hver gaf þér leyfi til að vanrækja lestrartímann og fara að fljúgast á við hann Óla hans

Anders Persons? O puer infelix et scelerate".

"Óli sparkaði í vesalings apann, sem var að dansa", svaraði drengurinn. Þá reiddist ég og gaf honum snoppung og svo fórum við að berjast".

"Jæja", sagði presturinn, sem varð hughægra við þessa frásögn, "en þú hefir ekki heimild til að dæma breytni annara drengja í bænum. Þú hefðir átt að segja föður Óla frá því, og þá hefði hann hegnt drengnum fyrir strákslund hans".

"Anders Person horfði sjálfur á þetta og hló, þegar Óli sparkaði í apann, svo að hann hoppaði hátt upp".

"Humm", sagði presturinn, "við skulum ekki tala um áflogin, en því komstu ekki á réttum tíma, svo Mórits hefir orðið að bíða?"

"Ég vissi ekki hvað klukkan var —"

"Það er engin ástæða. Þú gazt gengið inn og séð hvað hún var".

"Og svo langaði mig til að sjá apann. Hann var svo skemtilegur, og svo var hann klæddur litlum, fallegum kjól eins og pabba míns".

"Humm, humm", sagði presturinn, "kjóllinn minn er í raun réttri gamall, en hann er ekki utan um apa. Kantu lexíuna þína?"

"Ó, já nokkurn veginn".

"Gott, nú skal ég reyna það. Ef þú kant hana ekki, þá færðu að fara í háðungarkimann, eins og ég hét þér í morgun".

Drengjunum var nú hlýtt yfir lexíurnar, og kunni Mórits sína ágætlega vel, en Óskar mjög illa, og því varð hann að standa í ofnkróknum, meðan presturinn las latínu með Mórits. Þegar námstíminn var á enda, fór Mórits heim til mömmu sinnar með gamla kjólinn prestsins.

V.

Postulínsbollarnir.

Það liðu nokkrir dagar, en ekki var húsfrú Sterner orðin frískari. Hún var þvert á móti veikari, þó hún vildi ekki segja syni sínum það. Hann fór á hverju kveldi út í skóg að útvega eldivið, svo þau hefðu nægan hita. En með degi hverjum sneyddist um vistir, svo að í heilan sólarhring höfðu þau ekkert að nærast á nema lítinn bita af hörðu brauði og nokkrar kartöflur, og Mórits bað árangurslaust um leyfi til að mega segja prestinum frá ástæðum þeirra.

"Nei, sonur minn", sagði móðirin þreytulega, kennarinn þinn er fátækur og hefir marga maga að metta. Við megum ekki vera honum til meiri byrði heldur en við þegar erum".

"En þú deyrð, mamma", sagði drengurinn hnugginn, ef þú færð ekki nærandi mat. Þú ert mjög veikindaleg í dag".

"Góði drengurinn minn", sagði húsfrú Sterner, "það er enn þá eitt ráð til".

"Hvaða ráð er það, mamma?"

"Við verðum að selja postulíns bollapörin okkar. Þau eru verðmikil, og við getum máske fengið nokkra dali fyrir þau".

"Bollana, sem þér þykir svo vænt um, sem faðir minn gaf þér", sagði drengurinn ákafur. "Þá megum við ekki selja".

"Jú, Mórits, það eru engin önnur ráð. Mér

þykir vænt um þessa bolla, — það veit guð", sagði konan og stundi við. "Það eru margar fagrar, ágætar, ástúðlegar endurminningar bundnar við þá, en við verðum að vera ákveðin. Það er enginn sá hlutur til, sem við eigum ekki að vera án, þegar það er guðs vilji".

"En, mamma", sagði drengurinn, "þú sagðir mér, að þú hefðir dregið saman nokkra peninga handa mér. Getum við ekki tekið nokkuð af þeim til að kaupa kjöt og brauð fyrir? Við megum ekki selja uppáhaldsbollana þína, meðan önnur ráð eru til".

"Nei, Mórits, það má ekki snerta þá peninga fyr en þú þarft þeirra með", sagði húsfrú Sterner með talsverðum ákafa. "Ég hefi heitið því, að geyma þessa peninga handa þér. Ef ég vík frá því áformi einu sinni, þá getur auðveldlega skeð, að ég geri það oftar, og á þann hátt tæki það ekki langan tíma, að eyðileggja litla sjóðinn þinn. Við verðum því að gera eins og ég sagði. Þú verður að selja bollana, litli drengurinn minn".

"Og hverjum á ég að selja þá, mamma?" spurði Mórits. "Á ég að fara með þá til Óðinsvíkur?"

"Það gagnar ekki, Mórits. Óðalseigandinn er ekki heima, og umsjónarmaðurinn kaupir naumast slíka hluti. En, eins og þú veizt, þá er stutt til stóra höfðingjasetursins Liljudals. Hefirðu nokkurntíma komið þar?"

"Nei, mamma".

"Nú, það gerir ekkert. Á Liljudal býr gamall, mjög gamall barún, sem heitir Ehrenstam. Hann er góður og vingjarnlegur, enda þótt hann sé stórbokki".

"Stórbokki? — Hvað er það, mamma?" spurði Mórits.

"Veiztu það ekki? Jæja, það er nú það sam...

[illegible]g skal segja þér það sei[illegible]na. [illegible]lustaðu nú á: — Gamla barúninum á Liljudal þy[illegible] mikið til listaverka og skrautmuna kom[illegible] og á all-mikið safn af þeim, en þó á hann engin bolla, er jafnist við þessa, því þeir eru úr h[illegible]nu d[illegible]rast[illegible] [illegible]ust[illegible]r-Indía postulíni, [illegible] ef neyðir [illegible] ekki eins fa[illegible] ok[illegible] og hún gerir, þá gæ[illegible]um v[illegible] selt [illegible] við [illegible] [illegible]er[illegible] En nú verðum við að g[illegible] [illegible]kk[illegible] [illegible] g[illegible] [illegible] sem hann vill gefa [illegible]yrir þá. Taktu [illegible] [illegible]rðu með þá til [illegible]iljudals til [illegible] bjóð[illegible] b[illegible] [illegible] Hann þekkir þess konar hl[illegible]ti"

"Hvað mikið [illegible] [illegible] hein[illegible] [illegible]amm[illegible]?"

"Þeir er[illegible] [illegible] [illegible]i, s[illegible] [illegible]mann, [illegible] þú s[illegible]lt ekki heimta [illegible] [illegible] [illegible]dal[illegible]. [illegible] hann ekki gefa svo mikið, [illegible] [illegible]ðu [illegible] [illegible]ggja það, sem hann býður", bæt[illegible] hún [illegible] [illegible]ndi.

"Gott, mamma ég [illegible] [illegible]a eins og þú segir".

"Rét[illegible] mér [illegible]st bolla[illegible], sonur minn. Ég ætla að skoða þá einu sinni enn[illegible]

Mórit[illegible] tók [illegible] [illegible] af [illegible]lunni með varkárni og rét[illegible] m[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] Sterner tók annað par[illegible]ð, þr[illegible]st[illegible] því að [illegible] sé[illegible] brosti raunalega og tár[illegible]eldi [illegible] leið.

"Ver[illegible] það [illegible]l, [illegible] [illegible]tni að horfinni lukku", [illegible] [illegible]. [illegible]ver[illegible] [illegible]t hefi ég ekki ráðað ykkur [illegible] [illegible] þega[illegible] [illegible]g á [illegible] von á honum, — en nú er [illegible] h[illegible] [illegible] að eilífu. Nú verð ég möglun- [illegible] [illegible]tu endurminninguna um horfna [illegible]

[illegible] [illegible]ne[illegible] Mórits bollana, og hann lagði þ[illegible] [illegible]an [illegible] k[illegible]

"Far[illegible] [illegible] drengur minn", sagði húsfrú Sterner. "Þú verður að biðja um [illegible]ð fá að tala við barúninn sjálfan, því þar í húsinu er enginn annar, sem þekkingu hefir á vöru þinni. Þú líklega ratar þangað?"

"Já mamma. Liljudalur er stóra steinbygging-

ið, sem stendur á litlum odda, og þangað liggja löngu trjágöngin frá þjóðveginum?"

"Já, drengur minn".

"Gott, þá ætla ég að fara. Vertu sæl, mamma".

Mórits tók litlu körfuna og fór. Húsfrú Sterner horfði angurmædd á eftir honum.

"Vesalings barnið", sagði hún kjökrandi, "hann verður að fara og selja tvenn bollapör, til þess að geta útvegað sér og móður sinni brauð. Og þó — ef ég vildi, — en, nei, það væri rangt — ennþá er ekki loforð mitt fullkomnað, — ég verð að tæma hinn beiska bikar möglunarlaust. Því hin fyrirlitna garðyrkjumannsdóttir skal ekki gera vart við sig til þess, að krefjast nokkurs af arfinum af syni hans —"

"Það er sonur minn, sem hefir leyfi til að velja, þegar hann hefir náð ákveðnum aldri, hvort hann vill heldur auð og iðjuleysi eða þolanlega afkomu, sem hann hefir sjálfur unnið fyrir. Var það ekki þinn vilji, ástkæri maðurinn minn? Og hin fátæka, yfirgefna, sem þú tókst að þér, mentaðir og elskaðir, ætti hún að breyta gegn honum, — nei, aldrei".

Vesalings veika konan féll í djúpar hugsanir.

Mórits gekk eftir þjóðveginum, þangað til hann kom að trjágöngunum, sem lágu heim að Liljudal, þá gekk hann eftir þeim. Þegar hann kom heim að húsinu, gekk hann að tréþröppum, sem hann á-leit að væru eldhúsmegin, og þessi tilgáta hans reyndist rétt.

Hann kom inn í stórt eldhús, þar sem nokkrir þjónar voru að starfa að því, að búa til dagverðinn, því klukkan var orðin nærri því eitt. Af önnunum, sem áttu sér stað, og hinum margbreyttu matartegundum, sem í tilbúningi voru, ímyndaði Mórits sér, að það ætti að verða margmenn veizla, og fór að verða hræddur um, að hann fengi ekki að finna gamla barúninn, til að selja honum bollana. Hann

herti samt upp hugann, og sneri sér að roskinni konu, sem hann áleit að mundi vera ráðskona, af því hún var betur klædd en hitt fólkið.

"Góða kona", sagði drengurinn með skjálfandi röddu, "ætli ég geti ekki fengið að tala fáein orð við gamla barúninn?"

"Tala við gamla barúninn?" sagði konan undrandi, "og hvert er erindi þitt við hann, drengur minn?"

"Ég hefi nokkuð, sem ég vil selja honum".

"Og hvað er það?" spurði ráðskonan og hló. "Máske þú ætlir að selja barúninum smjör? Ha, ha, ha, þú ert kátlegur piltur".

"Það er ekki smjör, ráðskona góð", sagði Mórits hnugginn, "það er alt annað".

"Nú, hvað er það þá?"

"Það eru tvennir, mjög fallegir tebollar. Mamma, er veik, sagði mér að selja barúninum þá, svo við gætum fengið peninga til að kaupa mat fyrir".

"En, góða barnið mitt", sagði ráðskonan og ypti öxlum, "hvernig getur þér dottið í hug, að gamli barúninn sjálfur fari að kaupa tebolla. Við höfum nóg af þeim".

"Ég veit það, en þessir eru af sérstakri tegund, og mamma sagði, að barúninum mundu líka þeir. Það er hreint Austur-Indía postulín í þeim".

"Viltu lofa mér að sjá bollana þína", sagði ráðskonan, sem kendi í brjóst um drenginn.

Mórits lauk upp körfunni og setti bollana á eldhússborðið.

"Þeir eru sannarlega fallegir", sagði ráðskonan um leið og hún skoðaði þá. "Hvað eiga þeir að kosta?"

"Mamma vill fá fjóra dali. Hún sagði, að þeir væru meira verðir, en við erum svo fátæk, að við

verðum að gera okkur ánægð með það, sem við getum fengið fyrir þá".

"Fjóra dali fyrir tvenna bolla?" sagði ráðskonan, "það er mjög ósanngjarnt. Mamma þín er ekki með sjálfri sér".

"Mamma er fátæk og hefir ekkert að borða", sagði Mórits grátandi. "En hún er eins hyggin og aðrir".

"Hvað heitir þú, drengur minn?" spurði ráðskonan.

"Mórits Sterner".

"Ó, þú ert sonur fátæku saumakonunnar, sem á heima í þorpinu. Svo hún er orðin veik, vesalings konan. Hún er annars vingjarnleg og starfsöm og saumar ágætlega, þann vitnisburð verð ég að gefa henni, því hún hefir saumað margt fyrir mig".

"Jæja, kona góð", sagði Mórits, "þá líklega leyfið þér að ég fái að tala við barúninn".

"Það er ómögulegt í dag, drengur minn, því það verður mjög fjölment við dagverðinn, og barúninn er nú að fara í sparifötin. Auk þess hafa margir gestir frá Stokkhólmi verið hér undanfarna daga. En ég kenni í brjósti um mömmu þína, og því ætla ég að gefa þér ögn af mat. Þegar hann er búinn, þá geturðu komið aftur og fengið meira, unz mamma þín er svo frísk, að hún getur unnið".

"Þér eruð mjög góð", sagði drengurinn, "en móðir mín hefir fyrirboðið mér að þiggja ölmusu. Hún segist ekki vilja betla, heldur vinna fyrir sér".

"Það er alveg rétt gert af móður þinni meðan hún er heilbrigð", sagði ráðskonan með dálítilli þykkju. "En þar eð hún er veik nú og getur ekki unnið, þá verður hún að líkindum, eins og aðrir, að þiggja liðsinni annara. Það er engin minkun. Segðu mömmu þinni það".

"Ég get þá ekki fengið að selja bollana mína?" sagði drengurinn angurvær.

"Ef þeir væru ekki svona dýrir, kynni ég máske að kaupa þá".

"Um hvað eruð þið að spjalla?" spurði kvenrödd bak við þau.

"Ó, jómfrú Lovísa", sagði ráðskonan við laglega og beinvaxna stúlku, sem komin var inní eldhúsið, "hérna er drengur, sem vill selja tvenna bolla. Máske þú viljir kaupa þá?"

"Hvað eiga þeir að kosta?" spurði jómfrúin um leið og hún gekk til þeirra.

"Hann vill fá fjóra dali fyrir þá".

"Fjóra dali! Það er býsna hátt verð. En þeir eru sannarlega fallegir líka. Kanske barúnsfrúin vilji kaupa þá, henni þykir mikið til postulíns koma".

"Jæja, láttu drenginn þá fylgjast með þér upp á loftið til hennar", sagði ráðskonan. "Ég kenni í brjóst um barnið, hann á fátæka og veika móður, en vill ekki þiggja ofurlítið af mat, sem ég bauð honum. Ég býst við, að móðir hans hafi of mikið sjálfsálit til að vilja betla".

"Komdu með mér, litli vinur", sagði fallega herbergisþernan. "Ég skal reyna að útvega þér kaupanda, ef þú selur ekki of dýrt, því annars er ég hrædd um, að barúnsfrúin vilji ekki skifta við þig. Hún er ein af þeim, sem þykir vænt um skildingana", bætti hún við hlæjandi, — "en við skulum nú reyna samt".

Mórits lét [illegible]na sína ofan í körfuna, og fylgdist með þernunni upp breiðan steinstiga, sem lá upp á efsta loftið. Síðan gengu þau eftir löngum gangi og að dyrum, sem voru við endann á honum.

"Hinkraðu við hérna, drengur minn", sagði þern-

an, "ég ætla að fara inn og spyrja frúna, hvort hún vilji tala við þig".

Fáum augnablikum síðar kom hún aftur og benti honum að koma inn. Mórits hlýddi, en feiminn var hann, honum sýndist alt svo stórt og ríkmannlegt, og um leið og hann sté á verðmiklu gólfábreiðuna, skalf hann.

"Hérna er drengurinn, náðuga frú", sagði þernan.

Mórits leit upp og horfði í kring um sig. Á skrautlegum legubekk sat kona, á að gizka þrítug, andlitið var laglegt, en ekki gáfulegt. Kring um munninn vottaði fyrir hæðnisdráttum, sem voru aðal einkenni andlitsins. Hún vas býsna feit. og klædd fallegum fötum. Á fótaskörinni, hjá fótum hennar, sat lítið stúlkubarn, á að gizka 4 ára. Hún var framúrskarandi fögur og ljósmórauðu augun hennar voru mjög fjörleg og gáfnaleg. Í hægindastól, rétt hjá legubekknum sat ungur maður með gáfulegan andlitssvip. Annari hendinni studdi hann á veggborð, en í hinni hélt hann á bók. Lítill drengur hér um bil 6 ára gamall, hljóp um gólfið, með skrautlegan barna-daggarð í hendi, og lék sér að því, að höggva með honum út í loftið. Strax og Mórits sá þessar manneskjur, datt honum í hug fólkið í vagninum, sem fór svo illa með hann, þegar hann kom úr skóginum með eldiviðarbaggann sinn.

"Það hlýtur að vera sama fólkið", hugsaði hann með hrylkingi. "Litli drengurinn, sem barði mig með svipunni, frúin með barnið í kjöltu sinni, vingjarnlegi maðurinn, sem sneypti drenginn, — þau eru hér öll. Það vantar að eins harðúðuga manninn, sem skammaði mig og kallaði mig þjóf, en hann kemur máske bráðum".

Af þessum hugsunum varð Mórits svo hræddur, að hann gat naumast staðið.

"Hvað er það, drengur minn?" sagði frúin kæru-

leysislega. "Þú ert með eitthvað, sem þú vilt selja?"

"Já, náðuga frú", sagði Mórits og studdi sig við dyrastafinn, "ég hefi tvenna fallega tebolla, sem ég vil selja".

"Lofaðu mér að sjá þá", sagði hún og stóð upp. Láttu þá hérna á borðið undir speglinum".

Mórits hrestist ögn. "Guði sé lof, hún þekkir mig ekki", hugsaði hann. Hann gekk að borðinu og opnaði körfuna sína og lét tebollana á borðið.

"Það er reglulegt Austur-Indía postulín", sagði frúin við sjálfa sig um leið og hún horfði í gegn um annan bollann, "ég verð að eignast þá". Við drenginn sagði hún: "Hvað eiga þeir að kosta?"

Mórits nefndi verðið.

"Fjóra dali?" sagði barúnsfrúin, eins og þernan áður, "en það er ósanngjarnt verð".

"En mamma sagði —"

"Mér stendur á sama, hvað mamma þín hefir sagt", sagði frúin óþolinmóð, "ef þú gerir þig ánægðan með einn dal fyrir parið, þá skal ég kaupa þau".

Það var auðurinn, sem var að þoka niður yerði fyrir fátæktinni, gegn betri vitund, því frúnni var vel kunnugt um, að bollarnir voru miklu meira virði heldur en drengurinn bað um fyrir þá, en hún áleit sig eiga að njóta hagsmuna af fátækt hans og vandræðum, "því hann þiggur það sem ég býð", hugsaði hún, "ef ég slaka ekki til".

"Nú, jæja", sagði hún, "gerirðu þig ánægðan með tvo dali fyrir bæði pörin?"

Mórits hugsaði sig um litla stund og horfði niður fyrir sig, en þegar hann leit upp aftur, sýndist honum ungi maðurinn í hægindastólnum hrista höfuð sitt. Þetta jók honum dug. Hann ákvað að taka ekki tilboðinu.

"Tveir dalir, náðuga frú", sagði hann, "endast ekki til að bæta úr þörfum móður minnar meðan hún er veik, svo þori ég heldur ekki að selja þá undir því verði, sem hún tiltók".

"Taktu þá bollana og farðu þína leið", sagði frúin, "ég hefi boðið þér meira en þeir eru verðir".

Mórits tók upp annan bollann í því skyni, að láta hann ofan í körfuna aftur, en á meðan virtist frúin hugsa sig um.

"Heyrðu, drengur", sagði hún alt í einu, "ég skal gefa þér 3 dali. Ertu ekki ánægður með það?"

"Ég get ekki selt þá undir 4 dölum", svaraði Mórits, sem óx hugur við það, að maðurinn í hægindastólnum leit hvetjandi til hans.

"Ef þú vilt ekki þiggja það, sem mamma býður þér, þá rek ég daggarðinn minn í gegn um þig", sagði litli barúnssonurinn og veifaði sverðinu sínu rétt við andlitið á Mórits.

"Georg, Georg! láttu hann kyrran", kallaði maðurinn í hægindastólnum.

En Georg gaf því engan gaum, hann bar vopnið að Mórits og hitti hann í handlegginn. Vesalings drengurinn varð svo hræddur, að hann misti bollann, sem datt á röndina á marmaraborðinu og brotnaði.

"Georg", sagði ungi maðurinn í hægindastólnum, og greip í handlegg drengsins, "þú mátt skammast þín fyrir, að meiða vesalings drenginn, sem ekkert ilt hefir gert þér".

"Góði meistari, skiftu þér ekki af þessu", sagði barúnsfrúin með kæruleysissvip, "þetta eru að eins smámunir. Hvers vegna ætti maður að gera sér mikið far um smámuni?

Meistarinn stundi og slepti handleggnum á Georg, en Mórits horfði á bollabrotin með tárin í augunum. Í þessum svifum voru dyrnar opnaðar og inn kom

skrautbúinn maður með virðingar auðkenni á brjóstinu.

"Það er kominn tími til fyrir okkur að fara ofan í gestasalinn. Gestirnir eru að koma", sagði hann um leið og hann sté inn fyrir dyrnar. "Eruð þið tilbúin?"

Þessi rödd kom Mórits til að fara að skjálfa. Hann leit upp og á þann, sem talaði, og þekti undireins hörkulegu andlitsdrættina, sem höfðu gert hann hræddan einu sinni áður. Nú varð barúninum litið á Mórits, og lét strax brún síga og sagði illúðlega:

"Hvað er þessi drengur að gera hér? Leiðir þú betlarastráka inn í þín herbergi, Cæcilia?"

"Afsakaðu, vinur minn", sagði frúin, "mér kom til hugar, að kaupa tvenna bolla úr Austur-Indía postulíni af honum".

"Tvenna tebolla?" sagði barúninn og ypti öxlum, "hvaða heimska er þetta? Farðu, drengur, eða ég fleygi þér út", sagði hann við Mórits.

Grátandi tók drengurinn bollaparið, sem eftir var, lét það í körfuna og gekk svo til dyranna.

"Hr. barún", sagði ungi maðurinn í hægindastólnum, "ég held það sé skylda mín að segja þér frá því, að Georg hefir af keskni brotið annan bollann, svo er það á þínu valdi að ákveða, hvort fátæki drengurinn á að fá nokkra skaðabót eða ekki".

"Einmitt það", sagði barúninn, "gefðu honum þá fáeina skildinga og láttu hann svo fara. Hinkraðu við, drengur".

Mórits stóð kyr.

"Sjáðu, Georg", sagði barúninn við son sinn um leið og hann rétti honum smáseðil, "fáðu betlarastráknum þetta, drengur minn".

"En, hr. barún, bollinn var að minsta kosti 3 dala virði, því hann var úr úrvals postulíni", sagði meistarinn.

"Hvað segirðu, 3 dali fyrir einn tebolla? Ertu búinn að missa vitið? Gerðu eins og ég sagði þér, Georg, — og snáfaðu svo burt, drengur", sagði hann við Mórits.

Drengurinn gekk til betlaraungans — þannig nefndi barúninn börn allra fátæklinga, sem voru illa klædd — og rétti honum seðilinn, en Mórits hratt hendi hans frá sér, lauk upp dyrunum og þaut fram í ganginn, grátandi af gremju yfir ranglætinu, sem honum var sýnt.

"Sá rauðhærði sagði satt", hugsaði hann, "þeir ríku eiga enga miskunn. Hvað ætli mamma segi? Og hvernig á ég að útvega henni mat, meðan hún er veik?"

Grátandi þaut hann ofan stigann og opnaði dyrnar. Einn vagninn eftir annan kom akandi að inngangströppunum. Tveir þjónar í einkennisbúningi opnuðu dyrnar að gestasalnum, og kölluðu með hárri röddu nafn hvers gests um leið og hann gekk inn. Um leið og Mórits litli opnaði dyrnar til að fara út, ók skrautlegur vagn með fjórum brúnum hestum fyrir að dyrunum. Drengnum varð bilt við og faldi sig bak við hurðina, en gægðist samt út um rifuna milli stafs og hurðar, til að sjá hver kominn væri.

Það kom að eins einn ungur maður, um 24 ára gamall, út úr vagninum. Andlitsfallið var reglubundið og fagurt, hárið svart og hrokkið hvíldi yfir bjarta enninu, óvanalegt fjör logaði í augunum, — en þó var svipurinn þungur og stúrinn, sem minti ósjálfrátt á hinn fallna höfuðengil, eins og honum er lýst í Miltons Paradísarmissi. Þunnu, lokuðu varirnar, virtust ekki vanar við að hlægja, og dimmleita fjörið, sem ólgaði í augunum, sýndist vera af öðru tagi en geislar ljóssins. Þessi ungi maður, sem var dökk-klæddur, gekk eftir anddyrinu að salshurð-

inni, sem strax var opnuð af dyraverðinum. Mórits heyrði hann kalla hárri röddu :

Stjernekrans greifi frá Óðinsvík.

Dyrnar lokuðust. Mórits fékk ekki meira að vita um þenna mann, sem hvarf inn í salinn, þar sem hann stóð skjálfandi með tár í augum bak við hurðina.

"Stjernekrans greifi", hugsaði Mórits undrandi. "Hann er þá kominn aftur heim til sín — það vissi ég ekki".

Undir eins og þessi skrautlegi vagn greifans ók frá dyrunum, skauzt Mórits út, og hljóp sem fætur toguðu yfir garðinn. Hann var kominn að hliðinu milli garðsins og trjágangsins, þogar hann heyrði kallað :

"Stattu við, drengur. Ég vil tala við þig".

Mórits sneri sér við. Það var ungi maðurinn, sem í hægindastólnum hafði setið, er nú kom hlaupandi til hans.

"Litli vinur minn", sagði ungi maðurinn, "komdu hérna ögn til hliðar, ég þarf að tala við þig".

Mórits gekk með honum að hliðarbyggingu og þar fóru þeir inn.

"Drengur minn", sagði maðurinn, "þér var gert rangt til þarna uppi, mjög rangt, — ég verð að viðurkenna það".

"Þakka þér fyrir, herra minn", sagði Mórits snöktandi. "Þú hlýtur að vera fátækur, fyrst þú ert svona vingjarnlegur".

"Ég er ekki ríkur, vinur minn", svaraði maðurinn og brosti raunalega, "en við skulum ekki tala um það. Þú baðst um 4 dali fyrir tebollana. Var það ekki?"

"Jú, herra minn".

"Nú, það var að eins hálfvirði, því þeir eru

mjög sjaldgæfir. Ég ætla að kaupa af þér bollana, sem eftir eru, fyrir sama verð og þú settir á bæði pörin".

"Er það alvara þín, góði herra?" sagði Mórits mjög glaður. "Guð launi þér. Þá þarf mamma mín ekki að deyja af hungri".

"Nei, nei, hún skal ekki gera það", svaraði ungi maðurinn viðkvæmur. "Fáðu mér bollana, svo skaltu fá þína borgun".

Mórits opnaði körfuna, tók upp bollana og rétti hinum eðallynda kaupanda þá. Hann tók 4 dali úr vasabók sinni og rétti Mórits, um leið og hann kallaði á þjón, sem fram hjá gekk, og skipaði honum að fara með bollana inn í eldhús.

"Vertu nú sæll, drengur minn", sagði hann svo við Mórits. "Ef ég get gert eitthvað fyrir þig eða mömmu þína, komdu þá hingað aftur. Við verðum hér tímakorn ennþá".

"Má ég enn biðja einnar bónar?" sagði Mórits.

"Hver er hún?"

"Að fá að vita nafn þitt".

"Hvað gagnar það þér?"

"Þá get ég beðið guð að varðveita þig", sagði Mórits með saklausri alvöru, "því þá veit ég hvað hann heitir, sem bjargaði móður minni".

"Segðu mér fyrst, hvað þú heitir, barnið mitt gott?" sagði ungi maðurinn, hrifinn af frómlyndi og þakklátsemi drengsins.

Mórits sagði honum nafn sitt.

"Nú, jæja", sagði ungi maðurinn. "Ég heiti Holm meistari".

"Holm meistari", endurtók drengurinn lágt. "Því skal ég aldrei gleyma. Þakka þér fyrir, herra".

Holm tók í hendi fátæka drengsins og sneri svo aftur til aðalbyggingarinnar.

Léttur í spori og glaður í huga hraðaði Mórits

sér heim í fátæklega kofann. Erindi hans hafði borið góðan árangur á endanum, því nú hafði hann 4 dali í hendinni. "Nú skal mamma fá góða og heita súpu". — Þessi hugsun hresti hann sérstaklega.

Það var alls ekki undarlegt, þó drengurinn gerði samanburð í huga sínum á leiðinni, eftir alt, sem fyrir hann hafði komið þennan dag.

Arnljótur B. Olsen

VI.

Jakob Kron.

Nú var dagurinn kominn, sem Mórits hafði lofað finna þann rauðhærða að kveldinu kl. 5. Þegar hann kom heim frá náminu, var kl. 4, svo ennþá var einn klukkutími til hinnar ákveðnu stundar.

Mórits hafði ekki sagt móður sinni frá þessum fyrirhugaða fundi. Hann vissi, að hún mundi banna sér að fara þangað, og því yrði hann að hlýða. Hann var því lengi í efa um, hvort hann ætti að fara eða vera kyr heima. Að einu leyti virtist honum rangt, að gera nokkuð það, sem var gagnstætt vilja móður hans, er hann ávalt hafði hlýtt með mestu nákvæmni, en að öðru leyti langaði hann mjög mikið til að finna þennan undarlega mann. Forvitni hans óx líka ekki lítið við það, að fyrir fáum dögum hafði hann séð þennan unga mann í gamalsmannsgerfi, og vildi fá að vita, hvernig á því stóð. Áhrifamikill áhugi og óskiljanleg samhygð knúði hann til þessara samfunda. "Hinn rauðhærði" — hugsaði hann — "er fátækur, einmana og gæfusnauður, eins og ég, en hann er þeim mun ver farinn, að

hann veit ekki af neinum, sem elski sig, þar sem ég hefi mína góðu mömmu. Hvers vegna ætti ég þá að hætta við að finna hann, eins og hann bað mig að gera? Og hann hefir orðið fyrir ofsóknum og ranglæti af þeim ríku, eins og ég og máske enn meiru. Mér þætti gaman að þekkja atvikin, sem hafa bolað honum út úr skólanum, sem hann stundaði nám sitt í".

Þannig hugsaði Mórits, og hann ákvað með sjálfum sér, að finna þann rauðhærða við dysina, um leið og hann færi að sækja eldiviðinn, eins og hann var vanur að gera á kvöldin.

Það, sem mest knúði hann til samfundanna, var þó hluttekning sú og góðsemi, sem Jakob Kron lét honum í té við fyrstu viðkynningu þeirra í skóginum. Mórits þráði að elska, og sá, sem hafði sýnt honum velvild, gat reitt sig á þakklátsemi hans.

Fyrir þá 4 dali, sem Mórits hafði fengið hjá hinum eðallynda unga manni, gat húsfrú Sterner birgt sig upp fyrir nokkra daga. Af hinni nærandi fæðu styrktist hún líka, svo hún gat unnið nokkrar stundir á dag, og bjóst við innan skamms að geta lokið við þær 12 skyrtur, sem umsjónarmaður Óðinsvíkur hafði beðið hana að sauma, og sem hún bjóst við, að fá nokkra dali fyrir í saumalaun.

Klukkan var að ganga 5. Mórits fór í kápu sína, sem móðir hans hafði búið til úr kjólnum, er presturinn gaf honum. Í henni var hann óhultur fyrir regni og jafnvel kuldanum líka.

"Ég fer nú að sækja eldivið, mamma, og þó ég verði nokkuð lengi, máttu ekki verða hrædd um mig", sagði Mórits.

"Hvers vegna býstu við að verða lengur í burtu en vanalega, Mórits?" spurði móðir hans.

"Það er gott veður í kvöld, mamma", sagði Mórits feiminn, því hann var alveg óvanur að segja

ósatt, "svo ætla ég að tína fáein grös í skóginum. Presturinn hefir lofað mér að byrja á grasafræðinni, og mér þykir það svo gaman".

Þetta var líka satt, presturinn hafði sagt lærisveinum sínum, að tína blóm og önnur grös af jörðunni, þar eð hann ætlaði að kenna þeim fyrstu reglurnar í grasafræðinni.

"Gott, góði drengurinn minn", sagði húsfrú Sterner, sem ekki tók eftir feimni hans, "leitaðu þá að grösunum þínum, en vertu ekki of lengi. Þú veizt, að ég er ávalt óróleg, þegar þú ert ekki heima".

Mórits fór. Kvöldið var fagurt, komið fast að sólsetri, en rökkrið ekki byrjað. Auk þess var fult tungl, svo hann þurfti ekki að óttast myrkrið.

Þegar Mórits kom að dysinni, var hinn "rauðhærði", eins og hann var vanur að kalla hann, ekki kominn. Hann fór því inn í skóginn, tíndi saman eldivið í bagga handa sér, og sleit upp flýtir eins mörg blóm og grös og hann gat, til þess að móður sína skyldi ekki furða á því, að hann kæmi tómhentur heim. Meðan hann var að því, heyrði hann gengið hratt eftir veginum, leit því við og sá, að það var hinn rauðhærði. Hann var í sömu lörfunum og í fyrsta sinni, er þeir sáust, og ógreidda rauða hárið og skeggið ásamt tryllingslega augunum, gerði hann mjög ógeðslegan útlits.

Jakob Kron sá drenginn og gekk að dysinni.

"Það var rétt, drengur minn", sagði Jakob, um leið og hann klappaði á herðar hans. "Ég sé að maður má reiða sig á þig. Nú skulum við tala saman dálitla stund, því ég hefi umhyggju fyrir þér. En fyrst af öllu: Hvernig líður mömmu þinni?"

"Mömmu líður miklu betur", svaraði Mórits. — "Hún er farin að geta unnið aftur, og við höfum líka fengið dálitla hjálp í vandræðum okkar. Þess

vegna þurfum við ekki þeirrar hjálpar, sem þú varst svo góður að bjóða mér um daginn, en ég kom samt til að heyra, hvað þú ætlaðir að segja mér".

"Því betra, góði Mórits minn", sagði Jakob, "en nú skulum við fara yfir að skóginum bak við dysina. Þar getur enginn séð okkur, þó einhver fari um veginn".

Þeir settust á niður liggjandi tré, þannig, að dysin var að baki þeim, en skógurinn að framan. Þar gat enginn séð eða heyrt þá tala.

"Segðu mér nú fyrst", sagði Mórits, "hvernig á því stóð, að fyrir fáum dögum varstu gamalmenni og flakkaðir um með líru og apa, en nú ertu aftur ungur maður? Varstu í dularbúningi?

"Já, drengur minn, ég hitti gamlan líruleikara, sem lá veikur hér um bil í mílu fjarlægð héðan. Hann gat ekkert unnið sér inn með lírunni sinni, og því bauð ég honum að fara í stað hans, gegn helmingnum af gróðanum, og það þáði hann".

"En af hverju vildirðu dulklæða þig?"

"Að sumu leyti af því ég vildi ekki láta þekkja mig, og að öðru leyti af því, að gamall maður vekur meiri meðaumkun en ungur maður. Ég útvegaði mér laust skegg, og gamla, gráa hárkollu, ferðaðist svo á milli höfðingjasetranna, lét apann dansa og lék á líruna fyrir börnin. Ég græddi mikið af peningum. Þetta voru í raun réttri prettir, en það er engin synd, að svíkja þá ríku til að hjálpa þeim fátæku".

"Heldurðu það?" sagði Mórits hugsandi. "En mamma segir, að alls konar svik séu synd".

"Já, mamma þín segir það, en líklega þekkir hún ekki öll svikin, harðneskjuna og svívirðingarnar, sem þeir ríku bjóða okkur. Ef ég segði þér æfisögu mína, þá myndirðu samsinna því, að öll sú hefnd,

sem ég get látið þeim ríku í té, sé bæði sanngjörn og verðskulduð".

"Segðu mér þá æfisögu þína", sagði Mórits fjörlega. "það er eitthvað við þig, sem segir mér, að þú hafir verið lánlaus, og þess vegna kenni ég í brjósti um þig. En hvers vegna berð þú umhyggju fyrir mér?"

"Af því örlög þín líkjast mínum, enda þó ég voni, að þau taki betri stefnu. Með mig hafa forlögin leikið sér og farið illa með mig".

"Líkjast forlög mín þínum? Á hvern hátt?"

"Af því þú ert fátækur og einmana, eins og ég hefi verið, — af því að þú hefir að eins mömmu þína til að elska og treysta, eins og ég hafði, — af því þú ert kúgaður af þeim ríku, eins og ég, — af því þú að líkindum ert laungetinn eins og ég, og ofurseldur tilviljunum og fátækt af einhverjum ríkum og háttstandandi föður. þess vegna elska ég þig, þess vegna vil ég segja þér kafla úr æfisögu minni, þér til aðvörunar, — — voðalegrar aðvörunar. þú ert ungur, trúgjarn og viðkvæmur, — — ég vil gera þig tortrygginn og harðan, því það eru til menn, sem þú verður að tortryggja, vinur minn, ef þú vilt ekki verða eins ógæfusamur og ég er. Ég held ég geri þér gagn með því".

"Heldurðu það?" spurði Mórits efandi.

"Já, drengur minn, af því að til eru tvö öfl, sem stjórna heiminum, hið vonda og hið góða. þau eru ávalt samhliða og ná jafnlangt. þú þekkir enn þá ekki nema það góða, en ég ætla að kenna þér að þekkja það vonda".

Hvers vegna viltu gera það?"

"þegar ég segist ætla að kenna þér að þekkja það vonda, þá meina ég ekki með því að gera þig sjálfan vondan. því það gæti ég aldrei réttlætt. En þú skilur það, að þegar maður gengur eftir urðar-

brautum, eins og lífsleiðin er, þá verður maður að hafa leiðsögumann, sem getur sagt manni, hvar hættulaust sé að ganga, og jafnframt bent manni á undirdjúpin, sem maður þarf að varast".

"Já", sagði Mórits, "ég skil meiningu þína".

"Jæja, ég skal vera leiðsögumaður þinn, ég skal benda þér á undirdjúpin, sem þú enn ekki þekkir. Því það skal ég fullvissa þig um, að á lífsleiðinni eru til voðaleg regindjúp".

"Þekkir þú þau?" spurði Mórits með hryllingi.

"Já, ég þekki þau, barnið mitt", svaraði hinn, og um leið brá fyrir beisku brosi á andliti hans, "ég hefi fallið í þau".

Hinn rauðhærði þagnaði um stund. Rökkrið breiddist yfir nágrennið og tunglið gægðist upp yfir sjóndeildarhringinn og sendi geisla sína á milli trjánna þangað sem þeir sátu. Í einu furutrénu söng næturgalinn, og kvöldblærinn suðaði í skóginum — annars var alt kyrt og þögult.

Hinn rauðhærði huldi andlitið í höndum sínum, og virtist sokkinn ofan í bitrar endurminningar. Við hlið hans sat barnið, sem undrandi horfði á þennan einkennilega tötraklædda kennara.

Mismunurinn var líka einkennilegur. — Þessi svipdimmi, óhemjulegi maður, gagntekinn af ástríðum og siðferðislegum og líkamseðlislegum þjáningum, — — og við hliðina á honum þetta barn, sem enn þá var ókunnugt heiminum, og því vonda, sem í honum býr, hlustandi með eftirtekt og áhuga á mann þennan, sem búinn var að ganga gegn um hinn bitra skóla lífsins, og nú ætlaði að innræta hinu auðtrúa barni hin voðalegu leyndarmál þess.

"Mórits", sagði Jakob loksins, "hefir móðir þín kent þé að trúa á guð?"

"Já".

"Trúðu á hann, drengur, — það er rótt gert af

þér — — trúðu eins lengi og þú getur á góða forsjón, sem stjórnar lífi mannanna. — — Ég vil ekki svifta þig þessari trú — — hún gerir þig farsælan, — — ég hefi líka trúað, — ég hefi líka verið sæll".

"Trúirðu þá ekki lengur á guð?" spurði drengurinn með hryllingi.

"Barnið mitt", sagði Jakob, "ég sagði þér nýlega að til væru tvö öfl, sem stjórna heiminum, — hið vonda og hið góða, en yfir þeim ræður þriðja aflið, — — það er það afl, sem þú kallar guð, en ég kalla það forlög".

"Forlög" — sagði drengurinn skjálfandi.

"Já, eða tilviljun, ef þú vilt það heldur. Setjum svo, að við meða allri okkar alvöru og atorku tökum okkur stöðu undir fána hins góða, — setjum svo, að við stríðum, líðum, og að oss blæði í baráttunni gegn hinu vonda afli, — heldurðu að slíkt stríð leiði ávalt til sigurs? — Nei, barnið mitt, ég hefi átt í þessu stríði í mörg ár. — — Í mörg ár hefi ég barist gegn freistingunum, neyðinni, glæpunum, örvilnaninni, — og hvað heldurðu að ég hafi unnið við það? Ekki annað en neyð, glæpi og örvilnan. Af því að ég var fátækur, var ég varnarlaus gegn ofsóknunum og svívirðingunum, sem mér voru sýndar. Því skal ég segja þér, barnið mitt, það er að eins eitt afl til, sem stundum getur staðið jafnfætis forlögunum, og það er afl — — gullsins. — En gullið vekur fíknir, og fíknunum verður að fullnægja. — En á hvers kostnað? Hinna táplitlu, fátæku, varnarlausu, þeir ríku virða þess vegna hver annan, en velja fórnir sínar meðal hinna fátæku. Ef hinn niðurbældi maður kærir þá fyrir réttvísinni, loka þeir munni hans með gulli eða valdi".

"Já", sagði Mórits, sem með vaxandi ákafa hlustaði á skoðanir þessar, "já, þú segir satt. Þeir

þvinga okkur með valdi til að þegja, og troða okkur undir fótunum, — — það hefi ég reynt nýlega".

"Nær og hvar?"

Mórits sagði honum frá ferð sinni til Liljudals, og hve svívirðilega sú fjölskylda hefði breytt við hann í annað sinn.

"Já", sagði Jakob heiftarlega, "þannig eru þeir ríku. Og svo á maður ekki að hafa heimild til að hata þá, — hata þá biturt og djúpt og langrækið".

"Mér hefði aldrei komið til hugar, að jafnlítið barn og barúnssonurinn gæti verið eins illgjarnt", sagði Mórits, "þó ég láti hitt eiga sig".

"Ó, það er ekkert óvanalegt. — — Úr djöflaeggjum koma djöflaungar, segir máltækið. Eins og faðirinn er, verður sonurinn, þegar hann hefir breytni hans til að hegða sér eftir. En hann má gæta sín, — það getur farið fyrir honum eins og þeim, sem hér var myrtur, — — hann var líka barún".

"Ó, það var voðalegt starf, — ógurlegur glæpur"

"Já, það segja menn", sagði hinn rauðhærði, — — "það var voðalegur glæpur, segja þeir. En hver veit um það? Það geta verið til kringumstæður, sem mýkja það álit".

"Þekkir þú nokkrar slíkar viðvíkjandi þessu morði?"

"Það kemur engum við", svaraði Jakob hranalega, — — "við ætluðum að tala um annað. Ég lofaði að segja þér frá ýmsum viðburðum á minni liðnu æfi. Viltu heyra þá?"

"Já, segðu frá", svaraði Mórits.

"Taktu nú vel eftir því, sem ég segi. Margt af því skilur þú ekki núna, en það koma þeir dagar, að þú skilur það, og þá vona ég að það beri ávöxt".

"Jæja, láttu mig þá heyra söguna".

"Faðir minn", sagði Jakob, eftir dálitla umhugsun, "eða réttara sagt sá, sem ég í æsku áleit vera

föður minn, var fátækur verkamaður í Vestur-Gautlandi. Hann hafði verið hermaður og var þá kallaður Kron, og það nafn bar hann upp frá því.

"Verkamaðurinn Kron var kominn yfir fimtugt, þegar honum kom sú heimska til hugar, að giftast ungri stúlku, dóttur nýdáinna, bláfátækra foreldra. Hann kendi í brjósti um stúlkuna, og var þess utan hneigður til ásta, enda kveiktu hin dökku, fjörugu augu stúlkunnar undir eins óslökkvandi ástaþrá í huga hans. Hann var að sönnu fátækur eins og hún en hann gat þó boðið henni heimili, og svo giftust þau. Tveim árum síðar fæddist ég. Nábúarnir töluðu mikið aftur og fram um það, að ég væri ekki sonur föður míns, —

"Ekki sonur föðu þíns", sagði Mórits. "Hvernig á að skilja það?"

"Það er nú eitt af því, sem þú skilur ekki núna. En kærðu þig ekki um það, mundu það bara.

"Nábúarnir sögðu, að ég væri óskilgetinn, en faðir minn gaf því engan gaum. Hann trúði þeim ekki og þótti vænt um mig.

"Í bænum, sem faðir minn átti heima í, var undirbúningsskóli. Hann varð þess var, að ég hafði góðar gáfur, og vildi helzt að ég yrði prestur, og kom mér því í skólann. Nokkrir af efnaðri borgarbúunum skutu saman nokkrum peningum fyrir föt og bækur handa mér.

"Ég var mjög iðinn og náði fljótlega áliti nærri því allra kennaranna. Ég segi nærri því allra, því einn þeirra gat aldrei liðið mig, og ég veit enn í dag ekki hvers vegna. Ég var kominn upp í 4. bekk og framfarir mínar voru framúrskarandi. Ég var búinn með Cornelius, var farinn að lesa myndbreytingarnar eftir Ovids og byrjaður á auðskildum ritum Xenophons. Frönsku og þýzku hafði ég lært tilsagnarlaust, og auk þess var ég álitinn bezt að mér í

landafræði, sögu og stærðfræði. Framtíðarútlit mitt var því mjög gott, og þegar ég heimsótti foreldra mína, sem þá bjuggu skamt fyrir utan bæinn, grét móðir mín af gleði, en faðir minn klappaði á herðar mér og sagði : 'Þú verður duglegur prestur með tímanum'.

"Faðir minn var múrsmiður. Einhverju sinni er hann vann hjá auðmanni nokkrum, datt hann ofan af vinnupallinum, kom niður á höfuðið, braut það og dó samstundis. Vesalings móðir mín, sem var táplítil, gat ekki unnið fyrir sér og hafði ekkert að lifa af, var nú látin á öreigahælið, mjög lélega stofnun í alla staði, sem stóð rétt á móti hýðingastaurnum skamt fyrir utan bæinn, líklega til að minna menn á, að fátækt og glæpir taka höndum saman, eins og auður og lestir.

"Ég man eftir því, hve oft ég sat hjá móður minni í þessari dimmu og röku holu, sem hún var lokuð inni í. Þar lá hún á deigri hálmhrúgu, með lélegt brekan yfir sér. Ég las í biblíunni og sálmabókinni fyrir hana, og sorg hennar rénaði ögn, þegar hún heyrði róm minn. Ég var það eina, sem hún átti í heiminum, og ég bjóst við, að komast einhverntíma í heiðarlega stöðu, þá ætlaði ég að sækja hana á öreigahælið og flytja hana heim til mín, og úr því skyldum við aldrei skilja. Þannig voru vonir okkar og fyrirætlanir.

"Um þetta leyti kom atvik fyrir, sem beindi lífi mínu í aðra átt, eyðilagði allar vonir mínar og framtíðardrauma.

"Í sama bekk og ég var 14 ára gamall auðmannssonur. Hann var latur og fávís, en samt var hann í áliti hjá sumum af félögum sínum, af því kennararnir, sem gengust fyrir auðnum og valdinu, hjálpuðu

honum á allan hátt. Fyrir þetta var hann hataður af öðrum, enda var hann hlutdrægur og öfundsjúkur.

"Litli barúninn, eins og kennararnir kölluðu hann, öfundaði mig af framförum mínum og því, hve gott álit hinir sanngjarnari kennarar höfðu á mér. Illa upp alinn, eins og auðmanna börnin oftast eru, notaði hann hvert tækifæri til að sverta mig í augum kennara þeirra, er hann heimsótti. Auk þess var hann mjög meinlegur í orðum oft og tíðum við mig. — Snapagest kallaði hann mig ærið oft, af því að vissa daga vikunnar gáfu ýmsar fjölskyldur mér að éta. Að bættu buxunum mínum, ruddalegu skónum og rauða hárinu hæddist hann. Ég tók þetta alt með ró, af því bekkjarbræður okkar voru mín megin.

"En einu sinni — það var um jólaleytið — hæddist hann að móður minni, á þann hátt að fullyrða að ég væri óskilgetinn. Þetta þoldi ég ekki og barði hann svo að hann datt.

"Nú var allur friður úti. Að verkamanns sonur skyldi leyfa sér að berja barún, það var c r i m e n l æ s æ m a j e s t a t i s, sem ekki mátti vera óhegnt. Organdi af vonsku þaut hann til kennara þess, sem hann vissi, að ekki gat liðið mig, og kvartaði sáran yfir þeirri háðung, sem hann, höfðingjasonurinn, hefði orðið fyrir.

"Meistari Wengelin — svo hét kennarinn — var nýlega orðinn skólastjóri og hafði því mest vald í sínum höndum. Hann var bráðlyndur mjög og ósanngjarn, sem allir skólapiltar hræddust og hötuðu meira en gamla bakarann, eins og fallni höfuðengillinn oft er nefndur. Einn af verðleikum hans var sá, að hann dvaldi á veitingahúsum um nætur og spilaði þar við ýmsa illræmda borgara. Klukkan 7 á morgnana, þegar skólatíminn byrjaði, hætti hann loks að spila, og það er auðvelt að gizka á, hvernig

skapi hans var varið, þegar hann tapaði á nóttunni. Piltarnir sáu strax, hvort hann hafði verið heppinn eða ekki. Í fyrra tilfellinu var hann rólegur og svaf allan kenslutímann við kennaraborðið, en í því síðara lét hann reiði sína bitna á saklausum piltunum, og var þá augnatillit hans ámóta hlýlegt og mannýgs bola.

"Meistari Wengelin hefir ekki verið heppinn í nótt — var viðkvæði pilta, sem þýddi það sama og sagt væri : nú er von á snoppungum.

"Fyrir þessu ruddamenni var það að barúnssonurinn kærði mig, og hitti svo á, að hann var þá í versta skapi, enda hafði hann bölvað og hótað að brjóta hvert bein í 'bóndaþrælnum'. En mér var gert aðvart í tíma.

"Áður en kenslutími meistara Wengelins byrjaði, kom einn af kunningjum mínum þjótandi til mín og sagði : Jakob, meistari Wengelin hefir verið óheppinn í nótt, og aðalshvolpurinn hefir kært þig. Þeir koma báðir. Það er úti um þig. Hann lítur út eins og hann ætli að éta menn lifandi, og hann heldur á reyrpriki í hendinni.

"Ég varð afarhræddur. Ég heyrði fótatak hans úti í ganginum. Eftir fáein augnablik varð ég að standa frammi fyrir þessum voðalega manni. Hvað var hægt að gera? Ég opnaði gluggann og þaut út um hann, um leið og meistarinn kom inn í bekkinn.

"Hræðslan léði mér vængi. Ég hljóp eins og sá vondi væri á hælunum á mér til öreigahælisins, og faldi mig hjá móður minni. 'Hér er ég óhultur — hugsaði ég — þeir leyfa sér ekki, að taka mig burt frá móður minni veikri'.

"En samt var það gert. Meistari Wengelin sendi dyravörðinn að sækja mig, og skipaði honum að koma með mig dauðan eða lifandi.

"Ég var nú dreginn til skólans, þar sem meistarinn beið mín með reyrprikið í hendinni.

"Ég ætlaði að verja mig með því, að segja frá móðganinni, sem mér var sýnd, — en það gagnaði ekki. Meistarinn vildi ekki hlýða á vörn mína, hann vildi að eins berja mig.

"Engar afsakanir, drengur", þrumaði hann út úr sér, "ef þú þegir ekki, þá drep ég þig".

"Ég þagnaði og hindraði tár mín frá að koma í ljós. Ég ásetti mér að sýna þrjósku og horfði hiklaust í hin tryltu augu meistarans. Af þessu varð hann enn reiðari, þaut til mín og byrjaði að berja mig.

"Hegningin stóð yfir langa stund, en á meðan sagði ég ekki eitt orð, hljóðaði aldrei og bað ekki um vægð. Blóðið rann ofan eftir mér, en ég beit á jaxlinn og þagði. Loks slepti þessi böðull mér, af því hann gat ekki meira, en ég gekk til sætis míns gramur í huga.

"Þenna dag byrjaði ógæfa mín; þenna dag byrjaði ég að hata. Wengelin meistari gaf mér fyrstu lexíuna af því tagi.

"Nokkrum dögum seinna kom það fyrir, að ráðist var á litla barúninn á götunni, og var hann þá barinn svo um munaði af nokkrum skólabræðrum sínum, sem hötuðu hann eins og ég. Aldrei komst það upp, hverjir gerðu þetta, en grunurinn féll á mig, og ekkert tillit var tekið til þess, þó ég reyndi að fullvissa þá um, að ég væri saklaus.

"Á skólunum, eins og þeim er nú til hagað, er ekkert eftirlit haft með kennurunum. Þeir kveða upp rangláta dóma, án þess mögulegt sé að skjóta þeim til æðri réttar. Þeir eru sakaráberar, dómarar og böðlar. — Eins og ég sagði, grunurinn féll á mig, og niðurstaðan varð, að ég var rekinn úr skóla — —"

Nú þagnaði hinn rauðhærði og starði hugsandi á tunglið, sem breiddi birtu sína yfir skóginn.

"Meira, segðu meira", sagði Mórits, sem var hrifinn af þessari sorglegu æskusögu.

"Meira, já", sagði Jakob, sem vaknaði eins og af draumi, "þú vilt fá að heyra það, sem eftir er, drengur minn?"

"Já, hverja ögn", svaraði Mórits ákafur.

"En, endirinn er sorglegur, drengur minn".

"Enda þótt, mig langar til að heyra hann samt.

"Jæja, hlustaðu þá á. Fregnin um ógæfu mína gerði út af við móður mína, sem lengi hafði verið brjóstveik. Allar vonir hennar brugðust, allir draumar hennar um breytingu til batnaðar á högum hennar urðu að engu, þegar ég var rekinn úr skóla. Hún þoldi þetta ekki. Nokkrum dögum síðar stóð ég við banasæng hennar.

'Drengur minn', sagði móðir mín rétt fyrir andlátið, 'ég hefi leyndarmál að segja þér. Beygðu þig niður og hlustaðu: þú ert ekki sonur verkamannsins Kron. Faðir þinn, Jakob, er auðugur herramaður, þú verður að finna hann og biðja hann að hjálpa þér, vesalings barnið mitt'.

" 'Hver er þá faðir minn?' spurði ég, þegar móðir mín þagði. 'Segðu mér nafn hans áður en þú deyrð'.

"Með skjálfandi röddu nefndi móðir mín nafnið. Ég stóð sem agndofa. Það var nafn drengs þess, sem var orsök í því, að ég var rekinn úr skóla".

"Hann var bróðir þinn", sagði Mórits með hryllingi, því nú fór hann að skilja, hve voðaleg saga þessi var. "Ó, það er viðbjóðslegt!"

"Leikur forlaganna", tautaði Jakob. "Já, það var bróðir minn, sem var orsök í ógæfu minni".

"Segðu meira", hrópaði Mórits.

Sá rauðhærði hélt áfram:

" 'Jakob', sagði móðir mín —

" 'Faðir þinn er mjög ríkur maður, og þó að hann sé harður, þá mun vakna hjá honum meðaumkun, þegar hann sér þetta :'

"Um leið og hún sagði þetta, tók hún úr hálmhrúgunni, sem hún lá á, lítið, gullbúið rafhjarta, sem fest var við svarta silkireim. Ég horfði undrandi á skrautgrip þenna, sem ég hafði aldrei áður séð.

" 'Jakob', sagði móðir mín titrandi, 'þetta rafhjarta gaf faðir þinn mér einu sinni, til merkis um ást sína. Þegar hann hafði fengið það, sem hann vildi, lét hann mig hafa rafhjartað, en annað ekki, því hjarta hans er harðara en það. Hann fór leiðar sinnar, en síðan hefi ég hvorki heyrt hann eða séð, en ég veit að hann er yfirmaður í hernum, býr á stóru höfðingjasetri í Vestur-Gautlandi og er nú ekkjumaður'.

"Móðir mín nefndi heimilisnafnið.

" 'En hvað á ég að segja honum?' spurði ég. 'Þú átt að sýna honum þetta hjarta, þessa gersemi, sem ég hefi geymt og varðveitt í allri minni neyð. Hann hlýtur að þekkja það, því hérna á gullumgerðinni standa stafirnir J.E., sem er fangamark hinnar framliðnu konu hans'.

"Móðir mín rétti mér hjartað, og ég hengdi það um hálsinn á mér.

" 'Mamma', sagði ég svo, 'veiztu hvort faðir minn átti son við konu sinni?'

" 'Nei, svaraði móðir mín, sem var að deyja, 'það veit ég ekki. — Ó, guð! — — ég dey — — fyrirgefðu mér — — fyrirgefðu mér, minn framliðni eiginmaður, að ég sveik þig! — — Fyrirgefðu —'

"Með þessi orð á vörunum dó hún. Ég lokaði augum hennar og þaut burt".

Hinn rauðhærði hélt höndunum fyrir andlitinu.

þegar hann tók þær burtu, sá Mórits að hann hafði grátið.

Þessi þverúðarfulli afbrotamaður grét af endurminningunni um móður sína, sem dó í fátækrahælinu.

"Hvernig gekk það svo seinna?" spurði Mórits.

VII.

Jakob Kron.

(Framhald).

"Þegar búið var að jarðsetja móður mína", sagði Jakob Kron, "lagði ég af stað til að finna föður minn. Ég kom þangað um kvöld í desembermánuði í kuldaveðri. Heimili hans var stórt og skrautlegt og stóð í Elísborgar greifadæmi, því faðir minn, sem var barún, var yfirmaður við Elísborgar herdeildina.

"Ég komst að því, áður en ég kom þangað, að faðir minn var nýgiftur ríkri hefðarmey, sem sagt var að hann elskaði mikið.

"Eins og ég sagði, kom ég til nýgiftu hjónanna um vetrarkvöld, það snjóaði mikið, og mér var mjög kalt, enda hafði ég ekkert fengið að borða allan daginn.

"Ég gekk inn í eldhúsið, en þar var enginn maður, svo ég settist þar út í horn og beið. Eftir litla stund voru dyr að innra herbergi opnaðar, og hálfvaxinn drengur kom hlaupandi út í eldhúsið. Ég þekti hann strax, það var óvinur minn, — — bróðir minn.

"Hann hafði farið heim, til að dvelja um jólin

hjá föður sínum, meðan ég, svangur og kaldur, varð að vaða í gegn um snjóinn til þess seinna — — en, bíddu við, þú færð að vita það strax.

"Bróðir minn sá mig ekki, því hann hljóp í gegn um eldhúsið án þess að líta við króknum þar sem ég sat. Strax á eftir kom einn af þjónunum. Ég stóð upp, heilsaði auðmjúklega og spurði, hvort ég gæti fengið að tala við barúninn. Hann hugsaði stundarkorn, en fylgdi mér svo til herbergis hans, sem var á fyrsta sal.

"Faðir minn var að skrifa. Þegar ég kom inn, leit hann upp og spurði hryssingslega, hvað ég vildi. Titrandi gekk ég til hans og lagði rafhjartað á borðið. Hann greip það strax, og ég sá, að hann skifti lit.

"Hvað á þetta að þýða, drengur?" sagði hann loks ruddalega.

"Ég flutti honum kveðju móður minnar, sagði honum að ég hefði verið rekinn úr skóla sökum ósamlyndis við son hans, hálfbróður minn, og bað hann innilega að veita mér dálitla hjálp, því annars yrði ég að deyja úr hungri. Geturðu gizkað á, hverju faðir minn svaraði?"

"Nei, hverju svaraði hann?" spurði Mórits með ákafa.

"Hann stakk rafhjartanu í vasa sinn, ofur rólega, og það var eina sönnunin, sem ég hafði. Greip síðan í bjöllustrenginn og hringdi. Þjónn kom inn.

"'Taktu þennan strák og fleygðu honum út', sagði faðir minn, 'hann hefir hagað sér skammarlega og verið orðljótur. — Og ef þú' — um leið og hann snéri sér að mér — 'kemur oftar fyrir augu mér, þorpari, þá skal ég láta þig þar, sem þú sérð hvorki sól eða tungl. Út með hann!

"Þjónninn, sem var sterkur maður, þreif til mín og hrinti mér út. Svo var mér hrint ofan stigann

og rekinn út í kuldann og kafaldið. Þett. var í fyrsta skifti, sem ég fann föður minn, Mórits".

"Guð minn góður, þetta er hræðilegt", sagði drengurinn.

"Þarna stóð ég þá — sagði hinn rauðhærði — úti fyrir húsi föður míns, þar sem ljós sást í hverjum glugga, án skýlis og án þess að hafa nokkuð til að sefa hungur mitt með. Þá festi hatrið rætur í huga mínum. Ég leit til himins, hann var skýjum hulinn og engin stjarna sást. Ég lyfti upp hendi minni og sór að hata, fyrst föður minn og bróður, og svo alla auðmenn, sem væru eins innrættir og þeir.

"Ég var nýbyrjaður 14. árið, en nám mitt og þjáningar höfðu orðið til þess, að skynsemi mín þroskaðist snemma.

"Af því ég gat ekki fengið vinnu, varð ég að sníkja mér að borða. Nokkrum dögum eftir að ég heimsótti föður minn, faldi ég mig í rökkrinu úti í garðinum og beið hans. Þegar hann kom, greip ég stóran stein og kastaði honum í höfuð hans. Hann datt niður þegjandi. Ég hljóp til hans og leit á hann. Hann var ekki dauður, því hann hreyfði sig. Ég vissi ekki, hvað ég gerði, — ég ætlaði að fara að fullkomna morðið, en þá var tekið sterklega í handlegg minn. Það var sami þjónninn og rak mig út, sem nú hafði fylgt húsbónda sínum, en verið spottakorn á eftir. Ég var staðinn að verkinu. Faðir minn varð skjótt jafngóður, en ég beið dómsins í fangelsinu. Af því ég var svo ungur, var ég dæmdur til að hýðast opinberlega og að vera fjögur ár í betrunarhúsinu. Veiztu hvað betrunarhús er, Mórits?"

"Ég held það sé hús, þar sem menn eiga að betrast og hætta öllu illu háttalagi".

"Já, það er tilgangurinn, eftir nafninu að dæma,

en það er eitthvert hið bitrasta háð af stjórninni".

"Því þá það?"

"Af því að það ætti að heita spillingarhús, en ekki betrunarhús. Hver ögn af dygð, sjálfsvirðingu og samvizku, sem til er í manni, sem látinn er í slíkt ræningjabæli, hverfur gjörsamlega, en í staðinn þróast hatur, glæpir og örvilnan".

"Og þú varst lokaður inni á slíkum stað?" sagði Mórits.

"Já, fyrst var ég hýddur opinberlega við hýðingastaurinn, beint á móti öreigahælinu, þar sem móðir mín dó, og í ásýnd fyrverandi skólabræðra minna, sem nú litu á mig sem ímynd svívirðingarinnar, og svo var ég lokaður inni í betrunarhúsinu til að betrast, — — ha, ha, ha.

Eftir fjögra ára samveru með ræningjum, þjófum og alls konar glæpamönnum, ósvífnum, þrællyndum og óguðlegum, fleygði mannfélagið mér út á götuna, heimilislausum, ættingjalausum og án þess ég væri fær um að vinna fyrir mér á heiðarlegan hátt.

"Ég var 18 ára gamall. Það góða, sem mér var kent meðan ég var barn, var ekki með öllu kulnað út. Hugur minn var fullur af hatri að sönnu, en samt forðaðist ég að stela, en ásetti mér að fá vinnu.

"Hefirðu meðmæli? spurðu menn mig, þegar ég bað um vinnu. Ég hafði enginn önnur meðmæli en þau, að ég hefði verið fjögur ár í betrunarhúsinu fyrir morðtilraun, þegar ég var 13 ára. Menn sneru sér frá mér með fyrirlitningu og létu mig fara. Allstaðar þar sem ég kom, var sama spurningin og sama svarið.

"Voðaleg örvilnan greip huga minn. Ég fór til Stokkhólms að leita að vinnu, en þar var hinu sama að mæta, háði, blóti og rekinn burt af öllum. Ég flæktist enn nokkrar vikur um Stokkhólmsgöturnar,

án þess að hafa skýli yfir höfuð mitt, eða vita á hverju ég ætti að lifa næsta dag. Þetta var um vetur og kuldinn mikill. Ég varð oftar en einu sinni að grafa mig ofan í hauga, til þess að drepast ekki úr kulda.

"Það var kvöld nokkurt í rökkrinu, að ég var yfirkominn af örvilnan. Ég hafði ekkert fengið að borða í tvo daga, og fatagarmarnir mínir voru svo rifnir, að ég gat naumast hulið magra skrokkinn minn. Ég stóð á gangtröðinni við Norðurbrú og horfði ofan í strauminn. 'Hér skal ég frið finna', hugsaði ég. Ég ætlaði að kasta mér yfir girðinguna ofan í strauminn, þegar ég heyrði vagn koma frá torginu, og sá að hann stefndi á brúna. 'Ég skal kasta mér undir hestana og vagninn', hugsaði ég, — 'það er fyrirhafnarminni dauðdagi en að berjast við ískaldar bárurnar'.

"Vagninn nálgaðist. Ég leit á mennina í vagninum, og sá að það var faðir minn, sem sat við hliðina á ungu, fallegu konunni sinni, en á fremra sætinu lá bróðir minn endilangur.

"Nú, jæja, kallaði ég, því betra. Ég skal deyja undir hjólunum á vagni föður míns. Blóð mitt skal skvettast á fatnað hans og bera vott um grimd hans. Ég flýtti mér og fleygði mér niður fyrir framan hestana.

"Vagn föður míns rann yfir mig.

"Hver fjandinn! Getur ekki þessi lúalegi hundur farið úr vegi! Þetta voru orðin, sem ég heyrði töluð í vagninum, og svo ók hann áfram, en ég lá aflvana í blóði mínu.

"Lögregluþjónarnir tóku mig og fluttu á sjúkrahús. Ég náði ekki þeim tilgangi mínum að deyja. Eftir langa dvöl á sjúkrahúsinu batnaði mér, og svo var ég aftur á ný slept út í heiminn. Menn héldu,

að ég hefði orðið fyrir vagninum af óaðgæzlu, og ég skeytti ekki um að leiðrétta þá.

"Ég hafði séð föður minn aka yfir mig, án þess að gefa því gaum, og án þess að stöðva vagninn til að vita, hvernig mér liði. Þetta mannúðarsnauða kæruleysi, þessi kalda, grimma eigingirni vakti að nýju hatrið í huga mínum, — gaf mér þrek til að lifa — lifa fyrir hefndina.

"Nú ætla ég að hlaupa yfir tvö ár af æfi minni eftir að ég kom af sjúkrahúsinu. Ég segi þér máske seinna, hvar ég var þann tíma, en mótdræg voru þau. — Ég var tuttugu ára gamall, þegar ég var svo heppinn að erfa.

"Móðir mín átti bróður, sem með iðjusemi og dugnaði hafði dregið svo mikið saman, að hann gat keypt jörð í Vestur-Gautlandi. Að því búnu dó hann ógiftur, og ég sannaði erfðarétt minn og fékk jörðina.

"Nú byrjuðu betri tímar fyrir mér. Ég fékk nú ákveðið starfssvið. Vonir mínar höfðu rætzt, ég þurfti nú að rækta landið mitt og gat unnið fyrir mér án þess að stela eða betla.

"Með viðbjóði sneri ég baki við hinum fyrri lifernisháttum mínum, og stundaði bú mitt með umhyggju. Ég segi það satt, barnið mitt, að eðli mitt hefir aldrei verið vont, ég þráði heiðarlegt og starfsamt líf. — — Það er ekki mér að kenna, hvernig ég er, heldur forlögunum.

"Í tvö ár bjó ég á jörðinni minni, stundaði jarðrækt og las með köflum, því fróðleiksfýsn mín var aftur vöknuð. Ég fékk mér bækur og byrjaði þar sem ég hætti, þegar ég var rekinn úr skóla.

Vinnan og velmegunin rýrði hatrið til hinna ríku, enda þótt mér sviði að hugsa um liðna æfi. Og svo var ég orðinn stiltur, að ég gat horft á bróður minn ríða fram hjá í hermannabúningi, án þess að ráðast

á hann. Ég fyrirleit hann jafnframt og ég aumkaði hann.

"Ég verð að geta þess hér, að jörðin, sem ég erfði, var að eins tvær mílur frá heimili föður míns, og því var það, að ég sá bróður minn svo oft fara fram hjá. Stundum leit hann kæruleysislega á heimili mitt og mig, án þess þó að þekkja mig.

"Eins og ég sagði, hafði ég búið tvö ár á jörðunni minni, þegar ég feldi ást til ungrar stúlku, laglegrar dóttur bónda nokkurs skamt frá.

"Jóhanna, þannig hét ástmey mín, hafði einnig fengið ást á mér, svo þegar ég hóf bónorðið, féll hún í faðm minn og hét mér eilífri tryggð.

"Við giftumst, og henni þótti undur vænt um mig — það hélt ég — og gerði mér lífið svo létt með umhyggjusemi.

"Þannig liðu nokkrir mánuðir, og ást mín á Jóhönnu óx með degi hverjum.

"Ég fór oft til næsta kaupstaðar til þess að selja vörur mínar, og var þá alloft eina nótt í kaupstaðnum, því vegurinn þangað var langur.

"Einu sinni — það var að áliðnu sumri — sagði ég við konu mína : Jóhanna, á morgun ætla ég í kaupstað til að selja nokkrar tunnur af rúgi. Ég get ekki komið aftur fyr en daginn eftir morgundaginn, en þú mátt ekki láta þér leiðast, litla kerling mín.

"Gott, Jakob, svaraði hún. Þá ætla ég að vefa á meðan og byrja á skyrtunum þínum. En vertu ekki lengi, því mér leiðist alt af þegar þú ert ekki hjá mér.

"Ég kysti konu mína fyrir þessi orð. Daginn eftir fór ég af stað, þegar lýsti af degi, og kom í kaupstaðinn fyrir hádegi.

Af tilviljun gengu viðskifti mín hraðara, en ég afði búist við, og af því ég hafði ekkert að gera,

réði ég af að halda heimleiðis. Ég gladdist eins og barn af hugsuninni um, að geta glatt konu mína með heimkomu minni, þar eð hún átti ekki von á mér. Ég kom heim um sólsetur, lét hestinn inn og læddist svo heim, til að geta horft á mína elskuðu konu inn um gluggann.

"Grunar þig, hvað ég sá? — — Nei, það getur þú ekki skilið, — — það er alt of voðalegt".

Tilfinningarnar báru Jakob ofurliða, þessi endurminning virtist honum sárna mest. Hann þagði, horfði til jarðar og tár féllu frá augum hans.

"Hvað sástu?" sagði Mórits, "segðu mér það. Var kona þín dáin?"

"Dáin, nei, — það hefði verið þúsund sinnum betra en það sem ég sá.

"Ég sá konu mína í faðmi annars manns — — og sá maður var — — bróðir minn".

"Guð minn góður — — hann aftur".

"Forlagaleikur", tautaði Jakob, "en hlustaðu nú á

"Ég veit ekki hvað ég hugsaði, eða hvað ég fann til á þessari voðastundu, sem helsærði hjarta mitt, er áður var flakandi í sárum. Ég man það að eins að ég þrýsti hinu föla andliti mínu að rúðunni og horfði meðvitundarlaus með starandi augum á þessar manneskjur.

"Bróðir minn vafði konu mína að hjarta sér og kysti hana. Um leið og ég sá þetta, var sem glóandi járni væri stungið í hjarta mitt, en ég stóð kyr og gat ekki hreyft mig.

"Alt í einu heyrði ég konu mína reka upp hræðsluóp, og sá hana hníga niður á stól um leið og hún benti á gluggann. Bróðir minn sneri sér við. Andlit mitt, aflagað af reiði og sorg, virtist gera hann hræddan. Eina sekúndu horfðum við hvor í annars augu, og ég veit, að í mínum augum hefir verið óslökkvandi hatur. Áður en ég gat hreyft

mig, opnaði bróðir minn dyrnar við hliðina á glugganum, þaut út og stökk á bak hesti sínum, sem stóð úti.

"Ég sá hann ríða hart eftir þjóðveginum — hefði ég haft hlaðna byssu í hendinni, þá hefði ég skotið hann, en ég gat ekkert, hann fór óhindraður. Ég var eyðilagður og óskaði mér dauða, en ég varð að lifa til að hefna mín. Ég fór inn, kona mín sat agndofa við gluggann. Þegar ég kom inn, stóð hún upp, fletti fötunum frá brjósti sínu, rétti r hníf og sagði:

"Ég hefi svikið þig, Jakob, rektu hnífinn í hjarta mitt.

"Nei, svaraði ég, en farðu frá augunum á mér, óræstið þitt.

"Ég þreif handlegg hennar og fleygði henni út. Tár hennar og bænir egndu reiði mína. Daginn eftir seldi ég jörðina mína og flúði burtu. Hinn góði ásetningur minn var aftur truflaður af forlögunum.

"Síðan hefi ég flækst um heiminn eins og Gyðingurinn gangandi, Mórits, friðlaus og órólegur. Hvernig ég hefi lifað, tala ég ekki um, en ég hefi notað hvert tækifæri til hefnda, og ætla að gera það hér eftir".

"Hvað varð af bróður þínum?" spurði Mórits.

"Hann er dauður, hann var skotinn hér á þessum stað", svaraði Jakob.

"Er það hann, sem var deyddur hér? Og hver deyddi hann?" spurði Mórits.

"Morðinginn hefir ekki fundist".

"Hvað hét bróðir þinn?"

"Ég hefi svarið, að nefna það nafn aldrei, spyrðu mig þess vegna ekki um það", sagði Jakob.

"Lifir faðir þinn enn?"

"Já, hann lifir, og er jafn-vondur og hann var".

"Býr hann á Vestur-Gautlands?"

"Nei, hann er fluttur til Stokkhólms. Hann er ríkur, á fallega konu og tvö börn, er í miklu áliti og virtur af öðrum, en ég, sonur hans, — — dauði og djöfull!"

"Æfisaga þín er voðaleg", sagði Mórits, "ég skil auðvitað ekki alt, en svo mikið skil ég, að mennirnir hafa farið ver með þig heldur en hund".

"Já, barnið mitt", sagði Jakob, "þú segir satt, og af því skynsemi þín er óvanalega vel þroskuð á þínum aldri, hefi ég sagt þér þetta. Ég held ég hafi gert þér gagn með því. Meðan maður er barn, álítur maður heiminn góðan, og heldur að allir séu eins hreinir og saklausir og maður er sjálfur, en þar af leiðir, að maður er svikinn og fótum troðinn, eins og fram hefir komið við mig. Það er fallegt, að vera góður, óeigingjarn og hjálpsamur, en ráði maður ekki yfir öðrum eiginlegleikum en þessum, þá er maður verjulaus bráð fyrir grimd og eigingirni. Maður er lambið, sem úlfurinn helrífur. Vilji maður forðast þessi forlög, verður maður að bíta frá sér, og það er það, sem ég vil innræta þér".

"En heldurðu þá", sagði Mórits, "að allir ríkir menn séu eins vondir og faðir þinn og bróðir, og fjölsk[illegible] var svo vond við mig? Heldurðu ekki, [illegible] eðallyndir og góðir menn meðal hinna ríku?"

"Jú, það efast ég ekki um, því það er engin regla undantekningarlaus. En það fylgir auðnum, að kveikja vondar fíknir, lesti og eigingirni. Það er ekkert til, sem er eins skemmandi og auðurinn. Það er líka eðlilegt og auðskilið. Hugsaðu þér barn, uppalið á ríku heimili við þá vissu, að það, án nokkurrar fyrirhafnar, samkvæmt hinum ósanngjörnu erfðalögum, verði eigandi að miklum auð. Er nokkuð heimskulegra og skaðlegra en það, að ríkið lætur

sum af börnunum alast upp við þessa vissu, en segir hinum: Starfaðu, starfaðu, þó þú fáir ekki svo mikið kaup, að þú getir verið viss um, að eignast þak yfir höfuðið, né bita brauðs til að seða hungur þitt. Ég spyr: er þetta réttlæti?"

"Það er það líklega ekki, en getum við gert við því, að forsjónin skiftir svona ójafnt?"

"Getum við gert við því? — — þetta segja allir. En ég segi, að við getum það".

"Á hvern hátt?"

"Ég vil ekki fullyrða, að við getum lagað það að öllu leyti", svaraði Jakob, — — "nei, það verður alt af stór munur milli ólíkra einstaklinga. Á aðra hlið standa gáfurnar, snildin, starfsemin, dygðin, — — en á hina heimskan, léttúðin, vonleysið, glæpirnir. Ég ætla að reyna að gera þér skiljanlegt, hvernig það er og hvernig það gæti verið. Mismunurinn verður ekki burt numinn. Mennirnir geta barist gegn forunum, en ekki yfirunnið þau, en þau hafa skapað þennan mismun. En það má jafna þennan mismun að nokkru, byggja brú yfir þetta hyldýpi, þó ekki sé hægt að fylla það. Þú lítur efandi á mig, skilur mig ef til vill ekki, eða þér finst skoðun mín ósanngjörn. Nú, jæja, ég skal reyna að tala ljósara.

"Ég sagðist ætla að sýna þér, hvernig það er og hvernig það gæti verið. Það er þannig, að yfir þetta hyldýpi, sem ómögulegt er að fylla, liggur engin brú nú sem stendur, sem þeir geta notað, er við dimmu hliðina standa, til þess að komast yfir að björtu hliðinni, þegar þá langar til. Slík brú verður að eins bygð á hinum ósýnilegu bogum mannkærleikans, sem reynir að bæta úr því, er forlögin hafa brotið, — — sem hraðar sér að rétta hinum fallna hendi sína.

"Ætli að slík ást sé ekki til; vill ekkert af hvítu börnunum rétta hinum svarta bróður sínum hend-

ina? Jú, ég vil ekki neita því, að slík ást sé til. Dygðin, gáfurnar, ráðsnildin reyna óaflátanlega að byggja slíkar brýr, til þess að koma þeim, sem í myrkri eru staddir, þangað sem ljósið er, til þess að hugga, mýkja, hjálpa. Ég neita því ekki. En þeim tekst það ekki — og vegna hvers? Af því að við bjartari hlið hyldýpisins er til fjórða aflið — auðurinn. Hann er það afl, sem eyðileggur brýrnar, er mannkærleikurinn byggir. Og svo langt er spilling tímans komin, að auðurinn er sterkari en öll hin öflin. — Þetta vald eyðileggur starf hinna, sagði ég. Já, því það vald vill ríkja svo óháð, sem það getur. Það óttaðist fátæktina meira en alt annað því það hugsar sem svo: komi hún yfir á okkar hlið, þá vill hún að við skiftum milli okkar, en ég vil engin skifti hafa. Vegna þessa verða hinir yfirgefnu, fátæku glæpamenn að vera kyrrir í myrkrinu, — — það er engin hendi til, sem leiðir þá yfirum hyldýpið, því ætli mannkærleikurinn að rétta þeim hendi sína, gerir eigingirnin hana afivana. — Þannig er það, barnið mitt, og þannig verður það að mestu leyti, við getum ekki lagað það".

"En þú sagðir áðan, að það mætti laga það".

"Já, að nokkru leyti", svaraði Jakob, "það myndi eflaust lagast mikið, ef auðurinn væri sviftur valdi sínu í mannfélaginu, þegar dygðin, gáfurnar og ráðsnildin hafa samtök til að steypa honum, í fáum orðum, þegar mannkynið öðlast æðri skynsemdar og mannúðarlög, sem takmarka vald eigingirninnar. Og þó ekki væri hægt að fylgja þessum lögum í öllu, þá væri það mikil bót, að þau væru til".

"Ég skil þig ekki", sagði drengurinn, "en mig grunar, að þú hafir að mörgu leyti rétt fyrir þér".

"Ég sagði þér, að það sem þú ekki skildir núna, það myndir þú skilja síðar, þegar þú ert kominn lengra í skóla lífsins. Ég talaði ekki til þín sem

barna, heldur sem verðandi unglings og manns. — En samtal okkar er búið að vara of lengi, það er orðið framorðið og mömmu þinni leiðist. Taktu nú eldiviðarbaggann og farðu. Við sjáumst væntanlega aftur. En gleymdu ekki því, sem ég hefi sagt þér: óþrjótandi hatur til hinna ríku".

Jakob stóð upp og bjóst til að fara. Mórits tók byrði sína og gekk út á þjóðveginn með honum.

"Vertu sæll, Mórits", sagði Jakob, "nú skilja leiðir okkar, en gleymdu ekki því, sem þú hefir heyrt"

"Aldrei!" sagði Mórits fjörlega, "aldrei skal ég gleyma þessu kvöldi né hræðilegu sögunni þinni, — Vertu sæll".

Þeir skildu. Mórits hraðaði sér heim, en Jakob stóð kyr og horfði á eftir honum.

"Hvað ætli mamma segi?" hugsaði Mórits. "Ég hefi verið lengi í burtu og hún er sjálfsagt orðin hrædd um mig. Á ég nú að segja henni alt, sem fyrir mig hefir komið í kvöld?"

Hugsun þessi gerði Mórits órólegan. Hann vildi ekki dylja hana neins, en var hræddur um, að hún reiddist sér, ef hann segði henni, að hann hefði fundið þann rauðhærða, af því hún var búin að banna honum að tala við hann.

Mórits var því hálfskelkaður, þegar hann gekk inn í kofann, þar sem mamma hans sat við vinnu sína. Húsfrú Sterner talaði ekkert um fjarveru hans, því þegar hún sá blómin, hélt hún að hann hefði eytt tímanum til að leita þeirra. Mórits gat ekki komið sér að því, að hryggja móður sína með því, að segja henni frá fundi sínum og Jakobs, og þagði því.

* * *

VIII.

Óðinsvík.

Eberhard greifi Stjernekrans, ríki óðalseigandinn og erfingi hins ágæta höfðingjaseturs Óðinsvíkur, var, eins og áður er um getið, kominn aftur heim til sín.

Eftir að við síðast sáum Eberhard á hinum voðalega Helkletti í Tyrol, hafði hann farið víða um lönd, "eltur af forlögum sínum", eins og hann sagði sjálfur. Hann hafði gist í fögru dölunum á Ítalíu og Sikiley, heimsótt hin dularfullu Austurlönd, skorið nafn sitt í sedrusviðinn á Libanon og mókt í skugga Pálmatrjánna í Afríku. Með fáum orðum: hann hafði notið inndælis lífsins.

Hann hafði snúið aftur til Norðurálfunnar. Yfir Spánar og Frakklands fögru landssvæði hraðaði hann ferð sinni til höfuðborgar heimsins, miðdepils menningarinnar, Parísar. Þar dvaldi hann einn vetur, en þegar vorið kom, var hann orðinn sárleiður á hinum viðstöðulausu skemtunum stórborgarinnar og lagði af stað gangandi til Rínarfljótsins, ásamt frönskum manni, sem náð hafði vinfengi hans.

Alt sumarið ferðaðist hann um Þýzkaland, en þegar haustið kom, ákvað hann alt í einu, að fara heim til Svíþjóðar og setjast að á arfleifð sinni. Eberhard var að eins 23. ára að aldri, en var samt farinn að verða leiður á lífinu. Hann var það, sem Frakkar kalla "un homme blasé". Tveggja ára þrotlausar skemtanir af öllum tegundum, sem til eru í suður-

löndum, höfðu eins og vant er, skilið eftir auð hugarfylgsni og leiðindi.

Þess vegna þurfti greifinn hvíldar við, til þess að geta safnað nýjum kröftum, og til þess að hugsa um lífið í kyrð og einveru skóganna heima, eins og hann sjálfur sagði:

Eberhard greifi var forlagatrúarmaður í orðsins fylsta skilningi. Lesarinn hefir séð, að Jakob Kron var málsvari þeirrar skoðunar, en hann kemst að því, að skoðanir þeirra í þeim efnum voru harla ólíkar.

Forlagatrúar skoðanin, ekki Grikkjanna, heldur þessara tíma, styðst annaðhvort við verulegt, og að því er virðist óafmáanlegt misvægi lífsins, misvægi, sem eyðileggur æskuvonirnar, gerir tilraunir vorar í þarfir hins góða gagnslausar, og fleygir okkur aflvana ofan í hyldýpi svívirðinga og glæpa; eða að hún er að eins fræðikerfi, sem lastagjarnt hugarfar býr til handa sér, í því skyni að geta þaggað niður í samvizku sinni með hinni alkunnu setningu Platos: Það voru forlög mín.

Á milli þessara tveggja tilviljana er alls ekkert samhæfi. Því eins og það er ógæfan, þjáningarnar, örvilnanin, er orsaka glæpi, sem í fyrra tilfellinu mynda þessa skoðun, þá er það í síðara tilfellinu skoðanin sjálf, sem er orsök í ógæfu, þjáningum og glæpum.

Eberhard Stjernekrans var ekki reyndur forlagatrúarmaður. Engin áþreifanleg ógæfa, eða þar af leiðandi særandi tilfinning, hafði nokkru sinni orðið á vegi hans. En hann var uppalinn í skauti auðsins, og frá æsku vanur að fá allar sínar óskir uppfyltar, því móðir hans var ístöðulaus og óhyggin, svo að hann sem drengur gat stjórnað henni, og þegar hann seinna meir vildi hafa sama frelsi, komst hann að raun um, að vilji föður síns var aflmeiri en hans eig-

in, en þá bölvaði hann forlögunum, sem neituðu honum um frelsi.

Um það leyti kyntist Eberhard frönskum ferðamanni, sem var fjarskyldur greifainnu Stjernekrans, og kom að heimsækja föður hans.

Þessi kynning var undirstaða hins illa, sem snemma þroskaðist í sálu unglingsins. Uppalinn við stórviðri stjórnarbyltingarinnar, hafði Crispin — svo hét þessi gestur — lifað æsku sína á þeim tímum, sem trúin var ekki viðurkend í föðurlandi hans. — Hann hafði fylgt vagninum, sem götudísin, er átti að tákna hamingjugyðjuna, var flutt í til Notre Dame undir sigurópi múgsins. Hann hafði séð Marat fleygja sér niður á jörðina í miklu þrumuveðri og hrópa: "Sé nokkur guð til, þá deyði hann mig með eldingum sínum, annars neita ég því, að hann sé til".

Hann geymdi hinar svæsnustu guðsafneitunarskoðanir, þrátt fyrir það, að Napóleon hafði endurreist trúna á Frakklandi. Þessar skoðanir flutti hann með sér til Svíþjóðar, og þar eð hann í hinum unga Stjernekrans greifa fann viljugan og eftirtektasaman lærisvein, reyndi hann að innræta honum þetta skoðanakerfi meðan hann dvaldi í Óðinsvík.

Þeir lásu saman Voltaire og Diderot, og töluðu aftur og fram um kenningar þeirra, sem þóttu myrkar, enda báru þær framúrskarandi hræðilega ávexti.

Óðinsvík var meðal hinna stærstu höfðingjasetra í Wermlandi. Aðalbyggingin var reist á miðri 17. öld, og stóð á hjalla fast við Wenern. Á tvo vegi var stórvaxinn eikarskógur. Á þeirri hlíð, sem að vatninu vissi, var gengið ofan af einum hjalla á annan, unz maður kom að vatnsbakkanum sjálfum. Stór jurtagarður var fyrir neðan hjallana, og voru þar gróðursett mörg fáséð grös frá suðurhluta Norðurálfunnar og úr hitabeltinu. Gosbrunnar voru víða í jurtagarðinum og voru vatnsþrórnar úr marmara. Á

fjórðu hlið byggingarinnar var stór garður og frá honum lá trjágangur, með gömlum, risavöxnum eikartrjám á báðar hliðar, næstum því þúsund faðma langur, sem endaði við þjóðveginn.

Óðinsvíkur og Liljudalslöndin lágu samhliða, og var Liljudalsbyggingin reist á dálitlu nesi, sem skagaði út í vatnið, eins og áður er um getið. Bæði höfðingjasetrin sáust frá kofanum, sem húsfrú Sterner bjó í, sem, eins og áður er sagt, stóð á Óðinsvíkur landinu.

Það var að austan og vestan að eikarskógurinn umkringdi Óðinsvík. Hér og hvar um skóinn voru akurðir og brautir, sem sandur var borinn ofan í, er láu að umgirtu svæði í miðjum skóginum að austanverðu, er hávaxin tré skýldu að. Þar var móðir Eberhards jarðsett. Innan í miðri girðingunni stóð marmarasúla og í hana var greypt nafnið: "Mathilde Stjernekrans". Svæði þetta var á allan hátt vel um gengið, og eftir að Eberhard greifi var heim kominn, lét hann skreyta minnisvarðann með nýjum blómum á hverjum degi. Því þessi ónáttúrlegi sonur, sem hafði myrt föður sinn, geymdi blíðar endurminningar um móður sína, sem hafði leitt hann inn á ranga lífsbraut.

Það var um kvöldið, daginn eftir að Mórits hlustaði á sögu Jakobs í nánd við dysina, að tveir menn í þunnum yfirhöfnum gengu fram og aftur um eina af brautunum, sem láu að grafreitnum. Annar þessara manna var að sjá miðaldra, lágur en þreklegur. Andlit hans bar vott um viljaþrek, og dökku, fjörlegu augun báru vott um hyggindi. Dökt hrokkið hár umkringdi háa ennið hans, sem sorg og þjáningar höfðu myndað hrukkur á hér og hvar. Hann virtist kominn yfir fertugs aldur. Þessi maður var Crispin, sem Eberhard hafði fundið í París og fengið til að

fylgja sér til Svíþjóðar. Báðir voru nú komnir að grafreitnum, þar sem margir svarðbekkir stóðu.

"Við skulum setjast, Crispin minn", sagði hinn yngri, "ég er þreyttur".

"Á þessum stað", sagði Crispin eftir stutta þögn, "sátum við fyrir nokkrum árum síðan og lásum L a p u c e l l e eftir Voltaire. Manstu eftir því?"

"Já, þú varst ágætur kennari".

"Og á meðan við lásum, kom faðir þinn að okkur óvörum, þreif bókina af okkur og bannaði mér harðlega að láta þig lesa slík óguðleg rit. Faðir þinn gat ekki áttað sig á snildinni hjá Voltaire".

"Nei", svaraði Eberhard, "faðir minn var maður eins og fólk er flest, því vil ég ekki neita".

"Dauðdagi hans var mjög einkennilegur, eftir því að dæma, sem þú hefir sagt mér", sagði Crispin. "Þú varst sjálfur viðstaddur, þegar hann datt ofan í Innfljótið".

"Já", svaraði Eberhard skjálfandi, "ég var viðstaddur".

"Og þú gazt ekki hjálpað honum?"

"Nei, nei. En við skulum ekki tala um þessa sorglegu tilviljun. Faðir minn sefur rólega á botni Innfljótsins, — lofum honum að sofa í friði".

"Já", sagði Crispin hugsandi, "þú segir satt, látum þá dauðu hvíla í ró. Þeir eru ekki á flækingi. Menn deyja, og þá er alt búið".

"Já", svaraði Eberhard, "lög aleyðslunnar ná til okkar allra. Þau eru síðasti hlekkurinn í nauðsynjakeðjunni. — — Ó, vinur minn, við erum að eins leiksoppar".

"Já, að sönnu", svaraði Crispin, og horfði dökku augunum sínum rannsakandi á Eberhard, "að sönnu erum við leiksoppar, en þó eru til menn, sem eru istöðuminni en við, og sem við þess vegna getum leikið okkur að. Heimslögin stjórna mannkyninu,

en innbyrðis hefja einstakir menn sig yfir aðra með aflinu, en lög aflsins eru að merja, merja hverja mótstöðu, sem verður fyrir þér, unz þú sjálfur verður marinn af öðrum þér aflmeiri. Og hvaðan kemur aflið, ef ekki frá gullinu og mannvitinu? Dygðinni, segja menn. Ég neita því, ég þekki ekki dygðina, það er að skilja þá, sem siðfræðingarnir dást svo mjög að. En ég hefi séð þeim fórnað fyrir dygðir sínar, sem heimurinn hefir kallað eðallyndasta. Ég hefi staðið hjá höggstokk Lúðvíks sextánda og aftökupalli Maríu Antoníettu, — ég hefi séð dygðafyrirmyndir þúsundum saman lita öxina með blóði sínu, þar sem aflið og mannvitið ruddi sér braut sigri hrósandi. Á þessum viðburðum byggist trú mín, eða réttara vantrú, því þannig nefna guðfræðingarnir það.

"Ég sagði, að Lúðvík sextándi hefði fallið. En hvers vegna? Af því hann var heiðarlegur maður, fyrirmynd í hegðun, siðferði og réttlæti. Lúðvík fjórtándi ríkti þar á móti öruggur í hálfa öld, af því hann var samvizkulaus maður, ötull og sveifst einskis. Sá, sem vill drotna, verður að vera samvizkulaus og trúlaus".

"En Napóleon féll líka", sagði Eberhard.

"Já, af því hann ætlaði sér of mikið. Hann vildi ráða yfir öllum heiminum, og skoraði jafnvel sjálf forlögin á hólm. Hans eigin ofstopi feldi hann, því þess er að gæta, að afl, sem ekki stjórnast af mannviti, fellur um sjálft sig. Of mikill ofstopi er jafn óhyggilegur og of mikið réttlæti og of mikil dygð. Robespierre, Danton og Marat, sanna það greinilega".

"En þú sagðir áðan, að alt afl ætti að merja, þangað til það yrði marið af öðru sterkara afli", sagði Eberhard. "Ef þessi lög gilda, hver þörf er þá á takmörkun?"

"Leggðu réttan skilning í orð mín, Eberhard. Af því dauðinn fyr eða síðar eyðileggur okkur, eru þessi lög gefin. En það má flýta eða tefja fyrir þeirri stund, ef fyrirætlunum vorum er kænlega stjórnað. Það er ekki nóg að vera ljón, maður verður líka að vera refur".

"Þú segir satt", svaraði Eberhard, "mótmæli mín voru heldur ekki sprottin af efasemi, heldur af löngun til að heyra þig færa ítarlegri rök fyrir skoðunum þínum, þessum skoðunum, sem heimskan kallar fjarstæður. Þú segir satt, og ég skal sýna, að ég er kennara mínum samboðinn".

"En það má ekkert istöðuleysi finnast hjá þér, Eberhard, þú mátt ekki líkjast móður þinni, — — og þó, hún var frönsk. — — Þú hefir erft fjörið hennar, ég vil ekki ásaka þig fyrir það, ef þú hefir einnig þrautseigju Norðurlanda íbúanna".

"Móðir mín, já, hún var fjörug. Þú þektir hana unga?"

Einkennilegt bros lék um varir Crispins, þegar hann heyrði þessa spurningu, og í augum hans var sem eldur brynni, þegar hann svaraði:

"Já, Eberhard, ég þekti hana — — dálítið. Hún var af sömu ættinni og ég er, eins og þú veizt".

"Hún hefir að líkindum verið mjög fögur, þegar hún var ung", sagði Eberhard.

"Hún var mjög falleg, — framúrskarandi fríð".

"Þegar ég man eftir henni, var hún mjög fölleit og leit út fyrir, að vera beygð af sorg. Hafi ég séð rétt, þá hefir hún geymt einhverjar óþægilegar æskuendurminningar, sem hafa svift hana lífsgleðinni".

"Getur vel verið", svaraði Crispin stuttlega.

Á þessu augnabliki kom þjónn til þeirra.

"Herra greifi", það er kominn ferðamaður, sem langar til að tala við þig vitnalaust".

"Það er gott, ég skal koma".

Þjónninn fór.

"Viltu verða samferða, Crispin?" spurði greifinn "eða viltu bíða hér?"

"Farðu bara, ég bíð hér".

Eberhard fór.

Þegar Eberhard var horfinn, stóð Crispin upp af svarðbekknum, krosslagði hendurnar á brjóstinu og horfði fast á grafarmerkið og nafnið.

"Mathilde Stjernekrans", tautaði hann með sjálfum sér. — — Þú sveikst mig — — þú tókst annan fram yfir mig, enda þótt þú hefði fylstu ástæðu til að vera mér þakklát — — enda þótt ég stofnaði lífi mínu í hættu til að frelsa þig og foreldra þína frá að vera hálshöggin, — — enda þótt þú hefðir lofað mér ævarandi trygð, — — eiðar þínir gleymdust — og þú sveikst mig, — — vei þér — — því ég hefi hefnt mín, — — ekki á þér, heldur á syni þínum, sem þú elskaðir umfram alt. Þú kvaddir þennan heim með þessari voðalegu vissu, sem ég hvíslaði í eyra þér, af því þú vissir, að Crispin gengur ekki á bak orða sinna".

"Hér, við þína eigin gröf, svikula kona, hefi ég sáð fræi eyðileggingarinnar í sálu hans, innrætt honum sjálfselsku, sem fyr eða síðar dregur hann ofan í undirdjúp glötunarinnar, og ég skal ekki sleppa af honum hendinni fyr en ég er viss um algerða eyðilegging hans. Og svo skal ég hlægja og segja: þetta er forlagaleikurinn. Glæpur móðurinnar leggur bölvun yfir soninn.

Þegar Crispin sagði þetta, var sem hin djöfullega gleði brigði eldingu yfir dökka, kjarklega andlitið hans. Svo sneri hann sér við, vafði að sér yfirhöfnina og gekk heim til hallarinnar.

IX.

Rafhjartað.

Það er nú stuttlega búið að minnast á fólkið, sem mest kemur við þessa sögu, og skal því, með lesarans leyfi hlaupið yfir fjögur ár, sem ekkert markvert hafa að geyma.

Eftir nokkurra mánaða dvöl heima, fór Eberhard greifi aftur af stað í ferðalag, ásamt með kennara sínum, Crispin. Föðurmorðinginn hafði aldrei frið fyrir þeirri logandi óró, sem bjó í huga hans.

Húsfrú Sterner sat og saumaði í kofanum sínum enn sem áður, og Mórits var nú orðinn stór og stæðilegur piltur, 14 ára gamall. Hann naut enn tilsagnar hjá Bergholm presti, sem lagt hafði ástfóstur við hann, sökum hinna sjaldgæfu námshæfileika hans.

Leikbróðir hans og æskuvinur, Óskar Bergholm, var þar á móti hættur við nám, af því að faðir hans sá, að hann gat ekki numið latínu né grísku. Óskar var á verzlunarskrifstofu í Stokkhólmi, og skrifaði foreldrum sínum og Mórits mjög oft, því hann hélt vináttu við hann.

Jakob Kron hafði ekki gert vart við sig, hann var horfinn, og ekki vissi Mórits, hvað af honum var orðið, en endurminningin um samfund þeirra við dysina, hvarf ekki úr huga hans, og áhrif þau, sem æfisaga Jakobs hafði á lífsskoðan hans, voru óafmáanleg, þrátt fyrir hinar blíðu og ástríku kenningar

móður hans, og hina hreinu siðferðiskenningu Bergholms prests.

En árin liðu hjá, og ekkert var, sem minti Mórits á viðburð þenna. Hann hafði ekki séð þessa vondu höfðingjafjölskyldu í öll þessi ár, sem var orsök í samfundum hans við Jakob, og beiskju ranginda þeirra, sem honum höfðu verið sýnd, hafði tíminn mýkt áþreifanlega. En hugmyndir þær, sem lifna hjá okkur, þegar við erum börn, skilja seint við okkur, og svo var það með Mórits. Hann tortrygði höfðingjafólkið, sem hann vissi að var ríkt, en tilfinningar þessar lét hann aldrei uppi, því hann grunaði, að hvorki móðir sín né presturinn mundu fallast á þær.

Það var síðari hluta laugardags, í byrjun ágústmánaðar, hiti var mikill um hádaginn, en kólnaði ögn er sól lækkaði á lofti.

Bergholm prestur sat á tröppunni fyrir utan húsdyr sínar, með reykjarpípuna sína í munninum. Við hliðina á honum sat Mórits í utanhafnarskyrtu, með stráhatt á höfði, og las hátt í Virgils Oneide. Um leið og Mórits las bragliðina, sló presturinn hljóðfallið á tröppuna með fætinum. Hann var framúrskarandi kátur. Honum þótti svo skemtilegt, að heyra þessi uppáhaldsljóð sín lesin af eftirlætisgoði sínu, — þessu eftirlætisgoði, sem hann hafði sjálfur mentað og þótti auka virðing sína og metnað.

"Bene legiste, dilectissime!" sagði presturinn, þegar pilturinn þagnaði, "en við skulum láta þetta nægja í dag, við verðum að geyma seinni tímanum nokkuð af þessum fyrirtaks fögru ljóðum. En hvert er álit þitt á ljóðmælum þessum?"

"Þau eru mjög falleg, guðdómleg", sagði Mórits. "Nú á tímum finst enginn, sem yrkir þannig".

"Nei, þeir láta það nú vera, þeir góðu herrar", sagði presturinn. "Samt sem áður verðum við að

viðurkenna, að við eigum góð skáld, og þó eiga Þjóðverjar þau enn betri".

"Já", sagði Mórits, "ég er nálega búinn með 'Ræningjana' eftir Schiller, sem þú léðir mér í vikunni sem leið, og það er naumast hægt að hugsa sér nokkuð jafn hryllilegt, tryllingalegt og fagurt. Ég á þér ósegjanlega mikið að þakka, góði kennari minn, að þú hefir gert mig hæfan til að geta veitt slíkum snildar skáldskap móttöku".

"Það er fallegt, drengur minn, að vera þakklátur, og mér þykir miklu vænna um þig af því, að þú elur slíkar tilfinningar. En þú hefir ríkulega endurgoldið mér með hlýðni þinni og iðni. Ef þú heldur þannig áfram, Mórits, þá verður þú lærður og mikils metinn maður, og mér er huggun að því í mínum erfiðu heimilisástæðum".

"Mér er mikil ánægja, að heyra þessi orð, því ég er þér mjög þakklátur fyrir alt gott, sem þú hefir auðsýnt mér, herra prestur. Ég óska nú samt, að þú þurfir engrar huggunar við, en getir ávalt verið ánægður".

"Ó, drengur minn, hvar finst sá maður, sem ekki þarf annara hluttekningar og ástar við, við hvert spor frá vöggu til grafar? Ó, ég þarf þess fremur en margir aðrir. Ég hefi miklar áhyggjur. Fjárhagslegar ástæður mínar, með fimm börn á ungum aldri, eru býsna erfiðar. Drengurinn hefir að sönnu góða stöðu, en ég er hræddur um, að hann kunni að láta leiðast á afvegu í Gautaborg, sökum þess að hann er talhlýðinn. Ég vildi, að þú gætir verið hjá honum, því hann ber mikið traust til þín. Að því er telpurnar mínar snertir, þá er það þó enn verra. Þrjár þeirra vilja ekkert læra. Ég hvorki get né vil látið þær á skóla, og þó vil ég, að þær verði mentaðri en bændadætur vanalega eru. Konan verður að þekkja fleira en matreiðslu. Yfirstandandi tími krefst þess,

að kvenfólk öðlist fjölbreyttari þekkingu en það nú hefir".

"Ég er þér samþykkur í þessu, því ég get ímyndað mér, hve ánægjulegt það væri fyrir þig, ef góða konan þín gæti talað við þig um þau efni, sem þú ert hrifinn af", sagði Mórits. "En að því er dæturnar snertir, þá vona ég, að sú elzta veiti þér ánægju með námi sínu".

"Ég vona það líka. María er góð stúlka, og hefir ánægju af að lesa og læra. Hún er vel greind, og getur með tímanum orðið góð kenslukona. En Lovísa, Lotta og Ulla eru alls ekki hneigðar fyrir nám, og svo heldur Brita Caisa því fram, að þær geti orðið fullkomnar fyrir lífið, þó þær læri ekkert annað en búsýslu. Hún eykur leti þeirra".

Nú kom prestakonan út ásamt dætrum sínum, og settist hjá manni sínum. Hún var blóðrjóð í framan, því hún kom beina leið frá eldstæðinu, og hafði þar sneypt vinnukonuna, sem brotið hafði kaffibolla. Engin af dætrunum var enn 13 ára. María var elzt, og var hún bæði fríð og gáfuleg, en hinar voru tilkomulausar.

"Góði Bergholm minn", sagði konan, "við verðum að hafa vinnukonuskifti næsta hjúaskildaga".

"Hvers vegna, Brita mín? Mér finst Stína vera allgóð".

"Já, þér finst og finst", sagði frúin áköf, "og veizt ekki, hvað þér finst. Nú hefir þessi lélega stúlka brotið einn af beztu kaffibollunum mínum af kæringarleysi, en þú hugsar ekki um það".

"Kona", sagði presturinn alvarlegur, "talaðu ekki við mig um kaffibolla, ég hefi annað að hugsa um".

"Já, þú hefir latínuna og grískuna og alt hitt ruglið, en hvað vesalings konan þín verður að þola, hugsar þú ekkert um. Því brennirðu ekki gömlu skruddusk rattana?"

"Kona, syndgaðu ekki gegn grísku fornöldinni með því að tala um það, sem þú þekkir ekki. Ég hefi ásett mér, að kenna Maríu latínu. Hvað segirðu um það, elpa mín?"

"Kenna Maríu latínu!" sagði frúin bálvond. "Þetta dettur þér í hug. Það er held ég nóg, að hún læri þetta franska rugl, sem þú ert að troða í hana. Kenna henni latínu, nei, þá fer ég mína leið"

"Nú, nú, taktu þetta ekki fyrir fulla alvöru", sagði presturinn og hló, hann hafði að eins ætlað að hræða konu sína dálítið, "en þú verður að hvetja hinar telpurnar til að vera iðnar við námið. Þær giftast líklega aldrei, og þurfa því að læra eitthvað, svo þær geti unnið fyrir sér".

"Nei, nei, þær skulu aldrei verða kenslukonur. Mér líkar betur að þær kunni búsýslu".

"Góða Brita, þó þú hafir ekkert lært sjálf, þá ættirðu ekki að koma í veg fyrir að börnin —".

"Ekkert lært", sagði hún þóttafull, "að heyra þetta. Ég skal segja þér, að ég hefi lært nóg til að passa þig og heimili þitt, og ef þú ert ekki ánægður með það, því tókstu mig þá fyrir konu?"

"Nú, nú, góða mín", sagði presturinn blíðlega, "ég meinti ekkert ilt með þessu og viðurkenni hæfileika þína í fylsta máta. Vertu ekki reið, því það er engin ástæða til þess".

"Nú, við skulum þá ekki minnast frekar á þetta", sagði hún rólegri. "En hamingjan góða, þarna kemur stór vagn, og hann kemur hingað. — Hver ætli það sé?"

"Ég held það sé vagninn prófastsins", svaraði presturinn um leið og hann tók pípuna út úr sér.

"Flýttu þér inn í eldhúsið, María, og settu ketilinn yfir glóðina, og þið, telpur litlu, verðið að klæða ykkur betur. En að sjá mig, mikil skelfing! — Bergholm, farðu í hinn kjólinn".

"Nei, það kemur mér ekki til hugar, gamli frakkinn minn er fullgóður".

"Þú ert og verður forhertur", sagði frúin um leið og hún hljóp inn, án þess að líta við manni sínum.

Vagninn var nú kominn inn í garðinn. Ofan úr honum kom fyrst lítill maður, mjög feitur, í prestakjól, síðan löng og mögur kona, og seinast ungur maður, á að gizka 18 ára. Þetta var prófastur Wassholm með konu sína og son. Bergholm prestur gekk á móti gestum sínum.

"Velkominn, velkominn, góði bróðir", sagði hann dálítið feiminn. — "Velkomin prófastsfrú. Ég bjóst ekki við jafn kærkomnum gestum".

"Gjörir ekkert, Bergholm prestur", sagði frúin og brosti vingjarnlega, en á meðan lagaði prófasturinn hárkollu sína, og sonurinn, sem var nemandi í latínuskóla, stakk höndum sínum í vasana.

Gestunum var boðið inn í stofuna, og þangað kom prestskonan í fallegasta kjólnum sínum.

Mórits gekk inn á eftir gestunum, og settist út í horn hálffeiminn. Þegar kurteisisávörpunum var lokið, sagði prófasturinn:

"É[illegible]m til að flytja þér [illegible]ýungar, bróðir".

"Ei[illegible]tt, og hverjar eru þær?"

"Þær eru, að við fáum nýja höfðingjafjölskyldu hingað í sóknina, og að gamli barúninn í Liljudal liggur fyrir dauðanum. Eins og þú veizt, gengur eignin að erfðum til einkasonar hans, sem nú á heima í Stokkhólmi, en er bráðum væntanlegur hingað með skylduliði sínu. Hann er sagður mjög drambsamur maður".

"Þá er gamli barúninn líklega mjög veikur", sagði frú Bergholm.

"Já, það er alls ekki undarlegt", sagði frú Wassholm, "hann er kominn yfir áttrætt og fer að þurfa

hvíldar við. En það verður gaman að kynnast barúnsfrú Ehrenstam, sem er sögð mjög mentuð kona. Ef til vill gerir framkoma hennar breytingu á félagslífinu, sem ekki er neitt ánægjulegt eins og stendur. En það þekkir þú nú ekki, frú Bergholm, þá ert svo sjaldan með".

Við verðum að segja lesaranum, að frú Wassholm var, að minsta kosti í eigin ímyndun, 'framúrskarandi mentuð og áhrifamikil kona'. Hún hafði oft kvartað um bókmentalegan fróðleikaskort hjá heldra fólkinu í prófastsdæminu. Þar var enginn til, sem gat talað um fagurlista bókmentir henni til skemtunar, enda leit hún með fyrirlitningu niður á þetta fólk, þar sem engin manneskja fanst, er hún gæti felt sig vel við. Þessi hávaxna, horaða prófastsfrú, skoðaði sig því eins og eins konar svan á meðal gæsa.

Prófastsfrúin var þannig einskonar bókiðnakvendi, það sem sumir kalla ritkvensu, spjall hennar hljóðaði því mest um fagrar listir, einkum skáldskap. Með rannsakandi hugsun talaði hún um Shakespeare, Byron og Göthe, enda þótt hún þekti þá naumast meira en að nafninu til. Fáein vers kunni hún frá þeim tíma að hún var kenslukona, og notaði þau bæði þegar þau áttu við og áttu ekki við. Málfræðin var ekki hennar meðfæri, en það litið hún kunni, notaði hún margvíslega. Í fjöruga félagslífinu var því litið á hana með einskonar undrun, og gárungarnir kölluðu hana 'pilsa-prófessorinn'.

Að því er snerti manninn hennar, þá var hann sem prófastur enginn bókmentamaður. Þekking hans var ekki meiri en svo, að hann að eins slapp í gegn um prestaskólann. Þegar hempan var fengin, tók hann lífið með ró og hætti við alla umhyggju. Eitt var það þó, sem hann bar af öðrum í, og það var að drekka öl. Hann hafði ávalt stóra könnu stand-

andi hjá rúmi sínu, með sterku öli í, til þess að geta slökt þorstann með því, þegar hann vaknaði. Hins vegar við rúmið stóð önnur kanna með þunnu öli í, sem prófastsfrúin drakk. Einhverju sinni hafði orðið skifti á könnunum, svo að þegar prófasturinn vaknaði um nóttina sárþyrstur og teigaði úr könnunni, sem hjá honum stóð, þá varð hann bráðlega var við, að þetta öl var ekki úr hans könnu, spýtir því ölinu á gólfið oa segir : "Guð fyrirgefi mér mína vondu synd, þetta held ég að sé þunt öl".

Þessi virðulegi sálusorgari hafði enn einn eiginleika, sem ekki má gleyma að minnast á. Hann var í meira lagi undirförull og brögðóttur. Þegar hann sótti um Nadesdahla prestakall, þar sem hann nú var prestur, var Bergholm prestur líka einn þeirra, sem um það sótti, og voru flestir bændanna með honum, en með smjaðri og auðmýkt lánaðist Wassholm, að fá höfðingjana á sitt band, svo að þegar atkvæði voru greidd, hafði hann þrjú umfram Bergholm. Þessi lati, fávísi, öldrekkandi sælkeri fékk því þetta inntektaríka embætti, en hinn fróði, sparsami og sívinnandi prestur Bergholm, varð að sitja kyr við sitt magra embætti, sístríðandi við fátæktina. En þannig gengur það í heiminum.

Lýsinguna af Wassholm prófasti og konu hans, höfum við látið í ljósi af því, að þau koma oftar við sögu þessa, en nú skulum við snúa að efninu aftur.

Kaffið var komið inn, og frú Bergholm var byrjuð á bókmentalegum samræðum við Bergholm prest, sem var staddur í miklum vandræðum af því, að frúin fann ýmislegt til að setja út á framleiðslu hinna nýrri bóka. Það var sem sæti hann á nálum. Stundum sagði hann 'hum', 'nú' eða 'já'. Hann færði sig til á stólnum, þurkaði svitann framan úr sér, stóð upp og gekk fram og aftur um gólfið, já, og seinast reykti hann framan í ritkvensuna í örviln-

an sinni, en ekkert dugði. Frúin hélt þrumandi ræðu um Schiller, Göthe, Jean Paul og fleiri. Allar þýzku bókmentirnar sagði hún að væru gagnslaust rugl, sem ættu heima í eldiviðarkassanum til að kveikja upp við eld. Síðast sagði hún, að 'Hermann og Dorothea' væri mishepnuð stæling af Hómer.

Þetta þoldi Bergholm prestur ekki, að talað væri svona svívirðilega um uppáhaldshöfundinn hans, hjáguðinn hans, — og það af kvenmanni —.

"Kona", sagði hann með þrumurödd, en þagnaði strax, af því kona hans barði á bakið á honum um leið og hún gekk hjá. "Prófastsfrú ætlaði ég að segja", sagði hann sneyptur, "þér dæmið of hart. Hómer er ekki og verður aldrei úreltur. Rit hans eiga enn ekki sinn jafningja".

"Getur vel verið, Bergholm prestur", sagði frúin og brosti, "ég skal ekki þræta um það. Mér finst samt, að þessar fornaldarbókmentir taki of hátt sæti, sem efni í mentun. Hví skyldi maður eiga að eyða tíma sínum við latínu og grísku nám?"

Presturinn svaraði ekki, en leit til frúarinnar með mikilli fyrirlitningu.

Á meðan á þessum viðræðum stóð, hafði skólanemandinn gengið til Mórits, sem sat kyr út í horni.

"Heyrðu, drengur minn", sagði hann í reigingslegum róm, og stakk höndum í vasa sína, "hvað heitir þú?"

Mórits horfði undrandi á hann, honum virtist svipur hans innantómur og drembinn, og svaraði því í styttingi :—

"Ég heiti Mórits Sterner, en hvað heitir þú?"

Skólanemandinn hélt sig hafa heyrt rangt. Gat það verið, að þessi strákur í utanhafnarskyrtu segði 'þú' við hann, elzta son prófastsins?

En Mórits endurtók : "Hvað heitir þú?"

Hinn mikilláti skólanemandi svaraði engu, sneri

sér frá Mórits og gekk til móður sinnar og prestsins til að taka þátt í samræðum þeirra.

Loksins kvaddi prófasturinn, og var sem steini væri létt af Bergholm presti, er hann sá vagninn fara.

"Þetta er sú leiðinlegasta kona, er ég hefi kynst", sagði hann við Mórits. "Aldrei hefi ég heyrt eins mikið af heimsku í einu. Guð varðveiti mig frá slíkum mentamaurildum".

"Já", sagði kona hans, "þarna sérðu ávanguriinn af þessu menta-uppeldi, og svona viltu að dætur þínar verði".

"Nei, nei, Brita, ég vil að þær verði mentaðar, en þetta er engin mentun, það er nær því að vera brjálsemi. Hefir nokkur maður nokkurntíma heyrt annað eins? Hún hlýtur að vera af göflum gengin, þessi kerling. Nei, þá verð ég að meta móður þína mörgum sinnum meira, Mórits, þó hún sé fátæk, hún er kona með mentaðri hugsun. Lestu nú eina blaðsíðu í Hómer fyrir mig, svo ég geti gleymt þessu rugli".

Mórits opnaði bókina og las stundarkorn, og við það kættist presturinn aftur.

"Sjáðu nú, drengur minn", sagði hann, þegar Mórits hætti, "hérna er bók, sem ég skal lána þér, ég er nýbúinn að fá hana frá Carlstad. Það er skáldrit, sem heitir 'Semiramis', samið af manni, sem dylur nafn sitt. Við skulum vita, hvort þér líkar það ekki".

Mórits tók við bókinni, þakkaði og fór, þegar hann var búinn að lofa því, að koma daginn eftir, til að hjálpa þessum eljusama vísindamanni að raða niður nokkrum jurtum, er hann hafði sjálfur safnað.

"Mamma", sagði Mórits, þegar hann var kominn inn í kofann, þar sem móðir hans sat við sauma, "nú hefi ég fengið nýja bók hjá prestinum. Það er

skáldsaga, sem sögð er mjög falleg, ef þú vilt, þá skal ég lesa í henni á meðan þú ert að vinna.

"Já, gerðu það, góði drengurinn minn. Það er ávalt skemtilegt, að heyra eitthvað fallegt".

Mórits lauk upp bókinni og fór að lesa.

Það var um kvöldið, daginn eftir að prófasturinn heimsótti Bergholm prest. Mórits sat og hallaði sér upp að bolnum á tré nokkru, sem stóð á bakka árinnar, er rann gegn um bæinn, sem íbúðarkofi móður hans stóð utan við. Hann sat kippkorn fyrir neðan brúna, sem áður hefir verið á minst. Vatnið streymdi yfir bera fæturna á Mórits, sem hafði tekið af sér skóna. Nokkru neðar en hann sat, var mylla, sem þá var að vinna. Vatn árinnar myndaði á þessum stað myllutjörn, en frá henni lá breiður skurður, sem flutti vatnið að hjólinu.

Frá brúnni var fögur útsjón þangað sem myllan var, en þar fyrir neðan blasti Wenern við sjón manna, umkringdur af bökkum, sem þaktir voru eikar og birkitrjám. Það var komið undir kvöld, sól farin að lækka á lofti og sendi geisla sína langs eftir vatnsfletinum. Mórits hélt á bók í hendinni. Það var skáldritið 'Semiramis', sem hann las í. Efni þess var á þessa leið:

Þegar hin mikla, volduga dritning assyriska ríkisins var bara, átti hún heima í smalakofa, sem stóð í dalverpi á milli fjallanna. Hjarðmennirnir fundu hana í skóginum, álitu hana vera dóttur einhverrar gyðju, og veittu henni því mikla virðingu. Þegar hún náði fullorðinsaldri, var hún hin fegursta stúlka í Asíu. Fegurð hennar þótti yfirnáttúrleg, og enginn þoldi til lengdar að horfa á hana. Þá kom það einu sinni fyrir, að villidýr réðist á hana, er hún

gætti hjarðar fóstra síns í skóginum, og lá við sjálft að hún biði bana af, en þá kom ungur hjarðmaður hlaupandi, réðist á móti dýrinu og drap það. Semiramis var úr allri hættu, en hjarðmaðurinn var horfinn í skóginn áður en hún gat þakkað honum. Ó! Hann elskaði hana, en velsæmistilfinning hans bannaði honum, að krefjast endurástar hennar sem launa fyrir hetjustarf sitt. Hann leit svo á málefnið, að hún, gyðjudóttirin, verðskuldaði tignari eiginmann en sig. Þegar konungurinn síðarmeir giftist henni, þegar hún eftir dauða hans varð drotning yfir hinu fegursta ríki í Asíu, þegar gæfan, sigursældin og virðingin umkringdu hana, þegar aðdáun milíóna og hávær siguróp glumdu við í kringum sigurhróssvagninn hennar, — þá stóð ungi hjarðmaðurinn, sem hafði frelsað líf hennar, í nokkurri fjarlægð, og naut þeirrar beisku ánægju, að horfa á fegurð hennar, þá gekk hann sama veg og hún ók, eins og þegar hundur eltir húsbónda sinn, án þess að ryðjast nokkru sinni í gegnum fólkshópinn og segja við hana: — Ó, drotning, þegar þú varst barn, þá frelsaði ég líf þitt, — — ég krefst endurgjalds fyrir það. Þegar hún svo að síðustu mátti sín miður gegn óvinum — þegar skjaldmeyjardrotningin lét líf sitt undir sverði þeirra, þá ruddi hjarðmaðurinn sér braut til hennar, en af því að hann gat ekki bjargað lífi hennar, dró hann sverð sitt úr sliðrum og stakk því í sitt eigið hjarta, og féll svo dauður niður við hliðina á líki hennar, — — þögult og endurgjaldslaust hafði líf hans verið, — — þögull og endurgjaldslaus varð dauði hans.

Þetta viðkvæma efni hafði andríka skáldið dregið upp með svo glöggum litum, að Mórits táraðist. — Hann vissi ekki, að hverju hann átt helzt að dást, hjarðmanninum, drotningunni eða höfundinum.

"Þannig hefði ég líka breytt", sagði hann við

sjálfan sig. "Þessi hjarðmaður var meiri en þeir voldugustu, og mestu hetjurnar í her drotningarinnar, því hann yfirvann sjálfan sig, þar sem þeir að eins yfirunnu aðra. — Það er guðdómlegt, að leggja sjálfan sig í sölurnar fyrir bróður sinn eða systur, — þó er meira varið í, að gera það án þess á beri, og án þess að krefjast launa, — — þó er mest varið í, að gera það fyrir óvini sína, að endurgjalda mótgerðir með velgerningum. — — Já, ég trúi því, enda þótt að Jakob Kron vildi kenna mér það gagnstæða, — — vildi kenna mér að hata. — Ég get ekki hatað mennina, af því það stríðir á móti eðli mínu. Ég get ekki, satt að segja, hatað þá ríku, sem hinn ógæfusami Jakob var að hvetja mig til. — Ég er fátækur, það er satt, en vinna mín gerir mig máske ríkan einhverntíma. Ef ég sver að hata þá ríku, þá hefi ég ef til vill svarið að hata sjálfan mig á ókomna tímanum. — Jakob Kron, ógæfa þín hefir truflað skynsemi þína; ég sé það svo greinilega núna síðan ég las skáldrit þetta. Ungi hjarðmaðurinn fékk líka vanþakklæti að launum — hann var lítilsigldur, fátækur og einmana — en hann hataði ekki, hann að eins elskaði, — Jakob trúði ekki á guð, hann sagði, að það væru forlögin, sem stjórnuðu heiminum. Mennirnir, sagði hann, geta ekki yfirunnið forlögin, þeir geta að eins barist við þau, til þess að bíða ósigur á endanum. Það eru margir, sem eru dæmdir til að líða þrotlausa neyð, til örvilnunar, glæpa og volæðis, sem þrátt fyrir alla baráttu sína aldrei geta náð neinu betra, meðan ekki er annað en auðurinn, sem stjórnar heiminum, meðan snildin, gáfurnar, dygðin, mannástin, sem hann neitaði ekki að væru til, fá ekki leyfi til að brúa hyldýpið, sem aðskilur hin útskúfuðu myrkranna börn frá hinum útvöldu, þeim gæfuríku. — Þetta sagði Jakob Kron - - því gleymi ég aldrei, — — en getur

þetta verið þannig? — — þessi spurning hefir oft vakið efa hjá mér. — — Getur það verið þannig? Getur eigingirni, sárbitur kuldi og vanþakklæti undantekningarlaust átt heima hjá þessum flokk manna, sem Jakob Kron formælti og skoraði á mig að hata? Ég fer að halda það gagnstæða".

Nú trufluðust hugleiðingar drengsins af atvikum, sem áttu sér stað á þjóðbrautinni litlu ofar en hann sat.

Skrautlegur ferðavagn nam staðar við endann á brúnni. Roskinn maður, miðaldra kona, tíu ára gamall drengur og lítil stúlka um 8 ára aldur, stigu ofan úr vagninum.

"Ef þú vilt, Cæcilia", sagði maðurinn, "þá skulum við láta vagninn halda áfram gegn um þorpið á undan okkur. Útsjónin hérna er þess verð, að henni sé veitt athygli".

"Þú skalt ráða, vinur minn", svaraði frúin. — "Farðu í hægðum þínum á undan okkur, ökumaður".

Vagninn hélt áfram.

Af því tréð skygði á Mórits, svo hann sást ekki frá brúnni, gat hann séð og heyrt alt, sem fram fór.

Mórits þóttist í þessu fólki þekkja sömu höfðingjafjölskylduna, sem lék hann svo illa fyrir fjórum árum síðan, og setti því að honum ósjálfráðan hroll.

Ferðafólkið stóð kyrt á miðri brúnni. Frúin var í einskonar leiðslu yfir fegurð útsýnisins, en maður hennar benti drengnum sínum á kirkjurnar og höfðingjasetrin, sem sáust þaðan. Litla stúlkan var látin afskiftalaus, hún hallaði sér að rimlagirðingunni annars vegar á brúnni, og skemti sér að því, að kasta smásteinum í vatnið.

Girðingin var gömul og fúin, og þegar barnið hallaði sér út yfir hana, til að horfa á hringina, sem steinninn framleiddi á vatninu, brotnaði hún, og barnið féll ofan í straumiðuna og hljóðaði um leið.

"Guð minn góður, Ísabella!" sagði móðirin, sem eins og vaknaði af draumi, þegar barnið datt.

Frúin riðaði til á brúnni og studdi sig við það, sem eftir var af girðingunni.

Nærri því á sama augnabliki og barnið datt, sáu foreldrarnir dreng nokkurn fleygja sér í ána og synda rösklega þangað, sem dökka hárið hennar Ísabellu flaut ofan á vatninu.

Það var Mórits, sem þrátt fyrir æsku sína var orðinn ágætur sundmaður, og nú, samkvæmt hinu eðlilega hugarfari sínu, fann til innilegrar gleði yfir því, að geta hefnt sín á þessu höfðingjafólki með því að bjarga barni þess.

Með því að beita öllu afli sínu, hepnaðist Mórits að komast þangað, sem barnið var, ná í hár þess og halda höfðinu upp úr vatninu. Móðirin hljóp ofan af brúnni og þangað, sem Mórits hafði setið, þaðan horfði hún með ósegjanlegri angist á baráttu hans gegn straumnum, sem útlit var fyrir, að mundi taka hann og barnið með sér. Faðirinn gekk á eftir konu sinni, en þar eð hann ekki var syndur, stóð hann og horfði á Mórits og barnið sitt, án þess að veita nokkra hjálp. Þó sendi hann son sinn ofan að myllunni, til þess að biðja um bát og láta straumhlemminn falla ofan í rennuna, svo að dóttir hans flæktist ekki undir hjólið.

Drengurinn hljóp af stað, en áður en hann var kominn miðja leið, var straumurinn búinn að hrekja Mórits með barnið í nánd við hjólið. Honum var innan handar að frelsa sjálfan sig, en hann var búinn að ráða það við sig, að láta heldur líf sitt en að sleppa barninu, og þess vegna beitti hann öllum kröftum sínum gegn straumnum.

Angist móðurinnar var takmarkalaus. Hún lagðist niður á bakkann, og leit eftir hverri hreyfingu,

sem Mórits gerði. Faðirinn var þar á móti kaldur og rólegur.

Nú var Mórits kominn í nánd við hjólið, en malarinn hafði enn ekki látið straumhlemminn falla. Þá beitti Mórits afli sínu af ákafa miklum, svo honum lánaðist að ná í annan hliðarbjálka skurðsins með hendinni, og gat á þennan hátt dregið sig með barnið út úr sterkasta straumnum, og nærri því á sama augnabliki lét malarinn straumhlemminn falla.

Með annari hendinni hélt Mórits utan um barnið, en með hinni hendinni greip hann í kaðal, sem malarinn kastaði til hans. Svo komu tveir aðrir menn og drógu hann og barnið að landi.

Mórits þakkaði þeim fyrir hjálpina, tók síðan barnið í fang sér og gekk á móti foreldrunum, sem hröðuðu sér til hans.

Á leiðinni skoðaði hann andlit barnsins, sem var í yfirliði, með nákvæmni. Það var fölt, en undurfagurt, og lék bros um hinar lokuðu varir. Dökt hár umkringdi hið háa og bjarta enni hennar. Mórits hafði aldrei séð jafn fagurt barn, enda þrýsti hann því með móðurlegri viðkvæmni að brjósti sínu, og ýtti hinum votu, dökku lokkum til hliðar.

Móðirin hafði hraðað sér og mætti honum nú á miðri leið.

"Barnið mitt — Ísabella mín — er hún dauð?" sagði hún sárhrygg um leið og hún tók við barninu.

"Ég held ekki", svaraði Mórits. "Hjartað slær ennþá, en nokkuð hægt að sönnu".

"Af stað! Það verður að fá hjálp!" sagði hún og þaut í burt, án þess að segja meira.

Mórits stóð kyr og horfði á eftir henni. "Hún lætur ekki svo mikið sem þakklæti í té" tautaði hann. "Jakob Kron sagði satt".

Hann hugsaði til hjarðmannsins í skáldritinu,

sem hann hafði lesið, og við það hrestist hann, sneri sér við og ætlaði að fara burt eftir krókatig á milli trjánna.

Barúninn hafði nú náð konu sinni og svo fóru þau að reyna að endurlífga barnið, sem þeim hepnaðist innan skamms, svo litla stúlkan opnaði augun.

Þá heyrði Mórits að barúnsfrúin sagði við mann sinn :

"Drengurinn — sem dró hana upp úr vatninu? — — hvar er hann? Maður verður þó að borga honum eitthvað fyrir ómakið".

"Þú segir satt", svaraði barúninn.

Svo sneri hann sér að Mórits, sem var að fara, og bað hann að koma. Mórits gerði það, ekki af því, að hann vænti launa fyrir björgunarstarf sitt, heldur af forvitni, til þess að heyra hvað þessi drambsami maður ætlaði að segja.

"Vinur minn", sagði barúninn við hann. "Þú hefir breytt vel, ég er þér þakklátur fyrir að hafa bjargað barninu mínu". Þú ert fátækur?"

[illegible]", svaraði Mórits.

[illegible]úninn tók upp vasabókina sína, þá sömu, sem hann fyrir fjórum árum síðan opnaði til að taka úr litla seðilinn, er vera átti borgun fyrir tebollann, er sonur hans braut. En í þetta sinn var það tíu dala seðill, sem hann tók úr henni.

"Skoðaðu til, vinur minn", sagði hann við Mórits, "hérna er nokkuð handa þér fyrir ómakið".

Drengurinn leit á hann með fyrirlitningu, hopaði á hæl og krosslagði handleggina. —

"Herra", sagði hann, "ég fleygði mér ekki út í ána í því skyni, að vinna mér inn peninga. Ég hefi bjargað barninu þínu með því að hætta mínu eigin lífi, og þú lætur þér ekki detta í hug, að þakka fyrir það með einu orði. Þú býður mér borgun, án þess

að virða mig viðlits. Farðu, ég vil ekki þína peninga".

"Hver fjandinn, hvers konar þorpari ert þú?" sagði barúninn öskuvondur, því þeir ríku reiðast ávalt, þegar þeir verða varið við sjálfsvirðingu hjá þeim fátæku. "Þú þykist of góður til að taka á móti þóknun? — — Hver ert þú? — Máske dulklæddur prins?" bætti hann við í háðslegum róm.

"Hver ég er, kemur þér ekki við", svaraði Mórits, gramur yfir hrokanum, sem lá í orðum barúnsins. "En ég ætla þó að segja þér það, að ég er sami drengurinn, sem þú og sonur þinn börðuð hérna á þjóðveginum, af því ég hafði tylt mér aftan á vagninn þinn, og við sama tækifæri kallaðir þú mig lygara og þjóf, — — sami drengurinn, sem sonur þinn nokkrum dögum síðar braut fyrir tebolla úr Austur-India postulíni, sem ég ætlaði að selja til þess að geta fengið mat handa móður minni veikri fyrir andvirðið, og sem þú ætlaðir að borga með tólf skildingum. Í það skifti tók ég ekki á móti borgun fyrir það, sem mér var rangt gert — — í dag vil ég því síður þiggja borgun fyrir velgerning minn. Vertu sæll, herra!"

Um leið og drengurinn sagði þetta, fór hann.

Á meðan á þessu stóð, var Ísabella orðin hér um bil jafngóð. Þegar hún sá, að Mórits ætlaði að fara, þaut hún á fætur og tók utan um Mórits, eins og hún vildi halda honum kyrrum. Mórits komst við, klappaði á höfuðið á henni og losaði sig með hægð.

"Ísabella", kallaði barúnsfrúin, "hvað ertu að gera? Þetta er ósæmilegt háttalag".

Mórits hló en hlátur hans var gremjuþrunginn. Svo laut hann niður, tók bókina, sem hann hafði verið að lesa í, hneigði sig fyrir barúninum og konu hans og fór. Barúninn horfði á eftir honum illur í skapi.

"Þetta er ljóti þorparinn", heyrði hann baróninn segja, og þá svaraði kona hans:

"Já, það má ekki vænta annars af þessu fólki".

Þegar Mórits var kominn heim að kofa móður sinnar, ergilegur yfir því, að hafa nú í þriðja sinn mætt háði og fyrirlitningu af fólki þessu, þrátt fyrir það, að hann galt því ranglætið með velgerning, fór hann úr utanhafnarskyrtu sinni, svo hún gæti þornað.

Hann sá nú hlut nokkurn, sem hann hafði ekki tekið eftir áður, hanga fastan í fellingum skyrtunnar. Þegar hann fór að athuga hlut þennan nákvæmar, sá hann að það var dálítið rafhjarta í gullumgerð, sem fest var við svartan silkilinda.

Til þess að geta skoðað þennan hlut enn betur, gekk hann út að glugganum.

Á gullumgerðinni voru stafirnir J. E., sem nú voru orðnir nær óþekkjanlegi sökum aldrs.

Alt í einu datt Mórits í hug saga Jakobs Kron, sem hann sagði honum í skóginum. Hann hafði þá minnst á álíkan skrautgrip, sem hann erfði eftir móður sína, og var merktur sömu stöfum.

"Getur það verið mögulegt, að þetta sé sami gripurinn?" spurði Mórits sjálfan sig.

Átti hann að trúa því, að þessi herramaður, sem hafði misboðið honum svo mjög, væri faðir hins ógæfusama Jakobs, væri sami maðurinn og kastað hafði syni sínum út úr sínu húsi, hafið mál á móti honum og látið kaghýða hann.

"Ó, já", sagði Mórits við sjálfan sig, "það er mjög sennilegt. Framkoma hans gegn mér styrkir þessa getgátu".

Mórits var í efa um, hvað hann ætti að gera við þennan skartgrip, sem hann hafði fundið. Honum var það ljóst, að litla stúlkan mundi hafa borið hann um hálsinn, og að hann hefði fest sig í skyrtunni sinni, þegar hann var að bjarga lífi hennar.

Átti hann að fara að finna þetta drambsama fólk og skila því þessum skartgrip? Sumar ástæðurnar mæltu með því, en aðrar á móti því.

"Litla, fallega stúlkan hefir borið grip þennan við brjóstin sín", sagði hann. "Mig langar til að geyma hann til endurminningar um hana".

"Og auk þess er hjarta þetta líklega eign Jakobs Kron. Það eina, sem hann erfði eftir móður sína, en faðir hans rændi frá honum ranglátlega. Það mundi gleðja hann að fá það aftur, ef ég hitti hann nokkurntíma. — Auk þessa þekki ég ekki nafn þessarar fjölskyldu, veit ekki, hvar hún á heima, og að reyna að ná í vagninn hennar er gagnslaust héðan af. Ég verð því fyrst um sinn að geyma grip þennan, en mömmu minni ætla ég að ségja frá öllu, og þá segir nún mér, hvað ég á að gera".

Húsfrú Sterner var ekki heima, hún hafði farið að skila einhverri flík, sem hún hafði saumað handa öðrum, og kom nú inn úr dyrunum rétt í því, að Mórits var að enda við hugsun sína.

Þegar hún sá Mórits standa við gluggann í vota klæðnaðinum sínum, skoðandi einhvern hlut, sem hún áleit vera verðmikinn skrautgrip, greip hana bæði hræðsla og undrun.

"Hvað hefir komið fyrir þig, barnið mitt?" spurði hún all-óróleg. "Hvers vegna ertu svona votur, og hvað er það, sem þú ert að skoða?"

"Settu þig niður, mamma mín góð, svo skal ég segja þér alt saman", sagði Mórits. "Það er ekki eins hættulegt og þú heldur".

Frú Sterner settist niður, og Mórits sagði henni í hverja hættu hann hefði stofnað sér, og hverri móðgun hann hefði orðið fyrir af þessari fjölskyldu, sem fyrir fjórum árum síðan hefði sýnt honum svo mikið ranglæti, einnig hverjar viðtökur hann hefði veitt hinu smánarlega ölmusutilboði barúnsins. En

um samband Jakobs Kross við þetta ráðhjarta, sem hann áleit vera hans eign, talaði hann ekki, því hann hafði aldrei minst á samfundi þeirra við nokkurn mann, en tilfinningarnar, sem saga Jakobs hafði skilið eftir í barnshjartanu, vöknuðu nú á ný. Efi, óró og gremja ríktu nú í huga hans, samt vildi hann ekki hryggja móður sína með því, að segja henni neitt um hugsanir sínar af þessu tagi. Það var eðlisleiðsla barnsástarinnar, sem hamlaði honum frá því.

Þegar Mórits var búinn að segja frá viðburði þessum, sem hann dró þó all-mikið úr, tók móðir hans hann í faðm sinn og sagði:

"Elskaða barnið mitt, þú hefir vogað lífi þínu fyrir þá, sem hafa breytt illa við þig — það er mikilfenglegt — það er eðallynt — og guð launar þér fyrir það".

"Já, mamma", sagði drengurinn gremjulega, — "það vona ég, því mennirnir launa manni með vanþakklæti og svívirðingum".

"Ó, góði Mórits minn", sagði húsfrú Sterner, "þetta fólk hefir að sönnu breytt illa við þig, en þú mátt ekki dæma það of hart — verður að fyrirgefa því, hve illa, sem það hefir leikið þig. Heimurinn er nú þannig, Mórits minn, og hleypidómarnir, sérdrægnin, drambið verður að hafa sína málsvara, alveg eins og eðallyndið, þolgæðið og lítillætið. Við getum ekki breytt því, við getum að eins kvartað yfir því, að það er þannig, en við megum ekki áfella, ekki hata — við verðum að umbera skortinn á þægilegu umgengninni hjá þeim, og hugsa sem svo: — þeir vita ekki betur".

"Vita ekki betur", sagði Mórits gramur, "og þegar þeir ríku, þegar höfðingjarnir ekki vita betur, — hvernig á þá að ætlast til þess af fátækum almúga?"

"Margir af þessum höfðingjum eru aldir upp af þeim flokki manna, sem álíta hleypidómana góða og gilda, enda þótt þeir hafi skaðleg áhrif á líferni þeirra. Þetta verðum við að athuga, og eigum þess vegna að vera vægir í dómum okkar. Umburðarlyndið, sonur minn, venur manninn á að breyta eftir skipun guðs. Frelsarinn var hæddur, fyrirlitinn, kvalinn og auðmýktur, en hann bað fyrir óvinum sínum og sagði: Faðir, fyrirgefðu þeim!"

"Það er satt, mamma", sagði Mórits, "og ég ætla að reyna að hegða mér eins og hann, eins og þú hefir kent mér að gera. Já, ég er fús á, að elska alla menn, og ég skal reyna að gleyma því, sem mér er gert á móti skapi, fyrst þú vilt það".

"Gerðu það, sonur minn", sagði móðirin og kysti hann, "gerðu það, þá verðurðu eðallyndur og lánsamur maður. Hatrið gerir hjartað hart og kalt, ástin blítt og viðkvæmt".

"En", sagði drengurinn, "mig langar til að vita, hvaða fjölskylda þetta er. Veizt þú það ekki, mamma?"

"Nei", svaraði móðir hans, "þú manst að ég var veik, þegar þú fanst hana fyrir fjórum árum síðan. Síðan hefi ég ekki komið að Liljudal, og þess vegna ekki spurt um nafnið. Nú er það of seint, því gamli barúninn, sem þau voru þá í heimsókn hjá, liggur fyrir dauðanum, ef hann er ekki dáinn, og nýtt vinnufólk komið þangað, sem líklega getur ekki frætt okkur um þetta".

"Nú — hvað á ég þá að gera við þennan skartgrip, sem ósjálfrátt er kominn í mínar hendur?"

"Þú verður að geyma hann. Það getur skeð að þú finnir það einhverntíma, og þá geturðu skilað honum aftur".

"Þú heldur þá, að ég megi hafa hann fyrst um sinn?" spurði Mórits glaður.

"Já, barnið mitt, ég sé ekkert rangt við það. Þess utan er skartgripur þessi lítils virði, og þó hann væri það ekki, þá ræður þú ekki við það, því fólk þetta hefir að öllum líkindum yfirgefið okkar nágrenni. Geymdu hann því, þangað til þú finnur eigandann. Hann getur mint þig á barnið og þennan viðburð, og þegar hún sér hann, hlýtur hún að minnast þess, að þú bjargaðir henni frá dauða. Nú skulum við borða kveldmatinn okkar og fara svo í rúmið, það er orðið framorðið".

Mórits hengdi rafhjartað um hálsinn á sér. "Það skal verða verndargripur minn", hugsaði hann. "Á meðan ég ber það við brjóst mín, skal hugur minn að eins geyma góðar hugsanir".

Vesalings drengurinn hugsaði ekki um það, að ólán fylgdi grip þessum. Hann hafði gleymt því, að það var geymt í hálminum, sem hin deyjandi kona hvíldi á í fátækrahælinu, og það leiddi ógæfu og bölvun yfir son hennar síðar.

Um þetta hugsaði hann ekki, því myndin af litla, fallega barninu, sem borið hafði skartgrip þenna, sveif fyrir hugskotssjónum hans.

Sumarið og haustið leið, án þess Mórits yrði var við fjölskyldu þessa, og þar eð hann áleit að hún hefði að eins verið á ferðalagi, spurði hann sig ekki fyrir um hana, enda sagði hann engum öðrum en móður sinni frá viðburði þessum, sem hann var aðalhetjan í.

Arnljotur B. Olson

ANNAR KAFLI.

I.

Jólakvöldið.

---

1. Í Liljudal.

Jólin voru komin. Þau eru allstaðar hátíðleg haldin, bæði hjá ríkum og fátækum, en á mjög mismunandi hátt.

Í Liljudal eru líka komin jól. Komdu inn í salinn, lesari góður.

Það er nýlega búið að kveykja ljósin, fegurðin og skrautið blasir hvervetna við auganu. Barúnsfrúin situr í legubekknum og er að skoða myndir í bók, sem liggur á borðinu fyrir framan hana. Hún er klædd úrvalsfatnaði, við hverja hreyfingu hennar skrjáfar í silkikjólnum. Barúninn gekk um gólfið aftur og fram, en börnin sveimuðu kring um ríkmannlega jólaborðið.

Það þarf naumast að minnast á það við lesarann, að fjölskylda þessi er hin sama og Mórits hafði kynst þrisvar sinnum áður, á býsna óþægilegan hátt.

Barún Ehrenstam var nýlega seztur að á þessari óðalseign sinni, sem hann fékk að föður sínum látnum, og var nú alfluttur frá Stokkhólmi, þar sem hann áður bjó. Eins og áður er getið, var faðir hans áttræður, þegar hann veiktist og dó.

Barún Ehrenstam var farinn að eldast. Hann var orðinn 54 ára, og hárið var byrjað að grána, en ekki hafði aldurinn mýkt harða lundarfarið hans. Barúninn var tvígiftur, og átti einn son með fyrri konu sinni, sem dó slysalega. Þessi sonur líktist barúninum í öllu, enda syrgði faðirinn hann lengi, og með meiri viðkvæmni en vænta mátti af honum. Seinni kona barúnsins var af ríkri aðalsætt, og talin ein hinna mentuðustu kvenna í höfuðborginni. Með henni átti hann tvö börn, Georg og Ísabellu. Sonurinn var 10 ára gamall, en dóttirin 8.

Auk þessara fjögra persóna, sem þegar eru nefndar, var hin fimta til staðar í sal þessum, sem lesarinn fylgdi okkur inn í.

Þessi persóna var meistari Hólm, sem um nokkur ár hafði verið kennari Georgs, enda þótt tilraunir hans í þá átt hefðu borið lítinn árangur.

Hólm var þrítugur að aldri, andlit hans var ekki beinlínis fagurt, en samt sem áður mjög viðfeldið. Oft lék þunglynt bros um varir hans, en engin beiskja fylgdi því samt, því orsök þess var ást en ekki hatur.

Meistari Hólm var einn af þessum eðallyndu tilfinningamönnum, laus við alla eigingirni, sem fann eins mikið til annara ógæfu og sinnar eigin. Þunglyndið, sem hvíldi yfir svip hans, orsakaðist ekki af hans eigin þjáningum og baráttu, sem þó höfðu átt sér stað stundum, heldur af óánægju yfir hinum

rangsátu lífskjörum mannanna, — baráttu hins góða gegn hinu illa í heiminum.

Hólm hafði ávalt fátækur verið. Hann var af bændafólki kominn, og átti það mest sjálfsafneitun sinni og sparsemi að þakka, að hann náði þessu mentastigi og þessari stöðu. Föður Georgs litla líkaði vel við Hólm, og vildi ekki missa hann, enda gerði hann þannig lagaða samninga við hann, að Hólm sá sér hag í að vera kyr.

Samningur þessi var þannig, að þegar liðin væri ákveðin áre tala, þá skyldi Hólm ásamt lærisveini sínum fá að heimsækja framandi lönd, og að því búnu skyldi hann fá leigulaust land til lífstíðar ábúðar.

Á þennan hátt voru framtíðarvonir meistara Hólms uppfyltar, og sökum þess umbar hann ar móðganir, sem honum voru gerðar á heimili barúnsins, með þolinmæði, sökum þess reyndi hann eftir megni að fræða lata og þrjóska lærisveininn sinn, sökum þessa lokaði hann augum sínum fyrir hörkunni, eigingirninni og skortinum á mannkærleika, sem átti sér stað á þessu auðuga höfðingjaheimili.

Þessi ár voru löng, leiðinleg og þreytandi fyrir hinn unga mann. Eina ánægjan, sem hann naut, var að fræða Ísabellu.

Þessi litla stúlka var auðsveipin við kennara sinn, enda þótt hún oft og tíðum væri óþæg foreldrum sínum, og hann hafði því mikla ánægju af að kenna henni, og búa hana undir lífið, og það því meiri ánægju, sem hún var óvenjulega vel gáfuð.

"Hún bætir mér það, sem ég verð að líða hér", hugsaði kennarinn. "Henni ætla ég að innræta mínar lífsskoðanir, því hún skilur mig".

Þessi hugsun huggaði hann, og — ásamt von um betri ókominn tíma — gaf honum þrek til að þola alt.

Eins og áður hefir verið minst á, var barún Ehrenstam að ganga fram og aftur um gólfið í herberginu, en kona hans skemti sér við að skoða myndir, og börnin sveimuðu kring um jólaborðið. Meistari Hólm sat við gluggann og horfði á himininn, sem var fjölstirndur.

"Cæcilia", sagði barúninn, sem stóð kyr fyrir framan konu sína, "ég hefi gleymt að segja þér að á sunnudaginn kemur verðum við að halda fjölmenna miðdegisveizlu og dans um kvöldið. Vilt þú undirbúa þessa veizlu?"

"En, Alfreð minn góður", svaraði barúnsfrúin "þú gleymir því, að við erum enn að trega föður þinn, sem dáinn er fyrir tæpum fimm mánuðum".

"Einmitt það", svaraði barúninn. "Á dauði áttræðs gamalmennis að banna mér að halda miðdegisveizlu? Hvaða bull er þetta?"

"Jæja þá, vinur minn", svaraði frúin, "og hverjum ætlar þú að bjóða í veizluna?"

"Fyrst og fremst nágranna okkar, Stjernekrans greifa, sem nýlega er kominn heim úr ferðalagi sínu. Það er aðallega hans vegna, að ég stofna til þessarar veizlu. Ég hefi skrifað nöfn hinna gestanna á lista, og hann skal ég fá þér".

"Svo Stjernekrans greifi er þá kominn heim?"

"Já, og hann ætlar sér nú að verða kyr heima. Ég skal segja þér", sagði barúninn lágt og settist hjá konu sinni, "að ég hefi hugsað mér að ná samþykki greifans á áformi, sem mér hefir hugkvæmst".

"Hvaða áform er það?"

Barúninn benti með augunum til Ísabellu, sem á þessu augnabliki var að rífast við bróður sinn um piparköku, er þau vildu bæði eiga, og svaraði:

"Ég hefi hugsað mér greifann, sem hæfilegt mannsefni dóttur okkar, þegar hún að fáum árum liðnum er komin á giftingaraldur. Greifinn er enn

þá ungur, að eins liðlega tvítugur. Hann er stórríkur, en við eigum, eins og þú veizt, álíka miklar eignir. Þegar við föllum frá, getur Ísabella fengið Liljudal, sem greifinn mun gera sig ánægðan með af því að löndin liggja saman. Georg getur þá fengið ættareign þína í Austur-Gautlandi, sem ásamt öðrum eignum mínum verður helmingi meira virði en Liljudalur. — Nú, hvað segir þú um þetta áform, vina mín?"

"Mér finst það ágætt. En heldurðu að greifinn vilji bíða svona lengi? Það eru að minsta kosti átta eða níu ár þangað til Ísabella getur gift sig".

"Hvers vegna ætti hann ekki að geta beðið? Ég ætla blátt áfram að segja honum áform mitt, og ég er viss um að hann samþykkir það, enda er ekki hægt að hugsa sér annað hagkvæmara fyrir báða hlutaðeigendur".

Vegna hávaðans, sem nú gall við úr einu salshorninu, þar sem jólaborðið stóð, urðu hjónin að hætta samtalinu. Þegar þau litu þangað, sáu þau Ísabellu liggja endilanga á gólfinu, því Georg hafði hrint henni.

"Hvaða læti eru þetta, börn?" kallaði barúninn reiður. Getið þið aldrei lært að koma ykkur saman. Stattu upp, Ísabella".

Ísabella stóð upp. Hún grét ekki, kvartaði ekki um sársauka, en horfði á bróður sinn með megnustu fyrirlitningu.

"Pabbi", kallaði Georg geðillur, "Ísabella vildi taka kökuna mína, hún var búin með sína og vildi fá mína líka".

"Komdu hingað, Ísabella", sagði barúninn hryssingslega.

Litla stúlkan hafði tylt sér niður á fótskör úti í horni, studdi höfuðið í höndum sér og horfði á

gólfið, án þess að gefa orðum föður síns nokkurn gaum.

"Heyrirðu ekki hvað pabbi sagði, elskan mín?" sagði frúin kvíðandi, sem grunaði að óveður væri í nánd.

"Ísabella", sagði barúninn með uppgerðar ró, "viltu hlýða og koma hingað?"

Barnið hreyfði sig ekki.

"Ísabella", sagði Hólm, með blíðu og vingjarnlegu röddinni sinni, "því viltu ekki hlýða foreldrum þínum? Það er rangt, að gera það ekki".

Hún leit upp undir eins og hún heyrði kennara sinn tala. Stóð upp og gekk til föður síns þegjandi, sem horfði gremjulega á hana.

"Hvers vegna ertu óhlýðin, Ísabella?" sagði hann.

Hún svaraði engu, en horfði óleimin á föður sinn.

"Þú svarar ekki", sagði barúninn og þreif í handlegg hennar. "Georg segir, að þú hafir ætlað að taka hans köku, og þú þegir".

"Georg laug", svaraði Ísabella kuldalega.

"Því segir þú það þá ekki, ef það er satt?"

"Af því ég veit, að mér er ávalt ætlað að gera rangt".

"Þú mátt ekki trúa henni, pabbi", sagði Georg, "það er hún, sem lýgur".

"Þegiðu, drengur", sagði frúin. "Þetta er skemtilegt jólakvöld, eða hitt heldur. Alfreð minn góður, það er ekki ómögulegt, að Ísabella sé saklaus. Hvort ykkar átti kökuna, litla stúlkan mín?"

"Það var mín kaka", svaraði Ísabella.

"Nei, það var mín", kallaði Georg vonskulega.

Ísabella svaraði ekki, en horfði fast á bróður sinn með stóru, dökku augunum sínum. Georg stóðst ekki augnatillit hennar og leit niður.

"Það er sjáanlegt, að það er telpan, sem lýgur",

sagði barúninn. "Þögn hennar, vöflur hennar, — alt bendir á það".

"Það get ég enganveginn séð", sagði frúin, hálfhikandi yfir dirfsku sinni. "Vesalings Ísabella er sjálfsagt saklaus".

"Einmitt það", sagði barúninn og hleypti brúnum, "svo þín vizka álítur það trúlegra".

"Mamma má halda hvað hún vill", sagði Georg frekjulega. "Pabbi trúir mér og það dugir".

"Georg", sagði Hólm, stóð upp, gekk til drengsins, tók í handlegg hans og horfði fast á hann, — "Georg, það ert þú, sem segir ósatt. Það var kaka systur þinnar, en ekki þín, það er ég viss um".

"Ég veit, að meistarinn dregur ávalt taum Ísabellu", sagði drengurinn ilskylega. "En það er pabbi, sem ræður hér".

"Herra", sagði barúninn gremjulega, "þegar ég er sjálfur við hendina, þá þarft þú ekki að hlutast til um uppeldi barnanna".

Þunglyndislegt bros lék um varir unga eðallynda mannsins. Hann stundi dálítið og sagði svo þægilega en alvarlega :

"Ég áleit mig gera rétt í því, herra barún, að hamla þér frá því að gera það, sem ég áleit vera rangt".

"Það, sem þú áleizt", sagði barúninn fokvondur, "Er það þá áreiðanlegt, að það, sem þú álítur rétt, sé rétt?"

"Það fullyrði ég ekki, — en —"

"Hr. meistari", sagði barúninn, "starf þitt sem siðakennari nær að eins til kenslustundanna og þeirra stunda, sem við getum ekki sjálf haft eftirlit með þeim, gleymdu ekki þessu".

Holm svaraði ekki. Hann leit angurværum augum á Ísabellu, og settist svo aftur við gluggann.

"Ísabella", sagði barúninn hörkulega, "þú ert á-

ráðþægin og þrálynd. Gættu þín, ég er ekkert leikfang. Ef ég breytti rétt við þig, þá ættir þú enga jólagjöf að fá".

"Góði Alfreð", sagði frúin skjálfröddduð, "þú ert of harður við vesalings barnið, og svo veiztu ekki, hvort þeirra er sekt".

"Veit ég það ekki", sagði barúninn reiður. "Ég veit, að þú hefir skemt telpuna, og alið upp í henni þessa óráðþægni og þrályndi. Farðu burtu, Ísabella, settu þig niður og þegiðu. Við tölumst við seinna".

Ísabella gekk til kennara síns, settist niður hjá honum og leit á hann tárvotum augum.

"Það var mín piparkaka", hvíslaði hún. "Ég veit að þú trúir mér".

"Já", sagði kennarinn lágt, um leið og hann strauk dökka hárið hennar frá bjarta enninu.

Ísabella lagði höfuð sitt á kné hans og grét.

"Gráttu ekki, góða barnið mitt", sagði Hólm vingjarnlega. "Ég skal segja þér fallega sögu á morgun".

"Já, skemtilega sögu", sagði Ísabella og þerraði burtu tárin. "Má ég koma inn til þín fyrir hádegið?"

"Já, já, og svo skal ég sýna þér nýja myndabók".

Litla stúlkan laut niður og kysti hendi kennarans.

Ánægjan var horfin úr salnum. Barúninn gekk um gólfið og talaði ekki orð, honum leiddist sjáanlega.

"Þetta leiðinlega sveitalíf", tautaði hann. "Hvers vegna fór ég frá Stokkhólmi? — Til þess að njóta sveitaloftsins og hugsa um heilbrigði mína. — Ég gef ekki fjóra skildinga fyrir það alt saman".

Hann stundi þungan.

"Heyrðu, vina mín", sagði hann við konu sína.

"Leiktu eitthvað skemtilegt á hljóðfærið. Það minnir mig á hina gömlu, góðu daga".

Frúin gekk yfir að hljóðfærinu. Að afstöðnum forleiknum byrjaði hún á nýju lagi, sem hún lék prýðisvel en tilfinningarlítið.

"Þetta felli ég mig ekki við", tautaði barúninn hálfergilegur, "leiktu heldur fyrir mig danslag".

"Það er betra, að þú sækir listann yfir veizlugestina, sem hér eiga að vera á sunnudaginn", sagði kona hans. "Það er gaman að vita, hverir nágrannar okkar eru, því ég er flestum þeirra ókunnug, eins og þú veizt".

"Nú, það get ég gert", svaraði barúninn, "en svo vona ég, að við fáum teið og jólagjafirnar, svo þetta blessað kvöld fái enda".

Barúninn fór ofan í sérherbergi sín, sem voru á neðra gólfi. Eftir dálitla leit fann hann listann, og lagði af stað með hann í hendinni upp til konu sinnar.

Um leið og hann opnaði herbergisdyr sínar og sté fram í anddyrið, sem var vel bjart, voru útidyrnar skyndilega opnaðar og inn kom maður.

Maður þessi var tötrum klæddur betlari, og bar föla, horaða andlitið ljóst án vott þess, að hann átti við skort að búa. Hárið var rautt og sítt og augun jafn tryllingsleg, sem í soltnu villidýri.

Barúninum varð bilt við, að sjá þennan ófrýnilega mann, stóð kyr og leit illúðlega til hans.

"Hvaða erindi átt þú?" sagði hann eftir litla þögn í höstum róm. "Heldur þú, að mitt heimili taki á móti slíkum þussum sem þér?"

Tryllingslegt og háðslegt bros lék sem snöggvast um varir mannsins, en hann fól það strax og sagði í bænarróm:

"Herra, það eru jól. Allir eru glaðir, ánægðir, saddir — allir, nema ég. Ég á ekkert heimili, þar

sem ég get dvalið um þessa hátíð, ég á engan matarbita, sem ég get slökt hungur mitt með, ég á engan fatnað, sem veitir m. skjól gegn kuldanum".

"Hvað kemur þetta mér við?" sagði barúninn hryssingslega. "Farðu til fjandans og vertu ekki að væla og skæla framan í mig".

Barúninn ætlaði að fara.

Þá þýtur betlarinn til hans, grípur í handlegg hans og segir:

"Ó, hafðu meðaumkun með mér — vertu miskunnsamur. Gefðu mér fáeinar gamlar flíkur, gefðu mér mat og lofaðu mér að vera hérna um jólin, mildi herra, annars dey ég af kulda, því ég þekki engan stað, þar sem ég fæ húsaskjól".

"Sleptu mér, maður", sagði barúninn um leið og hann hrinti betlaranum frá sér. "Svei, svei", bætti hann við og þurkaði frakkaermina með vasaklútnum, "leyfir þú þér að snerta mín föt, skarnhraukurinn þinn! Vera hér um jólin! Hefir nokkur heyrt slíkt? — Þakka þér fyrir — til þess að þú gætir fengið tækifæri til að stela frá mér, býst ég við. Ó, farðu til helvítis".

"Stela frá þér", sagði betlarinn auðmjúkur, — "Láttu þér ekki detta það í hug. Ég er fátækur, en ég er ráðvandur —"

"Þú ráðvandur", greip barúninn fram í fyrir honum og brosti fyrirlitningarlega.

"Herra, vertu miskunnsamur", sagði betlarinn í bænarróm. "Þú, sem ert svo ríkur, hugsaðu um þá, sem bágt eiga. Áttu enga tilfinningu handa þeim?"

"Tilfinningu", sagði barúninn háðslega, "nei, þorpari, slíkt barnseðli á ekki við mig. Hvaða gagn væri líka að því, að kenna í brjósti um slíka flækinga og fúlmenni sem þig? Þú skalt verða látinn í fangelsi — þar er þitt heimili. Snautaðu út!"

"Herra, gættu að, hvað þú gerir, einhverntíma hegnir guð þér".

"það snertir að eins mig. Farðu út".

Barúninn opnaði dyrnar, þreif í handlegg betlarans og hrinti honum út, en betlarinn hélt fast í hurðina, hrinti barúninum frá sér og sagði rólega:

"Barún Alfreð Ehrenstam! þú ert ekki maður, þú ert óargadýr. Ólánið eltir þig. þú iðrast einhverntíma þessarar stundar — hugsaðu um syni þína, þann sem myrtur var og þann, hvers gæfu þú eyðilagðir — þrælmenni! "

Áður en barúninn gat áttað sig, var betlarinn horfinn.

"Var það hann? Getur það hafa verið hann?" sagði barúninn og strauk hendinni upp um ennið. — "Nú, það er það sama — það kemur ekki mér við".

Svo gekk hann upp stigann með nafnaskrána í hendinni.

Seinna um kvöldið komu jólagjafirnar í ljós, handa barúnsfrúnni og börnunum. Barúnsfrúin fékk verðmikið gullúr með gimsteinum, og Ísabella fékk nýja hálsfesti í staðinn fyrir rafhjartað, sem hún hafði mist.

---

2. Óðinsvík.

Við hröðum okkur gegn um skemtilega skóginn frá Liljudal til Óðinsvíkur, til þess að sjá helgihald jólanna þar.

Við göngum inn í svefnherbergi greifans á neðsta gólfi. það var stórt o[illegible] skrautlegt herbergi, lýst með tólf logandi vaxkert[illegible], fult af myndum, vopnum, bókum og ýmsikonar listaverkum.

Eberhard greifi var nýkominn heim frá meginlandinu. Hann var orðinn leiður á ferðalaginu, ætlaði því að dvelja heima um hríð og fara síðan til höfuðstaðarins.

Glaðlegur hávaði heyrðist frá herbergi þessu. Greifinn hafði fáeina gesti hjá sér, unga, fjöruga, léttlynda, kærulausa menn, engu heimili háða og engu alvarlegu starfi bundna. Hann hafði boðið þeim til sín til að spila við sig vist og drekka með sér púns. Greifinn, og Crispin, sem hafði fylgst með honum til Svíþjóðar, af því hann gat ekki án hans verið, voru hneigðir fyrir að leggja mikið undir við spilalistir sínar, — það espar veikar taugar og fjörgar magnlausar sálir.

Þeir voru enn ekki byrjaðir að spila. Alt var undirbúið í skrautlegu herbergi við hliðina á svefnklefanum. Lautinant U. hafði tekið að sér að búa til púnsið, og helti saman við kampavíni úr tveim flöskum, samkvæmt fyrirmælum Eberhards. Lautinant X. undirbjó spilaborðið hjá legubekknum, en barún Y. hlýjaði sér við ofninn, sem var vel heitur.

Eberharð og Crispin sátu saman í svefnherberginu á meðan hinir voru að undirbúa alt fyrir spilið. Þeir töluðu saman mjög lágt á meðan hinir ekki trufluðu þá með fyrirspurnum og öðru.

"Kristur, já" — sagði Crispin, sem svar upp á það, sem Eberharð hafði sagt — "hann hefir óefað verið einn meðal hinna gáfuðustu manna, sem á jörðunni hafa lifað, að svo miklu leyti, sem sagan um hann er annað en skáldsaga. Þú sérð, að alt líf hans, sérhvert orð hans, er tilraun til að ná þjóðhylli, — enda hefir engum hepnast það eins vel og honum. Vitaskuld varð hann fyrir hatri prestanna og hinna skriftlærðu, en við því má hver lýðvinandi búast. Eins og vant er þurfti frjálslyndið — sem í ýtsta mæli kom í ljós hjá Kristi — að heyja baráttu

gegn afturhaldinu, vanafestunni, hverra flutningsmenn Gyðingaprestarnir voru. Þeir hrósuðu sigri um stund, og meistarinn, trúarhöfundurinn, var negldur á krossinn. En hugmyndir hans héldu áfram að ryðja sér braut. Hvers vegna? "Af því þær voru guðdómlegar", segja menn. Nei, alls ekki! ...... Af því þær leiddu í ljós skoðanir, skilning á lífinu, sem hafði meiri áhrif á almenning, þennan einfalda, fávísa múg, sem stjórnast fremur af tilfinningum en hugsunum. Þegar ég var barn, leiddu tilfinningarnar mig einnig, þá var Kristkenningin mér heilög og alsönn. En þegar ég var kominn upp í efri bekk í skóla lífsins, breyttist ég í hugsandi mann úr tilfinningaríkum aula, og fann þá, að ég hafði aðhylst glæsilegar hugsjónir, sem skynsemi mín gat ekki tekið gildar, ekki samþykt. Ég fann það, þegar ég sá, að ástin, sú ást, sem Kristur prédikar um, stjórnar ekki heiminum, heldur er það eigingirnin, sem er einvöld, en í félagið við hana er gullið, gáfurnar og klókindin. Ég hefi séð þessa valdaríku eigingirni halda almúganum í skefjum með trúfræðisruglinu og ráðvendniskenningunum, sem ávalt hafa verið voðalegt vopn í hennar höndum. Ég hefi heyrt prestana þruma frá prédikunarstólnum um synd og óráðvendni, og strax að messunni lokinni stinga syndagjöldum hinna iðrandi manna í vasa sinn með háðslegu brosi. Þetta hefir knúð mig til að yfirgefa braut mannkærleikans og ganga inn á veg eigingirninnar, þó ég þrátt fyrir það viðurkenni, að það hafi verið rangt að afmá trúna í Frakklandi á stjórnarbyltingartímunum, því án trúar er ekki unt að stjórna almúganum —"

"Mon cher Eberhard", kallaði lautinant U. úr hinu herberginu, "sittu nú ekki þarna í alla nótt, komdu og smakkaðu púnsið, það er ágætt".

"Gott, ég kem strax".

"Spilaborðið er tilbúið", kallaði lautinant X.

Greifinn og franski maðurinn stóðu upp og gengu inn í hitt herbergið, þar sem full glös af úrvals púnsi biðu þeirra.

"Herrar mínir", sagði greifinn, um leið og hann lyfti upp glasinu sínu, "okkar aðferð við helgihald jólanna er eflaust hin viðfeldnasta. Ég mæli með því, að við drekkum skál gleðigyðjunnar. Alla mína æfi hefi ég á hennar vegum gengið, og í kvöld gefur hún mér enn glaða stund í gamla ættlandinu mínu, sem ég hefi ekki séð um langan tíma. Síðustu jólin var ég í Neapel, þar var sannarleg sæla að vera ungar, fjörugar og fallegar stúlkur drukku skál mína í Lacrymæ Christi. Í kvöld er ég aftur staddur meðal æskuvina minna, sem ekki hafa gleymt mér — og hér er vín, spil og stúlkur. Á meðan við getum notið alls þessa, höfum við ekki yfir neinu að kvarta. Lifi gleðin, herrar mínir".

Þeir drukku fjörlega úr glösunum, enda þótt þeim virtist hinn alvarlegi svipur greifans mótmæla því, sem hann hafði sagt.

"Og nú til vinnunnar", sagði barún Y, um leið og hann tók upp ný spil. "Lífið er stutt, en listin löng, það er því ekki vert að eyða tímanum".

"Þú segir satt", sagði greifinn og reyndi að brosa, "við skulum draga okkur saman".

Þeir drógu nú sitt spilið hvor. Greifinn fékk spaðadrotninguna, Crispin gosa, svo þeir urðu saman, en lautinant U. fékk kong, svo hann varð að sitja hjá. Meðan hinir spiluðu, fékk hann sér skáldsögu í bókaskápnum og fór að lesa.

"Morbleu, hr. Crispin", sagði lautinantinn eftir litla stund. "Landi þinn Crebillon, sem skrifað hefir þessa sögu, hefir verið gáfaður maður".

"Ó", svaraði franski maðurinn, "slíkar skáldsög-

ur sem þessi, eru úr gildi gengnar. Mon dieu, Eberhard, þú stingur konginn minn? Þú hlýtur að hafa góð spil á hendi".

"Afsakaðu, moncher, það var óaðgæzla".

"Þrír yfir, það gerir tólf", sagði barún Y. — "Legðu frá þér bókina, mon frère, og komdu hingað og dragðu. Hringurinn er búinn".

"Við skulum ekki gleyma víninu, herrar mínir", sagði Eberharð. "Við skulum renna þessu óhappi niður með einu glasi, Crispin! Litla slemm! Það er óvanalegt".

"Það er þér að kenna", svaraði Crispin. "Því stakstu konginn minn?"

Eberharð svaraði engu, en fylti stórt glas með púnsi og tæmdi það.

"Við skulum syngja", kallaði hann, "fjórraddaðan söng".

"Gott", svöruðu hinir, "en hvað eigum við að syngja?"

"Ég sting upp á Marseillæsen", svaraði X., af af því fransku maður er hér hjá okkur".

"C'est bon! " sagði Eberharð. "Allons enfants".

Marseillæsen var nú sunginn, og þótti Crispin mikil ánægja í, að heyra þetta tryllingslega lag, sem svo margar sorglegar endurminningar eru tengdar við.

"Nú skulum við fara að spila aftur".

Nú varð það Eberharðs hlutskifti að sitja hjá. Á meðan þeir spiluðu, hélt hann áfram að drekka, en þótt hann drykki mikið, þá sá ekki á honum samt. Nokkrum sinnum leit Crispin til greifans og hló af illgirnislegri ánægju, þegar hann sá, hve mikið hann drakk.

"Citoyen", hvíslaði barún Y. að Crispin, "ég er hræddur um, að hinn góði greifi drekki meira en hann þolir".

"Ekkert á hættu", svaraði Crispin jafn-lágt; — hann getur drukkið hálft lagarkvartil, án þess að það sjáist á honum".

Það var líka satt, greifinn varð alls ekki drukkinn, en að eins hreifur, og þungi, dimmi svipurinn hans breyttist svo, að hann varð óeðlilegur og bitur, enda þótt hann sjálfur ætlaðist til, að hann væri glaðlegur.

Lautinant X., sem ef til vill var minst spiltur af þessum mönnum, gat ekki varist hryllingi þegar hann leit á greifann. Það var eins og hann gæti rannsakað hið myrka djúp, sem hugur hans geymdi.

Greifinn var óheppinn þetta kvöld, en það virtist fremur gleðja hann en hryggja, því hann borgaði allmikla peningaupphæð brosandi.

"Kvöldverðurinn bíður, herrar mínir", sagði greifinn. "Ég hefi geymt ykkur óvænt augnagaman sem jólagjöf. Komið og sjáið".

Þrungnir af forvitni fylgdu þeir greifanum inn í fallega borðsalinn hans.

Það var líka sannarlegt augnagaman. Við annan endann á borðinu, sem var þakið sjaldgæfu sælgæti, stóð forkunnarfögur ungmeyja, klædd eftir nýjustu Parísar tízku. Þeim, sem inn komu, virtist hún vera opinberun fegurðarinnar, utan við sig af undrun stóðu þeir kyrrir við dyrnar og skygðu fyrir augun með höndum sínum, eins og þeir hefðu orðið fyrir ofbirtu.

"Angela", sagði greifinn á frönsku, "ég kem hér með þrjá af æskuvinum mínum, sem ég vil kynna þér, þeir eru: barún Y. og lautinantarnir U. og X."

Unga stúlkan svaraði með yndislegri hneigingu, og um leið og hún brosti sáust spékoppar í kinnum hennar.

"Ég vona", sagði greifinn, "að þú reynist gestum mínum góð húsmóðir. Charles", bætti hann við og

sneri sér að þjóni sínum, "komstu með Lacrymæ Christi vínið, eins og ég sagði þér?"

"Já, herra greifi, flöskurnar fjórar standa í kælihólfinu í matvælaskápnum".

"Setjumst þá að snæðingi, herrar mínir", sagði greifinn.

Þeir settust nú allir að borðinu. Angela sat í hásætinu, til hægri handar henni var Crispin, en við hina vinstri hlið barún Y. Barúninn var frá sér numinn af fegurð meyjarinnar. "Ó, hvað þessi greifi er lánsamur", hugsaði hann í hvert sinn er hún sneri fallega andlitinu sínu að honum.

Samræðurnar fóru fram á frönsku, sem Angela talaði ágætlega, enda þótt hún væri ítölsk að uppruna. Skynsamlegt og fyndið spaug stytti tímann, kampavínið freyddi í glösunum og hinar áfengu perlur Lacrymæ Christi vínsins unnu sitt starf.

Kinnar hinnar ungu ítölsku meyjar voru rauðar sem rós. Orð hennar urðu fyndnari, fjörugri og gáfulegri eftir því sem á nóttina leið, sem hvarf sins og draumur frá hinum hrifnu áheyrendum.

"Fagra meyja", sagði barún Y., um leið og hann fylti glasið hennar með freyðandi kampavíni, "leyfðu mér að drekka minni þitt. Það er íbúi hinna köldu Norðurlanda, sem átta mánuði ársins eru þakin snjó og ís, sem leyfir sér að klingja glasi sínu við glas blómarósarinnar frá Suðurlöndum, þar sem snjórinn þekkist að eins að nafninu".

Angela klingdi sínu glasi við sessunaut sinn, drakk úr því hvern dropa og sagði:

"Herra barún, ég er fædd á bökkum Garigliano árinnar, og þó er ég viss um, að jafn heitt blóð rennur um ykkar æðar og okkar".

"Þú skjallar Svíana, fagra Angela", sagði Crispin. "Við erum vanir að kalla þá Norðurlanda Frakka, en það er að eins máltæki, sem þarf skýringar. Í

skrautgirni, skemtunum og nautnum taka þeir okkur til fyrirmyndar, en þegar kemur til dugnaðar og framkvæmda, eru þeir oftast seinir og ígrundandi".

"Ó, þið framkvæmdamennirnir", sagði Angela, "eruð óþolandi með ykkar gort. Þið hafið hulið föðurland ykkar í blóði, skelft allan heiminn, og hvers vegna? Af hinni aumkunarverðu metnaðargirni, sem ykkar eigin ímyndun hefir skapað í ykkur með því að koma því inn í skoðun ykkar, að þið væruð fullkomnasta þjóð heimsins. Og nú, þegar þið eruð búnir að brenna musteri frelsisins og friðarins, standið þið himinglaðir yfir öskuhrúgunni, klappið saman lófunum og kallið eins og Herostratus: "Sko, þetta höfum við gert okkur til ævarandi heiðurs".

Crispin hló og svaraði:

"Þú gleymir hugsjóninni, jómfrú. Við höfum að minsta kosti í byrjuninni barist fyrir henni, enda þótt hinar voldugu bylgjur heimsstraumsins hafi seinna hrakið okkur í aðra átt".

"Hugsjónum", sagði Angela áköf, "komdu ekki með neitt rugl um hugsjónina. Eigingirnin og sjálfsálitið hafa teymt ykkur, enda þótt ég viðurkenni, að stöku aular hafi fórnað sjálfum sér fyrir málefnið. Meðan múgurinn í heild sinni lét leiðast af ástríðum sínum, og af þjóðsnápunum, sem voru leiknir í því, að æsa hann og espa, kúga og nota til sinna eigin hagsmuna. Og á meðan þið dróuð sigurvagn ykkar eftir götunum í París, og á lélega fánanum ykkar stóðu orðin: 'Liberté, Egalité, Fraternité', lögðuð þið hlekki á þjóðina og létuð blóð hinna eðallyndustu sona hennar streyma frá höggstokknum. Nei, ég get ekki hugsað um stjórnarbyltingu ykkar, hún er verri en alt annað vont".

"Hamingjan góða. Þú ert reglulegur stjórnfræðingur, fallega jómfrú", sagði lautinant X. hlæjandi.

"Ég leyfi mér að drekka minni þitt fyrir það, að þú varðir svensku þjóðina gegn þessum orðvonda franska manni".

"En fyrir það", sagði hún og sneri sér að Crispin, "hafið þið líka orðið að þola harða hegningu. Ef þið hefðuð kunnað að framkvæma hugsjónir ykkar á frjálsan og viðeigandi hátt, þá hefði hið franska lýðveldi staðið enn í dag, og þið orðið forgöngumenn siðmenningarinnar, en í stað þess hafið þið eyðilagt alla ávexti stjórnarbyltingarinnar, og stynjið undir enn þyngra oki en áður. Þetta sýnir, að þið talið djarft, en að störf ykkar eru vanhugsuð, svo að í samanburði við Svíana eruð þið lítils virði".

"Það voru forlögin", sagði Crispin, "það voru forlögin. Við erum öll leiksoppar þeirra".

"Nei, þetta gengur fram úr hófi", sagði Eberharð greifi. "Hver hefir vakið máls á pólitík? Hann ætti að minsta kosti að drekka mörk af vatni í hegningarskyni".

"Ó, hver rækallinn", sagði Crispin hlægjandi, "það var nú raunar ég, en ég mælist til, að mér sé gefnar upp sakir".

"Hve lengi ætlið þér að dvelja í kalda landinu okkar, fagra jómfrú?" spurði lautinant U.

"Komandi ár fer ég aftur til Milano", svaraði Angela, "ég er fyrsta söngmær við leikhúsið þar. Það var að mestu leyti forvitni minni að kenna, eftir að sjá föðurland Karls tólfta, að ég kom hingað með vini mínum Stjernekrans greifa".

"Þú ert söngmær", sagði barún Y. alveg hissa. "Það væri sannarleg ánægja, að heyra þig syngja".

"Hver mundi neita jafn kurteisum manni um slíkt?" sagði Angela brosandi. "Þegar kvöldverði er lokið, þá skal ég syngja eitt lag".

"Það er ágætt", sagði Crispin. "Ég er viss um, að þú ert eins fullkomin í söng og pólitík".

"Og ég er viss um, að þú ert fullkomið átvagl", sagði Angela og leit á fullan diskinn hjá Crispin, "Við getum nú samt samið um vopnahlé, ef þér sýnist".

"Nei, frið frið", sagði Crispin um leið og þau drukku hvort öðru til. "Frakkland og Ítalía semja um frið, og þið, herrar mínir, ákveðið skilyrðin".

"Og þessi skilyrði?" spurði greifinn hlægjandi.

"Frakkland", sagði Crispin, "viðurkennir Ítalíu sem óháð ríki, er stjórnast eftir sínum eigin lögum, ég viðurkenni yfirburði þess".

"Friðarskilyrðin eru aðgengileg", sagði Angela, "það vantar að eins eitt —"

"Og það er?"

"Að Frakkland viðurkenni sig yfirunnið með valdi sannleikans".

"Það er nú verra", svaraði Crispin, "en það verður svo að vera samt. Friðarins vegna verð ég samþykkja þetta auðmýkjandi skilyrði".

"Fyltu glösin með Lacrymæ Christi", sagði greifinn við þjóninn. Svo var drukkin skál þessa friðar, sem samþyktur var af öllum stórveldunum.

Síðan var staðið upp frá borðinu, og Eberharð lét einn þjóna sinna sækja hörpuna hennar Angelu. Hún tók við hörpunni, lék á hana og söng jafnframt svo skemtilegt lag með svo unaðslegri rödd, að engin orð fá lýst þeirri fegurð, sem í söngnum lá.

Söngmeyjan þagnaði, en áheyrendurnir sátu þegjandi af undrun.

Eberharð lá fram á borðið með krosslagðar hendur og horfði á Angelu. Þegar lagið var til enda sungið, stóð Angela upp af legubekknum. Hún og Crispin litu hvort á annað þýðingarmiklu augnaráði, eins og tíðkast í París og á Ítalíu.

Greifinn sá það ekki, hann var sokkinn ofan í hugsanir sínar.

"Hefirðu nokkurntíma heyrt slíkan söng?" hvíslaði barún Y. að lautinant X.

"Nei, aldrei á æfi minni".

"Ég held ég vildi gefa tíu ár af æfi minni til þess að mega eiga þessa stúlku í tíu stundir", sagði barún Y.

"Þey, Eberharð getur heyrt til okkar".

"Það er nú engin hætta á því, hann er of hrifinn af að horfa á hana til þess. En sjáðu, hve myrkt tillit hans er. Það gengur eitthvað að leikbróður okkar, hann er naumast með sjálfum sér".

"Ég hefi oft haldið það", hvíslaði X., það er einhver sár og dulin sorg, sem kvelur hann. Máske Angela ætli að yfirgefa hann, og þá furðar mig ekki, þó hann sé stúrinn".

"En hvar og hvernig hefir hann náð í þessa stúlku?"

"Ó, hann er ríkur, og fyrir peninga fær maður alt. — Ef ég ætti milíón vildi ég eyða helmingi hennar til að tæla þessa fögru stúlku frá honum".

"Það er orðið framorðið, svo við verðum að fara", sagði lautinant U., sem nú kom til þeirra.

Gestirnir kvöddu nú og fóru, þegar þeir voru búnir að kyssa á hendi Angelu og þakka henni fyrir skemtanina. Crispin fór til herbergja sinna, en áður litu þau hvort til annars, hann og Angela, því þau gátu talað saman með augunum, sem maður kallar svo.

Eberharð og söngmærin voru nú einsömul.

"Ó, Angela", sagði greifinn áfergjulega, og tók hana í faðm sinn .... "en hvað þú ert fögur. Ég elska þig".

Hann þrýsti henni að brjósti sínu og ætlaði að kyssa hana, en hún smaug úr faðmi hans.

"Ekki núna, — — góða nótt", sagði hún.

Hún sneri sér við og ætlaði að fara.

Greifinn þaut á eftir henni, greip í kjólinn hennar og sagði:

"Ó, Angela, lofaðu mér að koma með þér".

Hún sneri sér að honum og lék þá hæðnisbros um varir hennar, en það sá greifinn ekki.

"Eberharð", sagði hún, "ég var of eftirgefanleg, þegar ég fylgdi þér til þessa lands. Ég iðrast þess of seint. Þú verður að fara með mig til ættlands míns aftur".

"Þú elskar mig þá ekki", sagði greifinn örvæntandi.

"Flónið þitt", sagði þessi fagra stúlka um leið og hún strauk lokkana frá enni hans og horfði glettnislega í augu honum, "hlýt ég ekki að elska þig meira enn ættland mitt, fyrst ég yfirgaf það til að fylgja þér? En alt hefir sín takmörk. Flyttu mig aftur til Milano og vertu þar hjá mér. Ástin kell til dauða hér á Norðurlöndum".

"Ó, segðu ekki þetta, það gerir mig örvilnaðan", sagði Eberharð og þrýsti henni að brjósti sínu. — "Taktu líf mitt — taktu eignir mínar — taktu alt, sem þú vilt, Angela, en elskaðu mig að eins".

"Hve mörgum stúlkum hefir þú ekki sagt þetta sama, Eberharð", svaraði Angela. "Maður getur ekki reitt sig á þig í neinu".

"Ég get svarið það, að ég hefi aldrei elskað nokkra stúlku neitt líkt því, sem ég elska þig", sagði greifinn með ákefð. "Þú ert sú eina, sem kveikt hefir í huga mínum það ástarbál, sem liggur við að svifta mig vitinu".

"Nú, jæja — ég skal trúa þér — En nú ætla ég að bjóða þér góða nótt".

"Angela", sagði greifinn og féll á kné frammi fyrir henni, "að hverju ertu svona voðalega köld? Ó, leyfðu mér að fylgjast með þér".

"Nú, jæja, komdu þá", sagði hún eftir litla umhugsun.

Eberhard stóð upp og fór með henni.

---

3. Á prestssetrinu.

Við skulum nú yfirgefa höfðingjasetrin, fyrst við erum búnir að sjá, hvernig þar eru haldin jól, og heimsækja annað heimili.

Í litlu stofunni á prestssetrinu var ekki búið að kveikja ljós, en eldurinn í ofninum brann fjörlega, og í kring um hann sat öll fjölskyldan.

Undirbúningnum undir hátíðina var nú lokið, og húsmóðirin sat glöð og ánægð við hlið manns síns, mitt á meðal barna sinna, því Óskar hafði komið heim fyrir jólin. Stúlkurnar fjórar, María, Lovísa, Lotta og Ulla hópuðust utan um föður sinn, en Óskar sat á fótaskemil við fætur móður sinnar, og taldi upp það fallegasta, sem hann hafði séð í Gautaborg, hversu iðinn hann væri og hversu ánægður hann væri með núverandi stöðu sína. Friður og ánægja ríkti yfir öllum og öllu á þessu fátæka prestssetri.

"Brita Caisa", sagði presturinn, "hefirðu sent nokkuð til Stínu Lísu og dóttur hennar, sem er veik?"

"Já, góði Bergholm minn, ég hefi sent þeim brauð og ljós og fleira. En Greta átti engan eldivið og var kalt, svo ég sendi henni fatnað og heitan mat. Var það rétt?"

"Já, góða kona", svaraði presturinn, "við verðum að hjálpa þeim fátæku að svo miklu leyti, sem

við getum. Það er leiðinlegt, að ríku höfðingjarnir í Liljudal og Óðinsvík skuli ekkert hlynna að hinum fátæku verkamönnum sínum. En ég skal minna þá á skyldu sína, ef þeir koma nokkru sinni í kirkju. Það getur nú verið, að þeir þekki ekki kringumstæðurnar, en þá þarf að láta þá vita um þær".

"Það borgar naumast ómakið", sagði frúin, "þeir skeyta ekkert um þá, sem bágt eiga".

"Ég verð einhverntíma að heimsækja þessa herra, og þá skal ég segja þeim sannleikann afdráttarlaust"

"Þeir bara hlæja að þér, góði minn", sagði frúin, "láttu þá eiga sig sjálfa".

"Brita Caisa", sagði presturinn alvarlegur, "það er skylda mín. Hvergi í Wermlandi er jafnmikil fátækt og hjá verkamönnum Stjernekrans greifa og baróns Ehrenstams. Greifinn er nýlega kominn heim úr ferðalagi og þekkir ekki ástæðurnar, svo það verður að segja honum frá þeim. Það var öðruvísi ástatt á Óðinsvík meðan faðir þessa greifa lifði. Hann sá um, að enginn ætti bágt. Það verður að minna soninn á, að feta í fótspor föður síns. En eigum við ekki að fara að kveikja ljósin á jólatrénu, svo börnin geti skemt sér? Ulla mín góð, hlauptu fram í eldhús og segðu Stínu að koma inn og kveikja".

Allar litlu stúlkurnar þutu fram og kölluðu hver í kapp við aðra: "Stína, Stína, þú átt að koma inn og kveikja á jólatrénu. Komdu fljótt. Ó, það er gaman!"

Jólatréð var flutt [illegible] á mitt gólfið og ljósin kveikt, börnin voru [illegible]kát, einkum Óskar.

"Nú skulum við dansa í kringum það", sagði Lotta. "Komdu nú pabbi og mamma, þið verðið að dansa með okkur".

Foreldrarnir máttu til að vera með. Hvernig

sem presturinn færðist undan, þá dugði það ekki. Lovísa tók í annað frakkalafið, Óskar í hitt, og hinar þrjár litlu stúlkurnar ýttu á hann. Húsfrú Bergholm hló að vandræðum manns síns, og þegar hann bað hana um hjálp, þá hjálpaði hún börnunum að ýta honum áfram.

"En börn, Brita Caisa", kallaði presturinn, bæði hlæjandi og ávítandi, "eruð þið frávita, ætlið þið að rífa mig í sundur, svona, svona, látið þið mig nú í friði.

"Nei, pabbi verður að dansa, pabbi verður að dansa", kallaði allur hópurinn, "það er gott fyrir pabba að dansa".

Við það sat. Presturinn varð að fara með, þangað til börnin hættu og röðuðu sér í kring um jólatréð.

Systurnar höfðu ekki veitt því eftirtekt, að Óskar hvarf meðan á dansinum stóð, en söknuðu hans, þegar hætt var.

"Hvað varð af Óskari?" sagði María.

Það vissi enginn.

Loksins opnuðust dyrnar og inn kom jólahafur með myndarlegum hornum, telpurnar hljóðu bæði af gleði og hræðslu. Hafurinn var allur loðinn og gekk á fjórum fótum, en stirður og klaufalegur var hann í hreyfingum sínum.

Á gornum hafursins hékk karfa með lokuðum bögglum í.

"Þetta er sjálfsagt Óskar bróðir", kallaði Ulla, og klappaði saman lófunum. "Sko, þarna kemur hann og ætlar að stanga mig, hjálp, systur".

En þær hlóu, hlupu á móti hafrinum og tóku körfuna af hornum hans. Hafurinn hljóp í kring um stofuna, stangaði húsfrú Bergholm í bakið, hljóp svo út og sást ekki framar. Skömmu á eftir kom

Óskar inn, en ekki kvaðst hann vita neitt um þenna ferðatta [illegible]st, þegar hann var spurður um hann.

Svo [illegible] böglarnir opnaðir og jólagjafirnar komu í ljós. Það voru ekki [illegible]erðmiklar gjafir, en þær voru þegnar með ána[illegible] og hjartanlega fyrir þær þakkað.

Barnabækur handa y[illegible]gri systrunum, fáeinar þýzkar og franskar bækur handa Maríu, vesti handa Óskari, [illegible] handa [illegible] og [illegible] [illegible]ogis, sem foreldrar og börn ge[illegible] glatt hvert [illegible] með á víxl, verulegs k[illegible]. Þe[illegible] [illegible] öll dýrðin, sem fr[illegible]mleiddi gleðina á [illegible]ssu [illegible] [illegible]staheimili.

Óskar gaf [illegible]ður s[illegible] [illegible] eintak af Virgili opera, sem ha[illegible] keyp[illegible] í [illegible]autaborg. Hann hafði oft heyrt [illegible] [illegible] [illegible] að hann ætti það [illegible] [illegible] ek[illegible] lýsa ánægju [illegible] manns-ins y[illegible] g[illegible] þe[illegible]ari.

"[illegible] hefir [illegible] [illegible] sannarlega ánægðan", sonur góður sag[illegible] [illegible] um leið og hann klappaði á öxl Óskars. "[illegible] [illegible] er mjög sjaldgæf, — — og sv[illegible] fallega [illegible]undin".

"Já[illegible] [illegible] Óska[illegible] "og samt fékk ég hana með góð[illegible] ve[illegible] því [illegible] [illegible]aborg kæra menn sig ekki um la[illegible] og [illegible]ess [illegible] [illegible]uð enginn í hana. En á m[illegible] kemur [illegible] [illegible]g það mun gleðja hann að sj[illegible] þessa bók. [illegible]g langar svo mikið til að sjá hann aftu[illegible] [illegible] orðinn stór?"

"Já[illegible] [illegible]aráði presturinn, "hann er stór og duglegur. [illegible] [illegible] [illegible]öld kemur hann hingað. Ég bauð [illegible] að [illegible]oma í kvöld, en hann vildi heldur vera [illegible] [illegible] [illegible]ður sinni, blessað barnið. Húsfrú [illegible] [illegible]r or[illegible]in vesæl aftur. Vesalings konan, hún [illegible] [illegible] [illegible]ir son sinn með vinaaumi".

"Er engi[illegible] [illegible]m hjálpar henni?"

"Hún vill [illegible]ga hjálp þiggja. Hún er ein af þessum ofallyndu, stoltu og sterku konum, sem held-

ur vilja líða skort en vera öðrum til byrði. Hingað til hefir hún lifað af vinnu sinni, þó erfitt hafi gengið stundum, en um það talar hún aldrei. E hún að eins lifir svo lengi, að uppeldi sonar hennar sé lokið, þá deyr hún ánægð, því fyrir hann eingöngu lifir hún. Ó, það er aðdáunarverð móðir".

"Og Móritz?" spurði Óskar, "hann er sjálfsagt eins og hann var, frómur og góður, iðinn og duglegur við grammatica latina?"

"Honum hefir mikið farið fram í því síðastnefnda. Umhyggja hans fyrir móðurinni, réttlæti og ráðvendni hans eru söm og áður, svo ég hefi fylstu ástæðu til að vera ánægður með hann, en samt sem áður er ég órólegur fyrir framtíð hans".

"Hvers vegna, pabbi?"

"Ég er hræddur um, að í þessari námfúsu sálu felist sterkar ástríður. Með réttri leiðbeiningu verður hugsun hans án efa ástrík og mild, en ef hann ratar í ógæfu og verður fyrir rangkæti og ofsóknum, er ég hræddur um, að hjá honum þróist hatur í stað ástar. Meðan móðir hans lifir, er honum engin hætta búin, en ef hann missir hana og verður einmana og án leiðbeiningar, er honum hætta búin; hann getur að sönnu unnið sigur á mótlætinu, en hann getur líka fallið. Grunur minn segir mér að fyrir honum liggi þungar þrautir".

"Og húsfrú Sterner hefir enn ekki auglýst, hver faðir Móritz er, eða hvað hann hét?"

"Nei, ég veit ekki, hvað hann hefir heitið. Það lítur út fyrir, að hún hafi með eiði lofað að þegja yfir því. Mér hefir hún sagt, að maður sinn hafi látið menta sig áður enn hann gekk að eiga hana. Seinna meir tók hann sér ferð á hendur til útlanda, og skildi hana og barnið eftir allslaus. Hann dó á bezta aldri af slysatilfelli, og gat ekki leyst hana frá loforði því, sem hún hafði gefið honum, að opinbera

ekki giftingu þeirra. Þetta loforð hefir hún dyggilega efnt, þrátt fyrir það, að henni var innan handar að sanna heimild sonar síns til nokkurs hluta þess arfs, sem í heild sinni hefir orðið annars eign".

"Er það ekki of langt farið", sagði Óskar, "að fórnfæra löglegri heimild sinni, og setja sig og son sinn í voða í framtíðinni, sökum loforðs, sem gefið var dauðum manni?"

"Það er margt, sem mælir bæði með og móti, en hún álítur sig breyta rétt. Og hvað sem sagt er um þessa skoðun, þá er hún aðdáunarverð".

"Svona nú", sagði frú Bergholm, "maturinn er kominn á borðið, og ef þið ekki komið strax, þá kólnar hann".

"Það er gott, Brita Caisa, það er gott", sagði presturinn. "Ég er líka orðinn svangur. Er búið að bera á borð fyrir vinnufólkið, og er það ánægt?"

"Já, og það hefir fengið jólagjafir. Stína og Jóhanna sína svuntuna hvor og Pétur vesti. Það er nú að borða og fjasar og masar svo um munar".

Foreldrarnir og börnin settust nú að borðinu.

"Gott, gott, þá skulum við fara að borða". Maturinn var hvorki margbrotinn né kostbær, en kryddið var ást og ánægja, sem öllum kom vel.

Þegar staðið var upp frá borðum, settist presturinn í hægindastólinn sinn og kallaði börnin til sín.

"Börn", sagði presturinn, "við höfum nú skemt okkur og verið kát. Guð hefir borið umhyggju fyrir okkar líkamlegu nauðsynjum, og þó við séum fátæk, þá höfum við notið þessara jóla með ánægju. Áður en við háttum, verðum við því að þakka guði allar hans góðu gjafir. Viljið þið það ekki?"

"Jú, jú", svöruðu öll börnin, "lestu sálm fyrir okkur, góði pabbi, fallegan jólasálm".

"Það skal ég gera", svaraði presturinn, "en fyrst

þið fram í eldhús og kallið á vinnufólkið, svo það geti tekið þátt í helgihaldi með okkur".

Stína, Jóhanna og Pétur komu inn og hlustuðu með athygli á bænina.

Hinn eðallyndi prestur las með sterkri og áhrifamikilli raustu fyrir áheyrendunum, sem allir urðu hrifnir og tárfeldu, og þegar hann stóð upp til að lýsa blessun sinni yfir hópnum, þá féllu allir á kné niður.

Á sömu stundu og harpan hennar Angelu í stofunum í Óðinsvík trylti huga áheyrendanna þar, knéféll prestsfjölskyldan í litlu stofunni sinni, og þakkaði guði alt hið góða, sem hann hafði veitt henni og öðrum mönnum á umliðnum tíma.

---

4. Í kofanum.

Áður en við kveðjum jólin, skulum við skoða eina mynd enn.

Við lítið borð, sem þakið var grófgerðum en hvítum dúk, sat húsfrú Sterner og saumaði, við birtuna af einu kertaljósi, sem stóð á borðinu. Hún var að enda við flík, sem hún hafði lofað að ljúka við fyrir jólin.

Móritz hafði gengið út til að sækja vatn í lækinn, svo hún var einsömul.

Á borðinu hjá henni lá opin sálmabók, sem hún leit í við og við.

Hún var að ljúka við vinnu sína, þegar Móritz kom inn með fulla vatnskönnu í hendinni.

"Ertu ennþá að vinna, mamma?" sagði drengurinn, gekk til hennar og kysti hana. Þú mátt ekki

sauma meira í kvöld, það eru jól, og svo eru augun þín veik".

"Ég er nú búin með vinnu mína, Móritz minn", sagði móðir hans blíðlega. "Nú skulum við ekki vinna meira. Ég bjó til krans úr grösunum, sem þú tíndir og lagði hann á borðið, sko, fer það ekki vel? Grænn er litur vonarinnar, hvítur dauðans, sonur minn".

Móritz horfði á móður sína með vaxandi kvíða, hún talaði með ákafa, og augu hennar líktust því að hún hefði hitaveiki. Roði var í kinnum hennar, sem annars voru fölar, og hún andaði hart og þungt.

"Guð minn góður", sagði Móritz sárhræddur, þú ert ekki frísk, mamma, þú hefir vakað of lengi, þú hefir unnið meira en þú hefir verið fær um".

"Ekki frísk?" svaraði húsfrú Sterner og brosti. "Jú, sonur minn, mér hefir aldrei liðið betur. Englarnir á himnum, sem sungu við vöggu frelsarans, munu heimsækja okkur í kvöld, Móritz. Ég sé þá koma, hvíta, geislandi, guðdómlega fagra; þeir leika á hörpurnar sínar, við skulum taka undir með þeim".

"Mamma, mamma, þú talar óráð", sagði Móritz, sem var hræddur við svipbreytingu hennar.

"Tala óráð? — Nei, kæri Móritz minn, ég tala ekki óráð. Sérðu ekki þessar himnesku verur, finnurðu ekki ilminn af liljunum og sóleyjunum; blærinn leikur um enni mitt svo blíðr og viðfeldinn ...... ó, guð, hvílíkt jólaborð! Sérðu ekki, að englarnir breiða yfir það fyrir okkur?"

Húsfrú Sterner studdi hönd undir kinn meðan Móritz baðaði enni hennar í köldu vatni. Hann var hræddur við [illegible]tta óráð móður sinnar.

"Son[illegible], sonur minn", sagði húsfrú Sterner, um leið o[illegible] leit upp, "ég er ekki veik. Þú þarft ekki að vera hræddur, það er nú liðið hjá, ég var eitthvað svo undarleg stundarkorn og talaði óráð,

máske ég hafi lagt of mikið að mér við vinnuna, eins og þú sagðir, en nú er ég betri, nú líður mér vel".

"Guð gefi að það sé svo, elsku mamma, en þú ert svo heit í framan, er ekki bezt fyrir þig að hátta? Ég skal bera þig að rúminu þínu, og syngja fyrir þig þangað til þú sofnar".

"Nei, nei, Móritz, ég vil ekki sofa núna. Er þetta ekki jólakvöld? Það er búið að kveikja á ljósahjálminum á heimilum þeirra ríku ...... þeirra gæfusömu. Við höfum að eins eitt ljós, við eigum ekkert jólasælgæti, engar jólagjafir, en við skulum þakka guði fyrir það, sem við höfum. Við skulum láta vonina gleðja okkur og vera þolinmóð í þrautunum. Ó, sonur minn, hinn góði guð hefir lagt á okkur þungar þrautir, en hann hefir gert það okkur til góðs".

Móritz svaraði ekki. Eitthvað í huga hans vefengdi orð hennar, en hann vildi ekki styggja hana og þagði.

"Móritz", sagði húsfrú Sterner, "mér er svo ilt í augunum, mér finst svo skuggsýnt. Lestu sálm fyrir mig á meðan ég bý til matinn og smakka á jólaölinu, sem blessaður presturinn sendi okkur.

"Það skal ég gera, mamma, en á ég ekki fyrst að kveikja eld í ofninum?"

"Jú, Móritz minn, en vertu fljótur".

Móritz lét eldivið í ofninn og kveikti í honum.

"Nú er ég búinn, nú skal ég lesa, mamma".

Hann fór að lesa. Móðir hans lagði höfuð sitt á borðið, byrgði augun með höndum sínum og grét.

Móritz las lengi, svo þagnaði hann. Móðir hans hóf upp höfuð sitt og leit í kring um sig.

"Guð minn góður, Móritz, hvað er þetta? Því hefir þú slökt ljósið og látið deyja í ofninum?"

"Ljósið ...... eldinn", sagði Móritz sárhræddur.

"Hvað meinarðu, mamma? Ljósið lifir og eldurinn logar".

"Lifir ljósið og logar í ofninum?" sagði húsfrú Sterner með svo sárri tilfinningu, að orðin gagntóku huga drengsins. "Ertu viss um að það logi Móritz minn?"

"Mamma, vesalings mamma, hvernig stendur á þessu? Sérðu ekki eldinn ..... sérðu ekki mig ...... son þinn?"

Hann féll á kné við fætur hennar, kysti hendi hennar og baðaði hana í tárum.

"Nei, sonur minn, ég get ekki séð þig, og mun ekki oftar sjá þig, af því ég er ...... ó, guð minn...... ég er blind".

"Blind", kallaði Móritz ofsahræddur, "blind ...... ó, nei, nei. ...... það er ekki mögulegt. Þú spaugar bara. ...... það getur ekki verið mögulegt".

"Jú, Móritz", svaraði móðirin. "Það er tilfellið, ég hefi lengi verið hrædd um þetta, og nú er það orðið".

"Mamma, mamma", sagði Móritz grátandi. "Þú blind! Ó, það er voðalegt, og þú getur ennþá sagt að þetta sé reynsla, sem lögð sé fyrir þig þér til góðs".

"Talaðu ekki svona, Móritz. Hvað er þetta stutta líf? Hve litla þýðingu hefir það ekki sem við líðum hér? Við höfum vonina um annað líf, eilíft líf".

"Vonina", endurtók Móritz í bitrum róm, "þessa góðu von ...... já, við eigum að hugga okkur við hana, hún er meinabótin, þegar við kvörtum um raunir okkar. Ó, mamma, þú sem ert svo góð, svo ráðvönd, svo þolinmóð, þú ert orðin blind. Og hvers vegna, hvers vegna?

"Móritz", sagði móðir hans, "talaðu ekki þannig. Orð þín særa mig meira heldur en þessi ógæfa, sem

hinn himneski faðir hefir lagt á mig. Ástkæra barnið mitt, sem ég hefi liðið svo mikið og beðið svo mikið fyrir, ætlarðu að hætta að trúa því, sem ég frá fyrstu æsku þinni hefi reynt að gróðursetja í huga þínum? Ætlarðu að afneita guði?"

Húsfrú Sterner þagnaði, stóð fyrir framan son sinn með upplyftum höndum og starði á hann með sjónlausu augunum, eins og hún vær að gæta að, hvað fram færi í huga hans.

Við þessa sjón hvarf beiskjan úr huga drengsins, og breyttist í sorg, svo að hann fleygði sér niður fyrir fætur móður sinnar og bað hana fyrirgefningar á því, að hann hefði gert byrði hennar þyngri.

"Móritz", sagði hún í huggandi róm. "Guð hefir hegnt mér harðlega, en öll von er ekki dauð, það getur skeð, að ég fái sjónina aftur, þetta getur hafa orsakast af of mikilli áreynslu og of mörgum tárum. Þú hefir máske heyrt, að menn geta grátið sig blinda, en sú blinda er ekki ævarandi"

"Sérðu ekkert, mamma?" spurði Móritz, "sérðu ekki hendina á mér, sem ég held fyrir augum þínum?"

"Nei, sonur minn, alt er svart — svart eins og gröfin".

"Ó, guð minn góður! Þetta kom svo skyndilega yfir þig. Ég hélt að menn mistu sjónina smátt og smátt, en ekki svona alt í einu".

"Það er líka oftast tilfellið, en þó kemur hitt fyrir stundum. Ég hefi líka verið veik í augunum um langan tíma, eins og þú veizt".

"Ó, móðir mín, hvílíkt jólakvöld".

"Já, en mest gremst mér að hugsa um framtíð þína, drengurinn minn. Hvernig á ég nú að geta unnið fyrir þér og mér?"

"Þú skalt ekki lengur vinna fyrir mér", sagði

Móritz með ákafa, "nú er það ég, sem skal vinna fyrir þér".

"Þú", sagði móðirin, "þú ert ekki vanur við neina vinnu, sem gefur af sér peninga, sem við þurfum til að lifa af".

"Nei, en ég er ungur og sterkur, ég skal vinna á við tvo, ég ætla að fara til höfðingjasetursins og þreskja í hlöðunni. Ég skal höggva eldivið og hvað annað, sem mér er sagt að gera, og við skulum geta lifað af vinnunni minni. Ég skal fórna mínum síðustu kröftum fyrir þig, mamma, það máttu reiða þig á".

"En námið þitt, barnið mitt, hvernig fer um það?"

"Ég skal ekki vanrækja það. Þegar dimt er orðið á kvöldin og við hættum vinnunni, þá ætla ég að lesa. Ég er nú kominn svo langt, að ég get lært hjálparlaust, en bækurnar vona ég að presturinn láni mér. Síðari hluta sunnudaganna fer ég til hans, til að fá leiðbeiningu með það, sem ég ekki skil. Ó, mamma, við skulum ekki þurfa að betla, ég skal vinna fyrir okkur".

Húsfrú Sterner svaraði engu, en opnaði faðm sinn, og fleygði Móritz sér að brjósti hennar. Þannig stóðu þau lengi grátandi.

II.

Blinda konan og sonur hennar.

Ráðsmaður Óðinsvíkur sat í innra herberginu sínu og rakaði skegg sitt. Þetta var tveim dögum eftir jól. Úti var kuldaveður og því kynti hann ofninn duglega.

Sjöhólm ráðsmaður áleit sig fallegan mann. Hann hafði jaðarskegg og rakaði því að eins hökuna.

Hann var rauðleitur í andliti, ekki gáfulegur, en útsjónarmaður var hann og af því hrósaði hann sér líka. Af því hann var laglegur, hafði hann áhrif á stúlkurnar í grendinni, og því var það ekki að undra, þegar hann sat á móti speglinum þannig, að hann gleymdi umheiminum og hugsaði um sinn ytri mann, æfði sig í því, að bregða á sig aðlaðandi og þægilegum svip, og að bera höfuðið tígulega. Það leit svo út, sem hann væri ánægður með æfingar sínar, því hann brosti ánægjulega að mynd sinni í speglinum. Svo tók hann gítarinn og lék nokkra söngtóna áður en hann ætlaði út að gá að verkafólkinu.

Herbergisdyr hans voru opnaðar, og inn kom ungur drengur. Hann leit kæruleysislega á hann og sagði:

"Góðan daginn, Móritz, kemurðu með hálslínið mitt?"

"Nei, svaraði drengurinn hnugginn, "mamma getur ekki saumað meira".

"Hvers vegna?"

"Af því hún er orðin blind".

"Blind", endurtók ráðsmaðurinn, "er hún orðin blind? Hvernig skeði það?"

"Ég veit það ekki, en hún hefir líklega unnið of mikið. Hún misti sjónina alt í einu".

"Þetta var slæmt", sagði ráðsmaðurinn, "hún saumaði prýðisvel. Þú mátt koma með efnið í hálslínið aftur. Hvar á ég nú að fá það saumað? Blind! Þetta er ljóta tilfellið".

"Herra ráðsmaður", sagði Móritz í bænarróm, "móðir mín getur nú ekki unnið héðan af, og við verðum að deyja úr hungri, ef þú miskunnar þig ekki yfir okkur".

"Ég", sagði ráðsmaðurinn og hleypti brúnum, "hvað get ég gert fyrir ykkur?"

"Þú getur gefið mér vinnu á þessu heimili fyrir þolanleg daglaun. Ég er ungur og sterkur og býst við að geta unnið eins og hver annar. Viltu gera það?"

"Það er ekki ómögulegt, en það er slæmt, að þú skulir verða að hætta við námið".

"Ég verð að læra á kvöldin", sagði Móritz, "en lífsviðurhald móður minnar gengur fyrir öllu".

"Jæja, hvaða vinnu viltu fá?"

"Ég skal koma snemma á morgnana og þreskja með vinnumönnunum, svo get ég klofið eldivið eða sótt hann út í skóg, eða eitthvað því um líkt. Vertu nú svo miskunnsamur, að neita mér ekki".

"Þú skalt fá vinnuna", sagði ráðsmaðurinn, sem kendi í brjósti um drenginn og móður hans. "Þú skalt fá vinnuna. En það er satt, hvað ertu gamall?"

"Ég er fimtán ára".

"Gott, ég skal gefa þér 24 skildinga á dag, og

þess utan morgunmat og miðdagsmat hvern virkan dag. Strax og skyggja fer á kvöldin, máttu fara heim til móður þinnar og stunda nám þitt. Betri kjör hefir enginn af hinum verkamönnunum, og ég vona því, að þú verðir iðinn og ötull. Ég kenni í brjósti um þig og mömmu þína. En nokkuð af kaupi þínu verður að ganga upp í leiguna fyrir kofann, sem þið eruð í. Hingað til hefir móðir þín borgað leiguna með vinnu eða peningum. Nú verður þú að borga hana með eins dags vinnu í hverri viku. Borgunina fyrir hina 5 dagana færðu á hverju laugardagskvöldi. Ertu ánægður með þetta?"

"Já, þakka þér fyrir", sagði Móritz ánægður. "Nú get ég unnið fyrir móður minni og endurgoldið henni alla þá ást, sem hún hefir sýnt mér".

"Það er rétt ...... það er rétt, en mundu nú eftir að vera kominn í hlöðuna í seinasta lagi kl. 6 á morgnana. Það er enn eftir að þreskja mikið af korni, svo við verðum að nota hvern dag, sem mögulegt er til þess. Ég skal sjá um, að þú fáir þokkalega vinnu og þurfir ekki að vera í fjósinu".

"Þú ert góður maður, herra ráðsmaður. Guð blessi þig".

"Gott, gott, drengur minn. Á morgun geturðu byrjað".

"Ég skal vera hér á morgun kl. 6. En ég hefi enn eina bón til þín".

"Segðu mér hvað það er, drengur minn", sagði ráðsmaðurinn.

"Þú átt svo margar skemtilegar bækur", sagði Móritz. "Viltu gera svo vel og lána mér eina, svo ég geti lesið í henni á kvöldin fyrir mömmu".

"Velkomið", sagði ráðsmaðurinn, stóð upp og gekk að bókaskápnum. "Hvað viltu fá? Hér er "Jakob von Buchenstein", "Kerið í dalnum", "Loftsiglingamaðurinn", eða þykir þér meira varið í ljóð-

mæli? — Sko, hérna eru Kjelgrins ritin, nokkuð af Leopolds og Fredmans bréfunum. Nú veit ég, hvað þú átt að taka, hér er "Fjallahöllin Dumfreis" og "Höllin Kenilworth" eftir Walter Scott. Þær bækur held ég að móður þinni líki".

Móritz tók við bókunum, þakkaði og fór.

"Það er undarlegt", sagði ráðsmaðurinn við sjálfan sig, "hvað þessi drengur líkist húsbónda mínum ...... Nú, nú ...... menn vita ekki um alt ...... máske gamli greifinn ...... hann! Það væri sannarlega einkennilegt, ef það ætti sér stað, og hann ynni að þreskingu í hlöðu bróður síns, án þess að vita það".

Ráðsmaðurinn leit í spegilinn og lagaði hálsklútinn sinn.

"Það var leiðinlegt, að hún skyldi verða blind", tautaði hann við sjálfan sig, "hún saumaði ágætar skyrtur. En nú hefi ég gert góðverk með því að aðstoða þau. ...... Og samt sem áður ásaka menn mig fyrir hörku og miskunnarleysi. Og hvers vegna? Af því fáeinar húsmannafjölskyldur, sem ekki gátu gert það, sem þær áttu að gera, voru reknar burt, og fáeinar gamlar kerlingar hafa drepist úr sulti. — Fjandinn fjarri mér! Á ég að sjá um, að allar kerlingar hafi nóg að éta, og fylla landeign húsbónda míns með veikum og vanburða hræðum, sem ekkert gagn geta unnið. Nei, svei mér þá. Geti það ekki unnið, þá verður það að fara, ég get ekki hjálpað því. Það er annað mál með Sterner og móður hans, þeim ætla ég að hjálpa, því í fyrsta lagi hefir hún saumað ágætar skyrtur fyrir mig, og í öðru lagi er drengurinn ef til vill bróðir greifans, ekki sammæðra auðvitað. Að þeir eru svo líkir, er nokkur sönnun þess. ...... Nú — við skulum sjá hvað setur".

Ráðsmaðurinn leit aftur í spegilinn, og raulaði gamankvæði. Móritz gekk beina leið heim til prestsins, fór upp á loft og inn í lestrarstofu hans,

þar fann hann kennara sinn í fjörugri samræðu við Óskar.

Móritz var búinn að segja prestinum frá ógæfu þeirri, sem móðir hans varð fyrir, og hann hafði tvisvar ásamt Óskar syni sínum heimsótt hana og reynt að hugga hana, þótt hann sjálfur ætti bágt með að verjast gráti.

"Nú — nú", sagði Móritz um leið og hann kom inn, "ég fór og fann ráðsmann Óðinsvíkur, og fæ vinnu hjá honum sem verkamaður. Hvað segið þið um það?"

"Verkamaður?" sagði presturinn hissa. "Þú að verða verkamaður! Nei, drengur minn, það má ekki eiga sér stað".

"En hún móðir mín? Á hún þá að deyja úr hungri?"

"Við vorum að tala um ykkur, ég og Óskar", sagði presturinn. Móðir þín getur auðvitað ekki saumað hér eftir, en hún getur að líkindum spunnið, ef hún æfir sig í því, enda þótt hún sé blind. Við ætlum að útvega henni vinnu, og safna samskotum handa henni. Ég ætla að finna alla höfðingjana, sem hún hefir saumað fyrir, og ég er viss um, að þeir gefa henni dálitla upphæð með ánægju, fyrst svona er komið fyrir henni".

"Nei, nei", sagði Móritz, "við viljum ekki lifa af ölmusu, mér og mömmu sárnar það. Ég ætla að vinna nokkra tíma daglega í Óðinsvík, og svo ætla ég að læra á kveldin, og lesa upp það, sem þú hefir kent mér. Það getur skeð, að móðir mín fái sjónina aftur, eða, heldurðu ekki að það sé mögulegt, herra prestur?"

"Jú, jú, ég held það vissulega, drengur minn", sagði presturinn. "Ég hefi gert lækninum í Carlstadt boð að koma, af því ein af vinnukonunum mínum er veik, og þegar hann er kominn, skal ég biðja

hann að koma með mér til móður þinnar og ráðleggja henni það, sem hann álítur heppilegast. En ertu ákveðinn í því, að vinna fyrir daglaunum í Óðinsvík?"

"Já, það er ekki um annað að gera, því á ölmusu viljum við ekki lifa meðan annars er kostur. En á kvöldin kem ég einstökusinnum hingað til að fá leiðbeiningar, ef ég má?"

"Já, drengur minn, komdu þegar þú vilt. Guð veit, hvernig þetta gengur".

"Ó, það verða einhver úrræði".

"Já", sagði presturinn. "Þú segir satt. Guð hjálpar þeim, sem hjálpa sér sjálfir".

"Móritz", sagði Óskar, "í Gautaborg er ágætur augnalæknir, sem jafnframt er mannvinur er enga borgun heimtar af fátæklingum. Í vor er bezt að þú komir með móður þína til Gautaborgar. En þá verður áður að skrifa mér, svo ég geti útvegað ykkur verustað, og svo skal ég fylgja ykkur til læknisins. En hvað það verður [illegible], Móritz, að sýna þér Gautaborg".

"Já, já, góði Óskar, það [illegible] ég gera", sagði Móritz glaður, "ég skal ganga [illegible] Gautaborgar með mömmu og heimsækja þig þar. ...... Guð gefi að augnalæknirinn geti gefið henni sjónina aftur".

"Við skulum vona það, Móritz, hann hefir hjálpað svo mörgum. En ef þú getur, þá reyndu að spara dálítið af daglaunum þínum, svo þú eigir fáeina skildinga og getir dvalið nokkra daga í Gautaborg, ef þess þarf".

"Það skal ég gera", sagði Móritz, sem gladdist mikið við þessa von, "ég ætla að flýta mér heim og segja mömmu frá þessu, ég er viss um, að það gleður hana stórkostlega".

Þegar Móritz hafði kvatt prestinn og Óskar, flýtti hann sér heim.

Hann sagði nú móður sinni frá öllum þessum ráðagerðum, og til þess að hryggja ekki son sinn, lét hún sem það gleddi sig mikið, enda þótt hún með sjálfri sér teldi víst, að hún lifði ekki til vorsins.

Morguninn eftir var Móritz kominn til Óðinsvíkur áður en bjart var orðið, hann gekk inn í hlöðuna, þar sem vinnumennirnir voru að þreskja, og krafðist þess af verkstjóranum að hann mætti byrja á vinnunni. Verkstjórinn var hrotti og drambsamur, og sérstaklega þrælslegur við alla þá, sem hann átti yfir að segja. Hann studdi höndunum á mjaðmirnar og glápti á drenginn.

"Hvern fjandann viltu hingað, slæpingurinn þinn?" sagði hann. "Heldurðu að þessi vinna sé hentug börnum? Farðu norður og niður".

"Ráðsmaðurinn hefir lofað mér vinnu", sagði Móritz óhikað, "og það liggur því fyrir mér að þreskja, hvort sem þér líkar betur eða ver".

"Ráðsmaðurinn hefir ekki minst á það einu orði" svaraði verkstjórinn. "Þangað til hann skipar það, færðu enga vinnu".

"Ég verð þá að bíða á meðan", svaraði drengurinn rólegur.

Móritz beið nú fyrir utan dyrnar, þó kalt væri, því verkstjórinn vildi ekki leyfa honum að vera inni.

Loksins kom ráðsmaðurinn til að líta eftir verkinu. Móritz gekk til hans og sagði honum eins og var.

"Hvað á þetta að þýða, Andrés Pétur", sagði ráðsmaðurinn við verkstjórann, sem tók ofan húfuna sína auðmjúkur, "vilt þú ekki láta drenginn þreskja, þegar ég hefi leyft það?"

"Ég vissi ekki, að þú hefðir leyft það", svaraði verkstjórinn, "og svo hélt ég að unglingur þessi væri of kraftalítill fyrir slíka vinnu".

"Hann er nógu sterkur", sagði ráðsmaðurinn, "láttu nú sjá, að þú breytir vel við hann, því hann er undir minni vernd. Farðu nú inn í hlöðuna, Móritz, og taktu þreskibareflið. Verkstjórinn segir þér, hvar þú átt að vera".

Móritz var nú vísað á sitt pláss í hlöðunni, en hann varð þess bráðlega vís, að verkstjórinn hataði hann. Ýmist fann hann að því, að Móritz þreskti of hart eða of hægt. Vinnumennirnir hlóu að þessum nýja verkamanni, og hrintu honum stundum.

Þannig gekk það allan daginn, en Móritz umbar þetta alt með þolinmæði, og hélt áfram að þreskja af öllu megni.

Loksins fór að skyggja, vinnunni var hætt. — Vinnumennirnir fóru til herbergja sinna, en Móritz gekk í hægðum sínum heim á leið.

Móritz var hryggur yfir meðferðinni, sem hann hafði mætt þenna dag, þess utan var hann þreyttur, og settist því á stein við veginn og fór að gráta.

"Ó, guð minn góður, hve sælt væri ekki að mega deyja", sagði hann. Í þessum heimi er ekki annað en mótlæti".

Á sama augnabliki var stutt á herðar honum og sagt: "Af hverju grætur ðu, vesalings drengur?"

Hann kannaðist við málróminn, leit upp og sagði: "Jakob Kron!"

"Þú þekkir mig þá, Móritz Sterner?" sagði Jakob. "Þú hefir ekki gleymt samræðum okkar fyrir fjórum árum?"

"Nei, þeim gleymi ég aldrei".

"Ertu búinn að sannfærast um, að heimurinn sé eins og ég lýsti honum?"

"Já, þú sagðir satt", svaraði Móritz, "það eru til forlög —"

"Sem við verðum að stríða við", greip Jakob fram í, "en ekki með vopnum ráðvendninnar og sak-

leysisins, því eigingirnin tekur þau frá okkur, heldur með vopnum aflsins, framkvæmdanna ...... afbrotanna, sem menn kalla svo ...... Önnur úrræði eru ekki til".

"Nei, nei, afbrotamaður verð ég aldrei", sagði Móritz, "það mundi deyða móður mína, sem er orðin blind".

"Er móðir þín orðin blind?"

"Já, svaraði Móritz grátandi.

"Af hverju lifið þið þá?"

"Ég vinn fyrir daglaunum á þessu höfuðbóli þarna. Mér eru borgaðir tuttugu og fjórir skildingar fyrir daginn".

"En námið þitt?"

"Ég er neyddur til að hætta við það um stund, til þess að vinna fyrir mér og móður minni".

"Og þeir segja, að til sé guð, sem hjálpi þeim ráðvöndu", kallaði Jakob afarreiður. "Bölvaður sé þessi heimur".

Jakob þagnaði. Nú mundi Móritz eftir rafhjartanu, sem hann bar á brjósti sínu. Hann vildi vita, hvort það væri það sama og Jakob hafði sagt honum frá, tók það upp og sagði:

"Þekkirðu þetta?"

"Hver skrattinn", sagði Jakob, "það er það sama og móðir mín átti. Hvernig fékst þú það?"

Móritz sagði honum söguna um atburð þann, sem kom rafhjartanu í hans hendur.

"Hann hefir þá hengt þenna menjagrip um háls dóttur sinnar", tautaði Jakob, "þenna menjagrip, sem hann gaf hinni tældu konu, og sem hann síðar rændi frá henni og syni hennar. ...... það er voðalegt".

"Hefirðu séð föður þinn síðan þú sagðir mér frá honum?" spurði Móritz.

"Já, ég hefi séð hann einu sinni síðan, það var

á aðfangadagskvöld jóla. Ég hélt máske, að tíminn hefði mýkt skap hans, og kom til hans svangur og tötrum klæddur, bað hann að gefa mér að borða og lofa mér að vera þar yfir nóttina. Hann var verri en tígrisdýr, hann fleygði mér út eins og hundi, og ég sór að hefna mín, og það skal ég gera".

"Hvað heitir faðir þinn, og hvar á hann heima?"

"Móritz", sagði Jakob, "seinna meir geta kringumstæðurnar lagast svo, að þú kynnist þessari fjölskyldu, og það ef til vill fyrr en þig varir. Ef ég segði þér nafn hans, mundir þú skila honum rafhjartanu, en það vil ég ekki, og því segi ég þér ekki nafn hans. Geymdu því rafhjartað og geymdu það vel".

"Því vilt þú ekki fá það?"

"Af því það getur síðar meir orðið mér til gagns við hefnd mína, og þessi menjagripur hjálpað þér til þess. Að fáum árum liðnum getur tilviljanin látið þig kynnast þessari bölvuðu fjölskyldu — minni fjölskyldu, og þá verður þú að hugsa til hins forsmáða sonar, sem sofnar svangur á sama tíma og systkini hans lifa við allsnægtir. Geymdu það þess vegna, það er betur geymt hjá þér en mér".

"Það liggur illa á þér, hatur þitt er enn beiskara, en þegar ég sá þig síðast", sagði Móritz.

"Já, því nú hefi ég kvalist fjögur ár til viðbótar".

"Af hverju hefirðu lifað þessi fjögur ár?"

"Ef þig langar til að vita það, komdu þá með mér", sagði Jakob fljótlega og rétti honum hendi sína.

[illegible] skaut Móritz skelk í bringu, svo hann svaraði:

"Nei, ég fer ekki með þér, ég ætla að ganga mína götu einn, hve óslétt sem hún er".

"Jæja, gakktu hana þangað til þú gefst upp",

sagði Jakob. "Við finnumst einu sinni enn. Vertu sæll".

Hann fór, en Móritz gekk hugsandi heim á leið. Móðir hans var að æfa sig í að spinna, til að stytta einverutíma sinn.

"Ert það þú, Móritz?" sagði hún þegar hann kom inn.

"Já, mamma", svaraði drengurinn og lézt vera kátur. "Ég hefi unnið duglega fyrir þig, það máttu reiða þig á".

"Vesalings Móritz minn", sagði móðirin, "þú ert sjálfsagt þreyttur?"

"Nei, nei, ég ætla nú að kveikja ljós og lesa í alt kvöld á meðan þú spinnur".

Móritz kveikti ljósið og las í nokkrar stundir viðstöðulaust. Á meðan spann móðir hans og sagði ekki eitt orð.

"Ég held það gangi vel, mamma", sagði Móritz um leið og hann hlóð saman bókum sínum. "Á kvöldin les ég upp það, sem ég hefi lært, og í vor göngum við til Gautaborgar, þar vona ég þú fáir sjónina aftur og getir unnið eins og áður, svo að ég geti haldið áfram námi mínu".

"Guð gefi það rætist, elsku Móritz minn, en nú er ég þér til byrðar".

"Segðu ekki þetta", sagði Móritz ákafur. "Hefir þú ekki unnið og liðið fyrir mig? Og er það ekki skylda mín, að endurgjalda þér alla þessa ást?"

"Móritz", sagði móðir hans, "ég hefi verið að hugsa um breytni mína í dag, og er komin að þeirri niðurstöðu, að ég hafi ef til vill breytt rangt gagnvart þér, með því að láta þig vinna í Óðinsvík til þess að þurfa ekki að lifa af annara gjöfum. Það er ef til vill ekki annað en heimskulegt dramb, sem hefir komið mér til þessa. Presturinn hefir boðist

til, að safna samskotum handa okkur, en við höfum bæði neitað því. Það er máske rangt".

"Nei, nei", svaraði Móritz, "láttu mig að minsta kosti halda áfram að vinna í vetur. Séu þá engin úrræði önnur, þá getum við þegið þetta. Það er engin hneisa að vinna fyrir sér við heiðarlegt starf, og hví skyldi ég ekki geta unnið eins og aðrir fátæklingar?"

"En ......" sagði húsfrú Sterner.

"Ekkert enn, elsku mamma", sagði Móritz, "þú verður að lofa mér að ráða í þessu efni. Mér þykir að sönnu vænt um bækurnar mínar, en mér þykir þó vænna um þig en alt annað, og þú skalt ekki þurfa að lifa af ölmusum á meðan ég get unnið fyrir þér".

Við þetta sat. Móðir hans kom ekki með fleiri mótbárur, þegar hún vissi að syni hennar var ánægja í að vinna fyrir hana. Þannig liðu dagarnir, hún fékk nógan hör til að spinna frá nálægustu auðmönnum, og vaninn gerði að hún að síðustu gat spunnið eins vel eins og hún hefði sjón. Móritz hélt áfram að vinna á Óðinsvík, og eftir því sem kraftar hans uxu og hann vandist vinnunni, varð hún honum auðveldari. Verkstjórinn og vinnumennirnir hættu líka að stríða honum, þegar hann svaraði þeim engu, og þess utan voru þeir hræddir við ráðsmanninn, sem daglega fékk meiri og meiri ástúð á Móritz. Verkalaunin voru greidd honum á tilteknum tíma, og það sem hann og móðir hans unnu fyrir, nægði þeim til lífsviðurhalda, og Móritz gat þess utan dregið saman fáeina skildinga til hinnar fyrirhuguðu Gautaborgar ferðar.

Þegar Móritz kom heim frá Óðinsvík á kvöldin, stundaði hann nám sitt, en móðir hans spann. Stundum skrifaði hann niður hugsanir sínar, því nú höfðu hugsjónirnar tekið við stýrinu af skynseminni með köflum.

Allir andagiftarmenn—og að Móritz var einn af þeim sannast síðar—verða fyrir þessum óglöggu tímabilum, hálf-trufluðum hugsanagraut. Meðan hugsanirnar eru ekki hreinar, verða hugsjónirnar ekki bjartar. Þær eru dularfullar og ólögulegar, en bera þó með sér, að eigandi þeirra muni einhverntíma gleðja mannkynið með fögrum og fullkomnum myndum úr hugardjúpi sínu.

Margar breytingar áttu sér stað í huga þessa þjáða unglings þenna vetur, en hann duldi þær fyrir móður sinni, af því hann hélt, að það mundi auka henni sorg.

Efasemdanna vondi andi náði yfirráðum yfir huga hans, og hvernig sem hann reyndi til að verða af með hann, kom hann ávalt aftur. Fátæktin og neyðin voru ekki einfær um, að gera hann þverúðarfullan, hann var of góður og ráðvandur til þess. Það þurfti alt annað til að koma því inn í huga hans.

Og þetta annað kom, það var vonzkan, fyrirlitningin, vanþakklætið. Það var eitrið úr hinum voðalegu fjarstæðum, sem Jakob Kron, samkvæmt lífsreynslu sinni, gróðursetti í sálu drengsins, ásamt með því takmarkalausa vanþakklæti, sem fjölskylda sú sýndi honum, er hann lagði líf sitt í hættu fyrir til að bjarga barni hennar. Þetta kveikti hjá honum vantraust til mannanna, og efa á tilveru réttlátrar forsjónar.

Móritz reyndi af öllu megni að verjast þessum hugsunum, sem á hann réðust með miklu afli. Ástin á móður hans hjálpaði honum mikið, og hefði hann orðið fyrir einhverri lítilfjörlegri gæfu, þá hefði það getað rekið þessar hugsanir algerlega á burt, og gróðursett aftur hjá honum ráðvendni og rósemi.

Og eftir slíkri gæfu-tilviljan vonaðist Móritz ávalt.

"Að nokkrum árum liðnum verð ég óháður maður, og þá skal móðir mín ekki þurfa að búa í slíkum kofa sem þessum, hún skal búa hjá mér, og ég skal gera henni ellina létta og sælurika, eins og hún hefir gert æsku mína sælurika. Þá vona ég að alt verði gott, ég átta mig þá á lífinu, fæ aftur fult traust á forsjóninni og lifi í sátt og samlyndi við heiminn".

Þannig var von drengsins, og enda þótt að skugga slæi á hana, þegar móðir hans misti sjónina, þá dó hún samt ekki alveg. Hugsun þessi lifnaði ávalt við, þegar vel lá á drengnum, enda þótt hún flýði í fylgsni innri vitundarinnar, meðan hinn dimmi efi háði orustu í huga hans. Stundum birtist vonin í draumum hans, eins og frelsandi engill, og veifaði að honum hinni hvítu lilju friðarins.

Þannig leið veturinn. Móritz var á þessum tíma orðinn að minsta kosti tveim árum eldri, því andans barátta breytir drengnum furðu fljótt í ungling og unglingnum í mann. Vorið var að byrja, snjóinn leysti og hævirkinn var farinn að syngja. Móritz sem aldrei vann lengur í Óðinsvík en frá kl. 6 á morgnana til kl. 4 eftir hádegi, kom inn til móður sinnar með fyrsta vorblómið í hendi sér á bliðum apríldegi, og sagði með glaðlegri röddu en hann var vanur að tala:

"Mamma, vorið er komið, komdu út og finndu, hve hlýtt sólin skín. Að fám vikum liðnum förum við til Gautaborgar, þar vona ég að þú fáir sjónina aftur, svo þú getir séð blómin og fuglana og glaðst yfir skrauti sumarsins".

Móðirin brosti af ánægju yfir kæti sonarins, tók hendi hans og lét hann leiða sig út, til þess að vorgolan gæti kælt enni hennar.

III.

Samsærið.

Við verðum að fara til Óðinsvíkur aftur, til að greina frá viðburði, sem þar kom fyrir þetta sama vor.

Eberharð var ekki heima, hann hafði brugðið sér til bæjar nokkurs þar skamt frá. Angela, ástmey hans, sat í legubekknum í herbergi sínu, klædd fögrum morgunbúningi. Harpan lá við hliðina á henni, og léku fingur Angelu um strengi hennar eins og í draumi.

Þá var barið að dyrum.

"Loksins", tautaði söngmeyjan. "Kom inn", bætti hún við.

Dyrnar voru opnaðar og inn kom Crispin, vinur greifans.

"Þú hefir látið mig bíða lengi", sagði Angela hálfönug, "það eru nú nærri tvær stundir síðan greifinn fór, og þann tíma hefðum við átt að nota til að komast að ákveðinni niðurstöðu um áform okkar".

"Eg hélt þú værir ekki komin á fætur, fagra Angela", sagði Crispin, settist við hlið hennar og tók í hendi hennar. "Greifinn kemur ekki heim fyr en um miðjan dag, og þangað til eru enn þrjár stundir. Við getum þess vegna talað saman í góðu næði"

"Heyrðu nú, Crispin", sagði Angela eftir stutta þögn, "þegar þú komst mér til að reyna að kveikja ást greifans til mín, og fara með honum til þessa

útkjálkalands, tjáðir þú mér, hve mikinn og góðan hag ég hefði af því. Það hefir að nokkru leyti ræzt, því greifinn hefir gefið mér margt og mikið, en grunur minn hefir einnig ræzt. Ég er orðin leið á því, að vera sít af svona innilokuð, og þrái að komast aftur til míns fagra og ágæta föðurlands. Ég dey úr kulda, ef ég verð að vera hér lengur. Þú verður því að binda enda á loforð þitt og flytja mig aftur heim til mín, því Eberharð sleppir mér aldrei, ef hann má ráða".

"Ágætt, ágætt", sagði Crispin og neri saman höndum sínum af ánægju. "Þú hefir prýðisvel stutt að framkvæmd hefndar minnar. Þegar ég frelsaði þig frá flökkumannahópnum, sem þú fylgdist með eins og munaðarleysingi í föðurlandi mínu, og útvegaði þér stöðu við leikhúsið í Mailand, grunaði mig ekki, að þú gætir orðið mér til slíkra nota. Ég bjóst í hæsta lagi við því, að þú yrðir ástmey mín, gengir mér í konu stað, en þú hefir ekki að eins verið það, þú hefir aðstoðað mig í hefnd minni — og það er meira".

"Hatarðu hann þá svona gífurlega?"

"Þú veizt, Angela, hverja sorg móðir hans bakaði mér í æsku minni með ótrygð sinni, ótrygð, sem ekki á sinn líka, því með því að voga lífi mínu frelsaði ég hana og fjölskyldu hennar frá dauðanum, hún lofaði mér eilífri trygð, en sveik mig. Þá sór ég þess dýran eið, að ofsækja hana og ætt hennar með órjúfandi hefnd. Dauðinn tók hana og mann hennar frá mér, sonurinn er einn eftir, og hann skal mega líða fyrir afbrot móður sinnar. Þess vegna gleður það mig, að þú hefir lagt þína fjötra á hann, Angela".

Söngmærin horfði á Crispin undrandi og óttaslegin. Hann var á þessu augnabliki framúrskarandi fagur, því ánægjan yfir hefndinni gerði hann svipblíð-

an. Alt í einu stökk hún á fætur, lagði höndur um háls honum, þrýsti honum að sér og sagði:

"Þú, þú ert maður, Crispin. Maður getur á sama tíma elskað þig, dást að þér og óttast þig. Ég ann þér hugástum".

Crispin hló og sagði:

"Sá tími nálgast, sem við getum búið út af fyrir okkur, Angela. Við skulum yfirgefa þetta land, þegar við höfum eyðilagt Eberharð og svikið hann, bæði að því er snertir vináttu og ást. Já, hann skoðar mig sem vin og þig sem fylgikonu. Hann skal vakna af þessum draum, en þá verðum við komin burtu með fjármuni þá, sem hann hefir gefið okkur. Þú hefir fengið verðmiklar gjafir, Angela?"

"Já", svaraði söngmærin, "ég hefi selt hylli mína háu verði; — hann hefir gefið mér marga gimsteina".

"Og hann elskar þig enn jafnt og áður?"

"Meira en nokkru sinni áður. Í gærkveldi t.d., þegar ég mintist á það að skilja við hann og fara til Ítalíu, þá féll hann á kné og bað mig að deyða sig heldur strax, því hann gæti ekki lifað án mín. Heldurðu að hann skjóti sig, þegar við erum farin?"

"Ekki held ég það, hann er of huglaus til þess. En hann skal verða ofsareiður, örvilnaður, hann skal kasta sér í hyldýpi drykkjuskapar og lasta, og að síðustu skal hann, eyðilagður á sál og líkama, án trúar og án vonar, falla í faðm dauðans".

"Hefnd þín er fullkomin", sagði Angela. "Ég vil ekki verða fyrir hatri þínu, þá er betra að deyja strax".

Crispin leit á söngmærina svo háðslega, svo djöfullega, að hana hrylti við og varð hrædd.

"Hamingjan góða", sagði hún, "þú lítur stundum til mín svo einkennilega, svo voðalega, að ætla

mætti, að þú hataðir mig í stað þess að elska mig. Þykir þér ekki lengur vænt um mig?"

"Elska þig!" sagði Crispin. "Já, Angela, ég elska þig með öllum þínum löstum, af því það er ég, sem hefi alið þig upp, af því þú ert ímynd skoðana minna. Þess vegna elska ég þig og skal elska þig, Angela".

"Þú djöfull!" sagði Angela og kysti hann, "loksins hefi ég unnið ást þína. En nú skulum við tala um kringumstæður okkar".

"Já", sagði Crispin, "áform mitt er þetta: Eftir fáar vikur ætlar greifinn að halda mikla veiðiför. Áður en við ríðum af stað um morguninn, tekur þú allar gersemar þínar og peninga með þér út í skóginn. Alt annað lætur þú vera, fatnaðinn, hörpuna, því greifinn verður eitthvað að hafa til endurminningar um ástmey sína —", bætti hann við og brosti. "Auk þessa vakir hann yfir þér með blíðri afbrýði, sem gerir okkur ómögulegt að flýja, nema með mestu varkárni. Þegar veiðimennirnir hafa dreift sér, notum við tækifærið og læðumst burt. Í fyrsta bænum, sem við komum í við Wenern, dulbúum við okkur. Þú verður að fara í karlmannsföt og látast vera þjónn minn. Svo förum við með skipi til Gautaborgar og þaðan til Frakklands, og setjumst að í Provence".

"Ágætt", sagði Angela, "bara að það heppnist nú. En ef hann eltir okkur og nær okkur?"

"Á því er engin hætta, við tökum fljótustu hestana, sem hann á, og auk þess hefir hann engan lagalegan rétt yfir okkur. Hestana sendum við honum aftur, og svo skil ég eftir bréf til hans, þar sem ég lýsi vináttunni og ástinni, sem við berum til hans — ásamt með æfisögu móður hans".

"Þú ert voðamaður, Crispin", sagði Angela, "afl þitt og slægð þín er djöfulleg".

"Og þú ert engill, Angela", sagði Crispin hlæjandi. "Manstu hvar ég sá þig í fyrsta sinni? Það var í Toulouse, þar sem ég dvaldi einn vetrartíma. Flökkumannahópur kom til bæjarins, og hjá honum sá ég þig, keypti þig af honum, og ól þig upp og útvegaði þér svo atvinnu, og í staðinn fyrir þetta lofaðir þú mér þeirri ást, sem að eins dauðinn getur slitið".

"Ég man það mjög vel", sagði Angela, "ég er munaðarlaus og ómögulegt hefir reynst að komast eftir, hverjir foreldrar mínir hafa verið. Á öxl minni er brennimerkt rós, og snýr höggormur sig utan um legg hennar. Er mögulegt, að hugsa sér nokkuð ljótara? Og enginn veit, hvað þetta þýðir. Sjáðu", sagði Angela, og sýndi honum öxl sína.

"Ég veit það, ég veit það, Angela", sagði Crispin, um leið og hann leit á öxl hennar. "Það er ljótt merki, sem ekki er unt að skilja nú, en verður máske mögulegt á ókomna tímanum".

"Það getur skeð, en ég held þó ekki", sagði Angela. "En nú verðum við að skilja, greifinn getur komið nær sem helzt. Að nokkrum vikum liðnum förum við úr Svíaríki".

"Og komum hingað aldrei aftur".

"Staðfestu það með handabandi".

Þau tóku saman höndum.

"Frakkland og Italía gera samsæri", sagði Angela. "Það verður Svíþjóð, sem fyrir hallanum verður."

"Já, það verður Svíþjóð. Vertu sæl".

Hann fór, en Angela tók hörpuna og lék á hana, þegar greifinn kom inn fám mínútum síðar.

"Hvar hefirðu verið?" sagði Angela um leið og greifinn settist hjá henni.

"Í Liljudal. — Og þar var mér boðið konuefni—"

"Konuefni? Hver er hún?"

"Dóttir hjónanna".

"Eiga þau nokkra dóttur á giftingaraldri?"

"Nei, hún er ekki nema níu ára, en barún Ehrenstam álítur, að ég geti beðið þangað til hún er orðin nógu gömul. Hann hefir rétt fyrir sér í því. Ég að gifta mig! Ha, ha, ha!"

"Þú hefir líklega afþakkað þetta tilboð?"

"Nei, ég vildi ekki gera hann óánægðan, þegar þess þurfti ekki. Ég lofaði að hugsa um þetta og bindast engri annari; og það verður mér ekki erfitt að efna".

"Stúlkan verður mjög rík".

"Ó, já", svaraði greifinn, "en hvað kæri ég mig um það, hún eignast líklega nokkrar tunnur gulls, en ég á nóg, og meðan þú ert hjá mér, fagra Angela, vil ég enga aðra. Þú ert sú eina, sem ég vildi giftast, en það vilt þú ekki. Þú elskar frelsið of mikið til þess að vilja það".

"Já", sagði Angela, "ég gifti mig aldrei. Þú verður að muna, að ég er brúður listarinnar, og að fólkið í Mailand krefst að fá að sjá mig aftur".

"Þá fer ég með þér. Ég yfirgef þig aldrei", sagði greifinn.

Hann þrýsti henni að brjósti sér með miklum ákafa, en hún reif sig út faðmi hans og sagði:

"Þú kreistir mig í sundur, Eberharð. Vertu sæll, ég fer nú að klæða mig. Við ætlum hvort eð er að aka okkur til skemtunar í kvöld."

Eins fljót og fluga hvarf hún inn í svefnherbergi sitt, og læsti því að sér.

"Himinn og helvíti, hvílíkur kvenmaður!" sagði Eberharð, stóð upp og þaut út.

Arnljotur B. Olson

IV.

Ráðagerð um byggingu.

Barún Ehrenstam hafði ekki gleymt gremju sinni til drengsins, sem bjargaði Ísabellu, og sem honum fanst hafa lítilsvirt sig með því, að þiggja ekki ölmusuna, sem hann bauð honum.

Barúninn var einn af þessum hugsunarlágu mönnum, sem reyna að breiða ofan yfir framið ranglæti með öðru verra. Hann iðraðist ekki eftir það, hvernig hann hafði breytt við drenginn, en hálfskammaðist sín stundum fyrir það samt, og það jók gremju hans.

Hann hafði spurt sig fyrir um drenginn, og þótti slæmt, að hafa hann í nágrenninu, því hann bjóst við, að verða að líta undan, ef hann mætti honum aftur, og þess vegna hafði hann hugsað um, með hverju móti hann ætti að fá greifann til að segja ekkjunni upp leigunni. Hann hafði bannað konu sinni og börnum, að minnast á þessa tilviljun með Ísabellu. Hann vildi ekki láta neinn vita, að það var dóttir hans, sem drengurinn bjargaði, eða að hann sjálfur hefði verið svo vanþakklátur, að sýna drengnum enga viðurkenningu. Ef þetta fréttist, vissi hann að það yrði lagt út sér til minkunar, en það gat hann ekki þolað.

Hann hefði raunar getað styrkt ekkjuna og drenginn, og á þann hátt komið í veg fyrir alt umtal, en hann var of drambsamur til þess. Það var því að

eins eitt ráð, og það var að eyðileggja móðurina og soninn og fá þau rekin í burtu. En hvernig?

Morgun nokkurn urðu þeir samferða til að heimsækja nágranna sinn, greifinn og barúninn, og lá þá leið þeirra framhjá kofanum, sem hin blinda ekkja átti heima í. Þar, sem kofinn stóð, var útsýnið ljómandi fagurt.

Barúninn stöðvaði hest sinn, benti með svipunni á kofann og sagði:

"Hvernig lízt þér á þennan kofa, Stjernekrans greifi?"

"Hann stendur á fögrum stað", svaraði greifinn, "ég held að hann sé mín eign".

"Ef ég ætti Óðinsvík, þá veit ég hvað ég mundi gera".

"Hvað helzt?"

"Þá rifi ég kofann niður og byggði skemtihús, eins og þau, sem tíðkast á Ítalíu, og léti hann vera heimili ástmeyjar minnar".

"Þetta er ágæt hugmynd", sagði greifinn, "ég samþykki hana. Ég læt byggja samskonar skemtihús og þau, sem eru í Tivoli, Neapel og Róm; ég hefi uppdrætti af þeim".

"Og fallega ítalska stúlkan þín mun álíta sig vera komna til ættlands síns", sagði barúninn. "Auk þess má gróðursetja suðurlanda blóm og ávexti í kring um húsið, þá verður það enn líkara. Þú væntanlega býður mér til kvöldverðar og til að heyra hljóðfærasláttt, þegar það er búið".

"Það skal ekki líða langt um, þangað til það er búið", svaraði greifinn. "Þegar ég kem heim, skipa ég ráðsmanni mínum, að láta fólk ð fara úr kofanum og læt svo strax byrja á smíðinu. Það ætti að geta orðið mér skemtileg umbreyting á sumrin að vera hér, og svo læt ég flytja hingað öll listaverkin, sem

ég hefi eignast á ferðalögum mínum. Þú skalt sjá, að þetta verður listaverkasafn með tímanum".

"Og ástarinnar", bætti barúninn við og hló.

"Já, sannarlega, en þú mátt ekki ætla, að það sé eingöngu losti, sem tengir mig við Angelu. Nei, auk þess, sem hún er fögur, er hún framúrskarandi vel gáfuð".

"Þú segir satt ...... við skulum halda áfram".

"Nei, við skulum fara heim að kofanum og rannsaka plássið. Ég er þyrstur og get máske fengið að drekka þar".

"Þú getur riðið þangað", sagði barúninn, sem ekki vildi láta Móritz sjá sig, "ég bíð hér á meðan, en vertu ekki lengi".

Greifinn fór, og barúninn sá hann fara af baki og ganga inn í kofann, en hann var lengur en barúninn hafði búist við, og þegar hann kom út, virtist hann vera alvarlegur og hugsandi.

"Nú", spurði barúninn, "hvað sástu í kofanum?"

"Undarlegt", tautaði greifinn án þess að svara barúninum; "svo nákvæmlega líkir".

"Hvað sástu?" spurði barúninn óþolinmóður.

"Ég sá ...... dreng", svaraði greifinn hugsandi.

"Ekkert annað?"

"Jú, konu, sem var að spinna, enda þó hún væri blind. Hver er þessi kona? Hún er ekki almúgakona, og sonur hennar er —"

Greifinn þagnaði skyndilega.

Hví skyldi hún ekki vera blátt áfram almúgakona?" sagði barúninn, sem ekkert lézt vita.

"Hvera vegna? ...... Af því alt útlit hennar bendir á siðmenningu, ... af því ýmislegt í kofanum hennar bendir á fyrverandi velmegun".

"Hvað heitir hún?" spurði barúninn.

"Ég spurði ekkert að því. Sonur hennar, á að gizka 15 ára gamall, sat við að lesa í Tacitus. Hann

sagðist vinna á heimili mínu fyrir daglaunum, sem ráðsmaður minn geldur honum. Hann hefir fengið tilsögn hjá fátæka prestinum, sem er góður maður og fróður, en nokkuð undarlegur, held ég."

Greifinn varð aftur hugsandi, en svo hrökk hann við eins og hann vaknaði af vondum draum.

"En hvað þeir eru líkir", tautaði hann. "Það var að öllu leyti hans andlit ...... og mitt líka. ...... Það er voðalegt. ...... Og hringurinn með bláa steininum. ...... Ég hefi séð hann áður og ég hefi leikið mér að honum í æsku minni. ...... Getur það verið mögulegt? ...... Skyldi faðir minn ......?"

Greifinn þagnaði, þegar hann sá, að barúninn horfði á hann. Barúninn að sínu leyti var hræddur um, að greifinn kendi í brjóst um ekkjuna og son hennar, en við nánari athugan fanst honum óhugsandi, að hann, sælkerinn og trúleysinginn, hefði meðaumkun með nokkurri manneskju. Svo fór hann að hugsa um orsökina til geðshræringar greifans, en af því hann hafði ekki tekið eftir, hve líkir hann og Móritz voru, komst hann ekki að neinni niðurstöðu með það, og byrjaði því aftur á sama umtalsefninu og áður.

"Nú, nú", sagði hann, "hugsarðu enn um bygginguna, eftir að þú ert búinn að skoða plássið?"

"Já, já", kallaði greifinn ákafur, eins og hann vaknaði af draumi, "já, þau verða að fara ...... þessi endurminning —"

Hann þagnaði, eins og honum fyndist hann hafa sagt of mikið. Barúninn horfði forvitnislega á hann en fékk ekkert að vita, því greifinn þagði, og án þess að tala eitt orð héldu þeir áfram. En þessi þögn var rofin með stynjandi ——

"Auðmjúkur þjónn, hávelborni herra greifi og hávelborni herra barún! Ykkar auðmjúkur þjónn!"

Orð þessi virtust koma frá maganum á litla,

hnöttótta prófastinum Wassholm, sem við hlið konu sinnar, kenslukonunnar, sat í lélegum vagni með einum hesti fyrir, er átti bágt með að draga byrði sína upp brekku, þar sem reiðmennirnir náðu þeim.

"Auðmjúkur þjónn", svaraði greifinn kuldalega. "Hvert á að fara?"

"Ég er á heimleið, náðugi herra greifi. Ég var að heimsækja veikan mann og þjóna hann, og konan mín fór með mér í stað aðstoðarprestsins".

Prófasturinn, sem áleit sig að hafa talað ágæta fyndni, stundi upp hlátri, sem var mjög líkur skvampi í öltunnu.

"Það er alveg rétt", sagði barúninn og leit um leið á magru prófastsfrúna, "að prófasturinn taki frúna með sér, þegar aðstoðarpresturinn er heima, og svo þvert á móti".

"Ha, ha, ha! Hávelborni herra barúninn er kátur og fyndinn", sagði prófasturinn og leit um leið til konu sinnar, til að sjá, hvernig hún tæki hlátri sínum.

En það varð ekki séð, að henni líkaði þessi orð vel, því hún leit kuldalega á barúninn og sneri sér að greifanum.

"Þú ert á skemtiferð þenna guðdómlega vormorgun, herra greifi", sagði hún og brosti yndislega, "ó, ég gat heldur ekki neitað mér um, að fullnægja löngun minni, að koma út og skoða hina fögru náttúru, anda að mér vorblænum og leyfa fuglasöngnum að töfra eyra mitt".

Greifinn leit á hana undrandi. Hann átti ekki von á, að heyra þetta skrúðmál frá bændavagni. "Hvernig stendur á þessu?" hugsaði hann.

"Þú ert lánsamur, herra greifi", sagði prófastsfrúin, "þú ert lánsamur, sem gengið hefir um hina fögru dali á Ítalíu um ilmríkar nætur. Ó, hversu

oft, þegar vanalífsins blýþungi hvíldi á mínum sumarfuglavængjum".

"Sumarfuglavængjum", tautaði barún Ehrenstam, sem varð að bíta í varirnar til að verjast hlátri, "hún er líkari náttuglu en sumarfugli. Þetta er gaman".

"...... Ég hefi", sagði prófastsfrúin, "með eilífri löngunarkvöl, látið huga minn dvelja við grafir Tassos og Hómers ......"

Nu þoldi barúninn ekki mátið lengur, hann stakk vasaklútnum upp í sig, sló í hest sinn og flúði.

Eberharð ætlaði með honum, en virtist alt í einu muna eftir einhverju, stöðvaði hest sinn og sagði:

"Herra prófastur, mér þætti vænt um, ef þú vildir fræða mig um nokkuð".

"Velkomið, ef ég get, herra greifi".

"Veiztu ekki hvaða kona það er, sem býr í einu húsinu mínu í nánd við bæinn; hún er blind og á dreng, sem notið hefir tilsagnar hjá sóknarprestinum?"

"Ó, það er húsfrú Sterner", sagði prófasturinn, "[illegible]a getur Bergholm prestur bezt frætt þig. Það [illegible]m ég veit, það er, að hún hefir verið dulgift [illegible]n manni, sem dó skyndilega og skildi hana og son hennar eftir í fátækt, og, að hún getur sannað stöðu sína þegar hún vill, af því hún hefir skriflegar sannanir, en að loforð, sem hún hefir gefið sínum framliðna manni, bindur tungu hennar. Þessa sögu gat hún sagt Bergholm presti, og hann hefir tekið að sér, að kenna syni hennar. Þau hafa verið á eigu þinni í nokkur ár. Þetta er alt skiljanlegt: Drengurinn er ástar-afkvæmi, sem menn kalla svo, og nú vill móðirin gylla frásögnina. Þetta er alment".

"Já, ... eflaust", sagði greifinn hugsandi. ...... "Vertu sæll, hr. prófastur. Þökk fyrir fræðsluna".

"Auðmjúkur þjónn, hávelborni herra greifi, auð-

mjúkur þjóna! " kallaði prófasturinn á eftir greifanum um leið og hann reið burt. "Hann þurfti að flýta sér. Finst þér það ekki, Anna Lísa?"

"Góði Wassholm", svaraði frúin hnakkakert, "hvað á ég oft að segja þér að ég heiti ekki Anna Lísa, heldur Anna Louisa. Ég kann svo illa við þetta Lísu nafn".

"Fyrirgefðu, góða Anna Louisa", sagði prófasturinn, sem virti konu sína mikils, "ég skal aldrei oftar segja þetta".

Svo sló hann í hestinn sinn, sem ekki virtist sérlega fjörugur, fremur en hann sjálfur.

Eberharð flýtti sér að ná í barúninn, sem kominn var spottakorn á undan.

"Dulgiíting", sagði greifinn við sjálfan sig. "Það er ómögulegt. Það getur ekki hafa verið hann. — Og þó — hann er svo líkur — og umfram alt, hringurinn með bláa steininum, sem ég þekti strax aftur. — En hver getur vitað þetta. — Hvernig, sem þessu víkur við, þá verða þau að fara, — fara burt úr nágrenninu. — Þessi endurminning er mér erfið hvort eð er. — Mig dreymir ásýnd hans á nóttunni, og hví skyldi ég þá eiga á hættu, að sjá hana líka á daginn?"

Nú var greifinn búinn að ná barúninum, og við það trufluðust hugsanir hans.

"Nú", sagði Ehrenstam, "lofaðu mér nú að heyra endirinn á skrúðmælgi frúarinnar, hvernig losnaði hún við gröf Hómers?"

"Hún hætti þar, því henni varð svo bilt við burtför þína, að hún gat ekkert sagt. Við skulum ríða harðara, svo þau nái okkur ekki".

Þeir hertu nú á ferðinni og komu bráðla þangað, sem þeir höfðu ætlað.

Daginn eftir lét Eberharð greifi kalla á ráðsmann sinn. Það kom sjaldan fyrir, að greifinn tal-

aði við ráðsmann sinn, því hann treysti ráðvendni hans, og gaf lítinn gaum að skilagreinum þeim, sem ráðsmaðurinn fékk honum fjórum sinnum á ári. Hr. Sjöhólm varð því bilt við orðsending þessa, því hann bjóst við endurskoðun á reikningunum, sem hann vissi með sjálfum sér, að ekki voru alveg réttir, en fór samt undir eins að finna greifann.

"Ég gerði boð eftir þér, herra minn", sagði greifinn, "til að ráðgast við þig um byggingu, sem mér hefir komið til hugar að láta setja upp. Það er skemtihús með ítölsku sniði, sem ég á við".

"Hvar á að byggja það, herra greifi?" spurði ráðsmaðurinn, sem nú rénaði hræðslan.

Greifinn sagði honum, hvar byggja skyldi, og sagði svo: "Þú verður því að láta íbúa kofans flytja burt innan mánaðar, svo byrja megi á smíðinu".

"Ég verð að vekja athygli þitt á því, hr. greifi", sagði ráðsmaðurinn, "að í kofa þessum býr mjög fátæk kona, sem er blind, og að sonur hennar vinnur fyrir húsaleigunni hér á heimilinu".

"Ég veit það ...... ég veit það", sagði greifinn óþolinmóður. "Ég man að ég hefi heyrt slíkar sögur. Ein eða önnur saklaus sveitastúlka, sem hefir verið ofurlítið lauslát ...... er það ekki?"

"Að líkindum", svaraði ráðsmaðurinn og brosti. "En þau verða líklega að liggja úti, ef þau þurfa að flytja úr kofanum. Vil'tu leyfa þeim að búa í öðrum kofa, sem tilheyrir Óðinsvík?"

"Nei, alls ekki, hvað gagnaði það líka? Nú er heldur enginn kofi laus".

"Nei, eins og stendur er það ekki, en það mætti losa einhvern þeirra. Það er nú, til dæmis, Lárus í Hestagarði, hann er fyllisvín og kerling hans engu betri".

"Nei", sagði greifinn, "Lárus verður þar sem

hann er, en ekkjan og sonur hennar verða að vera sér út um heimili einhversstaðar annarsstaðar".

Ráðsmaðurinn varð alveg hissa, hann hafði ekki vanist því, að greifinn skifti sér af húsmönnum sinum.

"Þú getur fengið ekkjunni þessa peninga", sagði greifinn, "svo hún sé ekki alveg hjálparlaus. Hún fær sér einhversstaðar verustað. En hugsaðu nú um að útvega byggingarefnið. Vertu sæll".

Ráðsmaðurinn fór og gekk beina leið til hlöðunnar, þar sem Móritz var að vinnu sinni.

Ráðsmaðurinn kallaði á Móritz og sagði: "Ég hefi slæmar nýungar að segja þér, drengur minn. Greifinn ætlar sér að byggja skemtihús, þar sem kofinn ykkar stendur, og hefir skipað ykkur að flytja burt innan mánaðar".

"Flytja?" sagði Móritz og fölnaði. "Hamingjan góða, hvar ætli við getum fengið verustað?"

"Ó, þið hafið einhver ráð", sagði ráðsmaðurinn. "Svo eru hér peningar handa móður þinni, svo hún sé ekki alveg í vandræðum, sem greifinn gefur henni".

"Peningar, nei", sagði Móritz, og ýtti hendi ráðsmannsins frá sér.

"Ertu frávita, drengur?"

"Húsbóndi þinn hefir heimild til, að reka okkur úr kofanum, en peninga hans vil ég ekki".

"Hugsaðu þig um, Móritz", sagði ráðsmaðurinn alvarlegur. "Mundu eftir móður þinni blindri".

"Hún samþykkir breytni mína. Enga ölmusu. Það eru hennar einkunnarorð", svaraði Móritz.

"Í þetta sinn ættir þú samt að leita álits hennar, en ég skal nú geyma peningana, og þegar þú þarft þeirra, þá geturðu sótt þá til mín".

"Þakka þér fyrir, herra ráðsmaður".

Ráðsmaðurinn fór, en Móritz sneri aftur til

vinnu sinnar, hugsandi um framtíðina, og þessi vandræði, sem nú báru að höndum.

Það var komið kvöld, ekkjan og sonur hennar sátu þegjandi í kofa sínum. Tárin streymdu hvíldarlaust úr sjónlausu augunum hennar.

"Við eigum þá að flytja", sagði húsfrú Sterner veiklulega. "Já, ég finn að ég verð bráðum að flytja langt, langt í burtu til hans, sem bíður mín".

"Segðu ekki þetta, mamma", sagði Móritz örvilnaður. "Þú verður að lifa ...... öll von er enn ekki dauð".

"Ó, sonur minn, við höfum verið mjög fátæk og margt andstætt hefir mætt okkur í þessum kofa, en marga ánægjustund höfum við líka átt hér. Ó, hvers vegna á að reka okkur héðan?"

"Til að byggja hér skemtihús", svaraði Móritz. "Þar sem við sitjum núna, verður bráðum skrautlegt, hér verður drukkið, leikið á hljóðfæri og dansað. Fagrar myndir prýða veggina, marmaralíkneski verða látin í öndina, og ilmur suðrænna blóma breiðist um alt. Nú, er það ekki gott, að fá slíka breytingu? Gamall, fúinn fátæklings kofi, hví ætti hann að fá að standa, þegar efnin eru til að byggja skemtihús fyrir? Jafn fátæklegur kofi og þetta hefir ekki fallið í smekk greifans, þegar hann hefir riðið hér fram hjá ...... nei, þessi kofi verður að fara ...... jafn ljótur kofi ......"

"Drengurinn þagnaði.

"Þú mátt ekki vera svona óánægður, Móritz minn. Við verðum að taka þessu með hugþokka".

"Já", sagði Móritz, "þó mennirnir rifu hjartað úr brjósti þínu, mundir þú segja í andlátinu: Ég verð að taka þessu með þolinmæði. En getfalag

mitt er ekki þannig ...... ég hefi ekki þessi þolgæði ...... vil ekki hafa þau ......, ég vil berjast ...... ég vil ekki vera fórnarlamb. ...... Ó, þessi greifi".

"Móritz, Móritz", sagði móðir hans, "minstu þess, að greifinn hefir heimild til að reka okkur burtu, og að hann vildi gefa okkur peninga í því skyni að hjálpa okkur. Ó, hann er fráleitt eins harður og hann er er sagður. Máske hann sé í rauninni hjartagóður, þó auðurinn hafi truflað hann. Hann var vingjarnlegur við okkur í gær".

"Já, til þess að reka okkur út úr kofanum í dag".

Móritz var í vondu skapi, en þegar reiði hans rénaði, settist hann við hlið móður sinnar og sagði:

"Mamma, nú veit ég, hvað við skulum gera".

"Hvað þá, barnið mitt?"

"Ég hefi dregið ögn saman af daglaunum mínum, og þennan mánuð, sem eftir er, vinn ég sem áður, en þegar hann er liðinn, förum við til Gautaborgar að finna augnalæknirinn, sem Óskar sagði okkur frá. Hann mun geta hjálpað þér, þú færð sjónina aftur, svo dveljum við þar í borginni, og ég ætla að kenna börnum að lesa. Á þann hátt vinn ég fyrir okkur. Heldurðu það ekki?"

"Jú, barnið mitt, þetta áform er ekki slæmt", svaraði móðir hans. "En samt skulum við leita ráða prestsins".

"Þarna kemur hann", sagði Móritz, um leið og hann leit út um gluggann. "Hinn eðallyndi mannvinur".

"Góðan daginn, vesalings vinir mínir" sagði presturinn, um leið og hann kom inn. "Hvernig líður ykkur? Ég varð að líta inn og sjá ykkur um leið og ég gekk hér fram hjá. Þú komst ekki til

mín í gærkvöldi, Móritz, ég vonaðist þó eftir þér, og ætlaði að lesa með þér nokkuð af Tacits annalis".

"Þakka þér fyrir, herra prestur", sagði húsfrú Sterner, þú ert ávalt svo góður og eðallyndur gagnvart mér og drengnum mínum, en við höfum nú orðið fyrir erfiðum áhyggjum".

"Hvaða áhyggjur eru það?"

Húsfrú Sterner sagði honum frá áformi greifans.

"Það er heimska", sagði presturinn argur, "mikil heimska. Skemtihús? Hvað ætli hann ætli að gera við fleiri en hann hefir, sá góði herra? Mig langar til að segja honum, hve ónauðsynlegt þetta er".

Presturinn var ergilegur mjög og tautaði eitthvað við sjálfan sig. Loks gekk hann til blindu konunnar og sagði:

"Kona, ég skal reyna að útvega þér annan verustað, ef til vill betri en þennan. Látum svo greifann eiga sig".

"Ó, herra prestur", sagði Móritz, "þú ert svo góður, en ég var búinn að hugsa mér annað áform, og sagði mömmu það rétt í því þú komst".

"Hvaða áform var það, drengur minn?"

Móritz sagði honum, hvað sér hefði komið til hugar.

"Það er ekki vitlaust", svaraði presturinn, "í öllu falli verðið þið að fara til Gautaborgar. Ég fékk bréf frá Óskar í dag".

"Ó, hvernig líður honum?" spurði Móritz.

"Vel, hann er við góða heilsu. Hann segist hafa verið í samkvæmi með augnalækninum, og að hann hafi lofað, að gera alt, sem í sínu valdi stæði, til að gera við sjónleysi mömmu þinnar. Eru þetta góðar nýungar?"

"Ágætar", svaraði Móritz. "Sá góði Óskar, en hvað ég skal elska hann".

"Gerðu það", sagði presturinn klökkur. "Þið verðskuldið hver annars vináttu ...... En nú verð ég að fara ...... Verið þið nú ekki hnuggin ...... en leitið ykkur huggunar í trúnni. ...... Alt getur enn orðið gott. Þá von verðið þið að ala. Um þetta áform ykkar skulum við tala seinna.

Svo fór þessi eðallyndi maður í burtu, þegar hann var búinn að kveikja huggun í huga þessara sorgmæddu mæðgina. Mórits svaraði ekki, hann studdi hönd undir kinn í þungum hugsunum.

III.

Hin mikla veiðiför.

Eberharð greifi hafði ætlað, eins og áður er sagt, að halda stórkostlega veiðiför í maímánuði, og ferðast ríðandi aftur og fram um skóginn. Þessi markverði dagur var nú runninn upp, en þar eð ýmsar tilviljanir, sem eru mikilsverðar fyrir aðalpersónurnar í þessari sögu, komu fyrir þenna dag á ýmsum stöðum og undir mismunandi kringumstæðum, er nauðsynlegt að skifta sögunni niður í kafla svo hún verði skiljanlegri, og skal þá hver kafli nefndur atvik, og byrjum því á

Fyrsta atviki.

Það var snemma um morguninn, klukkuna í Óðinsvíkur-salnum vantaði 15 mínútur í fjögur, sólin var nýlega komin upp, svo geislar hennar voru magnlitlir.

Allir í húsinu virtust vera sofandi, ekkert heyrðist, þar ríkti fullkomin grafarkyrð.

Alt í einu opnuðust tvær dyr, sem voru hvor á móti annari í salnum. Leiðin um aðrar dyrnar lá í gegn um herbergi að svefnklefa Angelu, en um hinar dyrnar að herbergjum Eberhards, og notaði Crispin eins og þá stóð eitt þeirra. Tvær persónur hröðuðu sér hver á móti annari, karlmaður og kvenmaður. Kvenmaðurinn var tæplega hálfklæddur, handleggir hennar og fætur voru berar, og háls og herðar huldust að eins af svörtu og síðu hári.

"Angela", sagði karlmaðurinn, "getum við talað saman hættulaust? Sefur hann?"

"Eins og steinn", svaraði Angela hlæjandi. "Ég gerði þó nokkurn hávaða, þegar ég læddist burt, en hann vaknaði samt ekki".

Það er gott. Við skulum þá koma öllu í gott lag. Að tveim stundum liðnum verða gestirnir komnir. Við skulum flýta okkur".

"Ég hefi bundið mína muni saman í einn bagga, og falið hann undir legubekknum í búningaklefanum. Nú skal ég sækja hann".

"Já, flýttu þér nú".

Angela gekk burt, en að tveim mínútum liðnum kom hún aftur með stóran bagga.

"Það er ekki vert, að við séum hér", sagði Crispin. "Komdu með mér inn í mitt herbergi".

"Bráðum, en segðu mér fyrst frá ráðstöfunum þínum?"

"Ég sendi farangur okkar til Carlstað með bónda nokkrum, sem bíður hér úti í garðinum. Í kvöld komum við þangað á eftir honum, og í nótt förum við með skipi til Gautaborgar. Um alt er samið fyrirfram við skipstjórann. Peninga okkar og gimsteina verðum við að bera á okkur, en ferðapokann með farangri okkar afhendir bóndinn skipstjóranum,

Eitthvað verðum við að skilja eftir, til að vekja ekki grun hans of snemma. Hvað hefir þú í þessum bagga?"

"Hinkraðu við, svo skaltu fá að sjá það".

Angela gekk að borðinu og opnaði baggann. Í honum voru ýmsir munir, gullbryddir kjólar úr silki og flaueli, indversk sjöl, andlitsblæjur, kristalsflöskur, skartgripir úr gulli og silfri, og gimsteina skríni. Þetta var það, sem Angela hafði tínt saman. Með litlum silfurlykli opnaði hún skríníð, og undraðist Crispin svo mjög yfir þessum verðmiklu gersemum, að hann rak upp lágt óp.

"Lokaðu skríninu og fáðu mér það", sagði Crispin, "ég á hægra með að geyma það en þú".

Angela lokaði skríninu og fékk ferðafélaga sínum það, en stakk lyklinum í sinn eigin vasa.

"Komdu nú", sagði Crispin, "við skulum búa um alla muni þína. Flýttu þér".

Svo gengu þau til herbergis Crispins.

Annað atvik.

Tveim stundum síðar erum við í sama salnum, en þar er nú fleira fólk, gestirnir neyttu morgunverðar.

Umkringd af kurteisum mönnum situr Angela við annan enda borðsins, klædd fögrum reiðfötum úr grænu flaueli. Hún var fyrirtaks falleg, og Eberharð horfði á hana með aðdáun, ást og afbrýði.

Úti í garðinum biðu margir hestar og hundar, sem þjónar greifans héldu í, og á meðan gestirnir tæmdu glösin inni í salnum, heyrðist hneggið í hestunum, geltið í hundunum og ómurinn í veiðilúðrunum.

"Fallega Díana", sagði hinn káti Y., um leið og hann hringdi glasi sínu við glas Angelu, "fagra,

ljómandi veiðidrotning, íbúar skógarins munu flýja skjálfandi, þegar hestur þinn skeiðar með þig milli skógarrjóðranna, en við skulum fylgja þér sem dyggir þjónar, skjóta villidýrin og leggja þau við fætur þína. Ég drekk minni þitt, óskandi öllum góðrar veiðilukku".

"Ég tæmi þenna bikar", sagði Crispin og leit til Angelu, "skál fyrir okkar veiðilukku, fagra Angela".

Eberharð greifi hafði hlustað órólegur á hvert orð, sem talað var til Angelu, en þegar hann heyrði orð Crispins, leit hann upp, og horfði undrandi og efablandinn á Crispin.

Crispin tók eftir þessu, gekk inn í hópinn, sem umkringdi Eberharð, og sagði glaðlega:

"Ungfrú Angela og ég höfum fyrir fám dögum komið okkur saman um, að verða þau fyrstu, sem köllum: "dýr í skotfæri". Þar sem við erum bæði útlendingar, teljum við það heiður fyrir okkur, meðal jafn-æfðra skotmanna og Svíar eru, að mega skjóta fyrsta skotinu. Við skulum nú sjá, hvernig það lánast".

"Við skulum keppa við ykkur", sagði Eberharð, alveg grunlaus, "við skulum keppa við ykkur. Hvað segið þið um það, herrar mínir?"

"A la bonheur", sagði Angela, sem komin var til þeirra, "þið megið gjarnan keppa við okkur, en það skal ég segja ykkur, að ég skal geta hitt svölu á flugi".

"Og karlmenn í hjartað", sagði barún Ehrenstam mjög glaðlega.

"Nú skulum við fara út og stíga á bak", sagði Eberharð, "en drekkum eitt glas áður, og svo af stað".

Glösin voru fylt með freyðandi kampavíni. Svo þutu allir út í garðinn, stigu á bak hestum sínum og riðu af stað. Angela og Eberharð á undan.

Þriðja atvik.

Nokkru síðar, en fyrri hluta dags samt, stendur húsfrú Sterner og sonur hennar ferðbúin í kofanum.

Herbergið er tómt. Það, sem þau áttu af húsmunum, var búið að flytja til prestsins. Það er í síðasta sinni, sem þau eru stödd í þessu húsi, þar sem þau aðra stundina hafa þjáðst af sorg, og hina notið unaðsríkrar ánægju. Þegar þau koma aftur—ef það á fyrir þeim að liggja—verður búið að rífa kofann og byggja annað hús í hans stað. Móðirin studdi sig við son sinn, hún var mjög þróttlítil og veikindaleg, en hún duldi það fyrir syni sínum, til þess að svifta hann ekki voninni um hugsanlegan bata.

"Kæra móðir", sagði Móritz, "nú skulum við fara af stað út í hinn ókunna heim. Þegar við komum hingað aftur, þá verður þú búin að fá fulla sjón, og þá fáum við annan og betri verustað, ef okkur finst ekki hagkvæmara að vera í Gautaborg. Komdu, móðir mín, ég skal leiða þig, og þegar þú verður þreytt, þá skulum við leigja okkur hesta. Finst þér þú vera nógu frísk?"

"Já, sonur minn, við skulum fara".

Leidd af syni sínum yfirgaf þessi blinda móðir lélega kofann sinn, sem hafði þó veitt henni skjól, þegar neyðin var stærst, en var nú rekin úr honum af ríka eigandanum, sem ætlaði að byggja þar skemtihús til að þóknast frillu sinni.

Dagurinn var bjartur en kaldur, svo húsfrú Sterner, sem ekki hafði nægilega hlý föt, skalf af kulda með köflum.

Þau voru nú komin á þjóðveginn, og stefndu á

skóginn þar sem Móritz hafði oft tínt eldivið og hlustað á æfisögu Jakobs Kron.

Móritz var óvanalega kátur þennan dag. Veðrið var gott og himininn heiðskír, skógurinn grænn og vorblómin í honum blöstu við augunum. Vonin um betri framtíð hafði útrýmt efanum og óttanum.

Hann hugsaði þannig: Að fáum dögum liðnum verðum við komin til Gautaborgar, mamma fær sjónina aftur, og Óskar sýnir okkur hið markverðasta sem til er í borginni, — það verður gaman. Og svo setjumst við máske að í borginni, mamma vinnur eins og áður, og ég veiti smábörnum tilsögn og stunda nám mitt þess á milli. Ég skal vera iðinn, já, mjög iðinn, svo mamma hafi ánægju af mér". — Hún var hans góði engill, um hana hugsaði hann mest.

Það hafði áhrif á móðurina, hve kátur Móritz var. Henni hitnaði við hreyfinguna, blómailmurinn, fuglakvakið og sólarljósið höfðu bætandi áhrif á sálu hennar og líkama. Hún brosti og spaugaði við hann, sem hún hafði ekki gert í marga mánuði.

"Á næsta gestgjafaheimili skulum við leigja okkur hest, mamma", sagði Móritz. "Það verður of þreytandi fyrir þig, að ganga alla leiðina".

"Bara að efni okkar endist, Móritz. Hve mikið eigum við til?"

"Ó, við eigum 13 ríkisdali og nokkra skildinga. Það er ekki mikið, en með sparsemi mun það endast okkur".

Nú voru þau komin á móts við steindysina, sem áður hefir verið nefnd. Móritz varð litið þangað, og sér að þar stendur niðurlútur maður, sem styðst við byssu sína og virtist vera djúpt hugsandi. Hann grunaði, að þetta væri Jakob Kron.

Þau gengu fram hjá dysinni, án þess að maðurinn liti upp eða sæi þau.

þau héldu áfram. Skamt frá dysinni lá skógarstígur þvert yfir þjóðveginn, og Móritz var staddur á þessum gatnakross, þegar tveir menn komu ríðandi í hendingskasti og með þeim fáeinir veiðihundar. Áður en Móritz gat kipt móðu sinni til hliðar, var þeim slengt niður af hesti annars mannsins. Maðurinn tók ekki eftir þessu, eða vildi ekki taka eftir því, en hvarf óðara inn í skóginn. En Móritz hafði þekt þá, — annar þeirra, sá, sem reið hestinum er feldi þau um koll, var Eberharð greifi, en hinn var faðir litlu stúlkunnar, sem hann bjargaði einu sinni.

Móritz meiddist ekkert og stóð strax upp, en móðir hans lá í yfirliði með djúpt sár á höfðinu. Hann leit í kringum sig en sá engan mann.

Hann rak upp hátt hljóð af örvilnan og reiði, tók móður sína, bar hana til hliðar við veginn og lagði hana þar niður í grasið.

Nú heyrðist veiðilúðra hljómur. Móritz leit upp og sá skrautbúinn veiðimannahóp ríða í sömu átt og hina tvo mennina. Enginn þeirra tók eftir drengnum, sem lá á hnjánum hjá móður sinni, sem ef til vill var deyjandi. Sár örvænting greip sálu drengsins.

"Móðir mín, elskulega móðir mín", kallaði hann, og vætti andlit hennar með tárum sínum, "átt þú nú að deyja, troðin niður undir hestafótum hinna ríku, hinna voldugu. Ó, nei ...... Vaknaðu, vaknaðu".

En hún vaknaði ekki.

"Hvað á ég að gera? Hjálp, hjálp!"

Móritz kallaði eins hátt og hann gat, en enginn kom. Úr sárinu rann blóðið með hægð ofan í grasið.

Móritz hnepti frá sér treyjunni og vestinu, reif stóra pjötlu af skyrtunni sinni og batt um sárið eins vel og hann gat. Spratt svo á fætur, sótti vatn í húfunni sinni og skvetti því á andlit móður sinnar.

Dálítið lífsmerki kom í ljós hjá vesalings konunni, hún opnaði augun og stundi.

"Hún lifir ennþá", sagði Móritz, og horfði á hana skjálfandi af angist, "en hvert á ég að fara með hana ...... Himneski guð, hvar fæ ég hjálp og aðstoð?"

"Hjá mér", var sagt á bak við hann. Móritz sneri sér við. Jakob Kron stóð frammi fyrir honum.

"Af stað", sagði Móritz ákafur, "frelsaðu móður mína, og ég skal endurnýja eiðinn, sem þú tókst af mér, þegar ég var ungur, — Hannibals-eiðinn gegn hinum ríku".

"Gott", svaraði Jakob kuldalega, "ég skal gera það, sem ég get. Héðan er ekki nema steinsnar að tómum kofa, þangað skulum við flytja móður þína, og svo skulum við sækja prest og lækni".

Með aðstoð Móritz tók Jakob konuna í fang sér og gekk eftir stíg, sem lá inn í skóginn.

Fjórða atvik.

Það var kominn dagverðartími. Í einu rjóðri í skóginum voru tveir þjónar að raða niður matnum á dúka, sem láu á grasinu. Í nokkurri fjarlægð heyrðust skot, hundagelt og lúðrahljómur.

"Pierre", sagði annar þjónninn, "hér er ekkert kampavín".

"Jú — jú, ég hefi hérna körfu með kampavíni og Xeresvíni, sem greifanum þykir svo gott. Sjáðu", og um leið tók hann upp flösku og sýndi félaga sínum.

"Hefirðu margar af þessu tagi, Pierre?" spurði hinn.

"Tíu. Svo hefi ég margar af portvíni, rínakvíni og eplavíni".

"Það er ekki nema sanngjarnt, Pierre, að við smökkum á sælgætinu. Finst þér það ekki?"

"Jú, í sannleika, en það eru litlar líkur til þess. Greifinn hugsar að eins um sjálfan sig".

"Finst þér þá ekki", sagði hinn og tók flösku úr körfunni, "að við ættum að hjálpa okkur sjálfir? Hver heldur tölu á flöskunum? Ekki gerir húsbóndinn það".

"Heldurðu það?" sagði Pierre, leit í kring um sig og hlustaði.

"Já, það er auðvelt að ná tappanum úr þessari".

"Ekki geri ég það", sagði Pierre, "en þú Jean?"

"Ég ekki heldur", svaraði Jean, og sleit þó stálþráðinn, sem hélt tappanum. "Hana þar fór hann".

Tappinn þaut upp í loftið og dálítið af víni skvettist á föt Jeans. Hann setti flöskuna á munn sér og drakk ofan í hana hálfa, rétti hana svo að félaga sínum, sem sá um geymsluna á því, sem eftir var.

"Sjáðu nú", sagði Pierre, og kastaði flöskunni inn í runna, "þurkaðu af fötunum þínum og svo skulum við gefa merkið að alt sé tilbúið".

Jean blés í hornið, það var merkið. Veiðimennirnir komu á stangli, sumir með veiðifeng, aðrir tómhentir.

"Skoðum við nú til", sagði Eberharð, sem var einn af hinum fyrstu, "erum við nú allir komnir? Nei, fáeina vantar enn, en við því verður ekki gert, það var umsamið, að bíða ekki. Fáðu þér pláss, barún Ehrenstam. Angela, seztu hjá mér, engillinn minn. Barún Y., seztu hjá lautinant X. Sko, þarna koma fleiri veiðimenn. Velkomnir herrar. Glösin eru full".

Veiðimennirnir bundu hesta sína við trén, og lögðust svo rólegir niður í grasið.

Crispin og Angela komu báðir undir sína, og meðan þau bundu hesta sína, sagði Crispin lágt:

"Nú verður drukkið duglega. Þegar hátíðin er sem mest, læðumst við í burt, leysum hestana okkar og förum. Ég skal gefa þér merki, þegar þú átt að fara. Þú verður að fara á undan þangað, sem við ætlum að hittast, ég kem strax á eftir, það tjáir ekki, að við förum bæði á sömu stundu".

"Gott, ég skil það", sagði Angela.

Svo fengu þau sér sæti á meðal hinna. Það var mjög skemtilegur miðdagur, söngur, drykkur og lúðrahljómur á víxl. Eftir dagverðinn, sem nóg vín fylgdi, komu stórar skálar fullar af púnsi, og þá byrjaði glaðværðin fyrir alvöru.

Skamt þaðan stóð lítill, fornfálegur kofi, og í honum var deyjandi kona, unglingspiltur og aðframkominn maður.

Ómur veiðihornanna, hávaðinn og hláturinn barst inn í kofann til hinnar deyjandi konu, sem lá í einu horninu á hrúgu af grasi og jurtum.

"Móritz", sagði hún veiklulega, "gefðu mér vatn að drekka, ég er svo þyrst".

"Pierre", kallaði Eberharð, sem var í nokkurra skrefa fjarlægð, "gefðu mér eitt glas af Xeres. Þetta púns er mjög gott ...... en ......"

"Móðir mín", sagði Móritz grátandi, um leið og hann hélt sprunginni skál að vörum hennar með vatni í, "segðu að þú ætlir ekki að deyja, og að þú verðir aftur heilbrigð og frísk, annars deyði ég mig hér við hlið þína".

"Mér þætti gaman að vita, hvernig konunni og drengnum líður, sem hesturinn þinn slengdi um koll", sagði Ehrenstam. "Þess konar fólk er nú vant að þola dálítið misjafnt".

"Vesalings kona ...... ógæfusama barn", sagði Jakob Kron, "voðaleg forlög eru það, sem heimsækja

ykkur. —— Síðasti þátturinn, sem tengir þennan ungling við vonina, dygðina og trúna, er nær því að slitna, eins og hann slitnaði hjá mér og svo mörgum öðrum. Auðvirðilegt kapp. Heimskuleg barátta. Hvað vinst við það?"

Hvellur lúðurdynur barst nú að eyrum Jakobs, svo hann þagnaði.

"Hvar er Angela?" kallaði Eberharð nokkru seinna, og horfði í kring um sig, "hefir enginn séð hana?"

Enginn svaraði, því flestir af gestunum voru orðnir nokkuð druknir, og heyrðu ekki til greifans fyrir hávaðanum og skvaldrinu.

"Heyrðu, maður", sagði greifinn í vonsku, um leið og hann tók í lautinant X. og hristi hann, "svaraðu mér, hefirðu ekki séð Angelu? Og Crispin, hann er líka farinn, ... hvernig stendur á þessu?"

"Eg veit ...... ekki ...... neitt", svaraði lautinantinn, sem var mikið drukkinn, "þau hafa ...... lík...lega rið...ið burt ...... hugs...a ég".

"Riðið burt", kallaði greifinn mjög hræddur. "... nú sé ég það, ... hestarnir þeirra eru farnir. ...... Dauði og djöfull!"

Enginn tók eftir því, sem Eberharð sagði, því allir voru að masa og drekka.

"Herrar mínir", kallaði Eberharð óskuvondur, "hættið þið þessum hávaða og skvaldri og hlustið á það, sem ég er að segja".

Þetta gagnaði ekkert, enginn svaraði. Loks sneri hann sér að barún Ehrenstam, sem var ódrukkinn og sagði:

"Góði barún, geturðu ekki sagt mér, hvað orðið er af Angelu, hún er horfin".

"Horfin?" sagði baróninn undrandi. "Ég sá hana rétt áðan. Hún hefir líklega yfirgefið þennan háværa hóp til að hressa sig á að ríða spottakorn um skóginn. Kvenmaður með hennar mentun unir ekki innan um hóp af druknum mönnum. Vertu rólegur, hún kemur bráðum aftur".

"Ég vona það", sagði greifinn ögn rólegri. "En Crispin er líka farinn".

"Já, það er satt", sagði baróninn, eftir að hann hafði litið kring um sig. "Þetta er nokkuð undarlegt. Ég var að tala við herahöfðingja K. og veitti engu öðru eftirtekt. En nú skulum við ríða af stað og leita þeirra".

"Já, það skulum við gera", sagði greifinn, "við fáum enga aðstoð hjá þessum drykkjurútum".

Þeim, sem minst voru druknir, sagði Eberharð, að hann þyrfti að bregða sér í burtu, en kæmi bráðum aftur, og bað þá að vera rólega.

En það leið ekki á löngu, þangað til hinir fóru líka, og Pierre og Jean voru einir eftir um leifarnar.

Eberharð ferðaðist um nágrennið þangað til langt var liðið af nótt, og spurði allstaðar að því hvort enginn hefði séð þessa horfnu gesti, en var hvervetna svarað með nei-i. Hryggur í huga sneri hann heim aftur, og reyndi að hugsa sér ástæðurnar fyrir því, að ástmey hans og vinur voru bæði horfin. — Ráðningu þeirrar gátu fékk hann bráðlega.

VI.

Innskotsþáttur.

Það var mið nótt. Eberharð hafði sent fjölda af þjónum sínum til að leita að hinum horfnu persónum, en allir komu þeir heim aftur, án þess að finna eða fregna nokkuð.

Eberharð gekk aftur og fram um herbergi sín í algerðri örvæntingu. Hann var einn, yfirgefinn af öllum nema samvizku sinni.

"Hvað er þetta?" sagði hann, þegar hann sá bréf á skrifborði Crispins með sinni áritan. "Bréf til mín ...... og það er rithönd Crispins".

Hann opnaði bréfið skjálfandi, hann grunaði, að þetta bréf mundi eyðileggja sig.

Fyrst datt honum í hug að brenna það, en forvitni hans þverneitaði því.

Innihald bréfsins var þannig: —

"Mon cher Eberharð!!

"Þig mun án efa furða það mikið, að ástmey þín og vinur yfirgefa þig bæði í einu. Það er því ekki nema sanngjarnt, að ég segi þér ástæðurnar.

"Þú hefir sýnt mér mikla gestrisni, og í þakklætis skyni fyrir hana, ætla ég að segja þér litla sögu.

Eina nótt á tímum hryðjustjórnarinnar ók ferðavagn eftir götunum í París og stefndi á vígið. Í

vagninum sátu gamall maður, ungur maður og 16 ára gömul stúlka.

"Nafn unga mannsins var Antony, og var hann formaður öflugasta Jacobina-félagsins í París, enda hafði hann sem slíkur mikil áhrif á valdamennina.

"Samt sem áður yfirgaf hann þessa blómlegu stöðu, sem lofaði honum virðingu, sigri og áhrifum, til þess að fylgja gömlum manni og ungri stúlku til Ítalíu. — Ástæðan var þessi:

"Gamli maðurinn og dóttir hans voru dæmd til dauða af stjórnarbyltingarmönnunum, og exin beið þeirra. Þú veizt, að á þeim tímum var ekki verið að tvínóna við það.

";Antony, sem elskaði ungu stúlkuna, hafði ásett sér, að frelsa hana úr hættunni, sem yfir henni vofði. Það var enginn hægðarleikur, að frelsa pólitísk fórnardýr á þeim dögum. Skríllinn, sem var orðinn vanur blóðsúthellingum, hótaði að tæta hvern mann í sundur, sem mælti aðalsmönnum bót.

"En Antony lét ekki hugfallast. Hann fór til Robespierre, Dantons og fleiri hryðjustjórnarmanna, til að biðja þá að gefa gamla manninum og ungu stúlkunni líf, en fékk enga áheyrn og lá við sjálft að hann yrði sjálfur tekinn fastur og deyddur.

"Þá tók hann það ráð, að hann seldi allar eigur sínar, mútaði varðmönnunum, náði þeim úr fangelsinu og kom þeim ósködduðum út úr París. Fyrir ást sína yfirgaf hann stjórnmálastefnu sína, var skráður á lista þeirra dauðadæmdu og mátti því ekki koma aftur til Parísar.

"Í einum af fögru dölunum á Ítalíu keypti hann lítið skrauthús, og bjó þar ásamt þeim, sem hann hafði bjargað, og þar lofaði stúlkan honum ævarandi trygð og ást fram í dauðann. En hún áleit sig of unga til að giftast, og lofaði Antony henni og föður hennar að bíða með það þangað til hún væri 18 ára.

"Á meðan féll Robespierre, hryðjustjórnin hætti og flestir af þeim dauðadæmdu fóru aftur heim til Frakklands. Faðir Matthildar fór aftur til Parísar með hana og tilvonandi tengdason sinn, efnahagur hans þar var svo góður, að hann gat lifað sældarlífi. Fegurð Matthildar óx með degi hverjum, svo hús föður hennar fyltist af ungum mönnum, sem biðluðu til hennar, en hún var lengi loforði sínu trú og neitaði þeim öllum sakir þess. Antony varð meira og meira ástfanginn, og taldi með óþreyju dagana, sem eftir voru, þangað til hún gat orðið kona hans.

"Tíminn nálgaðist, það voru að eins fáir mánuðir eftir, og það var ákveðið, að opinbera trúlofanina innan skamms. En þá kom fyrir tilviljan, sem eyðilagði vonir Antoníusar, og hratt honum ofan í djúp örvæntingarinnar.

"Útlendur ferðamaður kom á heimili Matthildar með vini föður hennar. Það var ungur herramaður, sem ferðast hafði um Evrópu, og ætlaði að dvelja í París þennan vetur. Hann var fallegur maður, siðferðisprúður, með óaðfinnanlegar aðalseinkunnir og óvanalega ríkur, svo það var engin furða, þó hann hefði áhrif á Matthildi, enda sá Antony það strax. Þessum unga manni féll Matthildur vel í geð, en því meira, sem þau nálguðust hvort annað, því meira fjarlægði Antony sig. Hann var sem helsærður.

"Þannig liðu nokkrar vikur. Greifinn — það var einkennisnafn þessa unga manns — kom þangað nærri því á hverju kveldi, og gamli maðurinn, sem ekkert vissi um tilhneigingu Matthildar, kunni mjög vel við hann. Ef það kom fyrir, að hann kæmi ekki eitthvert kvöldið, þá gat hún ekki dulið óró sína. Samt var hún enn óákveðin í því, hvort hún ætti að rjúfa heit sitt eða ekki.

"En það leið ekki á löngu, þangað til ástríðu

hennar sigraði. Einn daginn kom Antony að þeim óvörum, og hvíldi hún þá í faðmi greifans.

"Ég ætla ekki að vera margmáll. ...... Þú skilur eflaust tilfinningarnar, sem gagntóku Antony, þær voru næst því að vera brjálsemi.

"Nokkrum mánuðum seinna giftust þau. Antony var ekki til staðar við giftinguna, en hann stóð fyrir utan húsið og horfði á hina ungu og fögru brúður, sem hann sá á pallinum hjá húsinu. Augu þeirra mættust allra snöggvast, og hatrið, sem hún sá í augum hans, gerði hana svo hrædda, að hún varð að styðja sig við mann sinn. Þá hljóp Antony upp á pallinn og hvíslaði nokkrum orðum að henni, sem höfðu þau áhrif, að hún hljóðaði hátt og féll í faðm manns síns. Antony var horfinn.

"Orðin, sem skelfdu hana, voru þessi: Tállynda kona, skjálfa máttu fyrir minni hefnd. Hún skal ofsækja þig og þín börn og krefjast blóðugra fórna, enda þótt þú felir þig niðri í jörðunni. Engin miskunn skal þér veitt, það sver ég. og minn eiður skal ekki líkjast þínum. ....

"Þenna eið efndi Antony. Honum var það ekki nóg, að þessi orð hans kveiktu óslökkvandi hræðslu í huga hennar, sem eitruðu líf hennar og eyðilögðu það að síðustu á ungum aldri. Antony, sem nú hugsaði að eins um að hefna sín, ákvað að hegningin fyrir eiðrof hennar skyldi koma fram á börnunum, og steypa þeim í óafmáanlega siðferðislega spillingu.

"Hann erfði all-mikla upphæð um þetta leyti, sem gerði honum mögulegt, að framkvæma áform sín. Hann elti nýgiftu hjónin eins og skuggi, og alloft hafði hann ánægju af því, að sjá hana fölna, þegar hún varð þess vör, að hann var til staðar í samkvæmum, sem hún sótti.

"Loks flutti greifinn með konu sína á sveitaheimili í nánd við París, til þess að hún hefði betra

næði meðan á barnsfæðingunni stóð, sem fyrir höndum var. Antony dulklæddi sig og settist að í nágrenninu. Matthildur ól stúlkubarn. Sömu nóttina hafði hann skifti á barni Matthildar og andvana fæddu barni, sem hann fékk hjá bóndakonu þar í grendinni, með tilstyrk yfirsetukonunnar. Alt gekk vel. Matthildur hélt, að barnið hefði dáið strax eftir fæðinguna, en Antony flúði í burt með hennar eigið barn.

"Dauða barnið var jarðsett, og foreldrarnir tárfeldu yfir missir frumgetnings síns. Antony fór til Suður-Frakklands, í því skyni að sjá um uppeldi hinnar rændu dóttur.

"Hún skal bæta mér þjáningarnar, sem ég hefi orðið fyrir. Ég skal ala hana upp til þess að hún verði frilla mín, en ekki kona. Þetta verður fyrsti hlekkurinn í hefndarkeðju minni.

"Á efri handlegg stúlkunnar myndaði hann rós, sem táknaði ástina, og utan um rósina myndaði hann höggorm, sem táknaði hatrið."

— — — — — — — —

Við þessar síðustu setningar fór titringur um Elrharð. Honum bauð við svívirðingunum, sem eiðrof móður hans og hatur Crispins höfðu framleitt. ...... Morðingi föður síns ...... elskhugi systur sinnar og ...... hann vogaði ekki að ljúka við þessa vondu hugsun.

"Það er ómögulegt", tautaði hann, ... "hann lýgur að mér. Djöfullinn sjálfur getur ekki hatað svona takmarkalaust. ...... Hann lýgur, þessi þræll".

Greifinn reyndi að hugga sig við þessa skoðun, en við nánari íhugun fann hann að það var ekki mögulegt.

Hann hafði heyrt getið um það, að móðir hans

hefði alið stúlkubarn á Frakklandi, sem hefði dáið. Sömuleiðis hafði hann heyrt minst á ást Crispins til hinnar framliðnu greifafrúar, en kringumstæðurnar að því voru honum ókunnar, og því kom honum frásögnin í bréfinu mjög svo á óvart.

Loks var greifinn aftur orðinn svo hress, að hann gat haldið áfram að lesa bréfið.

— — — — — — — —

"Vertu rólegur, Eberharð — sagði Crispin í bréfinu — því við þessa fregn býst ég við að þú bölvir og vonzkist, vertu rólegur og haltu áfram að lesa.

"Antony lét dóttur Matthildar heita Angelu, því hún átti að verða engill hans, og óx og þroskaðist undir hans umsjá í þorpinu, sem hann bjó í. Hún var orðin 4 ára, og leit út fyrir að verða ljómandi fögur.

"Þá kom fyrir atvik, sem var nærri búið að eyðileggja áform hans.

Hann hafði verið fjarverandi í tvo daga, og þegar hann kom heim, var búið að ræna húsið og Angelu. Hóp af flökkufólki var kent um þetta rán.

"Sorg og reiði Antoníusar var takmarkalaus. Hann leitaði að Angelu í fleiri ár, en árangurslaust.

"Mörgum árum seinna dvaldi hann í Toulosa. Þá gekk flökkumannahópur fram hjá gluggum hans. Fremst í hópnum gekk ung stúlka, sem söng nokkur spönsk lög og lék undir á gígju.

"Fegurð stúlkunnar og sönghæfileikar vöktu eftirtekt Antóníusar. Óljós grunur sagði honum, að þetta væri fósturdóttir hans, svo hann lét sækja hana.

"Undir eins og hann leit á handlegg hennar, þekti hann hana. Gleðin var mikil. Hann hafði fundið Angelu sína. Hann lét sækja flökkumannaforingjann, og spurði hann, hvar hann hefði stolið

telpunni. Fyrst neitaði hann, að hafa stolið henni, en þegar Anthony sannaði eignarrétt sinn með markinu á handleggnum, og sagði hvar hann hefði náð henni, þá þorði hann ekki að þræta lengur og afhenti Antoníusi fósturdóttur hans, en fékk í staðinn peninga.

"Angela varð eftir hjá Antony. Hún var nærri tíu ára að aldri. Antony fékk ágætan kennara handa henni, sem veitti henni tilsögn í tungumálum, sögu, hljóðfæraslætti og söng. Rödd hennar varð svo fögur, að kennarinn undraðist yfir henni og sagði, að með tímanum findi hún ekki sinn líka.

"En Antony gleymdi ekki áformum sínum. Honum tókst að kveikja sterkar ástríður til sín hjá henni, svo að þegar hún var 16 ára, féll hún í faðm hans, fögur, hugfangin og ákaflynd.

"Í sama ítalska skrauthýsinu, þar sem Matthildur hafði einusinni gengið við hlið hans, settist hann nú að með dóttur hennar. Eitt ár nutu þau ástasælunnar á því heimili.

"Ekki sagði Antony henni frá því, að hún hefði áður verið hjá sér, svo hún leit á hann sem þann mann, er hefði frelsað sig úr hinum vonda flökkumannahóp.

Nú fór Antony að leiðast í dalnum. Hann þráði að fullkomna hefnd sína, og langaði til að heimsækja Matthildi í föðurlandi manns hennar.

"Skömmu síðar yfirgaf hann Ítalíu. Þegar hann kvaddi ástmey sína, sagði hann: Sú trygð, sem ég krefst af þér, er trygð sálarinnar. Þú getur hagað þér eins og þú vilt, en gleymdu því aldrei, að þú ert mín, og átt að hlýða kröfum mínum.

"Angela féll í faðm hans og sór honum ævarandi trygð og hollustu — og hún hefir efnt það heit.

"Nú fer ég til Norðurlanda", sagði Antony við

sjálfan sig. "Matthildur, ég skal merja þig eins og vindurinn mer blómin".

"Þegar hann kom til Norðurlanda, var Matthildur dáin. Sorg, iðrun og samvizkukvöl lögðu hann í gröfina.

"En hún skildi eftir son. Hann var 16 ára. ...... Þú þekkir það, sem eftir er, Eberharð.

"Þú veizt, hvernig Antony sáði sínum eitruðu kenningum í huga sonarins við gröf móður hans. Þú veizt, hvernig hann eyðilagði álit sonarins á því fagra, góða og heilaga, — hvernig hann gróðursetti ávexti holdlegra fýsna í hugsun hans, og hvernig hann tendraði óánægju sonarins til hins ráðvanda föður.

"Þegar faðirinn varð þess var, hve vond áhrif gesturinn hafði á son sinn, þá varð Antony að fara burtu. — En kenning hans hafði fest rætur hjá drengnum, sem ekki var mögulegt að eyðileggja.

"Nokkrum árum síðar hittust þeir aftur, kennarinn og nemandinn. Antony varð aftur félagi hans, vinur og kennari. Hann fór með honum til Norðurlanda, og þegar ungi greifinn undi ekki lengur heima, fylgdi hann honum um Þýzkaland, Frakkland, Ítalíu og Austurlönd.

"Antony, sem sjálfur var orðinn félítill, lifði eins og prins á kostnað vinar síns, hvatti hann til losta og lasta og deyddi hjá honum alla iðrunartilfinningu.

"Það var í Ítalíu, sem ungi greifinn sá Angelu fyrst, og fékk þegar ást á henni.

"Antony sá það, brosti en sagði ekkert.

"Greifinn var ríkur. Hann lagði gullfjötra á töframeyna, ... og áður langt um leið, féll Angela í faðm hans,— systirin féll í faðm bróður síns.

"Antony var hinn kátasti og sagði sigri hrósandi: Matthildur, sjáðu börnin þín ......

"Hér endar saga mín, Eberharð. Þú hefir séð,

að ranglæti foreldranna kemur fram á börnunum. Ég get ekki að því gert. Ég hefi aðeins hefnt mín.

"Við flýjum frá heimili þínu með gull þitt, frið þinn og rósemi. Ég hata þig ekki lengur, og hafi ég gert þig ógæfusaman, þá íhugaðu, hvað ég hefi liðið.

"Þú getur auðvitað sagt: Móðir mín er orsök í þessu en ég ekki, ... ég hefi breytt við þig sem vin og þú launar mér það með svikum. Þú hefir steypt mér og systur minni í hið versta díki smánarinnar.

"Þegar þú segir þetta, Eberharð, þá er ég neyddur til að viðurkenna, að þú hafir rétt fyrir þér, en svara jafnframt: ásakaðu mig ekki heldur forlögin.

"Það gengur ósýnilegur, langrækinn andi um heiminn. Grikkir kölluðu hann Nemesis, en kristnir menn nefna hann endurgjald.

"Ég hefi verið boðberi þessa anda, Eberharð. Get ég gert að því? Ég hafði ásett mér að hefna mín — og nú finn ég, að hefndarþorsti minn er slokn-aður.

"Ég hefi hingað til í samræðum við þig, neitað öllum möguleika á iðrun, ég gerði það til að hefna mín, til að eyðileggja hjá þér alla von um betrun. Ég talaði þá andstætt skoðun minni, því eins og ég trúi á hin ósýnilegu lög endurgjaldsins, trúi ég því að betrun og fyrirgefning geti átt sér stað. En engin fyrirgefning fæst án þjáninga. Þín iðrun verður erfið, en hún er möguleg. Nytsöm og alvarleg starfsemi getur frelsað þig frá örvæntingu og brjálsemi. Ég hefi áður talað við þig um skemtanir, að ég tala nú um starfsemi, er af því, að ég aumkast yfir forlög þín. Ég segi þér það satt, að hatri mínu er nú fullnægt.

"Vertu nú sæll, Eberharð. Reyndu ekki að finna okkur, það er gagnslaust. Geymdu hjá þér það, sem ég hefi sagt þér og eyðilegðu þetta bréf. Við sjáumst aldrei aftur.

"Angela verður ekki söngmær hér eftir, hún fylgir mér, hvert sem ég fer. Ást hennar á ég, — þig hefir hún aldrei elskað. — Vertu sæll.

Antony Crispin."

Þegar Eberharð var búinn að lesa bréfið, hné hann ofan á legubekkinn og sat lengi hugsandi. Síðan spratt hann á fætur, reif bréfið í smápjötlur og tróð þær undir fótum sínum.

"Þú, djöfull", tautaði hann. "Þú talar um fyrirgefningu, eftir að hafa steypt mér í það hyldýpi, sem ekki er mögulegt að losna við, ... morðingi föður míns,...... ástmögur systur minnar. ......, Cæsar Borgia, þú varst barn í samanburði við mig".

"Iðrun," segir hann, gagnlegt starf. Ha, ha, ha, hann veit vel, að þetta er að fleygja olíu í eldinn, sem étur mig upp til agna. Hann veit, að þessi orð kveikja eldkyndil í huga mínum, ... vekja nýjan óvin, ... iðranina".

"Í þessum tveimur orðum, iðran og fyrirgefning, sem hann lætur í ljós með falskri hluttekningu, felst fullkomnunin á hans djöfullega hatri. Hann vill kveikja efa í huga mínum,...... efa á því kenningakerfi, sem hann hefir sjálfur gróðursett þar, ... þessu fræðikerfi um trúleysi og tilfinningarlausa eigingirni, sem ég hefi fylgt svo rækilega. Hann vill gera þetta fræðikerfi efasamt, til þess að steypa mér í botnlausa örvæntingu til viðbótar.

"Já, af því hann sá, að slíkt stríð mundi eyðileggja mig. Hann vildi gefa mér bendingu um nauðsynina á að leita fyrirgefningar, af því hann veit, að slíkt er mér ómögulegt".

"Þegar hann var búinn að innræta mér kenninguna um eðlisnauðsyn, sem afsakaði alla mína lesti, þá vill hann ónýta þessa kenningu, svo ég hafi ekkert að styðjast við.

"Það skal honum aldrei takast. Undirstaðan er trygg, ... tryggari en nokkru sinni áður.

"Móðir mín hefir verið óþakklát og eiðrofi. Afbrot hennar leiðir börn hennar í ógæfu. ...... Þau eru saklaus og þó lenda kvalirnar á þeim. Dóttir hennar verður frilla þess manns, sem hún sveik, og síðan fylgikona bróður síns. Sonurinn er morðingi föður síns. ...... Og það á að vera til guð, sem leyfir slíkt".

Eberharð þagnaði um stund. Loks leit hann upp drembilega og sagði:

"Ég er yfirgefin af þeim sem ég elskaði. Nú, jæja, ég geng mína braut einsamall. En ennþá er ekki öll von úti. Það getur lánast að ná þeim. Ég ætla að reyna það".

Eberharð leit út um gluggann. Bjarminn af deginum sást í austri. Hann hringdi, og að fáum augnablikum liðnum kom þjónn inn.

"Láttu beita hestum fyrir vagninn minn", sagði greifinn, "ég ætla að ferðast burt að hálfri stundu liðinni".

Þjónninn hneigði sig og fór.

VIII.

Banasængin.

Meðan þessu fór fram í Óðinsvík, skeðu alls ólíkir atburðir í kofanum, sem húsfrú Sterner var borin inn í. Sárið, sem hestur greifans veitti henni, var ekki hættulegt, en hræðslan, sem þetta óvænta högg orsakaði, leiddi af sér áköf blóðlát, sem leit út fyrir að mundu deyða hana.

Bergholm presti voru gerð boð, hann kom bráðlega, en hafði sent eftir lækni, áður en hann fór að heiman. Honum leizt ekki ráðlegt, að flytja hana úr kofanum, lét því færa þangað rúmföt, nauðsynleg húsgögn, láta rúður í gluggann, kynda eld í ofninum og færa sjúklingnum heitan mat.

Hann sat við rúm hennar langt fram á nótt, talaði við hana huggandi orð, og gerði alt, sem gert varð, til að lina þjáningar hennar. Móritz lá á hnjánum við rúmið hennar, hryggari en unt er að segja.

Í einu horninu stóð Jakob Kron þegjandi, og var honum lítill gaumur gefinn.

Presturinn lofaði móðurinni, að hann skyldi aðstoða son hennar, ef hún dæi, og við það hrestist hún svo, að hún varð jafn-róleg og hún átti að sér.

"Guði sé lof", sagði hún, "sonur minn verður ekki einmana í heiminum, hann eignast föðurlegan vin í þér, — er það ekki?"

"Jú, kona góð. Ég skal ekki yfirgefa hann. Hann skal eiga heima hjá mér. Ég er að sönnu fátækur, en guð hjálpar mér sökum þessa góða áforms".

"Þú ert verndarengill þeirra fátæku", sagði móðirin, "en guð blessar þig og þín börn í staðinn. Öll þessi ár hefi ég geymt dálitla peningaupphæð handa syni mínum, sem ég fékk fyrir skartgripi, er maður minn gaf mér. Þeir eru innan í böggli í einni skúffunni í skattholinu. Við hliðina á honum er annar böggull, sem er verðmeiri. Mér þætti vænt um, að þú vildir færa mér þessa böggla áður en ég dey. Skattholið er heima hjá þér, en hérna er lykillinn".

"Þú hefir geymt peninga handa syni þínum öll þessi ár", sagði presturinn, "þrátt fyrir neyðina og skortinn. Móðurhjarta, móðurást, þú er sterkari en neyðin, sterkari en dauðinn —"

"Herra prestur", greip hún fram í fyrir honum, "viltu fara mér þessa böggla og lítinn gullhring með bláum steini, sem liggur í sömu skúffu og þeir? það er síðasta endurminningin um hann".

"Ég skal sækja þá, ... ég skal fara strax", svaraði presturinn og stóð upp. "Fáðu mér lykilinn".

Húsfrú Sterner rétti honum lykilinn.

"Ætlarðu að fara í kvöld?" spurði hún. "Er það ekki of seint, mér finst ég vera búin að vera hér margar klukkustundir".

"þjáningastundirnar eru langar", sagði presturinn "Enn eru að minsta kosti tvær stundir til sólarlags, svo birtan er nóg".

þegar presturinn var að fara, sagði hann:

"Áður en ég fer langar mig til að vita, hvernig þetta óhapp atvikaðist, ég veit að það var hestur, sem slengdi þér niður. En hver sat á baki hans?"

"það veit ég ekki", svaraði húsfrú Sterner. "Máske Móritz viti það?"

"Mennirnir voru tveir, en sá, sem reið þeim hesti, er feldi þig og særði, var greifinn í Óðinsvík".

"Hver? Hvað segirðu, barnið mitt?" spurði móðir hans áköf. "Hver var það?"

"það hefir þá verið Stjernekrans greifi", sagði presturinn, sem ekki tók eftir geðshræringu sjúklingsins. "Og hann hélt leiðar sinnar, án þess að skeyta um ógæfuna, sem hann var valdur að?"

"Já", svaraði Móritz, "hann gaf sér ekki tíma til þess, hann var á veiðum með mörgum öðrum mönnum".

"Herra, þínir vegir eru undarlegir", sagði sjúklingurinn nötrandi. "Slengt um koll af honum, — troðin í hel af hestinum hans —— Guð minn góður!"

Hún lyfti höndunum og hreyfði varirnar. Máske hún hafi verið að biðja fyrir morðingja sínum.

"þetta er ómannlegt", sagði presturinn reiður.

"En ég skal segja honum sannleikann. Hann hefir frillu hjá sér, og á meðan hann heldur samkvæmi og skemtanir fyrir hana, deyr þessi vesalings kona, sem hann rak fyrst í burtu úr húsi sínu, og myrðir hana svo ...... þetta er svívirðilegt".

Presturinn gekk burtu tautandi.

Nú varð algjör þögn, ekkert heyrðist nema grátekki í Móritz. Húsfrú Sterner sofnaði, en Móritz kné́féll við rúmið eins og áður. Þá lagði Jakob Kron hendi sína á öxl honum.

"Drengur minn", hvíslaði Jakob, "mamma þín sefur. Komdu út með mér eitt augnablik, ég ætla að segja þér nokkuð".

Móritz fór út með honum.

"Móritz", sagði Jakob, þegar þeir voru komnir út, "ég ætla að kveðja þig, forlög mín leyfa mér ekki að vera hér lengur, en eins vil ég biðja þig áður en við skiljum".

"Hvað get ég gert fyrir þig?" spurði drengurinn.

"Þú hefir skartgrip, sem ég hefi átt", sagði Jakob. "Láttu mig fá hann, því þessi gripur leiðir ógæfu yfir þann, sem geymir hann. Mér getur hann ekkert ilt gert, því ég er eins ógæfusamur og ég get orðið. Láttu mig því fá hann".

"Nei", sagði Móritz. "Þú sagðir einu sinni, að ég mætti halda honum, enda fékk ég hann með því, að leggja líf mitt í hættu".

"En hann hefir kostað mig miklu meira", sagði Jakob. "Enda verður hann mér nauðsynlegur að nokkrum árum liðnum, þegar áform mitt, sem ég er að byggja, er fullkomnað. Hann leiðir að eins ógæfu yfir þig".

"Ó", sagði Móritz og ypti öxlum, "ég trúi engu slíku. Þennan skartgrip geymi ég fyrst um sinn. Þurfir þú hann eftir nokkur ár, þá getur þú fundið mig, og ef mér líkar áform þitt, skaltu fá hann".

"Gættu þín", sagði Jakob. "Ég aðvara þig í annað sinn. Þú þekkir ekki alla sögu rafhjartans".

"Nei", sagði Móritz, "þó að óláníð hafi elt þá, sem áttu hann, þá er ég ekki það barn, að ímynda mér, að þessi litli steinn hafi nokkur áhrif á forlög mín".

"Segðu þetta ekki ...... hlustaðu nú á", svaraði Jakob: "Þenna litla skartgrip gaf faðir minn fyrri konu sinni, og sjást enn fyrstu stafirnir í nafni hennar á gullumgerðinni. Hún hengdi rafhjartað um háls sér til minningar um hjartagæzku manns síns, en þessi hjartagæzka entist ekki lengi. Tár hennar féllu á rafhjartað, sem auðveldara hefði verið að mýkja, en hjarta manns hennar. Þú veizt, að faðir minn er ofstopi og þrælmenni í lund. Einu sinni misþyrmdi hann konu sinni í ásýnd eins þjóna sinna. Þá slitnaði festin, sem rafhjartað hékk í, svo hann hélt á því í hendi sinni. Kona hans dó af sorg og óánægju, en rafhjartað gaf hann móður minni, sem hann feldi ástarhug til um stundarsakir. ...... Hitt veizt þú. Þú veizt, að hún dó í fátækt, að sonur hennar, sem erfði þenna grip, varð fyrir alls konar óhöppum, og síðan hann kom í þínar hendur hafa vonir þínar brugðist, þínar barnslegu, eðallyndu eftirvæntingar orðið að engu. Fáðu mér því skartgripinn".

"Nei", svaraði Móritz, "þrátt fyrir allar þessar bendingar ætla ég að geyma hann. Ég hefi grun um, að ég hafi gott gagn af honum einhverntíma".

"Trúir þú ennþá á lukkuna?" sagði Jakob. "Ertu ekki enn búinn að skilja, að það er engin gæfa til fyrir fátæklinga? Veiztu ekki, að þú verður kúgaður, að minsta kosti á meðan þú kyssir hönd þá, sem slær þig?"

"Ég ætla ekki að kyssa hana", sagði Móritz, "ég ætla með dugnaði að brjóta mér braut og verða

sjálfstæður, og lifi móðir mín, veit ég að það lánast"

"En hún deyr, drengur minn, hún lifir ekki til morguns".

"Ég trúi því ekki", sagði Móritz, "vil ekki trúa því, ... og komi það fyrir, þá dey ég líka".

"Og morðingi hennar á að lifa við allsnægtir", sagði Jakob og hló. "Nei, drengur minn, þú verður að lifa til að hefna hennar".

"Lögin skulu hefna hennar. Morðingjanum verður hegnt".

"Lögin? Minstu aldrei á lögin. Hefirðu gleymt grísku líkingunni: Lögin eru sem köngulóarvefur, litlu flugurnar hanga fastar í honum, en þær stærri rífa sig í gegn um hann og fljúga sína leið. Greifinn verður í hæsta lagi sektaður um tíu dali, ef hún deyr af meiðslunum. Þetta kalla menn slysabætur. Lögin hegna aðeins fyrir verknaðinn. Skeytingarleysið og grimdina, sem hann sýndi, kæra þau sig ekkert um. Það er sjálfshefndarinnar að jafna slíkt".

..."Þú segir satt", sagði Móritz hugsandi. "Það er ekkert réttlæti til, hvorki í hegningu né umbun á þessari jörð. Ég ætla því að lifa til að hefna mín. Ég finn að ég get það, þrátt fyrir fátækt mína".

"Og þú ætlar þér að halda þessum skartgrip, sem ég trúði þér fyrir?" sagði Jakob.

"Já, þú hefir enga heimild til að heimta hann".

"Nú, geymdu hann þá. Vertu sæll."

"Hvert ætlarðu nú að fara?" spurði Móritz, "áttu ekkert heimili?"

"Nei, en ég á dóttur, og að henni ætla ég að leita".

"Dóttur?"

"Já, manstu ekki að ég sagði þér, að þegar ég komst að ótrygð hennar, þá rak ég hana í burtu, og flúði svo sjálfur frá þeim bletti, sem ég bjó á með henni. Síðan hefi ég ekki séð hana. Ég hefi flakk-

að um heiminn og reynt að gleyma henni, en árangurslaust. Fyrir nokkrum tíma síðan heimsótti ég þorpið, þar sem við bjuggum saman svo sælu lífi, en svo stuttan tíma. Þar var mér fengið bréf frá henni og í því sagði hún mér, að hún hefði alið dóttur, sem ég væri faðir að, og sór þess dýran eið, að þetta væri sannleiki. Hún kvaðst hafa gefið dóttur okkar nafnið Helen, og ætlaði nú til Stokkhólms að vinna fyrir sér og henni. Hún skoraði á mig að finna sig, ekki sín vegna, heldur barnsins okkar, sem yrði einmana og hjálparlaust, ef sín misti við. Ég flýtti mér til Stokkhólms, leitaði hennar þar í heilt ár, án þess að finna hana, yfirgaf svo höfuðborgina aftur í örvæntingu, en nú ætla ég þangað enn til að endurnýja rannsókn mína".

"Vesalings Jakob", sagði Móritz, sem vorkendi honum svo mjög, að hann nærri gleymdi sínum eigin sorgum. "En hvernig ferðu að viðhalda lífinu?"

"Ég lifi af vinnu minni, sagði Jakob og hló tryllingslega, "eða réttara sagt, af glæpum mínum".

"Glæpum þínum?" endurtók Móritz með hryllingi.

"Já, mannfélagið hefir útskúfað mér. Enginn vill hjálpa mér til að lifa á heiðarlegan hátt, sem svo er kallað. Hvað ætti ég annað að gera, ... deyja úr hungri? Það er auðvitað samkvæmt siðferðiskenningunni, sem ekki vill leyfa manni, sem er að fram kominn af hungri, að stela brauðbita frá þeim, sem hefir meira en hann þarf. En ég er enginn siðfræðingur, ég er örlagatrúarmaður. Hafi forlögin ákveðið ógæfu og glæpi fyrir einn, en gæfu og dygðir fyrir annan, þá eiga mennirnir enga sök á því að það er þannig. Viljinn er ekki einhlítur, það þykist ég hafa reynt".

"Það er þá eins og mig hefir lengi grunað", sagði Móritz og sneri sér frá honum. "Þú ert þjófur",

"Já, en ekki vanalegur þjófur", svaraði Jakob og brosti einkennilega. "væri ég vanalegur þjófur, þá gengi ég ekki í tötrum".

"Skýrðu það fyrir mér", sagði Móritz og leit á hann undrandi.

"Ég hefi sett mér vissar reglur viðvíkjandi þjófnaði", svaraði Jakob. "Þegar ég brýzt inn einhversstaðar, og sé þar hrúgur af peningum, ef til vill fleiri þúsund dali, og mat og fatnað við hliðina á þeim, þá læt ég peningana kyrra, en tek matinn og fatnaðinn. Heldurðu að vanalegur þjófur mundi fara svona að?"

"Nei, hann mundi taka peningana".

"Já", sagði Jakob, "en þannig haga ég mér ekki, og nú skal ég segja þér af hvaða ástæðu. Þjófnað álít ég í sjálfu sér ranglátan og skammarlegan, því þegar maður, sem hefir það sem hann þarf, stelur frá öðrum, þá gerir hann það af ágrind, en slíkar ástríður eru gagnstæðar mannlegu eðli, sem skipar okkur að bera virðingu fyrir annara réttindum. En þegar maður, sem er útskúfaður úr mannfélaginu, og ekki getur á neinn hátt fengið að vinna fyrir sér með heiðarlegum hætti, stelur að eins því, sem hann þarf í það skiftið til að seðja hungur sitt eða hylja nekt sína, frá þeim ríku, sem hafa meira en þeir þurfa, þá skilst mér ekki að hann sé sekur. Þetta er mín lífs-

"Það má segja margt á móti henni", sagði Mór-

skoðun. Hvað segir þú um hana?"

itz, "fyrst og fremst það, að með miskunnsemi góðra manna yrði þér máske mögulegt, að fá það sem þú þarft".

"Miskunnsemi?" sagði Jakob ákafur, "heldurðu að ég hafi ekki reynt það. Heldurðu ekki að ég hafi verið betlari áður en ég varð þjófur? Jú, góði minn, ég hefi reynt hvorttveggja. Þegar ég bað um ölmusu, yptu menn öxlum og sögðu: Þú ert ungur og röskur, hvers vegna vinnurðu ekki? — Af því ég

fæ enga vinnu. — Hvað kemur til þess?' — Af því ég hefi verið í betrunarhúsinu. — Hamingjan góða, betrunarhússlimur, nei, flýttu þér burtu. Þannig enduðu vanalega beiðnitilraunir mínar, svo ég varð neyddur til að stela".

"En þú erfðir fjármuni", sagði Móritz, "þið áttuð dálítið bóndabýli í Vestur-Gautlandi, ef ég man rétt. Hvers vegna seldurðu það? Og hvað gerðirðu við peningana, sem þú fékst fyrir það?"

"Hvers vegna seldi ég landið mitt?" svaraði Jakob ákafur. "Ó, barnið mitt, af sterkri örvæntingu, sem var líkust brjálsemi, ég vissi naumast hvað ég gerði, og gat því síður athugað afleiðingarnar. Ég hefi sagt þér frá ótrygð konu minnar. ...... Þú skilur máske tilfinningar mínar einhverntíma seinna. Og vertu nú sæll".

Jakob rétti drengnum hendi sína, sem hann hikaði ekki við að taka í og þrýsta með hlýrri hluttekningu, enda þótt hann vissi, að hún hefði verið notuð til þjófnaðar.

"Vertu sæll, vesalings maður", sagði hann. "Ég óska, að þér lánist að finna það, sem þú leitar að, og að það færi sálu þinni frið".

Jakob svaraði engu, hann þrýsti hattinum ofan á höfuð sitt og fór burt.

Móritz stóð lengi og horfði á eftir honum. "Undarlegu forlög", tautaði hann, "sem látið mig mæta manni þessum hvað eftir annað. Hver er tilgangur ykkar með það?"

Hann stóð enn í djúpum hugsunum, þegar stutt var á herðar hans, og vingjarnleg rödd sagði:

"Hingað er ég aftur kominn, vinur minn. Hvernig líður móður þinni?"

"Hún sefur, herra prestur".

"Gott, máske það lánist, að bjarga lífi hennar,

Læknirinn getur samt ekki komið fyrr en á morgun: Sendimaðurinn var kominn aftur".

"Þú ert svo góður, prestur minn. Eigum við ekki að koma inn?"

"Já. Ég er með báða bögglana, sem hún bað um. Við skulum fara inn".

Húsfrú Sterner svaf ennþá, þegar þeir komu inn í kofann. Þeir fóru mjög hægt, settust niður og fóru að tala saman í lágum róm, bíðandi þess að hún vaknaði.

Loks hreyfði hún sig. Móritz flýtti sér að rúminu og kysti á enni hennar.

"Ert það þú, sonur minn?" spurði hún veiklulega.

"Já, mamma, það er ég. Hvernig líður þér?"

"Betur, sonur minn; ég verð bráðum albata. Er presturinn kominn aftur?"

"Hér er ég, kona góð", sagði presturinn um leið og hann gekk að rúminu, "og hérna eru bögglarnir og gullhringurinn, sem þú baðst mig að sækja".

"Þökk fyrir", svaraði veika konan um leið og hún með erfiðismunum settist upp í rúminu og þrýsti hringnum, sem presturinn fékk henni, að vörum sínum. "Þökk fyrir, og vertu nú vottur að erfðaskrá minni", bætti hún við með blíðu brosi.

"Móritz" — sagði hún ennfremur — "minni böggullinn hefir að geyma dálitla peningaupphæð, sem ég eins og þú veizt hefi lagt til hliðar í mörg ár handa syni mínum. Það hefir ef til vill verið rangt af mér, að setja peningana ekki á vexti, svo upphæðin hefði aukist, en ég var svo hrædd um, að ég kynni að missa þetta fé, það eina, sem ég gat látið þér í té, ef ég dæi áður en uppeldi þínu væri lokið. Ég veit þú skilur þennan ótta, enda þótt þú kunnir að álíta hann óþarfan. Þegar mín nýtur ekki lengur við, mun Bergholm prestur geyma og ráðstafa þessum peningum, þangað til þú þarft á þeim að halda. Ég

ætla að biðja þig að fara sparlega með þá, og minnast þess, að móðir þín geymdi þá handa þér, þrátt fyrir fátækt sína og neyð. Viltu lofa því, elskan mín?"

"Já, já", sagði drengurinn snöktandi. "Minning þín skal vera mér heilög, móðir mín".

"Ég held það, ... ég vona það, barnið mitt. En hlustaðu nú á".

"Hinnn böggulinn, þann stærri, fæ ég þér sjálfum til geymslu. Það er erfðaskrá föður þíns, sem máske getur komið þér að miklu gagni á ókomna tímanum; en þú mátt ekki opna hann fyrr en á tuttugasta fæðingardegi þínum. Það var skilyrði föður þíns. Viltu ekki hlýða því, sonur minn?"

"Ég sver þér þess dýran eið, ástkæra móðir, að uppfylla það skilyrði", sagði Móritz alvarlegur, lagði aðra hendina á hjartað á meðan hann tók á móti bögglinum af móður sinni með hinni, — "ef ég brýt eið minn, má ógæfan hegna mér".

"Eiður þinn er heilagur, sonur minn. Bæn deyjandi manneskju er að eins lítilsvirt af þrælmennum", sagði presturinn.

"Og þessi hringur", sagði hún, um leið og hún lét hann á fingur sinn, "þessi hringur verður að fara með mér í gröfina".

"Í þessu efni skal einnig þinn vilji ráða, móðir mín, — en talaðu ekki um gröfina, ... ekki ennþá. ...... Þú gerir mig hræddan".

"Sonur minn", sagði hin deyjandi kona, um leið og unaðslegt bros breiddist yfir svip hennar, sem dauðinn var búinn að setja merki sitt á, "gráttu ekki, sonur minn, ... við skiljum, en við sjáumst aftur. Kvöldið nálgast, hið sorglega kvöld lífsins, ... fyrir mér er það bjart, endurnærandi eins og dropar daggarinnar fyrir sviðnar rósir. Ég hefi þjáðst mikið, barnið mitt. Viltu ekki unna móður

þinni þeirrar hvíldar, sem dauðinn einn getur veitt henni? ...En áður en ég fer þangað, hvaðan engin aðvarandi rödd getur látið til sín heyra, verð ég að gefa þér eitt ráð enn, biðja þig ennþá, ... nei, krefjast af þér eins loforðs enn".

"Talaðu, mamma, ég heyri".

"Móritz, enda þótt þú sért ungur, hefir þú fengið að reyna beiskju lífsins, orðið að stríða við storma mótlætisins. Þú hefir orðið fyrir háði og fyrirlitningu af þeim, sem stóðu ofar í metorðastiganum en þú, þeim ríku og voldugu, sem fátæklingarnir kalla gæfusama. Ég er hrædd um, og hefi lengi verið hrædd um, að þetta hafi myndað gremju í huga þínum, kveikt efa í þinni ungu sálu, að þú hafir hugsað: — og það er svo eðlilegt, að slíkar hugsanir hafi lifnað hjá þér — er það mögulegt, að til sé réttlátur guð, sem lætur okkur, sem erum góð og dygðauðug, örmagnast af eymd, á sama tíma og hinir vondu, harðúðgu, miskunnarlausu lifa við allsnægtir? .... Segðu mér, hvort þú hafir ekki hugsað þannig, sonur minn?"

"Ó, mamma, mennirnir hafa breytt svo illa við mig ...... og þú ...... sem ég elska meira en mitt eigið líf ...... þú deyrð ...... sundurtroðin af hestum kúgara okkar —"

"Það er satt, sonur minn, að ákvarðanir hins eilífa virðast okkur oft óskiljanlegar, ... já, jafnvel ranglátar. Það er satt, að á jörðunni sést all-oft ekkert jafnvægi á milli hegningar og umbunar ...... en hvað sannar það? Þessi ungi maður, sem kaldur og kærulaus lét hestinn sinn hlaupa yfir mig, ... heldur þú að hann á þessu augnabliki sé gæfuríkari en þú? Hvers vegna köllum við hann lánsaman? Sökum auðs hans, metorða og valda? Ó, sonur minn, hvers virði er þetta lán, þegar enginn friður býr í huganum, enginn innri sálarauður til? Efast þú

um réttlæti guðs af því, að hann skiftir gjöfum sínum misjafnt milli mannanna? Sé svo, líttu þá inn í huga hins ríka, iðrunarlausa manns, þar er ormurinn sem nagar, ... nagar um alla eilífð.

"Gættu þín þess vegna, sonur minn, að fella ekki rangan dóm. Þú veizt, að endir þessa lífs er ekki endir alls. Á kveik lífsins verður aftur kveikt hið eilífa ljós. Hvers vegna ætti þá jarðlífsins mótlæti að mynda hjá oss örvæntingu?

"Trúleysið er synd, varastu það. Þó að myrkrið umkringi þig í þessum heimi, áttu að muna eftir því, að stjörnur ástarinnar bera næga birtu undir eins og út úr myrkrinu kemur. Varastu forlagatrúna og trú á tilviljanir, slík trú er eyðileggjandi. Hlustaðu á röddu móður þinnar, sem lifði að eins fyrir þig, sem elskaði þig áður en þú gazt endurgoldið þá ást með þinni. Lofaðu mér því, að þú viljir halda fast við dygðauðugt framferði, rækja þína æskutrú og aldrei frá henni víkja, hata aldrei, hefna þín aldrei".

Þessi blinda, deyjandi kona breiddi út faðminn móti syni sínum, sjónlausu augun virtust enn einu sinni vilja sjá andlit sonarins í gegn um myrkrið.

"Ó, sonur minn, lofaðu mér þessu, lofaðu mér því, að þú viljir vera dygðugur og trúrækinn. Ef þú vilt að ég geti dáið með frið í hjarta mínu, þá lofaðu mér þessu".

"Móðir mín, ég skal hlýða þér, ég skal gera alt, sem í mínu valdi stendur", sagði Móritz grátandi. "Ég skal ekki gera þér minkun með minni hegðan, því skal ég lofa þér".

"Þú lofar því, að vilja elska bræður þína, einnig þá, sem ofsækja þig? Þú lofar því, að vera mildur og sáttgjarn?"

"Því lofa ég þér, móðir mín".

"Guði sé lof, þá get ég dáið róleg. Ég hefi gefið

þér þann bezta arf, sem ég gat, barnið mitt. Ástin og trúin eru akkeri lífsins, ... án þeirra verður skipinu ekki bjargað".

Hún var örmagna og þagnaði. Hryggur og þögull horfði Móritz á föla andlitið hennar.

"þetta er kona", sagði Bergholm prestur við sjálfan sig, um leið og hann þerraði tár af augum sér — "sem kann að líða, elska og deyja. Hún þarf engan sálusorgara".

"Móritz", hvíslaði móðir hans með þverrandi röddu, "ó, ég vildi ég gæti ennþá einu sinni áður en ég dey, fengið að sjá elskulega svipinn þinn. En það er myrkur fyrir augum mínum".

"Ég er bænheyrð", sagði hún alt í einu, og settist upp til hálfs með mikilli áreynslu. "þökk sé þér, eilífa forsjón. Guðdómlega ást, þú hefir heyrt bæn mína. Ég sé þig ...... ég sé þig, barnið mitt".

Undrandi leit Móritz í augu móður sinnar, sem nú voru ekki lengur myrk, en geisluðu með yfirnáttúrlegum bjarma.

"Ég sé þig", — endurtók móðir hans, og lagði báðar hendur sínar um háls honum — "guð hefir gefið mér sjónina aftur um nokkur augnablik, svo að ég geti tekið endurminninguna um minn elskaða son með mér til hins ókunna lands. Dýrð sé honum. Nú dey ég ánægð. Vertu sæll, sonur minn, ... sonur minn".

Sonur minn! ...... voru síðustu orðin, sem hin deyjandi kona talaði, ... handleggir hennar urðu máttvana, ... hún hné aftur á bak, hreyfingarlaus, — dáin.

"Hún sá", tautaði Bergholm prestur. "Já, það er kraftaverk ástarinnar".

En Móritz sá hvorki né heyrði neitt. Frá sér numin af örvæntingu, þrýsti hann hendi móðurinnar að vörum sér. (Endir 1. deildar).

Önnur deild.

ÞRIÐJI KAFLI.

I.

Fátækur stúdent.

Saga þessi byrjar aftur fjórum árum síðar. Það, sem hefir komið fyrir sögupersónurnar á þessum árum, verður sagt seinna.

"Fram að þessu hefir alt gengið vel", sagði Móritz við sjálfan sig, um leið og hann gekk inn í íbúðarherbergi sitt og kastaði nokkrum bókum á borðið, "ég hefi verið reyndur í grísku, heimspeki og sögu, og kennararnir í þessum vísindagreinum hafa lýst því yfir, að þeir væru ánægðir með mig. Þá eru þessar þrjár námsgreinar búnar, og eftir eru að eins tíu ,..... tíu, — ó — ég lýk þeim á einu ári, vona ég".

Það var komið fram í miðjan febrúar og orðið dimt, svo Móritz kveikti.

"Það er all-mikill kuldi hérna", sagði unglingur-

inn við sjálfan sig ennfremur, "og ég hefi hvorki eldivið né peninga eins og stendur. Það er hýsna erfitt fyrir námsmann, að vera eldiviðarlaus, og þó enn erfiðara fyrir rithöfund, eins og mig. Blekið frýs í blekbyttunni og hugmyndirnar í heilanum. Jæja, það verður nú að vera þannig, á morgun breytast kringumstæður mínar, ef til vill. Á morgun er ég fullra tuttugu ára að aldri, og þá eiga þessi skjöl, sem ég hefi geymt sem sjáaldur auga míns í meira en fjögur ár, erfðaskrá hinnar framliðnu móður minnar, ekki lengur að vera mér hulinn leyndardómur".

Móritz tók nú böggulinn, sem móðir hans hafði afhent honum á banasæng sinni, og skoðaði hann. Innsiglið var ennþá heilt, því Móritz hafði efnt þann eið, sem hann sór, þegar hann veitti bögglinum móttöku.

"Ég skal hreinskilnislega viðurkenna það", bætti hann við, "að ég er mjög forvitinn, en ég verð samt að stjórna löngun minni ennþá nokkrar klukkustundir. — Ó, móðir mín, mín ástkæra, ógleymanlega móðir, líttu niður til sonar þíns á þessari stundu, láttu það gleðja þig, að hann hefir efnt það loforð, sem hann gaf þér. Ennþá er meðvitund mín hrein, engin óheiðarleg breytni, ekkert léttúðarfult svall loðir við hana. Ég hefi haft einlægan vilja, nám mitt hefir verið alvarlegt, eins og rannsóknir mínar um uppsprettu sannleikans".

Móritz settist og féll í djúpar hugsanir. Hann hafði breyzt all-mikið síðan við sáum hann frá sér numinn af sorgarkvölum við banabeð móður sinnar. Fallega, hörundsbjarta ennið, sem dökkir, hrokknir hárlokkar umkringdu á þrjá vegu, andríku, hreinu og einbeittu svipdrættirnir voru kyrrir, en fjör þeirra var rénað, rósirnar höfðu flúið fyrir næturvökum og áhyggjum, drættirnir út frá vörunum virtust benda á að hann væri ekki lengur barn, ekki einu sinni ung-

lingur, heldur maður, sem lífsbaráttan hafði veitt bráðan þroska.

Móritz Sterner var ekki hugreikull, hin baráttuiíka æfi hans hafði komið í veg fyrir það. Stefna hans var alvarleg, aðallega viðvíkjandi sálarlífinu. Sterkir vonardraumar lúrðu enn í instu afkimum huga hans, hitaríkt ástríðufræ var þar einnig geymt, en óbifanlegt viljaþrek hafði haldið þeim innan þeirra takmarka, sem hin árrisula skynsemi hafði sett þeim.

Eins áreiðanlega eins og skelfiskurinn geymir perluna, hafði Móritz geymt minningu móður sinnar allan þann tíma, sem liðinn var síðan hún dó. Ávalt stóð hún lifandi fyrir hugskotssjónum hans, ... hvert augnablik sá hann hreina, engilbjarta svipinn hennar. ...... Hún var samvizka hans, verndarengill hans gegn freistingunum, huggun hans í mótlætinu. Það, sem fram fór við banabeð hennar, hafði fært hugarstefnu hans í rétta átt, sem áður var á talsverðu reiki, ... hann efaðist ekki lengur um algóða forsjón, því þá hefði hann líka mátt efast um móður sína, efast um tilveru hennar, um endurfundi eftir dauðann, en það vildi, það gat hann ekki. Forlagatrúin, frelsisneitunin, sem Jakob Kron hafði reynt að gróðursetja hjá honum strax í æsku, sem hinu þungbæra mótlæti barnsáranna hafði nær því tekist að frjófga, kulnaði út, þegar móðir hans yfirgaf hann og lífið. Unglingurinn hafði aftur tekið að sér barnatrúna, eins og hann lofaði henni, — hann hafði í auðmýkt leitað hins eilífa, og fundið hann. ......

Hann var nú hólpinn, en því miður geta ekki öll börn, sem fyrir neyð og þjáningum verða, notað endurminningu móður....ar fyrir akkeri lífs síns.

Í fjármunalegu tilliti höfðu síðustu fjögur árin verið róleg og áhyggjulaus fyrir Móritz, ólík þeim undangengnu að því leyti. Fyrir meðmæli Bergholms prests hafði hann strax fengið kennarastöðu á

heimili nokkru, þar var honum sýnd jafn bróðurleg viðbúð, sem væri hann einn af ættingjunum. Honum hlotnaðist, að ná fullu trausti húsbónda síns, og þegar hann áleit sjálfan sig hæfan til að byrja háskólanám, fékk hann leyfi til að taka báða lærisveina sína með sér til Uppsala, enda leið honum þar í alla staði vel fyrsta árið. Til allrar ógæfu dó faðir lærisveina hans, ekkjan hafði ekki efni á, að borga fyrir þá í Uppsölum, og varð því að taka þá heim. Móritz, sem misti kennarastöðu sína af þessum ástæðum, varð nú að taka til peninga þeirra, sem móðir hans hafði skilið eftir handa honum í vörzlum Bergholms prests, og sem fram að þessu höfðu [illegible] á vöxtum.

Með hinni mestu sparsemi, einmana lífi, hvíldarlausu og alvarlegu námi, gat Móritz komist áfram. Nú var þessi hjálp þrotin, og þó var eitt ár eftir enn þangað til hann gat náð hinu áreiðanlega takmarki, lárberjum vísindanna.

Móritz hafði sjaldan eða aldrei tekið þátt í hinum algengu stúdenta skemtunum. Hugsun hans var of alvarleg og of háð vísindalegum rannsóknum til þess, að hann gæti tekið þátt í og haft ánægju af hinum sömu leikjum og hinir fjörugu, lundglöðu námsbræður hans. Félagar hans álitu hann því vera rannsakara, "lestrarbelg", eins og það er kallað í daglegu tali, og eftir nokkrar árangurslausar tilraunir til að vekja hjá honum meira lífsyndi, létu þeir hann eiga sig og gáfu honum engan gaum.

Móritz las, hugsaði og rannsakaði með sama áhuganum nú og hann hafði gert frá æsku, sem oftar en einu sinni kom Bergholm presti til að segja: — "Með tímanum verður þú föðurlandi þínu til sóma, drengur minn".

Bergholm prestur hafði veitt honum góða tilsögn, bæði í gömlu og nýju málunum, enda kom það honum að góðu um þetta leyti. Hann veitti nokkrum

stúdentum tilsögn í ensku og ítölsku, sem raunar voru eldri en hann, en höfðu ekki fyr átt kost á, að læra þessi mál. Tilsögn þessi var hin eina tekjugrein, sem þessi fátæki unglingur hafði, síðan arfur hans eftir móðirina var þrotinn.

Þareð Móritz var fátæktinni vanur, gat hann betur borið þann skort, er henni fylgir, heldur en margir aðrir mundu hafa getað. Hann kvartaði aldrei, ekki einu sinni við kennara sinn og vin, Bergholm prest, sem hann stóð þó í tíðu bréfasambandi við. Hann hafði tekið þá þolinmæði að arfi eftir móður sína, að líða skortinn þegjandi. Eins og hún, forðaðist hann alt, sem ölmusa gat heitið. Væri hann eldiviðarlaus, bjó hann við kuldann, heldur en að biðja aðra um hjálp, heldur en að komast í skuldir, sem hann var ekki viss um að geta borgað, lifði hann við mjög lélega fæðu — í fám orðum, hann ásetti sér, að komast áfram af eigin orku án annara hjálpar.

Þó að Móritz tæki sjaldan þátt í lífsgleðinni kring um sig, var hann þó ekki með öllu vinalaus. Hann hafði kynst tveimur stúdentum, sem hugsuðu líkt og hann, og við þá festi hann trygga vináttu. Þeir heimsóttu oft hver annan og skiftust á hugsjónum og ímyndanadraumum.

Því Móritz dreymdi stundum, — t. d. eins og núna, þar sem hann sat með böggul móður sinnar fyrir framan sig, og studdi hönd undir kinn í djúpum hugsunum.

Við skulum hlusta á hugsanir hans.

"Herbergi þetta er dimt, kalt og ógeðslegt, ... en hvað gerir það? ...Að tveim árum liðnum verður það öðruvísi, — þá skal vilji minn og atgerfi andans í sameiningu brjóta mér braut. Ég skal binda frægðarinnar lárberjasveig við nafn mitt, til þess að gleðja þig, móðir mín, í hinum himnesku bústöðum".

"Þó mér sé kalt, og þó ég sé svangur um nokkur ár, hvað gerir það? Vonin gefur mér þrek til að þola alt,...... von um sigur ókomna tímans, sem ég sjálfur vinn".

"Að lifa er að líða -- það var alt af þitt máltæki, móðir mín — og maður verður að líða með geðfestu. Hvað er líka þessi skortur, sem ég nú verð að þola, í samanburði við æskusorgir mínar? Þá varð ég að þreskja í hlöðunni til að vinna fyrir fæði mínu og minnar blindu móður, sem ekki var lengur fær um, að sjá fyrir okkur ......

"Já, morgun lífs míns var dimmur, hulinn þungum skýjum, en miðdagsstund þess og kvöldið mun verða bjartara".

Nú voru dyrnar opnaðar, svo hugsanir Móritz trufluðust, og inn kom ung og falleg stúlka, en fátæklega klædd.

"Hvert er erindi þitt, barnið mitt?" spurði Móritz, um leið og hann veitti henni náið athygli.

"Ég kem til að búa um rúmið þitt, herra", svaraði unga stúlkan. "Móðir mín er veik, og getur það því ekki".

"Ó, þú ert þá dóttir hegðanprúðu þjónustunnar minnar?"

Stúlkan játaði því.

"Nú, og hvað heitir þú?"

"Helen".

"Einmitt það. og þú segir að mamma þín sé veik?"

"Já, herra minn, hún er veik af köldu".

"Vesalings barn", sagði Móritz, "það er líklega eins ástatt fyrir ykkur og mér, að þið eruð eldiviðarlausar?"

"Já, við erum eldiviðarlausar, ert þú það líka?"

"Já, en ég ætla að útvega eldivið á morgun,

bæði fyrir mig og ykkur, ég kenni í brjóst um mömmu þína. Hvar eigið þið heima?

Í bakhýsi í endanum á Svartabekkjargötunni. Þú ert góður maður, ef þú hjálpar okkur".

"Ég skal finna ykkur á morgun", sagði Móritz. Hvað ertu gömul, stúlka mín??"

"Bráðum fjórtán ára".

"Ertu fædd í Uppsölum?"

"Nei, við vorum fyrst nokkur ár í Stokkhólmi, en þegar mamma gat ekki fengið neitt að gera þar, þá fluttum við hingað".

"En faðir þinn? Lifir hann ekki?"

"Ég hefi aldrei séð föður minn og veit ekkert um hann. Mamma vill ekki um hann tala, þó ég hafi spurt hana um hann".

"Hún hefir heldur aldrei minst á það við mig, að hún ætti dóttur", sagði Móritz. "Hefirðu lært að lesa?"

"Já", svaraði hún fjörlega, "ég hefi lesið mikið, skal ég segja þér. Þegar ég var 9 ára, gekk ég um göturnar í Stokkhólmi og söng, til þess að vinna mér inn fáeina skildinga, og einn daginn mætti ég rosknum heldra manni, sem þótti svo mikið koma til raddar minnar, að hann bauð mér heim, tók mig fyrir fósturbarn, gaf mér falleg föt og lét kenna mér söng og hljóðfæralist. Það var áform hans, að ég yrði söngmær á leikhúsi, en að þremur árum liðnum tóku forlögin í taumana, hann dó þá, og ættingjar hans og erfingjar ráku mig í burt, svo ég neyddist til að fara aftur til vesalings mömmu, jafn fátæk og áður. Nokkru seinna fluttum við hingað til Uppsala, og hér verð ég að búa í óhreinum og ógeðslegum kofa, í staðinn fyrir skrautlega og viðfeldna herbergið, sem ég hafði á velliðanar árum mínum".

Vesalings litla stúlkan gat ekki varist gráti, þegar hún mintist þessa liðna tíma.

"Vesalings barn", hugsaði Móritz. "Ó, hvers vegna er ég ekki ríkur?"

"Þú getur þá sungið, góða Helen?" spurði hann.

"Já, það er það eina, sem ég get huggað mig við".

"Þú leikur líklega á hljóðfæri líka?"

"Já, ég átti gítar, þegar ég var hjá velgjörðamanni mínum, og það var sagt, að ég léki heldur vel, en nú á ég hann ekki lengur".

"Hvað er orðið af honum?"

"Ég neyddist til að selja hann í vetur, til þess að geta fengið mat handa mér og mömmu. Síðan hefi ég ekkert hljóðfæri haft".

"Líttu nú á", sagði Móritz, og tók um leið gítarinn sinn ofan af nagla í veggnum, því hann lék líka á hljóðfæri og söng, "syngdu nú og spilaðu eitt lag fyrir mig".

"Hvað á ég að syngja?" spurði Helen, tók við gítarnum og lék nokkra söngtóna kunnáttulega.

"Einhverja stutta vísu", sagði Móritz, "uppáhaldsvísuna þína, því ég þykist viss um, að þú eigir einhverja slíka".

"Þá ætla ég að syngja Alpafjallamærin", hrópaði Helen hrifin. "Hefir þú heyrt það lag, hr. Sterner?"

"Nei, lofaðu mér að heyra það".

Svo byrjaði Helen að syngja.

Móritz hlustaði hrifinn á hreinu, fögru tónana, sem streymdu yfir varir hinnar fátæku söngmeyjar. Hann mundi ekki eftir því, að hann hefði nokkru sinni heyrt fegurri röddu, og fann sárt til þess, hve leitt það var, að jafn góða hæfileika skyldi skorta fullkomnun.

Það voru mörg erindi í kvæðinu, sem Helen söng, svo það tók nokkurn tíma, að syngja þau öll, en því lengur sem hún söng, því meira fjör geislaði í

augum hennar, og þess hreinni og fegurri varð rödd stúlkunnar.

Á meðan söngurinn stóð sem hæst voru dyrnar opnaðar, og tveir menn komu inn, en þöglir af undrun stóðu þeir kyrrir við þröskuldinn.

Hvorki Helen, sem var frá sér numin af eldlegum áhuga, né Móritz, sem hafði sökt sér niður í að horfa á þetta bljúga, saklausa barn, urðu þess vör, að gestir voru komnir, og því hélt söngurinn truflunarlaust áfram um stund.

Loks gerði annar gesturinn hávaða ósjálfrátt.

Helen varð hrædd og þagnaði, en Móritz leit til dyranna.

"Veitir þú tilsögn í hljóðfæraslætti, vinur minn?" sagði annar gesturinn, hár og grannur unglingur með svipmikið og sérlega tígulegt útlit. "Það er sannarlega snotur námsmeyja þetta".

Helen roðnaði í framan.

"Hún er dóttir þjónustunnar minnar", svaraði Móritz brosandi. "Hún syngur eins og engill, finst þér það ekki, Hólm?"

"Ágætlega", svaraði hann. "En, má ég ekki kynna þig ungum landa, sem kom frá Wermalandi í dag til að ljúka stúdentsprófi, hann hefir meðferðis bréf til þín frá einum vina þinna. — Hr. Sterner, barún Ehrenstam", sagði hann um leið og hann kynti þá hvorn öðrum.

"Ehrenstam", sagði hann og horfði rannsakandi augum á þennan unga barún, sem heilsaði með s...ytingarlausri hneigingu, þegar hann var búinn að líta fyrirlitningaraugum í kring um sig. — "Ehrenstam, á það nafn".

Hann áttaði sig þó strax og sagði kuldalega:

"Kemur hr. barúninn frá Wermalandi?"

"Já", svaraði Georg, sem nú var orðinn langur, 17 ára gamall sláni, mikillátur en skeytingarlaus í

hátterni, "ég kem frá Liljudal, óðalseign föður míns, sem er í sömu sveitinni og þú ólst upp í. Ég lofaði að afhenda þér sjálfur þetta bréf, það er frá vini þínum og velgjörðamanni, mig minnir hann heiti séra Bergquist eða eitthvað því líkt".

"Þakka þér fyrir", sagði Móritz, þegar hann tók á móti bréfinu, "gjörðu svo vel, að fá þér sæti, herra barún".

Georg settist í legubekkinn og horfði á Helenu í gegnum sjónargler með háðslegum svip. Hún var svo feimin, að hún vissi ekki, hvað hún átti að gera af sér.

"Það er býsna kalt hjá þér, Sterner", sagði Hólm og nuggaði saman höndunum. "Viltu ekki láta eitthvað í ofninn?"

"Jú", svaraði Móritz og roðnaði lítið eitt, "en það vildi þannig til, að þegar ég kom á torgið í dag til að kaupa eldivið, þá var torgtíminn liðinn, ég kom of seint, en á morgun skal ég gæta mín betur".

"Þetta er falleg stúlka", sagði Georg við sjálfan sig. "Ef mér skjátlar ekki, þá verður hún innan fárra ára í fremstu röð fegurstu kvenna".

Helen brá sér snöggvast í burtu til að sækja vatn í borðflöskuna.

"Herra barún", sagði Móritz dálítið kýminn. "Þú, sem ert svo ríkur, að þú gætir keypt hálfa Uppsali, hefir hér ágætt tækifæri til að koma fram sem listfrömuður. Þessi vesalings Helen syngur ágætlega, og langar mikið til að komast í söngmeyjaflokk á leikhúsi, en hefir ekki getað náð nægri fullkomnun sökum efnaskorts. Ef þú vildir nú taka að þér að annast hana og sjá um nám hennar, er líklegt að hún með tímanum mundi verða þér til mikils sóma. Það geta dulist hjá henni hæfileikar, sem geta gert hana nafnkunna um alla Norðurálfu, ... og þá verður þitt nafn nefnt í sambandi við hennar".

"Það er hugsanlegt", sagði Georg kæruleysislega "mig langar til að gera tilraun. Hvar á hún heima?"

Móritz sagði honum það, en var þó alveg hissa á því, að slík hugsun skyldi festa rætur hjá unglingi, sem hafði sýnt honum svo mikla grimd sem barn. Bergholm prestur hafði nefnilega sagt Móritz nafnið á fjölskyldu þessari, sem þrisvar sinnum hafði sýnt honum megna ilsku og ranglæti.

En Móritz hafði enga hugmynd um þá djúpu spillingu, sem gagntekið hafði huga Georgs og fest þar djúpar rætur, að sumu leyti sem afleiðing meðskapaðrar ilsku og þess sjálfræðis, sem foreldrarnir veittu honum, en að öðru leyti því að kenna, hve spilta menn hann hafði umgengist síðustu 3 árin.

Móritz vissi ekki, að þessi 17 ára gamli unglingur hafði numið til hlítar alla lesti hinna ríku, án þess að geyma nokkurn af kostum þeirra. Hann vissi ekki, að Georg hafði dvalið tvö ár í höfuðborginni, og tekið mikinn þátt í allskonar svalli og ósiðlæti, svo að hann — jafn ungur og hann var — gat tekið undir með Henry de Vandrey og sagt: "að undanteknum landráðum, morði og þjófnaði, er naumast til sú synd, sem ég hefi ekki framið".

Það var því ekki að undra, þó hann skoðaði áhuga Georgs fyrir Helenu frá skökku sjónarmiði. Hvernig gat Móritz, sem sjálfur var hreinn og óspiltur, látið sér detta í hug, að barúnssonurinn hugsaði sem svo: það er máske ekki svo vitlaust, að eyða fáum hundruðum dala fyrir þessa stelpu, hún borgar mér það aftur eftir fá ár".

Móritz gat ekki látið sér detta í hug, að 17 ára gamall drengur mundi hugsa þannig, en að hinu leytinu gat hann heldur ekki skilið í áhrifum þeim, sem Helen hafði á hann, eins grimmur og hann var sem barn.

Við nákvæmari yfirvegun komst hann því að þeirri niðurstöðu, að Georg heíði ekkert meint með þessu, honum stæði á sama, hvort Helen lifði eða dæi.

Georg tók upp vasabókina sína og skrifaði hjá sér heimilistilvísun Helenar.

"Er það áform þitt, hr. barún", sagði Móritz, "að hjálpa þessu fátæka barni?"

"Já, verði reyndin á, að hún hafi hæfileika, þá ætla ég að gefa henni tækifæri til að fullkomna þá".

"Mér hefir þá ekki skjátlað", hugsaði Móritz. "Hann er ekki eins eigingjarn og tilfinningarlaus eins og ætla mætti. Það er í öllum tilfellum rangt, að dæma eftir einu einasta atviki, ekki sízt þegar það er löngu liðið".

"Herra barún", sagði hann hátt, "ég ætla að vinna með þér við þennan fagra ásetning. Ég skal kenna henni það bóklega, ef þú vilt láta kenna henni hljóðfæraslátt og sönglist og sérð um lífsuppeldi hennar. Viljir þú leggja fram peningana, þá skal ég leggja fram vinnuna. Semur okkur um það?"

"Það dugar ekki", sagði Georg og leit tortrygnislega á Móritz. "Ef hún á að verða að nokkru, þá verður hún að fara til konunglega leikhússins í Stokkhólmi, ég skal sjá um, að það verði tekið á móti henni sem námsmeyju, og sömuleiðis um það, að hún geti komið myndarlega fram, hvað klæðnað og annað snertir.

"En hana skortir undirbúning", sagði Móritz.

"Hún hefir þegar fengið hann".

"Já, en ekki nægilegan".

"Jæja, það getur vel verið", svaraði Georg. "Hún getur þá verið hér í nokkra mánuði enn, og viljir þú taka að þér, að kenna henni það bóklega, þá skal ég sjá um hitt. En seinna meir verður hún eingöngu í minni umsjá".

"Þetta málefni er þá útkljáð", sagði Móritz, "og ef mér ekki skjátlar, þá mun hún síðar meir gera okkur mikinn sóma".

Helen kom nú aftur með vatnið.

"Heyrðu, stúlka mín", sagði Georg, "komdu hingað og lofaðu mér að tala við þig".

Helen gekk til hans niðurlút.

"Langar þig til að verða leikmær?" spurði Georg.

"Ó", sagði Helen fjörlega, "síðan velgjörðamaður minn tók mig að sér og lét kenna mér, hefir mig ávalt langað til þess. Ef hann hefði lifað, væri ég nú ef til vill orðin leikmær, en það er nú búið með það".

"Nei, nei", sagði Georg, "ef þú hefir hæfileika og ert iðin við nám, þá er það enn ekki of seint. Ég skal sjá um móður þína og útvega ykkur betra heimili. Þú skalt fá fallegan fatnað, góðan mat og tilsögn í sönglist og bóknámi. Að nokkrum mánuðum liðnum flytur þú til Stokkhólms, og þar skal ég útvega þér stöðu við leikhúsið. Hvað segirðu um það?"

"Þú ert að draga dár að mér, herra minn", sagði hún loksins, "það er illa gert af þér".

Svo fór hún að gráta.

"Helen", sagði Móritz, "hættu að gráta, barúninum er alvara".

"Farðu nú heim til mömmu þinnar, barnið mitt", sagði Georg. "Á morgun kem ég til ykkar".

Helen fór heim til sín, án þess að vita með vissu, hvort hún var vakandi eða að hana dreymdi.

II.

Vinirnir.

"Ég ætla nú að kveðja þig, hr. Stefner", sagði Georg, og stóð upp til að fara. "Á morgun tölum við nákvæmar um skjólstæðing okkar. Ef þú vilt líta inn til mín, þá á ég heima í Vaksalagötunni, á fyrsta lofti í Oxenstjerna húsinu".

"Þakka þér fyrir, ég ætla að koma".

"Og þegar þú skrifar prestinum þínum, fornritafræðingnum, þá flyttu honum kveðju mína".

"Hvernig líður dætrum hans?" spurði Móritz.

"Vel, ég get meira að segja frætt þig um það, að fyrverandi kennari minn, meistari Hólm, sem nú leggur stund á búnað, er að biðla til elztu dóttur hans, og það er mjög líklegt, að þau giftist".

"Meistari Hólm?" sagði Móritz, og atvikin með Austur-Indversku postulínsbollana stóðu nú glögg fyrir hugskotssjónum hans, "hefir hann keypt sér ábúðarjörð?"

"Nei, hann hefir ekki keypt hana, hann fékk hana hjá föður mínum fyrir það, að kenna okkur Ísabellu, systur minni, um mörg undanfarin ár, og enda þótt Ísabella sé nú 16 ára, heimsækir hún Hólm ennþá jafnaðarlega, til þess að lesa með honum frönsk og ítölsk skáldrit.— En það er satt, þekkirðu Hólm?"

"Mjög lítið", svaraði Móritz dálítið vandræðalegur. "Ég mun ekki hafa séð hann nema einu sinni".

"Þá hefir að líkindum verið farinn úr svitinni

um það leyti, sem foreldrar mínir fluttu að Liljudal", sagði Georg. "Ég man ekki eftir að hafa séð þig eða heyrt um þig getið, þegar ég var barn".

"Móðir mín dó um það leyti", sagði Móritz. "Ég var þá líka svo lítilsigldur, að ég gat ekki vakið eftirtekt þína. Við vorum mjög fátæk, og hefði ekki Bergholm prestur hjálpað mér, þá hefði ég án efa mátt hætta við nám mitt fyrir fult og alt. En, eitt orð enn, áður en þú ferð, hr. barún. Þekkir þú Stjernekrans greifa í Óðinsvík?"

"Mjög vel, við erum nágrannar. Þú vekur eftirtekt mína aftur á því, sem ég sá strax og ég kom hingað. Þú ert mjög líkur Stjernekrans greifa".

"Ég? Nú ertu að spauga".

"Nei, þú ert mjög líkur honum, nema hvað hann er veiklulegri. Það er líka sagt, að hann sé óreglumaður. En hvað kemur þér til að hugsa um hann? Er það af því, að þið eruð svo líkir?"

"Nei", svaraði Móritz, "það er af alt annari ástæðu. Er hann í Óðinsvík núna?"

"Nei, á vetrum er hann vanalega í Stokkhólmi, og lifir þar afar-ríkmannlega, en á sumrin lokar hann sig inni í Óðinsvík, og hefir ekki samneyti við nokkurn mann svo mánuðum skifti, nema gamlan þjón. Hann er mjög undarlegur maður, sem enginn skilur til hlítar. Hann geymir án efa þunga sorg, sem þjáir hann mikið".

"Heldurðu það? Hann er þó ríkur?"

"Ó, hvað gagnar það? — Það er sagt um Eberharð greifa, að hann hafi elskað ítalska söngmær, sem hann flutti heim með sér frá Milano, en hún sveik hann og strauk í burtu, og þrátt fyrir það, að hann leitaði hennar um ýms lönd í heilt ár, gat hann þó ekki fundið hana. Síðan er hann orðinn mjög þunglyndur, og til þess að verða af með það, tekur hann þátt í öllum mögulegum skemtunum og svalli

á veturna. Mælt er, að eignir hans rýrni mikið við það, en því gefur greifinn engan gaum. Ráðsmaður hans hefir alla umsjón eigna hans —".

"Herra Söholm", sagði Móritz.

"Alveg rétt", sagði Georg, "ég heyri þú þekkir hann. Hann er karl fyrir sig. Á borðinu hans sjást ávalt nýjustu skáldsögurnar við hliðina á brennivínsflöskunni og viðskiftabókum húsmannanna. Eberharð greifi trúir ráðsmanni sínum hiklaust, en það er í almæli, að hann dragi undir sig stórar upphæðir".

"Það er víst algengt með ráðsmenn", sagði Hólm, sem hafði þagað til þessa. "Þegar þú tekur við þínum eignum, Ehrenstam, þá máttu búast við hinu sama".

"Stjernekrans greifi ætlar þá ekki að gifta sig?" sagði Mórit).

"Nei, hann virðist hata hjónabandið", svaraði Georg. "Fyrir nokkru síðan stakk faðir minn upp á því við hann, að hann gengi að eiga systur mín—"

"Ísab ... ungfrú Ísabellu", sagði Móritz gremjulega, og lék sér að rafhjarta, sem hann bar um hálsinn.

"Já", svarði Georg undrandi. "Hefirðu séð systur mína?"

"Nei", sagði Móritz feimnislega, "en ég heyrði þig nýlega nefna nafn hennar ...... Og þetta hjónaband?"

"Mun naumast eiga sér stað, að minsta kosti ekki nokkur ár enn. Systir mín er enn of ung, og enda þótt hún líti út fyrir að verða ljómandi fög[ur], þá hefir Eberharð greifi enn enga eftirtekt veitt henni. Hún hefir heldur ekki verið mjög aðlaðandi, þegar greifinn hefir komið til okkar, því hún virðist hafa viðbjóð á honum".

"Það væri líka synd, að gifta hana þeim manni, sem hún getur ekki elskað",

"Ó, ríkir erfingjar, eins og systir mín er, fá sjaldan tækifæri til að haga sér eftir ástarþrá sinni. það er algeng venja, að foreldrarnir velja dóttur sinni girnilegt mannsefni, án þess að leita samþykkis hennar. Eftir minni skoðun eru slík hjónabönd gæfuríkust".

Háðslegt bros lék um varir Móritz, þegar hann heyrði jafn ungan mann láta skoðun sína í ljós um þetta efni. Napuryrðin, sem efst lágu í huga hans, geymdi hann hjá sér, því Helenar vegna vildi hann ekki styggja Georg.

Nú kvaddi barúninn og fór.

Hólm var sérlega kurteis en fátækur unglingur, hann stundaði læknisfræði, og var annar þeirra, sem Móritz hafði bundið óslítandi vináttu við.

"Móritz", sagði Hólm, þegar Georg var farinn, "hér er ákaflega kalt. þú verður að senda einhvern yfir til mín eftir eldivið".

"það er nú hægt að segja það, en hvern á að senda?".

"Ef þú hefir engan til að senda, þá förum við sjálfir. Við tökum fáeinar spítur hvor okkar og felum þær undir yfirhöfnum okkar. það er líka svo dimt, að enginn sér það hvort að er".

"Ágæt uppástunga", sagði Móritz, "en svo verður þú hjá mér í kvöld meðan logar í ofninum".

"það geri ég með ánægju, en — þey — þar kemur einhver upp stigann".

"það er líklega Albert Broman", sagði Móritz. "Hann lofaði að koma hingað í kveld".

Hurðinni var lokið upp og inn kom ungur maður. Yfir svip hans hvíldi ánægja og saklaus gletni. Litlu, blágráu augun hans eins og léku sér, og á vörum hans var nærri alt af góðmannlegt bros, sem vakti velvild og traust hjá öðrum. Hann var miðvaxinn og býsna kærulaus, svo að hann var harla ólíkur hin-

um heimvöxnu [illegible] laglegu félögum sínum, þó að hann væri hvorki [illegible] latur né klunnalegur.

Þessi ungi maður var Albert Broman, þriðji vinurinn og kátastur af þeim — gleðin yfirgaf hann aldrei, og ávalt heppnaðist honum að reka á flótta áhyggjuskugga félaga sinna [illegible] þeim brá fyrir.

"Gott kvöld, drengir", sagði hann um leið og hann kom inn, "hvernig líður ykkur? Eruð þið að hugsa um að fara [illegible]"

"Já, bara augnablik", svaraði Hólm, "Móritz hefir engan [illegible] ætlum að skreppa yfir til mín og sækja [illegible] Komdu með, þá hefir hver okkar [illegible] að bera".

"J[illegible] það [illegible] undir eins gera", svaraði Albert. "Ég [illegible] starfað að slíku áður. En hvers vegna [illegible] þér ekki eldivið, heimspekingur? Máske þú hafir [illegible] peninga? Viltu fá nokkuð að láni? Buddan mín er alls ekki tóm".

Albert [illegible] á brjóstið á sér, þar sem [illegible] eru [illegible]nir að geyma vasabókina.

"Hve [illegible] peninga hefir þú?" spurði [illegible] hlæjandi.

"[illegible] ríkisdali og 36 skildinga. Segðu bara [illegible] skulum skifta jafnt, vinur minn".

"Nei, þakka þér fyrir. Ég segi eins og Alexander: það er of lítið til að skifta".

"Jæja, verði þinn vilji. ...... þá skulum við sækja [illegible]. Hér er eins kalt og í [illegible]húsi.

[illegible] hröðuðu sér yfir til Hólms, og sneru svo aft[illegible] nokkrar spítur hver innan undir kápu sinni. Svo var ofninn hitaður duglega og þeir tóku sér sæti í nánd við hann til að tala saman.

"Nú, Móritz", sagði Hólm, "hvernig líst þér á þennan unga Ehrenstam?"

"Ó, þetta var ekki í fyrsta sinni, sem ég hefi séð hann".

"Ekki það? Hvar hefirðu kynst honum? Þið lítið út fyrir að vera ókunnugir".

"Þessir endurfundir", sagði Móritz, "vekja margar æsku-endurminningar í huga mínum".

"Þungbærar eða innilegar?" spurði Albert.

"Beiskar", sagði Móritz.

"Láttu þær þá fara skrattans til", sagði Albert. "Mín hugmynd er, að hugsa aldrei um neitt sorglegt, þegar það er afstaðið, því það er það sama og þjást á ný, en það er ónauðsynlegt".

"Nei — nei", sagði Móritz, og brosti angurblítt, "þær endurminningar, sem hér er um að ræða, vekja nú engar þjáningar hjá mér héðan af".

"Þú hefir oft lofað, að segja okkur eitthvað frá æskuárum þínum", sagði Hólm. "Æska þín hefir hlotið að vera auðug af sorgum, þar eð endurminningar þínar eru allar þess kyns".

"Ó, já", sagði Móritz, "sumar eru líka sætbeiskar".

"Sætbeiskar", sagði Albert og ypti öxlum. "Hvers konar ímyndunar grillur eru þetta? Hvernig getur maður átt sætbeiskar endurminningar?"

"Ein þeirra er til dæmis endurminningin um móður mína", svaraði Móritz, "og önnur stendur í sambandi við þennan skartgrip, sem ég hefi borið um hálsinn í mörg ár".

Móritz tók nú rafhjartað af hálsi sér og sýndi vinum sínum.

"Hvað þá?" spurði Hólm. "Þessi skrautgripur? ...... Hver hefir átt hann?"

"Þegar ég var ungur drengur, bjargaði ég einu sinni litlli stúlku frá drukknun. Á meðan ég striddi við bylgjurnar og strauminn, festist þetta litla hjarta í fötum mínum — hún hafði festi það um hálsinn en bandið slitnaði — og síðan hefi ég geymt það".

"Þú verður að segja okkur þessa sögu nákvæmar", sagði Albert. "Hvað hét litla stúlkan?"

"Ísabella Ehrenstam", svaraði Móritz.

"Hvað þá?" sagði Hólm undrandi. "Systir þessa unga baróns?"

"Já".

"Og hann veit ekkert um þetta?"

"Hann var barn þá, og hefir líklega gleymt þessum viðburði. Að minsta kosti er ég viss um, að hann hefir aldrei heyrt nafn mitt".

"Hér standa líka stafirnir I. E.", sagði Albert, sem hafði skoðað þennan menjagrip nákvæmlega, "eiga þeir að merkja Isabella Ehrenstam?"

"Nei", svaraði Móritz, "við þetta rafhjarta er bundin endurminningin um langa, sorglega og mjög markverða frásögu. Ég skal segja ykkur hana. Hún hefir haft mikil áhrif á æsku mína".

"Segðu frá, segðu frá", kölluðu báðir vinirnir í meira lagi forvitnir.

"En það verður að geymast hjá okkur".

"Auðvitað".

Móritz sagði þeim frá öllum atvikunum, sem lesarinn er búinn að þekkja. Hann sagði þeim frá samfundum sínum og Jakobs Kron, útskúfaða sonarins, hann útlistaði fyrir þeim forlög hans og samtal þeirra við dysina í skóginum. Alt mundi hann, — hann hafði ekki gleymt einu orði af því, sem Jakob hafði sagt honum.

Þar næst sagði hann þeim æfisögu sína frá æskuárunum, atvikin með Austur-Indversku tebollana í Liljudal, björgun Ísabellu, vanþakklæti foreldra hennar, og að síðustu um dauða móður sinnar. Þetta var röð af viðburðum, sem hreif vini hans stórkostlega.

"Þetta er einkennilegt", sagði Hólm, þegar Móritz endaði sögu sína, "það er eins og maður megi

taka undir með Jakob Kron og segja: það er engin forsjón til, en að eins forlög".

"Já", sagði Albert, "það er leikur forlaganna, sem þræðir í gegnum þína sögu og Jakobs Kron. Hefirðu ekki frétt neitt um hann síðan?"

"Nei, ekki síðan móðir mín dó. Hann var búinn að ráðgera voðalega hefnd yfir hinum ónáttúrlega föður sínum og fjölskyldu hans. — — Vesalings Jakob, ef til vill hefir hönd réttvísinnar gripið um hönd hefndarinnar".

"Þrátt fyrir eymdina, er Jakob Kron eftirtektaverður maður", sagði Hólm. "Hann er lifandi ásökun gegn þessa siðlausa tíma takmarkalausu eigingirni".

"Og gegn rótfúinni mannfélagsskipun", sagði Albert. "Það verður að rífa hana niður og byggja upp að nýju, því, finnist engin bót við þessum alþjóðlegu meinum, þá hlýtur að koma ný, voðaleg bylting, sem bælir núverandi ásigkomulag algerlega niður".

"Það er þá á morgun, sem þú átt að opna erfðaskrá föður þíns?" því Móritz hafði líka minst á þetta leyndarmál.

"Já", sagði hann, "á morgun er ég tvítugur".

"En hvað forvitni þín hlýtur að kveljast", sagði Albert. "Ég skil ekki, hvernig þú hefir getað stilt þig svona lengi".

"Ég verð að játa, að mér hefir oft verið það erfitt", sagði Móritz, "en loforðið, sem ég gaf móður minni, hefir verið mér heilagt".

"Hver veit", sagði Albert spaugandi, "hvað þessi skjöl hafa að geyma. Máske þú sért eins ríkur og Krösus eftir alt saman. Jæja, þú hjálpar mér að líkindum til að borga öllum skuldheimtumönnum mínum? Eða, máske þú sért prins, erfðaprins. ...... Ó, þú konunglega hátign", bætti hann við með skoplegri alvöru, stóð upp og hneigði sig, "sé svo, aðla

ég að biðja þig að hugsa til mín með hægt og feitt embætti, helzt póstmeistaraembætti eða ráðgjafastöðu, ... og þurfi þín konunglega hátign á hugrökkum og handföstum manni að halda, til að verja réttindi þín, þá máttu reiða þig á mína öflugu aðstoð, ... ég legg líf mitt í sölurnar fyrir þig, ef þess þarf".

"Ég treysti þér", sagði Móritz metnaðarlega, "og ég lofa þér því við minn tignarlega drengskap, að undir eins og ég tek við stjórntaumunum, skal ég gera þig að forsætisráðherra eða hirðfífli, eftir því hvort þér þóknast betur".

"Þú mátt vera viss um mitt auðsveipa þakklæti".

"Svona, það er nú nóg komið af þessu rugli", sagði Hólm hlæjandi. "Það er dautt í ofninum og klukkan er að eins hálfátta, svo það er of snemt að hátta. Hvað eigum við að gera?"

"Ef þið væruð ekki eins miklir listfræðingar og þið eruð", sagði Albert, "þá dytti mér í hug að stinga upp á því, að við færum á matsöluhús og fengjum okkur steik. En það er líklega alt of efnislegt".

"Uppástungan er samþykt", sagði Hólm. "Eða hvað segir þú um hana, Móritz?"

"Maginn hefir ekkert á móti því, en pyngjan mikið".

"Það hefir enga þýðingu, vinur, ég borga. Þegar þú ert búinn að taka á móti arfinum, þá borgarðu mér máltíðina með kampavíni", sagði Albert.

"Jæja þá", sagði Móritz. "Það er fullkomin ástæða til að skemta sér, þegar maður hefir lokið erfiðu undirbúningsprófi, eins og ég hefi gert í dag".

"Það er alveg satt", sagði Albert. "Þú hefir lokið undirbúningsprófi í dag. Nú, hvernig gekk það?"

"Ó, all-vel".

"Já, ég kannast við lítillæti þitt, vinur minn. Þú átt skilið, að njóta eins mikillar virðingar fyrir það eins og þekkingu þína. Þú færð auðvitað fyrstu einkunn".

"Ekki held ég það, ... prófessorinn var leiður yfir því, að ég hafði ekki hlustað á fyrirlestra hans".

"Fyrirlestra", sagði Albert gramur, "annað eins bannsett rugl. — Eins og öll sáluhjálp sé undir því komin, að skrifa upp og læra alla heimskuna, sem þessir hávitru herrar prédika í kennarastólnum. Mér verður flökurt af að hugsa um það. ......' Komið þið nú".

Þessir ungu menn fóru nú út og leiddust, til þess að fá sér kvöldverð á einhverju matsöluhúsinu í Uppsölum.

III.

Erfðaskráin.

Það var snemma morguns, daginn eftir samræðurnar, sem getið er í síðasta kapítula. Sólin var ekki komin upp, en samt var Móritz seztur við starfsborðið sitt, og lá böggullinn, sem hafði að geyma erfðaskrá föður hans, fyrir framan hann.

Innsiglið var enn þá óbrotið. Einhver dularfull tilfinning hamlaði honum frá að snerta það, í hvert sinn, sem hann rétti hendina eftir því. Máske hafði þetta skjal að geyma einhver stór umskifti í lífi hans, — ef til vill hafði það að geyma upplýsingar, sem breyttu öllum skoðunum hans, siðvenjum og áformum.

Höndin nötraði og skalf, þegar hann loksins tók þennan dularfulla böggul og opnaði hann.

Það fyrsta, sem hann las, var eftirfylgjandi vottorð:

"Hinn 20. marz, árið 18 ..., hefir undirritaður, samkvæmt öllum lögskipuðum venjum, gefið saman í hjónaband hávelborinn herra greifa Claes Henrik Stjernekrans í Óðinsvík í Wermalandi og jómfrú Ágústu Friðriku, dóttur garðyrkjumannsins Jóhanns Jóhannssonar í G.... sókn, W.... stifti, sem samkvæmt beiðni er hér með vottað.

G.... prestssetri, 23. marz 18...

Gustav Hultberg, sóknarprestur".

Móritz ýmist roðnaði eða fölnaði, þegar hann las þetta vígsluvottorð. "Stjernekrans í Óðinsvík", tautaði hann við sjálfan sig. "Það er engum efa bundið. ...... Ég er bróðir þess manns, sem deyddi móður mína — sína eigin stjúpu — þess manns, sem ég hefi þrælkt fyrir gegn lágu kaupi, og á hvers landeign ég hefi í æsku átt heima í lélegum kofa. ...... Ó, forlög, forlög. Ennþá einn af dutlungum ykkar".

"En ég verð að lesa meira".

Næsta skjalið, sem Móritz leit á, var skírnarvottorð hans sjálfs, undirritað af sama presti og staðfest af tveim bændum í sókn þeirri, sem móðir hans var fædd í, sunnarlega í Svíþjóð.

"Ég get þá ekki sem er sannað, að ég sé Stjernekrans greifi", sagði Móritz við sjálfan sig, "ég er fæddur til að vera einn þessara höfðingja, sem ég sór að hata ófalmáanlega, þegar ég var barn, ... hamingjan góða, það er einkennilegt".

Nú var að eins eitt skjal eftir, en það var nokkuð stórt. Móritz opnaði það og las:

„Móritz, sonur minn. Ef þessi skjöl komast nokkurntíma í þínar hendur, þá eru þau kveðja föður þíns frá heimkynnum dauðans, því ef ég lifi þá stund sem þér ber að þekkja innihald þeirra, þá eru þau óþörf, því þá get ég sjálfur sagt þér frá því, sem í þau er skrifað.

„En þar eð dagar lífsins eru stundum stuttir og óákveðnir, þá ætla ég að skilja eftir í geymslu móður þinnar þessar upplýsingar um sambánd okkar, sem ég álít skyldu mína að fræða þig um.

„Lestu þá, til að byrja með, þessa stuttu lýsingu á því sem skeði áður en þú fæddist.

„Ég hafði verið giftur, áður en ég sá móður þína. Fyrri kona mín var dáin, en með henni átti ég einn son. Hann færði mér sorg og óánægju. Uppalinn við allsnægtir og sjálfræði, dekrað við af ástríkri en kjarklausri móður, tældur af umgengni falsks oh kærulauss vinar, sem skemti sér við að eitra hugsanir unglingsins, stóð hann brátt á barmi glötunarinnar, sem ég reyndi árangurslaust að hrífa hann frá. Hann trássaðist við aðvörunum mínum, sýndi skipunum mínum óhlýðni og fyrirlitningu. Skemtanir voru hans æðsta góða. Æðsta ósk hans var sú, að ná í auð þann, sem ég átti, til þess að geta óhindrað fleygt sér í faðm nautnanna.

„Ég var neyddur til, að gefa þér þess lýsingu af eldra syni mínum, svo að þú getir skilið, hvers vegna ég hefi veitt þér það uppeldi, sem þú hefir fengið.

„Undir eins eftir dauða fyrri konu minnar, ferðaðist ég um suðurhluta Svíþjóðar. Ég gladdist af því, að vera innan um almúgann, dylja stöðu mína og auð, klæðast skrautlausum fötum og taka þátt í saklausu sveitagleðinni, sem unglingarnir áttu með sér á sunnudagskvöldum. Engann grunaði, hver ég var, enginn vissi, að ríkur og mikilsvirtur aðalsmað-

ur duldist undir grófgerða fatnaðinum, sem ég klæddist, þar sem ég sat á meðal verkamannanna og re‸ í krítarpípu, eða tók þátt í dansinum kringum gleðisúluna með æskulýðnum. Ég ferðaðist um ‸ring og undir annarlegu nafni, var af sumum álit‸nn listamaður og af öðrum skikkanlegur iðnaðarmaður, sem leitaði að vinnu.

"Ég lofaði þeim að halda hvað þeir vildu. Heilnæma sveitalífið átti við mig, ég var orðinn þreyttur á vonda loftinu í borgunum og glingrinu í gestgjafahúsunum.

"Á þessu ferðalagi kom ég eitt kvöld í miðjum júní til G.... sóknar, eitt af fegurstu landsplássunum, sem til er í Svíþjóð. Sóknarpresturinn hafði verið félagi minn við háskólann. Við vorum góðir vinir um það leyti, sem við stunduðum nám í Uppsölum, og þó ég hefði ekki séð hann í mörg ár, bjóst ég við að finna sama traustið og trygðina hjá honum og til forna.

"Ég fór þess vegna beina leið til prestssetursins. Vinur minn, sem var ekkjumaður og barnlaus, veitti mér hinar alúðlegustu viðtökur. Ég sagði honum frá, að ég vildi ekki láta vita hver ég var, og hverja ánægju ég hefði af því, að rangla um á meðal almennings, taka þátt í skemtunum hans, kynnast siðum hans, venjum og heimilislífi.

"Ég skal þegja yfir þinni sönnu stöðu" sagði vinur minn brosandi, "en nú verður þú að dvelja hjá mér fáeina daga. Við skulum ferðast um þetta fagra hérað, og svo verðurðu með við Jónsmessudansinn hérna. Hefirðu nokkuð á móti því?"

"Mér líkaði uppástungan vel og lofaði að ve‸ kyr að minsta kosti fram yfir Jónsmessuna.

"Á Jónsmessukvöld kom unga fólkið í héraði saman í hátíðabúningi sínum á grænu völlunum. —

Vinur minn og ég fórum inn í hópinn, og tókum þátt í dansinum kringum vorgleðisúluna að nokkru leyti.

"Móritz! þar sá ég móður þína í fyrsta sinni. Fegurð hennar, viðmótsalúð og hið himneska sakleysi hennar, hafði ósegjanleg áhrif á huga minn.

"Móðir þín var dóttir fyrverandi garðyrkjumanns sem ásamt henni bjó í litlum kofa í nánd við þorpið. Hún var sextán ára, fögur eins og blómdís vorsins, fjörug og blómleg eins og hún. Ég heimsótti hana og fann hjá henni ágæta hæfileika, sem þó skorti fullkomnun. Það leið ekki á löngu, þangað til ég elskaði hana innilega, og henni þótti líka vænt um mig.

"Ég ásetti mér að ganga að eiga hana, og láta gifta okkur leynilega, sökum minna mörgu, drambsömu ættmenna. Ég vildi hvorki baka mér né henni fyrirlitningu þeirra.

"Ég sagði vini mínum, prestinum, frá áformi mínu. Fyrst reyndi hann að telja mig af því, en þegar hann varð þess var, að ég var fastákveðinn, lofaði hann mér að hjálpa mér.

"En áður en ég kvongaðist Ágústu, vildi ég láta menta hana, svo hún yrði hæfari fyrir lífið.

"Vinur minn, presturinn, lofaði að annast um mentun hennar, og hún hefði naumast getað fengið betri kennara. Hún dvaldi hér um bil hálft annað ár í húsi hans, fékk tilsögn hjá honum og roskinni konu, sem hann hafði ráðið til [illegible] hennar vegna, og með óviðjafnanlegri iðni og ástundun, lærði hún bráðlega alt, sem ungar stúlkur á hennar aldri vanalega kunna.

"Ég sá hana aftur. Sextán ára gamli brumhnökrinn var orðinn að óviðjafnanlega fögru blómi. Hugfanginn tók ég hana í faðm minn, og sór þess dýran eið, að fyrir hana skyldi ég lifa, það sem ég ætti eftir ólifað.

"Presturinn gifti okkur með mestu leynd heima hjá sér. Að eins faðir Ágústu og tveir ráðvandir sóknarbændur voru viðstaddir. Lýsingarnar fóru fram í lítilli afsíðis verandi kirkju, þar sem enginn þekti nafn mitt, og söfnuðurinn samanstóð af bændum eingöngu.

"Á þenna hátt tókst okkur að geyma leyndarmálið. Enginn af frændum mínum með alt sitt ættardramb vissi, að ég hafði kvongast óbrotinni bóndadóttur, og okkur kom saman um, að þeir skyldu aldrei fá að vita það".

"Fyrsta hjónabandsárið okkar var Ágústa kyr í fæðingarþorpi sínu. Heimili hennar, fagurt bændabýli, sem ég tók á leigu, var rétt hjá prestssetrinu. Um þetta leyti var ég stundum heila mánuði hjá henni; en kunningjar mínir í Wermalandi héldu að ég væri á skemtiferðum.

Þú fæddist 10 mánuðum eftir að við giftumst. Ég var framúrskarandi glaður, og strengdi þess heit, að láta uppala þig við sparsemi og starfsemi, til þess að þú síðarmeir skyldir ekki baka mér samskonar sorg og eldri sonur minn, sem allsnægtirnar höfðu eyðilagt.

"Faðir Ágústu, sem átti heima hjá henni, dó um þetta leyti, og með því slitnaði eina og seinasta bandið, sem tengdi hana við þessa sveit. Hún samþykti því mótmælalaust, að fara með mér til Wermalands, svo að hún væri nær heimili mínu.

"Hér um bil tvær mílur frá Cðinsvík var lítið en snoturt bændabýli, sem ég tók á leigu. Þar settist unga konan mín að með syni okkar, án þess að umgangast aðra en mig. Margar og dýrmætar endurminningar geymast í huga mínum frá þessu friðsæla heimili, þar sem ég átti margar gæfuríkar stundir í sambúð við mína elskuðu konu.

"Ágústa elskaði mig heitt. Hennar hreina huga-

un þekti enga æðri nautn, en að gera mér til geðs, og hefði hún getað lesið óskir mínar í augum mínum, þá hefði hún strax látið þær rætast.

"Henni kom aldrei til hugar, að gera kröfu til þess að vera kölluð greifainna. Hefði hún krafist þess, þá hefði ég að líkindum samþykt það, nauðugur samt, en hún krafðist þess aldrei, hún var glöð og ánægð með sitt sparnaðarlíf.

"Uppeldi þitt var það efni, sem við ræddum mest um. Ég vildi ekki, að þú þektir stöðu þá, sem þú ert fæddur til, né ætt þína, fyr en þú værir orðinn svo gamall, að þú hefðir næga skynsemi til að velja lífsstefnu þína. Ég krafðist því loforðs þess af móður þinni, að hún léti þig ekki vita, hver faðir þinn er, fyr en þú værir tvítugur. Með því móti vildi ég koma í veg fyrir ættardramb, þetta ógæfuríka en þó svo hlægilega dramb, — ég vildi ekki láta það þróast í hugsun þinni. Ég vildi láta ala þig upp við sparnað, ekki við skort eða beina fátækt, heldur við hóflega sparneytni, svo þú getir lært að meta vinnuna og þekkja nauðsyn hennar, svo að þú af eigin orku gætir brotið þér braut fyrir ókomna tímann. — Hefi ég breytt rétt, sonur minn?

"Núna, þegar þú lest þetta, stendur þú á vegamótum, og ég er ekki lengur til. Hvernig eru kringumstæður þínar nú? Stefnir þú áfram eftir heiðarlegri lífsbraut? Hefirðu von um, að geta unnið fyrir þér og öðlast virðingu með því að fylgja henni? Sé svo, þá ættirðu ekki að yfirgefa hana.

"En þér er nú frjálst að velja: Auð og iðjuleysi eða starf og ánægju. Þú tekur hvort heldur þú vilt — að gera þig arflausan gegn vilja þínum, væri ranglátt.

"Ég geri þér það því vitanlegt, Móritz, að þú getur, nær sem er, helgað þér hluta af eignum þeim,

sem ég skil eftir, þar eð þú ert fæddur í löglegu hjónabandi sem sonur minn.

"Meiri hluti eigna minna tilheyrir í raun réttri hálfbróður þínum, af því að það er ættaróðal, sem er aðaleignin, en auk þess á ég talsverðar eignir, sem þú hefir heimild til að krefjast helmings af, ef þú vilt".

"En, ef þú ert hræddur um, að auðurinn skemmi þig, að hann lini starfsþrek þitt, dragi úr framkvæmdum þínum, sonur minn, þá er réttara að brenna strax þessi skjöl, sem í því tilfelli myndu baka þér ógæfu og örvæntingu.

"Ógæfu og örvæntingu. ...... Já, því þegar þú með aðstoð auðsins hefir neytt æskunnar áhrifamiklu skemtana, — þegar þú hefir tínt blómin á strönd hafgúanna, án þess að veita því eftirtekt, sökum ákafa þíns, að strönd þessi er hvít af beinum hinna myrtu manna, þá kemur saðningin, fúinn og leiðindin.

"Og hve oft hefir ekki þetta ásigkomulag, sem er manninum ósamboðið, af því forsjónin hefir ætlað honum góða uppskeru,— þetta ásigkomulag, sem skipar manninum sæti fyrir neðan dýrin, endað með örvæntingu, brjálsemi, sjálfsmorði.

"Móritz, ég býst við, að þú standir nú einn í heiminum, þegar þú lest þetta (ef þú á annað borð lest það), að móðir þín sé farin, til að sameinast mér hins vegar grafarinnar. Ég býst líka við, að þú sért enn saklaus og óskemdur, og hafir með hug og dug gengið heiðarlega lífsbraut, að þú hafir strítt á móti sorgum og mótlæti án þess að gugna, — í fám orðum, að þú sért þannig, sem ég hefi oft beðið guð að sonur minn mætti verða.

"Og sé þetta þannig, sonur minn, hugsaðu þig þá vel um áður en þú velur. Mundu eftir því, að það er starfsemin, sem er uppspretta ánægjunnar og

heiðursins, og að það er stríð, heiðarlegt stríð, sem þroskar og mentar manninn. Ég vil ekki að þú líðir neyð, nei, áður en ég dey ætla ég að gera nokkurar ráðstafanir þér til hagsmuna, til að minka fyrirhöfn þína. Hvað sem þú velur þér, þá skaltu ekki verða einmana og aðstoðarlaus, en þó vil ég ekki, að þú eigir óþarfan auð. Þú hefir heyrt ástæður mínar ...... Nú er það þitt að velja.

"Ég er nú að fara af stað til útlanda. Eldri sonur minn fer með mér, því ég vil ekki láta hann vera án eftirlits. Ef ég kem heim aftur úr þessari ferð, skal ég sjálfur eftirleiðis vaka yfir þér, sonur minn, eins og ég hefi gert hingað til, en komi ég ekki aftur, ætla ég að semja erfðaskrá handa þér, eins og ég gat um, til þess þú hafir ákveðna upphæð þér til aðstoðar, ef neyðin kreppir að.

"Vertu nú sæll, elskaði sonur. Ég óska, að þú verðir nægjusamur, þó þú verðir ekki ríkur. Ég hefi greint þér frá ástæðunum fyrir breytni minni við þig. Ég vona að þú viðurkennir gildi þeirra og blessir minningu mína. Ég skil þig eftir í umsjón móður þinnar. Elskaðu hana, Móritz, — og ef ég kem ekki aftur, vertu þá hennar hjálp og huggun.

"Ennþá einu sinni, vertu sæll. Ég óska að þú verðir dygðauðugur, starfsamur og gæfuríkur. — Það er sú innilegasta ósk þíns elskandi föður

Claes Henrik Stjernekrans".

Arnljótur B. Olson

Arnljótur B. Olson

IV.

Valið.

Það var liðin meira en klukkustund, sólin komin upp og orðið albjart fyrir löngu, og ennþá sat Móritz við skrifborðið sitt í djúpum hugsunum.

"Claes Henrik Stjernekrans", sagði hann hátt, um leið og hann leit á undirskriftina á bréfinu, "það var þá nafn föður míns".

"Það er engin furða, þó ég líkist Eberharð greifa, þar eð hann er bróðir minn".

Móritz stóð upp og fór að rölta um gólfið.

"Ég man það", sagði hann við sjálfan sig, "að móðir mín talaði einu sinni um föður minn við mig. Það var sama kvöldið, sem ég hitti Jakob Kron í skóginum, þegar ég sór [illegible]eiðinn gegn hinum ríku eftir kröfu hans. Ég sagði móður minni frá því. Hún varð hrædd og sagði mér, að samkvæmt slíkum eið yrði ég að hata mína eigin ættingja, því ég væri líka sonur auðugs manns.

"En hún sagði mér ekki, að ég gæti síðarmeir gert kröfu til nokkurs hluta af auði hans. Hvers vegna þagði hún yfir því? Hún hefir líklega ekki vitað það, hefir haldið, að allur auðurinn væri innifalinn í ættaróðalinu, sem samkvæmt lögum er eign elzta bróðursins, eða hún hefir máske verið hrædd um, að hún mundi vekja mókandi fýsnir í huga mínum.

"Nú veit ég þetta samt, og nú á ég að velja. Hvað á ég nú að gera?"

"Ég hefi gert það að lífsstefnu minni, að brjóta

mér sjálfur braut, af því ég álít slíka braut heiðarlegri en allar aðrar, — og nú kemur auðurinn með sínar tælingar og býður mér hvíld og nautn, í staðinn fyrir starf og framkvæmd.

"Ég er þá greifi ...... ha, ha, ha, það er gaman Ég hefi sjálfur heimild til að bera eitt af þessum hljómfögru nöfnum, að hverra vesaldarlegu kröfu til yfirburða ég hefi svo oft hlegið og fyrirlitið. -Móritz Stjernekrans. Það má svo sem heyrast.

"Ha, það er satt. Þetta er nafn morðingja móður minnar, ... og ætti ég að gera það að mínu? Ég á að skifta arfinum með honum, sem bætti fyrir brot sitt með lítilfjörlegri sekt ......

"Þegar blóð hennar rann niður á jörðina, og hún — blóð og máttvana — hvíldi í faðmi mínum, þá reið hann tilfinningarsnauður og kærulaus framhjá. Hann stöðvaði ekki einu sinni hestinn sinn til að spyrja um, hvernig henni liði.

"Og ég, að bera sama nafn og hann. ...... Ó, móðir mín, þá mundi ekki andi þinn svífa lengur kringum ástmög þinn, þá myndir þú harmþrungin hörfa á brott.

"Og auk þess — get ég ekki þolað auðinn? Það er spurningin, sem faðir minn hefir lagt fyrir mig, og beðið mig að íhuga nákvæmlega. Get ég alt í einu haft skifti á fátækt og auð, án þess að spillast af ginningum hans? — Ástríðurnar, sem heima eiga í huga mínum, myndu þær ekki gera vart við sig og vakna, ef þeim veittist þessi driffjöður?

"Ég veit það ekki, en ég er hræddur um það.

"Faðir minn, ég ásaka þig ekki, ég blessa minningu þína, því ég skil tilgang þinn. Þú hefir viljað gefa mér þann fegursta arf — arf, sem er gullinu betri og öllum auð. Það var ekki þér að kenna, að hinn óvænti dauði þinn hindraði þig frá að sjá um það, að ég og móðir mín ekki liðum neyð. Lund-

sreinkunn þín hefir verið eðallynd, göfug og mikilhæf.

"Og eldri sonur þinn, — hvernig er hann? Og hvað er það, sem hefir gert hann að því sem hann er? Allsnægtir, svarar þú, og ég trúi þér.

"Og þú, eðallynda móðir mín, nú fyrst kann ég að meta þig. Ég hefi elskað þig og virt minningu þína, en nú dáist ég að þér.

"Í mörg ár áttir þú heima í lélegum kofa á landeign stjúpsonar þíns. Ef þú hefðir viljað, þá gaztu gert kröfur þínar gildandi, þú áttir skjöl, sem sönnuðu, að gifting þín var lögmæt, og þó dóst þú fátæk og yfirgefin án þess að nota þau.

"Og hvers vegna?

"Af því þú hafðir lofað honum, sem þú áttir svo mikið að þakka, að þegja — af því þú elskaðir mig og áleizt, að velferð mín væri óhultari með því að búa við fátækt en auð.

"Hvorttveggja í einu, atkvæðamikil og auðmjúk, barst þú sorg og mótlæti, án þess að leyfa þeim að yfirbuga þig. Æfin þín í kofa þessum er nú gleymd af hinum hávaðagjarna múg, sem kærulaus röltir yfir gröf þína, og þó verðskuldar hún miklu fremur endurminningu en margra annara, sem eiga nafn sitt grafið í marmara.

"Faðir minn og móðir! Sonur ykkar skal verða ykkur samboðinn. Ómerkilegar freistingar rek ég á brott. Ég fyrirlít auðinn og vil ekki einu sinni rétta hendi mína eftir honum.

Móritz greip skjótlega eftir vígsluvottorði móður sinnar, sem enn lá á borðinu, og brá því að ljósinu

Pappírinn var farinn að gulna, og skjal þetta, sem sannaði réttindi hans, hefði orðið að ösku innan fárra augnablika, ef hann hefði ekki hugsað sig um og kipt að sér hendinni sem hélt á því.

"Þetta er ekki hyggilegt", sagði hann við sjálfan sig, "vottorðið getur orðið mér að gagni seinna".

"Ég ætla fyrst um sinn að geyma þetta vottorð, þó ég ekki noti það".

Hann lagði skjölin í umbúðirnar aftur og lét svo böggulinn ofan í skúffu.

"Svona", sagði hann, "þarna skalt þú geymd, freistni. Mig skaltu ekki oftar tæla".

"Heimurinn mundi kalla mig heimskingja, ef hann vissi, hverju ég hefi fleygt frá mér, af því hann þekkir ekkert æðra takmark fyrir lífskeppnina en gullið. En hann má segja, hvað hann vill, þegar ég vil ekki nýta það, sem ef til vill bakaði mér ógæfu, þá er ég að breyta rétt".

Hugsanir þessa unga stúdents trufluðust nú við þungt fótatak í stiganum, sem gaf til kynna, að einhver væri að koma.

Og inn kom húseigandinn, borgarráðsmaður Bogreen.

Bogreen ráðsmaður var, það sem menn í daglegu tali kalla, blóðsogari, — maður, sem hafði gert það að lífsstefnu sinni, að græða á stúdentum, og áleit allar aðferðir, sem miðuðu að því að ná þessu takmarki, löglegar.

Það voru margir blóðsogarar í Uppsölum, en Bogreen ráðsmaður var meðal hinna verstu. Auk þess að hann lánaði öðrum peninga gegn háum vöxtum, léði hann einnig stúdentum húsgögn gegn afarhárri leigu, sem þeir neyddust til að borga af því þau fengust ekki annarstaðar.

Bogreen ráðsmaður var óvanalega lítill maður, bústinn að vexti, með vingjarnlegt og brosandi andlit.

"Góðan daginn, ungi herra, afsakaðu að ég trufla þig svona snemma", sagði ráðsmaðurinn.

"Það gerir ekkert, herra ráðsmaður, gerðu svo vel og fáðu þér sæti".

"Þakka þér fyrir. Ég átti annars dálitið erindi, þig grunar máske hvernig það er?"

"Þú hefir ekki fengið leiguna fyrir síðasta mánuðinn", sagði Móritz, "ég veit það, en þú verður að bíða hálfan mánuð enn".

"Get ekki beðið lengur", svaraði ráðsmaðurinn, "hélt þú værir áreiðanlegur maður, hefði annars ekki tekið þig á mitt heiðvirða heimili".

Þessi heiðvirði ráðsmaður slepti vanalega fornafninu, þegar hann talaði um sjálfan sig. Hann virtist hafa óbeit á, að nefna orðið ég. En þetta var líka það eina, sem eigingirni hans náði ekki til.

"Ég vil vera áreiðanlegur", sagði Móritz, "en jafn fátækur maður og ég er, getur ekki ávalt staðið í skilum á ákveðnum tímum. Eins og ég sagði, þú verður að bíða".

"Ég verð að segja þér", sagði ráðsmaðurinn, "að þá hlýt ég að snúa mér að formanni háskólans. Eins og þú veizt, verður hver að fá sitt".

"Snúðu þér að hverjum, sem þú vilt", sagði Móritz, "en láttu mig í friði".

Hann benti honum á dyrnar.

"Þú ert ókurteis", sagði litli ráðsmaðurinn, blár af reiði, "og getur þó ekki borgað leiguna. Þú rekur mig út úr herbergi því, sem þú hefir ekki borgað fyrir".

"En sem ég vil borga", svaraði Móritz kuldalega. "Gerðu svo vel að fara, herra ráðsmaður".

"Nei, ég fer ekki fyrr en ég fæ peningana".

"Hvað gengur hér á?" spurði Hólm, sem kom inn í þessu. "Hvað vill ráðsmaðurinn?"

"Ó, hann heimtar leiguna sína", svaraði Móritz, "og hótar að kæra mig fyrir formanni háskólans. Ég er sem stendur peningalaus, eins og þú veizt".

"Hver er upphæðin?"

"Tíu ríkisdalir", svaraði ráðsmaðurinn.

"Ég fékk dálítið af peningum með póstinum í dag", sagði Holm. "Það er betra að þú skuldir mér heldur en þessum karli. Líttu á, herra ráðsmaður, og farðu svo fjandans til".

Hann tók upp vasabókina sína og rétti honum peningana.

"Mér þykir slæmt, að vera þér til byrðar, vinur minn", sagði Móritz, "en ég vona að geta borgað þér bráðum".

Bogreen ráðsmaður stóð enn við dyrnar.

"Hvað gengur að þér, ráðsmaður?" sagði Hólm, vondur í skapi. "Þú hefir fengið það, sem þú krafðist, því ferðu þá ekki?"

"Humm. ...... Þú vilt líklega ekki borga þessa mánaðar leigu líka fyrir hr. Sterner?" spurði ráðsmaðurinn. "Um þetta leyti hefi ég margt að borga, og verð því að ná peningum þar sem ég get".

"Farðu út", sagði Móritz reiður. "Þú hefir enga heimild til að heimta leiguna fyrr en mánuðurinn er liðinn, samkvæmt samningi".

"Ég veit það, en ímyndaði mér samt —"

"Ímyndaðu þér hvað þú vilt, en farðu nú, annars", hann lézt ætla að reiða til höggs hendi sína.

Ráðsmaðurinn varð hræddur, opnaði dyrnar og fór út þegjandi, en þegar hann þóttist kominn nógu langt, jós hann úr sér skammayrðum yfir ungu mennina.

Þeir hlóu og létu hann skammast stutta stund, en þegar Móritz þótti nóg komið, greip hann vatnskönnuna og helti vatninu úr henni yfir ráðsmanninum, þar sem hann stóð í stiganum.

Þetta hafði þær afleiðingar, að ráðsmaðurinn snautaði burt eins og votur hundur, en gleymdi þó ekki, að hóta þeim að kæra þá fyrir skólastjóranum.

"Hana þá", sagði Hólm um leið og hann settist á legubekkinn, "þar losnuðum við við þenna lubba. Það er fæðingardagur þinn í dag, Móritz, og ég kem til að óska þér til lukku".

"Viðurkendu að þú komir til að heyra erfðaskrá föður míns, sem við töluðum um í gær", sagði Móritz. "Ég sá glögt, að þú varst mjög forvitinn".

"Nú, jæja, ég skal ekki neita því. Hefirðu lesið þessi skjöl?"

"Já".

"Og innihaldið?"

"Var mjög óvænt, það verð ég að játa. — Þú ert vinur minn, Hólm, er það ekki?"

"Í lífi og dauða".

"Og ég má reiða mig á þögn þína, ef ég trúi þér fyrir markverðu leyndarmáli?"

"Verðskulda ég slíka spurningu, Móritz?" spurði Hólm alvarlegur. "Hefirðu nokkra ástæðu til að efast um mig?"

"Nei, ég trúi þér", sagði Móritz, "og þess vegna skalt þú líka verða hinn eini, sem fær að þekkja þetta leyndarmál".

Móritz opnaði skúffuna og tók upp pakkann, sem Hólm athugaði með eðlilegri forvitni.

"Svipur þinn er svo dularfullur, Móritz", sagði hann, "að þú gerir mig hreint og beint forvitinn. — Þessi skjöl hafa þá margt markvert að geyma?"

"Hefði þig getað grunað", sagði Móritz, "að ég gæti látið kalla mig greifa, þegar mér þóknaðist, og auk þess tekið að erfðum allmikla fjárupphæð eftir föður minn?"

"Þú ert að gera að gamni þínu, Móritz".

"Og ennfremur", sagði Móritz brosandi, "trúirðu því, að þrátt fyrir þetta hefi ég ákveðið að halda áfram að vera fátækur, eins og ég hefi verið, og að bera sama nafn og ég hefi hingað til borið? Allir

kostir auðs og ættternis standa mér til boða, en ég fleygi þeim burt eins og það væru skeljabrot".

"Þú ert að segja sögu úr Þúsund og einni nótt, Móritz".

Móritz svaraði engu, en rétti vini sínum vígsluvottorð móður sinnar og skírnarvottorð sitt.

Edvarð las þau og skelti saman höndunum af undrun. "Stjernekrans", sagði hann snögglega, "faðir þinn hét Stjernekrans. ...... Þessi framúrskarandi auðugi maður, sem ég heyrði svo mikið talað um í æsku. ...... Þú ert þá bróðir Stjernekrans greifa, sem þú sagðir okkur frá í gærkvöldi —".

"Já, ég er bróðir morðingja móður minnar", svaraði Móritz.

"Gerðu mér þetta skiljanlegt —"

"Þarna finnurðu skýringuna", sagði Móritz og rétti vini sínum bréf greifans. "Lestu þetta".

Edvarð lét ekki segja sér þetta tvisvar. Hann greip bréfið og gleypti innihaldið fljótlega.

"Nú, hvað segir þú um þetta?" spurði Móritz, þegar Edvarð rétti honum bréfið þegjandi.

"Ég get naumast talað fyrir undrun. — Atvikin, sem fyrir þig hafa komið, fæðing þín og forlög, eru efni í stóra skáldsögu. Þú ert þá ríkur núna".

"Já, að nafninu til. En, eins og ég sagði þér, ætla ég ekki að girnast auðinn".

"En nafn föður þíns?"

"Vil ég alls ekki bera".

"Hvers vegna?"

"Af því hann hefir sjálfur beðið mig að athuga, hvort ég sé fær um, að eiga og stjórna auð, og auk þess vil ég ekki bera sama nafn og sá, sem deyddi móður mína".

"Það er sannarlegt veglyndi", sagði Hólm, "en ég er hræddur um þú iðrist þess einhverntíma".

"Fari svo, þá á ég skilríkin og get notað þau

nær sem er. Og að öðru leyti, hvað er það, sem eg afsala mér? Nafn! Hvers virði er nafn, þó það láti vel í eyrum? Hinir glæsilegu tímar aðalsáanna eru umliðnir. Nú eru það að eins helgar menjar, melétnir fánar, ryðguð sverð, og gömlu bókfellin, sem eftir eru. Það er með öðrum orðum að eins glapsýn, tálvon, sem ég afsala mér".

"Að sönnu, en fasteignin, er hún líka glapsýn?"

"Nei, hún er óneitanlega sannur, áreiðanlegur hagnaður", sagði Móritz brosandi, "en, ég held mér að þessum orðum í bréfi föður míns: Móritz, mundu eftir því, að það er að eins starfsemin, sem er uppspretta unaðs og virðinga, að það er lífsstrit, heiðarlegt lífsstrit, sem þroskar og mentar manninn. Í þessum orðum felst heilræði, sem menn á yfirstandandi tíma virðast fyrirlíta, og geymir þó í sér upptök voðalegra byltinga, ef því er hamlað frá, að ná gildi sínu með góðu. Þau geyma í sér kenningu jafnaðarmannanna, sem ætti að auglýsa með gyltum stöfum á framhlið mannfélagsbyggingarinnar: Enginn hefir heimild til óþarfra nægta, á meðan vinnan getur ekki bætt úr nauðsyn allra".

"Það er þá meginregla, jafnaðarmanna kenning, sem kemur þér til að afsala þér því, sem heimurinn mundi kalla lán þitt?"

"Það er ekki eingöngu meginregla eða stefna, — það er ennþá meira: Það er traustið, sem ég ber til hinna innri hæfileika minna, að geta öðlast það af eigin ramleik, sem ég vil ekki þurfa að þakka slempiláni".

"En, vera kann að þú berir lægri hlut við tilraunirnar".

"Það held ég ekki. Ég þarf svo lítils með til að komast áfram. Með einu eða tveim þúsundum dala væri æfiskeið mitt óhult".

"Getur vel verið, en þú átt ekki þess upphæð. Þú hefir um langan tíma beinlínis liðið neyð".

"Já", sagði Móritz, "en það batnar bráðum. Ég hefi stór áform fyrir stafni, skal ég segja þér".

"Er það svo. Hver eru þau?"

"Í frístundum mínum er ég að skrifa skáldsögu, sem innan skamms veitir mér þá gróðaupphæð, sem ég þarf. Og ég hefi þegar fengið útgefanda að henni"

"Ég óska þér hamingju", sagði Hólm, alveg hissa. "Já, með þessu móti getur það lagast".

"Og svo", sagði Móritz, "ætla ég að skrifa sjónleik, sem ég hefi ágætt efni í".

"Hvað á hann að heita?"

"Rafhjartað".

"Ó, hann stendur þá í sambandi við æsku atvik þín, sem þú sagðir okkur frá í gær?"

"Já, og þú verður að viðurkenna, að það er mögulegt að búa til leikrit um þau. Ég verð nú samt að læra all-mikið enn, áður en ég byrja á því. Áður en sá tími kemur, verð ég líklega búinn að öðlast námsnafnbót".

"Það er alvara þín, að nota ekki þessi heimildarskjöl?"

"Hrein og bein alvara. Að minsta kosti læt ég þau ónotuð, þangað til ég hefi sjálfur unnið mér inn óháða stöðu. Það er ef til vill drambsemi þetta, en um hana máttu segja hvað þú vilt".

"Ég virði hana og dáist að henni", sagði Hólm. Að eins fáir menn eru færir um, að leggja slíkt í sölurnar".

"En nú", sagði Móritz, þegar hann var búinn að láta skjalaböggulinn niður aftur, "nú göngum við út. Ég þarf að fá mér peninga, kaupa eldivið, og svo ætla ég að heimsækja þjónustu mína, og vita á hvern hátt barún Ehrenstam hefir efnt loforð sitt

með að hjálpa Helenu litlu. Hann hlýtur að vera mjög ríkur, sá góði máttarstólpi?"

"Já, og faðir hans gefur honum eins mikla peninga eins og hann vill. Hann kvað líka hafa eytt 10,000 dölum á einum vetri í Stokkhólmi".

"Þessi drengur. Hann er varla 17 ára".

"Hann lifir nú samkvæmt sinni stöðu samt", sagði Hólm og brosti biturt. "Þegar við vorum nærri dauðir úr hungri, síðastliðinn vetur, eyddi þessi strákur ótrúlega stórum upphæðum fyrir hesta, hunda, spil og frillur".

"Það er ómögulegt", sagði Móritz með vaxandi undrun. "Barn, eins og hann er, hefir ekki verið látið sjálfrátt?"

"Jú, alveg", svaraði Hólm. "Það er enda sagt, að faðir hans hafi valið fyrstu frilluna handa honum".

"Ótrúlegt, svívirðilegt", sagði Móritz. "En hvernig getur slík léttúð samrýmst hluttekningunni, sem hann lét í ljós við litlu stúlkuna í gær?"

"Ó", sagði Hólm í birtum róm, "það samrýmist vel. Helen er raunar barn ennþá, en Georg sá það strax, að með tímanum mundi hún verða með fegurstu kvenmönnum. Ég vildi ekkert segja í gær, en þú mátt reiða þig á, að þetta fyrirkomulag verður henni til niðrunar og ógæfu".

"Hamingjan góða", sagði Móritz, "slík svívirðing um 17 ára gamlan ungling er óþekkt. Til allrar lukku er það að eins grunur".

"En á góðum rökum bygður, það verðurðu að viðurkenna. Hið rótspilta hugarfar Georgs geymir enga göfuga tilfinningu. Ég sá með hverju augnaráði hann horfði á þetta saklausa fórnarlamb, og fanst geta lesið á svip hans hið þrælslega áform, sem lifnaði í huga hans á svipstundu. Þú mátt geta

þess, að þú af hreinni góðvild verðir ekki orsök í vanæmd þessarar ungu stúlku".

"Þú segir satt, ég verð að bjarga henni", sagði Móritz ákafur. Mér er ant um telpuna. En hvernig á ég nú að komast að sannleikanum? Sé grunur þinn rangur, þá væri synd að koma í veg fyrir áform Georgs. Ég verð að athuga þetta nákvæmlega, og koma telpunni til að treysta mér, ef það er hægt. Komdu nú, við skulum fara".

V.

Fingur drottins.

Við endann á Svartabekkjargötunni í Uppsölum, var um það leyti, sem saga vor gerist, eða við áralokin 1820, lítill, rauðmálaður, lélegur timburkofi, með torfþaki. Birtan í kofanum kom inn í gegnum grænar glerrúður í blýumgjörð.

Tvö herbergi voru í húsinu, og bjó Helen með móður sinni í öðru þeirra.

Herbergi þetta var býsna stórt, en kalt og rakasamt. Húsmunir voru fáir, því alt, nema hið allra nauðsynlegasta, hafði verið selt til að viðhalda lífinu þegar neyðin var mest, og frú Anderson — þannig nefndi móðir Helenar sig — átti þá að eins eitt rúm, eitt borð og 3 lélega stóla.

Það var um morguninn, daginn eftir að Helen heimsótti Móritz. Veslings telpan stóð skjálfandi af kulda fyrir framan eldstæðið, og blés að nokkrum deigum spítum, sem láu í öskunni og rauk úr. Hún ætlaði að sjóða ögn af mjólk handa móður sinni,

sem kvartaði sáran um þorsta. En af því telpan gat ekki lífgað eldinn, og þorði ekki að gefa móður sinni mjólkina kalda, hélt hún áfram að kveina.

"Ég get ekki gert við því, mamma", sagði Helen kjökrandi. "Ólukku spíturnar vilja ekki loga. Ég bað frú Grönlund um fáeinar eldspítur áðan, en hún kvaðst þurfa að brúka þær sjálf".

"Guð hjálpi okkur, vesalings telpa mín", kveinaði móðirin. "Á endanum deyjum við úr kulda, ef veturinn verður harður. Og ég get ekkert unnið mér inn með þvotti, meðan ég er svona veesl. Hvernig ætli þetta endi?"

Frú Anderson velti sér örvæntandi á lélegu hálmsænginni.

"Ó", sagði Helen, "máske þessi ungi, fallegi herra komi, sem talaði við mig í gær hjá Sterner, og hjálpi okkur. Manstu ekki, að ég sagði þér frá honum í gærkvöldi, þegar ég kom heim".

"Ó, góða barnið mitt, þeir hafa að eins verið að spauga við þig. Hvað ætli þeir ættu að kæra sig um slíkan auming ja og þú ert? þeir hafa um annað að hugsa en góðgjörðastörf. Ef þú værir fullorðin, þá væri það hugsanlegt, en þú ert ennþá að eins barn".

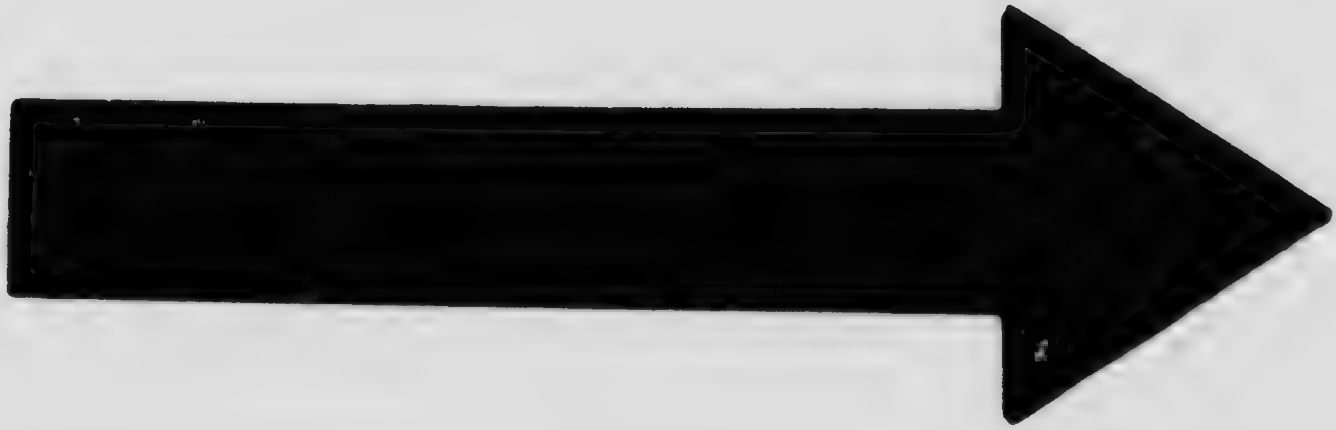
"Hvers vegna ættu þeir heldur að hugsa um mig, ef ég væri fullorðin?" spurði Helen sakleysisleg.

"Þú skilur það ekki ennþá, barnið mitt. En þú færð að vita það nógu snemma. Nú, er eldurinn lifnaður?"

"Já, hann er nú að jafna sig. Ertu mjög veik í dag?"

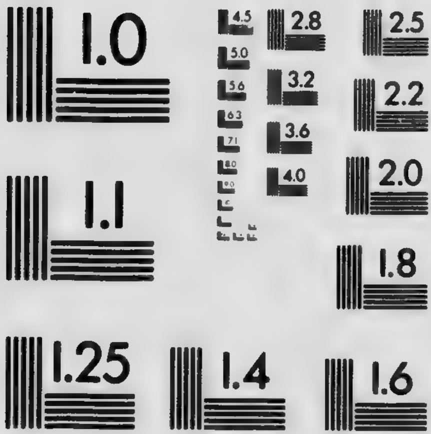
"Nei, ég er nú talsvert betri, ég hefi engin köldufiog, en er mjög máttlaus. Það er fjarskalega kalt hér".

"Herra Sterner lofaði að útvega okkur eldivið í dag", sagði Helen. "Hann var svo góður við mig,

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc
1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

léði mér gítarinn sinn, og lét mig syngja "Alpafjallastúlkuna" fyrir sig".

"Já, hann er vingjarnlegur, auminginn, en hann er mjög fátækur", sagði móðirin. "Hann á naumast nægilegan fatnað, og þó les hann með kappi bæði dag og nótt. Ég man eftir því einu sinni fyrir jólin, að hann sagði við mig: Frú Anderson, ég á hvorki kerti eða peninga, en þá fæ ég á morgun, ef þú átt tvö kerti, skreptu þá heim, sæktu annað og lánaðu mér, ég skal borga það með tveimur kertum á morgun. Ég hljóp undir eins heim og sótti kerti, sem ég lánaði honum, og daginn eftir borgaði hann það með tveimur. Ég vildi ekki taka á móti þeim, en þá reiddist hann og sagði, að ég ætti að þiggja þau. Og á aðfangadagskvöld jóla gaf hann mér svuntu og 24 skildinga, enda þótt hann ætti ekki annað til að borða um kvöldið en nokkrar tvíbökur og ögn af mjólk, sem ég sótti til frú Berglund handa honum. Og heima sat hann alt jólakvöldið og las í biblíunni, meðan hinir stúdentarnir sátu að drykkju".

Helen hlustaði á þetta með mestu ánægju. Hún gleymdi jafnvel að blása að eldinum, svo hann var við það að deyja aftur.

"Láttu mjólkina yfir eldinn", sagði móðirin, "svo ég geti fengið eitthvað volgt að drekka. Við skulum nú vita, hvort hr. Sterner efnir orð sín og útvegar okkur eldivið. Ég legg meiri áherzlu á það en loforð hins mannsins, sem ætlaði að útvega okkur betri herbergi og gefa okkur ný föt. — Hvað hét hann nú aftur sá maður?"

"Það man ég ekki, en Sterner kallaði hann barún. Ég heyrði þó nafnið, en hefi gleymt því. ...... Bíddu nú við. Það var eitthvað með Ehren ...... Ehrenhjelm, eða eitthvað líkt því".

"Barn", kallaði móðirin, settist upp í rúminu,

strauk dökka hárið frá enninu og sagði: "Hann hefir þó ekki heitið Ehrenstam?" ...

"Ehrenstam, jú, ég má fullyrða, held ég, að það sé nafn hans", svaraði Helen blátt áfram. "En því gerir það þig svona hrædda. Við höfum aldrei heyrt það nafn fyr".

"Aldrei heyrt það? ...... Jú, ég hefi heyrt það, og heyrt það mér til ógæfu", sagði móðirin dimmrödduð. "Ó, hamingjan góða, skal þessi maður vera af sömu ætt?"

"Hvað ertu að segja?" spurði Helen, hrædd við geðshræringu móður sinnar, og gekk að rúminu hennar. "Hvað gengur að þér, mamma?"

"Ó, það gengur ekkert að mér", tautaði móðirin, "líttu bara eftir mjólkinni, að hún sjóði ekki upp úr. — Jakob, Jakob".

"Jakob?" sagði Helen, "hvaða Jakob er það mamma? Ég hefi oft heyrt þig nefna þetta nafn, stundum þegar þú sefur. — Máske það hafi verið faðir minn".

"Já, faðir þinn hét Jakob".

"Er hann dáinn?"

"Já, hann er dáinn", sagði vesalings konan ofurlágt. "Ég hefi fengið harða hegningu fyrir mína synd, — ég get ekki sagt barninu mínu, hvort faðir þess lifir, af því ég veit það ekki sjálf", tautaði hún við sjálfa sig.

Á þessu augnabliki voru dyrnar opnaðar, og Georg Ehrenstam stóð á þröskuldinum.

Undir eins og veika konan sá Georg, æpti hún hátt og huldi andlitið í höndum sér.

"Það er hann", tautaði hún óttaslegin, "eða það er svipurinn hans. ...... En hann er þó dauður, það er langt síðan hann var drepinn, — og þessi hérna er svo unglegur, eins og barn á borð við hinn, falska svikarann. — Nei, þetta er einhver annar af

sömu ættinni, ef til vill bróðir hans. Herra, þínir vegir eru órannsakanlegir. Ef til vill á þessi að bæta úr brotum hins. Það er forsjón guðs".

Hefði vesalings konan getað horft á ókomna tímann, þá hefði hún ekki sagt: Það er forsjón guðs, heldur: Það eru forlög".

Georg gekk til Helenar á meðan, þar sem hún stóð við eldstæðið bljúg og feimin og blés að eldinum.

"Góðan morgun, fallega barnið mitt", sagði hann og klappaði á kinn hennar. "Þekkirðu mig aftur?"

"Já, barún góður", svaraði Helen og roðnaði út undir eyru, "það varst þú, sem í gær —"

"Lofaði að annast þig", greip Georg fram í. "Alveg rétt, og nú er ég kominn til að efna loforð mitt. Er þessi vesalings kona móðir þín?"

"Já, barún minn góður".

Georg gekk að rúminu, þar sem frú Anderson sat ennþá með hendurnar fyrir andlitinu.

"Þú ert mjög veik, vesalings kona", sagði hann með uppgerðar hluttekningu. "Hér er líka svo kalt og saggasamt, að þú deyrð, ef þú heldur áfram að vera hér".

Hún tók höndurnar frá andlitinu og starði á unglinginn með svo ógeðslegu og hatursríku augnatilliti, að hann hopaði ósjálfrátt á hæl.

Hann áttaði sig þó strax aftur og gekk að rúminu.

"Mamma þín talar óráð", sagði hann við Helenu.

"Já, mamma er orðin svo undarleg seinustu dagana".

"Vík frá mér, vík frá mér, Satan", sagði konan og veifaði höndunum út í loftið eins og brjáluð manneskja. "Það er ekki til neins fyrir þig að freista mín".

"Mamma", kallaði Helen dauðhrædd. "Hvað hugsarðu? Þetta er ungi maðurinn, sem ég sagði þér frá í gærkveldi. Það er hann, sem ætlar að hjálpa okkur".

"Á, er það hann?" sagði vesalings konan, sem eins og vaknaði af draumi. "Hvað vill hann þá?"

"Ég hefi meðaumkun með þér og litlu dóttur þinni", sagði Georg alvarlegur. "Ég ætla að hjálpa ykkur og útvega ykkur annan bústað, föt og fæði, eins og þið þurfið. Dóttir þín syngur eins og engill. Ég heyrði til hennar í gær, og ég ætla að sjá um, að hún geti fullkomnað hæfileika sína. Með tímanum verður hún afbragðs söngkona".

"Hvað heitir þú, herra minn?" spurði veika konan.

"Georg Ehrenstam".

"Áttu nokkurn bróður?"

"Nei, en ég á systur".

"Hefirðu átt nokkurn bróður?"

"Já, hálfbróður. ...... En hvað snertir það þig?"

"Og hálfbróðir þinn var myrtur", sagði konan.

"Já, sagði Georg undrandi, "hann var drepinn fyrir mörgum árum síðan. En hvernig veiztu það?"

Frú Anderson svaraði ekki þessari spurningu.

"Og það er áreiðanlegt, að Satan hefir ekki sent þig, til að gera mig og Helenu ógæfusamar", kallaði hún hátt. "Það er líka áreiðanlegt?"

"Móðir þín lítur út fyrir að vera brjáluð", sagði Georg kuldalega. "Hún er óð".

"Ó, fyrirgefðu henni, barún minn góður", sagði Helen grátandi, "ég veit ekki, hvað að henni gengur. Hún hefir aldrei áður verið svona".

"Hún virðist þekkja atvik, sem komið hafa fyrir mína ættingja", sagði Georg. "Hvernig stendur á því, að hún þekkir þau?"

"Það veit ég ekki", sagði Helen. "Talaðu nú, mamma", sagði Helen og sneri sér að móður sinni. "Segðu hvað að þér gengur".

"Nú er ég betri, barnið mitt", sagði sjúklingurinn, þegar hún var búin að jafna sig. "Ég held ég hafi talað óráð. Fyrirgefðu mér, herra. Að ég þekki nafn þitt, stafar af því, að ég átti heima í nánd við það pláss, þar sem bróðir þinn var myrtur, og heyrði um það talað, og það var það, sem jók geðshræring mína".

"Jæja", sagði Georg, "við skulum þá snúa okkur að aðalefninu. — "Ég er ríkur, og þar eð ég virði hæfileika dóttur þinnar, þá hefi ég ásett mér að hjálpa henni til að halda áfram þá braut, sem mér er sagt að henni hafi verið valin áður. Þú þekkir Sterner?"

"Já, ég hefi verið þjónusta hans nokkra mánuði".

"Nú, ég ætla þá að segja þér, að það er í sameiningu við hann, að ég hefi áformað þetta. Hann ætlar að veita henni tilsögn í bóklegum fróðleik á hverjum degi, en ég ætla að sjá um afkomu ykkar og gefa henni tækifæri á, að læra söng og hljóðfæraslátt. Að ári liðnu skal ég útvega henni stöðu við leikhúsið í Stokkhólmi, og gangi alt að óskum, verður hún innan fárra ára nafnkunn söngkona. Hvað segirðu um þetta?"

Einhver dularfullur grunur gerði vart við sig í huga frú Anderson, þegar hún heyrði þetta ginnandi tilboð, en hún rak hann á flótta sem ástæðulausan, enda elskaði hún dóttur sína of mikið til þess að hún gæti neitað því.

"Herra barún", sagði hún eftir stutta umhugsun, "ég þekki þig ekki, en þar eð þú segist vinna að þessu í sameiningu með Sterner, verð ég að álíta að tilgangur þinn sé heiðarlegur, því ég veit það, að

hann mundi ekki samþykkja neitt, sem bakaði okkur ógæfu. Er það ekki satt?"

Þrátt fyrir spillingu sína gat barúninn ekki annað en skammast sín og litið undan, þegar hún kom með þessa hreinskilnu spurningu viðvíkjandi einkabarni sínu, sem hann hafði ásett sér að vanvirða. Hann jafnaði sig þó fljótt og svaraði kuldalega:

"Hvernig getur þér dottið slík spurning í hug, kona góð? Ég, að stofna ykkur í ógæfu. Það væri einkennileg aðferð til að gera ykkur ólánsamar, að bera umhyggju fyrir velvegnan ykkar".

Georg hafði tamið sér, að láta svip sinn lýsa því, sem hann vildi, og þegar konan heyrði þennan blíða róm og sá saklausa útlitið hans, varð hún rólegri og svaraði:

"Jæja, herra barún, ég tek þá tilboði þínu með þakklæti. Dóttir mín hlýtur að hafa óvanalega góða hæfileika, fyrst þú lætur þér svona ant um hana. Ég óska þess af alhuga, að vonir þínar um hana rætist".

"Og þú, Helen litla, hvað segir þú um þetta?" spurði Georg og klappaði á höfuð hennar um leið.

Helen roðnaði og hneigði sig, þakkaði honum svo hálfstamandi með tárin í augunum. Hún þekti ekki hættuna, sem yfir henni vofði, og gat naumast stilt sig um, að hoppa ekki upp af ánægju yfir þessu góða framtíðar útliti, sem kom svo óvænt.

"Komið þið þá strax og flytjið í tvö lagleg herbergi, sem ég hefi leigt handa ykkur", sagði Georg. "Þú ert líklega ekki svo veik, kona góð, að þú getir ekki gengið út?"

"Nei, langt frá", svaraði konan, sem nú var búin að sleppa öllum ímyndunum og grun, og sem vissan hressari, "ég er eins heilbrigð og ég get orðið. Hvert um þessa gæfu, sem fyrir henni lá, hafði gert stórum eigum við að fara, herra barún?"

Georg sagði henni hvar húsið var, og bætti svo við:

"Nú þarftu ekki lengur að þjóna stúdentunum, frú. Ég skal gefa ykkur vissa upphæð mánaðarlega til að kaupa fyrir fæði. Svo getur þú máske unnið þér eitthvað inn með því að sauma?"

"Já", svaraði frúin glaðlega, "ég skal sauma frá morgni til kvölds, ef ég á [illegible] það borð get fengið eitthvað að gera".

"Ég skal útvega þér vinnu. Hvers konar sauma gerir þú?"

"Ó, ég get saumað skyrtur og margt fleira, og þess utan þvæ ég fyrir stúdentana".

"Nei, héðan af þarft þú ekki að gera það", sagði Georg. "Ef Helen þyrfti að hjálpa þér við það starf, þá skemdi hún á sér hendurnar, ... nei, þá ætla ég heldur að gefa ykkur eins mikla peninga eins og þið þurfið. Dóttir þín má ekki stunda neina aðra vinnu, en að æfa sig í, að leika á hljóðfæri, syngja og nema fróðleik".

"Ó, hún verður þá fullkomin hefðarmey", sagði móðirin og horfði roggin á barnið sitt. "En samt sem áður máttu aldrei fyrirlíta vesalings fátæku móður þína, Helen".

"Hvernig geturðu talað þannig, mamma?" sagði Helen með tárin í augunum. "Heldirðu að ég geti hætt að elska þig, sem hefir verið mér svo góð?"

"Það er þá úttalað um þetta", sagði Georg. "Búið ykkur nú að flytja. Að klukkutíma liðnum kem ég að fylgja ykkur til nýja bústaðarins. Verið þið sælar á meðan".

Hann opnaði dyrnar og fór.

"Er þetta draumur?" sagði Helen, og hoppaði upp af ánægju. "Nei, það er sannreynd. Ég fæ aftur að stunda bóknám, söng og hljóðfæraslátt, eins

og ég gerði hjá gamla, góða manninum í Stokkhólmi. Ó, hvað það er indælt".

"Það er fingur drottins, ... það er auðséð", tautaði móðirin við sjálfa sig, "og þess vegna væri rangt, að þiggja það ekki. Annar bróðirinn hefir verið orsök í ógæfu okkar, og þess vegna lætur guð hinn bróðurinn skapa gæfu okkar. Herra, þínir vegir eru órannsakanlegir".

VI.

Georg.

"Býr ekki frú Anderson hér?" spurði Móritz, þegar hann kom inn í litla húsið í Svartabekkjargötunni skömmu fyrir hádegið, og fann þar roskna konu í öndinni, sem var að þvo fisk. Kona þessi var frú Grönlund, gild að vexti, rauð í andliti, liðlega fimtug að aldri, sem heima átti í öðru herberginu í kofa þessum.

"Nei", svaraði frú Grönlund, "hún er nú orðin hefðarkona, og getur ekki lengur sætt sig við að búa í slíkum kofa sem þessum. Ég held hún hafi fengið fjármuni að erfð, því hún sagðist ætla að flytja í Vaxalagötuna og fengi þar tvö rúmgóð herbergi. Hún ætlar líka að hætta að þvo fyrir aðra, og litla telpan hennar mun með tímanum eiga að verða í röð heldri kvenna. Annars var hér í morgun ungur herramaður, og hann mun hafa leigt þessi herbergi handa þeim. En hvers vegna hann er að draga sig eftir þeim, skil ég ekki, því stelpan er ennþá of ung og kerlingin of gömul til að vekja nokkra fýsn hjá

honum. Þær voru orðnar svo drambsamar, þegar þær fóru, að þær vildu naumast líta við mér".

"Þær eru þá fluttar?" sagði Móritz, til þess að kerlingin skyldi hætta að masa.

"Já, herra minn, þær eru það, og tóku ekki einu sinni með sér húsgögnin, sem þær áttu hér. Þær þurfa nú líklega ekki að halda á jafn-lélegum munum lengur. Nú nota þær líklega ekki annað en fjaðrastóla og fína legubekki. ...... En drambið er valt í sessi".

"Ég hefi komið of seint", sagði Móritz við sjálfan sig, um leið og hann sneri sér við til að fara. "Þær hafa ratað í ógæfuna og verður máske ekki bjargað héðan af. Hann er fljótur að framkvæma áform sín, þessi hr. Georg. — En, það er satt, máske kerlingin viti í hvaða hús þær fóru".

Móritz sneri sér aftur að konunni, og spurði hvort hún vissi í hvaða hús þær hefði flutt.

"Nei, ekki veit ég það", svaraði frú Grönlund, "en ef þú vilt borga mér fyrir það, þá skal ég reyna að komast að því".

"Nei, nei, þess þarf ekki", sagði Móritz brosandi, "ég get líklega fundið þær, og svo er mér það ekki svo áríðandi".

"Hvað get ég nú gert?" tautaði Móritz við sjálfan sig, um leið og hann gekk í hægðum sínum ofan götuna. Ég er hrifinn af þessari ungu stúlku, án þess ég viti hvers vegna. Sé það áform Georgs, að gera hana að fylgikonu sinni, þá þarf að koma í veg fyrir það. Hún getur auðveldlega fengið ást á velgerðamanni sínum. — En, farðu hægt, hr. Georg, ég skal gæta þín. Ég skal sjá um, að þú fremjir enga svívirðingu, og það skal verða hefndin fyrir svipuhöggið, sem þú gafst mér á æskuárum mínum. En þegar ég hugsa mig betur um, þá get ég naumast ætlað Georg slíkt áform. ...... Hann er of ungur —"

Röskleg högg á herðarnar truflaði hugsanir Móritz.

"Ertu að hugsa um giftingu, Móritz?" sagði maðurinn Albert Broman, og smokkaði hendi sinni undir handlegg hans um leið. "Ég er búinn að kalla til þín hundrað sinnum, en þú hefir ekki heyrt það. — Hvaða flugur hefir þú nú í höfðinu?"

"Ég er ekki beinlínis að hugsa um giftingar", svaraði Móritz brosandi, "en ég er að hugsa um, hvernig ég á að koma í veg fyrir vinstri handar giftingu".

"Við hvað áttu með þessu?"

"Þú manst máske eftir dóttur þjónustu minnar, sem við töluðum um í gær?"

"Helenu litlu, sem þessi ungi Ehrenstam, eða hvað hann nú heitir, ætlar að annast ásamt þér, — ó, þú mannvinur! Hvað er nú að henni?" —

Móritz sagði honum, hvað fram hafði farið, og einnig um grun sinn viðvíkjandi áformum Georgs.

"Við skulum hafa gætur á þessu saklausa barni", sagði Albert, "vertu viss um það. Hún er of góð fyrir þennan aðalshvolp, sem af trausti á peningum sínum álítur sig mega fremja hvern helzt glæp sem er. En við skulum lofa honum að eyða peningum í hennar þarfir, og svo skulum við taka hana frá honum. Hún er enn svo ung, að þú, sem kennari hennar, ættir að geta innrætt henni margar dygðir. Bara að þú verðir ekki að síðustu sjálfur skotinn í henni".

"Á því er engin hætta", sagði Móritz brosandi. "En nú ætla ég að fara og finna Georg, og fá að vita, hvað hann hefir gert af skjólstæðingi okkar. Ég veit einu sinni ekki, hvar þær eiga heima".

"Ég ætla að fylgja þér spottakorn", sagði Albert. "En hamingjan góða, nú man ég fyrst, að þetta er fæðingardagur þinn. ...... Þú ert líklega búinn að opna dularfulla böggulinn þinn?"

"Já", sagði Móritz, "ég hefi opnað hann".

"Og innihald hans, vinur minn? Þú ert stórauðugur, það sé ég á þér. Skjöl þessi hafa verið gullnáma fyrir þig, ... er það ekki?"

"Nei", svaraði Móritz, "þau breyta stöðu minni að engu leyti. Ég verð eins fátækur og ég hefi verið, en í alvöru að tala, Albert minn góður, þá get ég ekki, eins og nú stendur, greint frá innihaldi skjalanna, þó ég feginn vildi. Það verður fyrst um sinn að vera leyndarmál".

"Jæja, geymdu það þá hjá sjálfum þér", sagði Albert firtinn. "Mér finst nú samt, að þú hefðir mátt bera ofurlitið meira traust til mín. Þú veizt það vel, að ég myndi aldrei bregðast þér. En það er það sama. Við skulum halda áfram".

"Hérna býr hinn ungi Ehrenstam", sagði Móritz, um leið og hann nam staðar hjá stóru húsi.

"Ætlar þú upp til hans?"

"Já, ég má til".

"Vertu þá sæll".

Albert hélt áfram.

"Hann reiddist", sagði Móritz við sjálfan sig, "mér þykir það leitt, en ég þori samt ekki að segja honum leyndarmálið, því þó ég efist ekki um vináttu hans, er ég hræddur um, að hann kynni í sínum hóp við tækifæri að segja eitthvað því viðvíkjandi, og það vil ég ekki".

Meðan Móritz hugsaði þetta gekk hann inn í húsið.

"Á hinn ungi Ehrenstam hér heima?" spurði hann stúlku, sem hann mætti í stiganum.

"Já, ungi barúninn, sem er nýkominn hingað, er á öðru lofti".

Móritz hélt áfram samkvæmt bendingu stúlkunnar, og kom von bráðar að dyrum, þar sem nafnið Ehrenstam stóð á hurðinni.

Hann opnaði dyrnar og gekk inn.

Georg lá endilangur á legubekknum, með vindil í munninum. Hjá legubekknum stóð borð og lágu á því nokkrar skrautbundnar bækur, sem ekki leit út fyrir, að væru mikið notaðar.

Herbergið var stórt og húsmunirnir skrau[illegible]. Dyrnar inn í svefnherbergið voru opnar, og [illegible] í svefnherberginu var þriðja herbergið, eins kon[illegible] m-ræðuklefi. Móritz lét brún síga, þegar hann [illegible] alt þetta skraut, sem var svo fátítt hjá stúdentum.

"Velkominn", sagði Georg og brosti þægilega. "Fáðu þér sæti og taktu þér vindil. Ég er hreykinn yfir því, að geta boðið þér Havanna vindil".

Móritz þakkaði, kveikti í vindlinum og settist á legubekkinn.

"Þú býrð eins og prins, barún góður", sagði hann.

"Það er nú þesslegt", svaraði Georg kæruleysislega. "Ég ætlaði mér að fá sérstakt íbúðarhús fyrir mig, en gat hvergi fengið þ[illegible], svo ég varð að gera mig ánægðan með þessi [illegible] fátæklegu herbergi. Í fyrra vetur hafði ég 6 herber[illegible] í Stokkhólmi".

Móritz svaraði ekki. Ypti bara öxlum og þagði.

Hann var í hálfgerðum vandræðum með það, hvernig hann [illegible] að byrja samtalið við[illegible]íkjandi áformum Georgs [illegible]ð Helenu. Hann var hræddur um, að hann kynni að móðga hann, því eftir því, sem hann þekti lundarfar Georgs, gat hann búist við að óvinátta kviknaði á milli þeirra, ef orðinu hallaði, svo að sér yrði bannað að taka þátt í að menta Helenu, sem hann þó svo gjarnan vildi, af öðrum ástæðum en Georg samt.

Georg varð sá, sem fyrst vakti umtal um þetta efni.

"Þú kemur líklega", sagði hann, til að ráðgast

við mig um skjólstæðing okkar, litlu stúlkuna úr Svartabekkjargötunni".

"Já", sagði Móritz, "mig langar til að vita, hvað er orðið af þeim, því þar sem þær voru, frétti ég að þær væru fluttar".

"Þær búa í Konungsengjagötu í V...... húsinu", sagði Georg. "Ég leigði tvö lagleg herbergi handa þeim, og útvegaði stúlkunni söngkennara. Hún á að byrja námið á morgun, og borga ég fyrir það og sömuleiðis gef ég þeim peninga til daglegra þarfa. En hvernig er það, Sterner? Ætlar þú að kenna henni tungumál og mannkynssögu? Máske þitt eigið nám leyfi það ekki?"

"Jú", svaraði Móritz, "ég ætla að kenna henni tvær stundir á degi hverjum heima hjá þeim. Það er hentugast".

"Það held ég líka", svaraði Georg. "Ef þú vilt, þá getum við orðið samferða á morgun til að finna þær. Ég vona, að þær verði myndarlegri þá, því ég hefi gefið þeim nýjan fatnað, svo þær mega fleygja gömlu tuskunum".

"Það hlýtur að vera þér sannarleg ánægja, að geta gert svona mikið gott, hr. barún", sagði Móritz ofurlítið ákafur. "Þú notar auð þinn á heiðarlegan hátt, þegar þú gerir önnur eins góðverk og þetta af eintómum mannkærleika".

Georg leit niður. Hann þóttist viss um, að Móritz grunaði eitthvað um áform sín, en sá jafnframt, að hann þurfti að eyða þeim grun algerlega, því annars gat Móritz vakið ótta og vantraust hjá mæðgunum.

Hann leit því upp og sagði:

"Þú veizt ekki í hvaða vandræði þú kemur mér með hrósi þínu, Sterner".

"Á hvern hátt?" spurði Móritz undrandi.

"Af því ég verðskulda það ekki. Því ég skal

segja þér, þó ég sé enn tæpra 18 ára, hefi ég þó framið ýmsa heimsku. Ég hefi í hugsunarleysi eytt talsverðum peningum í skemtanir, sem hafa skilið eftir auðn og afleysi í huganum. Faðir minn, sem er afarríkur, hefir ekki getað fengið sig til að neita mér um neitt, síðan ég fór að stálpast, og af því hefir leitt, að ég hefi tekið þátt í óteljandi tegundum skemtana, sem fást fyrir peninga. En ég get fullvissað þig um það, að ég hefi miklu meiri og sannari ánægju af þessum fáu hundruðum, sem ég hefi eytt í þarfir mæðganna, heldur en af öllum þúsundunum, sem ég eyddi í Stokkhólmi. Það var af meðvitundinni um þennan lifnaðarhátt, að ég varð að líta undan, þegar þú hrósaðir mér, því ég fann með sjálfum mér, að ég átti ekki hrós skilið fyrir neitt, nema ef það væri fyrir þessa hjálpsemi við mæðgurnar".

Móritz svaraði engu. Hann vissi ekki, hvað hann átti að hugsa um þessi óvæntu orð Georgs. Hann horfði fast á hann, en svipur hans var svo hreinskilnislegur, að ómögulegt var að sjá, að hann á þessu augnabliki hafði afráðið, að villa Móritz sjónir.

"Ég skal segja þér í trúnaði, Sterner minn", sagði Georg þægilega, "að ég hefi ásett mér, að rétta þurfandi mönnum hjálparhönd hér í Uppsölum, og ég veit, að það gleður mig miklu meira heldur en hávaðasömu skemtanirnar, sem ég hefi áður unað við. Faðir minn er eigandi tveggja miljóna og hann gefur mér 10,000 dali á ári, sem ég má nota eftir eigin vild. Ég skal viðurkenna, að ég er dálítið eigingjarn, að því leyti, að ég vil eiga fallegt heimili, hafa nóg og gott að borða og vera vel klæddur, og mér finst, að ég eigi kröfu til þessa, fyrst að forsjónin hefir veitt mér þennan auð. En, skildu mig nú rétt, ég þykist eiga heimild á því, ef ég nota afganginn til hjálpar þurfandi mönnum, og í því tilliti

hefi ég svarið þess dýran eið, að efna það. Ég viðurkenni í fylsta máta gildi hinnar þjóðfélagslegu kenningar, að hinn ríki eigi að aðstoða hann fátæka, ef hann vill verðskulda þá hagsmuni, sem lukkan hefir veitt honum. — Þú, Sterner minn, átt að hjálpa mér við framkvæmd þessara áforma".

"Ég?"

"Já, þegar þú verður var við einhvern, sem þarf og verðskuldar hjálp, þá áttu að láta mig vita það. Þú átt að útbýta gjöfunum, því ég vil ekki láta sjá mig. Ég nærri skammast mín fyrir það, að ég veitti ekki Helenu og móður hennar hjálpina í kyrþey, án þess að láta mín við getið. Þú mátt samt vera alveg viss um það, að ég gerði það ekki í því skyni, að fá þakklæti í staðinn, né til þess að öðlast almennings hrós fyrir góðgerðasemi. Þegar ég á ókomna tímanum geri eitthvað gott, vil ég engan annan trúnaðarmann eiga en þig. Og ég vona þú haldir því leyndu".

Rödd Georgs var á þessu augnabliki svo einlæg, svipur hans svo trygglyndur og vandaður, að Móritz, sem hjá jafn ungum manni gat ekki látið sér detta í hug jafn mikinn fimleik í því, að látast vera annað en hann var, lét alveg blekkjast.

Enda þótt Móritz hefði orðið að reyna margt mótlæti í æsku sinni, hafði hann þó ekki séð mikið af heiminum. Önnum kafinn við nám sitt, hafði hann ekki veitt mönnunum neina eftirtekt á síðari árum æfi sinnar. Hann átti því eftir að reyna margt óþægilegt.

Hinn ungi, eðallyndi, óspilti Móritz, varð hrifinn af orðum Georgs. Hann þráði svo mjög, að mega treysta því góða, því áhrif haturins og vantraustsins á æskuárum hans, voru farin að réna. Hann gleymdi því, að þessi unglingur, sem nú talaði svo alúðlega við hann og lét í ljós svo eðallyndar huga-

anir, var hinn sami, sem á liðnum tíma vakti hjá honum gremju yfir óverðskulduðum árásum. Hann gleymdi aðvörun Jakobs Kron, þó ógeðsleg væri: "Tortrygðu ríku mennina, hve blíðmálir, sem þeir eru, drengur minn, ... vertu viss um það, að úr djöflaeggjum koma djöflaungar".

Móritz gleymdi þessu öllu og lét tilfinningu sína ráða. Hann tók í hendi Georgs og sagði hlýlega:

"Ég trúi þér, barún minn. Þú ert í rauninni eðallyndur, þó þú hafir gengið ranga braut um tíma. Þegar ég var ungur, átti að kenna mér að hata þá ríku, og sökum gremju minnar yfir ranglæti sumra þeirra, var rétt að því komið, að ég héti þeim ævarandi hatri öllum til samans. En þessi skoðun mín hefir breyzt, og hegðan þín styrkir mig í núverandi áliti mínu. Við skulum í sameiningu vinna að okkar og annara betrun og sáluhjálp, aðstoða hvor annan með góðum ráðum og áminningum, og þó að ég sé fátækur en þú ríkur, skulum við samt vera vinir. Vilt þú það?"

"Af öllu hjarta", svaraði Georg, og þrýsti hendi hans með svo hreinskilnum svip, að engum hefði...til hugar komið að vefengja, að honum væri full alvara. "Ég skal gera það, sem í mínu valdi stendur, til að verðskulda þessa vináttu, því síðan ég sá þig, hefi ég borið fult traust til þín. Tilfinningar þínar og lífsskoðanir eru svo göfugar. Líf þitt hefir verið samanhangandi keðja af aðdáanlegri breytni, ... ég get ekki beinlínis hrósað mér af minni breytni, en enda þótt að ég, eins og þú sagðir, hafi stundum ráfað ranga braut, hefi ég þó, ef til vill, einhverja góða kosti, sem ég ætla að biðja þig að hjálpa mér til að fullkomna og gera notkunarhæfa".

"Það skal ég með ánægju gera", svaraði Móritz glaður. "Ég skal segja þér eins og er, hr. barún, að ég kom hingað með vantraust á áformum þínum —

vantraust, sem var bygt á þekkingu minni á fyrra líferni þínu. Ég fer héðan með virðingu fyrir hugsunarhætti þínum, sem þú hefir opinberað mér, og sem ég hefi enga ástæðu til að efast um".

"Ég þakka þér innilega fyrir það, Sterner minn, að þú hefir breytt skoðun þinni mér í vil", sagði Georg. "Ég skal bera mig að verðskulda álit þitt. — En afsakaðu uppástungu mína, ... fyrst við erum orðnir vinir, þá skulum við líka vera bræður".

"Með ánægju"', sagði Móritz, og þrýsti hendi Georgs, "og ég vona, að geta reynst þér góður bróðir. Geti ég verið þér til aðstoðar á nokkurn hátt, skaltu ávalt finna mig reiðubúinn. Þú ert yngri en ég, og hér er er það algengt, að eldri nemendurnir styðja þá yngri með leiðbeiningum og góðum ráðum. — En, vertu nú sæll, Georg. Ég kem hingað aftur á morgun, og þá verðum við samferða til Helenar og móður hennar".

Georg stóð upp og fylgdi Móritz til dyra.

"Ha, ha, ha", heyrðist í honum, þegar hann var orðinn einn, "mér tókst að gabba hann laglega. Hann gekk í gildruna og verður ekki hættulegur hér eftir. Það er gaman að þeim, þessum miskunnsömu Samarítum, — vorra tíma mannvinum, sem hugsa mest um, að hlynna að almenningi. Það, sem þá aðallega skortir, er mannþekking, og þess vegna er svo hægt, að leiða þá afvega. Nei, góði Móritz Sterner, þú ert ekki nógu skarpskygn til að geta lesið hugsanir mínar, þó þú sért tveim eða þrem árum eldri. Ég lék hinn iðrandi syndara allvel, bara að pabbi hefði séð það".

"Ég skal verða leiðsögumaður þessa unglings í því góða", hugsaði Móritz, um leið og hann gekk ofan stigann glaður í huga, "ég skal kenna honum að elska menninа og dygðirnar, að fyrirlíta skemtanirnar, sem hann hefir áður aðhylst. Hugarfar hans er

í raun réttri gott, og afglöp hans eiga rót sína að rekja til rangláts uppeldis, hjá drambsömum, hégómagjörnum og sjálfselskum foreldrum. Hann er nú ekki undir áhrifum þeirra. Hann á góðar eðlishvatir, sem eru nærri eyðilagðar, en sem þó mun mega vekja á ný. Auðurinn og allsnægtirnar eru ekki búin að gera hann að þræl sínum ennþá, ... hann þarf góðan leiðsögumann, og það ætla ég að vera honum. Þetta skal vera hefndin fyrir alt ranglætið, sem ættingjar hans sýndu mér í æsku minni".

VII.

Báðir kennararnir.

Við hlaupum nú yfir nokkra mánuði, og fylgjum svo lesaranum á fögru kveldi í júníbyrjun inn í laglegu herbergin í Konungsengjagötunni, þar sem Helen og móðir hennar áttu heima.

Frú Anderson var óþekkjanleg orðin í samanburði við það, sem hún var, þegar hún bjó í Svartabekkjargötunni. Kaldan amaði henni ekki lengur, og útlit hennar bar vott um góða heilsu og vellíðan. Þó hún væri ekki skrautklædd, var ullarkjóllinn hennar mjög laglegur.

Frú Anderson sat við gluggann og saumaði. Við lengstu hlið herbergisins stóð legubekkur, og frammi fyrir honum borð, þar sat Helen við bóknám sitt.

Síðustu mánuðina hafði Helen tekið miklum framförum, bæði á sál og líkama. Hún var nú orðin 15 ára, svo það var að því komið, að barnið breyttist í meyju. Vöxtur hennar og líkamslögun var

aðdáanlega fögur. Mikla, dökkjarpa hárið liðaðist niður um fallegu kinnarnar hennar, þar sem heilbrigðin og sakleysið höfðu dregið upp rauða fánann sinn. Dökkbláu augun hennar var ekki unt að sjá, af því hún horfði stöðugt á bókina.

Hreint og saklaust barnshjarta, sem enn var óskemt af eldi ástríðanna, sló hátt og hlýtt inni fyrir mjallahvíta brjóstholinu hennar.

Um varirnar hennar, tvö samvaxin blómrauð kirsiber, lék á þessu augnabliki ofurlítið bros. Hún var að lesa skáldsögu, fyrstu skáldsöguna, sem hún hafði séð, og hló að lundareinkunnunum, sem höfundurinn dró upp fyrir dómgreind lesarans.

Kjóllinn hennar Helenar var ekki úr mjög dýru efni, en hann var vel saumaður og féll svo vel að dísarlíkamanum hennar, að snild var á. Undir kjólnum sást á fót í saffíansskó, sem ekki var stærri en svo, að mátulegur mundi sex ára gömlu barni.

"Hvað ert að lesa barnið mitt?" spurði frú Anderson og leit um leið á eftirlætisgoðið sitt. "Það verður að vera eitthvað skemtilegt, fyrst þú hlærð að því".

"Það er bók, sem Georg lánaði mér", svaraði Helen. "Hún er mjög skemtileg".

"Ég hélt, að þú læsir ekki aðrar bækur en þær, sem Sterner ljær þér. Veit hann að þú hefir þessa bók?"

"Nei", svaraði Helen dauflega, "og hann þarf heldur ekki að vita það. Herra Sterner er án efa góður maður, en hann er svo alvarlegur og vill aldrei leyfa mér að lesa neitt skemtilegt. Ég verð alt af að sökkva mér niður í málfræði, mannkynssögu og landafræði, og það er ákaflega þreytandi. Þess vegna hefir Georg lofað að lána mér nokkrar skáldsögur til umbreytingar".

"En hvað þessi stúlkubörn eru óstöðug", sagði

móðir hennar. "Nú held ég að þér lítist bezt á Georg barún, en í byrjuninni talaðir þú ekki um neinn annan en Sterner".

"Mér lízt vel á þá báða", sagði Helen, "en ef ég ætti að giftast öðrum hvorum þeirra, þá myndi ég heldur kjósa Georg. Hann er svo fyndinn og skemtilegur, en Sterner svo alvarlegur og strangur og talar að eins um siðferði. Auk þess eigum við Georg mest að þakka, hann hefir sagt mér, að við lifum af hans peningum, Sterner sé mjög fátækur, og að það sé að eins dutlungar úr honum að vilja kenna mér, það væri auðvelt að fá kennara handa mér fyrir borgun, eins í því sem Sterner kennir mér eins og í sönglistinni, en af því Sterner vill endilega kenna mér, þá vill Georg ekki styggja hann með því, að neita honum um það".

"Stúlka, stúlka", sagði frú Anderson með ákafa. "Ég ætla að biðja þig þess, að verða ekki skotin í velgerðamönnum þínum, og sízt í Georg. Mundu það, að það gæti orðið til að eyðileggja þig".

"Hamingjan góða, mamma", sagði Helen, ég skil þetta ekki. Það er engin furða, þó mér geðjist vel að Georg, sem er okkur svo góður. Ég væri vanþakklát, ef mér líkaði ekki við hann".

"Þakklátsemi er skylda þín, stúlka; en gættu þess, að engar aðrar tilfinningar festi rætur hjá þér. Guð varveiti þig, barnið mitt. Ég held að Georg barún sé skikkanlegur og góður, og að hann hafi tekið að sér, að annast um uppeldi þitt af mannúð, en tækifærið gerir menn að þjófum stundum, og ef hann yrði var við aðra hlýrri tilfinningu en þakklátsemi, gæti vel komið fyrir að ...... ó, guð minn góður, það væri voðalegt. ...... Nei, eg ætla ekki að láta mér detta það í hug".

Helen litla horfði stóru, himmbláu augunum sín-

um spyrjandi á móðurina. Það var auðséð, að hún skildi ekki meiningu hennar.

"Við skulum ekki tala meira um þetta, barnið mitt. Ég heyri fótatak í stiganum. Það er líklega Sterner, sem kemur inn til að hlýða þér yfir. Ég ætla því inn í hitt herbergið á meðan".

Hún stóð upp og gekk inn í hitt herbergið um leið og Móritz kom inn.

Í flýtirnum gleymdi Helen að fela skáldsöguna, sem Georg hafði léð henni með því skilyrði, að Móritz fengi ekki að sjá hana.

Móritz gekk nær borðinu og heilsaði skjólstæðing sínum vingjarnlega, en þegar hann sá bókina og las nafn hennar á titilblaðinu, lét hann brún síga.

Helen ýmist roðnaði eða bliknaði, eins og hún væri staðin að glæp. Hún var heldur ekki alveg laus við samvizkubit, af því Móritz hafði einu sinni fyrir alt bannað henni að lesa aðrar bækur en þær, sem hann léði henni.

"Hver hefir lánað þér þessa bók, Helen?" spurði Móritz alvarlegur, en þó með þýðum rómi.

"Georg barún".

"Hvað þá?" sagði Móritz, dálítið byrstur, "ljær Georg þér slíkar bækur? Því hefði ég ekki trúað, ef ég sæi það ekki með eigin augum".

"Er nokkuð ilt í því?" spurði Helen með ofurlitlum þrákelkniskeim í rómnum. "Bókin er líklega ekki hættuleg?"

"Jú, stúlka mín", svaraði Móritz, og stakk bókinni í vasa sinn, "þessi bók er skaðleg fyrir unga sál, sem ekki hefir til fulls lært að gera greinarmun hins góða og illa. Hún er skemtileg og æsandi, það viðurkenni ég, en siðferðiskenning hennar er ekki af beztu tegund. Í fám orðum sagt, ég óska að námsmeyjan mín treysti mér, og lesi ekki aðrar bækur en þær, sem ég veit af. Ef þig langar til að lesa eitthvað

skemtilegt, þá skal ég útvega þér eitt eða tvö skáldrit eftir Walter Scott. Þau geturðu lesið án þess að eiga á hættu, að hugsun þín truflist af óhreinum myndum. Þessi bók, sem ég tók frá þér, hefir slíkar myndir að geyma, og ég skal áminna Georg um það, að lána þér ekki slíkar myndir framvegis. Ég vona, að hann hafi léð þér þessa bók af hugsunarleysi, en ekki af ásettu ráði".

"En, ég skil ekki ......"

"Það er svo margt, sem þú skilur ekki, Helen litla", greip Móritz frammí fyrir henni ofur rólega, "en þú mátt trúa því, sem eldri vinur þinn og kennari, ... sem bróðir þinn segir þér. Því ég má að líkindum vera bróðir þinn og leiðsögumaður, Helen? Þú mátt trúa mér, ég vil þér vel".

"Já, ég veit það", sagði Helen klökk; "og þegar þú bannar mér að lesa slíkar bækur, þá ætla ég að hlýða þér, Sterner, enda þó ég ekki sjái, hvað ilt getur af því hlitt. Í þessari bók hefi ég enn ekki lesið nema fáar blaðsíður".

"Því betra", sagði Móritz, "við skulum þá ekki tala meira um það. Hefirðu lært lexíurnar þínar?"

"Já, ég held ég kunni þær, en það er eitt atriði í málfræðinni, sem ég skil ekki til hlítar. Það verð ég að biðja þig að skýra fyrir mér".

"Gott, komdu með bókina, svo skulum við sjá, hvað við getum".

Kenslan stóð nú yfir í fullar tvær stundir, og Móritz hafði fylstu ástæðu til að vera ánægður með námsmeyju sína, því Helen var prýðisvel gáfuð og framför hennar undrunarverð.

Hefirðu notið söngkenslu í dag?" spurði Móritz um leið og hann hlóð saman bókunum.

"Já, gamli K. var hér fyrra hluta dags, og ég söng og lék á hljóðfæri fyrir hann í fullar tvær stundir. Hann kemur hingað á hverjum degi".

"Hann er líka mjög ánægður með þig, Helen", sagði Móritz. "Ég talaði við hann í gær, og hann sagði, að sönghæfileikar þínir væru framúrskarandi. Þú hefðir á fáum vikum lært meira heldur en hinir nemendur hans hefðu lært á heilu ári. Auk þess segir hann að rödd þín sé fögur og fullkomin. Haltu áfram með alvöru að keppa að fullkomnun þinni, þá líður ekki á löngu, þar til okkur veitist heiður fyrir framkomu þína. Eftir fáa mánuði býst ég við, að þú verðir orðin svo vel undirbúin í námsgreinum þínum, að þú getir fengið aðgang sem námsmær við konunglega leikhúsið í Stokkhólmi. Þú verður máske heppin, ... en gleymdu því aldrei, hvernig sem gengur, að sakleysið og dygðin er sú bezta eign, sem þú átt og getur eignast, betri en allir aðrir hæfileikar, sem þú getur tileinkað þér. Því, ef þeir eru ekki undir áhrifum hinna fyrnefndu, leiðir litla eða enga ánægju af þeim, því meðlætið getur ekki gert þá meðvitund gæfuríka, sem ekki er hrein. Ó, Helen, unga, óreynda barn, þúsund freistingar munu mæta þér á lífsleið þinni, tálsnörur umkringja þig — en mundu eftir sakleysinu og skírlífinu, þessum tveimur dýrmætu liljum í blómhring æsku þinnar, sem eru miklu meira virði en allar þær skemtanir, sem heimurinn hefir á boðstólum. Mína hluttekningu áttu, Helen, og ég vona að sá tími komi aldrei, að þú þurfir að líta undan augnatilliti bróður þíns. Guð blessi þig, barnið mitt".

Móritz laut niður og kysti á enni hennar.

Það var hreinn koss, — koss, sem hefði getað framleitt tár hjá englunum af ánægju ; koss, sem var fyrirboði hinnar vaknandi bróðurástar, laus við allar fýsnir og eigingirni.

"Vertu sæl, Helen litla", sagði Móritz innilega. "Á morgun, síðari hluta dagsins, kem ég aftur".

"Hann er ósegjanlega góður", sagði Helen, þegar

Móritz var farinn, "en hann er svo fjarska alvarlegur og prédikar endalaust, ... og svo tók hann líka bókina, sem Georg léði mér, það var ekki vel gert af honum, ... það verð ég að segja, því hvað ilt getur lestur einnar skáldsögu gert mér? Allir menn lesa skáldsögur, segir Georg, og þegar hann leyfir mér það, sem í raun réttri er velgerðamaður minn, þá finst mér að Sterner komi það ekki við. Mér þykir gaman að vita, hvað Georg segir um það, að hann tók bókina. Fjörugi og gamansami Georg, ... ég vildi hann kæmi hingað í kvöld".

Hún var naumast búin að sleppa þessum orðum, sem hún talaði við sjálfa sig, þegar óskin uppfyltist. Dyrnar opnuðust og Georg kom inn.

"Ertu einsömul, góða Helen mín?" spurði hann, þegar hann var búinn að heilsa með því að hneigja sig.

"Nei, mamma er inni í hinu herberginu", svaraði Helen, og roðnaði út undir eyru. "Sterner er nýfarinn".

"Já, ég mætti honum á götunni", sagði Georg og settist á legubekkinn. "Hann flutti þrumandi áminningarræðu yfir mér, fyrir að hafa léð þér skáldsöguna, sem þú veizt um. Því sýndirðu honum hana?"

"Ég gat ekki falið hana áður en hann sá hana", svaraði Helen. "Mér þótti leiðinlegt að missa hana, hún var svo skemtileg".

"Þú getur fengið hana aftur", sagði Georg, og tók bókina upp úr vasa sínum og sýndi henni. "Hann fékk mér hana, þegar hann mætti mér, og ég get ekki séð neitt rangt við það, að lesa hana án hans vitundar og vilja. ...... En, komdu hingað og seztu hjá mér".

Helen leit niður og settist feimin og vandræðaleg við hlið Georgs.

"Hvað gengur að þér, Helen litla?" spurði hann og klappaði kinn hennar. Hefir nú Móritz aftur verið að prédika yfir þér? Hann er reglulegur Salómon".

"Já, hann er framúrskarandi góður maður, að líkindum", svaraði Helen, "en —"

"En?"

"Hann er stundum dálítið leiðinlegur", sagði Helen, og lék sér að úrfesti Georgs. "Þú, Georg barún, ert miklu skemtilegri".

"Finst þér það? Það gleður mig. En ég vil ekki, að þú kallir mig barún. Það er svo ókunnuglegt. Þú átt að kalla mig Georg, að minsta kosti, þegar við erum einsömul. Heyrirðu það?"

"Nei, nei," sagði Helen feimnislega, eins og hana grunaði, hver hætta gæti leitt af slíkum kunningsskap fyrir sig, "það þori ég aldrei að gera".

"Litla flónið þitt", sagði Georg og kleip hana í kinnina. "Hvers vegna þorirðu það ekki, þegar ég leyfi það? Ég krefst þess, Helen".

"Þá verð ég líklega að hlýða", sagði Helen, "því annars reiðist þú mér líklega, herra ba —".

Georg lagði fingurinn á varir hennar.

"Nú, hent urðu enn með þennan barún?" sagði hann brosandi. "Þú ert óhlýðin stúlka".

"Ó, nei, fyrirgefðu Georg", sagði Helen og roðnaði. "Það er skylda mín að hlýða þér".

"Nú, þetta líkar mér. Og nú vil ég vita, hvað það er, sem Móritz prédikar yfir þér. Það hlýtur að vera áhrifamikið að hlusta á hann. Mér þætti gaman að fela mig undir legubekknum, svo ég gæti fengið minn skerf af siðferðiskenningum hans".

"Nei, það máttu ekki, því þá gæti ég ekki varist hlátri, en ég vil ekki hlægja að honum, því hann er mér mjög góður og lofar að kenna mér margt nytsamt. Hann segist vilja vera bróðir minn".

"Bróðir", tautaði Georg við sjálfan sig, "já, fyrir mér, ef hann fer ekki fram á meira. — Heyrðu", sagði hann hátt, "ég skal lána þér þessa, og fleiri jafn skemtilegar skáldsögur, með því skilyrði, að þú látir Móritz ekki sjá þær. Þú getur geymt þær í kommóðuskúffunni, hann hefir væntanlega ekki aðgang að henni".

"Þakka þér fyrir, Georg, en ég veit ekki, hvort ég má það", sagði Helen hikandi.

"Hvers vegna ekki?"

"Af því ég lofaði Sterner, að lesa enga bók án hans vitundar. Hann bannaði mér það beinlínis".

"Hann hefir enga heimild til þess", sagði Georg. "Þú þarft engum öðrum að hlýða en mér, og það geturðu gert kvíðalaust. Að minsta kosti þarf Móritz ekkert að vita um það ...... sko, hérna er bókin".

Helen var enn í efa um, hvort hún ætti að bregðast því loforði, sem hún gaf Móritz, en freistingin var of sterk, hún gat ekki neitað sér um að lesa þessa æsandi og fyrir hana óvanalegu bók, enda þótt að samvizkan segði henni, að hún breytti ekki rétt.

Hún tók við bókinni af Georg, stóð strax upp og lét hana ofan í kommóðuskúffuna.

Sigurbros brá fyrir á vörum hins unga tálseggs.

"Þessi stúlka skal ekki geta varist mér", hugsaði hann. "Áður en langt um líður, skal hún vera mín að öllu leyti. Hún er nú bráðum fimtán ára, og þá"

"Hvað ertu að hugsa um, Georg?" spurði Helen.

"Ég er að hugsa um, hve skemtilegt það verður síðarmeir, að sjá þig leika í leikhúsinu í Stokkhólmi. Þráir þú ekki þá stund?"

"Jú, jú", svaraði Helen glaðlega, "það geri ég sannar. Bara að ég fái nú aðgang að leikhúsinu".

"Það er ekki hætt við öðru. Ég á atkvæða-

mikla og volduga vini í höfuðborginni. Þú mátt í því tilliti vera róleg".

"Ó, hvað þú ert góður, Georg. Aldrei get ég þakkað þér eins og þú átt skilið".

"Jú, Helen, með því að láta þér þykja vænst um mig af öllum", sagði Georg. "Þú verður að lofa mér því".

"Ó, mér þykir fjarskalega vænt um þig".

"Það er gott. En nú verð ég að yfirgefa þig Vertu sæl".

Georg tók utan um mittið á Helenu og kysti hinar rósrauðu varir hennar.

En þessi koss var ekki eins hreinn og bróðurlegi kossinn, sem hún fékk hjá hinum kennaranum sínum. Einhver eðlisávísun hvíslaði því að henni, því hún varð purpurarauð út undir eyru, og brjóstholið belgdist út af geðshreyfingu.

Með þessum kossi flaut fýsnanna logandi eitur inn í æðar hennar. Það var Júdasarkoss, sem sveik og tældi hið unga, óþroskaða og saklausa hugarfar.

— — — — — — — —

Nokkrum mánuðum seinna var það að stjörnurnar skinu skært um vetrarkveldið. Klukkan var 11.

Fyrir utan húsið, þar sem Georg Ehrenstam átti heima, stóðu tveir menn, klæddir síðum kápum. Þeir höfðu brett upp kragana svo ekki sá í andlit þeim.

"Þú hefir þá ástæðu til að halda, að hann hafi svikið þig, Móritz?" spurði annar þeirra í dimmum róm.

"Já, Edward, ég er hræddur um það. Ég ætlaði að finna hana heima í kvöld, en hún var þar þá ekki. Móðir hennar var í heimboði hjá kunningjakonu sinni, og ég veit, að Helen var ekki með henni.

Ég er hræddur um, að þau hafi bæði svikið mig, svikið vonir mínar".

"Vesalings Móritz", sagði Edward, "sé svo, þá vorkenni ég þér. Þú, sem hefir gert henni svo mikið gagn, verðskuldar í sannleika betri laun".

"Það var draumur, Edward", sagði Móritz, "en fagur draumur samt. Eftirleiðis ætla ég ekki að trúa draumum".

"Máske þér hafi skjátlað?"

"Nei, ég geri mér enga von um það. Þegar ég nú eftirá fer að hugsa um ýms atvik, sem ég hafði enga eftirtekt veitt, þykist ég viss um, að Georg hafi lánast, að kveikja steskar ástríður hjá þessari ungu og óreyndu stúlku. Og hann hefir kunnað að nota sér það til að eyðileggja hana, hrakmennið".

"Þú heldur þá að hún sé hjá honum?".

"Já, ég er hræddur um, að hann hafi tælt hana til að fylgja sér".

"Þetta sagði ég þér. Þú trúðir honum of vel, og gafst mínum aðvörunum engan gaum".

"Já, ég var flón", sagði Móritz gremjulega. "Það, glapsýn, tálvon, sem varð að engu. ...... En nú er tálvonanna tími liðinn".

"Segðu það ekki, Móritz. Það geta enn orðið margir til að tæla þig, ... og getur komið fyrir, að þú verðir svikinn, eins og núna".

Á þessu augnablikí voru götudyrnar opnaðar.

Kunningjarnir þrýstu sér upp að veggnum, svo þeir sæust ekki.

Tvær persónur komu út um dyrnar, klæddar síðum kápum eins og Móritz og Edvard. Önnur þeirra var minni og studdist við handlegg hinnar.

Þær hröðuðu sér fram hjá vinunum án þess að sjá þá.

"Edward", sagði Móritz í dimmum róm, "sástu hana?"

"Hverja? Ég sá að eins tvær persónur í karlmannafatnaði".

"Önnur þeirra var Helen. Kápukraginn hennar blés til hliðar, þegar hún gekk fram hjá mér, svo ég þekti hana. Það er hart, að verða fyrir slíkum vonbrigðum, þegar tilgangurinn hefir verið góður.

"Við skulum snúa við og mæta þeim", sagði Edvard, "máske þú hafir séð skakt?"

"Nei, nei", svaraði Móritz, "við skulum fara heim, Edward. Ég sá rétt. ...... Það er búið".

"Elskaðir þú þessa stúlku?"

"Nei, en mér var ant um hana. Ég vildi að hún yrði mikilhæf, því hæfileikar hennar voru óvanalega góðir. En ég vildi ekki eingöngu, að hún yrði aðdáunarverð, eg vildi líka að hún yrði saklaus og dygðauðug. Georg hefir eyðilagt áform mín. Ég vildi, að ég hefði aldrei vakið athygli hans á henni. Það hefði verið miklu betra, að hann hefði aldrei séð hana, og að hún hefði búið við fátækt sína".

"Þú gleymir því", sagði Edward, "að í þeim kringumstæðum hefði hún líka orðið fórn lastanna, eins og systur hennar hafa orðið þúsundum saman. Neyðin og volæðið mundi þá að síðustu hafa neytt hana til að verða sér til minkunar, og það er að engu leyti betra".

"Þú segir satt", svaraði Móritz. "Það er óttalegt, að hugsa um það. Mig hryllir við að vita það, að fyrir þessum aumingjum liggur ekki annað en sultardauði eða svívirðing".

"Já", sagði Edvard, "það styður þá skoðun forlagatrúarmannanna, að [illegible] stjórnist af til viljun, ... hinni óbifanlegu nauðsyn. Ef að — segja þeir, — ef að til væri [illegible] og [illegible] faðir, sem vildi að mönnunum liði vel og að þeir væru í [illegible] [illegible], hvers vegna lætur hann þá [illegible]

fæðast til eymdar og volæðis, sem þeir að gagnslausu berjast fyrir að losna við?"

"Þessi hugsun er voðaleg, Edvard. Gegn henni hefi ég strítt frá æsku. Þegar ég var barn, vantaði lítið á að ég yrði forlagatrúarmaður, en þá var það ástin til móður minnar og endurminningin um hana, sem frelsaði mig. Síðan hefir mér lánast, að tileinka mér þá trú, að réttlætið og miskunnsemin stjórni öllu, og að án þeirrar trúar flækist maðurinn um heiminn, alveg eins og stýris og áralaus bátur berst um sjóinn undan straum og vindi. Ég hefi öðlast þessa skoðun á síðari árum, árum, sem hafa reynst mér sorgminni og rólegri en hin fyrri, árum, sem ég hefi varið til þess, að mynda mér nýjan hugsanaheim, lausan við alla starfsemi. Og nú, þegar ég sný mér aftur að mönnunum til að leita hins góða og stuðla að þroskun þess, þá verð ég fyrir þessum vonbrigðum, hið vonda sigrar, öll fyrirhöfn og hreinskilnar tilraunir verða að engu. Aftur knýja tilviljanirnar efann fram í huga mínum, sem ég var búinn að bannfæra, sem hina mestu ógæfu mína".

"Vinur minn", sagði Edvard, "það er satt, mennirnir eru óþakklátir og vondir, en það má ekki raska trú þinni á hina æðri ást, sem stjórnar heiminum, og við megum heldur ekki ætlast til beinna áhrifa af hinu guðdómlega á hið mannlega. Það vonda á sér stað,...... og það verða alt af til stök atvik, þar sem það sigrar, en það veitir oss enga heimild til, að efast um, að til sé ástrík forsjón, sem vakir yfir allri tilverunni. Það væri ógrunduð skoðun á hlutunum. Það er satt, sagan er stundum að eins spegill mannlegra fýsna og ástríða, en getur maður ekki líka séð í honum leiðandi hönd, alt sjáandi auga, vald, sem mönnunum er óviðráðanlegt, sem niðurlægir þá drambsömu og upplyftir hinum

auðmjúku? Og á ekki vonin um annað líf, — það líf, sem jafnar allan ójöfnuð, þar sem hinn bróðurlegi mannsandi afklæðist skrautbúningi þeim, sem mannsins eigin hroki eða hið niðrandi almenningsálit hefir klætt hann í, þar sem ekkert skýlir nekt hans fyrir því auga, sem ekki er mögulegt að blekkja, — á ekki þessi hugsun, þessi trú, að vera okkur næg huggun, þegar við grátum yfir vonum þeim, sem ilska bræðra okkar hefir eyðilagt fyrir okkur? Ég hefi ávalt hugsað þannig, en mér hefir verið það auðveldara en þér. Líf þitt hefir verið svo mótgangsríkt, ranglætið og sorgirnar, sem þú hefir orðið fyrir, dýpri og sárari ......"

"Þú hefir rétt að mæla", sagði Móritz. "Við eigum að hugsa þannig, það viðurkenni ég. Þolgæðið — þessi með erfiðismununum fengna ró, eftir stormana, sem hafa brotið skip vona vorra, — er höfnin, sem við eigum að leita í, ... ég veit það. En getum við alt af hugsað þannig, er ekki mannsandinn í eðli sínu istöðulítill og efagjarn? Er hugrekki vort og huggun nógu þrekmikið til að geta staðist hinar þungbærustu þrautir? Og þegar afbrot leiðir til ógæfu, kemur það þá ekki eins oft fyrir, að ógæfa leiði til afbrota?"

"Móritz", svaraði Edvard. "Það er enginn sigur til án baráttu. Trúin — hin sanna og áreiðanlega — krefst efa og rannsóknar. Alt af verða til tímabil, sem framleiða innra stríð og vantraust á forsjóninni, hatur og gremju til mannanna. En eins og Phönix rís ungur upp úr ösku móður sinnar, þannig mun trúin, dóttir efans, svífa á vængjum sínum upp úr ösku sinnar móður. Það er þessi sigur, sem mannsandinn — hvað sem hann segir — getur náð. Að verða undir í þeim viðskiftum, er kjarkleysi, en ekki nauðsyn. Þetta stríð hefir þú naumast byrjað enn, Móritz, og því síður fullkomnað,

Bæði þú og ég eigum margra ára baráttu fyrir höndum af þessu tagi, — baráttu, sem ég vona að við sigrum áður en lýkur".

Móritz svaraði engu, en þrýsti hendi vinar síns þegjandi. Þeir voru nú komnir að dyrum húss þess, er Móritz átti heima í.

"Góða nótt, Edvard", sagði Móritz. "Ég býð þér ekki upp til mín af því ég vil vera einsamall. Ég ætla að hugsa um það, sem þú hefir sagt".

Þeir kvöddust og skildu.

"Henni verður ekki bjargað", sagði Móritz við sjálfan sig, þar sem hann var að ganga um gólfið í herbergi sínu. "Það er úti um þennan draum. Ó, Georg, Georg, þú vekur aftur hið sofandi hatur frá æskuárum mínum. Hve svívirðilega hefir þú ekki svikið mig, og hana, vesalings stúlkuna, sem þú hefir dregið niður í djúp svívirðinga og örvæntingar".

— — — — — — — —

Þrem vikum eftir þenna viðburð, flutti Helen og móðir hennar frá Uppsölum, án þess að hafa séð Móritz á því tímabili. Georg var búinn að ná stúdentsprófi, og orðinn leiður á þessum "eilífa æskunnar bústað", flutti sig þess vegna til Stokkhólms og fékk þar stöðu í hernum, — sú eina staða í ríkinu, sem hann áleit viðeigandi fyrir sig. Með aðstoð hans fékk Helen, fylgikona hans, stöðu meðal nemendanna við konunglega leikhúsið, og vakti von bráðar mikið álit á sér hjá stjórnendum þess, sökum sönghæfileika sinna og leikíþrótta.

Arnljótur B. Olson

VIII.

Frumraunarmærin.

það var um nónbil á veðurblíðum haustdegi, tveim eða þrem árum síðar, að tveir skrautklæddir menn mættust á gangtröðinni við Norðurbrúna í Stokkhólmi.

"Góðan daginn, Cæsar", sagði annar þeirra, "þakka þér fyrir góða samveru í gær. Hefirðu fengið þér aðgöngumiða að leiknum á morgun?"

"Nei, er nokkuð nýtt í vændum?"

"Hvað er þetta? Veiztu það ekki? Hvernig fylgist þú með tímanum?"

"Ég hefi gert mér það að reglu, að lesa aldrei blöðin", svaraði sá, sem Cæsar var nefndur. "Þau hafa ávalt gert mér ilt í skapi, það hefir aldrei brugðist. Þess vegna hefi ég ekki séð leikhúsauglýsingarnar fyrir morgundaginn. Ég veit [illegible] hvað leika á fyrr en sama daginn og [illegible]urinn [illegible] fram að kveldinu, því þá send' ég þjón[illegible] minn [illegible] auglýsingunni. Hver er þessi nýji leikur?"

"Frumraunarmær, stúlka, sem kemur fram á leiksviðið í fyrsta sinni, og nýr leikur", svaraði hinn.

"Þetta er nýung. Hvað heitir frumraunarmærin?"

"Það er hún litla Helen hans George Ehrenstam, sem á að gera byrjunartilraun. Hefir þú séð hana?"

"Nei, en Georg hefir oft lýst henni fyrir mér, sem framúrskarandi fegurð. Hver er hún í raun og veru?"

"Menn segja, að hún sé bóndadóttir, sem Georg hafi látið menta. En að því er útlit hennar snertir, þá get ég fullvissað þig um það, að það er fegurra en orð fá lýst. Georg er mjög hreykinn yfir henni, og þú sannar það, að eftir fáar vikur verður hún hin tígulegasta tízkunnar kona í Stokkhólmi. Hæfileikar hennar eru aðdáanlegir, og það er fullyrt, að hún sé eins fullkomin söngmær og hún er sem leikmær".

"Á hún þá að byrja með sönglög?"

"Nei, það er leikrit í fimm þáttum, eftir ungan höfund, sem heldur nafni sínu leyndu".

"Hvað heitir leikritið?"

"Rafhjartað".

"Það er undarlegt nafn", sagði Cæsar. "En sú vitleysa, sem mönnum dettur í hug".

"Já, leikritið kvað bera vott um miklar gáfur og hafa að geyma mjög fyndin og áhrifarík atvik. Hinn hágöfugi G., frændi minn, sagðist hafa lesið leikritið hjá leikhúss-stjóranum, X. greifa, og hafa orðið hrifinn yfir hinu frumlega í orðfærinu og niðurröðuninni. Hann spáir leikritinu ágætri framtíð. Þetta styður alt að því, að maður má ekki vanrækja, að sjá það í fyrsta sinn. Ég fyrir mitt leyti hefi fengið sæti í stúkunni hans baróns Ehrenstams á fyrsta lofti. Hann er nákunnugur foreldrum mínum, eins og þú veizt".

"Þú átt víst við eldri barón Ehrenstam?" spurði Cæsar.

"Já, föður Georgs".

"Hann er þá í Stokkhólmi eins og stendur?"

"Já, og dóttir hans er með honum, 17 ára gömul og óviðjafnanlega fögur. Sá, sem er svo lánsamur,

að ná hylli hennar, eignast hina fegurstu stúlku, sem nú er í Stokkhólmi, og auk þess í heimanmund með henni hálfa milíón dala".

"Er þessi framúrskarandi meyja ólofuð enn þá?"

"Já, það held ég. Að sönnu er sagt, að barúninn hafi boðið Stjernekrans greifa í Óðinsvík í Wermlandi hana, en að greifinn, sem er mjög undarlegur og sérvitur, sé enn ekki búinn að ráða við sig, hvað hann eigi að gera. Samt er nú greifinn í Stokkhólmi núna og er daglegur gestur hjá Ehrenstam, en stúlkan vill hvorki heyra hann né sjá".

"Og þú ætlar þér að verða meðbiðill greifans?" spurði Cæsar brosandi.

"Ég er hættur við það aftur", svaraði spjátrungurinn, "af því hin fagra Ísabella, sem er bókfróð og rómantisk að upplagi, hefir lýst því yfir, að hún giftist alls ekki, nema hún fái þann mann, sem er búinn öllum þeim hæfileikum, er hugsjón hennar girnist, ... og því ver, á ég engan þeirra.

"Hún hefir þá talið upp þessa hæfileika?"

"Já, hann á að vera andríkur, fallegur, listhæfur og umfram alt, að vera vísindalega mentaður, því þessi unga stúlka er uppalin af bókormi, heimspekilegum meistara, sem hún kvað bera mikla aðdáun og virðingu fyrir; hún ber meiri virðingu fyrir vísindunum, heldur enn heldri stúlkurnar í Stokkhólmi gera, sem almennast líta á hið ytra. Þú hlýtur því að sjá, að ég get enga von gert mér, því einkennisbúningur minn er ekki einhlítur til að blekkja hana. Hún var í rauninni einu sinni svo óskammfeilin að segja mér það, að einkennisbúningar okkar væri ekki annað en gullroðin örbirgð".

"Hamingjan góða", sagði Cæsar hlægjandi, þessi unga stúlka hlýtur að vera mjög skemtileg. Það væri sannarlega gaman, að kynnast henni".

"Komdu í leikhúss-stúkuna annað kvöld, þá skal

ég kynna ykkur. ...... En nú verð ég að flýta mér. Ég þarf að fara heim og hafa fataskifti, því mér er boðið til dagverðar hjá Ehrenstam!".

"þarna kemur Georg barún ríðandi", sagði Cæsar, og benti í áttina til Gústav Adel storgsins. "Hann kemur hingað. Vertu sæll á meðan. Ég ætla að fara og fá mér aðgöngumiða til annarskvölds".

Spjátrungarnir skildu. Cæsar hraði sér til leikhússins til þess að vera sér úti um sæti við leiksýninguna daginn eftir, en hinn stóð kyr og beið Georgs.

"Góðan daginn, vinur minn", sagði Georg, um leið og hann stöðvaði hestinn. "Ætlarðu að borða dagverð hjá foreldrum mínum í dag?"

"Já, mér er veitt sú virðing. Þú ert að skemta þér, sé ég".

"Ég er að temja þenna fola. Hvernig lízt þér á þenna, Othello minn?"

"Ó, hann er frábær".

"Hann er hreinn kyngæðingur. Y. greifi bauð mér tólf hundruð ríkisdali fyrir hann í gær, en ég vildi ekki selja hann. Hann er bráðólmur af fjöri, en samt jafn þægur og enskur veðhlaupahestur".

"Þú ætlar víst yfir í Stjórnargötuna?" spurði hinn brosandi.

"Hvers vegna heldurðu það?"

"Af því að hún fallega Helen þín á þar heima. En eitt skal ég segja þér, Georg, og það er, að hér eftir máttu ekki vera eins afbrýðissamur og hingað til. Ef hún verður heppin annaðkvöld, sem ég held hún verði, þá verður þú að láta hana opna sali sína fyrir vinum þínum".

"Það skal ske, Alfred vinur", sagði Georg. "Þegar leikurinn er afstaðinn annaðkveld, þá skulum við borða kveldverð hjá Helenu, ef hún verður sér ekki

til minkunar, sem ég hefi enga ástæðu til að ætla. Ég finn líklega flesta af vinum mínum í leikhúsinu annaðkveld, og þá ætla ég að bjóða þeim að koma".

"Og við skulum sannarlega koma, til að hylla sigurhetju dagsins", sagði Alfred. En veiztu ekki, hver hefir samið leikinn?"

"Nei, en menn fullyrða, að það sé ungur námsmaður frá Uppsölum, sem á að byrja á sjónleikafræði. Hann er ennþá nafnlaus. En leikurinn kvað vera vel saminn. Ég hefi að eins séð þátt Helenar, og eftir honum að dæma hefir leikurinn mikið skáldlegt gildi".

"Hvaða nafn ber Helen í leiknum?"

"Sama og systir mín", svaraði Georg.

"Heitir hún þá Ísabella?"

"Já".

Georg hneigði sig og reið svo áfram.

Við skulum fara með honum til Stjórnargötunnar, því þangað fór hann, eins og Alfred gizkaði á, þegar hann var búinn að ríða um ýmsar aðrar götur.

Litla stúlkan frá Svartabekkjargötunni í Uppsölum, átti nú heima í stóru, skrautlegu húsi í Stjórnargötunni. Þar var svo mikið skart og skraut, að ekki verður með orðum lýst, því Georg hafði ekki hlíft sér við neinum útgjöldum til þess að gera henni lífið eins þægilegt og unt var.

Veggirnir voru skreyttir myndum eftir nafnkunna myndasmiði. Blómasorautker stóðu á veggborðunum, gólfin voru þakin þykkum dúkum, og mjúkir silki-legubekkir buðu til hvíldar.

Innsta herbergið var búningsklefi hennar, og þar finnum við Helenu, — klædda í smekklegan morgunbúning, sem að nokkru leyti huldi og að nokkru leyti sýndi hinn fegursta líkamsskapnað, — að hálfu leyti sitjandi og að hálfu leyti liggjandi á legubekkn-

um, svo aðdáanlega fögur, að ekki verður við neitt jafnað. Síða, dökkjarpa hárið hennar liðaðist niður um hálsinn og herðarnar. Litla höfuðið sitt hvíldi hún á mjallhvítu hendinni sinni, og um rósrauðu varirnar lék ofurlítið þreytulegt bros, meðan hálflokuðu augun bentu á yndislegt svefnmók.

Helen var nú á þroskaskeiði fegurðarinnar, átján ára gömul, hún elskaði og var, eða réttara sagt, hélt sig vera elskaða. Hún var umkringd fögru skrauti, og þegar hún leit á nálæga framtíð, blasti við henni sigurrík lífsbraut, töfrandi lán og glæsilegt mannorð. Hver ósk hennar var óðara veitt. Alt, sem hinn nautnaþyrsti hugur þráði, var lagt fyrir fætur hennar.

"Þetta var keypt fyrir sakleysi mitt". — Þessi orð, sem vond samvizka hvíslaði að henni, heyrðust æ sjaldnar og sjaldnar. Iðranin — þessi föli, hræðilegi gestur — var bannfærð af búningsklefa syndugu meyjarinnar, og ef sorgin einstöku sinnum eyddi rósum kinnanna, eins og ormur í unaðslegum blómbikar, þá var hún óðara hrakin í burt af hetihlátrum.

Á þessu augnabliki hugsaði litla, fallega Helen gegn um svefndvalann, um sigurhrósið, sem hennar biði næsta kvöld. Hana dreymdi, að hólið og blómskúfarnir rigndu yfir hana sem þrumuskúr; hún sá alla íbúa Stokkhólms liggja fyrir fótum sér, og þó hún engan annan elskaði en Georg, þótti henni samt ekkert að því, að verða aðnjótandi smjaðurs og aðdáunar frá öðrum.

Hún var lánsöm — hún naut.

Smátt og smátt lokuðust dökkbláu augun hennar. Löngunarríkt andvarp hóf hvíta, hálfbera brjóstið hennar, en brosið, unaðsríka brosið lá kyrt á vörum hennar meðan hana dreymdi.

Helen svaf laust, svefn hennar var indæll og rólegur, brosandi myndir svifu fyrir hin innri augu

hennar. Ilmur lifandi rósa í blómakerunum blandaðist saman við hina þægilegu lykt safans, sem hún hafði dreypt á sig og föt sín, og sveif í kring um hvílubeð hennar, sem var verndaður af ...... ekki af englum sakleysisins ——

Eins og við vitum, var nú dagverðartími. Sólin skein á gluggana og þess vegna voru rauðu silkiblæjurnar dregnar fyrir þá. Ljósrauð töfrabirta breiddist yfir hina aðdáanlegu ásýnd ungu stúlkunnar.

Dyrnar voru opnaðar með hægð, og Georg læddist að legubekknum, þar sem unga stúlkan blundaði.

"Í sannleika sagt, hún er óviðjafnanlega fögur", tautaði Georg við sjálfan sig, þar sem hann stóð og horfði á hana. "Enginn maður í Stokkhólmi á fallegri né ástríkari stúlku, því hún á mér að þakka — alt".

Hann laut niður og kysti hana.

Hún hrökk við og vaknaði.

"Ert þú það", sagði hún, lagði hendur um háls honum og dró hann til sín. "Hvers vegna vaktir þú mig slæmi maður? Mig dreymdi svo skemtilega".

"Hvað dreymdi þig, engillinn minn?"

"Mig dreymdi að ég var beðin að koma fram á leiksviðið, og þar rigndi yfir mig blómum".

"Það verður sannur draumur".

"Heldurðu það?"

"Já, ég er viss um það".

"En ef ég verð hrædd og gleymi mínum þætti?"

"Ó, þú kant þinn þátt viðstöðulaust".

"Já, auðvitað kann ég hann, og svo er nú áhinnandinn, ef manni skeikar. Æfingarnar hafa líka gengið svo vel, að leikhússformaðurinn hefir látið á-

nægju sína í ljósi við mig. Það er nú samt mjög erfiður þáttur, sem ég hefi".

"Ó, það gengur vel", sagði Georg. "Vertu bara ekki hnuggin að ástæðulausu. Ég á marga vini, og við skulum halda gleðinni við liði hjá þér, það máttu reiða þig á. En þegar leikurinn er úti, þá verðurðu að hafa góðan kveldverð til, ég ætla að bjóða nokkrum af vinum mínum hingað, sem vilja hylla leikdrotninguna".

"Ó, það verður gaman", sagði Helen og klappaði saman lófunum. "Þú ert reglulega skemtilegur ástmögur, minn eigin Georg".

"Ætlarðu að fara nokkuð út í dag?" spurði Georg.

"Ég ætti í raun réttri að aka til mömmu, af því hún er veik", sagði Helen, "en ég get nú samt látið það bíða, þangað til eftir æfinguna. Þú ert því velkominn hingað í kvöld, og svo skal ég leika nokkur lög á pianóið úr Rafhjartanu fyrir þig".

"Nei", svaraði Georg brosandi, "ég ætla að sjá allan leikinn í einni heild annað kvöld. Hann kvað vera mjög skemtilegur".

"Hann er ágætur", sagði Helen. "Ég vildi að ég þekti höfundinn. Sumir kaflar eru ógeðslegir, nærri hræðilegir, en í heild sinni er leikurinn góður. Einkum er málið skáldlegt og skemtilegt, og þó er eins og einhvern napran næðing leggi gegn um leikinn í heild sinni".

"Ég býst við mikilli ánægju af þessum leik", sagði Georg, "en nú verð ég að yfirgefa þig. Það er fjölment við dagverðinn heima hjá mér. En ég býst við, að geta fundið þig í kvöld, þegar gestirnir eru farnir. Vertu sæl á meðan".

Georg kysti unnustu sína og fór.

Síðari hluta dags kom hann aftur akandi í vagni til Helenar.

"Búðu þig út og komdu með mér, Helen", sagði hann, við skulum aka stundarkorn. Þú getur komið við hjá mömmu þinni um leið, og svo ökum við út úr borginni og neytum þar kvöldverðar. Ert þú ekki samþykk því?"

"Jú, í alla staði. ...... Hinkraðu ögn við, ég skal undir eins vera ferðbúin".

Þetta var um miðjan september, veður var gott og himininn heiðskír. Helen klæddi sig því að eins í þunna silkikápu, lét hatt á höfuð sér og blæju fyrir andlitið, smokkaði svo hendi sinni undir handlegg Georgs, og hraðaði sér ofan stigann með honum.

"Farðu til Vesturgötu nr. ...", sagði Georg við ökumanninn, þegar hann var búinn að hjálpa stúlku sinni upp í vagninn og var seztur við hlið hennar.

Ökumaður sló í hestana og ók af stað.

Þegar vagninn fór fram hjá einu götuhorni, lá við að hann rækist á mann, sem var gangandi og fátæklega klæddur. Maðurinn slapp þó óskemdur að öðru leyti en því, að forin af götunni slettist um hann allan.

"Líttu í kringum þig þorpari", kallaði ökumaður og veifaði svipunni.

"Það er leiðinlegt, að þessir betlarar skuli ávalt vera í vegi fyrir manni", sagði Georg kæruleysislega. "Þessi var líka viðbjóðslegur".

"Já, það er þó satt", svaraði Helen. "Hann líktist reglulegum stigamanni með rauða hárið sitt og skeggið. Það væri ekki skemtilegt, að mæta honum í skógi".

Betlarinn, sem þau töluðu um, var Jakob Kron, og þau, sem í vagninum sátu, voru bróðir hans og ...... Lesarinn gizkar á, hver hún var.

IX.

Fjölskyldan.

Jakob hafði fengið tækifæri til að líta inn í vagninn um leið og hann ók fram hjá.

Þegar hann sá þennan unga mann, sem lá endilangur í mjúka sætinu, án þess að gefa því nokkurn gaum, að hann var nærri búinn að aka yfir einn meðbræðra sinna, — stóð Jakob kyr og brosti kuldalega.

Svo var eins og honum alt í einu dytti eitthvað í hug, hann barði á enni sér og sagði:

"Þetta andlit, — mér finst ég þekkja það. Hvar hefi ég séð það áður?"

"Það er hann", sagði hann svo tryllingslega, "hann líkist bróður sínum í einu og öllu. Ég verð að kynnast þessu".

Hann sneri strax við og hljóp á eftir vagninum, sem enn var ekki horfinn sýnum.

Gatan var mjó og krökt af fólki, svo ökumaður varð að fara fet fyrir fét, og átti því Jakob hægra með að ná vagninum.

Svo elti hann vagninn, stundum hlaupandi og stundum gangandi, unz hann kom að litlu húsi í Vesturgötu.

Georg og Helen stigu ofan úr vagninum og gengu inn í húsið.

"Heyrðu, ökumaður. Fyrst að þú varst áðan

nærri búinn að aka yfir mig, þá gerirðu mér þann greiða, að segja mér hvað húsbóndi þinn heitir".

"Hvað varðar þig um það?" spurði ökumaður og leit fyrirlitlega á betlarann. "Ertu að hugsa um að heimta bætur yrir það, að vagninn var nærri kominn ofan á þig, þó óhapp hlytist ekki af því".

"Nei", svaraði Jakob, "það er alls ekki tilgangur minn. Ég spyr þessa af alt öðrum ástæðum".

"Jæja þá", svaraði ökumaður, sem var skikkanlegur og meinlaus maður, "sé tilgangur þinn kröfulaus, þá get ég sagt þér nafn hans. Hann heitir barún Ehrenstam".

"Á — er þetta heimili hans?"

"Nei, hann fór inn í húsið til að finna móður ungu stúlkunnar, sem með honum er".

"Og hver er þessi unga stúlka?"

"Nei, hættu nú. Nú ert þú of forvitinn", sagði ökumaður. "Hvað varðar þig um húsbónda minn og stúlkuna hans?"

"það skal ég segja þér", svaraði Jakob. "Fyrir mörgum árum síðan hefir barún nokkur Ehrenstam gert mér mikinn greiða; sé nú þessi ungi maður sonur hans, sem mér sýndist hann líkjast svo mjög, þá er ekkert undarlegt við það, þó ég spyrji um hann".

"Til þess að geta notið góðs af velgerðum hans í annað sinn", sagði ökumaður hlægjandi. "En hvað kemur þér stúlkan við?"

"Ekkert — en ég hélt hann væri máske giftur, og að þetta væri konan hans".

"Hann er að sönnu giftur, en til vinstri handar, eins og allir þessir ungu menn. Ungfrú Helen er ekki kona hans og verður það aldrei".

"Heitir hún Helen?" spurði Jakob fljótlega.

"Já, hún heitir það, og hún kvað vera ágæt leikmær".

"Hún er þá leikmær?"

"Já, og barúninn hefir leyft mér að fara í leikhúsið á morgun og sjá hana. Hún á að leika nýjan leik, sem heitir Rafhjartað".

"Rafhjartað", sagði Jakob, og strauk hendinni um enni sitt, sem var orðið líkbleikt.

Á þessu augnabliki komu þau aftur, Georg og Helen. Um leið og Jakob gekk í burtu, leit hann á Helenu, sem nú var blæjulaus.

"Nú-nú, Helen", heyrði hann Georg segja, "ég held að frú Jóhanna sé í engri hættu stödd".

"Nei, nú lítur mamma betur út".

Þau settust nú bæði upp í vagninn.

"Til dýragarðsins", kallaði Georg til ökumanns.

Vagninn ók á stað.

Jakob stóð einn eftir fyrir utan húsið, sem móðir Helenar átti heima í. Nokkrar mínútur hreyfðist hann alls ekki, og horfði til jarðar djúpt hugsandi.

"Jóhanna — Helen", tautaði hann við sjálfan sig. "Þessi nöfn, sem ég hefi árum saman haft fyrir hugsjón minni í vöku og svefni, þau fæ ég að heyra í dag, sem nöfn móður og dóttur. Það er undarlegt".

Og á sama tíma — rafhjartað, sjónleikur, sem á að sýna á morgun".

"Og þó — hvað kemur þetta mér við? Það eru margar Jóhönnur, margar Helenur og mörg rafhjörtu til í heiminum".

"En, þegar ég leit á ungu stúlkuna, lifnaði þó einhver undarleg hugsun hjá mér".

"Ef það hefir verið rödd ætternisins".

"Ef þessi stúlka er dóttir mín, hverrar ástmögur ber sama nafn og sá, sem tældi konu mína, þá væri bikarinn fyltur. Það yrði síðasti hlekkurinn í óhappakeðjunni, sem forlögin hafa fjötrað mig með".

"Nei, mér skjátlar. Grunsemin getur táldregið mann".

"Árum saman, eins þó ég hafi verið lokaður inni í hinum dimmu fangelsum, hefir mig dreymt um dóttur mína, litlu Helenu. Ég hefi ímyndað mér hana sem litla, grannvaxna, tötrum búna telpu, sem flæktist um göturnar og betlaði. Við þá hugsun hefir hugur minn liðið sárar kvalir — hugur minn, sem þó hefir stælzt við óteljandi óhöpp og afbrot, svo hann er steini harðari, — ég hefi leitað og leitað. Vonin um, að finna barnið mitt óskemt og saklaust, hefir verið eina ljósið, sem lýst hefir lífsbraut mína. Hve oft hefi ég ekki í draumi breytt út faðm minn til að þrýsta henni að brjósti mínu, alveg eins og ég væri búinn að finna hana. — Forlögin hafa verið miskunnarlaus við mig. Eina ánægjan, sem ég hefi beðið þau að veita mér, er sú: að ég mætti finna barnið mitt, og vinna fyrir hana þann tíma, sem ég á eftir að lifa. En ég er orðinn gráhærður, og hefi enn enga bænheyrzlu fengið".

"Og nú — nú grunar mig, að ég hafi fundið hana. Sé það svo, þá hefi ég mist hana fyrir fult og alt".

"Ég verð að komast að réttri niðurstöðu í þessu efni. Í dag er það of seint, en á morgun skal ég komast að sannleikanum".

"Sé grunur minn sannur — bölvun hvíli þá yfir vélaranum og hans ætt — minni ætt. Þá skal sú hefnd, sem efi minn hefir lengi haldið kyrri, eyðileggja hann. Þessi hendi, sem deyddi vélara konu minnar, getur líka deytt vélara dóttur minnar".

Jakob leit enn á húsnúmerið, til þess að vera viss um að muna það, og gekk svo burt.

* * *

Það var daginn eftir þennan viðburð, að september-sólin sendi bjarta geisla inn um gluggana á her-

bergi frú Anderson í Vesturgötu. Herbergið var stórt og húsmunirnir laglegir, þó ekki væru þeir dýrir.

Jóhanna — þannig skulum við kalla frúna — hafði nýlega, eins og hún átti vanda til, fengið eina kviðu af sinni gömlu köldusótt. Hún var þó að mestu leyti sloppin við hana að þessu sinni, sat við gluggann og vermdi fætur sínar.

Þar eð Jóhanna var nú farin að venjast sællífinu, var hún því sem næst hætt að vinna, orðin feit og löt, og, að því er sambýlisfólk hennar sagði, fékk sér stundum nægilega neðan í því. Um það vissi Helen samt ekkert, því móðirin bar svo mikla virðingu fyrir fallegu dótturinni sinni, að hún gætti þess vel, að fela flöskuna, þegar hún átti von á henni.

Ennþá hélt Jóhanna, að Georg væri að eins velgerðamaður Helenar. Þeirri hugsun, að hann væri elskhugi hennar, vék hún á bug, því þótt skynsemi hennar væri farin að sljófgast af óhófi og sællífi, þá sagði reynslan henni, að fallin kona væri gæfulaus.

Hún var ánægð yfir þeirri skoðun sinni, og Helen gætti þess vel, að hún héldi henni.

Hún var upp með sér yfir dóttur sinni, og þótt hún kæmi sjaldnar og sjaldnar að finna hana, kom henni ekki til hugar, að ásaka hana fyrir kæruleysi. — "Hún á víst annríkt við þennan sjónleik", hugsaði hún.

Eins og áður er sagt sat Jóhanna við ofninn og sneri baki að dyrum, hún gat því ekki séð, að dyrnar voru opnaðar með hægð af manni, sem inn kom.

Jakob, því það var hann, sem inn kom, stóð kyr og horfði á konuna, sem sat fyrir framan hann, en hann áleit að þessi digra og feita kona gæti ekki verið hin granna og fagra Jóhanna hans.

Samt vildi hann ekki fara, án þess að sjá andlit hennar.

Hann ræskti sig þess vegna, til þess að vekja eftirtekt hennar.

Jóhanna hrökk saman og sneri sér við.

Hún þekti hann undir eins, þrátt fyrir hrukkurnar, sem tíminn hafði merkt andlit hans með, varð hrædd og hljóðaði.

"Það er hún", sagði Jakob við sjálfan sig, og hallaðist skjálfandi upp að veggnum. "Ó, mig hefir þá grunað rétt".

"Jakob, ert þú þetta sjálfur, eða er það svipur þinn?" spurði hún mjög hrædd.

"Kona", sagði Jakob dimmraddaður. "Ég er kominn til að heimta barnið mitt, sem ég hefi þráð um margra ára tíma. Hvað hefirðu gert af henni?"

"Jakob, þú lifir þá ennþá? Ég hélt þú værir dáinn fyrir löngu síðan".

"Það hefði líklega verið bezt fyrir þig", sagði Jakob í sama róm. "En ég lifi eins og þú sérð".

"Ég skil þig. Þú ert fátækur og hefir komist eftir því, að ég hefi allsnægtir, og ert því kominn í því skyni að njóta þeirra með mér".

Jakob brosti háðslega.

"Ég kem til að heimta barnið mitt, þú heyrir það. Hvað hefirðu gert af henni?"

"Barnið þitt lifir", sagði Jóhanna, og teygði rembingslega úr sér, "og hvorugt okkar þarf að bera kinnroða vegna hennar. Að öðru leyti sé ég ekki að þú hafir nokkra heimild til að krefjast hennar, þar sem þú hefir ekkert sint okkur í svo mörg ár. Það er ég, sem hefi orðið að vinna fyrir henni, og þar af leiðandi heyrir hún mér til.

"Þér — já, hún heyrir þér til", sagði Jakob beiskjulega. "Þú lagðir fyrst hjúskaparloforð þitt í faðm annars bróðursins, og svo barnið okkar í faðm hins. Þú ert í sannleika viðkvæm móðir. Þú

hefir rækt skyldur þínar laglega, og mátt vera roggin yfir því".

"Guð minn góður! Við hvað áttu?"

"Láttu ekki svona heimskulega, — þú skilur mig. En segðu mér fyrst, hvort þú getur staðfest það með eiði, að Helen sé dóttir mín, en ekki hans, þrælsins, sem kom þér til að svíkja mig".

"það get ég, Jakob", sagði Jóhanna með ákafa. "Ég sver það í guðs nafni. Helen fæddist þrem mánuðum eftir að þú yfirgafst mig, og þá var kunningsskapur okkar Ehrenstams ekki nema fimm mánaða gamall. Helen er því dóttir þín og einskis annars".

"þess verra", sagði Jakob kuldalega.

"Hvernig stendur á þessu? Nú segirðu þess verra, en áðan sagðist þú hafa þráð hana í mörg ár".

"Já, ég hefi þráð að finna dóttur mína, en ég vonaði að finna hana óspilta og saklausa, þó hún væri fátæk. Og hvernig er hún nú, þegar ég finn hana?"

"Hvað er þetta?" sagði móðirin. "þú finnur hana ríka og ánægða, fallega og góða eins og engil. Við höfum orðið fyrir miklu mótlæti, Jakob, orðið að þola kulda og hungur, klæðleysi og margskonar skort, en að síðustu hefir þó guð frelsað okkur. — það er dásamleg stjórn, það er bending frá guði, að bróðir þess manns, sem tældi mig til þeirrar syndar, sem ég hefi svo oft iðrast og grátið yfir, skuli hafa orðið velgerðamaður minn og dóttur minnar".

"Velgerðamaður", sagði Jakob háðslega. "Hann — þessi ungi Ehrenstam, sem ég sá í gær ganga inn og upp í þetta hús ásamt ungri stúlku, hann er þá velgerðamaður ykkar?"

"Já", svaraði Jóhanna með móðurgleði, "þessi

unga stúlka, sem þú sást, er dóttir þín. Er hún ekki falleg?"

"Jú, mjög falleg", svaraði Jakob, "en sér til ógæfu".

"Auk þess er hún þekkingarrík, syngur og leikur á hljóðfæri framúrskarandi vel, og þetta eigum við að þakka barún Ehrenstam, sem án þess að þekkja okkur, tók að sér að láta menta Helenu eftir tilmælum herra Sterners, sem ég þjónaði, þegar ég var í Uppsölum".

"Hvað hét hann?" spurði Jakob.

"Sterner".

"Þekkirðu skírnarnafn hans?"

"Já, hann heitir Móritz".

"Leikur forlaganna", tautaði Jakob og laut niður.

En Jóhanna hélt áfram að rausa:

"Helen var þá ekki nema 14 ára, en var áður búin að ganga nokkur ár á skóla og læra allmikið, því það var eins og forlögin hefðu ákveðið að eitthvað skyldi verða úr henni. Sá, sem fyrst liðsinti henni, var gamall piparsveinn í Stokkhólmi, hann heyrði hana syngja á strætunum og varð hrifinn af rödd hennar. En þegar þessi gamli maður dó, ráku erfingjar hans hana í burtu, svo hún varð að flú til mín, sem lifði af því að þvo fyrir aðra. Seinna fluttum við til Uppsala og lentum þar í miklum bágindum. Þar sá barún Ehrenstam, sem ég bið guð að blessa, hana hjá Sterner um kvöldtíma, er lét hana syngja fyrir sig og hina. Barúninn, sem er stórríkur, aumkaðist yfir hana og lofaði að hjálpa henni áfram, svo hún kæmist á leikhúsið, eins og hana hefir ávalt langað til. Og síðan höfum við átt góða daga, sem við eigum barúninum að þakka"

"Kona", kallaði Jakob gremjulega, "þú hefir selt dóttur þína, og blessar þann, sem vélaði hana".

"Selt! Vélari!" endurtók Jóhanna óttaslegin. "Nei, Jakob, það er ekki þannig. ...... Helen mín er saklaus".

"Vesalings heimskingi", sagði Jakob, "getur þú látið þér detta í hug, að ungur og ríkur herramaður geri svona mikið fyrir betlarastúlku, án þess að krefjast launa? Það er of mikil einfeldni af þér, sem þekkir þessa ætt af reynslu".

"Ó, Jakob, það er voðalegt að heyra til þín", sagði vesalings konan. "Taktu orð þín aftur, og segðu að þér hafi skjátlað. Helen mín getur ekki verið brotleg — nei, nei — það væri óttalegt".

Jakob leit rannsakandi augum á konu sína.

"Eru þetta látalæti", hugsaði hann, "eða, getur konan verið svo einföld, að ímynda sér að barúninn sé að eins velgerðamaður dóttur hennar". Ef svo væri, gæti ég vorkent henni, þrátt fyrir sorgina og kvalirnar, sem ég hefi orðið að þola vegna svika hennar".

"Jakob, Jakob", kallaði vesalings móðirin örvæntandi. "Þú þegir, þú svarar ekki, — ó, segðu ekki, að Helen sé brotleg, — ég get ekki, ég vil ekki trúa því. Ó, guð minn góður, þá hefði verið betra, að við hefðum verið fátækar, já, þó við hefðum dáið úr sulti".

"Hve lengi hefir þú verið svona aðgætin, trygga konan mín?" sagði Jakob háðslega. "Áður fyrri, þegar þú lézt bróður dótturvélarans ná ástaratlotum þínum, þá varstu kærulausari".

"Jakob, þú drepur mig", hrópaði Jóhanna og huldi andlitið í höndum sér. "Hjá þér er engin miskunn til. Ertu þá sjálfur gallalaus, harðvítugi maður? Er það að eins skorturinn, sem hefir gert andlit þitt fölt og skorpið? Stendur ekki innsigli glæpanna á enni þínu? Og þú kemur til að ásaka mig, ... mig, sem hefi þjáðst svo voðalega síðan þú

yfirgafst mig. Þú ert orðinn harður, harður eins og steinn, Jakob".

"Ég kem ekki til að ásaka þig fyrir það, sem þú hefir áður brotið", sagði Jakob dimmraddaður. — "Ég hefi fyrirgefið þér. — Þú spyrð mig, hvort ég sé ekki sekur líka, en það kemur ekki þessu máli við, ég hefi ekki brotið á móti þér. Fyrrum elskaði ég þig umfram alt annað á jörðunni, og þú sveikst mig, en", bætti hann við og brosti beiskjulega. "Þú kallar það máske glæp, að ég yfirgaf þig, þegar ég kom að þér í annars manns faðmi, en þá máttu ekki gleyma því, að ég gaf þér líf, þegar þú flettir fötunum frá brjósti þínu og sagðir mér að reka í þig hnífinn".

"Ég hefi aldrei ásakað þig fyrir það, að þú yfirgafst mig", svaraði Jóhanna, "ég verðskuldaði ekki annað betra, en ég held að hegning mín fyrir þessa synd sé orðin svo mögnuð, að þú þurfir ekki að vera lengur reiður. Og nú kemur þú og krefst dóttur okkar, sem þú hefir ekkert skeytt um í mörg ár, og þegar ég segi: dóttir okkar lifir og er lánsöm, þá svarar þú: hún lifir og er — svívirt".

Veslings konan huldi andlit sitt og grét.

Jakob horfði á hana þegjandi.

"Þú varst að spyrja", sagði Jóhanna að stundarkorni liðnu, "hve lengi ég hefði verið svo aðgætin, að álíta brot dóttur minnar ógæfu. ...... Ó, Jakob. Mínar eigin þjáningar, mín eigin bitra reynsla hefir kent mér, að engin stærri ógæfa er til en glæpirnir. Þess vegna hefi ég ávalt beðið guð, að varðveita Helenu frá synd, og ég hefi heldur ekki haft ástæðu til að efast um sakleysi hennar, — og geri það ekki ennþá, þrátt fyrir þinn vonda grun".

"Jæja, hafðu þá þína skoðun og vertu ánægð með hana, þú svikni svikari", sagði Jakob háðslega. "En vei honum, þrælmenninu, sem hefir reytt rósina

mína, ... þessa rós, sem ég, hinn friðlausi, hinn fyrirlitni, úrhrak mannfélagsins, — hefi svo lengi þráð að festa við brjóst mín. ...... þessi rós, sem var mín eina, er ég vonaði að forlögin mundu leyfa mér að eiga. Vei honum og bölvaðri ættinni hans. Ég skal ofsækja hann".

Hatrið logaði á svip Jakobs. Rauða skeggið, illskulegu augun undir loðnu brúnunum, vróígerða hárið, sem farið var að grána, meira af sorg en elli, — alt þetta studdi að því, að gera hann ógeðslegan, hræðilegan.

"Jakob, Jakob", kallaði Jóhanna óttaslegin, "gættu að, hvað þú ætlar að gera, og framkvæma ekkert án yfirvegunar. Er það mögulegt, að þú eingöngu fyrir grun þinn ætlir að ofsækja hann, sem hefir gert dóttur þína að því sem hún er".

"Já, einmitt fyrir það, að hann hefir gert hana að því, sem hún er", sagði Jakob grimdarlega, "einmitt þess vegna ætla ég að ofsækja hann, Jóhanna; ég trúi því, að þú sért tæld og þrælmennið hafi látist gera alt af eðal'yndum hvötum, og þú sért nógu trúgjörn til að treysta honum. En mig skal hann ekki tæla, það sver ég. Ég skal krefjast voðalegra reikningsskila af honum, og vekja hjá honum skjálfta fyrir forlögum bróður síns".

"Guð minn góður", sagði Jóhanna lafhrædd. "Þú hefir þá myrt hann? — Þetta grunaði mig".

"Þegiðu, kona", sagði betlarinn og stappaði niður fótunum. "Láttu aldrei eitt orð um þennan grun komast yfir varir þínar, annars kynni mér að detta í hug, að loka þeim fyrir fult og alt".

Nú heyrðist létt fótatak í stiganum, dyrnar voru opnaðar, og inn kom Helen, skínandi af æsku og fegurð.

Hún tók ekki eftir betlaranum, sem hafði þotið

út í horn, en gekk beina leið til móður sinnar, sem stóð á miðju gólfi hreyfingarlaus.

"Góðan morgun, elsku mamma", sagði hún kæruleysislega. "Ég vildi ekki aka fram hjá án þess að koma upp og vita, hvernig þér líði. Ég sé að þér líður betur, og því fer ég strax aftur. Ég þarf að flýta mér, skal ég segja þér, því ég ætla á æfingu. Þetta kvöld ákveður auðnu mína sem leikmær. En hamingjan góða, þú svarar mér ekki, ... þú ert sorgmædd og horfir svo undarlega á mig. ...... Hvað gengur að þér?"

Móðir hennar svaraði ekki.

Helen leit fljótlega í kring um sig í herberginu og sá nú betlarann, þar sem hann stóð og hallaðist upp við dyrastafinn.

Snöggvast litu þau hvort í annars augu, faðirinn og dóttirin. Jakob þrýsti hendinni að hjarta sínu, en viðbjóð brá fyrir á svip Helenar.

"Veitir þú betlurum mótttöku hérna, mamma? Hvaða erindi á þessi maður?

Enginn svaraði. Foreldrarnir stóðu þegjandi sitt hvoru megin við hina blómlegu dóttur sína, sem hefði getað orðið sameiningarband á milli þeirra, ef

— — — — — — —

Áhorfandi, sem þekt hefði öll atvikin, er fyrir þessar, svo undarlega smeinaðar persónur, höfðu komið, hefði orðið fyrir miklum áhrifum af að líta á þennan þögla hóp.

Til annarar hliðar þessi kona, sem í rauninni var dauf og kærulaus, en var nú í mjög æstu skapi sökum tilfinninga þeirra, sem orð manns hennar höfðu vakið hjá henni; voðaleg hræðsla um skort á dygð dóttur sinnar, sem hún elskaði svo innilega, hafði gripið hana; því hver getur efast um það, að ómentaða fólkið finni jafnsárt til ógæfu barna sinna, eins og hið mentaða. Á hina hliðina hinn tötrum

klæddi faðir, sem svo lengi hafði þráð, að þrýsta dóttur sinni að brjósti sínu, saklausri og óflekkaðri; ósamkvæmar hugsanir börðust um í huga hans — viðkvæmni, sorg og fyrirlitning — af því að hann fann dóttur sína nú á þroskaskeiði fegurðarinnar og fjörsins, en vissi jafnframt, að skrautið og prýðin, sem umkringdi hana, var keypt fyrir sakleysi hennar. Og að síðustu, mitt á milli foreldranna, hin unga, fagra, yndislega stúlka, með undrun og óró á svip sínum, yfir því að sjá hinn ógeðslega, tryllingslega, óþekta föður sinn. Alt þetta í sameiningu hlýtur að draga upp fyrir hugsjón manna hina ósamræmilegustu og einkennilegustu mynd, sem unt er að hugsa sér.

Helen rauf þögnina fyrst.

"Mamma", sagði hún. "Þú svarar ekki. Hvernig á ég að skilja þetta? Hver er þessi maður?"

"Helen", sagði móðirin með sorgkvalinni raust, "hann er —".

Jakob gaf henni bendingu að þegja.

Móðirin þagnaði aftur.

"Hann kemur líklega til að betla", sagði Helen undrandi, og þú átt ef til vill ekkert til að gefa honum. Sjáðu hérna, ég skal gera það þá í þinn stað".

Unga stúlkan tók lítinn silfurpening upp úr pyngju sinni og rétti hinum ímyndaða betlara hann.

Blóðið þaut fram í kinnarnar á Jakob, stórkostleg umbrot áttu sér stað í huga hans, en hann þagði og hrinti hendi dóttur sinnar frá sér.

Á sama augnabliki voru dyrnar opnaðar og inn kom Georg Ehrenstein.

"Það er voðalega langur tími, sem þú lætur bíða þín, Helen", sagði hann. "Flýttu þér dálítið, hestarnir eru órólegir og svo máttu ekki koma of seint á æfinguna. — Á", bætti hann við og brosti þegar hann sá silfurpeninginn í hendi hennar. "Ég sé að

þú ert að framkvæma velgerning. Hvernig hefir þessi betlari getað þefað þig uppi, Jóhanna mín?"

"það er einkennilegur betlari", sagði Helen, um leið og hún tók hendi Georgs, "hann vill ekki þiggja ölmusuna sem ég bauð honum, ... en, komdu nú, Georg".

"Og þó, eftir á að hyggja", bætti hún við hvíslandi, "eigum við að skilja mömmu eftir einsamla hjá þessum manni? — Hann líkist stigamanni".

"Farðu út", sagði Georg við Jakob. "þarna eru dyrnar".

Jakob svaraði engu, en horfði á Georg með svo hatursríku augnaráði, að hann hröklaðist ósjálfrátt aftur á bak af hræðslu.

Hann áttaði sig samt fljótt og endurtók:

"Heyrðirðu ekki, hvað ég sagði? Farðu út strax, svo ég þurfi ekki að óhreinka hendur mínar á lörfum þínum við að fleygja þér út".

"Bíddu, bíddu, herra barún" kallaði Jóhanna æst í geði. "Láttu hann vera, ... snertu hann ekki. Hann er —"

Jakob gaf henni aftur bendingu.

"það er það sama", sagði Jóhanna, "hann er kunningi minn frá æskuárum, sem nú er orðinn fátækur og ólánsamur, en samt vil ég ekki fyrirlíta hann. Snertu hann ekki".

"Sem ykkur þóknast", sagði Georg með fyrirlitningu. Komdu, Helen".

Hann opnaði dyrnar og fór, ásamt Helenu, sem kvaddi móður sína með því að hneigja sig ofurlitið.

Hjónin heyrðu vagninn aka burt.

"Nú", sagði Jakob, hvað segir þú um þessa alúð, sem þau skeyta ekki um að hylja fyrir þér? — Ertu enn óhult um dygð dóttur þinnar?"

"Nei, nú sé ég, hvernig sakir standa", sagði ógæfusama móðirin, huldi andlitið með höndum sín-

um og hné örmagna af sorg ofan á rúmið, þar sem hún hafði sezt.

Jakob leit enn einu sinni á konu sína, opnaði síðan dyrnar og gekk burt.

X.

Sjónleikurinn.

Hinir skrautlegu vagnar heldra fólksins í Stokkhólmi voru þetta kvöld fleiri á ferð yfir Gústaf Adólfs torgið til tónleikahússins, heldur en venja var til. Á fáum mínútum fyltust innbekkirnir og stúkurnar af mönnum. Það var langt síðan leikhúsið hafði verið svona vel sótt.

Leikhús, þar sem öll sæti eru notuð, er heimur í smáum stýl. Hér sjást mannfélagsins mismunandi stöður, frá fyrstu til fimtu raðar, nákvæmlega sundurgreindar. Eini mismunurinn er sá, að þar er það almúginn, sem efst situr, en auðurinn og metorðin neðar.

Húsið var nærri fult, þegar ungur maður í regnkápu ruddist gegn um mannþröngina í forrýminu og tók sér sæti á miðjum bekk í nánd við hljóðfærasviðið.

Þessi ungi maður var söguhetjan okkar, Móritz Sterner, höfundur leikritsins sem sýna átti, enda þótt enginn, sem þar var staddur vissi það, nema hann sjálfur.

Fyrri hluta dags kom Móritz frá Uppsölum til Stokkhólms, í því skyni að horfa á sýningu leikrits síns, og það undrast væntanlega enginn yfir því, að

hann beið þess með óþreyju að teppinu væri lyft. Móritz hafði ekki haft tækifæri til að ná í auglýsingu, og vissi því ekki, hverjir áttu að leika. Hann hafði að sönnu heyrt, að ung leikmær ætti að gera byrjunartilraun sína sem aðalpersóna leiksins, en þar eð Helen hafði tekið sér annað eftirnafn eftir að hún kom í leikflokkinn og fékk stöðu við leikhúsið, þá hafði Móritz engan grun um, að hún ætlaði að leika.

Hann sneri sér nú að þeim, sem næstur sat til hægri handar, litlum, gildum manni með glaðlegt andlit, og bað hann að lána sér auglýsinguna sína.

"Með ánægju", svaraði maðurinn og fékk honum auglýsinguna. "Þú mátt hafa hana í alt kvöld, ef þú vilt, því ég læri ávalt auglýsingarnar, svo að ég kann þær utanbókar, og þarf hennar því ekki".

Móritz leit yfir auglýsinguna.

"Ég kannast við nöfnin á öllum persónunum, sem þátt taka í leiknum, nema ungfrú Roos". Hver er hún?"

"Ó, það er einmitt leikmærin, sem er að byrja", svaraði hinn. "Ég heyri, að þú ert ekki frá Stokkhólmi, annars mundirðu hafa vitað og þekt það sem mest er umtalað í borginni".

"Nei", svaraði Móritz, "ég er frá Uppsölum og kom fyrst hingað til borgarinnar fyrir fáum stundum. Ég veit að ungfrú Roos er byrjandi í leiklistinni, en hver er hún, hvaðan er hún, og hvernig leikur hún? Um það getur þú líklega frætt mig sem Stokkhólmsbúi".

"Hver getur vitað, hvaðan alt þetta listafólk kemur?" svaraði maðurinn og ypti öxlum. "Leiksveinar og leikmeyjar spretta upp úr jörðunni eins og gorkúlur, án þess maður viti nokkurn hlut um uppruna þeirra. Alt, sem ég veit, er að Helen litla Roos er mjög falleg, og að —"

"Heitir hún Helen?" spurði Móritz fjörlega.

"Já, og ef þú vilt vita meira um hana, þá getur ðu spurt unga manninn, sem situr í fimtu stúku á fyrsta lofti, ... þenna fallega mann í lífvarðarbúningnum. ...... Sérðu hann?"

Móritz fylgdi bendingu hans og leit til þessarar umræddu stúku. Alt í einu varð hann sem frá sér numinn, og gat ekki fengið sig til að líta af persónunum, sem í stúkunni sátu.

Blóðið leitaði til höfuðsins, og sægur af gagnstæðum tilfinningum fylti huga hans við að sjá þetta fólk.

Fimm manneskjur voru í stúkunni. Fremst sat barún Ehrenstam við hlið konu sinnar. Bak við þau sat Georg við hliðina á ungri stúlku, en ekki gat Móritz séð andlitsfall hennar, með því það huldist að nokkru leyti af stórum silkihatti og svo af blæju, sem féll ofan fyrir ennið og augun. Bak við þessa ungu stúlku stóð tígulegur maður, sem oft laut niður að henni og talaði við hana.

Móritz grunaði, að þessi unga stúlka væri Ísabella Ehrenstam, sem hann hafði bjargað frá drukknun, þegar hann var ungur, og eftir henni hafði hann nefnt kvenhetjuna í leiknum, sem átti að leika í fyrsta sinni þetta kvöld.

Hrifinn af hinum gömlu endurminningum, sem þessar persónur framleiddu í huga hans, gleymdi Móritz alveg, hvers vegna hann fór að veita þeim eftirtekt.

Gamli barún Ehrenstam var orðinn til muna ellilegri, síðan Móritz sá hann seinast í veiðimannahópnum í skóginum. Hárið var orðið grátt, en sömu tilfinningarlausu og hörðu drættirnir láu enn í kring um þunnu varirnar hans, og sami járnfasti, ósveigjanlegi viljinn bjó enn í svipnum á enni hans.

Kona hans var orðin mjög feit, og andlit hennar

hafði lengið þetta deyfðar útlit, sem ávalt er afleiðing af starfslausu allsnægta lífi. Hún leit út fyrir vera um fertugt.

Þegar sá, sem hjá Móritz sat, ýtti við honum, vaknaði ann frá draumum sínum.

"Ég sé það á þér", sagði hann, "að þig langar til að vita, hvaða fólk það er, sem í stúkunni situr".

"Nei, ég þekki það", svaraði Móritz utan við sig.

"Nú, jæja, þá skal ég líka segja þér að hinn ungi barún Ehrenstam annast um Helenu, og hefir að sögn látið kenna henni að verða leikmær. Hún kvað vara bóndaættar og hefir barúninn kynst henni í Uppsölum".

"Það er þá fyrverandi lærisveinn minn", sagði Móritz við sjálfan sig, "sem á að leika þennan leik minn. — Hamingjan góða, það er harla undarlegt".

"Hvað ætli Móritz hefði sagt, ef hann hefði vitað að Helen var dóttir þess manns, hvers forlög gáfu honum hugmyndina til leikritsins?

Þetta vissi hann nú ekki ennþá, og þess vegna sveimuðu hugsanir hans frá leikmeyjunni til hinnar blæjuklæddu meyjar í stúkunni, sem hann grunaði að væri Ísabella.

Hann sneri sér aftur að sætisfélaga sínum.

"Geturðu sagt mér", spurði hann, "hver þessi yngri kona er, sem situr í stúku barúns Ehrenstam, blæjan hylur andlit hennar".

"Það er dóttir barúnsins", svaraði litli maðurinn, "ein meðal ríkustu erfingja í Svíþjóð".

"Þekkirðu ættina?"

"Já, að nokkru leyti; ég hefi átt ýms viðskifti við barúninn. Í rauninni er dóttirin sú eina af fjölskyldunni, sem ég felli mig við. Hún er blíð og góð, hitt er hégómagjarnt, dramblátt og tilfinningarlaust".

"Er hún heitbundin?" spurði Móritz.

"Nei, en faðir hennar vill gifta hana unga manninum, sem situr einsamall í þriðju stúku á fyrsta lofti, beint á móti Ehrenstams stúku. Sérðu hann?"

Móritz leit upp og sá bróður sinn.

Eberharð greifi sat einsamall í sinni stúku. Hið broslausa andlit hans með dimmu dráttunum var fölt og magurt, augun láu langt inni í höfðinu og ennið var orðið hrukkótt af sorgum og svalli.

Enda þótt að haustið væri að eins að byrja hafði greifinn samt sveipað um sig kostbærum safalafeldi. Hann krosslagði hendurnar og sat í djúpum hugsunum, án þess að heyra eða gefa gaum þeim þúsundum radda, sem ómuðu í kring um hann.

"Þessi ungi maður", sagði sætisfélagi Móritz, "er —"

"Stjernekrans greifi", greip Móritz framí fyrir honum. "Ég þekki hann".

"Þú þekkir allan heiminn, ungi maður", sagði litli sætisfélaginn. "Afsakaðu forvitni mína: Máske þú sért skyldur greifanum?"

"Nei, af hverju dettur þér það í hug?"

"Af því þú ert svo líkur honum. Sama enni, sömu augu, sama nef, með þeim mismun að eins, að þú ert unglegri og ekki eins úttaugaður. Það er í sannleika furða, hve líkir þið eruð".

"Ó, slík forlagabrögð eru ekki óalmenn", sagði Móritz.

Hinn svaraði engu, svo Móritz tók upp kíkirinn sinn og fór að horfa í kring um sig.

Konunglega stúkan var ennþá tóm, en þar eð menn vissu, að krónprinsinn og krónprinsessan mundu koma, þá var frestað að byrja leikinn þangað til þau kæmu.

Móritz leit yfir allar stúkuraðirnar, unz hann náði efsta lofti með augum sínum, en þá hrökk hann líka við. Á fyrsta bekknum í stúku á efsta

lofti, innan um opinber kvendi og skæpinga, varð hann var við andlit, sem var svo rótgróið fyrir hugskotssjónum hans, að hann gat aldrei gleymt því.

Það var andlit Jakobs Kron, — betlarans, stigamannsins, bróðurmorðingjans.

Þegar Móritz leit af þessum viðbjóslega manni, varð honum ósjálfrátt litið á hinn skrautlega hóp í Ehrenstams stúkunni.

"Faðirinn hér og sonurinn þar", hugsaði Móritz með hryllingi. "Guð dæmir þeirra á milli".

Nú voru dyrnar að konunglegu stúkunni opnaðar, og inn í hana gekk hinn mikilsvirti krónprins við hliðina á fallegu konunni sinni.

Allir áhorfendurnir stóðu upp og hneigðu sig, svo var tjaldinu lyft og leikurinn byrjaði.

Móritz sneri sér að leiksviðinu, til þess að sjá sínar eigin hugsanir í persónugervi.

Það væri til of mikils mælst, að ætlast til að við kæmum hér með innihald leiksins. Hugmyndina, sem til grundvallar lá, hafði Móritz tekið úr sínu eigin lífi og úr æfisögu Jakobs, samt sem áður voru bragðaflækjurar og úrlausnin hreinn skáldskapur. Tilgangur leikritsins var að sýna, hve undrunarverður leikur forlaganna oft og tíðum er, og að forsjónin ræður þó fram úr öllu á haganlegasta hátt. — Mörg áhrifamikil atvik komu fyrir í þáttunum, sem fóru fram á mismunandi tímum og stöðum. Hetjan í leiknum var ungur maður, sem sökum sinna eigin og ástmeyjar sinnar, Ísabellu-Helenar, óhappa og forlaga slepti trúnni á guð, en tileinkaði sér forlagatrúarinnar myrku og heiftræknu kenningar. ...... Baráttunni í huga hans, milli hinna góðu tilfinninga, sem koma að ofan frá himnum, og hinna illu anda, sem áhrif jarðlífsins vekja, hafði Móritz lýst með undrunarverðri nákvæmni og sannreynd. — Sem raunar var

ekki undarlegt, þar eð hann sjálfur hafði orðið fyrir slíku hugarstríði.

Hinn vondi andi leiksins, — sú uppspretta, sem olli allri ógæfu elskendanna, var lundarfar, sem var mjög líkt lundarfari baróns Ehrenstams, eins og Móritz skildi það. Ýms atvik úr lífi barónsins komu fyrir í leiknum, t d. það, þegar hann greip rafhjartað af syni sínum og fleygði honum út úr húsi sínu, og það, þegar sonurinn af örvilnan og hatri lagst í leyni í skóginum, og var nær því að myrða föðurinn.

Barún Ehrenstam sat í stúku sinni og sá viðburði úr lífi sínu sýnda á leiksviðinu. Í fyrsta sinni á æfinni fölnaði hann og skalf af ótta.

Þegar Helen kom fram á leiksviðið, gall við lófaklapp og blómarigning, sem Georg og vinir hans voru upphafsmenn að. Í fyrstunni varð Helenu hverft við þetta, en hún áttaði sig brátt og lék svo aðdáanlega vel, að allir undruðust. Hún var brjóstumkennanleg í sorg sinni, atkvæðamikil í reiði sinni og örvilnan, og stundum var varla nokkurt auga þurt í leikhúsinu. Það komu fyrr samræður, þar sem málið var mjög skáldlegt og fagurt, en laust við ýkjur og ákafa. Enda bar lófaklappið og samhygðarópið þess ljósan vott, að allir voru ánægðir með höfundinn og leikmeyjuna.

Meðal áhorfendanna voru að eins 3 persónur, sem veittu sérhverju orði og sérhverri hreyfingu leikendanna nákvæma eftirtekt, án þess að láta í ljósi hrós eða vanþóknun, og án þess að svipur þeirra lýsti nokkurri geðshræring.

Þessar 3 persónur voru: gamli barún Ehrenstam, Móritz og Jakob Kron.

Það þarf ekki að segja lesaranum, hvers vegna þessir 3 menn, einn á innbekkjunum, annar á neðsta lofti og hinn þriðji á efsta lofti, þögulir og hreyfingarlausir störðu óttaslegnum augum á leiksviðið.

Einn þessara manna var höfundurinn, og hinir voru að nokkru leyti leikendur, þó starf þeirra væri framkvæmt af öðrum.

Fyrsti þáttur var á enda og tjaldið seig niður og huldi leiksviðið, með áhorfendurnir hrópuðu húrra í ákafa. Móritz stundi ögn og leit í kring um sig í húsinu.

Nærri því hver kvenmaður þurkaði augun,— það var alt þögult en óviðjafnanlegt hrós fyrir hinn unga höfund.

það var snertur af drambi, sem hreyf huga Móritz. "þessi glæsilegi og skrautbúni hópur, þar sem vart fanst nokkur maður, er ekki áliti sér samboðið, að líta niður á hinn fátæka stúdent með yfirlætislegri fyrirlitningu, — þessi hópur, úrvalið af íbúum Stokkhólms, eru sem stendur undir áhrifum anda míns. það er ég, þó ég lítilmótlegur sé, sem nú leik á tilfinningarstrengi þeirra, laða út tárin úr augum þeirra og læt brosið dansa á vörum þeirra. — þetta er vald andagiftarinnar. — Andagiftin, sem þessir peninga og ættemishöfðingjar álíta sig mega lítilsvirða á leiksviði heimsins, en eru þó neyddir til að lúta níma. Heimskingjarnir! Eins og lélega gullið þeirra og skjaldarmerkin gætu vakið eina einustu hugsun, sem á innblástursins helgu augnablikum svífur frá hásæti guðdómsins niður í heila mannsins".

"þessi sjónleikur", sagði litli maðurinn, sem sat hjá Móritz, "er sannarlega vel saminn. Ef hinir þættirnir eru eins góðir og sá fyrsti, þá eigum við naumast nokkurt leikrit, sem getur jafnast við hann".

Móritz þagði.

"þú svarar engu", sagði hinn, "hver er þá skoðun þín um þennan sjónleik?".

"Það skal ég segja þér, þegar leikurinn er úti", sagði Móritz.

"Mér finst nú samt", sagði litli maðurinn, að höfundurinn fari með öfgar á nokkrum stöðum. Jafn takmar'alaus eigingirni eins og barúninn er látinn sýna, á sér naumast stað annasstaðar en í hugsan manna".

"Heldurðu það?", sagði Móritz, og leit um leið til barún Ehrenstams stúku.

Fölur eins og nár, þegjandi og hreyfingarlaus, sat barúninn og starði á tjaldið, en hitt fólkið í stúkunni talaði fjörlega, að líkindum um leikinn og leikendurna.

Móritz gat sér til, hverjar væru hugsanir hins eigingjarna, gamla barúns.

"Mín er hefnt", tautaði hinn ungi höfundur við sjálfan sig. "Í fyrsa skifti á æfi hans talar samvizkan hörð og djörf við hann. Hann heldur að allir horfi á sig og viti, að leikurinn hljóði um sig. Almannarómurinn ásakar hann og hefir lengi gert það, en að eins í felum. Nú sér' hann sig í fyrsta sinni opinberlega ásakaðan, og býður við sinni eigin mynd Það er gott, — ég hefi gert góðverk, þegar ég samdi þetta leikrit".

Aftur reyndi Móritz að sjá framan í Ísabellu, en árangurslaust. Hún sneri nefnilega hliðinni að honum og var að tala við nokkra unga menn, sem komnir voru í stúkuna til hennar.

Niðurinn af hinum mörgu mismunandi samræðum heyrðist ekki og hvarf, þegar hinir fögru hljómar hljóðfæranna ómuðu um alt húsið. Hin nýustu og nafnkunnustu lög voru leikin á hljóðfærin, og allir þögnuðu til að hlusta á þessa tóna.

Þegar hljóðfærasláatturinn þagnaði, var tjaldið dregið upp.

Það er ekki hægt, að lýsa leiknum orð fyrir orð,

eða hugsun eftir hugsun, því skal að eins tekið fram, að áhrif hans fóru sífelt vaxandi, eins og samsinnis ummælin gáfu í skyn við hver þáttaskifti, og víst er það, að hann tók öðrum, þá kunnum sjónleikum fram í einu og öllu.

Á milli fjórða og fimta þáttar hvíslaði sessunautur Móritz að honum :

"Veiztu það, herra minn, að fólkið segir að höfundur þessa ágæta sjónleiks sé hér sjálfur, og alla fýsir að sjá hann. Við, sem sitjum hér á innbekkjunum, höfum því ákveðið að skora á hann og hina ungu og fögru byrjunar-leikmær, að láta sjá sig á leiksviðinu, svo fólkinu gefist kostur á, að auðsýna þeim ánægju sína með efni og sýning leiksins".

"Já, en er slíkt leyfilegt, herra minn?" spurði Móritz.

"Já, því skyldi það ekki vera, þegar áhorfendurnir óska þess? Það er algengt á útlendum leikhúsum".

"Þú heldur þá — —"

"Ég meina, að höfundurinn, sé hann hér til staðar, eigi ekki að vanrækja, sökum of mikils lítillætis, að veita því þakklæti móttöku, sem áhorfendurnir vilja veita honum, fyrir þá skemtun, sem þessi aðdáanlegi leikur hefir veitt þeim. Sá, sem er heppinn, þarf ekki að fela sig bak við blæju nafnleyndarinnar, sem þó seint eða snemma verður tekin af honum".

"Þín skoðun er líklega rétt, herra minn".

Nú var tjaldið dregið upp, svo samræðurnar hættu.

Endi sjónleiksins var farinn að nálgast. Algerð þögn ríkti meðal áhorfendanna, sem með nákvæmri eftirtekt og æstum áhrifum fylgdu hverju orði og hverri hreyfingu leikendanna.

Nú var að eins eitt atriði eftir, það fegursta og

hjartnæmilegasta af þeim öllum, því það var um sátt og samkomulag. Móritz stóð upp og gekk frá sæti sínu, næstu áhorfendunum til undrunar og óánægju.

Dyrnar að leiksviðinu voru opnar, Móritz gekk því upp stigann og var brátt staddur inni á milli leiktjaldanna.

"Að hverjum leitar þú, herra minn?" spurði einn leikendanna býsna ruddalega.

"Engum", svaraði Móritz blátt áfram, "en þar eð ég er höfundur leikritsins, sem þú hefir tekið þátt í að sýna í kvöld, þá kom ég hingað til að þakka þér og félögum þínum, hve rétt og vel þið hafið sýnt efni leiksins. Án leikhæfileika ykkar mundi leikrit mitt naumast hafa vakið jafn mikla ánægju".

"Nei, ég bið afsökunar, herra minn", sagði leikarinn og hneigði sig. "Það er þvert á móti snildin í hugsunum þínum, sem hefir vakið andagift okkar. Það gleður mig mikið, að kynnast ungum höfundi, sem hefir orðið fyrir jafn verðskuldaðri hepni. Leyfðu mér að kynna þig félögum mínum. Hvert er nafn þitt?"

Móritz sagði honum það.

Hinn ungi höfundur varð strax umkringdur af mörgum leikurum, sem hver út af fyrir sig hrósaði honum. Helen var ennþá inni á leiksviðinu, svo Móritz fékk ekki tækifæri til að tala við hana.

Það þarf naumast að geta þess, að samræðurnar milli Móritz og þessara nýju kunningja hans, voru fluttar í lágum róm, til þess að trufla þá ekki, sem voru að leika. Það liðu nú ekki margar mínútur samt þangað til fortjaldið var látið síga niður, og á meðan gullu við samsinnisópin allstaðar í leikhúsinu um langan tíma.

Svo var kallað háum röddum:

"Höfundurinn! — Ungfrú Roos!"

Fyrra nafnið hljómaði allstaðar í leikhúsinu, en hið síðara frá tiltölulega fáum munnum.

Móritz leit í kring um sig eftir leikmeyjunni, en hún var horfin inn í herbergin, sem gagnvart honum voru.

Á meðan óx hávaðinn í leikhúsinu svo undrum sætti. Menn klöppuðu saman lófunum, stöppuðu niður fótunum, börðu göngustöfum og regnhlífum í gólfið, og létu drynja köllin: "Höfundinn! Höfundinn! Ungfrú Roos!"

"Það er verið að kalla á þig", sagði leikarinn, sem fyrstur yrti á Móritz. "Áhorfendurnir vilja kynnast þér, og mig undrar það alls ekki".

"Hvað á ég að gera?" spurði Móritz feiminn.

"Fara inn á leiksviðið og hneigja þig fyrir áhorfendunum.

Svo gaf leikarinn vélarmanninum bendingu, og teppið lyftist upp.

Móritz lagði frá sér kápu sína og gekk inn á leiksviðið frá annari hliðinni um leið og Helen kom inn frá hinni.

Þau litu sem snöggvast hvort í annars augu. Helen roðnaði og fölnaði á víxl af því að sjá Móritz þarna svo óvænt. Hún riðaði og varð að grípa í borð, sem á leiksviðinu stóð, til að verjast fal[illegible]

Í augnatilliti Móritz fólst sorgleg al[illegible] og [illegible] ásökun. Þetta tillit frá fyrverandi ke[illegible]a [illegible] hreif hana svo, að ánægjan af sigurvinn[illegible] varð engin. Hún heyrði hvorki hólið eða [illegible] og sá ekki blómahópinn, sem ungu menn[illegible] við fætur hennar. Að eins ein tilfinning bjó í h[illegible] hennar, nefnilega — svívirðing.

En Móritz bæði sá og heyrði það, sem fram fór í kring um hann. Hann sá, að kvenfólk[illegible] veifaði vasaklútum sínum, og að það beindi blómaregninu meira til hans en hinnar ungu leikmeyjar. Hann

var mjög glaður með sjálfum sér, og hver getur furðað sig á því, stúlkur mínar?"

Alt í einu hrópaði einn karlmaður:

"Nafn höfundarins?"

Þetta var undir eins endurtekið af hundrað röddum. — "Nafnið þitt! Nafnið þitt!" hljómaði úr öllum áttum.

Móritz [illegible] bendingu með hendi sinni, og al[illegible] [illegible] augnabliki, og [illegible] stuðu nákvæmlega.

"[illegible] [illegible]rrar og frúr", sagði Móritz og var m[illegible] [illegible]ar, [illegible]ve lítil, sem verðung mín er, [illegible] ég [illegible] [illegible]ð s[illegible]a sjálfan mig þeim heiðri, [illegible] [illegible]ið hafi veitt mér, og sem ég þakka ykkur öllu[illegible] [illegible]ga. Nafn mitt er Móritz Sterner, og at[illegible]na mín, — ég hefi í sannleika sagt enga aðra at[illegible]nu en bókina".

Fortjaldið var látið síga ni[illegible] [illegible]g á meðan hróp[illegible]ði fólkið margfalt húrra; en [illegible] var Móritz bú[illegible]nn að taka eftir því, að Eberh[illegible] [illegible]reifi, sem vana[illegible] [illegible] var svo kaldur og afskiftal[illegible] [illegible]óð snögglega [illegible]pp [illegible]r sæti sínu og horfði órólega [illegible] [illegible]ann, sem tal[illegible]ði.

Svo hné hann aftur niður á stólinn og strauk [illegible]nnari hendinni um föla ennið sitt.

Þegar tjaldið var búið að byrgja leiksviðið, leit Móritz til hliðar og sá að Helen lá í yfirliði á gólfinu.

"Hamingjan góða, unga leikmeyjan er fallin í dá", sögðu bæði leikarar og leikmeyjar og þutu til að hjálpa henni. "Við skulum bera hana inn í búningsklefann hennar. — Vesalings barnið. Hún hefir ekki þolað svona mikið lán".

Móritz brosti. Hann vissi, að það var ekki hólið og hrósið, sem var orsök í yfirliði Helenar.

Meðan hávaðinn var sem mestur, tók Móritz kápu sína og fór.

Í dyrunum mætti hann einum af hirðmönnum krónprinsins.

"Ert það ekki þú, herra minn, sem hefir samið leikritið?"

Móritz játaði því.

"Viltu þá gera svo vel, að koma með mér upp í konunglegu stúkuna", sagði hirðmaðurinn. "Krónprinsinn langar til að tala við þig".

Kvíðandi fylgdi Móritz honum gegn um ganginn, sem var fullur af fólki, er leit forvitnum augum á hann.

Þegar hann gekk upp stigann, sem lá upp á fyrsta loft, mætti hann Georg Ehrenstam, sem tróð sér í gegn um mannþröngina með tvær stúlkur, sína við hvora hlið.

Þeir litu hvor á annan, ungu mennirnir. Georg var ofurlítið sneypulegur í byrjun, náði sér þó strax og sagði hiklaust:

"Ó, Móritz, leyfðu mér að kynna þig — —"

"Einhverntíma seinna", greip Móritz fram í fyrir honum, "nú ætla ég til krónprinsins".

Hann hraðaði sér í burt.

Hirðmaðurinn opnaði dyrnar að konunglegu stúkunni og gaf Móritz bendingu að ganga inn.

"Þetta er ungi höfundurinn, herra minn", sagði hirðmaðurinn, um leið og Móritz hneigði sig fyrir krónprinsinum og konu hans.

"Það gleður mig að kynnast þér, ungi vinur minn", sagði krónprinsinn mjög þægilega, "þú hefir veitt okkur fagurfræðilega nautn með þessu ágæta leikriti þínu. Mig furðar, hve fullkomna listgáfu þú hefir, jafn ungur og þú sýnist vera. Hve gamall ertu?"

"Tuttugu og þriggja ára".

"Hvar hefir þú stundað nám?"

"Í Uppsölum".

"Við hvaða háskóladeild?"

"Heimspekisdeildina. Ég varð meistari í fyrra".

"Ertu fátækur?"

"Já, herra minn. Ég hefi orðið að ryðja mér braut gegn um fátækt og mótlæti. Í æsku átti ég heima í þurrabúðarkofa, sem bendir á, að ég hafi ekki verið keltubarn gæfunnar, sem menn kalla svo".

"Þess virðingarverðara er það, að hafa brotið sér jafn heiðarlega braut", sagði krónprinsessan í þýða rómnum sínum.

Hún rétti honum hendina í því skyni, að hann kysti hana. Með þeirri virðingu, sem honum var frá æsku innrætt, fyrir dygðum og eðallyndi þessarar göfugu konu, bar hann hendi hennar að vörum sínum.

"Herra minn", sagði krónprinsinn, "það er skylda furstanna, að örfa listagáfurnar. Mér hefir því komið til hugar, að styrkja þig að einhverju leyti, því þú verðskuldar það. — Hvers óskarðu helzt?"

"Gæfan, sem mér hefir hlotnast í kveld", svaraði Móritz og hneigði sig, "hefir einnig gert mig óhultan gegn bjargræðisáhyggjum. Ég hefi því enga aðra ósk en þá, að þú viljir minnast mín með velvild og vináttu".

"Sjaldgæf ósérplægni", sagði krónprinsinn og horfði rannsakandi augum á unga manninn. "Ég gef þér samt heimild til að leita mín, ef þú skyldir nokkurntíma verða í peningaþröng. Og vertu nú sæll".

Móritz hneigði sig og þakkaði, og eftir að krónprinsinn og krónprinsessan voru farin, fór hann einnig.

Þegar Móritz gekk út úr forsalnum, var hann umkringdur af mörgum kunningjum sínum, sem

höfðu hópað sig saman til að samfagna honum. Það voru fyrverandi háskólabræður hans, sem að afloknu prófi höfðu sezt að í höfuðborginni. Sér til mikillar ánægju fann hann Albert Broman meðal þeirra, sem hafði iðkað "hirðréttinn" og var orðinn embættismaður. Þar var og Edvarð Hólm, sem var skipaður undirlæknir við setuliðssjúkrahúsið,— ásamt mörgum öðrum. Endurfundirnir voru ánægjuríkir, og Móritz þrýsti innilega hendur þessara vina sinna. — Einnig voru þar nokkrir aðrir ungir menn, sem ekki voru kunnugir Móritz, en langaði til að kynnast honum.

Nú tók Albert til máls og sagði :

"Herrar mínir, ég vona við séum allir á sama máli um það, að hinn ungi rithöfundur, meistari Sterner, hafi gert okkur kveld þetta mjög skemtilegt með áhrifamikla leikritinu sínu, og þess vegna sting ég upp á því, að við bjóðum honum til kveldverðar eftir gamalli Uppsalavenju".

"Vel mælt ! " hrópuðu allir í einu.

"Þá skulum við halda af stað til stallvarðar búgarðsins", sagði Albert.

"Já, af stað til stallvarðar búgarðarins".

"En við skulum syngja á leiðinni okkur til skemtunar", sagði Móritz, "einn af gömlu Uppsala hersöngvunum".

"Söngmenn ! Gangið þið á undan og leiðið rithöfundinn", kallaði Albert. "Syngið svo : 'Karl hilmir, hetjan unga'".

"Já, við skulum syngja 'Karl hilmir'. Það er hersöngur, sem er þess verður, að hann sé sunginn".

Svo byrjuðu þessir ungu, fjörugu menn að syngja og leiddust eftir götunum, sem voru fullar af fólki enn, er var að ganga sér til skemtunar, en nam staðar og hlustaði á þennan fagra söng.

. . . .

Arnljotur B. Olson

XI.

Faðir og sonur.

Það þarf ekki að geta þess, að það lá vel á Móritz þetta kveld. Sérhver lesari, sem hefir fylgt söguhetju vorri með eftirtekt, sér strax að hann hafði ástæðu til að gleðjast, ekki að eins yfir hinni þýðingarlitlu og hégómlegu virðingu, sem múgurinn, þrátt fyrir holdshyggju sína, þorir ekki að neita vísindunum og listgáfunni um, heldur einnig yfir öðru, sem eftir hans skoðun hafði miklu meiri þýðingu en alt hrósið, sem ausið var yfir hann.

Meðan Móritz og félagar hans nutu ánægjunnar, meðan þeir sungu, drukku og fluttu ræður á gildisskálanum, sem þeir höfðu leitað til, áttu sér stað alveg gagnstæðir viðburðir í einu af skrautlegustu hótelunum í Drotningargötunni, sem var eign og núverandi aðsetur baróns Ehrenstam og fjölskyldu hans.

Georg varð að fylgja móður sinni og systur heim, því um miðjan síðasta þáttinn hafði gamli baróninn staðið upp, kvartað um lasleika og farið.

Vagninn hans beið fyrir utan leikhúsið. Hann sté upp í hann og skipaði ökumanni að halda heim.

"Hvað þá, herra minn?" spurði ökumaður. "Á frúin og ungfrúin — —"

"Af stað undir eins", öskraði baróninn. "Þær koma með syni mínum".

Vagninn ók af stað, svo Georg neyddist til að flytja móður sína og systur heim, þrátt fyrir það

að hann með sjálfum sér bölvaði þeirri óheppni, sem hindraði hann frá, að þjóta strax til ástmeyjar sinnar, þar sem hann ætlaði að neyta kveldverðar ásamt beztu vinunum sínum.

Undir eins og barúninn kom heim, stökk hann ofan úr vagninum og þaut upp stigann.

Lengi gekk hann þegjandi fram og aftur um hina verðmiklu dúka, sem þöktu gólfið í herbergi hans.

"Fjandinn hafi það", sagði hann við sjálfan sig, "hver hefir samið þennan sjónleik, sem þessir vitlausu áheyrendur klöppuðu lof í lófa og hrópuðu húrra fyrir? ...... þessir asnar, sem skæla yfir lognum þjáningum, sem sýndar eru á leiksviðinu, enda þótt þeir séu eins miklir síngirningar og ég ......".

Barúninn krepti hnefana og stappaði á gólfið af vonzku.

"Að sjá sig þannig afhjúpaðan, smánaðan af vesalmannlegum ritanáp, sem fjandinn sjálfur hefir sagt æfisögu mína. — Dauði og djöfull".

"Rafhjartað, ... þessi bölvaði óhappagripur, sem ég hengdi um hálsinn á dóttur minni. ...... þessi skrautgripur, sem fyrri kona mín átti, og sem ég gaf sveitarómaganum, móður hungraða vesalingsins, sem segist vera sonur minn, og sem að líkindum er nú að dragast upp í einhverju fangelsinu. ...... þessi skrautgripur, sem glataðist í vatnið fyrir átta árum, skríður nú upp úr sinni votu gröf til þess að vera afturganga á leiksviðinu, og endurkalla viðburði, sem — hve barnalegt sem það er — ekki vilja láta sálu mína í friði".

"Skrattinn hafi það alt saman. Ég hélt að enginn þekti þennan leyndardóm, nema sá rauðhærði, sem ég lét setja í hegningarhúsið eftir að hann reyndi að drepa mig, sem hann kallar föður sinn".

"Ég hélt, að enginn mundi trúa frásögu þessa

flökkubetlara, og að rithöfundur léti sér detta í hug, að nota þessa frásögu, — hvern gat grunað slíkt!"

"En hver er þessi höfundur? ......, því verð ég að komast eftir ...... og þó — það vitnast bráðum. Máske hann geri vart við sig strax í kveld, þegar hann sér að leiknum er vel tekið. ...... Máske asnarnir krefjist þess að sjá hann og heyra nafn hans, og að hann á þessu augnabliki njóti sigurhróss, að hóli og blómaregni sé ausið yfir hann af þessum kjökrandi, viðkvæmu aulum, sem fylla stúkurnar. En ég skal blanda beiskju í ánægjubikarinn hans".

Meðan á þessu eintali stóð, var æði barúnsins orðið óviðráðanlegt. Hann krepti hnefana, stappaði á gólfið, reif í hárið sitt og hagaði sér eins og hann væri vitlaus.

"Það var lán", sagði hann, þegar reiðin var ögn farin að réna, "að ég yfirgaf stúkuna nógu snemma, annars mundi þetta æði, sem var að brjótast um í huga mínum, hafa gert vart við sig og orðið mér til enn meiri minkunar".

"En hverjar ætli afleiðingarnar verði af þessum lúðilega leik? Höfundurinn, sem virðist þekkja æfisögu mína, mun ef til vill baknaga mig og hæðast að mér, og þá mun þessi öfundandi flokkur, þetta viðbjóðslega hyski, sem finnur mesta ánægjuna í því, að höfðingjunum sé niðrað, æpa af ánægju. Á þann hátt verður leikritið áhrifameira og verður eflaust sýnt í nokkrar vikur enn. Og kona mín, börn mín og kunningjar fá að heyra söguna, svo að það, sem áður var álitið staðlaus mælgi flökkubetlarans, sem kvaðst vera sonur minn, verður nú tekið trúanlegra, eða vekur að minsta kosti meiri áhrif, þegar þessi höfundar-drusla leiðir það í ljós með fögrum og hjartnæmilegum orðum. ...... Ég vildi að hann væri kominn norður og niður".

"Ég verð að yfirgefa Stokkhólm. Ég vil ekki vera hér á meðan þessi leikur er sýndur. Ég fer".

Á þessu augnabliki nam vagn staðar niðri í garðinum.

Barúninn kipti í bjöllustrenginn. Að nokkrum mínútum liðnum, þegar óþolinmæði barúnsins var komin á sitt hæsta stig, kom þjónn inn, sem fór undireins að skjálfa, þegar hann sá þrumuskýin á enni húsbónda síns.

"Því kemurðu ekki, þegar ég hringi, þrællinn þinn?" hrópaði barúninn, og gekk á móti þjóninum með kreptan hnefann.

Þjónninn stamaði út úr sér afsökun.

"Hlauptu ofan og segðu syni mínum að koma hingað upp. Ég vil tala við hann", sagði barúninn.

Þjónninn hraðaði sér ofan samkvæmt skipun húsbóndans, og þóttist heppinn að sleppa.

Skömmu síðar kom Georg, leiður yfir því, að vera tafinn aftur. Hann gekk hiklaust inn í herbergi föður síns, með hattinn á höfðinu og vindil upp í sér, settist svo kæruleysislega á legubekk og sagði:

"Hvað viltu, pabbi? Segðu það strax, ég þarf að flýta mér".

Að sönnu var nú barúninn vanur við ósvífni sonar síns, og hafði um langan tíma fremur umgengist hann sem félagsbróðir, heldur en sem faðir, en á þessu augnabliki var hann ekki eftirgefanlegur, og þurfti þess utan einhvern til að láta reiði sína bitna á í þann svipinn.

"Burt með hattinn og dreptu í vindlinum, þræll", sagði barúninn ofsareiður. "Mundu það, að þú ert í mínu herbergi".

"Ó, minn kæri", sagði Georg kærulaust og tók ofan hattinn, "hver skrattinn gengur að þér? Ég held að þú sért reiður".

"Þegiðu!" orgaði faðir hans, og gekk til sonar síns með hnefann reiddan til höggs, "eða ég mer þig í sundur".

Georg stóð upp rólegur og sagði k[illegible]ga:

"Þú hagar þér eins ...... eins og bar[illegible], sem þú sást í leiknum í kvöld. Leikurinn hefir haft áhrif á þig, og þú ætlar að endurtaka hann hér í þínum eigin herbergjum. Þú leikur alveg aðdáanlega, en ég vil ekki vera fórnarlambið þitt. ...... Vertu sæll á meðan".

Hann sneri sér við til að fara.

"Vertu kyr, Georg", kallaði barúninn, sem varð eins og heltekinn af orðum sonar síns. "Vertu kyr, ég þarf að tala við þig".

"Hamingjan góða, ég held þú ætlir að berja mig"

"Nei, nei, seztu og vertu rólegur. Það var augnabliks yfirsjón. En þú umgengst mig líka sem félaga þinn, en ekki föður, það verðurðu að viðurkenna".

"Ó, hvaða barnaskapur er þetta. Þú hefir ávalt áður verið svo frjálslyndur, og frá því augnabliki, er þú fyrir nokkrum árum fékst mér sæti meðal nánustu vina þinna — þú manst eftir kveldinu, þegar þú gafst mér hana Colestínu fögru — hefi ég vanið mig á, að skoða þig sem viðkvæman föður; og nú ert þú jafn óður og tígrisdýr. Svei, svei.: Ert þú heimsmaður?"

"Nóg er komið, Georg", sagði bar[illegible]inn, sem fölnaði bæði af ilsku og sneypu. "Við skulum ekki tala meira um þetta. Það er alt annað, sem ég ætlaði að tala við þig um".

"Jæja, láttu það þá koma, ég þarf að flýta mér. Ég ætla að borða kveldverð hjá Helenu, og hefi boðið þangað nokkrum af vinum mínum. Hvað viltu mér eiginlega?"

"Georg, veiztu hver hefir samið leikritið, sem sýnt var í kveld?"

"Það veit allur mannheimur, að undanteknum þér, sem fórst úr leikhúsinu áður en leikurinn var búinn".

"Hvað heitir hann?" spurði barúninn ákafur.

"Hann er einn af kunningjum mínum frá Uppsölum, ungur, draumlyndur meistari, Sterner að nafni".

"Sterner", endurtók barúninn. "Hvar hefi ég heyrt það nafn áður?"

"Það veit ég ekki, því ég man ekki eftir að hafa minst á hann við þig. En hvers vegna ertu að hugsa um þetta? Þér finst þó líklega ekki, að leikurinn snerti þig?"

"Ó", svaraði barúninn og ypti öxlum, "en hvernig þú talar. Hvað koma leikrit heimsins mér við sérstaklega? En það voru nokkrir þættir í þessum leik, sem mintu mig á atvik, sem áttu sér stað, þegar ég var ungur, en af því, það er leyndarmál, sem ekki er mín eign, má ég ekki segja þér það. — Þú sagðir, að höfundurinn héti Sterner?"

"Já".

"Þekkir þú skírnarnafn hans?".

"Já, hann heitir Móritz".

"Móritz Sterner", tautaði barúninn við sjálfan sig, "ég er sannfærður um, að ég hefi heyrt það nafn áður, — en nær og hvar. — Ætli það geti verið — nei, það er ómögulegt, — hann var bóndastrákur".

"Hve gamall er þessi Sterner?" spurði barúninn hátt.

"Ég held hann sé tuttugu og þriggja ára".

"Á hvern hátt kyntist þú honum í Uppsölum?"

"Ég var með bréf til hans frá sóknarprestinum okkar — honum, þessum einkennilega sérvitring, þú þekkir hann".

"Bergholm prest", sagði barúninn fljótlega.

"Einmitt".

"Hvað átti hann saman við Sterner að sælda?"

"Hann var kennari Sterners, þegar hann var barn, og átti heima í Óðinsvíkurkofanum hjá móður sinni".

"Það er hann", tautaði barúninn, "það er án efa hann".

"Hvað ertu að segja, babbi?"

"Ekkert. ...... En hvernig lítur hann út, þessi Sterner?"

"Hann er ákaflega líkur tilvonandi mági mínum, Stjernekrans greifa, enda þótt andlit hans sé ekki eins horað. Mig undrar alls ekki, þó Sterner reyndist að vera hálfbróðir greifans, enda veit enginn neitt um faðerni hans, en minningu móður sinnar geymir hann sem helgidóm".

"Þetta nægir, Georg. Nú máttu fara, ég vil ekki tefja þig lengur. Góða nótt".

Georg hneigði sig og fór.

Barúninn var aftur einsamall.

"Móritz Sterner", sagði hann við sjálfan sig, "já nú man ég það, hann hét það, drengurinn, sem bjargaði Ísabellu, þegar hún datt í ána og misti bannsett hálsskrautið, sem leikritið er nefnt eftir. Móritz Sterner. Það er sami drengurinn, sem settist ofan á vagninn hjá mér fyrir mörgum árum, á móts við dysina yfir syni mínum, sem myrtur var, og sá sami, sem kom að Liljudal til að selja tebollana nokkru síðar. ...... Nú man ég það, að hann mintist á það, að hafa bjargað Ísabellu, og að ég bauð honum peninga í staðinn, sem hann með drembilegri fyrirlitningu afþakkaði. Hann ætlar nú að hefna ranglætis þess, sem hann álítur sér hafi verið sýnt. ...... En hver hefir hann kynst æfisögu minni?"

"Ég hata þennan þorpara; en jafnframt verð ég

að dást að honum. Það er lagleg, ágæt, óviðjafnanleg heimd, sem hann lætur í té".

Barúninn, sem ekki gat látið sér detta í hug, að Móritz hefði neinar göfugar ástæður, sem hann bygði leikrit sitt á, var sannfærður um, að hann hefði samið það af eintómri hefnigirni.

"En", bætti hann við, "hvernig á ég að fyrirbyggja, að nafn mitt verði ekki sett í samband við þennan leik? Þóég gerði þessum unga manni boð að finna mig og reyndi að gera hann hlyntan mér.......
En, nei, það væri að auðmýkja mig um of — og þó langar mig til að vita, hvernig hann hefir náð í þessa sögu".

Nú truflaðist eintal barúnsins af tónunum í pianóí, sem stóð í næsta herbergi.

En barúninn var ekki í því skapi, að hann hefði skemtun af hljóðfærasiætti, reif því opnar dyrnar að herbergi þessu, sem enga aðra birtu hafði en tunglsljósið, sem streymdi inn um háu gluggana.

"Ísabella", kallaði hann ilskulega, "ert þú þarna?"

Hljóðfæraslátturinn þagnaði strax.

"Já, pabbi", svaraði hún hræðslulega.

"Því siturðu þarna og leikur á hljóðfæri um miðja nótt? Þú veizt, að mér fellur það ekki".

"Ég hélt þú værir háttaður".

"Farðu að hátta, Ísabella, og lofaðu mér að hafa frið".

Hún stundi við, stóð upp og lokaði píanóinu, og gekk svo burt, án þess til hennar heyrðist.

Það var nokkru eftir miðnætti, að barúninn gekk til sængur, en sofnað gat hann ekki. Hann velti sér upp og fram á mjúku dýnunum, eins og þegar hestar velta sér um hrygg, sem svo er kallað.

* * *

Þegar Georg fór frá föður sínum, flýtti hann sér til leikhússins til að finna Helenu, sem ennþá var í búningsklefa sínum, og nýlega vöknuð af yfirliðinu.

Helenu var að batna, en hún var ennþá föl og magnlaus. Með aðstoð herbergisþernu sinnar var hún búin að fara úr leikfötunum og í sín eigin föt. Þegar Georg kom inn, stóð hún upp með erfiðismunum og rétti honum hendi sína.

"Hvernig stendur á þessu Helen?" spurði hann órólegur. "Líður þér illa?"

"Já, en það er nú að batna".

"Batna? Hefirðu verið veik?"

"Já, ég varð ögn lasin".

"Ögn lasin", sagði herbergisþernan. "Ungfrúin misti meðvitundina alveg".

"Hvað segirðu?" hrópaði Georg.

"Það hefir enga þýðingu — komdu nú", sagði Helen, um leið og hún tók hendi Georgs. "Ertu með vagninn þinn hérna, Georg?"

"Já, hann bíður úti".

"Þá skulum við fara".

Hún færði sig í kápu og yfirgaf svo leikhúsið.

"Nú, Helen", sagði Georg, þegar þau sátu í vagninum. "Ég vona, að þú sért ánægð með þetta kveld?"

"Ójá".

"En hvað þú segir þetta raunalega. Hefirðu ekki verið óvanalega heppin? Þú varst nærri því hulin af blómum, og vanst þann sigur, sem ekki á sinn jafningja nema hjá Catalani eða Malibran".

"Já, ég hefi verið mjög heppin".

"En þú ert samt ekki ánægð, ekki kát — hvað gengur að þér?"

Helen svaraði ekki, en fór að gráta og fól andlit sitt við brjóst Georgs.

"Hvaða barnalæti eru þetta?" sagði Georg ó-

þolinmóður. "Ertu veik, eða hvað er það, sem veldur óró þinni?"

"Ó, Georg, — ég hefi séð hann".

"Hann? — Hvaða hann?"

"Móritz Sterner".

"Nú, og hvað meira?" sagði Georg. "Hvað kemur Móritz Sterner þér við?"

"Ó, Georg. Hann leit á mig með ásakandi augnaráði, en þó svo blíðu, að það gagntók huga minn. Þetta tillit hefir vakið hjá mér tilfinningu, sem lá í dvala, og sú tilfinning er iðranin".

"Ó, flónið þitt", sagði Georg önugur, "hvers hefir þú að iðrast? Þú hefir fylgt tilhneigingu þinni og elskað mig, það er alt. Mér þætti gaman að sjá þann mann, sem leyfði sér að ásaka þig fyrir það".

"Georg, mín eigin samvizka ásakar mig. Nú, þegar það er of seint, vaknar tilfinningin fyrir minni eigin svívirðingu. Þessi tilfinning hefir legið í dái, en vaknaði við tillit hans, — þess eðallynda, göfuga sem vildi mér vel en sem ég sveik".

"Þegiðu, Helen, ég vil ekki heyra talað um slíkt. Mundu eftir því, að þú verður að vera glöð og kát í kvöld. Fleygðu þunglyndinu burt og vertu eins og þú átt að þér að vera".

"Ó, Georg, ég elska þig, þú veizt það, — en þú hefir gert mig ólánsama, takmarkalaust ólánsama, — ég finn það núna".

"Hvaða rugl er þetta?" sagði Georg gremjulega. "Það hefði kannske verið réttara, að ég hefði látið þig ganga um og betla í Uppsölum?"

Ó, Georg, vertu ekki svona óþýður. Fyrirgefðu mér, ef ég hefi hrygt þig, ég skal aldrei gera það oftar. Mér kemur til hugar, hvað um mig yrði, ef þú yfirgæfir mig".

"Ég skal ekki yfirgefa þig", sagði Georg, "og svo hefir þú nú ágæta stöðu. Leikhúss-stjórnin borgar

þér nokkur þúsund dali í árslaun, og ef þú vilt, getur þú heimsótt framandi lönd og öðlast þar gull og góða frægð. Að öðru leyti sver ég það, að hvernig sem fer, þá skalt þú ekki líða neyð á meðan ég lifi. Svona, vertu nú róleg, Helen, og minstu þess, að í kveld verður þú í fyrsta sinni að koma fram sem húsmóðir fyrir stóran gestahóp".

Helen varð ögn rólegri og svaraði :

"Ekki verður því breytt, sem búið er. ...... það eru samt undarleg forlög, sem létu mig mæta fyrverandi kennara mínum á þennan hátt. Að ég skyldi byrja sem leikmær í leik, sem hann hafði samið. — það er undarlegt".

Á þessu augnabliki nam vagninn staðar hjá heimili Helenar.

Fjöldi ungra manna hafði hópað sig saman úti fyrir húsinu, til að taka á móti Helenu og Georg. þeir umkringdu vagninn og einn þeirra hrópaði : "Lifi hin svenska sönggyðja", sem hinir svöruðu með því, að hrópa þrisvar sinnum húrra.

Iðranin og sorgin dróu sig í hlé hjá Helenu, en ánægjan yfir því, að vita sig vera eftirlætisgoð tignustu gleðimanna borgarinnar, yfirvann á augnabliki allar aðrar tilfinningar.

Hún studdi sig við handlegg Georgs, stökk svo léttilega niður úr vagninum og heilsaði gestunum með unaðslegu brosi.

"Sjáið nú til, herrar mínir", sagði Georg, "loksins erum við þá komin. Ég var tafinn, án þess ég ætti von á því, og þess vegna hafið þið orðið að bíða. Gerið svo vel að ganga inn".

Helen gekk á undan, og Georg ásamt gestunum á eftir henni.

Menn gengu inn í salinn, sem var skrautlega lýstur. Úrvals kveldverður stóð tilbúinn á borðinu,

sem svignaði undir fyltum silfurskálum og kampavínsflöskum.

"Velkomnir, herrar mínir", sagði Helen við gestina, "ég yfirgef ykkur snöggvast, en kem strax aftur"

Hún opnaði dyrnar að næsta herbergi og hvarf þar inn.

"Hvert fór hún?" spurði barún Cæsar G., sem áður hefir verið nefndur.

"Ó, hún kemur strax", svaraði Georg. "Hún ætlar líklega að laga klæðnað sinn. Gerið svo vel, að fá ykkur sæti".

"Þetta kveld hefir gefið okkur tvær markverðar persónur í heimi listanna, rithöfund og leikmeyju", sagði Alfreð H. greifi, annar þeirra manna, sem um er getið að áttu tal saman á Norðurbrúnni.

"Og báðar hafa unnið starf sitt prýðilega vel", sagði Georg. "Finst ykkur það ekki, herrar mínir?"

"Þú hefir heiður af skjólstæðing þínum, Georg", sagði Alfreð. "Við megum þakka þér það, að föðurland okkar hefir eignast leikmeyju, sem er gædd framúrskarandi listagáfu".

Við skulum nú lofa þessum spjátrungum, sem voru alls 10 að tölu, að halda áfram samræðum sínum á meðan við fylgjum Helenu inn í búningsklefa hennar, þar sem hún nam staðar frammi fyrir stórum spegli.

"Svei, ég er enn ekki búin að þvo tállitinn af andlitinu", sagði hún við sjálfa sig. "Ég lít út eins og mynd".

Hún vætti handklæðið í vatni og þurkaði burtu tállitinn, en tók þá eftir því, hve fölar kinnar hennar voru.

"Hamingjan góða, en hvað ég er föl", sagði hún, "augun eru rauð og þrútin af tárum. — Ég hefi grátið, það er langt síðan ég hefi gert það — og að það skyldi einmitt vilja til í dag —"

"Þetta augnatillit. Því gleymi ég aldrei. En — ég má ekki hugsa um það. Ég á að vera glöð og kát, sagði Georg. Glöð og kát. Hefi ég ekki ástæðu til að vera það, sagði hún, og leit í kringum sig á fallegu húsmunina. "Hér er alt svo fallegt, alt geislar af gulli, silki og krystöllum. Gleðin brosir við mér. Fólkið hrósar mér og smjaðrar ar fyrir mér — nú, jæja. Af hverju kemur þá þessi einkennilega óró, sem nístir huga minn? Hvers vegna finst mér eins og ég standi á barmi eldgígs, sem ég get dottið ofan í, þegar minst von um varir?"

"Ég hefi aldrei fundið til slíks áður, og nú — einmitt á degi sigursins, — vakna þessar hugsanir hjá mér".

"Ó, ég fleygi þeim frá mér — þetta er barnaæði. Blessuð augun mín, þið megið ekki koma upp um mig. Þið eigið að senda frá ykkur eldingar fjörs og ánægju, en óró og hrygð megið þið ekki láta sjá í spegli ykkar. Ég verð að afmá spor þeirra".

Helen vætti handklæðið í köldu vatni og nuggaði augun með því, sem brátt fengu sitt vanalega útlit.

"Móritz vildi ekki tala við mig, hann fór leiðar sinnar, án þess að spyrja eftir mér, hann fyrirlítur mig", hugsaði Helen.

"Og þó vil ég gefa tíu ár af æfi minni til að geta áunnið mér aftur virðingu hans. Hve aðallyndur, hve göfugur er ekki þessi ungi maður. Ó, guð minn góður, hann er alt öðruvísi heldur en — —"

"Þei, Helen. Gestirnir bíða þín. Ég heyri í þeim hláturinn. — Ég kem, ég kem".

Hún kipti snögt í bjöllustrenginn. Herbergisþernan kom.

"Flýttu þér að klæða mig, Karólína. Hvítan silkikjól með kniplingum, gimsteinakeðju í hárið, svarta silkiskó og lyonniskt sjal, — skilurðu?"

"Já, ég skal ekki vera lengi".

Tíu mínútum síðar gekk Helen inn í salinn, töfrandi fögur, enda bætti hinn kostbæri búningur hennar við fegurðina, en dró ekki úr henni. Brosið lék á vörum hennar, og með aðdáanlegri kurteisi bað hún gesti sína, sem Georg kynti henni, að setjast að borðinu.

Mennirnir fengu sér sæti. Kampavínið freyddi, spauginu rigndi niður og gleðin var í hugum allra.

* * *

Meðan Georg og félagar hans eyddu miklum hluta næturinnar við hlátur, spaug og vín, sem óx til muna við hinn fagra söng og hljóðfæraslátt Helenar, gekk einmana maður, kaldur og hungraður, fram og aftur fyrir utan bústað hinnar fögru leikmeyjar.

Hann sveimaði þarna alla nóttína, og leit við og við upp í gluggana, þar sem ljósin loguðu fyrir innan.

Klukkan var tvö, þegar gestirnir komu ofan stigann. Sumir þeirra áttu bágt með að standa, þegar þeir komu út á götuna.

"Skemtilegt kveld, — ágætt vín", sagði einn þeirra. "Það er að eins leitt, að ég gat ekki verið í staðinn Georgs".

"Því þá það?" spurði annar hikstandi.

"Þá hefði ég fengið að vera hjá Helenu litlu".

Njósnarinn heyrði ekki meira, því nú hvarf hópurinn fyrir húshorn inn í aðra götu.

En hann hafði heyrt nóg. Með örvæntandi og hatursríku augnatilliti hóf hann knýttan hnefann á móti stjörnubjarta himninum og sór voðalegan eið, — eið, sem vættur næturinnar heyrðu.

Síðan gekk hann burt í hægðum sínum og hvarf í í hinum dimmu götum.

Þessi einmana göngumaður var betlarinn, Jakob Kron.

XII.

Gamlir kunningjar.

Við skulum nú fara frá Stokkhólmi og lofa Helenu að njóta sigurhróss síns, ljúka við baráttu sína. Við munum sjá hana seinna undir öðrum kringumstæðum eftir ýmislega reynslu. Nú flytur sagnarandi vor okkur til annara manna og annara staða.

Við fylgjum lesaranum heim á fátæka en snotra heimilið hans Bergholms prests, síðari hluta veðurblíðs dags í endanum á maímánuði, árið eftir að þeir viðburðir áttu sér stað, sem um er getið í næsta kafla á undan þessum.

Hinnn heiðvirði sálusorgari er alveg eins og hann var, þegar við sáum hann síðast, að öðru en því, að árin höfðu beygt beinvaxna líkamann hans, og stráð meiru af silfri í hárið. En hjartað er hið sama, — þetta eðallynda hjarta, sem undir grófgerðu hýði slær fyrir öllu, sem er mikilfenglegt, heilagt og fagurt í lífinu, — sömu blíðu drættirnir dvelja enn á fölu vörunum, og háa, hrukkótta ennið ber ennþá vott um lærdómsiðkanir og — sorgir.

Og konan hans, Brita Caisa, — hvað eigum við að segja um hana? Lesarinn mun kannast við hana, sem hina litlu, kviku, þriflegu konu, sama fjörið, sömu annirnar eins og áður, sama bráðlyndið og

sömu sáttgirnina, sömu ástina á manni sínum og börnum og sömu reifairæðurnar.

Óskar er ekki heima. Hann er orðinn verzlunarmaður í Gautaborg og gengur prýðisvel. Um hver jól og hverja Jónsmessu kemur hann heim, og hefir þá ávalt meðferðis verðmiklar gjafir handa allri fjölskyldunni.

Af dætrunum, Maríu, Lovísu Lottu og Ullu, eru að eins þrjár heima. Þær sitja við gluggann í stofunni og sauma af kappi.

Við verðum að segja lesaranum frá því, að hin fagra, fjöruga og aðlaðandi María er gift fyrir fáum árum. Foreldrum hennar til mikillar ánægju, giftist hún sérlega virðingarverðum og góðum manni, sem við einnig þekkjum. Það er nefnilega meistari Hólm, sem þegar hann hafði lokið kenslustarfi sínu hjá barún Ehrenstam, settist að úti á landi á lítilli en snotri bújörð, sem barúninn, samkvæmt loforði sínu, hafði bygt honum leigulaust æfilangt.

Prófastskonan Washolm, bókmenta kvinnan, sem lesarinn eflaust man eftir, var ásamt hinum ölelskandi prófasti stödd á prestssetrinu. Prófastskonan situr í litla, fátæklega legubekknum, og hefir ofan af fyrir sér, eins vel og hún getur, með því að tala við húsmóðurina, og dýfir tvíböku við og við ofan í kaffibollann, sem hún hélt á.

Prófasturinn og presturinn sátu í einu stofuhorninu og tefldu damm, — eina taflið, sem Bergholm prestur kunni. Spegilfögur tinkanna, full af nýju öli, stóð á litlu borði við hliðina á prófastinum; því presturinn, sem vissi, hve þorstlátur prófasturinn var, gleymdi aldrei að gefa honum á átrúnaðardrykk hans.

"Hinkraðu við, vinur minn", sagði prófasturinn, um leið og hann setti frá sér könnuna, sem hann hafði sopið duglega á, "nú hlýtur þú að tapa, en

það er sjálfum þér að kenna, þú þurftir ekki að flytja þessa töflu. Sjáðu nú, nú hefi ég unnið".

"Mirabile dictu," sagði presturinn. Þú ert meistari í dammtafli. Og ég, sem stóð svo vel að vígi í byrjun. ...... Sed varia est fortuna!"

"Sannarlega sannarlega", svaraði prófasturinn, sem ekki skildi eitt orð í latínu, því það litla, er hann einu sinni kunni, var löngu gleymt. "En þú vilt máske fá jafnaðarbót?"

"Já, það vil ég raunar", svaraði presturinn og raðaði töflunum aftur; "hec tontumelia me non fregit, sed erexit", eins og Nepos segir. Við byrjum að nýju".

Þeir byrjuðu aftur að tefla, og nú taldi presturinn sér sigurinn vísan, því hann var búinn að ná mörgum af töflum prófastsins, þegar hann alt í einu segir:

"Nú hefi ég aftur unnið taflið. Ég er óvanalega heppinn í dag, vinur minn".

"Já, þú ert jafn heppinn og ég er óheppinn", sagði presturinn ofurlítið gramur um leið og hann stóð upp. "Það var nú raunar það, sem ég vissi fyrirfram", tautaði hann við sjálfan sig. "illis, quorum meruere labores!"

Bergholm prestur hafði tekið eftir því, að það var eitthvað, sem prófastinn langaði til að vekja máls á. Hann hafði nokkrum sinnum snúið kollhúfunni sinni og opnað munninn, eins og hann ætlaði að segja eitthvað, en hætt við það aftur, alveg eins og honum þætti umtalsefnið of vandfarið með.

Samt sem áður tók hann þó til máls á endanum og sagði:

"Tengdasonur þinn, sem að öðru leyti er framúrskarandi virðingarverður og ágætur maður, — hann — Hefirðu heyrt, hvað hann hefir fyrir stafni á litlu bújörðinni sinni?"

"Hefir fyrir stafni", endurtók presturinn, "líklega ekki annað en gott, vona ég?"

"Nei, verulega ilt er það í sjálfu sér ekki, enda þó ég geti ekki samþykt það. Hann hefir stofnað skóla fyrir börn bændanna þar í sókninni, og vinnur að því, að kenna þeim mannkynssögu, landafræði og reikning. Hann gerir þetta auðvitað í góðu skyni, en ég er hræddur um, að honum hafi skjátlað í því, að taka börnin frá vinnu sinni til að kenna þeim það, sem þau hafa engin not af. Finst þér ekki, vinur minn, að maður ætti að vinna á móti þessu fyrirtæki?"

Presturinn ypti öxlum. "Fyrirtæki þetta er sprottið af mannást, og ég sé ekkert ilt við það, enda hefi ég sjálfur hvatt Holm til þess", svaraði presturinn. "Ég var sjálfur með í því að áforma fyrirkomulagið, skal ég segja þér".

"Þú, það held ég hafi verið óþarft, og sé enda skaðlegt, að kenna börnunum meira heldur en útheimtist til sáluhjálpar þeirra. Þessi hálfmentun leiðir af sér dramb og gort. Lagasnápar og þess konar þorparar, sem auka svo mikinn óróa í sóknunum, mundu ekki vera til, ef menn létu sér nægja, að kenna börnunum að eins spurningarkverið. Ég fyrir mitt leyti vildi síður halda þann vinnumann, sem æfði sig í stærðfræði í stað þess að gæta uxanna. Það er meira en nóg fyrir vinnukonur, að kunna að þvo gólf og sjóða graut. Hvað varðar þær um það, hvort Karl tólfti var konungur í Svíþjóð eða á Tyrklandi?"

"Washolm hefir alveg rétt fyrir sér", sagði kona hans í hefðarlegum og þóttafullum rómi. "Þú verður að takmarka þetta, prestur minn góður. Við, sem erum mentuð, megum ekki leyfa múgnum, að stíga inn á okkar andlegu eignarjörn, því af því leiddi það, að við yrðum þá sjálf að annast öll okkar

stöðu, því bændurnir mundu þá þykjast jafnsnjallir okkur. Þetta ættirðu að íhuga, prestur minn góður, og að öðru leyti get ég fullvissað þig um, að mestalt tigna fólkið í sveitinni hérna er á sömu skoðun. Fyrir nokkrum dögum heimsótti ég húsbóndann og eigandann Liljudals, og þar hafði áform Holms vakið megna óánægju, bæði hjá baróninum og barónsfrúnni. Hann ætti þó að varast að styggja þenna voldugu verndarengil sinn, sem með velgerningum sínum hjálpar honum til að framdraga lífið".

Meðan samræður þessar fóru fram, gerði Bergholm prestur alt sem hann gat til að halda reiði sinni í skefjum, en að hann var reiður, sást á hinum dimmu og þrútnu æðum á enni hans, og af eldingunum, sem augu hans skutu, sem annars voru vön að vera svo blíð og vingjarnleg.

Honum tókst að stjórna reiði sinni svo, að hann gat sagt í rólegum róm:

"Að því er síðustu athugasemdina snertir, frú mín góð, þá skal ég segja þér, að tengdasonur minn er hvorki háður barún Ehrenstam né nokkrum manni öðrum í heiminum, hann er engum til byrði. Litla jörðin, sem hann býr á, er engin náðargjöf, hverrar langað er komið undir eðallyndi barúnsins. Hún er borgun fyrir margra ára erfiða og dygga þjónustu, og er löglega afhent honum sem slík. Þar af leiðir, að hann er frjáls maður á sinni jörð, og barúninn hefir ekkert vald á honum. Ef hann vill kenna fátæku börnunum, sem hann elskar, eins og hver eðallyndur maður elskar þær manneskjur, sem stjúpmóðurlega er með farið, þá er ekkert mannlegt vald til, sem getur hindrað hann í því. Hann krefst engrar borgunar fyrir það, og þá er það ekki eigingirni, sem hvetur hann til þess, heldur löngunin til að útbreiða ljós og blessun í kring um sig, — löngunin til að rækja sína stöðu sem samb[illegible] og kristinn maður.

Og ég má fullvissa þig um, prófastsfrú, að sérhver fróður og verulega mentaður maður mun hrósa honum fyrir það".

Presturinn lagði svo mikla áherzlu á orðin: verulega mentaður, að prófastsfrúin tók það sem persónulega sneið. Mögru, fölu kinnarnar hennar litaði illskan rauðar.

Það var ekkert til sem eins mikið særði konu þessa, eins og að láta í ljós efa um mentun hennar. Þetta orð var ávalt á vörum hennar, og sérhver sem kyntist henni, varð þess fljótt var, að sjálfsálit hennar var takmarkalaust. Hún trúði á óskeikulleik dómsgreindar sinnar, og að undanskilinni barúnsfrú Ehrenstam í Liljudal, var engin kona í sókninni sem tók henni fram í neinu. Að efast um sæmd hennar, dygð og lunderni, það gat nú staðist, en að efast um mentun hennar, það var óheyrandi.

Menn geta skilið hve reið hún varð, þegar hún heyrði lítilsigldan þorpsprest efast um hennar, hinnar fyrverandi kennslukonu, alfullkomnu mentun.

Hún varð ýmist rauð eða föl, hvassi nefbroddurinn varð hárauður og eldur logaði í augum hennar. Hún reyndi árangurslaust að finna orð og setningar, sem gætu lokað munninum á þessum fífldjarfa presti fyrir fult og alt.

Frú Bergholm, sem varð all-óróleg og kvíðandi yfir því þrumuveðri er maður hennar átti í vændum, gat ekki fundið annað vænna ráð en að velta borðinu með kaffikönnunni og tveimur bollapörum, um koll, til þess að leiða athygli þessarar bókfróðu skjaldmeyjar í aðra átt.

Það heppnaðist líka. Hávaðinn kom prófastsfrúnni til að snúa sér við. Hún gleymdi að láta reiði sína streyma yfir prestinn, þegar hún sá innihald kaffikönnunnar renna út um gólfið. Bergholm presti var bjargað, en að eins fyrir stutta stund.

"Hamingjan góða, hvað ég er klaufaleg," kallaði frú Berghólm, með uppgerðar hræðslu. "Ó, pabbi, komdu og hjálpaðu mér."

Presturinn hraðaði sér að verða við þessari bón konu sinnar, glaður yfir því að losna við augnatillit þessarar reiðu konu. En sú gleði varð nú nokkuð endaslepp, því naumast var búið að reisa borðið við, þegar prófastsfrúin sagði:

"Góði prestur minn, við vorum að tala um áform tengdasonar þíns, og þú sagðir, að sérhver verulega mentaður maður yrði að fallast á áform hans. Var það ekki þetta sem þú sagðir, eða heyrði og skakt?"

"Alveg rétt, alveg rétt, frú mín góð," svaraði presturinn, sem nú iðraðist eftir að hafa talað á þenna hátt, "en ég meinti að eins með því—"

"Þú meintir með því, að ég ætti enga verulega mentun til, fyrst ég væri á móti áformi hans," sagði frúin all-hávær. "Þú hyggur þig vera framúrskarandi vitran mann, af því að þú hefir í mörg ár lesið grísku og latínu, en ég get fullvissað þig um það, að bókmentir nútímans hafa að geyma sáðkorn til eins mikillar mentunar og fornaldar bókmentirnar. Hve lítilfjörleg skáld voru ekki Virgil, Cicero og Tacitus í samanburði við Byron, Goethe og Tasso?"

"Cicero og Tacitus voru ekki skáld," sagði presturinn kurteislega. "Sá fyrri var—"

"Mér er sama hvað þeir voru," greip frúin fram í fyrir honum, hamstola yfir misgáningi sínum og því, að presturinn skyldi dirfast að leiðrétta hana, "en hver og einn verður þó að viðurkenna það, að þeir, sem uppi voru fyrir tvö þúsund árum síðan, hafa ekki getað staðið á jafn háu mentunarstigi eins og þeir þrír, sem ég nefndi, og sem tilheyra okkar tíma."

"Tasso heyrir ekki okkar tíma til," sagði presturinn með ógnandi rómi. "Hann var uppi fyrir mörgum hundruðum ára síðan."

"Ég veit það eins vel og þú, prestur minn," sagði frúin með vaxandi vonsku, "ég veit mjög vel—"

"Og svei, prófastsfrú, ég var bara að spauga. Þú veist mjög vel að Tasso lifir enn, þó hann sé orðinn mjög gamall," greip presturinn fram í fyrir henni.

Þetta var við það að gera frúna bandóða. Satt að segja hafði frúin ekki lesið eitt orð eftir Tasso, og vissi ekki annað um hann en að hann hafði verið stór-skáld. Presturinn hafði því gaman af vandræðunum sem hann kom henni í, með því að halda því fram að Tasso væri lifandi.

Frúin áttaði sig þó brátt og sagði:

"Okkur varðar í raun réttri ekkert um Tasso, við vorum að tala um tengdason þinn, hr. Holm, og bændaskólann hans."

"Konan mín hefir rétt fyrir sér," sagði litli digri prófasturinn, sem við hlið konu sinnar líktist mest núlli aftan við einn í tölu, "það var umtalsefnið, þú hefir enn ekki svarað athugasemdunum sem ég gerði við fyrirtæki þetta."

"Þeim er auðvelt að svara," sagði presturinn. "Þú ert hræddur um að skóli tengdasonar míns skapi lagasnápa og þesskonar illþýði, en þó liggur það í augum uppi, að skóli þessi verður til að eyðileggja þá. Því einmitt fyrir það að þekkingin verður almenn, það er að segja, að allir geta öðlast hana, munu bændurnir eftirleiðis ekki leita á náðir slíkra þorpara, sem táldraga þá einföldu og þekkingarsnauðu. Þeir eiga að læra að hjálpa sér sjálfir, og sú litla fræðsla, sem þeir öðlast í æsku sinni, mun ekki gera þá hrokafulla eða drambsama, eins og þú heldur, heldur þvert á móti auðmjúka, því þegar

þeir eru leiddir inn á svið vísindanna, sjá þeir að hann er takmarkalaus. Þá sjá þeir og hve lágt þeir standa, sjá að þeir eru ekkert, og þessi sjón vekur hjá þeim auðmýkt.....vona eg. Og þetta er tilgangur skólans, sem minn göfuglyndi og heiðvirði tengdasonur hefir stofnað, ásamt dóttur minni."

"Hvað þá?" sagði prófasturinn; "en þetta verður aldrei annað en hálfmentun.....þoka....."

Presturinn ypti öxlum.

"Hvort er betra," spurði hann, "að vera eineygður eða alveg blindur, að ganga í þoku eða niðamyrkri. Segðu mér það, vinur minn."

"Mér finst þessi líking ekki eiga vel við....."

"Jú, hún á eins vel við og nokkur líking getur átt við þetta efni; hvers vegna eru mennirnir, bændurnir sem aðrir, settir í þennan heim? Er það til þess að þeir eyði æfi sinni við skort og mótlæti í myrkri fávizkunnar? Má ekki bóndinn fá leyfi til við og við að lyfta huga sínum frá moldinni sem hann stendur á, til þess að festa hugsjón sína á einhverju öðru en því sem er að eins tímanlegt? Eigum við, sem köllum okkur mentaða og fróða, ekki að unna bræðrum vorum minnar mentunar eða fróðleiks?"

Bergholm prestur talaði þessi orð með raustu, sem titraði af hjartanæmri tilfinningu. Hinn gamli, heiðvirði maður var gagntekinn af hugsunum þeim, sem nú ríktu hjá honum, — hugsunum um þessa fátæku, fyrirlitnu, rangsleitni líðandi bræður, um hverra velvegnan hann ávalt hugsaði, þessa vitsmunablindu, sem hann vildi gera sjáandi — en hann gleymdi á þessu augnabliki við hvern hann talaði, gleymdi því, að maðurinn sem hann talaði við, var vitgrannur, ruddalegur og síngjarn prestur, sem ekki skildi hugsjónir þær, sem hinn gáfaði, mentaði, fróði og góði maður ól.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

1.0 2.8 2.5 3.2 2.2 3.6 2.0 4.0 1.1 1.8 1.25 1.4 1.6

"Í huga mínum sé ég þann dag renna upp", bætti Bergholm við með vaxandi eldlegum áhuga, "þegar nútíma hugsjónir ríkisins grípa sverðið til að fara í leiðangur móti fávizkunni og myrkrinu, svo að börn míns föðurlands séu ekki einvörðungu háð forlögum sínum — þann dag verða hin almennu vísindi ekki lengur hulin öllum fjölda hins svenska fólks — þann dag getur bóndinn, sem yrkir land sitt, með ánægju og þakklæti hugsað til þeirrar stundar, þegar hann lærði —"

"En góði prestur minn," tók prófastsfrúin fram í fyrir honum. "Guð varðveiti mig frá að lifa á þeim tímum sem þú sérð í vændum......"

Presturinn svaraði engu. Orð frúarinnar eyðilögðu drauma hans.

Loks stóð prófasturinn upp með þeim fasta ásetningi, að gera alt sem hann gæti til að fella skóla þann, sem Holm hafði stofnað.

Þegar gestirnir voru farnir, sagði presturinn:

"Hamingjunni sé lof að þau eru farin, Brita Caisa. Aðra eins skepnu eins og þessa prófastsfrú hefi ég aldrei þekt. Þá vil ég þig þúsund sinnum heldur, Brita Caisa, enda þótt þú hafir aldrei heyrt getið um Tasso."

"En, Bergholm, þú stríðir henni líka alt af."

"Stríði henni," sagði presturinn ákafur. "Var það ekki hún og skilningsdaufi maðurinn hennar, sem í dag reyndu með öllu móti að egna mig til reiði?... að tala um það hve skaðlegur skóli Holmers væri. Þau mega skammast sín."

"Góði pabbi," kölluðu nú stúlkurnar þrjár, um leið og þær slóu hring um föður sinn, "vertu nú ekki lengur reiður, en komdu með okkur til Marienlundarins. Við lofuðum Maríu í gær að við skyldum koma þangað í kveld, og hjálpa henni með fræðslu

barnanna. Klukkan er ekki nema fimm......komdu góði pabbi."

"Já, börn, ég skal strax koma með ykkur," svaraði presturinn, "en fyrst ætla ég að líta í bréfin mín. Ég sé að Brita er að koma með bréfatöskuna, það kemur ef til vill eitthvert áríðandi bréf.

Presturinn tók á móti töskunni, opnaði hana og fann þar býsna þykt bréf með Uppsala póstmerkinu.

"Frá Morits," tautaði hann við sjálfan sig um leið og hann opnaði það. "Ég hefi ánægju af þeim dreng. Hann auðsýnir mér svo mikla virðingu, hann gleymir ekki gamla kennaranum sínum, þó honum gangi vel. Ó," bætti hann við og stundi, "því leyfði Guð ekki að minn eigin sonur yrði......og þó, það er ekki vert að mögla yfir því......úlfurinn á heima í skóginum og dúfurnar í dúfnabúrinu, segir orðtækið."

Hann opnaði bréfið og las það.

"Nú, hvað skrifar hann?" spurði frú Bergholm.

"Brita Caisa, það er nauðsynlegt að útbúa litla herbergið, sem er á móti mínu, eins vel og unt er."

"En góði Bergholm, þar hefi ég mjólkurtrogin."

"Komdu, gerðu eins og ég segi. Mjólkurtrogin verðurðu að flytja yfir í matarklefann, herbergið þarf að laga til, því Morits Sterner ætlar að dvelja nokkrar vikur hjá okkur í sumar. Gerðu herbergið eins snoturt og þú getur, og minstu þess, að það á máske að geyma eitt af okkar tilvonandi heimsfrægu skáldum. Og það sem er enn meira vert: gleymdu ekki, að hann er heimilisvinur okkar."

"Hvað varðar mig um heimsfrægðina," tautaði frú Bergholm, "Mjólkurtrogin mín eru mér meira virði......Heimilisvinur, en að heyra þetta. Eins og drengurinn eigi ekki þér að þakka það sem hann er orðinn. En þú hefir ávalt verið svo ástúðlegur við

hann; ég held satt að segja að þú elskir hann heitar en konu þína og börn."

"Að minsta kosti heitara en mjólkurtrog konu minnar," sagði presturinn rólegur.

"Góða mamma," sagði hin alúðlega Lovísa, sem var eftirlætisgoð mömmu sinnar, af því hún var líklegust til að gegna húsmóðurstörfum og matartilbúningi, "við skulum hjálpa þér að flytja trogin, og búa herbergið húsgögnum. Það er ekki nema sanngjarnt að hr. Sterner fái sérstakt herbergi handa sér, hann verðskuldar það fyrir fallega leikritið sem hann sendi okkur í haust, þú manst víst eftir því, það hét rofhjarta."

"Já, já, góða barnið mitt," sagði frúin, sem strax gleymdi reyði sinni, "ég man vel eftir því, þó ég hafi ekki enn haft afgangs tíma til að lesa það. Nú verðum við þá að flytja trogin, þú hjálpar mér með það á morgun, góða mín. Nær kemur Sterner?"

"Í næstu viku," svaraði presturinn. "Hann gat ekki ákveðið daginn, en segir að sér leiðist í Uppsölum, og vill koma hingað út í sveitina til að hrista af sér bókarykið. Ég ætla að skrifa Óskari og bjóða honum að koma og dvelja hér nokkra daga. Þeir geta notið saman, herrarnir."

"Já, það var rétt vinur minn," sagði frú Bergholm, sem nú var orðin sátt við Moritz og trogaflutninginn, "ef að Óskar má koma heim, þá skal ég gera alt sem þú biður um. Mér þykir mjög vænt um Moritz, en blóðið er þó þykkra en vatnið."

"Já, og þykkra en mjólk," sagði presturinn brosandi. "Að öðru leyti skrifar Moritz ekkert sem ykkur getur þótt gaman að. Hann talar um nám sitt og framtíðarhorfur, en ekki segir hann frá dul-[illegible] þeirra skjala [illegible] hann erfði eftir móður sína, og sem áttu að opnast á tuttugasta afmælisdegi

hans. "Þegar við sjáumst"—segir hann—"skal ég segja þér það, og ég er viss um að þú samþykkir breytni mína"......En komið þið nú stúlkur litlu, við skulum fara til Maríulundar."

Þær voru strax ferðbúnar. Létu aðeins á sig hatta, annars þurfti ekki, því veður var blítt.

"Nú, viljið þið ekki hafa mig með?" kallaði móðir þeirra.

"Jú, ef þú mátt vera að því, Brita Caisa," svaraði presturinn, "þá þykir mér vænt um það. Við komum þá en grand famille," bætti hann við hlæjandi.

"BritaC Gleymdu ekki að hreinsa baunirnar og að líta eftir eldinum," sagði frúin við vinnukonuna um leið og hún lét á sig hattinn. "Ég verð stundarkorn í burtu."

Þessi litla fjölskylda fór af stað, og höfðu litlu, kátu stúlkurnar nóg að gera að elta fiðrildin, sem flögruðu yfir grænu, blómríku engjarnar.

Það var inndælt vorkvöld í endirnum á maí. Himininn var blár, og bláar voru öldurnar í ánni og vatninu, sem hin lækkandi sól speglaði sig í. Þúsundir fugla hoppuðu um greinar trjánna og milli þeirra, og þúsundir af smáum blómum gægðust upp úr jörðunni og hlustuðu á tíst þeirra. Í fjarlægð heyrði maður óm veiðilúðursins inni í skóginum, og alstaðar heyrðist suðan í flugunum sem svifu um kring í geislum vorsólarinnar.

Leið prestsins og fjölskyldu hans lá yfir brú; það var sama brúin og Isabella Ehrenstam datt út af ofan í ána fyrir átta árum síðan. Hér nam presturinn staðar litla stund til að skoða hið undurfagra útsýni, sem opnaðist langs með bökkum árinnar og endaði í ómælanlega fjarsýni, þegar augað náði hinum sléttu, tígulega fleti Wenernvatnsins.

"Sjáið þið nú börn," sagði presturinn og kallaði dætur sínar til sín, "sjáið þessa fögru mynd sem guð vill gleðja alla með. Sjáið hvernig sólin spinnur með hægð sína gullnu þræði, á meðan hún smátt og smátt nálgast sali djúpsins. Ó, þessi sól, þessi eldur er kveiktur fyrir alla, börnin mín. Það er enginn maður til, sem geislar hennar hafa ekki fjörgandi áhrif á,......og þó eru til menn, sem með djúpri fyrirlitningu gagnstætt skaparans vilja halda því fram, að hið andlega ljós eigi aðeins að fræða fáeina útvalda, að hin andlega sól eigi ekki að skína á hina útskúfuðu, úrhrak mannkynsins, sem þeir dæma til að lifa í endalausu myrkri, ævarandi nótt. Vei þessum mönnum. Þeir vilja ekki skilja tilgang skaparans. Þeir setja sínar eigin grönnu, takmörkuðu, vitgrönnu og síngjörnu skoðanir, fyrir ofan hinar almennu frelsis hugmyndir er sýna gildi sitt í náttúrunni."

Presturinn þagnaði og stóð lengi kyr í djúpum hugsunum. Þetta var ein af athugaleysis stundum hans. Hann gleymdi öllu, og kona hans togaði árangurslaust í frakkalöfin. Hann aðeins veifaði hendinni ósjálfrátt, eins og hann meinti með því: Láttu mig vera, eg hefi annað að hugsa um.

Loksins varð kona hans óþolinmóð, þreif allhart í handlegg manns síns og sagði:

"Hvað gengur að þér, Bergholm. Þú ert búinn að gleyma því að við ætluðum til Marienlundar."

Presturinn vaknaði smátt og smátt af draum sínum. "Þó segir satt kona," sagði hann loksins, "mig var að dreyma. En komið þið nú, við skulum halda áfram ferð okkar."

Hér um bil hálfum mílu fjórðung frá prestssetrinu lá bugðóttur aukavegur til vinstri handar inn í skóginn. Eftir þeim vegi var gengið til Marienlundar, þar sem tengdasonur og dóttir prestsins áttu heimili.

Húsið var einlyft, umkringt háum, laufríkum birki og linditrjám. Bak við húsið var fagur og vel ræktaður matjurtagarður sem lá ofan að ánni. Engjarnar, beitilandið og akurinn voru hins vegar við ána, til hægri og vinstri handar við bygginguna. Fyrir framan húsið var græn slétta, umkringd skuggaríkum trjám, og fyrir neðan hana voru gripahúsin og hlöðurnar, en bak við þau var hávaxinn greniskógur, sem að nokkru leyti tilheyrði þessu bóndabýli.

Laglegur, grænmálaður rimagarður aðskildi sléttuna og brautina.

Þannig var býli það er barún Ehrenstam, samkvæmt loforði sínu, hafði fengið hinum fyrverandi kennara barna sinna til ábúðar. Áður hafði jörð þessi verið leigubýli og legið undir Liljudal, en nú hafði Holm fengið eignarráð yfir henni um 80 ár, eða á meðan hann og kona hans lifðu. Holmer var nú 40 ára en María, kona hans aðeins 22 ára, svo að þau gátu enn haft umráð jarðarinnar í 58 ár. Svo féll jörðin aftur undir Liljudal, eða eiganda hans, þannig voru skilmálarnir.

Því verður ekki neitað að þetta voru býsna góð kennaralaun, en barún Ehrenstam var líka eigandi miljónar, og munaði því ekki mjög mikið um þetta. Þrátt fyrir síngirni sína, kom það fyrir að hann gat verið frjálslyndur, og að honum þótti vænt um hrósið sem nágrannarnir veittu honum fyrir örlyndi sitt við Holmer, sem að sínu leyti með óbifanlegri þolinmæði og dyggri þjónustu verðskuldaði það fyllilega.

Þegar á alt var litið, var það ekki heldur nema fárra hundrað dala tekjur sem hinn ríki maður sá af. Ábúðin veitti ekki hærri leigu, og auk þess höfðu leiguliðarnir vanrækt jörðina, svo að arðurinn var orðinn svo lítill að þeir gátu ekki goldið leiguna. En í höndum hins skynsama og reglusta Holmers, var

eignin engir smáræmir, enda vonaði hann, og það af góðum og gildum ástæðum, að geta alið önn fyrir sér og fjölskyldu sinni af afurðum hennar.

Þannig stóðu sakir, þegar hinum eðallynda, mannúðarríka Holm kom til hugar að nota frístundir sínar til þess að fræða börn almúgans í sókninni.

Og þetta vor var hann einmitt að byrja á framk[illegible]nd þessa áforms. Hann var ekki ríkur og gat ekki auðsjáanlega þá líka, sem aðeins verður veitt með tilstyrk peninga. En hann átti meðfædda innri löngun til að verða öðrum að gagni, og þegar hann var að hugsa um hvernig hann ætti að fullnægja þessari löngun, þá fann hann ekkert annað betra, ekkert, sem bet[illegible] samrýmdist tilhneigingum hans og kringumstæðum, heldur en þá fögru köllun að veita öðrum fræðslu, sem hann vonaði að yrði undirstaða guðsótta og dygða meðal hinna fávísu og á þeim tíma gjörsamlega vanræktu bændabörnum í sókninni sem hann var í.

Hann heimsótti því alla bændurnar og alstaðar varð hann var við ruddahátt, vanþekkingu og hjátrú, sem honum sárnaði mjög. [illegible] við foreldrana og bauð þeim að senda [illegible] til sín á hverju kvöldi, til þess að hann ve[illegible] fræðslu. Holmer var mjög mælskur þegar hann var að lýsa hagsmunum fræðslunnar við hina efnagjörnu foreldra, sem félli í hlut barnanna. Foreldrarnir hlustuðu á orð hans, og þegar þeir voru búnir að ráðgast um þetta við Berghedm prest, þáðu flestir af þeim tilboð hans, sem þeir álitu að hefði þó þann kost, að það kostaði ekkert.

Á þenna hátt var þetta málefni útkljáð. Átján eða tuttugu drengir og eins margar unglingsstúlkur gáfu sig fram, og komu eftir það á hverju kvöldi til Marienlundar, þar sem kennarinn og kona hans gerðu það sem í þeirra valdi stóð til að uppfylla þá skyldu

sem þau höfðu tekið að sér. Við skulum nú brátt sjá hvaða aðferð þau notuðu, en [illegible] eftir þennan útúrdúr, til prestsins og fjölskyldu hans, sem við yfirgáfum á leiðinni til þess staðar sem við vorum að lýsa.

XIII

Í Maríulundi.

Þegar Bergholm prestur, kona hans og dæturnar þrjá komu að dyrum girðingarinnar utanvert við hinn áðurnefnda slétta sem var frammi fyrir húsinu, komu þau auga á sjónarsvið það, sem nú skal greint.

Milli 30 og 40 börn, piltar og stúlkur sátu í víðum hring á sléttunni við stóra rólufjöl, sem stóð upp við múrsteinsvegg hússins. Flest af börnunum voru yfir 10 ára að aldri, sum jafnvel meira en 15 ára. Mitt á meðal þeirra sá maður góðlegt og góðmannlegt andlitið hans Holms, hann sat á flötum steini sem hann notaði fyrir kennarastól, og hélt á tilbúnum hnetti í hendinni, sem hann sýndi hinum forvitnu og eftirtektasömu áheyrendum, af hverjum engan hafði áður grunað að jörðin væri svona hnöttótt, og reyndi með rólegum, ljósum og glaðlegum orðatiltækjum að gera börnunum skiljanlegar orsakir frumatriðanna fyrir hinni eðlisfræðilegu landafræði.

Á rólufjölinni bak við Holm sat unga konan hans með sofandi barn í keltu sinni. Með annari hendinni hrakti hún flugurnar í burtu sem settust á andlit barnsins, og hlustaði jafnframt á 7 ára gamla

bóndastúlku sem sat við hlið hennar og las í lærdómskverinu sínu. Barn þetta var nefnilega ekki nógu gamalt til að taka þátt í fræðslu hinna barnanna. — "Já, ef litla Anna er kappsöm og iðin," sagði María, "þá kemst hún bráðum í hóp hinna, og getur skilið alt það skrítna og skemtilega sem meistarinn kennir eldri stúlkunum og drengjunum.

Litla Anna gerði það sem hún gat, enda var hún orðin svo vel læs, að það var að eins á stöku stað sem hún stamaði á orðunum; og af því hún var iðin og námfús, hafði María góða von um framför hennar.

Þegar presturinn kom, stóðu öll börnin upp, en Holm gekk á móti tengdaföður sínum og heilsaði honum. Systurnar og móðir þeirra þutu til Maríu og settust við hlið hennar á rólufjölina.

"Haldið þið áfram, carissime!" sagði presturinn, þegar hann var búinn að þrýsta hendi tengdasonar síns; "haltu áfram kenslunni. Eg sest hér á meðal áheyrenda þinna."

Himinglaður lagðist presturinn endilangur í grasið hjá börnunum.

Holm hélt áfram.

Fjörið og skilgreiningin í fyrirlestri hans var svo ljós, að allir nemendurnir, jafnvel þeir gáfnasnauðustu, skildu hann, og hlustuðu líka á hann með nákvæmri eftirtekt. Ekki eitt einasta orð af óbrotnum og auðskildum sannleika, sem hann sagði börnum þessum, fór fram hjá þeim. Og þó að einstöku sinnum kæmu fyrir setningar sem nemendurnir skildu ekki strax, þá vissu þeir að þeir máttu biðja um nánari skýringar að fyrirlestrinum afstöðnum. Meistari Holm notaði engar kenslubækur og fékk börnunum ekkert ákveðið að læra. Fyrst gaf hann þeim nákvæma lýsingu af því úrlausnarefni sem hann vildi láta þau þekkja, og svo reyndi hann með spurningum að komast eftir að hve miklu leyti þau hefðu skilið

hann. Þessi aðferð var, eftir hans skoðun, ekki að eins hin bezta, heldur einnig sú eina mögulega. "Lexíurnar skilja þau ekki," sagði hann, "en munnlegar skýringar skilja þau, og auk þess hefi ég engan tíma til að sinna hverju einstöku barni. Þau verða því öll í einu að hlusta á það sem ég vil leiða í ljós, og gera svo seinna grein fyrir skilningi sínum á því."

Þetta kvöld stóð fyrirlestur Holms yfir eina klukkustund, og svo fór hann að spyrja þau á þenna hátt:

"Nú, Mads Persens Óli, getur þú sagt mér hvernig jörðin er löguð?"

"Hnöttótt," svaraði drengurinn.

"Og þú, Eiríkur, veiztu hvort hún er kyr eða að hún hreyfir sig?"

"Hún er kyr," svaraði Eiríkur, sem ef til vill hefir ekki tekið eins vel eftir og aðrir.

"Það er skilningur þinn sem er kyr, Eiríkur," sagði Holm. "Nú, börn, hvað segið þið um þetta?"

"Hún hreyfir sig í kringum sólina," svöruðu hin börnin öll sem einum rómi.

Þannig hélt kenslan áfram góða stund. Hvert eitt barn fékk sína spurningu, og flest af þeim sýndu að þau höfðu skilið orð kennarans rétt. Svo leyfði hann þeim að fara heim, þegar búið var að flytja bæn og lesa einn kapítula í Nýja Testamentinu, sem öll börnin höfðu eitt eintak af með sér. Lesturinn gekk eftir röð, eitt eða tvö vers handa hverju barni og þegar eitthvað var sem þau ekki skildu, þá var það skýrt fyrir þeim. Síðan þökkuðu börnin kennaranum fyrir leiðbeiningarnar, lofuðu að muna þær og fóru.

Skömmu síðar sátu báðir mennirnir, tengdafaðirinn og tengdasonurinn á rólufjölinni, því kvenfólkið var farið inn í húsið.

"Þetta er sannarleg guðsþjónusta," sagði prest-

urinn, um leið og hann horfði á eftir hinum hverfandi barnahóp, "guðsþjónusta, sem á rót sína að rekja til göfuglyndrar hugsunar. Guð blessi tilraunir þínar sonur minn."

Holm svaraði engu. Svipur hans var þungbúinn. Það var auðséð að einhver sorg þjáði glaða sinnið hans.

"Þú þegir," sagði presturinn, "og ert hryggur á svip. Hvað gengur að þér?"

"Ó, faðir. Hverjum gat komið til hugar að þessi skóli, sem ég hlakkaði svo mikið til að setja á stofn, skyldi verða þyrnir í augum sumra heldri mannanna hér í sókninni, en það er hann, og það er það sem hryggir mig og mér gremst."

"Þeir vilja ekki unna bændunum neinnar fræðslu, ég veit það svo vel, sonur minn. Ó, ég þekki mjög vel þetta þröngsýna eðli......þeir vilja ekki—svo ég noti orð hinnar vitsmunablindu prófastsfrúar—leyfa innrás hinna ruddalegu flokka á andlega vísindavelli. Þannig eru þeir, og í broddi fylkingar er prófastur Washolm, einn af undirstöðubjálkum kirkjunnar. En við skulum bjóða þeim birginn."

'Ó, faðir, ef hér væri aðeins að tala um prófastinn. En, veiztu hver hefir knúð þau hjón til að snúast gegn mér og mínum skóla?"

"Nei," svaraði presturinn. "Hver er það?"

"Það er fyrverandi húsbóndi minn, barúninn í Liljudal. Hann gerði mér boð að finna sig í gær, og lét mér í té hinar hörðustu ásakanir fyrir þetta hégómakulegu fyrirtæki mitt,—sem honum þóknaðist að nefna það."

"Og hverju svaraðir þú honum?" spurði presturinn ákafur.

"Eg sagði honum í kurteisum en ákveðnum róm, að ég væri frjáls og sjálfstæður maður, sem ekki þyrfti lengur að hlýða skipunum hans, og að eins

hefði ástæðu til að veita mér árás á meðan ev verði ekkert ólöglegt."

"Það var rétt, sonur minn," sagði presturinn. "Hið sama sagði ég í dag við prófastinn og konu hans......Nú......og barún Ehrenstam?"

"Þú hefðir átt að sjá æðið í honum. Það var voðalegt. Hann krepti hendurnar og froðufeldi af ilsku. "Veiztu þá ek" brumaði hann, "að sá sem hefir gefið þér jörð... ...ekið hana frá þér aftur..... getur rekið þig og ...yldu þína burtu af henni? Tuska, eins og þú ert, sem lifir á minni miskunnsemi, ætti ekki að hefjast handa á móti velgerðamanni sínum."

"Svívirðilegt!" kallaði presturinn, og eldur brann í augum hans. "Og hverju svaraðir þú?"

"Hr. barún," svaraði ég, "virðing fyrir þínum gráu hárum býður mér að veita tilslökun, enda þótt að orð þín verðskuldi ofanígjöf. Ég lifi ekki á þinni miskunnsemi og skulda þér enga þökk. Bújörðina sem þú lézt mig fá fyrir vinnu mína samkvæmt samningi, getur þú ekki tekið af mér. Að því er skólann minn snertir, þá held ég áfram með hann þrátt fyrir vonsku þína, hr. barún. Vertu sæll."

Um leið og eg sagði þetta, opnaði eg dyrnar og yfirgaf hann, alveg óðan af vonsku.

"Þú hefir svarað vel, sonur minn," sagði presturinn, "og ég vona að þú látir ekki hræða þig héreftir. Það sem maður álítur vera rétt, það sem maður álítur vera skyldu sína—það verður maður að gera, þrátt fyrir alt mótlæti og erfiðleika. Og að öðru leyti......hvað getur barúninn gert þér?"

"Hann getur ekki svift mig jörðinni, það er nú víst. En með áhrifum þeim, sem auðurinn veitir honum getur hann eiðilagt ávextina af starfi mínu Hann getur fyrirboðið bændunum að senda börn sín í minn skóla......"

"Það getur hann ekki," sagði presturinn með ákafa. "Bændurnir eru ekki þrælar, og það kemur ekki jarðeigandanum við hvort þeir vilja menta börn sín eða ekki."

"Auðvitað getur hann ekki beinlínis fyrirboðið það," svaraði Holm, "en hann getur komið í veg fyrir það. Þeir eru háðir honum. Hann getur sagt þeim upp leigunni, og tekið eignir þeirra upp í skuldir, sem hann kann að eiga hjá þeim......Ó, hann hefir þúsund tækifæri til að hefna sín......Og prófasturinn, sem er rakki hans og hinna auðmannanna, lætur ekki sitt eftir liggja að styðja hann. Hann tekur hjátrúna og trúgirnina sér til aðstoðar; hann segir hinum fávísu að minn skóli sé áhald djöfulsins; hann segir þeim að það sem ég kenni sé veraldlegt og syndsamlegt, það sé að eins eitt sem sé nauðsynlegt o.s.frv......Og þú sannar það, að með jafn voldugum mótstöðumönnum verður minn skóli að engu. Barún Ehrenstam snýr sér að Stjernekrans greifa í Óðinsvík og leitar hans liðsinnis, og af því þeir eru mjög samrýndir, þá mun greifinn veita það. Báðir þessir voldugu herrar munu beita áhrifum sínum á aðra velmegandi menn í sókninni, og að síðustu fæ eg vanþakklæti og hatur að launum fyrir þessa fyrirhöfn mína, bæði hjá háum og lágum. Taktu bara eftir, það verður endirinn."

";Guð banni það," sagði presturinn gramur. "Við skulum gera alt sem við getum til að eyðileggja áform óvina okkar. Eg vona að við eigum líka vini. Eg skal tala við sóknarfólk mitt, og segja því að láta ekki hræða sig, og þú að þínu leyti ættir að snúa þér að fyrverandi lærisveinum þínum, hinum únga barún Ehrenstam og systur hans, þau hljóta að geta haft áhrif á föður sinn."

"Ó, tengdafaðir. Að því er Georg snertir, þá mun hann á allan hátt styðja föður sinn að þessu máli —

ég þekki hann. Það getur enginn maður haft drambsamara né harðneskjulegra hugarfar en hann. Það sem ég kendi honum, bar sömu ávexti og að sá korni í klett. Mér var ómögulegt að blíðka hugarfar hans; árangurslaust reyndi ég að vekja hjá honum göfugri og frjálsari skoðanir. Hann hefir fetað í fótspor föður síns, og tamið sér að verða stórbokki í orðsins fylsta skilningi. Það var líka alveg eðlilegt að það gengi þannig, því öll þau frækorn, sem ég sáði í þetta ófrjóa og harða hjarta, voru jafnóðum eyðilögð af foreldrunum, áður en þau festu rætur. "Það er fræðslu sonar míns, sem þú átt að sjá um," sagði barúninn alt af; "siðferði hans og annað uppeldi skal ég sjá um." Undir slíkum kringumstæðum verður þú að viðurkenna, að eg er ekki orsök í allri þeirri spillingu sem þessi unglingur hefir tamið sér."

"Sannarlega—en ég skil ekki hvernig þú gazt haldið út að vera kennari við slík kjör."

"Það var aðallega vegna Isabellu. Hún er sannur engill......hin eðallyndasta, grandhreinasta og þess utan hin göfugasta stúlka sem ég þekki. En einmitt þess vegna var hún olnbogabarn foreldranna, þau dróu taum drengsins og létu það koma niður á systur hans. Þauhafa aldrei umgengist hana ástúðlega. Ávalt varð hún að lúta í lægri hluta, og að síðustu varð hún jafn einurðarlaus og ung skógardúfa; en þá kom hún til mín og ég þurkaði burt tár hennar með hluttekningu. Eg leiddi þessa ungu og göfugu sál inn í heim fegurðarinnar og listanna, og þar þroskaðist hún ágætlega. Þú trúir því máske ekki, en eg má þó fullyrða það, að hún er afarauðug af þekkingu. Hún er vel heima í ýmsum úrlausnarefnum sem menn ætla að konunni sé ofurefli að skilja; hún t. d. þekkir dauðu málin eins vel og hin lifandi, og jafnvel fræðikerfi heimspekinnar eru henni ekki ókunn. Hún hefir sem barn og sem úngfrú setið við fætur mína,

og með óviðjafnanlegri námfýsi rannsakaði hún, spurði eftir og lærði alt sem ég gat kent henni, og enn þá kemur það fyrir að hún læðist burt frá skrautlega heimilinu sínu, til að heimsækja mig og lesa með mér Herminias Stanzer hjá Tasso, samræður Rómeos og Julíu um tunglskinsnóttina hjá Shakespeare eða eintal hins deyjandi Ajax's hjá Sofokles."

"Ágæt stúlka," sagði presturinn hlýlega. "Það hlýtur að vera skemtilegt að hafa slíkan nemanda, sonur minn."

"Þú hefðir átt að sjá hana," sagði Holm frá sér numinn af fögnuði, "þegar hún, eins létt og morgunvindurinn, sem sveiflar sér um toppa trjánna, þaut út að kofunum þar sem fátæklingarnir bjuggu, hjálparlausir í, nauðum staddir......þeir kölluðu hana Liljudalsengilinn og hún verðskuldað líka það nafn. Það var ekki eingöngu ölmusan sem linaði sorgir þeirra, heldur einnig orðin sem streymdu frá vörum hennar... ...þessi huggunar og hugsvölunar orð, er höfðu sömu áhrif og balsam á svíðandi sár. Og svo hefðir þú líka átt að heyra til hennar þegar hún sat við píanóið og lék hugsjónadrauma sína á það, án annara áheyrenda en mín. Þeir tónleikar líktust mest stunum kvöld andvarans í laufum trjánna, eða hinum inndæla ómi hinnar andvarpandi Æolushörpu. Stundum voru þessir tónar háværir, tryltir, sem hugarflug vitskertra manna; stundum í fullkomnu samræmi, fegurðarauðugir, aðlaðandi, tælandi."

"Ef ég á að dæma eftir orðum þínum, sonur minn, þá hlýtur þessi stúlka að vera einhver hin ágætasta á jörðinni," og hún er jafnframt fögur -- eins fögur og sagan segir hina grízku Aphrodite hafa verið. Slík stúlka hlýtur að hafa sterkar ástríður," bætti hann við talandi við sjálfan sig.

"Ástríður! —Já tengdafaðir, ég er hræddur um

að þú getir rétt til," sagði Holm. "Þær sofa nú samt én þá á botni hjarta hennar, og hingað til hefir hin innri þrá að eins gert vart við sig í löngun eftir þekkingu, í eldlegum áhuga fyrir fegurðinni; en finni hún nokkru sinni fyrirmynd drauma sinna, þá vaknar hjá henni djúp, ofsaleg, ótakmörkuð ást. Hún mundi þá geta, eins og indverska meyjan, gengið í eldbálið með unnusta sínum, eða eins og María Tegnérs, leitað að honum um lönd og höf. En hún hefir ekki ennþá fundið sinn Prometheus."

"Það er sagt að barúninn vilji gifta hana Stjernekrans greifa," sagði presturinn.

"Já, það hefir komið til orða, en til allrar lukku fyrir Isabellu, virðist hann ekki fremur hneigður fyrir þenna ráðahag en hún, ef hann hefir ekki skift skoðun nýlega. Eg er fyllilega sannfærður um að hún vill heldur deyja, en rétta þessum úttaugaða slarkara hendi sína; því enda þótt hún sé hrædd við foreldra sína, þá er þó lundarfar hennar fast og ósveigjanlegt. Hún vill ekki láta kúga sig."

"Hún hefir þá engin áhrif á foreldrana," sagði presturinn eftir litla þögn, "og getur því ekki styrkt skólann þinn."

"Nei, nei, barúninn mundi mæta slíkum meðmælum með fyrirlitningu," svaraði Holmer. "Ef það væri undir henni komið, þá væri engin hætta á ferð, því hún hefir oftar en einu sinni hvatt mig til þessa fyrirtækis, sem hún hefir lofað að styðja með því að kaupa bækur handa börnunum. En, eins og ég sagði, foreldrarnir taka ekkert tillit til vilja hennar. Þau skilja hana ekki......hún er þeim ráðgáta.........og af öllum hennar hæfileikum er það að eins einn, sem þau meta nokkurs."

"Hvaða hæfileiki er það?" spurði presturinn forvitinn.

"Það er dansinn hennar. Í þeirri list hefir hún

náð svo mikilli fullkomnun að hún gæti kept við Taglioni sjálfan. Þegar stór heimboð eiga sér stað í Liljudal, þá verður hún líka að sína þessa list sína til að skemta gestunum; og hún gerir það með ánægju, af því hún elskar dansinn afar heitt. Þú ættir að sjá hana við slík tækifæri. Það er eins og maður sjái fiðrildi svífa um salinn á léttu vængjunum sínum. Hún dansar ekki eingöngu með líkamanum, hún dansar einnig með sálinni, hún fyllist af andagift, og fögru, djúpu, dimmbláu augun hennar geisla af einhverjum einkennilegum eldi. Okkur er sagt að vatnadísirnar dansi þannig í tunglskininu á grænu hólunum. En hjá Isabellu er það ekki eingöngu fegurð og fimni......það er einnig sál í dansinum."

Nú kom unga húsmóðirin að bjóða þeim kvöldverð, svo samræðurnar urðu að hætta.

"Svona, karlar," sagði hún glaðlega. "Nú fáið þið ekki lengur leyfi til að sitja hér og rabba saman. Er það kurteisi að láta okkur stúlkurnar vera einar út af fyrir okkur......Og þú, pabbi, þú hefir ekki einu sinni spurt um litlu Wendelu mína í dag. Ætlar þú ekki að koma inn og kissa dótturdóttur þína?"

"Jú, góða mín, nú kem ég," sagði presturinn um leið og hann stóð upp. "En segðu mér eitt, hefirðu nokkurn mat handa okkur, því eg er sársvangur?"

"Já, þú skalt fá reykt flesk, spínat og gamalost," svaraði María. "Hvernig líkar þér það?"

"Ágætlega, barnið mitt," sagði presturinn, sem þótti gamalostur mjög góður. "Þú gazt ekki fundið annað betra að gæða okkur á."

Með föður sinn við aðra hlið og manninn sinn við hina gekk María inn í litlu stofuna, þangað sem kvöldsólin sendi geisla sína. Alt var viðhafnarlaust, en þægilegt og skemtilegt. Veggjapappírinn var

ljósleitur og skreyttur myndum eftir Holmer, sem var furðu lipur við prentlist. Húsmunirnir voru skrautlausir en viðfeldnir, þar var og fortópíanó, sem Holmer hafði fengið á uppboði fyrir gott verð. Á borðinu undir speglinum stóðu sex bollapör í hálfhring utan um stærra bollapar af Austur-Indversku postulíni. Hvernig á því stóð, vissi María ekki, því það hafði Holm. aldrei sagt henni, en hún hafði ástæðu til að ætla að einhver dýrmæt endurminning stæði í samb[and]i við þessa bolla, því maður hennar hafði oft beðið hana að fara varlega með þá, og að láta ekki aðra snerta á þeim. Hún vissi ekki að maður hennar vildi geyma þá sem endurminning um eðallynda breytni.

Hrygðarsvipurinn sem sezt hafði að á enni Holms meðan hann talaði við tengdaföður sinn, hvarf strax aftur, þegar hann var seztur hjá þessu káta og alúðlega fólki. Við borðið var gamalostinum hrósað eins mikið og hann átti skilið, en samt gat Lovísa ekki dulist þess að segja, að það væri tæplega nóg af karlemönnum í honum, en María svaraði brosandi, að maður sinn vildi ekki annað kryddmeti en góða matarlyst og glaðlyndi, við það yrði maður að una.

Og þetta vantaði heldur ekki......Spaugið og hláturinn í unga fólkinu kom gömlu hjónunum til að brosa. Hjartanlega ánægt með daginn og hvert við annað, skildi þetta viðhafnarlausa og alúðlega fólk, þó varð presturinn að lofa því að endurtaka heimsóknina eins oft og [ve]ðir hans leyfðu, og umfram alt að gera það s[e]m í [h]... vildi stæði, til að bægja burtu óveðri, því, sem [y]fir skólameistaranum svifi.

Endir annarar deildar.

Arnljotur B. Olson

ÞRIÐJA DEILD.

FJÓRÐI KAFLI.

I.

Endurfundir.

"Nú, nú, Bergholm minn góður, nú er herbergið í góðu ásigkomulagi. Mjólkurtrogin flutt burtu, blæjurnar hengdar upp og litli legubekkurinn fluttur þangað inn. — Heldurðu að hann komi í dag?"

Það var frú Bergholm sem talaði þessi orð um leið og hún kom inn í daglegu stofuna úr eldhúsinu, heit og rjóð, eins og hún átti að sér, þegar hún vann að búverkunum.

"Hver er það, sem vonast er eftir?" spurði Holm, sem var nýkominn þangað.

"Ó, það er satt, ég hefi alveg gleymt að segja þér frá því," sagði presturinn. "Það er fyrverandi nemandi minn, Morits Sterner."

"Ungi rithöfundurinn, sem hefir samið fallega leikritið er allir dáðust að í fyrrahaust?"

"Já, einmitt hann."

"Það verður inndælt að kynnast honum," sagði Holm. "En það er undarlegt, að í hvert sinn sem þú eða aðrir nefna þetta nafn, finst mér að ég hafi heyrt það fyrir löngu síðan, en hvar og nær get ég ekki munað."

Lesarinn man að líkindum eftir því, að Morits hafði að eins einu sinni séð og talað við Holm fyrir 14 árum síðaan. Atburði þeim hafði Holm alls ekki gleymt, en nafni drengsins var hann búinn að gleyma og að öðru leyti gat hann ekki grunað, að drengur-

inn, sem hann áleit ofurseldan skortinum og neyðinni, hafði getað unnið sig upp í það sæti mannfélagsins, sem Morits nú var staddur í. Í hvert skifti sem hann heyrði þetta nafn, vaknaði einhver óljós endurminning hjá honum, en aldrei hafði honum dottið í hug Óli, grátandi drengurinn, sem Georg og hinn drambsami, grimmi faðir hans sýndu svo mik'a rangsnleitni að honum ásjáandi.

En Bergholm prestur, sem Morits hafði sagt frá þessari fyrstu heimsókn sinni í Liljudal, þekti og hafði lengi þekt ástaðuna til þess, að Holm eins og kannaðist við þetta nafn. Samt hafði hann ekkert sagt og ætlaði ekkert að segja, því hann gladdist innilega með sjálfum sér yfir því, að geta veitt tengdasyni sínum þann óvænta fögnuð að kynna hann Morits við tækifæri.

Presturinn hafði mjög gaman af að gera mönnum bilt við, láta mönnum koma á óvart eitt og annað "Ætli þeir þekkist—hvað ætli þeir segi?" spurði hann sjálfan sig og brosti ánægjulega að þessum hugsunum. "Það verður gaman að sjá undrun Holms, þegar hann í þessum ágæta leikrita höfundi þekkir litla, grátandi, svanga og kalda drenginn, sem hann einu sinni sýndi svo aðdáanlega góðvild."

Þetta var hugsun prestsins, og þannig hafði hann hugsað í mörg ár. "Morits heimsækjir okkur einhvern tíma," sagði hann við sjálfan sig, "og þangað til skal þetta leyndarmál vera geymt."

Einnig í þetta sinn fór presturinn undan í flæmingi og gaf ekki glögt svar.

"Eg veit ekki hvar þú hefir getað heyrt þetta nafn áður en þú komst á okkar heimili, en síðan hefir þú oft heyrt mig og dætur mínar hafa það um hönd. Það er samt sem áður ekki ómögulegt að þú hafir séð hann, því hann átti heima hér í grendinni þegar þú fluttir í Liljudal. Þó fór hann héðan nokkrum

mánuðum seinna, til að rækja þá stöðu sem mér hafði heppnast að útvega honum."

"Þú hlýtur að vera mjög ánægður yfir því að skjólstæðingur þinn veitir þér jafn mikinn heiður og hann gerir," sagði Holm. "En," bætti hann við eftir stutta þögn, "eigum við ekki að tefla damm?"

Það var síðari hluti sunnudags að samtal þetta átti sér stað. Stofudyrnar stóðu opnar, og á einum bekknum úti í garðinum sáust systurnar fjórar, kappsamlega ræðaandi um þetta athugaverða ekkert, sem ungum stúlkum er svo gjarnt til að spjalla um.

"María," sagði Lotta mjög alúðleg, "hefir þú heyrt að Sjöholm ráðsmaður í Óðinsvík sé heitbundinn Heddu Falkmann.

"Hvernig veiztu það?" spurði Lovisa með dálitlum ákafa, því það var ekki laust við að hún væri sjálf að hugsa um Sjöholm.

"Anna H. sagði mér það," svaraði Ulla og brosti glettnislega, sem sýndi glögt að sagan var búin til í því skyni að stríða systur hennar. "Að minsta kosti hafði Sjöholm dansað fjórum sinnum við Heddu á stóra dansleiknum, sem Ehrenstam hélt í vikunni sem leið."

"Hefir verið dansleikur í Liljudal?" spurði María með ákafa.

"Já, veiztu það ekki? Eg hélt að Isabella hefði sagt þér það, fyrst ykkur var ekki boðið."

"Isabella hefir ekki komið hingað í hálfan mánuð," svaraði María, sem var orðin alvarleg og þungbúin á svip. "Það er undarlegt......Holm og ég höfum ávalt verið boðin þegar samkvæmi hefir verið í Liljudal......þessu höfðingjafólki þykir eitthvað við okkur."

Unga konan þagnaði og var venju fremur dauf alt kvöldið, án þess hún gæti gert sér grein fyrir af

hverju það var. Það var eins og hana grunaði að eitthvert óhapp væri í vændum.

"Lovísa," kallaði nú presturinn innan úr stofunni, "farðu upp í herbergið mitt og taktu þar damm-taflið og komdu með það ofan til okkar. Og þú, Ulla, farðu út í eldhúsið til mömmu og vittu hvort hún á ekki ögn af öli til að gefa okkur. Þess er full þörf í þessum hita."

Báðar skipanirnar voru strax framkvæmdar, og skömmu síðar sátu þeir báðir, tengsafaðirinn og tengdasonurinn rólegir við dammtaflið, og dreyptu við og við á ölinu.

Systurnar voru aftur seztar úti í stigaþrepin. Þær ógiftu héldu áfram að spjalla og spauga hlæjandi en María studdi hönd undir kinn og var þegjandi.

Alt í einu heyrðist skröltið í bændavagni sem var að nálgast. Systurnar þrjár litu í áttina þangað sem skröltið heyrðist......þær sáu vagninn undir eins og jafnframt, það, að sá sem í vagninum ók mundi ætla til prestssetursins. Á sama augnablikinu þutu þær allar á fætur og inn í salinn.

"Pabbi, það kemur einhver maður akandi hingað. Það er eflaust Morits Sterner," sögðu þær allar í einu.

"Sterner! " kallaði presturinn hástöfum, með óvanalegu fjöri, um leið og hann slepti dammtöflunum og stóð upp. "Það verð eg að sjá."

Á sama augnabliki og presturinn kom út á pallinn, nam vagninn staðar í garðinum. Ungur maður stökk ofan úr vagninum, og án þess að segja eitt orð, fleygði hann sér í opna faðminn prestsins.

"Morits......fili mi dilectissime! " tautaði gamli maðurinn með ánægjutár í augum sínum, "loksins sé ég þig þá aftur. Guð blessi þig fyrir það að þú hefir gert gamla kennaranum þínum heiður."

Hann strauk dökka hárið unglingsins til hliðar og kysti á háa, hvíta ennið hans.

"Ó, minn kæri ástfólgni kennari og faðir," sagði Morits, frá sér numinn af geðshræringu, "hvað ætli ég hefði orðið án þín."

"Þey, þey, talaðu ekki um það," sagði hinn eðallyndi prestur, um leið og hann lyfti upp höfði unglingsins. "Líttu í kringum þig, hér eru fleiri sem vilja heilsa þér."

Húsmóðirin stóð með brosandi anlit á þröskuldinum. "Velkominn, Morits minn góður," sagði hún og rétti honum hendina, sem hann bar upp að vörum sér og kysti með lotningu. "Þú leyfir mér líklega að kalla þig skírnarnafni þínu eins og í fyrri daga, þó þú sért nú orðinn mikill maður?"

"En sú spurning," svaraði Morits í blíðum ásakandi róm. "Verðskulda ég hana? — Og hérna," bætti hann við, um leið og hann sneri sér við, "eru æskuleiksystur mínar. En hvað þið eruð orðnar stórar. Þekkið þið mig aftur?"

"Já," sögðu María, Lovísa, Lotta og Ulla, "við þektum þig strax, þó þú hafir vaxið mikið og sért fölari en fyrir átta árum síðan."

Systurnar tóku alúðlega í hendi hins fyrverandi leikbróður síns, og Morits var á þessu augnabliki miklu ánægðari heldur en hann var, þegar hann stóð á leiksviðinu og hrósið og blómin dundu yfir hann frá hinum fögru, skrautbúnu Stokkhólms stúlkum.

Honum fanst hann vera kominn heim, og fann að alúð sín var endurgoldin. Í þessari brennandi eyðimörku, sem kölluð er heimur, myndi ferðamaðurinn örmagnast, þrátt fyrir hinar geislandi tíðbrár sem mættu augum hans, ef hann ekki við og við endurnærðist af hinni hluttakandi uppsprettu ástarinnar.

"Og þú, María," sagði Morits, þegar hann var búinn að heilsa, "þú hefir bundist þelhlýju sam-

bandi síðan við sáumst seinast......Eg óska þér ævarandi hamingju af einlægum huga; þú hefir hlotið eðallyndan mann."

Um leið og Morits sagði þetta, leit hann upp og kom auga á miðaldra mann, sem stóð þar auðsjáanlega undrandi.

Það var naumast annað hugsanlegt, en að kannast við þessa andríku svipdrætti. Á þessu augnabliki stjórnaðist Morits aðeins af þakklætistilfinningunni sem ríkti í huga hans. Hann hraðaði sér til Holms og greip hendi hans, sem gerði Holm enn meira forviða.

"Ó, það er hann," sagði hann, og þrýsti hendi Holms að hjarta sínu. "Mér getur ekki skjátlað...... þessir eðallyndu andlitsdrættir, þessi blíðu augu......ó, ég þekki þig aftur......"

"Hvernig stendur á þessu, meistari Sterner?" sagði Holm með vaxandi undrun. "Höfum við sést fyrri?"

"Já, en það er langt síðan."

Presturinn stóð með höndur í vösum, hjartanlega ánægður, og hlustaði á samtal þessara ungu manna.

"Mér finst líka," sagði Holmer, "að ég kannist við nafn þitt, en ég get ekki munað nær og hvar vit höfum kynst."

"Ó, þú hlýtur að muna eftir litla, fátæka, grátandi drengnum, sem þú fyrir 14 árum síðan keyptir af Austur-Indversku postulínsbolla, eftir að nemandi þinn, Georg Ehrenstam, var búinn að brjóta annað bollaparið."

"Varst það þú?" sagði Holm viknandi. "Myndin af þessu vesalings barni hefir oft svifið fyrir hugskotssjónum mínum, en þar eð ég hafði gleymt nafni þínu, gat ég ekki spurt mig fyrir um þig......Og nú er þetta fátæka barn frá lélega bóndakofanum orðið að manni, sem allir tala um. Þú hefir brotið þér braut

með óvanalegum dugnaði, ungi maður, og ég virði þig fyrir það. Við skulum vera vinir."

"Af heilum huga," svaraði Morits og þrýsti hendi Holms. "Þú hefir ávalt setið efarlega í huga mínum. Það sem þú gjörðir fyrir mig í það skifti, hefir ávalt dvalið í huga mínum ásamt innilegu þakklæti."

"Það sem ég gerði fyrir þig," sagði Holmer, sem ávalt var vanur að draga úr góðverkum sínum, "var ekki þess vert að minnast á það. Eg keypti af þér ágæta bolla, sem ég á ennþá og sem mér þykir mjög vænt um, og þetta álitur þú þakkarvert."

"Ó, þú gleymir undir hvaða kringumstæðum verzlunin átti sér stað......þú gleymir því að eg átti móður, sem var að því komin að deyja úr hungri, og að þú bjargaðir bæði mínu og hennar lífi ef til vill..... Þú gleymir því að þú borgaðir mér helmingi meira en eg beiddi um fyrir bollana."

"Ekki einu orði fleira um þetta efni," sagði Holm brosandi. "Eg gerði aðeins það sem þúsundir annara manna mundu hafa gjört......En svo við snúum frá þessu umtalsefni. Þú kemur frá Uppsölum......Þú verður að segja okkur einhverjar nýungar þaðan.

Öll fjölskyldan settist nú í kring um Uppsalabúann, og Morits sagði frá öllu sem hann mundi eftir og vissi að gaman mundi þykja að. Einkum höfðu ungu stúlkurnar gaman af að spyrja um hvað krónprinsin og krónprinsessan hefðu sagt við hann, þegar hann kom inn í stúkuna til þeirra, því í bréfum sínum hafði hann aðeins lauslega minst á þennan viðburð, sem þeim þótti svo afarmerkilegur. Morits varð að gera grein fyrir öllu, bæði hvað krónprinsessan sagði, hvernig hún var klædd og hverskonar skraut hún bar í hárinu o.s.frv., og hann gerði það eins vel og hann gat, enda þótt hann, sannast að segja, myndi lítið eftir því.

Eftihr sólarlagið og að afstöðnum kveldverði, gengu allir til hvílar nema Morits, sem presturinn benti að koma með sér inn í lestrarherbergið.

* * *

"Dú, mi fili," sagði presturinn, þegar Morits var seztur í leðurklædda legubekkinn, og gamli maðurinn hafði fylt pípuna sína og kveikt í henni "nú getum við talað saman í fullkomnu næði. [illegible] er án efa ýmsar tilviljanir sem fyrir þig h[illegible]ið, er ég ekki þekki. Vilt þú nú, samkvæmt [illegible]rði þínu bera það traust til mín að segja mér æfisögu þína, án þess að dylja nokkuð. Eg skal ekki bregðast trausti þínu."

"Minn góði föðurlegi vinur," sagði Morits viknandi. "Þú skalt fá að vita alt......Eg skal ekki dylja einn einasta viðburð fyrir þér......Og, hamingjunni sé lof, fyrir breytni mína hefi ég enga ástæðu til að blygðast mín. Það sem ég hefi enn ekki sagt þér, hefi ég ekki þorað að skrifa um. Bréf geta auðveldlega komist í annara hendur.

"Það er satt drengur minn......En lofaðu mér nú að heyra hvað fyrir þig hefir komið?

"Þú þekkir viðburðina frá æsku minni," svaraði Morits. "Eg hefi sagt þér frá samfundum okkar Jakobs Kron í skóginum. Og þú fræddir mig á því, að litla stúlkan, sem ég fyrir 9 árum bjargaði frá druknun, væri dóttir baróns Ehrenstam, þess sama manns sem breytti svo ranglátlega og harðneskjulega við mig. Eftir þessu öllu manstu að líkindum?"

"Já, sonur minn, en í hvaða sambandi stendur það við síðari æfiatriði þín?"

"Þú kemst bráðum að raun um það."

Morits byrjaði nú á æfisögu sinni um hin síðast liðnu ár. Hann sagði honum sögu [illegible] og [illegible]ve

sárt sér hefði þótt það, að hann var óviljandi orsök í hrösun hennar. Hann mintist og á erfðaskrá föður síns, hinn girnilega auð og viðhafnarlegu nafnbót, sem hann hafði afsalað sér, til þess að njóta þeirrar ánægju að vita sig sjálfan hafa brotið sér braut, og umfram alt, til þess að þurfa ekki að bera sama nafn og morðingi móður hans......lífsbaráttu sína, skortinn og á endanum sigur,—alt þetta sagði hann gamla kennaranum sínum, sem með undrun og aðdáun hlustaði á orð hans.

Þegar hann var búinn, stóð presturinn upp og gekk fram og aftur um gólfið.

"Morits," sagði hann loksins og stóð kyr frammi fyrir honum, "hefirðu skjölin hjá þér sem sanna fæðingu þína?í'

"Já, hér eru þau," svaraði Morits, um leið og hann tók umslagið upp úr brjóstvasa sínum.

Gamli maðurinn greip ófergjulega eftir bögglinum, opnaði hann og gekk að borðinu til þess að lesa þau.

Svo lét hann þau aftur í umslagið og hélt áfram að ganga um gólfið þegjandi.

"Hvers vegna þegir þú?" spurði ungi maðurinn. "Líkar þér ekki breytni mín?"

"Líkar mér ekki!" sagði presturinn með ákafa, "jú, ég dáist að þér, þögn mín stafar af því að ég gat ekki fundið orð til að lýsa með tilfinningum mínum."

"Ó, ástfólgni kennari minn! En hvað það gleður mig að þú skildir samþykkja breytni mína."

"Morits," sagði presturinn, um leið og stór tárultu ofan eftir hrukkóttu kinnunum hans, "komdu í faðm minn, sonur minn......Ó, hversvegna ertu það ekki......En það er það sama, ég elska þig meira heldur en þó þú værir það. Eg virði göfuglyndi þitt, hina eðallyndu sjálfsafneitun þína, sigurinn sem þú

hefir unnið, miklu meira en almenningshrósið, sem list þín hefir bundið við það nafn sem þú gengur undir, það nafn sem ég hefi gefið þér," bætti hann við brosandi. — "Hve undarlega stjórnar þó forsjónin öllu í heiminum. Að þú og móðir þín skylduð búa í kofa, sem var eign hins ríka bróður þíns."

"Já, og að þessi bróðir skyldi að síðustu svifta mig henni, sem ég elskaði umfram alt í heiminum..... Það er eitt af því, sem maður getur freistast til að kalla leik forlaganna."

"Nei, nei, sonur minn," sagði presturinn alvarlega. "Þetta nafn getur að eins hinn hugsunarlausi múgur eða hinn algerði forlagatrúarmaður notað. Forlögin leika sér ekki að okkur, enda þótt vegir hans séu stundum óskiljanlegir. — Og hversu aðdáanlega hefir hann ekki séð um þig, Morits. Þú mátt á þessu augnabliki vera ánægðari en sá ánægðasti. Þú ert ungur, frjáls, og vegna listagáfu þinnar og þekkingar ertu óháður; þú hefir aflað þér virðingar og aðdáunar hjá samtíðarmönnum þínum; þú ert eigandi fagurrar nafnbótar og allmikilla fjármuna, þó þú hafir afsalað þér því, því ég veit að Stjernekrans greifi átti miklar eignir auk óðalsins......Í sannleika sagt, Morits, ef framtíðin brosir á móti nokkrum, þá brosir hún á móti þér."

"Ó, góði kennari minn, hver er nokkru sinni ánægður á þessari jörð? Eru ekki ótal óskir til, ótal vonir, sem maður árangurslaust vill koma í framkvæmd, mörg barátta, sem maður bíður ósigur í, mörg órósemi, margar sorgir, sem maður getur ekki gert sér grein grein fyrir af hverju stafa?......Ég hefi verið mjög heppinn......það viðurkenni ég, en ég hefi líka stundum verið takmarkalaust ógæfusamur."

"Þetta er ekki skynsamlegt, Morits. — Hvað er það sem hefir amað að þér?"

"Ég veit það ekki sjálfur, en mér hefir stundum

fundist eins og hinar voðalegustu kvalir biðu mín. Ógæfa mín er því í raun réttri fólgin í skorti á því, að geta trúað á og treyst gæfunni. Það er vofa sem stendur á milli mín og ánægju nálægs tíma...... og þessi vofa er framtíðin."

"Ó, Morits,......berðu ekki umhyggju fyrir hinum komandi degi, eins og eitt af okkar nafnkunnustu skáldum hefir sagt......En hvað segir þá grunur þinn þér um framtíðina?"

"Hann hvíslar í eyra mér: 'Ungi maður, þú leikur þér ennþá að blóminu á barmi regindjúpsins. Ástríður þínar eru ennþá ekki vaknaðar, en vei þér, þegar þær vakna.' Þú verður þó að viðurkenna, faðir, að þetta er voðaleg hugsun."

"En þú átt að tjóðra ástríður þínar með skynseminni, Morits, hingað til hefirðu getað það."

"Já, hingað til, því þær ástríðaur sem eg hefi þurft að tjóðra, hafa aðeins verið holdlegar. Eg hefi aldrei elskað neina stúlku nema með augnabliks ástarblossa, og hann hefir mér verið auðvelt að slökkva. Til þess hefir skynsemi mín reynst nógu sterk. En það skal ég segja þér faðir minn, að ef nokkru sinni kviknar hjá mér sú ást, sem að hálfu leyti tilheyrir himninum, og að hálfu leyti jörðunni, fái ég nokkru sinni að sjá þá konu, sem er ýmynd drauma minna —því mig dreymir líka stundum—þá vei mér, verði ást mín ógæfusöm! ......Enda þótt ég sé skáld, er metnaðargirni mín ekki nógu sterk til að ráða yfir hínum öðrum ástríðum mínum. Sá metnaður hefir drotnað í mér, að ryðja mér sjálfum braut, og honum er þegar fullnægt. Mér hefir aldrei fundist hrós mannanna, né ódauðleiki nafns míns þess virði, að vert sé að sækjast eftir því, og það sýnir að þessi ástríða, metnaðargirnin, er ekki nógu örugt skjól fyrir ástina að flúa í, ef hún yrði ólánsöm. Og ég skal ekki dyljast þess, að eg hefi oft fundið einhverja

þrá, löngun, vanmegnan og tómleika í huga mínum, sem engin skemtan, ekkert starf hefir getað hrakið á brott. Eg er að eðlisfari léttlyndur, enda þó ég þvingi sálu mína til að vera djúphuguła."

"Þegar að því kemur að þú velur, vona ég að val þitt verði heppilegt," sagði presturinn. "En, hefir þú séð Isabellu Ehrenstam, síðan þú bjargaðir henni úr ánni?"

"Nei, ég get naumast sagt að ég hafi séð hana, því þó að hún væri í leikhúsinu þegar leikritið mitt var sýnt í fyrsta sinni, þá sat hún þannig að ég gat ekki séð andlit hennar......En heldurðu að hún viti að það var ég sem......"

"Nei, það veit hún fráleitt," sagði presturinn, "því hinir drambsömu foreldrar hennar hafa ekki sagt henni það, og ég hefi heldur ekki minst á það við nokkurn mann, af því þú vildir ekki að neinn fengi að vita það. Isabella veit því ekki nafn þess sem bjargaði henni, og foreldrar hennar munu naumast vita það heldur. Þau urðu svo reið yfir því að þú vildir ekki þessa vikaborgun sem barúninn bauð þér, að þau hafa naumast spurt eftir nafni þínu seinna. Það var bóndadrengur sem bjargaði barninu þeirra—meira vita þau ekki.'

"Gott," sagði Morits, "það þykir mér vænt um."

"En við sitjum hér og eyðum tímanum," sagði presturinn alt í einu, "og sökum síngirni minnar gleymi ég því, að þú hlýtur að vera þreyttur eftir ferðalagið......þess vegna segi ég góða nótt, sonur minn, við tölumst við á morgun aftur. Herbergið þitt er beint á móti mínu......þú manst víst eftir gestaherberginu?"

Morits þrýsti hendi gamla mannsins innilega, kveikti ljósið sitt og fór.

þegar hann var farinn, nam presturinn staðar á miðju gólfi og féll í djúpar hugsanir.

Sagan sem Morits hafði sagt honum, gaf honum nóg efni til að hugsa um.

"þessi unglingur," sagði presturinn við sjálfan sig, "er hinn ágætasti talsmaður hinna ungu, nývöknuðu hugsjóna, sem bráðlega ryðja sér rúm í heiminum og eyðileggja hina gömlu hleypidóma. Fáir, eða jafnvel enginn, hefir annað eins þrek og hann ......að neita þeim hagsmunum sem ætterni og auður veita, þegar hann þurfti ekki annað en rétta hendina eftir þeim, til þess að öðlast þá—að vera nógu göfugur til þess að neita gljáa greifanafnsins—að hafa nægan dug til að brjótast áfram einsamall og fátækur eftir sinni þyrnum stráðu æskubraut, þegar hann þurfti ekki annað en að segja eitt orð til að hlotnast als nægtir—í sannleika sagt, það er stórkostlegt, það er sigur sem er Cato samboðinn."

"Já," sagði presturinn ennfremur í eintali sínu, "hann mun verða mikilhæfur talsmaður hinna voldugu hugsjóna sem nú eru að fæðast, hann mun með andans vopnum ganga í broddi fylkingar gegn hinum auðvirðilegu hleypidómum nútímans, gegn fávizkunni og myrkrinu. Hann mun verða herforingi ljóssins ......svo framarlega sem hann ekki......"

Presturinn lauk ekki við setninguna. Með mestu hægð lagði hann pípuna á borðið, gekk að bókaskápnum og tók biblíuna sína, sem hann var vanur að lesa einn kapítula í á hverju kveldi áður en hann gekk til hvílu.

Að þessu sinni var bæn hans innilegri og heitari en nokkru sinni. — Hann bað fyrir unglingnum, sem verið hafði lærisveinn hans.

II.

ENDURMINNINGIN.

það var um kvöldið næsta dag.

Fjölskylda prestsins hafði hópað sig saman í tröppunni fyrir utan dyrnar, sömu persónurnar voru þar saman komnar og kvöldið áður, nema Holmer, hann var heima að kenna nemendum sínum. Kona hans var þó ein í hópnum.

Skrautlegur ferðavagn ók framhjá með miklum hraða.

"Hvaða vagn var þetta?" spurði Morits.

"Hann var frá Liljudal," svaraði María. "Öll fjölskyldan er á ferð til S. greifa í Broby, og ætlar að dvelja þar nokkra daga."

"Nú, það vill vel til," sagði Morits. "þá get ég skoðað þetta fagra heimili á meðan hún er fjærverandi. Eg hefi að sönnu komið þar einu sinni, en það er mjög langt síðan. Ef ég man rétt, þá er þar fagur skemtigarður."

"Mjög fagur," sagði María. "þú ættir að fara þangað, hann er þess verður að sjá hann. Hann er rausnarlega tilbúinn, þar eru steinhvelfingar, laufskálar, gosbrunnar og skurðir, og ef þú gefur garðyrkjumanninum fáeina skildinga, þá lofar hann þér eflaust inn í aldingarðinn, sem er eins fallegur og skemtigarðurinn. þegar þú kemur inn í blómaræktarhúsið mun þér finnast að þú sért kominn til heitu landanna.

"Eg fer strax," sagði Morits og stóð upp um leið.

"Eg hefi enn ekki komið þangað sem kofi móðir minnar stóð. þar er nú líklega búið að byggja skrauthýsi með ítölsku sniði. það var að minsta kosti áform Stjernekrans greifa?"

"Já, en hann hætti við það, hvers vegna veit ég ekki. Kofi móðir þinnar stendur ennþá."

"Hamingjan góða! Er það svo?" sagði Morits viknandi. "Hver á þar heimili núna?"

"Enginn. Hann er lengi búinn að vera í eyði, en það er nýlega búið að byggja húsmannsbústað spölkorn frá kofanum, sem nú er orðinn mjög hrör- aftur," sagði Morits. "Enginn má fylgja mér, ég legur."

"Ú, ég verð að fara og sjá hann, ég þekki hann vil vera einn."

Og hann fór.

Sérhvert tré, sérhver runnur, sem hann sá á þessari göngu sinni, var honum kunnur frá æskuárunum. Endurminningarnar hvísluðu í laufinu, sem kvöldgolan suðaði í, og brostu við honum frá bláu bárunum sem blikuðu í sólargeislunum. Tréð, sem hann sat hjá þegar hann var að lesa Semiramis, mylnan fyrir neðan, sem var nærri búin að deyða hann með hjólum sínum, brúin, sem Isabella datt út af; alt þetta sveif fyrir hugskotssjónum hans, og kom strengjum endurminningarinnar til að titra.

Í þungum hugsunum hélt Morits áfram uns hann kom að götunni sem lá heim að kofa móður hans. Hann sá gráu veggina í gegnum skóginn. Titrandi af geðshræringu nálgaðist hann þenna yfirgefna og hrörlega kofa.

Dyrnar [illegible] opn[illegible] gluggann var búið að taka burt, svo vindurinn [illegible] frjálsan aðgang.

Áköf tilfinning greip hann þegar hann gekk inn í kofann, þar sem hann hafði svo oft setið við hlið hinnar blindu móður sinnar, og blandað saman sínum tárum og hennar, sem elskaði hann heitar en nokkur móðir hefur elskað.

Í kofanum var að eins eitt herbergi og það var tómt, reykháfurinn hafði að mestu leiti verið tekinn

burt, og kalkið var hrunið úr veggjunum. Gamall ormetinn stóll á þremur fótum var það eina sem þar sást. Menn höfðu ekki álitið það ómaksins vert að flytja hann.

Morits þekti hann. Stóllinn var gamall kunningji hans sem talaði á máli endurminninganna um fyrverandi eiganada sinn. Hann hafði staðið þarna frá þeim tíma að hann og móðir hans bjuggu í kofanum. Morits gekk að stólnum og kysti hann grátandi, þar sem hún hafði svo oft setið með hendur hans í kjöltu sinni.

þegar hann skoðaði hann nánar, sá hann að A og S var skorið í stólinn og neðan undir þeim stöfum voru M og S, hringur var utan um bæði fangamörkin, sem átti að tákna krans; þetta voru hans handaverk.

Hann settist nú á leyfar reykháfsins og féll í djúpar hugsanir.

"þarna stóð rúmið hennar," sagði hann við sjálfan sig, "hérna stóð dragkistan hennar, og á henni geymdi hún menjagripina eftir föður minn, sem hún ávalt syrgdi. Hérna var saumaborðið hennar, sem hún sat við á því augnabliki sem hún misti sjónina."

"Unaðssæli skuggi," bætti hann við. Án efa svífur þú í kringum son þinn á þessu augnabliki. Ósýnilegar hver annari mætast sálir okkar á landamerkjum tímans og eilífðarinnar. þú kemst ekki lengra niður, og ég kemst ekki lengra upp. þess vegna mætumst við á landamærunum."

"Kærleikurinn er þolinmóður, segir Páll. Hann þolir alt, líður alt. Hve fagurlega sannaðir þú ekki þessi orð, bæði sem kona og móðir."

"Líf þitt var kvalalíf, en trúarstyrkleika þinn sýndir þú með því að biðja fyrir morðingja þínum á dauðastundinni."

"Og ég, sem hefi dirfst að hata, flytja bölbænir og mögla."

"En þökk sé endurminningunni um þig, móðir. Hatur mitt hefir breyzt í ást, bölbænirnar í blessun og möglið í auðmýkt."

"Hinn myrkri efi minn—friðþjófur æsku minnar og fyrstu unglingsáranna—hvarf, við endurminninguna um dauða þinn, við hugsunina um það sem þú varzt að líða og fyrirgafst með tilstyrk trúar þinnar. Og þegar þessi efi kviknar hjá mér á þunglyndisstundum mínum, þegar endurminningarnar um eyðilagðar hugsjónir og rangindi, sem ég hefi orðið fyrir, vekja hjá mér geðbeiskju, þarf ég ekki annað en að hugsa um þig móðir mín, til að hrekja þessa óvini í burtu."

Morits þagnaði og stóð upp. Leit enn einu sinni yfir þetta tóma herbergi, nöktu veggina og svarta loftið, gekk svo í hægðum sínum burt frá þessum endurminningarríka stað.

III.

Hugsanaskyldleiki.

Morits hélt nú áfram göngu sinni eftir þjóðveginum. Þegar hann kom að trjágöngunum, sneri hann inn í þau til vinstri handar og stefndi heim að Liljudal, fallega höfðingasetrinu, sem sást í gegnum skóginn. Hann mætti engum manni í þessum skuggaríku göngum, en þegar hann kom heim undir húsið hitti hann gamlan mann með vatnskönnu í hendinni.

"Heyrðu maður minn,' sagði Morits, "ert þú garðyrkjumaður hjerna?"

"Það á að heita svo, herra minn."

"Það er gott. Eg veit að höfðingafólkið er ekki heima, og spyr þessvegna þig að því, hvort þú viljir

lofa mér að skoða aldingarðinn og skemtigarðinn?"

"Velkomið, enda þótt ég hafi ekki tíma til að fylgja þér núna. Gerðu svo vel að ganga í gegnum þetta girðingarhlið, hinumegin við það er aldingarðurinn, en fyrst þarf ég að vita nafn þitt, herra minn? Ég er vanur að skrifa hjá mér nöfn allra þeirra manna sem koma til að skoða Liljudal."

Morits sagði honum nafn sitt.

Garðyrkjumaðurinn fór og Morits gekk inn í aldingarðinn.

Að lýsa þessum fagra og skrautlega jurtagarði er ofætlun fyrir okkur. Alt var eins töfrandi eins og maður hugsar sér aldingarða Harun al Raschids í þúsund og einni nótt. Hið skrautlega og skáldlega skiftist á, hinu listaríka var raðað innan um hið náttúrlega. Hér sá maður fagran og ilmandi blóma-reit, þarna kínverskt musteri; hér er Venus ásamt þokkagyðjunum, búin til úr marmara, við stóran og fagran gosbrunn, þarna er lækur sem rennur á milli klettastalla skrýdda grænum mosa, tilbúið af mannahöndum. — Í fám orðum sagt: Alt var, svo maður segi eins og María, guðdómlegt.

Þegar morits var búinn að skoða öll furðuverkin í aldingarðinum, gekk hann í gegnum lítið hlið inn í skemtigarðinn.

Ein hlið hans náði að Wenern, og hann var enn fegurri og fullkomnari en aldingarðurinn. Flest voru eikartrén, en innan um þau hér og hvar birki og almtré. Skemtigarðurinn var afarstór og í gegnum hann rann á, út frá henni voru grafnir skurðir í allar áttir, sem mynduðu marga smáhólma, og voru þeir settir í samband sín á milli og við garðinn með einkar snotrum brúm. Á hólmunum voru víða steinhvelfingar, sem hvorki sólskin eða regn komst inn í.

Morits var lengi að skoða þenna fagra skóg, sem hann áleit vera eins konar Eden, og var farinn að

hugsa um að yfirgefa hann og fara aftur heim á prestssetrið, því sólsetrið nálgaðist meir og meir. Þá sá hann l-tinn hólma umkringdan skurðum og á honum ljómandi fallegan laufskála úr birki og lindi-trjám, sem honum virtist fegurri en hinir.

"Jæja, ég ætla að skoða hann líka," sagði hann við sjálfan sig og stefndi þangað, "en svo fer ég heim, það er einu sinni víst."

Hann gekk yfir brúna sem lá út á litlu eyjuna, sveigði nokkrar greinar til hliðar sem héngu niður í dyr laufskálans, og ætlaði sér að ganga inn og hvíla sig litla stund á svarðbekknum. En hann var naumast búinn að líta inn í þenna laufskála, þegar hann stóð kyr, og hreifðist ekki fremur en steinmynd.

Hann vissi ekki hvort hann var vakandi eða að hann dreymdi þegar þessi sýn mætti augum hans.

Ung stúlka sem var fegurri en Mahómedstrúarmenn ímynda sér Houris sína í Paradís Mahómeds, lá á hliðinni á svarðbekknum, studdi hönd undir kinn og horfði á bók, sem hún var að lesa í, er lá á svarðbekknum. Hún virtist sokkin ofan í innihald bókarinnar, en þessi fagra, hirðuleysislega afstaða hennar, minti á hina unaðslegu forngrísku Erigone.

Það var eins og einhver fjarskalegur þungi héldi Morits kyrrum þar sem hann stóð. Kurteisin skipaði honum að ganga í burtu jafn hægt og hávaðalaust eins og þegar hann kom, en önnur, enþá sterkari tilfinning hélt honum kyrrum með ósýnilegum fjötrum.

Þögull, hreyfingarlaus, tæplega þorandi að anda, stóð hann og starði á þessa fögru sýn, sem honum virtiast vera tíbrá frá hinu dularfulla ríki draumanna, og var hræddur um að dreyfðist og hyrfi á næsta augnabliki.

Þar sem hann stóð hafði hann ágætt tækifæri til að athuga alla fegurð hennar, nema augnanna, sem alt af horfðu á blöðin í bókinni.

Síða, hrafnsvarta hárið hennar var óflléttað og liðaðist ofan um herðarnar, vaxtarlag hennar var liðlegt og þriflegt, svo hún gat verið hin fullkomnasta fyrirmynd hins nafnkunnasta myndasmiðs; á inndælu vörunum hennar lék dapurt bros, sem gaf hinu óviðjafnanlega fagra, eggbungumyndaða andliti hennar þann svip sem Morits hafði aldrei áður séð hjá nokkrum kvenmanni, og hafði þau áhrif á hann, að hjarta hans sló til muna tíðara.

Svipur þessi benti á reykula, dreymandi sálu, eins og hans eigin sála var, og þetta hafði meiri áhrif á hann, en hin líkamlega fegurð, þó fullkomin væri.

Isabella Ehrenstam var að lesa "Titan" eftir Jean Paul. Á þessu augnabliki fylgdist hugsun hennar með Albans á Isola Bellas hjöllunum. Hún sá sólina koma upp úr Magiores róslitu bylgjum, hún sá hina snjóþöktu tinda Alpafjallanna glitra í geislum hennar. Fjörugu hugmyndirnar þessa mikla skálds sá hún glögt með sínum innri augum.

"Ó, Albano," sagði hún skírum rómi við sjálfa sig, "hvar get ég fundið þinn líka?"

Um leið og hún sagði þetta leit hún upp og í augu Morits. Á að gizka sekúndu horfðu þau hvort í annars augu.

Morgunroði blóðsins huldi snjó kinnanna. Jafn lipurt og skógargeit þaut hún upp af bekknum og leit til jarðar.

Þetta augna tillit, jafn stutt og það stóð yfir, hafði ákveðið forlög þeirra í ókomna tímanum. Tvær náskyldar sálir þutu á geislum augans hvor móti annari, og bæði fundu þau það á sama augnablikinu, því blóðið hamaðist áfram í æðum þeirra eins og því væri hrundið með rafmagni.

Morits flúði ekki, því hann grunaði hver hún var.

"Það er hún," sagði hann við sjálfan sig, en þó

svo hátt að það heyrðist, "það er Isabella Ehrenstam."

Unga stúlkan leit upp. Nú var það undrun og særð tilfinning sem sjá mátti í augum hennar.

"Herra minn," sagði hún, ofurlítið feimin. "Þú ert í sannleika býsna djarfur. Hver ert þú?"

"Ungfrú," sagði Morits og hneigði sig. "Þú munt án efa fyrirgefa dirfsku mína, því hún var ósjálfráð. Eg vissi ekki að þú varst hér í laufskálanum, en þegar ég sá þig, gat eg ekki hreyft mig fremur en jarðfast bjarg. Grunur minn sagði mér líka strax hver þú værir, þó langt sé síðan ég sá þig seinast."

"Hvað er þetta, herra minn?" sagði Isabella meir og meir forviða, "höfum við nokkru sinni sézt áður? Mér finst eins og ég kannist við andlitsfall þitt, en get þó ekki munað......"

"Og þó, ungfrú góð," greip Morits fram í fyrir henni, "hefi eg verndargrip, sem kannske geti mint þig á hver ég er."

"Hvaða verndargripur er það?" spurði Isabella.

"Hann er þetta," sagði Morits, um leið og hann rétti henni skartgrip þann, sem var hennar eign, en sem hann hafði borið við brjóst sitt öll þessi ár.

Isabella leit snögglega á gripinn.

"Hamingjan góða," sagði hún, "þenna grip hefi ég séð áður. Þegar ég var barn, bar ég hann um hálsinn, en svo misti ég hann, án þess ég muni hvar eða hvernig. Hvernig hefir hann komist í þínar hendur?"

"Hann festist í fötum mínum þegar ég var að berjast við bárurnar með litla stúlku í faðmi mínum, sem var nærri druknuð, en sem mér lánaðist þó að bjarga."

"Og þessi litla stúlka var ég," sagði Isabella fjörlega og gekk til unga mannsins. "Ó, ég man það mjög vel."

"Já, þessi unga stúlka varst þú, ungfrú góð."

"Þá erum við gamlir kunningjar," sagði Isabella með töfrandi brosi og rétti honum hendina. "Þú hefir bjargað lífi mínu, en þegar ég hugsa um það að ég þekki ekki einusinni nafn þitt, þá skammast ég mín fyrir vanþakklætið. Í hvert skifti sem ég hefi spurt foreldra mína um það, hafa þau svarað því, að þau gætu ekki frætt mig um það, af því þú hefðir farið undir eins, án þess að segja til nafns þíns og án þess að þiggja nokkra borgun fyrir hina eðallyndu hjálp þína."

"Ó, já," sagði Morits brosandi. "Það er satt, ungfrú mín. Eg vildi ekki þiggja borgunina sem faðir þinn bauð mér."

"Og mig minnir fastlega að ég reyndi til að halda þér kyrrum," sagði Isabella, "en þú ýttir mér frá þér og fórst."

"Já, það er alveg rétt,"

"Hefirðu aldrei eftir þetta talað við foreldra mína?"

"Nei, aldrei."

"Og öll þessi ár hefirðu farið á mis við þakklæti þeirra og mitt? Eg hefi ekki vitað nafnið á þeim sem bjargaði mér, enda þó ég hafi beðið fyrir honum, jafnframt því sem ég hefi beðið fyrir mér."

"Og þó hefir þú, ungfrú mín, heyrt mig nefna þetta nafn, og ég held jafnvel að þú þekkir það."

"Nær og hvar?" spurði Isabella undrandi. "Hefi ég nokkru sinni heyrt þig nefna nafn þitt?"

"Þegar þú gafst mér þetta blóm," svaraði Morits brosandi, um leið og hann opnaði vasabókina sína og tók út úr henni samanfergða þyrnirós, sem hann hafði séð Isabellu kasta niður á leiksviðið, þegar hann var þar staddur í því skyni að segja til nafns síns, og hafði tekið upp rósina og geymt hana.

Nú var undrun Isabellu ofboðið.

"Þú ert að gera að gamni þínu, herra minn," sagði hún. "Eg hefi ekki séð þig nema í þetta eina skifti, þegar þú bjargaðir lífi mínu, og þá gaf eg þér ekkert blóm. Þú verður því að gera gleggri grein fyrir þessu."

"Þessu blómi," bætti Morits við, "kastaðir þú niður á leiksviðið á konunglega leikhúsinu þann 20. september í fyrra, þegar ungur höfundur og ung leikmær létu sjá sig þar, í fyrsta sinni."

"Hvað þá," sagði Isabella með ákefð. "Getur það verið? Ert þú höfundurinn?"

"Já, og ég er þér þakklátur fyrir það, að þú lézt í ljósi samsinni þitt með leikritinu."

"Ó, fyrst að þetta er þannig, þá veit eg að þú heitir Sterner," sagði Isabella mjög ánægjulega. "Eg hefi margsinnis þráð að kynnast þér. Hugvit þitt hreif mig þannig, að mig dreymdi um "rafhjartað" vikum saman."

"En það er satt," sagði hún við sjálfa sig um leið og henni varð litið á skrautgripinn sem hún hélt á í hendi sinni, "er rafhjartað í nokkru sambandi við......"

"Við það sem þú heldur á," sagði Morits. "Ekki á annan hátt en þann, að ég gaf leikritinu sama nafn, eins og ég nefndi aðal-persónuna í leikritinu þínu nafni.

Morits vildi ekki særa tilfinningar Isabellu með neinni ásökun gegn föður hennar, og þagði því um sögu rafhjartans.

"Mitt nafn," sagði Isabella og roðnaði. "Þú hefir þá geymt endurminningarnar um litlu stúlkuna sem þú bjargaðir."

"Ávalt, úngfrú mín."

"Og þenna ómerkilega grip hefir þú geymt öll þessi ár við brjóst þitt?"

"Já, ungfrú mín. Hann hefir aldrei þaðan farið."

Isabella þagnaði og leit ofurlítið feimin. Morits horfði á hana þegjandi.

Hvað ætli þau hafi hugsað um á þessu augnabliki.

"Í sannleika sagt, herra minn," sagði Isabella glaðlega og leit upp. "Þú hefir kynt þig á óvanalegan hátt. Að koma fram fyrir unga stúlku bæði sem bjargvættur hennar, og sem andríkur höfundur, sem hún hefir þekt og dáðst að......það er mikið, mjög mikið. Meira en nóg til að vekja áhuga hennar."

"Eg hefi ekki komið fram fyrir þig, ungfrú, í því skyni að vekja áhuga með því sem ég hefi sagt, heldur hefi ég fært það til sem afsökun fyrir því, að ég leyfði mér að standa kyr og ávarpa þig. Eg vontala um umburðarlyndi? Á ég þér ekki að þakka að aði að þú myndir umbera mér það."

"Ó, herra minn, hvernig dettur þér í hug að ég lifi enn?"

"Þetta leyndarmál hefði aldrei farið yfir mínar varir, ef ég hefði ekki álitið það skyldu mína að skila þér grip þessum, sem ég hefi geymt við brjóst mitt öll þessi ár, í þeirri von að tilviljanin léti fundum okkar bera einhverntíma saman."

"Þú leyfir mér þá að hafa þenna grip í minni geymslu?" spurði unga stúlkan áhyggjuleg

"Hvernig ætti ég að geta bannað það? Hann er þín eign."

"Ó, hvað ég er þér þakklát......Eg skal geyma hann sem endurminningu um minn eðallynda lífgjafa, sem endurminningu um þessa stund, sem ég gleymi aldrei."

Morits hneigði sig þegjandi.

"En segðu mér eitt," sagði Isabella, "ertu hér að eins á snöggri ferð, eða dvelurðu um tíma hér í nágrenninu?"

"Eg er sem stendur gestur hjá fyrverandi kennara mínum, Bergholm presti," svaraði Morits.

Meðan samtal þetta átti sér stað höfðu þau bæði staðið, en nú settist Isabella á svarðbekkinn og bað Morits að setjast hjá sér.

Morits settist hjá henni.

"Hve lengi ætlarðu að dvelja hjá blessuðum prestinum?" spurði Isabella.

"Það er óákveðið. Ef til vill mánuð eða eitthvað nálægt því."

"Foreldrar mínir eru ekki heima sem stendur," sagði Isabella, "og þess vegna get ég ekki boðið þér inn, en ég vona og óska að þú gerir okkur þá ánægju að heimsækja okkur. Pabbi og mamma koma heim annað kveld......Eg vona því að fá að sjá þig annan dag frá þessum."

"Eg skal með ánægju koma, ef þú vilt ábyrgjast mér eitt," sagði Morits.

"Hvað er það?"

"Að ég verði laus við alt þakklæti fyrir þann greiða sem ég gerði þér sem barni. Eg vil ekki að því efni sé hreyft með einu orði. Viltu lofa mér því, ungfrú Isabella?"

"Þetta er undarleg krafa," sagði unga stúlkan, "en ef þú vilt ekki heimsækja okkur undir öðrum skilyrðum, þá verð ég að samþykkja hana."

"Þakka þér fyrir."

"En," bætti Isabella við, "þú verður þó að lofa mér því, að seðja forvitni mína, eða réttara sagt hluttekningu mína, sem þú hefir vakið hjá mér, með því að segja mér dálítið um æfiferil þinn. Mig langar svo mikið til að þekkja þann mann, sem frá mikilli fátækt, frá lága bóndakofanum, hefir hafið sig upp á lífsins háa tind, því ég skal segja þér það, Sterner, að ég viðurkenni ekki aðrar hæðir en þær,

sem vísindin, listirnar eða dygðin setja menn á, og það eru þessar hæðir sem þú hefir náð."

"Enganveginn," svaraði Morits rauplaust, "ég hefi aðeins gert ófullkomnar tilraunir til að ná þeim. ......Og að því er þetta efni snertir," bætti hann við brosandi, "þá hefir þú, ef orðrómurinn segir satt, sjálf, þreytt við að ná sama takmarki......Við stöndum kanske jafn ofarlega."

"Nei, nei," sagði Isabella. "Þú gerir of mikið úr mér. Eg elska líka það fagra; í mínum augum eru vísindin og listin miklu meira virði en glampinn, sem auðurinn og ætternið veita; aðalseigin sálarinnar er það sem ég dáist mest að; — en þrátt fyrir mína miklu löngun veit ég sárlítið. Eg er aðeins þreklítil kona, sem hefi lesið mikið, en ég hefi ekkert framúrskarandi hugvit eins og þú, hr. Sterner. En við erum komin langt frá efninu."

"Þig langaði til að kynnast æfiferli mínum, ungfrú?"

"Já, ef þer finst það ekki of nærgöngult."

"Drengurinn, sem bjargaði lífi þínu, ungfrú, var, eins og þér hefir verið sagt—um það leyti ekkert annað en ómentaður, ruddalegur bóndadrengur. Eða, var þér ekki sagt þetta á þenna hátt?"

"Jú," svaraði Isabella og roðnaði, "þannig var mér sagt það. Mínum marg ítrekuðu spurningum var ávalt svarað á þessa leið: 'Það var bóndadrengur, sem hefir ekki gert vart við sig síðan, og við höfum ekki getað fundið hann þrátt fyrir alla eftirspurn okkar' ".

"Það hafa líklega verið foreldrar þínir sem svöruðu þannig?" spurði Morits með svo mikilli beiskju í rómnum að Isabella gat ekki annað en veitt því eftirtekt.

Nú skildi unga stúlkan alt. Af því hún þekti hitt harðýðgislega, gjörsamlega tilfinningarlausa lund-

arfar föður síns, var henni ljóst, að Mórits hafði við þetta tækifæri sært dramb hans, og að hann þess vegna hafði skilið við lífgjafa barns síns með fyrirlitningu og vanþakklæti.

Isabella fyrirvarð sig vegna föður síns, og svaraði spurningu Móritz niðurlút.

"Jú, það voru foreldrar mínir, sem töluðu þessi orð, en ef þau hafa breytt rangt við þig — sem ég er hrædd um að þau hafi gert —, þá, fyrirgefðu þeim, ef ekki af öðrum ástæðum, þá, gerðu það fyrir mig", bætti hún við, og leit nú stóru dimmbláu augunum biðjandi á hann.

"Ungfrú mín", sagði Móritz, "foreldrar þínir hafa gert mér rangt til — mjög rangt, en ég er ekki þannig skapi farinn, að ég beri langvarandi hatur í hjarta mínu. Ég sver það við endurminningu móður minnar, sem er mér dýrmætust af öllu, að ég ber engan kala til neins manns fyrir þann ójöfnuð, sem ég hefi orðið að þola".

"Ég trúi þér, Sterner. ...... Og því til sönnunar ætlar þú að heimsækja okkur, þegar foreldrar mínir eru komnir heim".

"Já, því lofa ég".

"En nú", sagði Ísabella, "verðurðu að segja mér eitthvað um æsku þína, um móður þína. Það má nærri því skoða okkur sem systkini, sem höfum fundist eftir margra ára aðskilnað. Þú hlýtur að bera hugðarhvöt til mín, af því þú hefir bjargað lífi mínu, ... og ég þakklæti til þín, sem velgerðamanns míns. Og þetta band, sem tengir okkur saman frá fyrri árum, hlýtur að vekja hjá okkur gagnkvæma alúð, gera okkur samrýnd, — að minsta kosti er það tilfinningaskoðun mín".

"Þú segir satt, ungfrú. Ég skoða þig nú orðið sem systur, sem vinstúlku".

"Og ég skoða þig sem bróður".

Orðið átti erfitt með að komast yfir varir hennar, en loksins kom það þó og um leið stokkroðnaði hún.

Móritz fór nú að segja henni frá æsku sinni og móður sinni. Hann mintist á baráttu hennar, þjáningar og þolinmæði, ... og augu Ísabellu fyltust tárum, þegar hún heyrði hann lýsa sambandinu milli móður og sonar með jafn-fögrum og skáldlegum orðum og hann gerði það.

Móritz gekk auðvitað fram hjá öllu, sem snerti barún Ehrenstam og Jakob. Heldur ekki mintist hann á leyndarmálið viðvíkjandi fæðingu sinni, af því hann var fastráðinn í því að gera aldrei kröfu til þeirra hagsmuna, sem hún gat veitt honum, og vildi því ekki að neinn þekti það leyndarmál, nema þeir vinir hans, sem þegar vissu það, og voru áreiðanlega þögulir.

En það, sem unga stúlkan fékk að heyra, var nægilegt til þess, að hún, með auðugu og fjörugu ímyndunaraflinu, gat gert sér grein fyrir aðalseiginl hans. Hún virti hann mikils í huga sínum, og það sem meira var :j Hann hafði öðlast samhygð hennar og huganþokka.

Á meðan á þessu stóð lengdust skuggar trjánna meir og meir, þessar alúðlegu samræður í laufskálanum dimma, sem þau fundu svo mikla ánægju í, án þess að hugsa um kröfur venjunnar, urðu nú að hætta. Ein klukkustund var liðin, án þess þeim findist hún hafa verið lengri en mínúta, eða án þess þau vissu af henni. Móritz stóð upp til að fara.

Hún rétti honum mjúku hendina sína ...... Og ennþá mættust augu þeirra, með hinu sama töfrandi, sama dávalda, segulmagnaða aðdráttarafli og í fyrsta sinni, þegar sálir þeirra runnu saman og urðu sem að einni.

Hönd Ísabellu titraði í hendi hans. Hjarta hennar-

ar sló afar-hart og brjóstið belgdist út. Hún fann það ósjálfrátt, að hún stóð við vegamót lífsferils síns, og roði og bliknan skiftust á á kinnum hennar all-ört.

Hún svaraði handaþrýstingi hans lítillega, og sagði með skjálfandi röddu:

"Vertu sæll, Sterner, við sjáumst aftur ...... er það ekki? Þú kemur daginn eftir morgundaginn?"

"Já, ég skal koma".

"Þú mátt vera sannfærður um mitt ævarandi þakklæti fyrir það, sem þú hefir gert fyrir mig. ...... Ó, sú skuld verður aldrei endurgoldin".

"Þú mátt ekki nefna orðið skuld, ungfrú Ísabella. Það er ég, sem á þér ólaunað eitt af ánægjurikustu augnablikunum, sem ég hefi lifað. Ég skal ávalt muna eftir þessu kveldi, þegar ég kyntist þér og öllum hinum dýrmætu eiginleikum sálar þinnar. En", bætti hann fljótlega við, "er það nauðsynlegt, að þú sýnir foreldrum þínum rafhjartað, sem ég skilaði þér?"

"Ég held ekki", svaraði Ísabella hikandi, "ef þú vilt það heldur, þá skal ég geyma það hjá mér, svo —"

"Já, mér er það kærara".

"Jæja, ég skal verða við ósk þinni. Enginn skal fá að sjá það".

"Þakka þér fyrir".

Móritz þrýsti ennþá einusinni hönd Ísabellu og yfirgaf hana svo fyrir utan dyrnar á laufskálanum.

Hún horfði á eftir honum unz tígulegi líkaminn hans hvarf inn í skóginn.

Síðan gekk hún sömu leið í hægðum sínum heim

* * *

Með hugann fullan af áður óþektum tilfinningum sneri Móritz aftur til prestssetursins.

Hann hafði séð hana — þessa stúlku, sem hann hafði borið ímyndaða ást til árum saman, án þess að þekkja hana. Myndina af barninu, sem hann frelsaði frá druknun, hafði tíminn ekki orkað að afmá úr huga hans, — einhver óljós grunur hafði fyrir löngu síðan hvíslað því að honum, að þessi stúlka myndi til fulls bæta fyrir ranglæti það, sem hinir drambsömu og harðúðgu ættingjar hennar höfðu gert honum. Og hvernig fann hann hana nú á átján ára aldri hennar? Alveg eins og hann hafði hugsað sér hana, eins og hann í ímyndunardraumum sínum hafði skapað sér hugsaða tilveru, — búin líkamlegri fegurð í fylsta máta, ásamt unaði sakleysisins, og svo þenna tigna hugsunarhátt, hina sönnu, djörfu en þó lítilþægu mentun, sem hann varð hrifinn af, jafnframt og hann dáðist að henni.

"Það er undarlegt", hugsaði Móritz, "að þetta ágæta blóm skuli hafa sprottið upp úr slíkum jarðvegi, ... að þessi kalda og drambsama móðir og hinn grimdarríki faðir skuli geta átt slíka dóttur. En, eftir á að hyggja: Hún hefir fengið mentun sína hjá Hólm, sem hefir gróðursett í huga hennar allar sínar eðallyndu og háleitu skoðanir, og þroskað skilning hennar með sinni margbreyttu þekkingu. Það er auðséð, að hún hefir verið olnbogabarn, ef til vill mætt illri viðbúð hjá foreldrum sínum, sem ekki hafa skilið hana, og þess vegna hefir hún snúið sér að hinum eðallynda kennara sínum, sem hefir huggað hana, og sem jafnaðarbót fyrir hina bitru reynslu auðgað sálu hennar með gersemum andans og ígrundunarinnar. Og af þessum gersemum á hún fleiri en nokkur önnur kona, sem ég hefi þekt".

"Ég verð að sjá hana aftur, ég verð að heimsækja hana á heimili hennar til þess að kynnast sam-

bandi hennar við foreldrana. Auk þess verður gaman að sjá svip barúnsins, þegar hann sér mig".

Arnljótur B. Olson

IV.

Ísabella.

Það var liðið á kveldið. Ennþá logaði ljósið í starfsherbergi Ísabellu, þar sem hún sat og laut niður að skrifborðinu.

Húsbúnaðurinn í herbergi þessu var ekki kostbær, en honum var svo smekklega komið fyrir, að það var sönn prýði að því, og bar þess utan vott um venjur og starfsemi eigandans.

Þarna stóð fortepianó, hérna pentgrind með mynd í, sem var nýbyrjað á að mála, hérna aftur bókaskápur með verðmiklum bókum í, sem höfðu að geyma úrvalið af bókmentum allra landa og allra tímabila, frá grísku skáldunum og til nýjari tímans heimspekinga. Með hinni rannsakandi sálu sinni, sem enga hindrun þekti, hafði þessi unga stúlka sökt sér niður í bóknám, sem vanalega ekki er eðli konunnar. Dauðu málin hafði hún numið með jafnmikil'i nákvæmni og hin lifandi, um völundarhús heimspekinnar hafði Hólm jafnvel orðið að leiða hina órólegu sálu hennar, sem fyrirleit heimsins hégóma glingur, og sökti sér þess vegna helzt ofan í drauma og íhuganir.

Ljóssins daufi glampi féll á hið fyrirmyndar-fagra andlit Ísabellu, hvers bjarti hörundslitur varð ennþá skærari við hvíta náttfatnaðinn, sem hún var í, er lagðist í unaðslegum fellingum um líkama hennar,

sem enda þótt hann væri íturvaxinn, var einnig búst-inn, og líktist að hálfu leyti Júnó og að hálfu leyti Hebe.

Ísabella var að skrifa í dagbókina sína — hennar eina alúðarvin. Og orðin, sem penninn skildi eftir á pappírnum, voru þessi:

"Grunur minn segir mér, að ég hafi í dag fundið það, sem ég hingað til hefi árangurslaust leitað að, það er sálu, sem samrýmist minni eigin. Ég veit ekki, hvaða tilfinning það er, sem streymdi í gegnum mig, þegar hann þrýsti hendi mína, — — þegar augu hans mættu mínum augum Ég var hvorttveggja í einu: óróleg og þó glöð. — Ætli það hafi eingöngu verið þakklætistilfinning til hans, sem frelsaði líf mitt?"

"Ég sat í skemtigarðinum og las Titan. Lund-arfar Albanos hreif mig, og ég stundi af löngun eftir að fá að sjá líka hans, eins og mann oftast langar til að sjá veruleika hinna fögru lýsinga, — — þá leit ég upp og varð litið í augu honum".

"Hann líkist Albano, og þess utan líkist hann hinum vonda manni, sem faðir minn vill selja mig, — — það eru sömu lögunarfögru, samræmandi, greini-legu drættirnir, sama gríska nefið, sama háa, hvíta ennið, — — og þó svo mismunandi".

"Það er yfirbragðið, svipurinn, sem gerir mis-muninn, því um leið og mér finst andlit greifans við-bjóðslegt, svo að mig hryllir við að horfa á hann, finst mér Móritz Sterner sé yfirnáttúrlega fagur, þar sem andríki og dygð er sameinað í andlitssvipnum".

"En hvað ég viknaði líka, þegar hann talaði um móður sína, sem hann elskaði svo innilega. Hann hlýtur að hafa verið óviðjafnanlega góður sonur".

"Hvers vegna hefir mér ekki hlotnast sú gafa, að eiga föður eða móður, sem ég get elskað? Ég er nærri því ókunnug foreldrum mínum, þau skilja mig

ekki, þau hrinda mér frá sér með hörku, þegar ég nálgast þau með ást. Það er því ekkert undur, þó ást mín sé köld".

"Honum hafa þau líka sýnt ójöfnuð, hörku og vanþakklæti. Það er nú svo langt síðan, að ég man naumast eftir viðburði þessum, en mig minnir þó, að lífgjafi minn yfirgæfi okkur í reiði sinni".

"Honum fanst hann án efa vera móðgaður. Faðir minn bauð honum að sönnu peninga, sem hann afþakkaði tígulega, en slíkt dramb hjá "betlaraunga" gat hann ekki skilið".

"En ég skil það. — — Vesalings barnið!' En hvað honum, með tilfinningarnæma hjartað sitt, hefir hlotið að sárna þetta kuldalega vanþakklæti. Starf hans verðskuldaði vingjarnlegt augnatillit og ástrík orð, en það fékk hann ekki".

— — — — — — — — — —

"Þessi ungi maður kemur hingað hinn daginn. Ég kom honum til þess, máske það hafi verið rangt af mér".

"Foreldrar mínir komast í leiðinleg vandræði við þessa samfundi. Þau skammast sín fyrir vanþakklæti sitt, og þess vegna mun faðir minn mæta honum með kulda, ef til vill móðga hann aftur. Nei — — svo aulalega hagar hann sér ekki. Að sönnu er hann harður, kaldur og drambsamur, en hann er of vanur samkvæmislífinu til þess, að geta ekki sýnt viðmótslægni. Maður eins og Sterner verðskuldar í öllu tilliti athygli og virðingu, og þótt föður minn kunni að langa til, að taka á móti honum á annan hátt, mun hann þó óttast almannaróminn. Ég get í því efni verið óhrædd, — — það verður að minsta kosti tekið á móti hinum unga höfundi með kurteisi".

— — — — — — — — — —

Ísabella skrifaði ekki meira. Hún lagði pennann frá sér, stóð upp og settist við píanóið.

En tónarnir, sem hún framleiddi, voru ósamróma og undarlegir. Stundum voru þeir eins og ástarandvörp, stundum eins og eftirlöngunar kvalastunur.

Tíminn leið án þess hún veitti því eftirtekt. Ljósið dó á lampanum, og þegar hún leit út um gluggann, sá hún morgunroðann breiðast um austurhluta himinsins.

Það var að birta af degi.

Hún lokaði píanóinu undir eins, gekk að glugganum, opnaði hann og lét morgunandvarann streyma inn í herbergið og leika sér að svörtu lokkunum sínum, sem héngu lausir niður um herðarnar.

Var hún ekki á þessu augnabliki lík deginum, sem var að fæðast af roðaþöktu skýjunum? — Með dökkblá augu eins lit og næturhimininn, svarta hárið, samlitt nóttunni, og kinnarnar, sem geisluðu purpurarauðar af ljósengla-kossum morgunroðans?

Hún hafði vakað alla nóttina, en það var ekki í fyrsta skifti. Sálir, eins og hennar, unna ekki líkamanum hvíldar.

Þær vaka jafnvel á meðan líkaminn sefur, því eldur þeirra verður ekki slöktur.

Hið mikla fjör, sem bjó í Ísabellu, hafði hún hingað til reynt að lýja, ýmist á vængjum hugsananna eða í ölduróti tilfinninganna. Og heita blóðið hafði ávalt kólnað og orðið viðráðanlegra, þegar hún þreytti sálu sína við hinar erfiðu rannsóknir, eða þegar hún, eins og núna, svam í bylgjum tónanna um tilfinningahafið.

En nú gat þetta ekki dugað lengur, því nú var það ekki blóð, sem rann um æðar hennar, heldur eldstraumur, sem hún reyndi árangurslaust að láta morgunblæinn kæla. Hjarta hennar barðist bæði af

hugboði og ótta. Hún varð þess vör, að eins og hinn vaxandi dagbjarmi stráði ljósi sínu yfir skraut hinna sofandi skógarlunda, þannig birti af degi í henni sjálfri, — — sól ástarinnar stráði sínum blíðu geislum yfir alla tilveru hennar.

Á þessi nýfæddi dagur að verða dimmur eða bjartur? Á þessi uppænnandi sól hans að hverfa aftur í dauðans dimmu dali, eða á hún að skína tær og björt frá hvirildepli ástarinnar? —

Ísabella hafði sofnað þenna morgun, en svefn hennar var laus og órólegur eins og fuglanna.

Dálítill hávaði, sem herbergismærin orsakaði þegar hún var að læðast inn til að vita, hvort Ísabella væri vöknuð, með því að koma við borð, sem stóð þar, vakti hana strax.

"Afsakaðu, ungfrú", sagði þernan, þegar hún sá að Ísabella reis upp í rúminu, "afsakaðu að ég vakti þig; það var ekki tilgangur minn".

"Það gerir ekkert, Anna. Hvað er klukkan?"

"Hálf-átta".

"Þá ætla ég strax að fara á fætur. Farðu og segðu ökumanninum, að hann verði að hafa beitt fyrir vagn handa mér kl. 9. Ég ætla að aka til Marienlundar fyrri hluta dags".

"Það skal gert, ungfrú".

Anna fór, en Ísabella fór á fætur án þess að bíða afturkomu hennar.

Smekklegur úrvalsfatnaður jók í dag á hina eðlilegu fegurð hennar, og þegar Anna var komin aftur, og hafði búið um hár hennar, leit hún rannsakandi augum í spegilinn og brosti að fegurð sinni.

"En hvað þú hefir skreytt þig í dag", sagði þernan, "þú sem annars ert svo lítið hneigð fyrir skraut.

Ég má til að segja það, að ég hefi aldrei séð þig jafn fagra og núna, og þess utan ertu svo ánægjuleg, að það gleður mig að horfa á þig".

"Finst þér það?" sagði Ísabella vingjarnlega, en roðnaði. "Mér þykir vænt um það".

"Mig furðar það", sagði Anna, "því þú ert altaf vön að sneypa mig, þegar ég tala um fegurð þína. Hvo oft hefirðu ekki sagt við mig, að ég gerði þér enga ánægju með slíku umtali, og að þú virtir fegurðina lítils? Áður hefir þú líka verið í skrautlausum klæðnaði hversdagslega, en nú......"

"Nú", tók Ísabella brosandi fram í fyrir henni, "ertu orðin alt of málgefin, Anna mín góð. Ég hefi í huga, að heimsækja kunningja mína, og því er ekkert undarlegt við það, þó ég búi mig betur en hversdagslega. En yfirgefðu mig nú".

"Já, já", tautaði Anna við sjálfa sig um leið og hún gekk ofan stigann, því herbergi Ísabellu var á efsta lofti, "ég skil alt. Í gær var hún að tala við ungan mann úti í skemtigarðinum, en ég ætla ekki að tala um það. Það var samt gaman, að koma henni í dálitil vandræði. — Nú — nú. Þetta hlaut að koma fyrir hana fyr eða síðar".

Þannig hugsaði Anna....... En hvað gerði Ísabella?

Þegar hún var orðin ein og laus við málgefnu þernuna sína, tók hún rafhjartað, sem Móritz hafði fengið henni, leysti það frá silkibandinu og festi það við gullfesti, sem hún bar um hálsinn.

Og þessi ofundzrverði skrautgripur huldist nú gersamlega af silkifötum ungfrúarinnar.

"Þannig á það að vera", sagði hún með hægð, "þarna skaltu eiga heima, þangað til ég dey. Þú geymir helgar endurminningar".

Hún mundi hafa sagt blóðugar endurminningar, ef hún hefði þekt sögu rafhjartans.

En hún þekti hana ekki. Ætli Móritz hafi gleymt eða virt að vettugi aðvörun Jakobs: Sá, sem ber þennan skrautgrip á sér, hann verður ólánsamur".

Nú kom Anna aftur í þriðja skifti.

"Klukkan er níu og vagninn bíður við dyrnar".

"Það er ágætt.......En, hinkraðu við. Ég hefi breytt áformi mínu. Ég ætla heldur að ganga. Veðrið er svo inndælt og leiðin ekki löng. Fáðu mér sjalið, sólhlífina og hattinn".

Anna gerði það.

"Á ég að láta ökumanninn leysa hestana frá vagninum?" spurði hún.

"Auðvitað; þú veizt að ég ætla að ganga".

Þar eð Anna var vön við hverflyndi lafði sinnar, sagði hún ekkert. Hestarnir voru leystir frá vagninum og Ísabella gekk.

"Hún býst við, að mæta honum á leiðinni", sagði Anna við sjálfa sig. "Það er þess vegna, að hún vill ganga".

Eftir 15 mínútna göngu var Ísabella komin að heimili fyrverandi kennara síns.

Hún gekk inn í stofuna og hitti þar Maríu, sem var að láta morgunverðinn á borðið.

"Góðan morgun! María mín", sagði Ísabella alúðlega. "Ég sé þú vinnur að skylduverkum þínum,

"Hvað er þetta, Ísabella?" sagði María undrandi, "fórstu ekki til Broby?"

"Nei, mig langaði ekki til að taka þátt í þeirri leiðinlegu ferð. Þú veizt, að ég forðast alt þess konar ráp. Ég er ekki hentug fyrir skrautsali".

"Þú? — En að heyra til þín. Ef að ungu snyrtimennirnir heyrðu þetta, myndu þeir sverja þess dýran eið, að þú værir sól salanna".

"Já, þeir eru skotnir í mér, eða réttara sagt í peningunum mínum. Ef ég ætti þá ekki, myndurðu

heyra þá syngja við annan tón. — En svo við tölum um annað, er maðurinn þinn heima?"

"Já, hann er upp í herbergi sínu að skrifa. Settu þig niður, Ísabella mín, og segðu mér ástæðuna fyrir því, að foreldrar þínir eru reiðir við Hólm og mig"

"Reiðir?" sagði Ísabella vandræðaleg. "Á hvern hátt?"

"Mér var sagt, að fyrir nokkrum dögum hefði verið mannmargt samkvæmi hjá ykkur, en okkur var ekki boðið, eins og venja hefir verið að undanförnu. Þegar þar við bætist, að þú hefir ekki heimsótt okkur um langan tíma, gerði það mig órólega, og gaf mér ástæðu til að ætla, að faðir þinn væri reiður við Hólm".

"Ó", svaraði Ísabella, "ég er hrædd um, að grunur þinn sé réttur. Föður mínum líkar ekki skóli Hólms. En láttu það ekki fá á þig, við skulum vona, að það jafnist með tímanum".

"Guð gefi að það verði", sagði María og stundi. "En hvað hefir faðir þinn að finna að þessum skóla?"

"Við skulum fresta að tala um það núna. Það er annað, sem mig langar til að minnast á".

"Hvað er það?"

"Þekkir þú — rödd Ísabellu skalf dálítið — þenna unga höfund, sem hefir samið "Rafhjartað"?"

"Móritz Sterner......já, mjög vel. Hefi ég aldrei sagt þér, að við erum kunnug frá æskuárum?"

"Nei, aldrei".

"Jæja, en við erum það nú samt. Faðir minn var kennari hans".

"Ég veit það", svaraði Ísabella, "og um það leyti bjargaði hann lífi mínu. Hefirðu aldrei heyrt getið um það?"

"Nei, aldrei. Ég hefi heldur aldrei heyrt, að líf þitt hafi verið í hættu statt", svaraði María undrandi.

"Jú, ég var einu sinni nærri druknuð í ánni hér hjá þjóðveginum, þegar Sterner, sem þá var drengur, varp sér í ána og bjargaði mér".

"Það er harla undarlegt, að hvorugt ykkar skuli hafa minst á þetta atvik við mig".

"Ég vissi ekki fyr en í gær, að það var hann, sem gerði mér þennan greiða, og hann hefir verið of tígulegur til þess að miklast af því eða jafnvel að minnast á það".

"Það er honum líkt", sagði María. "Hann er sjaldgæft göfugmenni. En hver sagði þér þetta í gær?"

"Hann sjálfur".

"Hvað er þetta? Fanstu hann?"

"Já, hann fann mig ófyrirsynju í skemtigarðinum, þar sem ég sat og var að lesa. Hann grunaði, hver ég var og ávarpaði mig því. Við kyntumst brátt, eins og þú getur ímyndað þér".

"Það er eðlilegt fyrir jafn-göfugar sálir og ykkar. En hvernig leizt þér á hann?"

"Ó, ég fresta mínum dómi um hann fyrst um sinn. En nú fer ég upp á loft til mannsins þíns. Þú verður líklega ekki afbrýðissöm?"

"Ég held það sé ekki ómaksins vert", sagði María glaðlega. "En gættu þín að verða ekki ástfangin í Móritz Sterner, því hann geturðu aldrei fengið".

Ísabella sneri sér snögglega við á þrepskildinum. "Get ég ekki?" sagði hún með uppgerðar ró. "Er hann heitbundinn?"

"Nei, ekki svo ég viti; en mér datt í hug mismunurinn á aðalsnafninu Ehrenstam og borgaralega nafninu Sterner".

"Ó, þú er dálítið flón, María. Hverjum hefir dottið í hug að verða ástfangin?" sagði Ísabella spaugandi. "Nei, nú fer ég upp til að trylla manninn þinn".

Ísabella hljóp upp stigann og inn í lítið herbergi, þar sem hún fann Hólm sitjandi við skrifborðið.

Hann leit snögglega upp, en þegar hann sá, hver kominn var, stóð hann upp og rétti henni hendi sína glaður á svip.

"Nú, þetta líkar mér", sagði Hólm. "Það eru nú líka meira en 3 vikur síðan þú hefir komið hingað til okkar".

"Ó, minn kæri vinur og kennari", sagði Ísabella um leið og hún settist. "Þú veizt ofurvel, að það er ekki mér að kenna. Faðir minn hefir bannað mér að heimsækja ykkur, af því hann er reiður við þig, en í dag er ég einsömul heima, af því foreldrar mínir fóru til Broby, og eins og þú sérð nota ég strax tækifærið til að heimsækja ykkur".

"Jæja, gott", sagði Hólm, "eigum við að halda áfram að þýða sorgarleikinn eftir Æschyli, eða viltu heldur, að við lesum Miltons Paradísarmissir?"

"Hvorugt" svaraði Ísabella, "ég hefi svo margt annað að tala um við þig, að ég held við verðum að geyma skáldin á hyllunni að þessu sinni. Hólm, þú ert eini vinurinn, sem ég á; eini maðurinn, sem ég treysti. Ég hefi aldrei dulið neina hugsun eða tilfinningu mína fyrir þér. Af minni eigin kynni hefi ég enga þekt, sem ég treysti, allar konur hata mig fyrir mitt smámunalega nám og mína ímynduðu yfirburði. Foreldrar mínir álíta mig nærri brjálaða og fyrirlíta mig fyrir hinn ruddalega hugsunarhátt, sem þau segja að þú hafir innrætt mér. Þetta veiztu, og þú veizt líka, að frá því ég var barn, hefir þú einn átt alt mitt þakklæti, alt mitt traust og alla mína vináttu".

"Og þú, Ísabella, veizt það líka, að ég hefi aldrei brugðist trausti þínu", sagði Hólm, "að ég hefi reynt að verðskulda vináttu þína, alveg eins síðan við

skildum, eins og áður, þegar ég var kennari þinn. En hvers vegna minnir þú mig á þetta núna?"

"Hvers vegna?" endurtók Ísabella og roðnaði. "Ó, Hólm, af því ég ætla að gefa þér enn sterkari sönnum fyrir trausti mínu, af því skeð getur að ég þurfi bráðlega að leita ráða þinna og þekkingar....... Nýjar tilfinningar hafa sezt að í hjarta mínu".

Hún þagnaði alt í einu og leit niður.

"Nú Ísabella, haltu áfram", sagði Hólm. "Mig grunar samt, hvert leyndarmál þitt muni vera. Þú ert ástfangin í fyrsta sinni".

Ísabella þagði.

"Hver er sá gæfusami maður, sem þú hefir fest ást á?"

"Ó, Hólm, ég hefi að eins séð hann tvisvar, fyrst fyrir 10 árum síðan og svo aftur í gær".

"Að eins tvisvar", sagði Hólm og hristi höfuðið, "Ísabella — það er nokkuð mikið. Þú hefir eins og vant er, látið augnabliks tilfinningar ná áhrifum yfir þér. Þær hverfa ef til vill eins fljótt og þær komu".

"Nei, nei, Hólm.......Ástin, hin sanna ævarandi ást, hlýtur að vera eins og ég hefi hugsað mér hana. Hún fæðist snögglega, kviknar með fyrsta augnatillitinu, sem tvær skyldar sálir senda hvor annari. Hún er ekki fundin með langvarandi reikningi, íhuguð og reynd með kaldri hugsun, hún er elding, sem slær niður í hjartað og endurfæðir það....... Ó, Hólm, þú, sem hefir gengið eftir brautum vísindanna — mælt hæðir og lægðir lífsins, dirfist ekki að neita hinum mikla órannsakanlega sannleika, sem nefndur er samhygð sálnanna".

"Ég neita honum ekki", sagði Hólm og brosti þunglyndislega, "en ég er rólegri, íhugunarsamari en þú, Ísabella. Í hinni dreymandi ímyndun þinni treystir þú titringnum, sem fer um þig, þegar þú í fyrsta sinni sér andlitsdrætti, sem þú hyggur þig

kunnast við frá hugsjónadraumum þínum. Þessi hugsun getur verið sönn, en hún getur líka verið fölsk. Menn fella ekki dóm yfir samhygð sálnanna á einu augnabliki. Fyrstu áhrifin eru oft villandi, og maður verður, að vera varkár með þau, ef maður vill ekki þurfa að gráta yfir tálvonum sínum. Þú mátt reiða þig á það, að sálin kemur ekki öll í ljós í augnatillitinu; það eru að eins augnabliksáhrifin, sem þar gera vart við sig".

"Afsakaðu", sagði Ísabella fjörlega, "að ég felst ekki á þessa skoðun. Ég ímynda mér ekki, að það eigi sér alt af stað, að skyldar sálir þekki hver aðra við fyrsta augnatillit, en ég er þó sannfærð um, að það á sér stað stundum. Og að því, er mig snertir, veit ég að þau áhrif, sem ég hefi orðið fyrir, eru ekki fölsk".

"Og hver er það, sem hefir haft þessi áhrif á þig?" spurði Hólm.

Ísabella sagði frá því, að hún og Móritz hefðu fundist kvöldið áður, og gat um alt, sem þau töluðu saman, að undanskildu refhjartanu, sem hún hafði lofað að þegja um.

"Og þú elskar þenna mann?" spurði Hólm, þegar hún hætti.

"Ég segi ekki, að ég elski hann, en ég segi, að hann er sá eini maður, sem með augnatilliti sínu hefir vakið þessa undarlegu hreyfingu í mér, — við augnatillit hans hefi ég fundið þann streng titra í hjarta mínu, sem enginn annar hefir getað látið hreyfast......Er þetta ást? Ég veit það ekki, en ég veit, að það er ekki eingöngu þakklátsemi við lífgjafa minn, og heldur ekki aðdáun að hugviti hans".

"Og þú bauðst honum að heimsækja ykkur í Liljudal?" spurði Hólm.

"Já, var mér annað mögulegt?"

"En sérðu það þá ekki, vesalings barn, að þá

hefðir heldur átt að ganga úr leið frá hættunni. Ef ástríðurnar kvikna einu sinni í huga þínum, blossa þær upp úr óslökkvandi glóð, líkari Suðurlanda ástabáli, heldur en því, sem hér tíðkast.......Og þenna blossa vilt þú ekki forðast?...... Setjum nú svo, að hann endurgyldi ást þína með annari jafn-heitri, jafnblossandi ást, hver yrði afleiðingin? Ógæfa fyrir ykkur bæði".

"Því þá ógæfa?"

"Hefirðu gleymt því, að Móritz Sterner er af borgaralegum ættum, að foreldrar þínir myndu heldur grafa þig lifandi, en leyfa þér að giftast manni, sem ekki er af aðalsættum".

"Um það hefi ég ekki hugsað, vinur minn. Ég hugsaði að eins um yfirstandandi tímann.......Ég trúi á guðlega forsjón og fel henni framtíðina á hendur."

"En íhugaðu það, barnið mitt, að ef menn ganga út í hættuna í blindni og segja: Ég trúi á forsjónina, þá trássast maður við forsjónina í stað þess að treysta henni. Það er hættulegt, að leika sér að eldinum".

Hvernig geturðu krafist þess, að ég skyldi forðast að sjá hann, sem hefir bjargað lífi mínu?" sagði Ísabella dálítið óþolinmóð. "Hvað mundi hann hafa hugsað, ef ég hefði hagað mér þannig gagnvart honum? Og að öðru leyti: Hver hefir hugsað um sameiningu?"

"Ekki núna, það er satt, en sá tími getur komið að þú hugsir um það".

"Og ef það skyldi nú koma fyrir, heldur þú þá, að hún væri ómöguleg? Er ekki þetta nafn meira virði, nafnið Móritz Sterner, heldur en aðalborið nafn? Og er það ekki líklegt, að því aukist virðing ennþá?

"Í okkar augum, Ísabella, er þetta nafn jafnvirðingarvert og hvert annað nafn, en ekki í augum

föður þíns. Enda þótt að orðrómur Sterners væri óafmáanlegur, mundi það engin áhrif hafa á föður þinn. Hvað er hugvit og listagáfa í hans augum gagnvart greifalegu eða aðalbornu nafni?"

"Þú segir satt. Ó, hamingjan góða, að slíkir hleypidómar skuli vera til".

"Það er auðvitað mjög leiðinlegt, en það er ekki á okkar valdi að útrýma þeim. Þú verður að vera varkár, Ísabella, og láta ekki þessa tilhneigingu ná því valdi yfir þér, að hún verði að ástríðu, því þá flytur hún þér ógæfu".

"Hólm, þú talar svo kalt og svo rólega, að ég kannast ekki við þig", sagði unga stúlkan. "Þú, sem hefir leitt hinn rannsakandi anda minn á flakki hans um ríki vísindanna og listanna. Þú, sem hefir kent sálu minni, að fyrirlíta glamur og vesalmensku heimsins, að leita allstaðar hins fagra og sanna, eins í náttúrunni og í listunum. Þú, sem aldrei hefir viljað leyfa hleypidómum heimsins inngöngu í huga minn. — Þú vilt nú banna hinni helgustu og gæfuríkustu tilfinningu, sem nokkru sinni hefir gert vart við sig í dauðlegri veru, að þroskast í sálu minni. Þú vilt loka hinni einu Paradís, sem guð hefir opnað mönnunum á jörðunni, — Paradís ástarinnar. Þú segir við mig: "Gættu þín, unga stúlka, elskaðu ekki. Sá maður, sem hjarta þitt aðhyllist, er af borgaralegum ættum, en þú af aðli". Hvernig skeður það, að þú, kennari minn, vinur minn, skulir tala þannig?"

"Af því að ég, sem er yfir fertugt, sé málefni þetta frá alvarlegra sjónarmiði, heldur en þú, sem aðeins ert átján ára", sagði Hólm og brosti raunalega. "Og af því að þú ert vinstúlka mín, sem ég virði mikils, þá vil ég reyna að bægja frá þér sáraaukanum, sem ólánssamri ást fylgir".

"það er engin ást ógæfusöm, sem er endurgoldin".

"þessi rökleiðsla væri sönn, ef ástin tilheyrði að eins sálunni og væri ekki jafnframt holdleg. En hún er nú að eins miklu leyti holdleg eins og andleg. Hún vill ekki eingöngu elska í orðsins fylstu merkingu, hún vill líka eiga. Og geti hún ekki náð því takmarki að eignast, mun eldur hennar að síðustu eyðileggja hjartað, bregða skugga yfir skynsemina, gera rósir kinnanna fölar, og þvinga tár saknaðarins og sársaukans út úr augunum".

"það eru þessar kvalir, sem ég vil losa þig við, og það er ástæðan fyrir aðvörun minni".

"þakka þér fyrir, Hólm; ég skal muna eftir henni", sagði Ísabella um leið og hún stóð upp og rétti honum hendina. "þú ert alt af vinur minn, eini, sanni vinurinn minn í þessum heimi, — það veit ég. þess vegna kem ég líka til þín, þegar eitthvað hreyfir sér í mér, sársauki, töfran, eða eitthvað sem gerir mig hugfangna; ég skoða þig næstum því sem föður. Í sannleika sagt", bætti hún við brosandi, "heimurinn mundi hlægja, ef hann vissi að ung stúlka leitaði til manns, sem ekki er ættingi hennar, eftir ráðleggingu í ástasökum. það er að minsta kosti ekki alment".

"En þú ert heldur engin almenn stúlka", svaraði Hólm brosandi. "En, þey. Ég heyri fótatak Maríu í stiganum. Hún kemur til að segja mér að morgunverðurinn sé tilbúinn".

"Nú, eru samræður ykkar ekki búnar ennþá?" spurði María, um leið og hún opnaði dyrnar. "Komið þið ofan og drekkið kaffi".

"þakka þér fyrir, María", sagði Ísabella. "Ég er búin að borða morgunverð".

"þú getur komið samt", sagði unga konan. — "Komdu, ég skal sýna þér nokkuð fallegt".

María brosti svo glotnislega, að Ísabella vissi ekki hvað hún átti að hugsa.

"Jæja þá", svaraði hún. "Ég skal koma".

Þegar komið var ofan í stofuna, var Móritz Sterner það fyrsta, sem Ísabella sá. Bergholm prestur hafði tekið hann með sér til þess að sýna honum, hvernig tengdasyni sínum og dóttur liði, og hve notalegt og laglegt heimili þeirra væri.

Móritz hneigði sig glaðlega og kurteislega fyrir ungu stúlkunni, enda þótt hann furðaði á, að sjá hana á þessum stað. En María sagði glotnislega:

"Má ég kynna meistara Sterner og ungfrú Ehrenstam".

"Við þekkjumst", svaraði Móritz.

"Já, og það fyrir löngu síðan, eftir því sem ungfrú Ísabella hefir sagt mér", sagði Hólm.

"Það er sannleikur", sagði Ísabella, um leið og henni varð litið í augu Móritz. "Sterner á fulla heimtingu á mínu ævarandi — —"

"Minstu ekki á það einu orði, ungfrú mín", greip Móritz framí fyrir henni. "Þegar mér veittist sú virðing í gær, að tala við þig fáein orð í skemtigarðinum í Liljudal, bað ég þig að minnast aldrei á þann greiða, sem ég var svo heppinn að veita þér, og — þú lofaðir því".

Ísabella þagði, en dökku augun hennar endurguldu Móritz lítillæti hans.

Samræðurnar urðu nú brátt all-fjörugar. Aðallega var talað um bókmentir, sem þau þektu öll; Ísabella hlustaði með duldri ánægju á hvert orð, sem Móritz sagði. Henni fanst, að hugsjónir þær, sem hann útlistaði, væru teknar úr sinni eigin sálu — væru bergmál af hennar eigin hugsunum, og án þess að gefa gætur að aðvörun Hólms, naut hún hins sæta en hættulega ilms með hverjum andardrætti.

Tímarnir liðu eins og mínútur. Það var komið fast að hádegi, þegar Ísabellu kom til hugar, að hún yrði að fara heim.

Bergholm prestur og Móritz fylgdu henni nær því heim. Presturinn var þögull og hugsandi og lét þau eiga sig, enda notuðu þau sér frelsið eins og tvö saklaus börn. Þau hlupu hvort í kapp við annað á eftir fiðrildunum, og gáfu hvort öðru blóm, sem þau tíndu á leiðinni, en um leið komu hendur þeirra hvor við aðra, sem orsakaði titring í taugunum og hleypti blóðinu út í kinnar þeirra.

Að öðru leyti töluðu þau fátt, en létu sér nægja hið þögla mál augnanna.

"Ég hlakka til að sjá þig aftur", hvíslaði Móritz um leið og þau skildu.

Ísabella svaraði aðeins með augunum.

X.

Heimsóknin.

Sama kveldið komu foreldrar Ísabellu heim úr kynnisför sinni, ásamt tveim ungum mönnum og Georg.

"Gott kveld, Ísabella", sagði baróninn, þegar hún kom inn í salinn. "Það hefir líklega enginn komið hér meðan við vorum burtu?"

"Nei, pabbi".

Ungu mennirnir, sem fylgst höfðu með baróninum, fóru nú að heilsa ungfrúnni.

"Ó, lafði mín", sagði lautinant Hjorteskjold alúðlega, "við höfum fylstu ástæðu til að kvarta yfir þér".

"En þú munt án alls efa iðrast", bætti barún Örnskjold við.

"Iðrast hvers, herra minn?" sagði Ísabella brosandi.

"Hins óskiljanlega uppátækis þíns, að vera heima og vilja ekki taka þátt í hinni unaðslegu veizlu í Broby".

"Já, ég fer í raun réttri að iðrast þess", svaraði Ísabella. "En til allrar ógæfu er það nú orðið of seint. En hvað var það, sem lautinantinn þurfti að kvarta yfir?"

"Auðvitað það sama", svaraði lautinantinn. "Fjarvera þín svifti hátíðina fegurstu prýðinni, og lét okkur karlmennina finna sáran til hinna brostnu vona".

"Ég skal segja ykkur, herrar mínir", sagði barúninn, "að lífsskoðun dóttur minnar er alveg gagnstæð allra annara ungra stúlkna. Hún hörfar frá heiminum, og ef að klaustur væru ennþá til, þá er ég viss um, að hún mundi leita þangað frá heimsins glaumi og glysi".

"Og nú hefir hún án efa viljað vera heima til þess að lesa hjarðmannaljóð Virgils í næði", sagði móðir hennar.

"Þið hafið að líkindum heyrt það, herrar mínir", sagði Georg, "að systir mín er hin mentaðasta stúlka, sem sagan getur um, að undantekinni Kristinu drotningu. Þess vegna fyrirlítur hún líka okkur og aðra, sem sækjast eftir þessum, að hennar áliti, svo lítilmótlegu skemtunum".

Öllu þessu skensi, sem hún var orðin svo vön, svaraði hún með meðaumkunarbrosi.

"Ó, lafði mín", sagði lautinant Hjortskjold, "hvernig stendur á því að þú skulir meta hjarðmannaljóð Virgils meira, heldur en það, sem við eigum kost á að sjá og heyra? Ef þú hefðir verið til

staðar í Broby í gær, þá hefðir þú með þínum eigin augum séð reglulegt hjarðmannalíf".

"Reglulegt hjarðmannalíf?" spurði Ísabella.

"Já, hugsaðu þér bara! Við vorum öll búin eins og hjarðmenn og hjarðmeyjar. Það var fæðingardagur greifans, og því vildi kona hans að hátíðahaldið yrði dálítið óvanalegt. Við dönsuðum [illegible] á grænu sléttunni þangað til komið var sólarlag, þá fyrst byrjaði dansinn inni í salnum. Það var unaðsleg danssamkoma, sem hélt áfram til klukkan 2 um nóttina, að flestir af gestunum fóru heim. Helztu heimilisvinirnir voru kyrrir, og í morgun höfðum við skemtireið, klæddir hjarðmannabúningunum [illegible] í gær, svo borðuðum við dagverð [illegible] litinn straum-harðan læk í skóginum. — — En, ungfrú [illegible] hlus[illegible] ekki á sögu mína".

"Já", svaraði Ísabella, dálítið hýmin. "Ég [illegible] heyrt alt, sem þú sagðir, en það er ögn ódýrari til[illegible] af þér, að vekja hjá mér iðrun á [illegible] hátt. Ég finn ofurlitla löngun hjá mér, til þess að öfunda [illegible] af þessu reglulega hjarðmannalífi".

"Er það mögulegt, ungfrú[illegible]"

"Ó, trúðu henni ekk[illegible]", sagði Georg [illegible]. "Hún finnur enga ánægj[illegible] í öðrum [illegible] en þeim, sem eru skrifaðar [illegible] þær eru á [illegible], grísku eða latín[illegible] dansinn, — — h[illegible] elskar hann eins og fagr[illegible] list[illegible] [illegible] okkar eru að eins afskr[illegible] [illegible] dansinn í hans æðri merkingu".

"Er það ekki satt, sys[illegible]"

"Alveg rétt, Georg, — — [illegible] og hin[illegible] [illegible]öfustu dansendur og danssamkvenna stofnendur eru afkvæmi mannsins í [illegible] skilningi þess orðs", svaraði unga stúlkan, reitt af reiði af háði bróðursins.

"Ísabella", kallaði barónsins reiður. "Þú gleymir þér".

Ísabella fann, að tárin leituðu fram í augu hennar, en hún hindraði það, af því hún gat ekki unnað hinum tilfinningarlausa bróður sínum þess sigurs. Leutinantinn og barúninn höfðu þokað sér út að glugganum hálf vandræðalegir, og létust skoða útsýnið nákvæmlega.

"Ísabella", sagði barún[illegible], til þess að gera enda á hinni leið[illegible]legu þögn, sem leiddi af ávítum barúnsins, "hvað [illegible]efir þú hafst að síðan við fórum?".

"Í morgun heimsótti ég Hólm", svaraði hún og leit þrjóskulega á föður sinn.

"Hvað þá, Ísabella", sagði barúninn ilskulega. "Þú hefir dirfst að breyta á móti — —"

Hann [illegible]agnaði alt í einu, þegar hann mundi eftir gestunum.

"Já, ég [illegible]irfðist að breyta á móti skipun þinni", svaraði [illegible]bella. "Ég vildi ekki, ég gat ekki sýnt mínum [illegible]andi mikilsvirta kennara það vanþakklæti, að h[illegible]llu sambandi við hann. Ég varð að minsta k[illegible] láta hann vita, að það væri ekki samkvæm[illegible]m vilja, að ég hætti að heimsækja hann".

"Við skulum tala nánar um þetta efni seinna", sagði barúninn þóttalega.

"Hjá Hólm", sagði Ísabella og leit fast á föður sinn, "hitti ég ungan mann, sem ætlar að heimsækja okkur á morgun. Þú þekkir hann án efa, að minsta kosti nafn hans".

"Hver er það?" spurði barúninn.

"Hann heitir Móritz Sterner".

"Móritz Sterner!" hrópaði barúninn með [illegible] og stökk upp af stólnum. "Það er líklega leikritahöfundur?" bætti hann við, og reyndi a[illegible] róm sinn kæruleysislegan.

"O, það er mjög athugaverður kunningi[illegible]

fyrir þig, Ísabella", sagði barúnsfrúin. "Ég er sannfærð um, að þú hefir boðið honum hingað".

"Já, mamma, ég gerði það".

"Mig grunaði það. En að hinu leytinu finst mér það undarlegt, að ung stúlka, í fyrsta sinni sem hún sér ungan mann —"

"Það er ekki í fyrsta skifti, sem ég hefi séð hann", sagði Ísabella.

"Nú, er það ekki, — hvar hefirðu kynst honum áður?"

"Í fyrsta skifti fyrir tíu árum síðan".

"Fyrir tíu árum síðan?"

"Hún veit alt", tautaði barúninn við sjálfan sig. "Ja, hver skrattinn".

"Já", sagði Ísabella, "fyrir tíu árum síðan bjargaði hann lífi mínu, þegar ég var nærri drukknuð í mylnuánni. Þú manst eflaust eftir þeim viðburði?"

"Er það hann?" sögðu foreldrar hennar bæði í einu, frúin með sannri undrun, barúninn með uppgerðar-undrun.

"Já, og þú skilur það þá, að ég gat ekki annað en boðið honum að heimsækja okkur".

"Alveg rétt, Ísabella", sagð frúin. "Þú hefir breytt alveg rétt. Maður verður ávalt að vera þeim þakklátur, sem hafa gert manni jafnmikinn greiða".

"Ó", sagði barún Örnskjold, "hvað ég öfunda þennan unga mann, sem var svo heppinn að bjarga lífi þínu, ungfrú. Hann á alt af heimting á hluttekning þinni".

"Alveg rétt, herra barún, það á hann".

"Hvar er þessi Sterner núna?" spurði barún Erhenstam.

"Hjá fyrverandi kennara sínum, Bergholm presti".

"Einmitt það. Það er skemtilegt fyrir þig, Ísabella mín, að hafa fundið lífgjafa þinn. Hann yfirgaf

okkur án þess að segja til nafns síns, og síðan hafi ég árangurslaust leitað hans. Þá var hann líka ungur drengur, og fatnaður hans og útlit gaf mér ástæðu til að ætla, að hann væri ekki af heldra manna tagi. Ég áleit hann vera bóndadreng, og bauð honum viðeigandi björgunarlaun, en hann afþakkaði þau svo tígulega að mig furðaði, og svo fór hann án þess að segja eitt orð. Síðan hefi ég ekkert vitað um hann".

Barúninn talaði þetta svo látlaust og óhikað, að Ísabella, sem vissi að hann hafði móðgað Móritz stórkostlega, dáðist nærri því að því, hve laglega honum fórst að prýða breytni sína.

"Hann kemur þá á morgun?" spurði barúnsfrúin.

"Já, því lofaði hann, en þó með einu skilyrði".

"Og það er?"

"Að hann heyri ekki nefnt á nafn neitt þakklæti fyrir þann greiða, sem hann gerði mér. Hann vill ekkert þakklæti heyra, — hvers vegna veit ég ekki".

"En ég veit það", tautaði barúninn við sjálfan sig. "Það á að vera okkur til smánar. — Hann gat ekki valið neitt, sem betur átti við".

Barúnsfrúin var sömu skoðunar og maður hennar, en bæði þögðu og létu ekki á neinu bera.

Þessu málefni var heldur ekki hreyft aftur, því þjónninn kom inn og lét vita, að matur væri á borð borinn. Að lokinni máltíð gengu allir til hvíldar, því allir voru þreyttir eftir síðustu vökunótt.

Það var síðari hluta dags, klukkan var orðin 4, daginn eftir hina síðastnefndu viðburði. Barúnsfrúin sat á öðrum enda legubekksins í allri sinni dýrð, en barúninn á hinum og las í dagblaði; Georg sat við spilaborð í hinum enda salsins, og spilaði l'hombre við vini sína, sem höfðu lofað að vera hálfsmánaðartíma í Liljudal, honum til skemtunar.

Ísabella sat í hægindastól við hliðina á móður sinni, og vann að blómasaum, en frúin sjálf skoðaði myndir.

"Ísabella", sagði barúnsfrúin, sem var óvanalega blíð og þægileg við dóttur sína þenna dag, enda hafði hún aldrei annað út á hana að setja, en hinar frjálslyndu skoðanir hennar, hið takmarkalausa nám hennar, og fyrirlitningu hennar fyrir samkvæmislífinu. "Ísabella, hefirðu heyrt að Eberharð greifi kom heim aftur í gær úr baðferð sinni? Hann undi þar ekki lengur en eina viku, og er því kominn".

"Það hefi ég ekki heyrt. Hvernig fékst þú að vita það?"

"Þjónn hans kom hingað í dag og afhenti mér bréf frá einum af kunningjum mínum, sem hafði fundið hann á ferðalagi. 'Pierre', sagði ég við hann, 'veiztu ekki, hvers vegna greifinn kom svona fljótt aftur? Það var áformað, að hann yrði mánuð burtu?' — 'Já, svaraði hann, 'það var raunar ákveðið svo í byrjun, en greifinn breytti áformi sínu, og þegar ég spurði hann um orsökina, svaraði hann: Pierre, ég er leiður á þessu einverulífi, — ég fer heim til að gifta mig'."

Hrollur fór um Ísabellu. Hún var hrædd um, að giftingin, sem faðir hennar hafði eitt sinn fyrirhugað, en sem fórst fyrir sökum óvilja beggja málsparta, myndi nú aftur verða áformuð, og hana hrylti við að hugsa til allrar þeirrar baráttu og kvala, sem fyrir sér lægi, ef greifanum dytti í hug að gera alvöru úr því efni.

Hún lét samt ekki á neinu bera, en [illegible] rólega:

"Nú, en það er sagt, að greifinn [illegible] á síðkastið orðinn algerður mannhatari, og slíkur maður getur naumast hugsað um að gifta sig. Hefir hann ekki síðustu fjögur eða fimm árin lifað eins og ein-

búi á landinu sínu, án þess að vilja sjá nokkurn mann annan en Pierre þjón sinn?"

"Jú, það hefir hann að sönnu gert, en það sem hann sagði við þjón sinn, bendir á að hann hafi skift skoðum. Það er mjög líklegt, að greifinn komi hingað, áður en langt um líður, til að biðja þín, Ísabella. Mér er kunnugt um, að honum hefir ávalt litist vel á þig, svo það er einungis hið óskiljanlega aðdráttarafl að einlífinu, sem hingað til hefir hindrað hann frá kvonbænum. En nú, þegar hann er leiðar á einlífinu, hefir hann ásett sér að setjast um kyrt í Óðinsvík og fá sér konu. Það er því enn ekki of seint fyrir þig, að verða greifainna Stjernekrans".

"Heldur deyja", hugsaði Ísabella fölnandi.

"Ég hefi alt af haft viðbjóð á þessu sambandi, og nú er það ómögulegra en nokkru sinni áður", sagði Ísabella við sjálfa sig, um leið og hún hugsaði um samfund sinn og Móritz fyrir tveim dögum.

"Nú", sagði frúin, þegar Ísabella svaraði engu. "Þú þegir?"

Það þarf naumast að geta þess, að þær töluðu svo lágt, að engin af þeim, sem í nánd voru, heyrði hvað sagt var.

"Mamma", sagði Ísabella loksins með titrandi röddu, "dettur þér virkilega í hug, að gefa Eberharð greifa hönd dóttur þinnar?"

"En hvernig þú getur spurt. Er hægt að hugsa sér nokkurn betri ráðahag? Þið eruð bæði ung, rík og af háum aðli. Það er áform föður þíns, að gefa þér Liljudal ásamt tvö hundruð þúsund ríkisdölum í heimanmund. Georg fær þá ætteróðal mitt í Austur-Gautlandi ásamt öðrum eignum okkar, — alt auðvitað, þegar við erum dáin. Þegar þínar eignir og Stjernekrans greifa eru taldar saman, þá verðið þið ríkustu hjónin í öllu Svíaríki. Auk þess hefir ráðahagur þessi verið uppáhaldsáform föður þíns".

"Mamma", sagði Ísabella, "þú sagðir nýlega, að greifinn væri orðinn leiður á þessu einlífi og hinum skammvinnu skemtunum þess, og hefði því ásett sér að leita sér að konu. Þér getur naumast verið ókunnugt um, að þessi maður hefir tæmt alla bikara þessarar ánægju, svo að mönnum hefir staðið og stendur enn viðbjóður af framferði hans. Og nú — æskublóm hans eru eyðilögð af eitri ástríðanna, þar eð alls konar fúllifnaður, jafnvel hinn auðvirðilegasti og dýrslegasti, hefir eyðilagt heilbrigði hans, svo hann er að eins skuggi af því, sem hann áður var — orðinn að lifandi beinagrind, — auk þess er hann orðinn svartur af örvæntingu, kaldur, síngjarn og tilfinningarlaus. Viltu fleygja einkadóttur þinni í faðm þessa manns, þvinga hana til að giftast manni, hvers umliðna líf hefir mætt viðbjóð og fyrirlitningu allra rétthugsandi manna? Hefirðu íhugað þetta, mamma?"

"Ó, Ísabella, þú ert alt af sjálfri þér lík", sagði frúin og ypti öxlum. "Alt af æst, hóflaus og ósanngjörn. Geturðu aldrei lært að sjá hlutina eins og þeir eru, án þess að ímyndanir þínar og heimska snúist um þá og kasti á þá skugga, hvern öðrum verri? Af öllu þessu voðalega fjasi, sem þú fórst með, er það eitt satt, að Stjernekrans greifi hefir, eins og flestir aðrir ungir menn og auðugir, tekið þátt í skemtunum mannlífsins um tíma. Hann hefir verið léttúðugur og hvarflandi, látum svo vera, en hann er enginn eyðilagður ræfill. Ég játa það, að hann hefir verið þunglyndur og mannhatari nú í seinni tíð, en það orsakast án efa af því, að hann hefir verið svo einmana. Þegar hann er giftur, mun hann brátt ná sínu fyrverandi glaða og góða lundarni, það máttu reiða þig á. Að öðru leyti er hann ennþá tiltölulega ungur maður, aðeins liðlega þrítugur, og að því er útlit hans snertir, þá er and-

litafall hans, þó fölt sé, dáindis viðfeldið. Ef þú giftist honum — sem ég vona að verði — þá muntu verða ánægð áður langt líður, þó þú getir ekki elskað hann í byrjuninni".

"Það er ómögulegt, mamma", sagði Ísabella örvæntandi. "Ég get aldrei elskað hann".

"Tvöfalt bit, Örnskjold", kallaði Georg sigrihrósandi í hinum enda salsins. "Þetta bit þitt er 160".

"Bölvaðir blaðasnáparnir", tautaði barún Ehrenstam, kastaði frá sér blaðinu, sem hann hélt á og tók annað. "Þeir eru svívirðilegir óþokkar".

"Ísabella", sagði frúin aftur eftir ofurlitla þögn, "þú talar um að elska. Rík stúlka af aðalsættum eins og þú, giftir sig ekki sökum ástatilfinninga. Enda á slíkt heima, nú á tímum, í skáldsögunum og á leiksviðum. Þú ættir annars að íhuga orð Kristínar drotningar, sem hún sagði við Ebba Brahe: Eitt er að vilja, annað að verða, o. s. frv., — þú þekkir víst þá sögu?"

"Það er þá áform þitt, að þvinga mig?" spurði Ísabella með einkennilega skjálfandi röddu.

"Þvinga þig? Ég vona að ég þurfi þess ekki".

"Af frjálsum vilja fylgi ég aldrei þessum manni að altari", sagði Ísabella örvæntandi en þó ákveðið. "Og þess vegna bið ég þig — ef það skyldi koma fyrir, að hann biðlaði til mín — að þvinga mig ekki, því annars getur skeð að ég —"

Hún þagnaði skyndilega.

"Að þú?" spurði frúin.

Ísabella gat ekki svarað, því á sama augnabliki opnaði þjónn nokkur dyrnar og nefndi nafn Stjernekrans greifa.

Barún Ehrenstam lagði blaðið frá sér, þeir sem voru að spila, stóðu allir strax upp, frúin gekk mjög tígulega á móti gesti sínum, og Ísabella, sem líka var staðin upp, fann að blóð sitt hætti næstum umferð

sinni, svo bilt varð henni við. Hún varð að grípa í legubekkinn til að verjast falli.

Eberharð gekk inn í salinn, hneigði sig fyrir mæðgunum, og rétti barúninum hendi sína, sem þrýsti hana svo innilega, að því er séð varð, að slíkt var alveg óvanalegt hjá honum.

Stjernekrans greifi var eins og vant var svartklæddur. Dökku, grönnu, en þó fallegu andlitsdrættirnir hans, yfirskygðir af hrafnsvörtu hári, sem þó var farið að þynnast uppi yfir gagnaugunum, báru vott—um deyfð og örmagnan, sem hvíldarlaus holdleg nautn ávalt framleiðir.

Háðslegu drættirnir um varirnar, skuggalega augnatillitið, hrukkurnar á enninu, sem báru vott um baráttu ástríðanna, nábleiku, næstum hvítu kinnarnar, gáfu andliti þessu, þrátt fyrir hina samræmilegu fegurð, það útlit, sem í fyrstu vakti hræðslu.

Enginn hafði nokkru sinni séð bros á andliti þessu. Alt af kalt, skuggalegt og mjallahvítt, virtist það heldur tilheyra vofu, heldur en manni með holdi og blóði. Að eins augað, sem ennþá blossaði af ólmandi, nærri djöfullegum eldi, sýndi að lífið var til.

"Það var óvænt, að sjá þig svona snemma, herra greifi", sagði barúnsfrúin, um leið og hún bauð honum að setjast á legubekkinn. "Þú varst búinn að ákveða, að eyða nokkrum hluta sumarsins við baðstaðinn. En þú ert hverflandi eins og vant er".

"Já, frú, mér leiddist, og þess vegna fór ég heim aftur svona fljótt. Ég er orðinn þreyttur á ferðalagi og skemtunum, og ætla nú að setjast að í Óðinsvík í ró og næði".

Um leið og hann talaði þessi orð, leit hann til Ísabellu, sem varð náfölt við, af því hún þóttist lesa forlög sín í augum hans.

"En minn góði greifi, þú mátt ekki haga þér eins

og fyrirfarandi sumar", sagði barún Ehrenstam. "Þá léztu aldrei sjá þig, og lifðir eins og munkhatari. Þú verður nú að [illegible] sækja granna þína alloft; og erum við hérna [illegible] þeirra, sem mestir eru".

"Ég skal koma", sagði Eberharð; "ef þið viljið lofa því, að skoða mig sem einn af fjölskyldunni. Hreinskilna og alúðlega umgengni met ég mest af öllu".

"Hennar skalt þú ekki sakna hér", sagði Georg. "Við skulum fara á veiðar, ríða okkur til gamans, spila og drekka kampavín þessa tvo mánuði, sem ég verð heima. Hér sérðu tvo skemtilega félagsbræður, sem ég var svo heppinn að ná í mér til scemtunar yfir sumarið. Barún Örnskjold og lautinant Hjorteskjold", bætti hann við um leið og hann kynti greifanum þá.

Eberharð stóð upp og hneigði sig kuldalega.

Spilamennirnir settust aftur við borðið, án þess að gefa gestinum meiri gætur.

Á meðan töluðu hjónin við greifann um ýmis marklaus efni. Ísabella tók ekki þátt í samræðunum, en sat og saumaði.

Af og til leit hún til dyranna, og í hvert skifti, sem hún heyrði gengið um stigann, hlustaði hún með nákvæmni.

En það leið hálf klukkustund, án þess að dyrnar væru opnaðar.

"Hann ætlar ekki að koma", hugsaði unga stúlkan, "hann hefir gleymt loforði sínu. Jæja, það er það sama".

En við þetta orð hætti hún hugsunum sínum, því dyrnar voru opnaðar og þjónninn sagði:

"Herra meistari Sterner".

Eberharð var að lýsa mynd af Rubens, sem hann hafði séð í Milano, en þegar hann heyrði nafnið,

þagnaði hann skyndilega og stökk upp af legubekknum, eins og hann hefði verið bitinn af höggormi.

Móritz, sem var dökk-klæddur eins og Eberharð, gekk hiklaust og djarflega inn í salinn.

Í nokkrar sekúndur var dauðaþögn hjá þeim, sem staddir voru í salnum. Mjög mismunandi tilfinningar ríktu í hugum þeirra. Dramb, forvitni, reiði, þakklátsemi, ást og ráðaleysi, — ofan yfir allar þessar tilfinningar var breitt hið glaðlega, kæruleysislega samtal, sem nú var byrjað.

"Herra minn", byrjaði barúnsfrúin, sem gekk á móti hinum unga manni með úrvals kurteisi, "ég þarf ekki að segja þér, hvað það gleður okkur að sjá þig hér í okkar hóp. Við vitum, í hve stórri þakklætis-skuld við erum við þig, — skuld, sem við árangurslaust reyndum að afborga".

"Háttvirta frú, ég mælist til þess, að þér minnist ekki einu orði á þetta", sagði Móritz og hneigði sig. "Ég hefði aldrei minst á þetta einu orði, ef það hefði ekki gefið mér aðgengilegt tækifæri til þess að mega koma í mjög viðfeldinn samkvæmishóp". —

"Samkvæmishóp, sem veitir þér móttöku með þakklæti, herra minn, og sem vonar að mega telja þig meðal sinna daglegu gesta", sagði barún Ehrenstam, og rétti honum hendina með þessari snotru hegðan og vingjarnlega brosi, sem fullkomnaður heimsmaður notar til að dylja með tilfinningar sínar.

Önnur óvænt tilviljun vakti nú eftirtekt þeirra, sem þarna voru staddir.

"Guð minn góður! Stjernekrans greifi", kallaði frúin, um leið og henni varð litið á Eberharð. "Er þér ilt? Hvað gengur að þér?"

Greifinn svaraði ekki. Hann hafði gripið dauðahaldi í bak legubekksins, og stóð þannig nötrandi, sem strá í vindi, og starði á Móritz.

Hræðslan sást svo glögt á andliti hans, að þeim,

sem varð litið á hann, fanst sem ískölldu vatni væri steypt yfir sig, svo magn var viðbjóðshrollurinn.

Eberharð virtist hafa gleymt, hvar hann var staddur, gleymt, að hann á þessu augnabliki var takmark það, sem allra augu störðu á.

"En hvað þetta er ógeðslegt", hvíslaði barún Örnskjold að Georg. "Þannig hefir Hamlet hlotið að líta út, þegar hann sá vofu föður síns".

Enda þótt að orð þessi væru lágt töluð, heyrði greifinn þau samt, og þau bergmáluðu afarhátt í huga hans og samvisku.

Hann var nær því að verða vitstola. Hann bandaði annari hendinni að Móritz, sem stóð með krosslagðar hendur og horfði á hann, og sagði í þeim róm, sem helzt hefði mátt eigna særingamanni:

"Það er 16. júní í dag. ...... Burt, burt. Það var ekki ég......það voru forlögin".

"Eberharð, Eberharð! Ertu orðinn vitlaus?" kallaði Georg og þreif í handlegg hans um leið. "Þú sérð þó líklega ekki afturgöngur?"

Við þessi orð rankaði greifinn við sér. Með ósegjanlegri áreynslu tókst honum að losna við þann hugarburð, sem kastað hafði skugga á skynsemi hans. Andlit hans náði smátt og smátt hinum rólega og kalda svip, sem vanalega einkendi það; líkaminn, sem áður hafði tútnað út af hinni ofboðslegu geðshræringu, féll í sínar gömlu fellingar, alveg eins og stormvakin bára gerir í logninu, og augun, sem virtust ætla út úr augnahvolfunum, settust að á sínum vanalega stað.

Eberharð strauk rauða silkiklútnum um enni sitt og andlit, sem var náfölt.

"Fyrirgefið mér", sagði hann veiklulega og stamandi, "mér varð ilt......ég......það var... eins og mig svimaði......En nú......nú er ég betri".

Ísabella horfði á viðburð þennan með ósegjanlegri

hræðslu. Hún var sú eina af þeim, sem þar voru staddir, sem datt í hug, að greifinn hlyti að vita sig sekan um voðalega glæp.

Hinir allir, að Móritz undanskildum, sem ekki vissi, hvað hann átti að hugsa um þetta, tóku orð greifans fyrir góða og gilda vöru. Samkvæmt skipun frúarinnar kom þjónninn með fult glas af köldu vatni, sem greifinn drakk í einum teig, og jafnaði sig svo vel smátt og smátt, að hann gat tekið þátt í samræðunum.

Það var auðséð, að Georg var feiminn, þegar hann heilsaði Móritz, enda hneigði Móritz sig þegjandi, án þess að taka í hendi hans, sem hann rétti honum.

"Móritz", hvíslaði Georg að honum um leið og hann gekk til hans, "gleymdu liðna tímanum.......... Kringumstæðurnar eru húsbændur allra, og beztu áformin geta eyðilagst.......Annars líður Helenu vel".

"Gleyma! ......Aldrei! ......En við skulum ekki tala um það".

Móritz gekk til Ísabellu og settist við hlið hennar.

Hann rendi augunum um salinn. Það er sjaldgæft, að nokkur maður sé staddur í samskonar ásigkomulagi og Móritz var þarna.

Allir fluttu honum hrós og smjaður. Það var talað um hið ágæta leikrit hans, sem allir höfðu séð, um fegurð samtalsins, um víðtæki og sannleika skapferlanna, um hina mörgu, áhrifamiklu viðburði, sem ritið hafði að geyma.

Móritz hafði gaman af, að meta í huga sínum hin mörgu glamuryrði, sem hann heyrði. Hann hafði aldrei áður séð eins glögt, hve mikill sannleiki felst í þessum orðum Thorilds: Okkur er gefið málið til að dylja með því hugsanir okkar.

"Ég verð að viðurkenna það, minn góði Sterner"

sagði barón Ehrenstam, "leikritið þitt er meðal þeirra áhugaverðustu, sem nokkru sinni hafa sýnd verið á sænsku leiksviði. Það vekur hjá manni á-gætar vonir um framför leikrita bókmentanna".

Móritz brosti og sagði við sjálfan sig: "Stefn-ingin á þessu orðagjálfri er þannig:

"Bölvaður blekbullarinn, sem hefir notað þína lé-legu vitsmuni til að lýsa [illegible] sá manni. Ég vildi, að þessi byrjun þín hefði orðið þér til skammar".

"En hvað það er líka skemtilegt fyrir okkur, að [illegible] í okkar hóp þenna mann, sem með [illegible] hefir [illegible] úr [illegible] þeirra, sem ekki [illegible] fögru listir og kunna að meta þær", sagði barúnsfrúin.

Þó ótrúlegt sé, þá lítur helzt út fyrir, að Móritz hafi haft [illegible] eftirtektarverða augnagler Delphine Guyé, því út úr þessum alúðlegu orðum [illegible] las hann þessa meiningu:

"Farðu í sjóðandi. Það er hlægilegt að vera neyddur til að taka á móti gesti, sem álítur sig hafa orðið fyrir vanþakklæti og rangindum af manni sjálf-um".

"Og hvað það er skemtilegt fyrir mig", sagði Georg, "að geta endurnýjað vináttu mína við einn af vinum mínum frá háskólaárunum. Því það get ég sagt þér, mamma, að við vorum góðir vinir á þeim árum".

"Það er bölvað", sagði skýringin, "að hann, þessi asni, sem mér tókst svo vel að táldraga í Upp-sölum, skuli vera kominn hingað. Það eykur mér [illegible]".

"[illegible]", sagði Eberhard, sem hafði þagað um stund, "[illegible] fylstu [illegible] til að [illegible] þeirri [illegible] [illegible] [illegible] að [illegible] til [illegible] ég

þjáist af, og sem stundum er við það að svifta mig vitinu. Auk þess minnir andlit þitt mig á sorglegan atburð, sem fyrir mig hefir komið, en sem ég get ekki með góðu móti sagt þér".

Ísabellu virtist hrollur fara um Eberharð um leið og hann sagði þetta.

Ef Móritz hefði skilið þessi orð hans, mundi blóðið hafa hætt að renna um æðar hans af hræðslu. En sem betur fór fyrir hann sjálfan, lagði hann ekki réttan skilning í þau.

"Hann hugsar þannig", sagði Móritz við sjálfan sig: "það er eðlilegt, að mér yrði bilt við að sjá þenna ungling, sem misti vesalings blindu móðurina sína undir fótunum á hestinum mínum, sem sviftu hana lífinu".

Þessi tilgáta Móritz var röng. Eberharð kom ekki sú tilviljun til hugar. Hann var löngu búinn að gleyma henni.

Ísabella var sú eina, sem ekkert glamur lét heyrast frá sínum vörum, en með augunum talaði hún við unga manninn margfalt meira en allir hinir gerðu með vörunum.

Móritz tók þessu augnatilliti með þakklæti og áhuga. Honum virtist hann líka sjá þar tilfinningu, sem hann naumast þorði að gera sér von um.

Engum duldist, hve líkir Móritz og Eberharð voru, en enginn talaði samt um það, vegna þess að skeð gat að þeir væru skyldir.

En þegar gerður var samanburður á andlitum þeirra og útliti, var það Móritz sem græddi.

Það var eins og Ísabella skrifaði í dagbókina sína — aðallega yfirbragðið, svipurinn, sem var mismunandi. Fögru, reglubundnu drættirnir, háa, hvíta ennið, svarta, hrokkna hárið, laglega bugðan á nefinu, sporöskjulagaða höfuðið og mjallahvítu tennurnar — var alveg eins hjá báðum. En augu Eberharðs

voru ögn dekkri en augu Móritz, sem höfðu þenna hnotubrúna lit, er að eins finst hjá fegurstu þjóð heimsins, Cirkassíunum.

Þrátt fyrir það, hve andlitin voru áþekk, var svipurinn svo ólíkur, að ekki var unt að villast á mönnunum, nema ef vera skyldi í hálfdimmu eða daufu tunglsljósi, þegar yfirbragðið dylst undir skugganum og að eins andlitsfallið sést. Hörund þeirra beggja var fölleitt, en blærinn á hörundi Eberharðs var sem á liðnu líki, þar sem blærinn hjá Móritz var þannig, sem sumar viðkvæmar stúlkur kalla áhrifaríkan, og sem óneitanlega veitir andlitinu mjög oft gáfulegt útlit, og bendir á langvint nám og sálaráreynslu.

Auk þessa gat Móritz roðnað, en það var Eberharð ómögulegt. Blóðið hafði yfirgefið kinnar hans fyrir fult og alt, til þess að geta starfað óhindrað í hjartanu og æðunum, þar sem það brunaði áfram sem eldflóð.

En það, sem sýndi mismuninn miklu gleggar en litur andlitsins, var fegurð sálarinnar, er speglaði sig í hverjum svipdrætti, sem andríki og saklaus tilfinning í sameiningu hjá öðrum þeirra; en hjá hinum var hið kalda, ógurlega, vanabundna hreyfingarleysi, háðslegu drættirnir um varirnar, og hinn glóandi eldur ástríðanna, sem logaði í augunum, það, sem eyðilagði hina viðfeldnu fegurð í samræmi svipdráttanna, og vakti viðbjóð og hræðslu í stað ánægjunnar, sem vanalega fylgir því að horfa á fallegt andlit.

Móritz var engill Miltons áður en hann hrapaði, en Eberharð var djöfull hans eftir hrösunina. Andlit Eberharðs líktist vaxgrímu, sem hafði verið mótuð eftir andliti Móritz, og fest á eigandann, án þess á henni væru nokkrar dyr fyrir sálina að sjá í gegnum.

Það var naumast hægt að ímynda sér gleggri

undarlegra en þessa tvo menn, sem skaparinn virtist hafa gert svo líka í andliti bara að gamni sínu.

Það var og undarlegt, hve lík rödd þeirra var. Hljóðið og framburðurinn var eins, en eins og andlitið hefir sitt einkennilega yfirbragð, þannig hefir röddin það líka, og hún var einnig mismunandi hjá þeim.

Í fáum orðum: Gerðu Eberharð þrjátíu árum yngri, láttu hann verða fyrir sömu lífsreynslu og Móritz, njóta sama uppeldis og sömu fræðslu, og þá findist að líkindum enginn mismunur á þeim.

Arnljótur B. Olson

VI.

Í blómaræktunarhúsinu.

Þetta samkvæmi, sem við höfum séð og hlustað á um tíma, var statt í móttökusalnum í Liljudal, sem, eins og lesarinn væntanlega man, var á neðsta gólfi, en skrautherbergin og gestaherbergin voru á loftinu uppi yfir salnum og hinum hliðarherbergjum hans. Nokkrir gestir höfðu bæzt við seinna um kveldið, og meðal þeirra var prófasturinn og bókmentafrúin hans.

Fólkið hafði skifzt í smáhópa. Sumir skemtu sér við að ganga um lystigarðinn, aðrir um aldingarðinn, og nokkrir voru kyrrir í salnum og hlustuðu á tónleika Ísabellu. Meðal þeirra var Móritz.

Bráðlega tæmdist þó salurinn. Móritz og Eberharð voru þeir einu, sem eftir urðu hjá Ísabellu, sá fyrnefndi til að hlusta á tónana, sem hann var hrif-

[illegible] af, en hinir stórráðu af því, að hann hafði viðbjóð á öllum skemtunum undir beru lofti.

Bræðurnir forðuðust hvor annan. Greifinn settist út í það hornið, sem fjærst var, en Móritz stóð við píanóið, bak við stólinn, sem Ísabella sat á.

Gamli barún Ehrenstam gekk í gegnum herbergið. Eberharð stóð undir eins upp, tók hendi sinni undir handlegg hans og fylgdist með honum inn í viðtalsklefann. Þeir læstu dyrunum á eftir sér, svo enginn gæti komist inn til þeirra.

Móritz og Ísabella voru stundarkorn einsömul.

Unga stúlkan sneri sér snögglega við, þegar hún heyrði að dyrnar voru opnaðar, en þegar hún sá Eberharð fylgja föður sínum inn í klefann, varð hún snögglega hrædd.

Hljóðfærasláttturinn þagnaði og Ísabella stökk upp af stólnum.

“Hamingjan góða, ungfrú Ísabella”, sagði Móritz. “Hvað er að? Þú ert föl og skjálfar”.

“Þey, þey”, sagði Ísabella og stundi þungan, “í þessu augnabliki er ef til vill afráðið um framtíð mína. Ó, guð hjálpi mér!”

“Framtíð þína?”

“Já, já......þú veizt ekki......Ó, þú ert lánsamur, sem ekki veizt, hvað manntign né auður er, eða hve voðalegar kvalir þetta tvent hefir í för með sér”.

“Já, ég veit það, ungfrú Ísabella. En greindu nánar frá þessu”.

“Þekkirðu Stjernskrans greifa?” spurði hún.

“Hvort ég þekki hann?” svaraði Móritz ákafur. “Ó, já, aðeins lauslega”, bætti hann við, þegar hann gætti sín.

“Veiztu að þessi maður er hlaðinn löstum og allskonar illum lifnaði, að afbrot hans hvíla á herðum eins og farg, að heilsa hans er eyðilögð, að hann

framdregur sitt vesala líf án nokkurs tillits til andlegra þarfa eða velferðar".

"Ég veit þetta, en haltu áfram".

"Jæja, það á að fórna mér handa þessum manni, eins og heiðingjarnir fórnuðu börnum sínum handa Moloch".

"Ómögulegt!" kallaði Móritz. "Það getur, það skal aldrei koma fyrir".

"Og þó eru þeir að verzla með mig þarna inni. Faðir minn býður honum 200,000 dali og Liljudal til þess að taka mig".

"En það hefir verið sagt, að greifinn hefði viðbjóð á hjónabandi".

"Já, en nú langar hann til að giftast. Ó, guð minn, guð minn góður! Hver ætli bjargi mér?"

"Ég", svaraði Móritz einbeittlega.

"Þú?"

"Já, vertu alveg róleg. Þú skalt ekki verða kona þessa viðbjóðslega manns".

"Ó, má ég trúa þér? Þú yrðir þá í annað sinn lífgjafi minn. En hvernig ferðu að koma í veg fyrir það?"

"Hefirðu lesið leikrit, sem heitið *Æfiþættir djöfulsins*?" spurði Móritz skyndilega.

"Já", svaraði Ísabella undrandi. "En hvað kemur það minni giftingu við?"

"Mjög mikið. Setjum nú svo, til dæmis, að ég, eins og Róbert í franska sjónleiknum, þekti ýms leyndarmál, sem gætu haft [illegible] áhrif á þá, sem vilja ráða forlögum þínum".

"Þú ert að spauga".

"Setjum svo, að ég þekti vissa atburði og sögur, sem, ef það yrði opinbert, gæti gert þeim smán, svo mikla smán, að þeir vildu kaupa þögnina hvaða verði sem væri".

"Hamingjan góða, hvað áttu við! Föður minn?"

"Ó, það er minna að segja um föður þinn, heldur en um Stjernekrans greifa", svaraði Móritz, sem var hræddur við, að særa tilfinningar Ísabellu, ef hann léti heyra á sér, að faðir hennar hefði nokkuð að dylja fyrir heiminum. "En hér er ekki hentugt pláss til að tala um þetta efni. Við gætum mætt truflun á hverju augnabliki. Ég ætla að eins að biðja þig að hryggjast ekki eða kvíða án þarfa. Ég vaki yfir velferð þinni".

"Þú segir þetta með svo öruggum og fullvissandi svip", sagði Ísabella, sem fannst eins og þungri byrði væri af sér létt, "að ég má til að trúa þér. Ég er viss um, að þú getur ekki svikið mig. Þú átt —"

Móritz lagði skyndilega fingurinn á varirnar. Salsdyrnar voru opnaðar og inn kom Georg, ásamt hinum tveimur vinum sínum.

"Nú — nú", sagði Georg, "ert þú lærða systir mín í bókmentalegum kappræðum við [illegible] þinn? Hvert er umtalsefnið? Söngvar Pindars, sorgarleikur Sophocles eða myndbreytingarnar eftir Ovidíi? Þú skalt vita það, Móritz, að Ísabella er Wendela Skytte nítjándu aldarinnar. Hún kann rit grískra og rómverskra rithöfunda utanbókar. Ef hún væri karlmaður, þá gæti hún fengið doktors nafnbót nær sem væri".

"Ég hefi heyrt", sagði Móritz alvarlegur, "að ungfrúin hafi varið miklum tíma til náms. Það starf er miklu heiðarlegra, ánægjulegra og betur fullnægjandi, heldur en þessar draslóttu skemtanir og tryllingslega gleði, sem heimurinn hefir að bjóða".

"Og þegar slík andleg ræktun, þegar svo sjaldgæf þekking sameinast jafn yndislegri lítilþægni eins og hjá ungfrú Ísabellu, þá verður slíkt að vekja virðingu og aðdáun hjá hverjum eðallyndum og mentuðum manni, á hvern hún sér, eins og það vekur upp-

verðar fyrirlitningu hjá þeim léttúðugu og ómentuðu".

Georg beit í jaxl af illsku, en systir hans leit þakklátum augum til Móritz.

Að lítilli stundu liðinni, þegar Georg var búinn að jafna sig, sagði hann:

"Þú verður þó að viðurkenna, Móritz, að þú varst í meira lagi dulur í Uppsölum, þar eð þú mintist aldrei á það atvik, sem veitti þér svo sterka kröfu til þakklætis okkar".

"Ó", sagði Móritz og horfði fast á hann. "Þér er víst kunnugt um, að seinna kom fyrir annað atvik, sem veitir mér ennþá sterri þakklætiskröfu til þín. En, við skulum ekki tala um það".

Georg svaraði engu. Hann roðnaði og leit undan.

En þessi feimni var ekki sprottin af því, að hann skammaðist sín. Georg var ekki sá maður, sem bar kinnroða sökum breytni sinnar, þvert á móti hrósaði hann sér fyrir hana, og hafði oft sagt kunningjum sínum frá þeim grikk, er hann gerði hinum bóklærða stúdent í Uppsölum, sem hafði verið nógu einfaldur til að trúa því, að hann, barón Georg Ehrenstam, tæki að sér uppeldi ungrar stúlku án annars hvata en meðlíðunar.

Feimnin, sem á þessu augnabliki greip Georg, stafaði að eins af því, eins og hvern annan svikara hendir, að hann stóð frammi fyrir þeim, sem hann hafði svikið.

Hún stóð heldur ekki lengi yfir. Georg leit upp og sagði kuldalega:

"Ef þú hefir einsett þér að ásaka mig fyrir, þá er hér hvorki tími né staður til þess. Viltu spila við okkur einn hring?"

"Nei, þakka þér fyrir", sagði Móritz, "ég spila

ekki. Ég ætla að ganga út í aldingarðinn og skoða blómaræktunarhúsið".

"Ég fer með þér", sagði Ísabella. "Hér er svo þungt loft og heitt!"

Við göngum inní prívatherbergi barúns Ehrenstams, sem voru við annan enda salsins. Við hinn endann voru margir forsalir, sveinherbergi og klefar.

Eberharð hafði tekið sér sæti á legubekknum í innra herbergi barúnsins, sem stóð með krosslagðar hendur fyrir framan hann.

"Ég skal segja þér það, greifi minn góður", sagði hann, "þú verður að hjálpa mér til að koma í veg fyrir þessa óhæfu. Ég get ekki beinlínis bannað Hólm að kenna ungunum, en þegar við, sem erum ríkustu mennirnir hér í nágrenninu, höldum saman, mun okkur brátt takast, að eyðileggja þennan skóla. Þú mátt ekki líta kæruleysislega á þetta málefni, því það er mjög mikilsvert. Meðan bændurnir eru fávísir, getum við stjórnað þeim og þrælkað þá eins og skepnur, en lengur ekki. Hugsaðu þér að eins, hve óþægilegt það yrði að eiga við þær persónur, sem sökum náms síns ímynduðu sér, að þær gætu sjálfar hugsað. Þú verður þess vegna að koma í veg fyrir, að börn þeirra manna, sem þér eru undirgefnir, geti gengið á þenna skóla".

"Ég skal segja ráðsmanni mínum frá því", sagði Eberharð. "Hann finnur einhver ráð til að halda börnunum frá skólanum".

"Það er gott", sagði barúninn, "auk þess hefir prófasturinn lofað að aðstoða okkur. Að því er mig snertir, þá er ég þegar búinn að gefa mínum undirsátum bendingu um, að ég hafi í hyggju að byggja þeim út af kotunum og ljá þau öðrum til á-

búðar, ef þeir dirfist að senda börn sín á skólann í Maríenlundi. Þetta hefir haft þau áhrif, að nemendunum hefir stórum fækkað hjá þessum heimskingja. En þetta er ekki nóg, við verðum að rykkja þessu illgresi upp með rótum".

"Það ætti að vera auðvelt, ef eigendur Liljudals og Óðinsvíkur eru sammála", sagði Eberharð. "En við skulum ekki tala fremur um þetta efni núna. Það er alt annað, sem ég ætlaði að tala um".

"Og það er?" spurði barúninn forvitnislega.

"Fyrir nokkrum árum síðan fórst þú þess á leit, að ég giftist dóttur þinni. Hingað til hefi ég ekki viljað þetta, af því ég hefi ekkert haft viljað leggja á frelsi mitt. Með fáum orðum: Ég hefi enga löngun haft til að kvongast".

"Og nú?" spurði barúninn ákafur.

"Nú hefi ég ekkert á móti uppástungu þinni, ef hún er enn hin sama. Dygðir, gáfur og fegurð Ísabellu hafa yfirunnið óbeit mína á því að kvongast. Svo er ég líka orðinn leiður á ánægjum einbúalífsins. Ég ætla mér að fara að gæta hagsmuna minna sjálfur, setjast að í ró og næði og kvongast".

"Ég óska þér til lukku af heilum hug með svo skynsamlegt áform", sagði barúninn, sem naumast gat dulið ánægju sína. "Hreinskilnislega talað, þá hefir mig ávalt grunað, að þetta yrði niðurstaðan, og þess vegna hefi ég afþakkað öll tilboð, sem mér hafa verið gerð. Það hefir alt af verið ósk mín og von, að þú giftist dóttur minni, svo framtíð hennar væri óhult".

"Þú ert þá samþykkur þessum ráðahag?"

"Af öllu hjarta, og ég vona að heimanmundurinn, sem hún fær, verði að nokkru leyti samsvarandi eign þinni, þó hann verði ekki alveg eins mikill. Ég er orðinn gamall og get ekki lifað lengi hér eftir. Þegar ég er dáinn, fær Ísabella Liljudal, með þeim skil-

málum, að Cecilía eigi þar heimili á meðan hún lifir. Auk þessa gef ég henni 100,000 ríkisdali í peningum og skuldabréfum daginn sem hún giftist, og að mér liðnum fær hún jafn mikla upphæð. Ertu ánægður með þetta?"

"Já, fyllilega", svaraði Eberharð, sem ekki hafði gert sér von um jafn stóran heimanmund. "Ég vissi ekki, að þú varst svona ríkur. En það er auka-atriði. Aðalatriðið er, að ná samþykki dóttur þinnar".

"Geturðu efast um það, þegar það er ég, sem heitbind hana?" sagði barúninn og ypti öxlum. "Hún hefir heldur ekki ennþá fengið ást á neinum manni, svo henni veitir þess vegna hægra að láta að vilja mínum. Ég skal tala við hana á morgun um þetta efni".

"En ef hún neitar?"

"Hún!" sagði barúninn í undrandi róm. "Dettur þér virkilega í hug, að spyrja þannig í alvöru? Enda þótt ég hafi gefið syni mínum lausan tauminn að ýmsu leyti, þá máttu ekki ímynda þér, að ég hafi alið dóttur mína upp á sama hátt. Auk þessa hefir hún ekki, þrátt fyrir gáfur sínar og þekkingu, þrálátt eða staðfast lundarfar, hún mun óttast reiði mína".

"Heldurðu það?" sagði Eberharð, sem þekti lundarfar Ísabellu betur en foreldrar hennar. "Ég er þó á gagnstæðri skoðun".

"Láttu mig um það", sagði barúninn óþolinmóður. Skilmálarnir eru fullgerðir".

Til merkis um að þeim var lokið, tóku þeir höndum saman.

Meðan lokið var við samninginn um framtíð Ísabellu, var hún Móritz samferða á milli trjánna í ald-

ingarðinum. Með hluttekningarríkum og glaðlegum orðum hafði Móritz hepnast að hrekja ótta hennar á brott og vekja glaðlyndið.

Barúnsfrú Ehrenstam, ásamt gestum sínum, var sezt að í einum laufskálanum, og hafði sökt sér niður í bókmentalegar samræður við frú Washolm. Prófasturinn og tvær roskuar kunningjakonur barúnsfrúarinnar sátu geispandi og hlustuðu á.

Ekki hafði Ísabella né Móritz neina löngun til að sameinast hópnum í laufskálanum. Talandi mál augnanna gengu þau þegjandi hvort við annars hlið. Kveldsólin, sem hvarf í vatnið Wenern, fuglarnir, sem sungu í trjánum, blómin, sem ilmuðu við fætur þeirra, gosbrunnurinn, er lét sínar gljáandi silfurperlur falla ofan í vatnsþróna, sem lindadísirnar hreyfðu ofurhægt, náttúrunnar helgi friður, mikilleiki og tign, — alt þetta talaði með þúsund tungum ástarinnar volduga, áhrifamikla mál, sem okkar fátæku orð ekki megna að lýsa. Þess vegna þögðu þau líka, þar eð þau vissu mjög vel að hjörtu þeirra, sálir þeirra, mættust á slíkri stund sem þessari með þeim tilfinningum, sem voru of djúpar, of heilagar til þess, að varir dauðlegra manna væru færar um, að klæða þær í hæfilegan og um leið skiljanlegan búning hugsjónamálsins.

Á þenna hátt voru þau komin í þann enda aldingarðsins, þar sem hvíta byggingin stóð, er blómaræktunin fór fram í. Dyrnar voru opnar, því garðyrkjumaðurinn var inni að gegna störfum sínum.

"Þig langaði til að sjá blómaræktunina", sagði Ísabella og rauf þögnina. "Við skulum ganga inn".

Móritz hrópaði upp af undrun og aðdáun, þegar hann kom inn í þenna blómaheim, þar sem göfgin sat á jurtaleggjunum í ríki gróðrardísarinnar og andaði frá sér ununarríkum ilm. Það var sem væri hann staddur undir hitabeltissólunni, inn á milli

[illegible]
runna pálmahnotu-, fíkju- og gullepla-trjánna. Inndæl, áhrifamikil angan lagði á móti honum, og hið fegursta litskrúð, sem náttúran — betri málari en nokkur annar, sem til hefir verið og verður til — var fær um að framleiða, glapti honum sjónir. Hann stóð kyr og hlustaði, eins og hann ætti von á að heyra til næturgalans.

"Nú", spurði Ísabella, sem horfði á hann brosandi, "hvernig líst þér á þenna heim? Finst þér ekki, að við séum komin í ríki fegurðarinnar?"

"Ó, hvílíkt ríki", sagði Móritz og settist niður hjá möndlutré. "Hverjum gæti komið annað til hugar hér, en að hann væri kominn í Paradís Múhameðs, og áliti þig vera eina af yndismeyjum hennar".

"Nei, herra minn, sleptu þér ekki út í slíka drauma", sagði unga stúlkan með angurværu brosi. "Hér í heimi er Paradís að eins að finna í gróðrarhúsum. Og við — hvað erum við annað en jurtir, sem erum fluttar burt frá föðurlandi okkar, til að þroskast hér, visna og deyja á annarlegri jörðu".

"Ó, Ísabella", sagði Móritz fjörlega, "talaðu ekki þannig. Fegurðin visnar hvorki né deyr, því hún er óþrotleg. Hún er sköpuð handa himninum og þaðan er hún komin, en samt sem áður getur hún einnig gróið og blómgast ágætlega á jörðinni. Hún hefir opnað sitt ómælanlega ríki handa okkur, þar sem svarandi vorblær suðar í toppum trjánna. Við höfum séð fyrirbrigði hennar koma í ljós, geisla hennar bruna fram í spegli listanna, við höfum tínt blóm hennar og þrýst þeim að hjörtum okkar. Þau blóm geta ekki dáið, ilman þeirra ekki dvínað. Sá heimur, sem í okkur býr, er okkar eign. Honum getur dauðinn ekki rænt okkur".

"En", sagði unga stúlkan, "heimurinn takmarkast oft af ytri þvingun, hve oft er hann ekki yfir-

skygður af hinum þykku skýjum veruleikans. Þú, sem hefir liðið þína [illegible] við að þótt þú værir bundin hinum gullnu fjötrum [illegible], finnur [illegible] til, vill ekki til þess á sama hátt og ég. En við [illegible] mín. Það er öðruvísi ástatt með mig".

Hún huldi andlitið með höndum sínum og Móritz sá ljós tár læðast út á milli fögru fingranna hennar.

"Grátt'u ekki, Ísabella", sagði Móritz í undur-blíðum róm. "Grátt'u ekki. Ég hefi líka verið fjötr-aður, en með öðruvísi fjötrum en þínir eru. Mínir hafa ekki verið gyltir, þeir voru úr járni, því þeir voru fjötrar fátæktarinnar. Það er annars undar-legt að við, sem höfum haft sömu hugsjónamyndirn-ar fyrir augum, sem með óslökkvandi þrá höfum elskað og leitað hins fagra, við höfum staðið sitt við hvorn enda mannlífskeðjunnar og höfum bæði kvartað. Hjá þér hefir auðurinn og ættartignin, þvingun vanans, hégómagirnd samvistamanna þinna og háð kvennanna, truflað margar hugsjónir og hindrað frjálsan þroskun anda þíns. En ég", sagði hann brosandi, "hefi ekki þurft að kvarta yfir slíku. Veruleikinn hefir byrlað mér aðra beiskju. Hann hefir rétt mér bikar þrautanna, og ég hefi tæmt hann gersamlega, þar eð mér var vel kunnugt, að maður verður að þola og líða mikið, ef maður vill njóta á-vaxta sigursins. Og þó, hvað hafa þessir fjötrar að þýða, Ísabella? Það koma augnablik fyrir á lífs-leiðinni, sem maður er alveg frjáls — sæl augnablik, þegar strengirnir á hörpu hugsananna og tilfinning-anna sveiflast sjálfráðir. Það eru til augnablik [illegible] og þetta, þegar hjartað stækkar, af því það andar að sér ilm fegurðarinnar — og þá lyftist sálin upp af ánægju yfir því, að [illegible] reyna vængi sína í hreinu lofti. Nú, jæja. Hvers vegna ættum við þá að kvarta?"

"Ó, Móritz", sagði Ísabella hugfangin, "en hvað ég [illegible] draumaveringi [illegible], ég [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vera. — Já, þú segir satt: [illegible] [illegible] er heimur; en þó [illegible] [illegible] til, sem maðurinn [illegible] frjáls og [illegible], [illegible] við allar [illegible]. Þú hefir talað um það, sem mig hefir grunað og dreymt, enda þó ég væri ekki búin að koma orðum að því".

Hún laut að honum og [illegible] baldursbrá í knappagatið á treyjunni hans. Þegar hún leit upp aftur, varð henni litið í augu hans. Frá því augnabliki var ósýnilegt samband stofnað milli þeirra, enda þótt ekkert orð kæmi yfir varir þeirra.

Garðyrkjumaðurinn, sem farið hafði að sækja vatn, kom nú aftur og truflaði drauma þeirra.

"Við skulum ganga heim á leið aftur", sagði Ísabella. "Fólkið hefir ástæðu til að undrast yfir burtveru okkar".

Móritz stundi og tók hana við hönd sér, og svo [illegible] þau aftur til hins fólksins.

"Sérðu þessa háu konu", sagði Ísabella, "sem kemur þarna með móður minni?"

"Já, hver er hún?"

"Það er prófastsfrú Westholm, sem aldrei talar um annað en bókmentir. Hún verður víst glöð yfir að kynnast þér".

"Nei, í hamingju bænum", sagði Móritz, "slíkar konur er ég hræddur við".

"En það verður ekki umflúið", sagði Ísabella [illegible]. "Hún er búin að sjá okkur og stefnir beint hingað. Hún [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]".

"Ó, Ísabella, en hvað þú er miskunnarlaus".

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

1.0 1.1 1.25 1.4 1.6 1.8 2.0 2.2 2.5 2.8 3.2 3.6 4.0 4.5 5.0 5.6 6.3 7.1 8.0 9.0

Ísabella brosti, og þegar þau mættust skömmu síðar, kynti barúnsfrúin Móritz bókmentagyðjunni.

"Ná er ég hissa", sagði prófastskonan, "meistari Sterner. Ó, herra minn, hvað það gleður mig að kynnast þér. Þú ert sekur um það, að hafa bakað mér vökunótt".

"Ég?"

"Já, því áhrifamikla leikritið þitt, sem ég las með aðdáun, hélt mér vakandi langt fram á nótt, og ég óskaði mér þá að geta kynst þér til þess að tala um þetta efni við þig. Atriðin, sem ég las, komu út á mér tárunum, og ég var stundum reið við þig fyrir þjáningarnar, sem þú lézt Ísabellu verða fyrir".

"Þú kemur mér raunar í vandræði, frú", sagði Móritz. "Veiztu ekki, að maður á aldrei að dæma rit höfundanna í nærveru þeirra?"

"Það hefi ég heyrt, og enda þótt ég dáist að lítillæti, held ég þó að maður eigi að hvetja hæfileikana. Þú ert gáfumaður, herra minn, mikill gáfumaður. Þú ert andlega náskyldur hinum mikilhæfa Shakespeare, sem þú líkist svo mjög, enda þótt þú hafir tæplega nóga mannþekkingu, en þess má heldur ekki vænta af svo ungum höfundi".

Ísabella brosti í laumi, og barúnsfrúin beit á vörina til að geta varist hlátri. Móritz svitnaði allmikið, og óskaði frúnni þangað sem piparinn grær, en hvað dugði það? Frúin hafði nú einu sinni ásett sér að ræða um bókmentir við hinn unga mann, og ekkert gat hindrað hana í því. Móritz var of lundgóður til að henda gaman að henni, og tók því þegjandi við pyndingum mælsku hennar. En þegar prófastsfrúin var orðin þreytt á skvaldrinu, og varð þess vör, að hún fékk að eins eins-atkvæðis orð til svars upp á athuganir sínar, þagnaði hún alt í einu, og það augnablik notaði Móritz til að skjótast í burtu.

Hann stóð upp og gekk út úr laufskálanum þar sem samtalið fór fram. Ísabella var farin á undan honum, en Móritz náði henni við garðshliðið.

"Nú", spurði hún brosandi, "hvernig kantu við þessa lærðu prófastsfrú?"

"Hún er voðaleg", svaraði Móritz í eins konar örvæntingar róm.

"Komdu, við skulum fara inn", sagði Ísabella brosandi, "ég skal leika eitt lag á píanóið fyrir þig. Þú elskar hljóðfæraslátt held ég".

"Já, að minsta kosti þegar það ert þú, sem á hljóðfærið leikur".

Þegar þau nálguðust húsið, mættu þau barún Ehrenstam og Eberharð, sem voru á leið út í garðinn.

Ísabellu hrylti við að sjá augnatillit greifans og flýtti sér fram hjá þeim.

"Heyrðu", hvíslaði Eberharð að barúninum. "Segðu ekkert við dóttur þína, fyrr en ég er búinn að tala við hana. Það er ef til vill bezt, að ég biðji hana að giftast mér, eins og vanalegt er".

"Eins og þú vilt", sagði barúninn. "En það sem á að gerast, verður að gerast bráðlega".

Þegar Ísabella kom inn í herbergi sitt seinna um kveldið, eftir að gestirnir voru farnir, opnaði hún gluggann, til þess að hið svalandi loft kældi kinnar hennar.

"Já", sagði hún við sjálfa sig, "framtíð mín er ákveðin. Ég elska, — ég elska í fyrsta sinni, elska af öllu hjarta með þrótti þeirrar sálar, sem að undanförnu hefir leitað fyrir sér í myrkrinu að ímynd hugsjóna sinna. Það er ekki kyrlát tilfinning, sem í mér býr, tilfinning, sem getur gleymst og horfið, —

nei, það er logandi ástríða, sem eyðileggur mig, ef hún verður ekki endurgoldin. — Endurgoldin? Ó, um endurgjald óarf ég ekki að efa. Ég sá í augum hans von um ósegjanlega sælu, og augu hans segja ekki ósatt".

"Hólm sagði satt. Ástin vill ekki að eins elska, hún vill líka eiga. Á þessu augnabliki finn ég, að ég verð annaðhvort að eignast hann eða deyja. Ef menn vildu aðskilja okkur, hika ég ekki við að fylgja honum, hvert sem vera skal, hvort heldur er til íshafseyjanna eða hinnar hitaríku eyðimerkur Suðurálfunnar. Ást mín til hans þolir alt".

"Komdu nú, faðir minn, og skipaðu mér að rétta öðrum manni hendi mína; ég hlýði þér ekki, því nú finn ég mig færa um, að breyta á móti skipun þinni".

"Viljir þú reka mig burt, bannlýsa mig og gera mig arflausa, þá skal ég þola það án þess að mögla, því ég er nógu rík með ást mína eina".

"Enda þótt ég hafi elskað listir og vísindi, þá var mér það ekki nóg. Ég fann til einhvers tómleika og löngunar, sem þjáði mig, en nú hefir ástin fylt upp þetta tóma pláss, og löngunin fundið sitt takmark".

"Ó, guð, ég þakka þér", sagði unga stúlkan og leit til himins, "ég þakka þér, að ég hefi fundið hjarta, sem skilur mig, sál, sem ég get elskað og dáðst að. Ég þakka þér, að þú hefir leyft þessari tilfinningu að fína hjá mér, tilfinningu, sem gerir mennina guðunum jafna. Sælan, sem þessari tilfinningu fylgir, hefir sterk áhrif á skilningarvit mín, jafnframt og hún lyftir anda mínum til þín".

Ísabella lokaði glugganum, settist við pianóið og lék ýms sönglög fram yfir miðnætti.

VII.

Bónorðið.

Það voru liðnir nokkrir dagar, án þess að Móritz hafði komið aftur í Liljudal, og án þess að Eberharð greifi, sem var þar daglegur gestur, hafði borið fram bónorð sitt.

Ísabella var farin að gera sér vonir um, að hún fengi að vera í friði.

"Guði sé lof", hugsaði hún, "hann þegir. Máske hann sé aftur hættur við að hugsa um giftingu?"

En henni skjátlaði.

Kveld nokkurt gekk Eberharð til fundar við hana þar sem hún sat og las í bók skamt frá gosbrunninum. Þegar hann settist hjá henni skalf hún sem strá fyrir vindi.

"Hvað ertu að lesa, ungfrú?" spurði greifinn til að byrja með.

"Píslarvottarne, leikrit eftir Stagnelius".

"Um hvað hljóðar það?" spurði Eberharð. "Ég hefi ekki lesið það".

"Það segir frá ungri, rómverskri konu, sem fórnaði öllu, — föður, móður, bróður og síðast sjálfri sér — sökum ástar sinnar".

"Sökum ástar sinnar?"

"Já, og það þótt ást hennar væri ekki bundin við jörðina heldur himininn",

"Hún hefir þá fórnað sér sökum trúar sinnar", sagði greifinn.

"Þú ræður, hvernig þú skilur það, herra greifi. En trú hennar var ást og ást hennar var trú".

"Ungfrú mín", sagði Eberharð eftir litla þögn, "ég var einu sinni það flón, að ætla að engin sönn ást væri til. Og ég hafði einsett mér, að engin kona skyldi nokkru sinni hafa áhrif á hjarta mitt, en ég hefi orðið fyrir hegningu sökum þess ásetnings. — Mynd þín hefir smátt og smátt rutt sér til rúms í hjarta mínu og tekið sér bólfestu þar. Ég tala af alvöru", sagði hann, þegar hann sá að Ísabella ætlaði að standa upp og fara, "og þú getur naumast verið svo ósanngjörn, að veita mér ekki athygli. Að minsta kosti verðskulda ég að þú hlustir á mig".

"Hvað ætlarðu að segja, herra greifi?" spurði Ísabella, sem var orðin föl af hræðslu, og hjartað barðist svo ótt í brjósti hennar, að því lá við að springa.

"Hvað ég ætla að segja? Ég ætla að segja, að ég elska þig svo ákaft, að án þín er mér lífið einskis virði. Ég hefi verið þunglyndur og mannfælinn, það viðurkenni ég. Þú ein getur flutt ljós inn í sálu mína og hrakið á burt þau ský, sem byrgt hafa minn hugarhimin. Á knjám mínum bið ég um ást þína, og á þessu augnabliki legg ég framtíð við fætur þér. Ísabella, ég bið þig að verða kona mín".

Á þessu augnabliki, sem Eberharð kraup framundi fyrir hinni ungu stúlku, var hann óviðjafnanlega fagur. Þetta kalda hreyfingarleysi, sem ávalt hvíldi yfir andliti hans og svip, var nú horfið, en í þess stað blossaði eldur ástríðanna með þeim ákafa, að kvíðahrollur fór um Ísabellu.

Ísabella gerði alt, sem í hennar valdi stóð, til að stjórna tilfinningum sínum, og með vilja-afli sínu tókst henni að verða svo róleg, að hún gat þætt

hugan sinni og dómgreind á þessu, fyrir hana, svo mikilsverðu augnabliki.

"Stattu upp, herra greifi", sagði hún, "svo við getum talað saman í ró og af fullri alvöru. Ef þú ekki setur þig aftur í sæti þitt undir eins, þá fer ég án þess að svara þér nokkru".

Eberharð stóð upp og settist við hlið hennar.

"Herra greifi", sagði Ísabella með ofurlitlum ákafaheim, "ég skal viðurkenna, að þetta kom mér á óvart, ekki bónorð þitt, því ég hafði búist við því, heldur aðferð þín við að flytja bónorðið. Hugsaðu þér bara, þú, Stjernekrans greifi, frammi fyrir fótum ungrar stúlku á knjánum. Þú, hinn kærulausi, kaldi, þunglyndi mannhatari, — þú, á knjánum — þú ert horfinn frá þinni vanalegu hegðun til að leika falska. ......Eða, skjátlar mér? Er þessi hegðun þér eiginleg, en kuldi þinn, þunglyndi og heimsfyrirlitning að eins til málamynda?"

"Þú ert ófyrirleitin, ungfrú", sagði Eberharð og hleypti brúnum. "Verðskuldar mitt hreinskilnislega bónorð ekki annað svar en þetta nístandi háð?"

"Jú, í raun réttri gerir það það", svaraði unga stúlkan, "og þér skal veitast það, en fyrst verður þú að lofa því, að gera þig ánægðan með þetta svar, hvernig sem það verður. Viltu samþykkja þessa skilmála?"

"Þessi orð virðast benda á, að þú ætlir að neita mér", sagði greifinn, "og sé svo, þá þarf ég ekki að heyra meira".

Hann stóð upp til að fara.

"Nei, í hamingju bænum, vertu kyr", kallaði unga stúlkan. "Þú verður að hlusta á það, sem ég ætla að segja þér".

Greifinn settist aftur.

"Ég skal segja þér, herra greifi", sagði Ísabella, "ég elska þig ekki, og — ég skal segja þér það hreint

og beint — ég get aldrei elskað þig. Getur þú átt þá konu, sem aldrei elskar þig?"

"Aldrei", endurtók Eberharð með duldinni reiði, "Ó, taktu þetta orð aftur. Segðu það sé ekki meining þín".

"Nei, ekki einn einasta staf af því. Og, ég skal segja þér það, að ég ætla heldur að líða hvaða kvalir sem er, heldur en að fylgja þér upp að altarinu".

"Við skulum sjá, hvað setur", sagði greifinn og leit til hennar með því augnaráði, sem hrakti hvern blóðdropa úr andliti hennar.

"Þú ætlar að snúa þér að föður mínum, ég veit það", sagði Ísabella með skjálfandi röddu. "Þú ætlar að nota vald foreldranna, þegar þú finnur að ég vil ekki fórna mér af sjálfsdáðum. En þú mátt vera viss um, að þú vinnur ekkert annað með því, en að gera mig ógæfusama og svala heiftgirni þinni. Faðir minn getur rekið mig í burt og bölvað mér, það er satt, en það skal ekki breyta áformi mínu. Ég sver það, og eið mínum máttu trúa, að heldur en að verða greifainna Stjernekrans, skal ég flakkast á milli manna og sníkja mér fæðu, eða enda þarna", og um leið benti hún á vatnið.

"Þú elskar þá annan mann?" sagði Eberharð, og í augnatilliti hans logaði hatur og afbrýði. "Mig grunar það: Hjarta þitt er ekki óháð".

"Ég þarf enga skýrslu að gefa þér um það efni", svaraði Ísabella og roðnaði lítið eitt. "Þér nægir að vita það, að ég elska þig ekki".

"Þú ert að minsta kosti hreinskilin, ungfrú", sagði Eberharð beiskjulega.

"Já, það er skylda mín að segja þér sannleikann, svo að þú hafir ekki ástæðu til síðarmeir að segja, að ég hafi vakið hjá þér falskar vonir. En hlustaðu nú á mig, greifi, því nú er það ég, sem flyt fram bæn. Sýndu nú að þú sért heiðarlegur maður, og

neyndu ekki að öðlast hendi mína, þegar þú veizt að hjartað getur ekki fylgt henni. Hvað getur það gagnað þér, að ég kjósi heldur hið áðurnefnda, en að giftast þér. Ó, vertu nú göfuglyndur, vertu miskunnsamur. Aðskildu ekki hjörtu föðursins og dótturinnar að öllu leyti. Segðu föður mínum, að þú sért hættur við áform þitt, að tilfinningar þínar hafi afvegaleitt þig. Segðu honum hvað sem þér sýnist, en leitaðu ekki aðstoðar hans til að hafa áhrif á mig. Sómatilfinningin bannar þér það".

"Sómatilfinningin", kallaði greifinn, þaut á fætur og einblíndi á hana með krosslögðum höndum og í meira lagi brúnaþungur. "Jafn sterk ástríða og mín spyr ekki um sómatilfinningu. Nei, Isabella, þú verður annaðhvort að verða konan mín, eða — deyja. Gerðu þér engar falskar vonir, því ég vil heldur sjá þig drukna í vatninu en í annars manns faðmi".

"Herra greifi, þú gleymir þér", kallaði Isabella um leið og hún stóð upp og gekk af stað.

En hann greip í kjólinn hennar og hélt henni kyrri.

"Láttu mig heyra síðasta orðið þitt, ungfrú", sagði hann. "Síðasta orðið þitt —"

"Verður nei, þúsund sinnum nei", hrópaði unga stúlkan rjóð af reiði.

Svo sleit hún sig lausa og þaut í burtu eins fótfim og skógargeit. Eberharð var einn eftir, þögull og svipdimmur.

"Ha", sagði hann loksins og nísti tönnum, — "þetta skal verða henni dýrt. Hún elskar þennan mann, sem líkist honum, — mig grunaði það. En vei þeim báðum. Járnhönd forlaganna skal grípa þau. — Ég skal merja þau".

"En hvernig?" sagði hann eftir stundar þögn. "Hvernig? Það er aðalatriðið".

Í þungum hugsunum gekk hann áleiðis til skemtigarðsins.

Á svarðbekk, sem stóð í skugga við eikartré, sá Eberharð roskinn mann sitjandi og lá ferðapoki við hlið hans. Maðurinn var klæddur í lélegan fatnað, og líktist helzt umrenninga iðnaðarmanni, enda þótt rauða hárið og þykka skeggið gerði hann villimannalegan, nærri því ræningjalegan.

Eberharð nam staðar frammi fyrir honum og horfði fast á hann.

"Hvað ert þú að gera hér?" spurði hann.

"Eins og þú sérð, herra minn", svaraði hinn rauðhærði, "þá er ég að hvíla mig".

"Þarft þú, önnur eins tuska og þú ert, endilega að ganga inn í skemtigarð höfðingja til að hvíla þig? Hvers vegna leggurðu þig ekki fyrir í skurðinum hjá svínunum? Þar er þitt rétta pláss".

"Dagurinn er heitur og ég þráði svölun", sagði gesturinn, "ég hélt að menn mundu unna hinum fátæka skugga trjánna".

"Um hvað talið þið?" spurði Georg, sem bar þar að í þessu ásamt vinum sínum, lautinantinum og baróninum. "Hvað vill þessi flækingur?"

"Hann vill hvíla sig í skugga trjánna og kæla sig", svaraði Eberharð háðslega.

"Heldurðu að skemtigarðurinn sé búinn til handa betlurum og flækingum?" sagði Georg fyrirlitningarlega. "Snáfaðu burtu".

"Þú rekur mig þá í burtu?" sagði betlarinn, um leið og hann stóð upp og leit illilega til Georgs.

"Já, farðu til skrattans", kallaði Georg í vonzku. "Ef ég sé þig hér oftar, þá skaltu fá að kenna á því".

Betlarinn tautaði eitthvað, sem Georg heyrði ekki, tók svo poka sinn og fór.

Þegar hann var kominn út á þjóðveginn, settist hann niður á skurðbarminn.

"Alt þetta bölvaða hyski verðskuldar hefnd mína", sagði hann við sjálfan sig. "Það er enginn guð til, sem hefnir mín, og því verð ég að gera það sjálfur".

"Ég hefi lengi verið í efa, en nú er áform mitt óumbreytanlegt. Hefði ég fundið dóttur mína, hana Helenu, sem ég leitaði svo lengi að, saklausa og óspjallaða, var ekki óhugsandi, að ég hefði fyrirgefið. En að finna hana sem frillu hans, það var um of".

"Ef ég þyrfti ekki að lifa til að hefna mín, þá skyldi ég drepa mig þegar í stað. Georg og Isabella. Ykkar forlög eru ákveðin, eins og foreldra ykkar. Ég ætla að byrja með ykkur".

"Nú minn góði greifi", sagði barún Ehrenstam, þegar Eberharð kom inn í herbergi hans seinna um kvöldið, "hefirðu talað við hana?"

"Já".

"Og hverju svaraði hún?"

"Að hún vildi heldur deyja, en verða konan mín, og að ekkert skyldi koma henni til þess".

"Er það mögulegt", hrópaði barúninn reiður, "sagði hún þetta?"

"Sömu orðin".

"Nú, við skulum vita til. Ég býst við að hún láti undan, þegar ég fer að tala við hana".

"Í því efni er skoðun þín röng. Dóttir þín er ekki þessi blíða, istöðulitla dúfa, sem þú álítur hana vera. Hún hefir staðfast lundarfar og mun bjóða þér byrginn".

"Jæja, þá heldur þú? Það verður þá að minsta kosti í fyrsta skiftið, sem hún gerir það".

Hún

"Einmitt af því, að það er viðvíkjandi framtíð hennar, mun hún sýna stærri dirfsku en nokkru sinni áður".

"En einmitt þess vegna skal ég líka verða ósveigjanlegri", [illegible] barúninn. "Og vei henni, ef hún lætur sér detta í hug að óhlýðnast".

"Hvað ætlarðu þá að gera?"

"Ó, við skulum finna eitthvert ráð til að spekja hana".

"En hvaða ráð dettur þér helzt í hug?"

"Hvaða ráð? — Óhlýðna dóttur rek ég burt af heimili mína og formæli henni. Þú þekkir mig og veizt, að ég er jafn harður og klettarnir".

Það glaðnaði yfir Eberharð. Hann var nú nokkurn veginn viss um, að hann að minsta kosti fengi hefnd yfir þessari drambláta stúlku, sem hafði leyft sér að afþakka tilboð hans með fyrirlitningu.

"Nær ætlar þú að tala við hana?" spurði hann.

"Á morgun um miðjan dag skaltu fá mitt fullnaðarsvar", sagði barúninn. "En þangað til er þér óhætt að búa þig undir brúðkaupið".

"Jæja, við sjáum nú til.

VIII.

Faðir, móðir og sonur.

"Ísabella", sagði barún Ehrenstam, þegar dóttir hans daginn eftir kom inn í privat herbergi hans samkvæmt skipun, "settu þig þarna, ég þarf að segja þér nokkuð".

Unga stúlkan settist, skjálfandi af kvíða

Stundarkorn gekk baróninn þegjandi, en svipþungur, fram og aftur um gólfið. Loksins nam hann staðar frammi fyrir henni, horfði fast á hana, og sagði í kuldalegum róm:

"Stjernekrans greifi hefir beðið þín?"

"Já, pabbi".

"Og þú hefir neitað honum?"

"Já".

"Vissirðu ekki, að þessi ráðahagur hefir um langan tíma verið innilegasta ósk foreldra þinna?"

"Jú, en ég áleit ekki að ég af þeim ástæðum þyrfti að fórna framtíð minni".

"Fórna framtíð þinni, — rugl. Þú veizt, að ég get ekki liðið neina skáldadrauma. — Sérhver önnur stúlka á giftingaraldri mundi hafa fallið fram og þakkað guði, að sér auðnaðist að fórna framtíð sinni til þess að geta orðið greifainna Stjernekrans".

"Faðir minn", svaraði Ísabella, "til þess að halda uppi heiðri kyns míns, leyfi ég mér að halda því fram að þér skjátli. En hvað sem er um aðrar stúlkur, þá vil ég biðja guð að varðveita mig frá þessum ráðahag, sem mér býður við".

Baróninn stappaði í gólfið af óþolinmæði.

"Hvers vegna vekur hann viðbjóð þinn?" sagði hann heiftarlega. "Er ekki Stjernekrans greifi á allan hátt einhlítur eiginmaður? Hann er ungur og [illegible], af tignum ættum, ríkur og laglegur maður. Hvers krefst þú fremur?"

"Pabbi", svaraði Ísabella, "það getur vel verið, að í þínum augum líti greifinn svo út, en í mínum augum er hann [illegible] persónugerfi [illegible]. Hefirðu gleymt atvikinu í salnum, þegar Sterner kom inn?" Greifinn varð [illegible] því [illegible] af því að sjá hann, og sagði nokkur [illegible] orð, sem virtust [illegible]".

"Ó, þú ert flón", sagði baróninn og ypti öxlum,

"hvers vegna dettur þér í hug, að búa til slíka hugsanaflækju? Sterner er mjög líkur Eberharð sjálfum og einnig föður hans, sem drukknaði í Innflóðinu fyrir mörgum árum, eins og þú veizt, án þess að sonur hans gæti á nokkurn hátt bjargað honum. Þarna voðalega tilviljun stóð aftur lifandi fyrir hugskotssjónum hans, þegar hann sá þenna unga mann, sem er svo frábærlega líkur greifanum, að hann kemur mér til að ætla, að það geti skeð að hann minni Eberharð á þetta atvik, og hann sagði mér það líka, að taugaveiklun sín í sambandi við þessa endurminningu, væri orsök í þessum veikinda viðbrigðum, sem við vorum sjónarvottar að. Það var líka eins og dálítill hrekkur af forlögunum, að þeir skyldu einmitt sjást þenna dag, hinn 16. júní, sem er dánardægur hins eðallynda greifa. Þarna hefirðu skýringuna yfir þenna viðburð".

"Sterner ætti þá að vera hálfbróðir greifans", sagði Ísabel'a hugsandi.

"Það vil ég ekki fullyrða", svaraði barúninn, "og Eberharð veit heldur ekkert um það; en ég held að það sé ekki ólíklegt. Samt sem áður, þetta kemur ekki umtalsefni okkar við. Spursmálið er, hvort þú vilt verða kona Eberharðs eða ekki".

"Ég hefi þegar svarað því. Ég get ekki rétt þeim manni hendi mína, sem ég ekki met mikils, og sem, naumast sagt, hefir tortryggilegt lundarfar".

"Nú, svo þú getur það ekki", sagði barúninn háðslega. "Og þú heldur að mér komi til hugar, að láta mér nægja þetta svar?"

"Það vona ég", svaraði Ísabella auðmjúklega. "Ég get ekki ímyndað mér, að þú skoðir dóttur þína sem hverja aðra verzlunarvöru, er þú selur þeim, sem bezt býður. Þú elskar mig ekki, pabbi, ég veit það, en þú getur naumast verið svo tilfinningarlaus, að þú af tómri hégómagirni viljir gera mig svarandi ó-

gæfusama. Nei, pabbi, þú getur ekki, — segðu að þú viljir ekki gera það".

Bænarrómur hinnar ungu stúlku, svipur hennar og hreyfingar, var alt svo yndislegt og viðkvæmt, að hver sem helzt annar en barúninn hefði hlotið að bera samhygð með henni. En hjarta hans var nú einu sinni lokað fyrir öllum blíðum tilfinningum. Steinninn getur ekki verið harðari, kaldari eða tilfinningasljóari heldur en brjóst það, þar sem eingöngu ríkir drambsemi og eigingirni.

"Hvað ertu að rugla um verzlunarvöru og ævarandi ógæfu?" sagði barúninn kuldalega. "Úr hvaða skáldsögu dregurðu þessar setningar? Þetta er afleiðingin af því, að eiga dóttur, sem að eins lifir í ríki hugsjónanna, sem er orðin nærri því hálf brjáluð af skáldsagna lestri. Ég spyr þig í síðasta sinni, Ísabella: Viltu giftast Stjernekrans greifa?"

"Aldrei", svaraði unga stúlkan djarflega. "Úttaugaður svallari getur ekki gert Ísabellu Ehrenstam gæfusama. Ég fyrirlít greifann, — og í fyrsta skifti á æfi minni óhlýðnast ég þér, pabbi".

Barúninn virtist svo undrandi yfir þessari óvæntu djörfung, að hann gat ekki sagt eitt orð um langan tíma. En undrun hans breyttist bráðlega í þetta óstjórnlega æði, sem þessum óhemjulega manni var svo gjarnt til, eins og áður hefir verið bent á, við ýms tækifæri.

"Nú, þú óhlýðnast mér", sagði hann með þeirri þrumurödd, að Ísabellu fanst blóðið hætta að renna um æðar sínar. "Þú dirfist að segja mér það blátt áfram, að þú ætlir ekki að hlýða mér, — varaðu þig stúlka, að ég kremji þig ekki. — Ég fullvissa þig um það, að þú skalt verða kona Eberharðs, enda þó ég neyðist til að draga þig á hárinu upp að altarinu".

Ísabella náði sér fljótt og varð jafn köld og djörf sem áður. Hún stóð upp og sagði hræðslulaust:

"Og ég fullvissa þig um það, að þú skalt fyr slíta alt hárið af höfði mínu, en ég láti þig draga mig upp að altarinu. Þú getur misþyrmt mér, en æði þitt hræðir mig ekki. Gerðu mér það ilt, sem þú vilt".

Hún stóð upp til að fara.

"Vertu kyr, Ísabella", þrumaði barúninn. "Vertu kyr. Ég skipa þér það".

Ísabella settist aftur á legubekkinn, án þess að segja eitt orð.

Barúninn gekk lengi þegjandi fram og aftur um gólfið, og reyndi að bæla niður æði það, sem sauð í huga hans, og sem vanalega vaknaði við hve litla mótstöðu, sem hann mætti, hjá hverjum sem helzt, nema Georg, vald hans yfir sér varð hann sjálfur að viðurkenna, þó það væri honum á móti skapi.

Loksins stóð hann kyr og horfði fast á dóttur sína, sagði svo í köldum og rólegum róm, sem hræddi Ísabellu meira en æðið, sem áður var í honum:

"Þú hefir átta daga umhugsunartíma. Ef þú ekki innan þess tíma hefir ráðið við þig, að hlýðnast skipun minni, þá ferð þú burt af heimili mínu, og mátt ekki eftir það stíga fæti þínum yfir minn þrösk-uld. Hugsaðu þig vel um. Þú veizt að ég stend við orð mín. Farðu".

Róleg, en föl sem marmaramynd, stóð unga stúlk-an upp, er hún heyrði þessi grimmúðgu orð, þrýsti hendinni að hjarta sínu og sagði ofurlítið skjálf-röddud:

"Ég skal hlýða þér, faðir minn, og yfirgefa heim-ili þitt. Þú átt þá einu barninu færra og einni bölv-un fleira til að hvíla á samvizku þinni. Heimurinn er stór. Það finst ef til vill heimili, sem veitir hinni útskúfuðu viðtöku".

Barúninn svaraði engu, en benti bara á dyrnar. Ísabella gekk hiklaust í burtu.

"Ó, þessi djörfung hverfur, hugsa ég", tautaði barúninn við sjálfan sig. "Og ef hún óhlýðnast, þá má ég til að framkvæma dóminn".

Þegar Ísabella kom aftur inn í herbergi sitt, hné hún grátandi niður á legubekkinn og huldi andlit sitt í sessunum.

"Útskúfuð af föður mínum, hrakin burt af æskustöðvum mínum", sagði hún við sjálfa sig. "Ó, guð minn góður, það er voðalegt".

"Og hann kemur ekki, — hann, sem fullvissaði mig um, að hann skyldi vaka yfir velferð minni, og eyðileggja áform þeirra, sem vilja ráða yfir forlögum mínum? Hvers vegna kemur hann ekki?"

"Ég ætla að flýja til mömmu og Georgs. Þau elska mig ekki, en þau hafa máske meðlíðan með mér og reyna að bægja burt þeirri ógæfu, sem yfir mér vofir. Já, ég ætla strax að finna þau".

Hún stóð upp, þurkaði tárin af augum sér og hringdi.

"Anna", sagði hún við herbergisþernuna, sem inn kom, "veiztu hvort mamma er heima?"

"Já, hún er í herbergi sínu".

"Farðu ofan og spyrðu hana, hvort ég geti fengið að tala við hana í einrúmi stundarkorn".

Herbergisþernan fór og kom brátt aftur með þau skilaboð, að móðirin væri albúin að taka á móti dóttur sinni.

Tíu mínútum síðar gekk Ísabella inn í sérherbergi móður sinnar. Frúin að hálfu leyti sat og að hálfu leyti lá á legubekknum, með tár í augum, sem þátímans tízkunnar skáldsaga, er hún var að lesa í, hafði framleitt.

Þegar Ísabella kom inn, lagði frúin bókina á borðið, þurkaði sér um augu og benti Ísabellu að setjast á legubekkinn.

"Þú finnur mig í megnri geðshræringu, Ísabella mín", sagði frúin lágum rómi. "Þú veizt að taugar mínar eru orðnar ærið veikar upp á síðkastið. Ég hefi ekki getað lesið þessa skáldsögu eftir Balzac án þess að vikna og fella tár. Hann lýsir svo dásamlega lífsbaráttu ógæfusumu kvenhetjunnar sinnar. En það er satt, þú komst til að tala við mig um eitthvað".

"Mamma", sagði Ísabella og fór að gráta", "sýndu mér nú meðaumkun. Ef þú berð nokkra velvild til mín, þá sýndu það í verkinu".

"En, hamingjan góða, blessað barnið mitt", sagði barúnsfrúin óþolinmóð, "hvað gengur að? Þú veizt, að mér er lítið gefið um raunatölur. Þær hafa óheilnæm áhrif á taugar mínar. En hvað hefir komið fyrir?"

"Stjernekrans greifi hefir beðið mín".

"Hefir hann gert það?" spurði frúin sigri hrósandi. "Nú ég gat þess til, að þetta mundi verða endirinn á leiknum. Ég óska þér allrar hamingju, góða Ísabella, og gef þér mína móðurlegu blessun til þessa ráðahags".

"Ó, mamma, en hvað þú talar grimdarlega, og þó veiztu, að ég vil heldur deyja, en giftast þessum hataða manni".

"Þvættingur. Ég vil ekki heyra þig tala þannig", sagði móðirin óþolinmóð. — "Deyja? Jú, það er líklegt. Ef dauðinn kæmi í raun og veru, þá myndir þú flýja á brúðarbekkinn,hugsa ég, svo framarlega að ekki væri um annað að velja. Gáðu nú að. Notaðu nú skynsemi þína og hlýddu foreldrum þínum. En umfram alt, láttu mig engan harmagrát heyra, það er svo taugaskelfandi".

"Þú ert eins ósanngjörn og pabbi".

"Þú veizt ekki, hvað þér er fyrir beztu, og þess vegna verðum við að ráða fyrir þig. Trú þú mér, ég vil velferð þína. Hverju svaraðir þú greifanum?"

"Að ég skyldi aldrei verða konan hans".

"Því svari verður þú líklega að breyta, kæra Ísabella", sagði frúin háðslega. "Hvað segir faðir þinn um þetta?"

"Hann segist reka mig í burtu, ef ég ekki innan átta daga samþykki að giftast greifanum. Ó, mamma, hafðu nú meðaumkun og vertu miskunnsöm, ef þú vilt ekki neyða mig til hins síðasta".

Hún fleygði sér niður fyrir fætur móður sinnar og vætti hvíta morgunkjólinn hennar með tárum sínum.

"Ísabella", sagði frúin með veikri röddu, "Ísabella, stattu upp. — Ó, guð minn góður, þetta er óþægilegt ásigkomulag. Þú eyðileggur hvíta kjólinn minn með tárum þínum. Ó, réttu mér ilmvatnsflöskuna, sem stendur á borðinu. Stattu þó upp, manneskja".

Unga stúlkan stóð upp, þurkaði tárin af augum sínum og sagði með titrandi röddu:

"Mamma, þú grætur yfir skáldsögunni, sem þú ert að lesa, en fyrir hina takmarkalausu sorg dóttur þinnar áttu ekki eitt hluttekningarorð. Þú hrekur mig burtu með hörku".

Frúin fann sannleikann í þessari samlíking og sárnaði. Lét samt ekki á því bera og sagði eftir litla þögn:

"Ísabella, þó ég vildi koma í veg fyrir þennan ráðahag, þá veiztu að ég get það ekki. Faðir þinn breytir aldrei áformum sínum, hvað sem á gengur, og að öðru leyti verð ég að segja þér það, að ég er eins mikið áfram um, að þessi gifting fari fram eins og hann".

"Það er þá engrar hjálpar að vænta frá þér, mamma?" sagði unga stúlkan hrygg í huga.

"Ég vil ekki baka mér reiði föður þíns sökum þinna heimskulegu kenja".

"Vertu þá sæl, mamma. Að átta dögum liðnum áttu enga dóttur".

"Sem þér þóknast", sagði frúin, og bar ilmvatnsflöskuna upp að nefi sínu. "Hamingjan góða, en hvað samtal þetta hefir lamað taugar mínar".

Ísabella fór, og frúin tók aftur upp skáldsöguna eftir Balzac, til að gráta yfir hinum óhappalegu forlögum kvenhetjunnar.

"Nú er að eins Georg eftir", sagði Ísabella við sjálfa sig, um leið og hún gekk í gegnum salinn, "ég hefi litla von um, að vekja meðaumkun hjá honum, en samt ætla ég að reyna það. Hann hefir mikil áhrif á pabba, og gæti máske komið honum til að breyta áformi sínu".

Georg hafði aðsetur í öðrum armi hússins. Ísabella gekk yfir garðinn inn í byggingararminn og barði að dyrum hjá Georg.

"Ertu þarna inni, Georg?" spurði hún.

"Já", svaraði Georg.

"Ertu einsamall?"

"Já, komdu inn".

Ísabella gekk inn.

Georg var að hreinsa byssu sína, því hann ætlaði á veiðar með vinum sínum, Örnskjold og Hjerteskjold, sem biðu hans með hundana úti í skemtigarðinum.

"Hvað er það", sagði Georg og hélt áfram að hreinsa byssuna, "sem veitir mér þann heiður, að hin lærða systir mín heimsækir mig fyrri hluta dags?

Hvert er erindið? Láttu það heyrast, því ég þarf að flýta mér".

"Georg", sagði Ísabella í bænarróm. "Þú verður að nota áhrif þín á pabba til að koma í veg fyrir ógurlega ógæfu, sem yfir mér vofir. Ég kem til þín sem sorgmædd systir. Ó, ég vildi að guð gæfi, að þú ættir bróðurhjarta fyrir mig".

"Nú, hvaða voðaleg......það er þó bölvað rusl í þessum byssulás......ógæfa er það, sem......ég held að fjandinn hafi fest þessa skrúfu,......yfir þér vofir, góða Ísabella?......Hektor! ligg þú kyr, skrattinn þinn".

Seinustu orðin voru töluð við hænsnahundinn, sem lagðist strax við fætur húsbónda síns.

"Settu frá þér byssuna, Georg, og hlustaðu á mig rólegur", sagði Ísabella.

"Nei, þú getur þrátt fyrir það talað og ég heyrt", svaraði Georg og hélt áfram að skrúfa lásnum. — "Segðu mér nú, hvað það er, sem að þér amar í dag? Er búið að fyrirbjóða þér að lesa latínu? Eða er búið að svifta þig fornaldarritunum?"

"Georg, — er þetta bróðurlegt? Hvernig getur þú fengið af þér að tala svona háðslega, þegar þú sérð að ég er nær dauða en lífi af örvæntingu?"

"Hver fjandinn, segðu mér hvað það er", sagði Georg um leið og hann lagði byssuna á öxl sér og kallaði á hundinn. "En flýttu þér, því Örnskjold og Hjorteskjold bíða mín úti í garðinum. Við ætlum á veiðar".

Ísabella sagði honum nú í fám orðum orsökina til sorgar sinnar, og skoraði á hann að frelsa sig frá þessari yfirvofandi ógæfu.

"Nú, það er þetta", sagði Georg hlæjandi. "Það á að gera þig að ríkri og tignarlegri greifainnu, og þú kemur hingað til að biðja mig að varðveita þig fyrir þessari voðalegu ógæfu. Hvað get ég gert í þessu efni, góða Ísabella?"

"Þú getur beitt áhrifum þínum á pabba, og fengið hann til að hætta við þetta þrælslega áform. Ó, Georg, ég sárbæni þig um að hafa meðaumkun með mér".

Hún fór að gráta.

"Nei, þetta ætlar að verða of sár sorgarleikur", sagði Georg og ypti öxlum. "Mér þykir það slæmt, Ísabella, að ég get ekki hjálpað þér. En það er gagnstætt sannfæringu minni, að vilja eyðileggja þenna ráðahag, sem ég álít mjög ákjósanlegan...... Hektor! sæktu".

Georg benti á vasaklútinn sinn, sem lá á legubekknum, og hundurinn sótti hann strax.

"Ó, Georg, þú hefir ekkert hjarta í brjóstinu", sagði Ísabella, um leið og hún leit svo blíðlega til hans með tárvotum augum, að tígrisdýr hefðu hlotið að vikna. "Ó, miskunnaðu þig yfir mig".

"Ágætt", sagði Georg. "Þessi staða gæti verið heppileg fyrir ungfrú Rachel. Hún er frábær......en þú hallar höfðinu vel mikið til annarar hliðarinnar".

"Vertu sæll, Georg", sagði systir hans, um leið og hún jafnaði sig og hóf upp höfuð sitt tígulega. "Guð fyrirgefi þér illsku þína".

Hún fór. Georg blístraði kæruleysislega á hundinn, sem bar veiðitösku herra síns í gininu.

"Það er gagnslaust", tautaði ógæfusama stúlkan við sjálfa sig, um leið og hún gekk fram og aftur um gólfið í herbergi sínu. "Faðir, móðir, bróðir, þau hæðast öll að mér og útskúfa mér. Það er engin ögn af meðaumkun eða tilfinningu hjá neinu þeirra".

"Jæja, þá flý ég til kennara míns, þess eina manns, sem skilur mig, þess eina, sem miskunnar sig

yfir mig. Ég skal finna hann í kvöld og leita ráða hans".

"Og ef þau þvinga mig á heljarþrömina, þá skal ég bera forlög mín með hugrekki. Það finst einhverstaðar kimi í heiminum, þar sem hin útskúfaða finnur skjól".

"Og, ef hvergi finst skjól annarstaðar, þá finst það í gröfunni".

"Ó, Móritz Sterner, hvers vegna bjargaðir þú mér frá drukknun,......eða réttara sagt, hvers vegna kemur þú ekki og bjargar mér í annað sinn, ef þú getur það?"

Arnljótur B. Olson

IX.

Hjá dysinni.

"Anna", sagði Ísabella um kvöldið við herbergisþernu sína, "ég ætla að fara til Maríulundar. Ef einhver spyr eftir mér, þá veiztu hvar ég er".

"En, ungfrú, bara að barúninn reiðist ekki".

"Það er alveg sama", tók Ísabella fram í fyrir henni óþolinmóð. "Hugsaðu ekkert um það, Anna. — Eins og stendur, þá er pabbi í Óðinsvík núna, og mamma er líklega í sínum herbergjum eins og vant er. Ég sé því ekki, að neinn þurfi að vita um fjarveru mína".

"Viltu ekki, ungfrú, að ég fylgi þér? Það getur verið komið myrkur áður en þú kemur heim".

"Ef svo skyldi fara, bið ég Hólm og Maríu að ganga með mér gegnum skóginn. En það er engin hætta á ferðum, þó ég væri ein".

"Ekki það", sagði Anna. "Hugsaðu eftir því, að þú verður að ganga fram hjá dysinni yfir hálfbróður þinn, unga baróninn, sem myrtur var þar fyrir mörgum árum síðan. Ég geng aldrei fram hjá henni án þess að hrollur fari um mig".

"Þú ert flón, Anna", sagði Ísabella, um leið og hún fleygði kápu sinni á axlir sér. "Þeir dauðu hvíla í ró. Guð gefi, að þeir lifandi auki okkur ekki meiri kvalir".

Ísabella var nú ferðbúin. Án þess að mæta nokkrum gekk hún yfir garðinn að járnhliðinu, og gegnum það úti trjáganginn.

Þegar hún var komin út á þjóðveginn, sneri hún til vinstri handar, og gekk svo hugsandi gegnum hinn háa, einmanalega greniskóg, þar sem kvöldgolan lék í toppum trjánna.

Við skógarjaðarinn til vinstri hliðar við veginn var dysin, sem búin hafði verið til, til endurminningar um glæpinn, sem þar var framinn.

Síðustu tíu árin h[illegible] dys þessi stækkað að mun, því engin almúgamanneskja gekk fram hjá henni án þess að fleygja stein eða moldarkögli í hana.

Þegar Ísabella nálgaðist þenna ógeðslega stað, sá hún, sér til undrunar, að maður stóð efst uppi á dysinni, og að því er henni virtist, var hann í djúpum hugsunum.

Blóðið þaut fram í kinnar ungu stúlkunnar. Hún sá nefnilega, að það var lífgjafi sinn, Móritz Stern[illegible]. Hann stóð með krosslagðar hendur, horfandi til jarðar, í þessu gagnrýnis ásigkomulagi, sem bendir á það, að sálin er fjarverandi á ferðalagi um ríki draumanna.

Ísabella var hrædd um, að hann yrði þess ekki var, þó gengið væri fram hjá, og ræskti sig því til að vekja eftirtekt hans.

Móritz leit upp fljótlega og þá mættust augu

þeirra. Hann var óðara kominn ofan á veginn að hlið hennar.

"Ó, ungfrú", sagði hann fjörlega, "það var óvænt en heppilegt, að við fundumst núna. Ég hefi þráð svo mjög að finna þig, því ég hefi mjög áríðandi málefni að tilkynna þér".

"Sé svo", sagði Ísabella í ásakandi róm, "má ég þá spyrja, hvers vegna þú hefir ekki komið í Liljudal í marga daga? Það lítur út fyrir, að þér hafi leiðst þar í fyrsta skifti, sem þú komst".

"Leiðst? Hvernig dettur þér þetta í hug? Nei, það eru aðrar ástæður til þess, sem ég skal síðar segja þér. En fyrst ég var svo heppinn að finna þig, þá ætla ég að biðja þig að leyfa mér að tala við þig í fáeinar mínútur. Þú mátt reiða þig á, að það er þér til góðs".

"Ég efast ekki um það, herra minn, og er albúin til þess að hlusta á þig. Við skulum verða samferða til Marienlundar, þangað er ferð minni heitið".

"Nei", sagði Móritz, "við skulum heldur setjast í skugga grenitrjánna bak við dysina. Plássið er í raun réttri ekki fallegt, og sorgleg endurminning er bundin við það, sem snertir ætt þína, en þar er stór trjábolur liggjandi á jörðunni og á honum er þægilegt sæti. Ég hefi einu sinni, fyrir mörgum árum síðan setið á þessum trjábol, en það var undir öðrum kringumstæðum, og það kemur ekki þessu máli við. Þegar við sitjum þar, getur enginn séð okkur né heyrt. Komdu, Ísabella. Ilmurinn af skóginum er svo þægilegur og hressandi, og niður kveldgolunnar í toppum trjánna hefir einkennilegan þunglyndis unað í sér fólginn. Komdu".

Hann tók í hendi hennar og hún fór með honum án nokkurra mótbáru, enda þótt hana furðaði á því, hve skuggaríkt pláss Móritz valdi.

Á sama augnablikinu og Móritz og Ísabella hurfu bak við dysina, læddist þriðja persónan, sem hingað til hafði hlustað á samtal þeirra óséð, út úr skóginum á hina hlið vegarins, flýtti sér yfir hann, komst að dysinni og faldi sig í nánd við hana, svo hún gat heyrt hvert einasta orð, sem ungu persónurnar töluðu saman, án þess að eiga á hættu að hún yrði séð.

Þessi persóna var betlarinn, sem Eberharð og Georg ráku út úr skemtigarðinum kveldið áður.

Móritz lét Ísabellu setjast á trébolinn, sem lá á milli dysjarinnar og skógarins í skugga tveggja stórra grenitrjáa.

Sjálfur settist hann á jörðina við fætur hennar, og hélt hendi hennar í höndum sínum, sem hún gleymdi að draga að sér af fátinu, sem á hana kom.

Kvöldskuggarnir voru að byrja að breiðast yfir nágrennið. Þrösturinn tók undir með suðu kveldgolunnar og myndaði eins konar tvísöng í trjátoppunum, að öðru leyti var alt kyrt og þögult. Tunglið kom upp fyrir sjóndeildarhringinn og fylgdust með því margar þúsundir blikandi stjarna.

Móritz sat þögull og hélt í hendi ungu stúlkunnar. Sérstök hugsun, einkennilegt samband af tilviljunum hafði ráð yfir sálu hans þessa stundina.

Á þessum sama stað hafði hann fyrir fjórtán árum síðan setið og hlustað á Jakob Kron, sem gaf honum glögga lýsingu af hinum erfiðu forlögum sínum, og reyndi að sá hinni huggunarlausu kenningu í hjarta unga barnsins. Og nú, nú sat hann hér við hliðina á systur Jakobs, þessari ungu stúlku, sem hann hafði einu sinni bjargað frá druknun, og sem hann elskaði með öllum ákafa og ástríðu hinnar fyrstu ástar.

Hún var komin frá hinum skrautlegu sölum hallarinnar, frá borg hinna ættgöfgu foreldra sinna, ung

og fögur, umkringd skarti auðs og ættartignar, til þess að segja frá þjáningum sínum og baráttu, — eins og hinn útskúfaði bróðir hennar, fyrir fjórtán árum síðan, var kominn frá hinum röku fangaklefum, frá glæpanna og neyðarinnar viðbjóðslega hreiðri, hulinn tötrum fátæktarinnar, til þessa sama staðar, til að tala um hina leyndu, sáru eymd, örvæntinguna og hin voðalegu forlög, sem höfðu hann fyrir leiksopp.

"Hér sér maður gagnstæður lífsins", sagði Móritz við sjálfan sig, "en hér sér maður líka samkvæmnina á milli endastöðva mannkynshlekkjanna. Þjáningin ratar leiðina að tilfinningunum, til hjartans, hvort sem það er hulið af tötrum eða silki".

Undarlegu forlög.

Hvað skyldi Móritz hafa hugsað, ef hann hefði vitað, að þessi útskúfaði vesalingur, sem eitt sinn hafði svo mikil áhrif á hann, hlustaði á orð hans í nokkurra feta fjarlægð?

"Þú þegir", sagði Ísabella loksins með lágri röddu. "Ó, ef þú vissir, hve djúpum sárum hjarta mitt er sært, þá myndir þú undireins veita mér meðaumkun þína".

"Ég þagði, Ísabella, af því að endurminningarnar, sem bundnar eru við þennan blett, fjötruðu huga minn og vörnuðu mér máls".

"Endurminningar?" sagði Ísabella. "Um hvaða endurminningar talar þú? Ég hefi átt hálfbróður, sem fyrir mörgum árum á að hafa verið myrtur hér, án þess morðinginn hafi fundist, en sú endurminning snertir þig ekki".

"Nei, það eru aðrar endurminningar. Mér duttu í hug þeir tímar, þegar ég var barn, og var að tína eldivið í þessum skógi, til þess að hin veika móðir mín gæti fengið heitan mat, — ég man hvað ég var hræddur við þessa dys, þegar ég gekk fram hjá henni

og svo fór ég að bera saman kringumstæðurnar þá og nú. En það var ekki um það, sem við ætluðum að tala. Hjarta þitt er sundurmarið, sagðir þú. Segðu mér frá sorgum þínum, og geti ég losað þig við eina þeirra, skal ég glaður leggja líf mitt í sölurnar".

"Stjernekrans greifi hefir beðið mín", sagði Ísabella. "Þú manst að við töluðum dálítið um það í salnum í Liljudal?"

"Já, ég man það mjög vel. Og hverju svaraðir þú?"

"Geturðu efast um það? Ég auðvitað færðist undan".

"Og foreldrar þínir?"

"Hafa skipað mér að giftast greifanum, eða yfirgefa heimili sitt innan átta daga. — Ó, herra minn, það eru voðalegir kostir".

"Á", sagði Móritz og hleypti brúnum. "Þau hafa þá ekki minstu ögn af miskunnsemi, þessi tilfinningarlausu —"

Hann þagnaði alt í einu eins og hann væri hræddur við að segja of mikið.

"Segðu það sem þú meinar", sagði Ísabella, "því að við þig get ég talað hiklaust með fullu trausti, og þess vegna máttu segja mér hugsanir þínar eins og þær eru, án þess að vera hræddur um, að þú særir mig. Já, þú segir satt, þau eru tilfinningarlaus, köld hörð og eigingjörn. Þau hafa enga samhygð með sorg minni, þau hika ekki við að fórna barni sínu fyrir hleypidóma sína, hégómagirnd og dramb. Það er erfitt fyrir mig, að verða að flýja til ókunnugra manna til að leita þeirrar hluttekningar, sem ég hefi árangurslaust reynt að finna hjá foreldrum mínum".

"Segðu mér nákvæmlega, hvað skeð hefir", sagði Móritz.

Ísabella sagði honum frá bonorði greifans, hve reiður hann hefði orðið yfir neituninni, sömuleiðis hina grimmu skipun föður síns, og svo hinar árangurslausu tilraunir sínar við að leita aðstoðar móður sinnar og bróður.

"Þú sérð nú", sagði hún grátandi, "að allir eru á móti mér, og ég á því ekki annað fyrir höndum en deyja".

"Gráttu ekki, Ísabella", sagði Móritz með svo hluttekningarríkri rödd, að Ísabella gat ekki annað en treyst honum. "Ennþá hefir þú ekki ratað í neina sérstaka ógæfu. Hefirðu gleymt því, sem ég lofaði þér? Ég skal koma í veg fyrir að þú verðir þvinguð".

"Móritz", hvíslaði Ísabella og horfði í augu honum, "ó, er þetta draumur? Getur þú hjálpað mér?"

"Ísabella", sagði Móritz, sem nú réð ekki lengur við tilfinningar sínar, "ég get og skal hjálpa þér, ég sver það, einu stúlkunni sem ég hefi elskað, Ísabella, — við elskum hvort annað. Hvers vegna eigum við að dylja það? Augu þín hafa sagt mér það. Sálir okkar hafa leitast við að sameinast, löngu áður en við sáumst; þær hafa leitað hvor annarar með sterkri löngun, eins og tvær hugarástir þrá að sameinast, og runnu saman í eitt í fyrsta skifti, sem við litum hvort í annars augu. Áður en ég sá þig, Ísabella, fann ég einhvern tómleika búa í huga mínum, sem ég gat ekki orðið af með. Einhver óljós grunur sagði mér, að ég mundi einhverntíma finna þig, og að í þér findi ég þá fögru hugsjónamynd, sem mig hafði dreymt um. Ó, Ísabella, hvers vegna lítur þú undan? Svaraðu mér og segðu, að ég hafi ekki verið of djarfur. Segðu að við elskum hvort annað".

Ísabella leit aftur upp.

"Móritz", hvíslaði hún, "þú talar satt. Við elskum hvort annað".

Hún féll í faðm hans og lagði höfuð sitt á öxl honum.

"Það er þá satt", sagði ungmennið um leið og hann kysti hana. "Þú elskar mig, Ísabella. Komi nú mótlæti lífsins, — ég hræðist það ekki. Hér á þessum stað, þar sem lífsbeiskjan kvaldi huga minn fyrir mörgum árum, hefir guð í staðinn veitt mér hina mestu ánægju, sem ég hefi nokkru sinni þekt".

"Móritz", hvíslaði Ísabella, um leið og hún í hálfgerðu meðvitundarleysi fann koss hans á vörum sínum, "ó, Móritz, það væri sannarleg sæla að mega deyja í faðmi þínum á þessu augnabliki".

"Hvað þá? Deyja?" sagði Móritz, um leið og hann stökk á fætur. "Talaðu ekki um að deyja, elsku stúlkan mín. Lífið er fagurt, og við skulum lifa hvort fyrir annað. Viltu deyja um leið og þú byrjar að lifa, því líf án ástar er ekkert líf? Nei, eins víst eins og að stjörnurnar glitra í himinhvelfingunni, þá skulum við lifa, — lifa til að njóta eins mikillar, eins hreinnar gleði og nokkrum dauðlegum manni hefir nokkru sinni auðnast að njóta. Einu sinni grét ég yfir lífinu, hataði mennina og fyrirleit forsjónina, og þó hafa þessar tilfinningar legið í dvala í huga mínum, eins og eldurinn lifir undir öskunni. En á þessu augnabliki eru þær dauðar, eyðilagðar af ofurafli ástarinnar. Þær skulu ekki koma í ljós aftur, fyrst mér hepnaðist að þekkja sælu ástarinnar. Og þú talar um að deyja, Ísabella!"

"Fyrirgefðu mér, Móritz!" kallaði unga stúlkan hrifin og fleygði sér í faðm hans. "Þetta var vanþakklátt orð, sem skauzt yfir varir mínar, án þess að eiga heimili í sálu minni. Ég segi eins og þú: Við verðum að lifa — lifa til að njóta sælunnar, sem sálir okkar hafa þráð. Þú ert mér alt í þessum heimi. Þín vegna skil ég ánægð við föður, móður og bróður, við þína hlið vil ég tæma bikar ánægjunnar

og einnig sorganna, sé það nauðsynlegt. Nú verða allir skuggar, allar sorgir að flýja, af því þú elskar mig".

Síðustu geislar sólarinnar sloknuðu, en þau veittu því ekki eftirtekt. Tunglið fól sig bak við skýin, en þau sáu það ekki, og kvöldgolan söng í skóginum, en þau heyrðu það ekki. ....

Þau voru ánægð,......en í fárra feta fjarlægð lá hefndin í felum.

"Ísabella", sagði Móritz loksins, um leið og hann tók upp kápuna hennar, sem hafði dottið á jörðina, og lagði hana á herðar hennar, "það er orðið framorðið. Þú verður að fara heim. Það getur verið varasamt að dvelja hér lengur".

"Núna strax?" sagði unga stúlkan og leit í kring um sig. "Já, þú segir satt, það er orðið dimt, við verðum að skilja".

"Já, en þú verður að lofa mér að finna mig á morgun um þetta leyti í Liljudals skemtigarðinum, í laufskálanum, þar sem við fundumst fyrst. Þú manst víst eftir honum, þeim sem er á hólmanum lengst til hægri handar".

"Heldurðu að ég hafi gleymt í hvaða laufskála það var?" sagði Ísabella brosandi. "Já, Móritz, ég skal finna þig þar annað kvöld eftir sólsetur".

"Og þá vona ég að geta fært þér góðar fréttir", sagði Móritz. "Ég skal tala við föður þinn í fyrramálið. Þú mátt trúa mér, ég hefi góð meðmæli, sem hafa áhrif á hann".

"Ég vona að guð gefi það, Móritz", sagði Ísabella hnuggin. "En þó þér takist að koma í veg fyrir giftingu mína og Stjernekrans greifa, sem ég naumast þori að gera mér von um, þá færðu pabba aldrei til að samþykkja giftingu okkar. Hann vildi heldur vita mig deyja en giftast þér".

"Hver veit", sagði Móritz brosandi.

"Þú ert ekki aðalborinn", sagði Ísabella, "og foreldrar mínir virða ekkert nafn eins, hversu mikilhæft, sem það er í sjálfu sér, ef að forfeður þess eru ekki af aðli. Ó, Móritz, ég virði ekki aðalstignina sjálfa heins, en samt sem áður vildi ég á þessu augnabliki gefa 10 ár af æfi minni til þess að þú værir af aðalsættum. Þá fengjum við máske að njótast".

Við skulum tala um þetta á morgun, Ísabella, nú ætla ég að eins að segja þér þessi tvö orð: Trúðu og vonaðu. En nú skulum við yfirgefa þenna eyðilega stað, þar sem ég hefi áður verðið svo ógæfusamur en nú svo heppinn".

Síðan tók hann í hendi hennar og leiddi hana út á þjóðveginn, og fylgdi henni svo heim að Liljudal.

Þau voru naumast horfin, þegar betlarinn, sem setið hafði á hleri, stóð upp og horfði á eftir þeim.

"Heimskingjarnir", tautaði hann svipþungur. "Þau voga sér að treysta gæfunni. Þau vita ekki að forlögin vaka yfir rósagarði ástar þeirra, og að þau eru þegar farin að hvessa örvar sínar".

"Móritz Sterner! Þú varst orsökin í niðurlægingu dóttur minnar — ef til vill ekki af ásettu ráði — en það veit ég ekki, og þarf ekki að vita, en hitt er víst, að ég vil hefna mín".

"Ísabella, systir mín, ha, ha, ha. Þú ert saklaus og óflekkuð, en hvað kemur það mér við? Þú verður þó að falla, sem sakarbót fyrir afbrot föður þíns og bróður. Öll þessi bölvaða ætt verður að falla fyrir hefnd minni.......það má til að vera þannig"

"Þú verður að deyja, — en hvernig?"

Jakob þagði litla stund.

"Á, nú fann ég aðferðina", sagði hann alt í einu. Já, þannig verður það að vera. Hún getur ekki lifað eftir það....... Þessari hugsun hefir djöfullinn hvíslað að mér, og ég skal strax framkvæma hana".

Hann gekk burt í hægðum sínum og hvarf út í myrkrið.

X.

Samtalið.

Morguninn eftir þetta áður umgetna atvik, sat Bergholm prestur, Móritz og Hólm og töluðu saman úti undir hliðinni á íbúðarhúsi Hólms.

Hólm starði til jarðar í meira lagi svipþungur, um leið og hann talaði þessi orð:

"Já, vinir mínir, ég hefi ekki eitt augnablik efast um það, að þetta mundi verða niðurstaðan. Með jafn voldugum mótstöðumönnum gat þessi skóli minn ekki staðist. Í staðinn fyrir velvild og þakklæti fyrir tilraunir mínar, hefi ég orðið fyrir hatri og óvild af háum sem lágum; því bændurnir kenna mér nú um það, að þeir hafa orðið fyrir reiði landsdrotna sinna. Lærisveinar mínir, sem voru 40, eru nú ekki orðnir nema 3, og þeir ætla líka að hætta bráðum. Það hefir að eins verið draumur fyrir mér þessi skólastofnun mín, enda hvarf hún líkt og draumar gera all-oftast. Það er ekki til neins að ætla sér að koma góðu til leiðar meðal mannanna, á meðan þeir trúa á vald peninganna. Auðmennirnir óttast vaxandi þekkingu almennings meira en alt annað, og hafa þar af leiðandi myndað samband sín á milli til að vinna á móti henni. Það særir mig, að mannkynið skuli vera svona lítilmótlegt, svo gersneitt öllum göfugum hugsunarhætti, svo þrælbundið hégóma og eigingirni".

"Já", sagði presturinn styggur í skapi. "Það er sorglegt, sonur minn, en við skulum vona betri tíma. Guð mun seinna miskunna sig yfir þenna fávísa, kúgaða lýð, og hugsjónin, sem þú ert forvígismaður að, verður ekki með öllu niður kæfð, nema um tíma. Við skulum vona", sagði hann og leit á Móritz, "að af æskulýð þessara tíma verði margir til að halda á lofti skoðun þinni og kenningu, þegar við erum orðnir að dufti í gröfinni. Baráttan, sem við urðum undir í, verður að lúta fyrir frægum sigri þeirra, svo að hleypidómar og eigingirni neyðast til að láta undan hinu ósigrandi afli æskulýðsins. Um tíma ber hið vonda sigur úr býtum, en að síðustu setur forsjónin því takmörk—"

"Hefir ekki barún Ehrenstam í Liljudal verði ákafastur í því að mótmæla skóla þínum? spurði Móritz.

"Jú", svaraði Hólm. "Hann og greifinn í Óðinsvík eru mínir verstu mótstöðumenn. Þeir hafa gert alt, sem í þeirra valdi stóð, til að fá bændurna til að senda ekki börn sín á minn skóla. Þeir hafa hótað þeim, að reka þá burt af ábýlisjörðum sínum, taka eigur þeirra upp í skuldir og jafnvel að láta kaghýða þá. Afleiðingarnaraf þessu komu brátt í ljós. Börnin komu grátandi og sögðu mér, að foreldrar sínir hefðu bannað sér að koma hér oftar. Á þennan hátt var ég bráðlega yfirgefinn af nemendum mínum, og þetta góða áform mitt varð að engu".

"Einn af okkar starfsömustu mótstöðumönnum er líka Washolm prófastur", sagði Bergholm prestur. "Hann hefir notað trúarbrögðin til þess að troða þeirri ímyndun inn í bændur, að börnunum væri að eins innrætt syndsamleg veraldarkenning. Frá prédikunarstólnum hefir hann þrumað á móti þessari djöfullegu tiltekt, og hótað feðrum og mæðrum barnanna helvítis eldi og brennisteini. Á þenna hátt hef-

ir þessum dygga drottins þjóni lepnast að eyðileggja störf okkar".

"Þetta er viðbjóðslegt", sagði Móritz. "Það ætti að kæra þenna óheiðarlega prest fyrir háskólaráðinu. Það mundi að líkindum veita honum verðskuldaða aðfinningu".

"Þar skjátlar þér algerlega", sagði Hólm. "Þessum heilögu feðrum í háskólaráðinu kemur ekki til hugar að ávíta hann. Þeir ef til vill kalla það lofsvert, sem við álítumlastvert, því þeim er ekki ant um fræðslu almúgans og menningu. — Bændurnir eiga að vinna og þræla fyrir þá, og læra spurningakverið; það sem þar er fram yfir, — það er syndsamlegt. — Þannig hugsa og tala bæði biskupinn og háskólaráðið. — Það er engrar hjálpar að vænta frá þeim".

"Það er sorglegt", sagði presturinn, "en þó satt. Okkar mikilhæfu heiðarklerkar hafa ávalt verið á móti framför og betrun almennings í gáfnalegu tilliti.. Guð fyrirgefi þeim þessa synd, því ég get ekki haldið að þeir geri það af sannfæringu".

"Hvernig sem á því stendur", sagði Móritz, um leið og hann stóð upp, "þá skulum við reyna að koma skólanum af stað aftur. Ég hefi ástæðu til að ætla, að það hepnist".

"Þú?" spurði Hólm undrandi.

"Já, ég ætla nú til Liljudals og tala við barúninn. Það er aðallega mest undir honum komið".

"Já, vinur minn", sagði Bergholm prestur, "þú hefir að sönnu bjargað lífi ungfrúarinnar, og átt sem slíkur heimtingu á þakklæti fjölskyldunnar, en ég held að barúninn láti það atvik ekki breyta áformi sínu".

"Það er heldur ekki það atvik, sem ég ætla að nota", sagði Móritz.

"Hvað er það þá?"

"Það skal ég seinna segja þér. Ég fer nú til að vita, hvað mér tekst. Við sjáumst aftur um miðjan dag heima hjá þér. Verið þið sælir".

"Jæja, tengdafaðir", sagði Hólm, "við hvað heldurðu að hann eigi?"

"Það veit ég ekki. Hann hefir aldrei sagt mér neitt um það. Vera kann, að hann þekki einhverjar kringumstæður, sem snerta æfiferil barúnsins, og sem hann ekki vill láta koma til eyrna almennings. — Nú, nú, við sjáum hvað setur".

"Er barúninn heima?" spurði Móritz þjóninn, sem tók á móti honum í anddyrinu.

"Já, hann er inni í herbergi sínu".

"Farðu inn til hans, segðu honum að ég sé kominn og að ég biðji hann að tala við mig vitnalaust litla stund. Það er um áríðandi málefni".

Þjónninn fór.

Eftir nokkarar mínútur kom hann aftur, og sagði að barúninn biði hans.

Móritz gekk í gegnum salinn, án þess að mæta nokkrum manni, og inn í herbergi barúns Ehrenstam.

Barúninn sat við skrifborðið sitt og sneri bakinu að dyrinum. Án þess að snúa sér við, hélt hann áfram að skrifa, en á meðan stóð Móritz við dyrnar og beið.

Móritz brosti með sjálfum sér og hugsaði: "Þú verður bráðum kurteisari".

Barún Ehrenstam hafði um tíma ímyndað sér, að höfundur "Rafhjartans" kynni ef til vill að þekkja nöfn þeirra persóna, hverra æfiferil hann hafði rakið í leikriti sínu, en þegar frá leið og hann fékk enga vitneskju um það, hvarf hann frá þeirri skoðun. "Annaðhvort er þessi samlíking að eins tilviljun ein", hugs-

aði hann, "eða hann hefir kynst atvikunum, án þess að þekkja nöfn persónanna, sem þau snerta. Hefði hann þekt nöfnin, myndi hann hafa notað þá þekkingu til að krefjast peninga fyrir að þegja. Jafn fátækir rithöfundar nota ávalt hneykslin sem bjargræðisveg".

Það var samkvæmni í þessari hugsun barúnsins; hann var sjálfur svo eigingjarn, að hann gat ekki ætlað öðrum, að breyta nema af sömu hvötum. Auk þess bar hann eins og aðrir hrokafullir höfðingjar megna fyrirlitningu fyrir þeim flokki manna, sem hann kallaði "kolkrabba", og lagði að jöfnu við slæpingja. Í byrjuninni hataði hann og hræddist Móritz, en nú var hann hættur því, af því hann hélt að hann vissi ekkert ilt um sig, og gaf honum því engan gaum.

"Hann kemur til að heimta peninga fyrir að hafa bjargað Ísabellu", hugsaði barúninn. "Nú, ég verð líklega að hjálpa honum, ef hann verður ekki of kröfuhár".

Það var sökum þessarar skoðunar, að barúninn sýndi Móritz þá fyrirlitningu, að heilsa honum ekki, þegar hann kom inn.

Loksins brast Móritz þolinmæði.

"Herra barún", sagði hann, "ég kom hingað til að tala við þig, en ekki til að sjá þig skrifa. Ef þú ert ekki viðlátinn núna, gerðu þá svo vel að nefna einhvern annan tíma, þegar þú getur veitt mér áheyrn".

Barúninn þaut á fætur og sneri sér við. Röddin benti ekki á neina auðmýkt eða smjaður. Hann fór því að átta sig.

Hann duldi reiði sína og gekk á móti unga manninum með vingjarnlegt bros á vörum sínum.

"Fyrirgefðu athugaleysi mitt", sagði hann, um leið og hann bauð honum sæti í legubekknum. "Með

hverju get ég verið þér tilgreiða? Sá maður, sem bjargaði dóttur minni, á skilyrðislaust aðgang að þakklátsemi minni".

"Herra barún", sagði Móritz djarflega "ég kem til að biðja þig tveggja bóna, sem þér mun í fyrstu sýnast ómögulegt að veita, en það skal ég segja þér fyrirfram, að ég bið um engan greiða fyrir að hafa bjargað dóttur þinni, því sé starfið í sjálfu sér gott, launar það sig sjálft".

"Þetta er einkennileg byrjun", sagði barúninn. "Hvað er þetta tvent, sem þú ætlar að biðja um?"

"Það fyrra er", svaraði Móritz, "að með áhrifum þínum hefir þú eyðilagt skóla Hólms í Marienlundi. Ég álít það ekki rétt gert, því það fyrirtæki var eðallynt, mannúðarríkt og kristilegt, og því álít ég betra að styðja það en steypa því".

"Nú, þú heldur það?", svaraði barúninn og brosti háðslega.

"Já, og þess vegna óska ég, að þú breytir aðferð þinni í því efni. Ég óska þess ennfremur, að þú veitir landsetum þínum leyfi til að senda börn sín á þenna skóla, og að þú styrkir hann með hæfilegri fjárupphæð".

"Nú, þú óskar alls þessa", sagði barúninn allkýminn.

"Já, og ég vona eftir samþykki þínu".

"Einmitt það?"

"Já. Annars hefði ég ekki álitið ómaksins vert að minnast á þetta".

"En, herra minn", sagði barúninn, "hefir þér ekki dottið í hug, að þú krefst þess, sem ómögulegt er að veita?"

"Ég gat þess strax í byrjuninni, að þér myndi finnast kröfur mínar óþolandi. En, það jafnar sig. Ég kvíði því ekki".

"Þú ert æði barnalegur í óvizku þinni", sagði barúninn og hló háðslega. "Nú, þetta var þá önnur bónin, sem þú ætlaðir að bera fram. Láttu nú hina heyrast".

"Jæja þá", svaraði Móritz. "Mér er sagt, að þú ætlir að gefa Stjernekrans greifa dóttur þína, án hennar samþykkis. Hún fyrirlítur greifann eins og eðlilegt er, og ég ber heldur ekkert traust til eiginleika hans. Ég vil ekki að því barni, sem ég bjargaði frá opnum dauða, sé steypt í enn meiri ógæfu".

"Betra og betra", sagði barúninn kýminn, "þú ert ágætlega skemtilegur, — alveg óviðjafnanlegur. En, máske þú ætlir sjálfur að biðja dóttur minnar,— þessa barns, sem þú bjargaðir frá dauða?"

"Það hefi ég ekki sagt", svaraði Móritz svo alvarlegur, að barúninn fór að skellihlæja. "Ég vil frelsa hana frá þeim manni, sem ég fyrirlít".

"Jæja, svo þú fyrirlítur Stjernekrans greifa? — Það væri gaman að heyra, hvað þú hefir að finna að honum?"

"Manstu, herra barún, eftir veiðiför, sem átti sér stað í Óðinsvík fyrir hér um bil 10 árum? Þú varst sjálfur með".

"Já, ég man það. Haltu áfram".

"Manstu eftir ungum pilti, sem leiddi blinda konu eftir brautinni, er liggur í gegnum skóginn þinn? Þessari blindu konu var hrint um koll og troðin í hel af hesti greifans, án þess því væri gaumur gefinn. Þú varst með í hópnum, herra barún, og reiðst líka framhjá, án þess að virða hina deyjandi konu eða son hennar viðlits. Blóð hennar rann niður á jörðina á meðan þú reiðst framhjá alveg kærulaus, — alveg eðlilegt. Það var að eins fátæk kona, sem þarna var að deyja".

Barúninn var alt í einu orðinn alvarlegur. Háð-

brosið hvarf, og hann var ofurlítið skjálfraddaður, þegar hann sagði:

"Ég man óglögt eftir þessum sorglega atburði, en ég fékk aldrei að vita, hver kona þessi var, og svo var það heldur ekki ég, sem að yfir hana reið".

"Nei, það var Stjernekrans greifi. En þetta skeði óviljandi, og hann borgaði fyrir það hina vanalegu 10 ríkisdala sekt. Jæja, hr. barún, þessi kona var móðir mín, og drengurinn, sem leiddi hana, var ég".

"Mig grunaði það", tautaði barúninn.

"Já, það var ég", sagði Móritz, "og þig getur því ekki undrað það hér eftir, þótt ég hafi fyrirlitning á Stjernekrans greifa; en að þessu undanskildu, þá er lífsferill greifans og allar gerðir svo viðbjóðslegar, að það hlýtur að vekja fyrirlitningu hvers rétthugsandi manns, og þess vegna óska ég að Ísabella verði ekki þvinguð til að eiga þenna mann".

"Já, það er þín ósk", sagði barúninn kýminn. "Þú ert skemtilegur, herra minn. En segðu mér nú, bara til gamans, hvað kemur þér það við, hvernig ég ráðstafa mínum og minna högum?"

"Segðu mér, herra barún, ertu ekki boðinn til Lönnvíkur á morgun?"

"Nei", svaraði barúninn undrandi yfir spurning þessari. "En hvað kemur Lönnvík þessu máli við?"

"Þar á að verða bókmentaleg skemtisamkoma á morgun", svaraði Móritz. "Ég er boðinn þangað, og lögmannsfrúin hefir beðið mig að lesa upp nokkra kafla úr "Rafhjartanu" fyrir samkvæmið. Þekkir þú sögu "Rafhjartans".

Þó að eldingu hefði slegið niður við fætur barúnsins, gat hann ekki orðið hræddari en við að heyra þessa spurningu. Hann svaraði engu, en starði á Móritz,

"Nú", sagði Móritz, "þú svarar engu. Ég spurði hvort þú þektir sögu "Rafhjartans?"

"Hvaða sögu?" stamaði baróninn og reyndi að jafna sig. "Talaðu ekki svona hátt, það getur heyrst inn í salinn. Í fám orðum: Hvers óskar þú?"[1]

"Ég er búinn að segja þér það, — þessara tveggja starfa, sem þú áleizt ómögulegt áðan".

"En ef ég færist undan?"

"Þá segi ég alla sögu "Rafhjartans" á morgun til nágrannanna, og nafngreini þá menn, sem í raun og veru hafa verið við söguna riðnir".

"Herra", sagði baróninn og stappaði á gólfið, "það er ósamboðið, það er svívirðilegt að ætla sér á þennan hátt að nota leyndarmál — eða, það sem ég ætlaði að segja — rógburðarsögu, sem menn hafa náð í".

"Alls ekki, herra barón", svaraði Móritz kalt og rólega. "Hefði ég ætlað að þvinga þig til að borga mér stórfé fyrir að þegja, þá væri það svívirðilegt, en þegar ég að eins vil þvinga þig til tveggja mannkærleikaríkra og réttlátra starfa, þá er það engum ósamboðið".

Rósemin og kuldinn, sem lá í róm unga mannsins, gerði baróninn alveg trylltan. Hann æddi aftur og fram um gólfið eins og tígrisdýr í búri sínu, reitti af sér hárið og jós óþrifalegum skömmum yfir Móritz.

Móritz hlustaði þegjandi á baróninn stundarkorn, en svo fór honum að leiðast lesturinn og sagði:

"Þetta er nóg, herra barón, þú vinnur ekkert við þetta æði, við skulum tala rólega saman, annars fer ég, og þá mátt þú vera viss um, að á morgun þekkja allir nágrannarnir sögu, sem þú ættir heldur að vilja gleymda".

"Og ef ég verð við kröfu þinni?" sagði baróninn harðneskjulega.

"Þá fer ég ekki til Lönnvík á morgun".

"Og þegir?"

"Ég legg drengskap minn við því".

"En hvernig hefir þú komist að þessari bölvaðri sögu?"

"Það er mitt leyndarmál. Ég þekki hana og get sannað hana".

"Sannað hana?" þrumaði barúninn. "Hvað ætli þú getir sannað? Ekkert. En þú getur bakað mér fyrirlitningu hjá þessum flónum — bölvað".

Og æðið ætlaði aftur að brjótast út, en í þetta sinn gat hann ráðið við sig.

"Þú sérð að þú átt ekki annars úrkosti en láta að vilja mínum, eða verða fyrir hneyksli".

Hvað viltu að ég geri?"

"Settu þig niður og skrifaðu það sem ég segi".

Rómurinn var svo skipandi og áhrifamikill, að barúninn settist ósjálfrátt og tók pennann.

Móritz talaði og barúninn skrifaði:

"Undirritaður leggur við drengskap sinn, að vinna ekki á neinn hátt móti skóla þeim, sem meistari Hólm í Marienlundi hefir stofnað, heldur styrkja hann á allan hátt og leyfa börnum bændanna, já, hvetja þau til að sækja hann. Ennfremur skuldbind ég mig til, að afhenda meistara Hólm 500 ríkisdali, sem á að verja í þarfir skólans"

"Nú vantar að eins nafnið og innsiglið undir", sagði Móritz.

Barúninn skrifaði nafn sitt á skjalið og setti svo innsiglið undir, fékk svo Móritz skjalið, sem las það og lét það í vasa sinn.

"Þetta var nú annað starfið", sagði Móritz. "Nú er það sem meir á ríður eftir, spurningin um giftingu ungfrúarinnar".

"Láttu það nægja, sem búið er", sagði barúninn. "Gerðu mig ekki alveg brjálaðan".

"Mundu eftir 'Rafhjartanu'", herra barún".

"herra minn", sagði barúninn. "Ég gef þér 1000 ríkisdali út í hönd, og eins mikið á hverju ári í 3 ár, ef þú vilt afturkalla kröfu þína".

"Það er ómögulegt, herra barún. Tilboð þitt móðgar mig, en ég reiðist þér ekki".

"Ja, hver fjandinn. Gerðu mig ekki alveg œrðan", hrópaði barúninn æfur. "Þú vanbrúkar það vald, sem þú hefir fengið yfir mér".

"Á ég að fara til Löunvík eða ekki á morgun, herra barún?"

"Hvaða ábyrgð hefi ég fyrir því, að þú þegir, ef ég verð við ósk þinni og læt Ísabellu ráða?"

"Þú verður að treysta á drengskap minn. Að minsta kosti ert þú laus við loforð þitt, ef þú kemst að því að ég stend ekki við mitt".

"Komdu aftur á morgun", sagði barúninn, "þá skaltu fá svar mitt. En yfirgefðu mig núna".

Hann benti á dyrnar.

Móritz hneigði sig og yfirgaf barúninn í því ásigkomulagi, sem lesarinn á hægt með að geta sér til, hvernig verið hafi.

"Fjandinn hafi þig", sagði barúninn, þegar Móritz hafði lokað dyrunum. "Ég vildi fórna helmingnum af ólifaðri æfi minni til að sjá þig hengdan".

"Það er heimskulegt, að vera jafn hræddur við almannaróminn og ég er. Mér ætti að standa á sama, hvað þeir rausa".

"Og þó — það er ómögulegt. — Menn mundu krossbölva mér, ef þeir vissu það, að ég hefði látið hughýða minn eigin son, og svo seinna heimtað, að hann væri settur í fangelsi. Ef þessi saga væri útbreidd af helztu rithöfundum nútímans, þá mundi hún verða víðlesin. Nei, slíka svívirðingu get ég ekki þolað".

"Það liggur því ekki annað fyrir mér, en að verða að vilja þessa níðings, og hætta við þenna ráðahag fyrir Ísabellu. — Dauði og djöfull".

Barúninn varð aftur tryltur og æddi um gólfið fram og aftur.

Á meðan gekk Móritz gegnum salinn, yfir garðinn og út á veginn, án þess að mæta nokkrum.

"Ég hefi unnið spilið", tautaði hann við sjálfan sig. "Hann lætur undan, þó honum veiti það erfitt. Fáir eru hræddari við almannarórninn en hann".

"Hernaðaraðferð mín var bygð á mannþekkingu, og því vann ég sigur. Ég get flutt Ísabellu góðar fregnir í kveld, þegar ég finn hana".

"Hún skal líka ráða því, hvort ég á að koma fram sem Stjernekrans greifi, og biðja hennar. Ef hún krefst þess, þá skal ég gera að hennar vilja. Hún skal fá að vita alt".

Þessar og álíka hugsanir ríktu í huga Móritz, unz hann kom heim að prestssetrinu.

Bergholm prestur og Hólm sátu á tröppunni og reyktu pípur sínar.

"Nú, nú, sonur minn", sagði presturinn, þegar Móritz var seztur hjá honum, "hvaðan kemurðu?"

"Frá Liljudal".

"Nú, hefirðu talað við barúninn um skólann minn?" spurði Hólm.

"Sjáðu þetta, lestu það", sagði Móritz og rétti honum skuldbindingu barúnsins.

Hólm las og las, en trúði ekki sínum eigin augum

"Lestu hátt", sagði presturinn. "Hvað er það?"

Hólm las skjalið.

"Ertu galdramaður?" spurði presturinn. "Hvernig skeður þetta?"

"Það er leyndarmál", svaraði Móritz.

"Það stendur á sama", sagði Hólm. "Sannleikurinn hefir sigrað, og skólanum mínum er óhætt, fyrst að barón Ehrenstam er honum meðmæltur, því þá fylgja hinir hans dæmi".

"Við skulum vona það", sagði Móritz. "Þú færð að minsta kosti öll Liljudals bændabörnin. Að því er Óðinsvík snertir, þá býst ég við að geta haft samskonar áhrif á greifann".

"Hefirðu talað við greifann um hina sorglegu tilviljun með móður þína?" spurði prestur.

"Nei, en ég held hann kannist við nafn mitt. Því þegar hann sá mig í Liljudal fyrir nokkrum dögum, brá honum mikið. Máske hann hafi fengið samvizkubit".

"Já, samvizkan lætur máske svæfa sig.......En komið þið nú, Brita Caisa stendur í stofudyrunum, og lætur okkur vita að dagverður sé á borð borinn".

Arnljótur B. Olson

XI.

Laufskálinn.

Sama daginn um dagverðartímann er Eberharð greifi í herbergi sínu í Óðinsvík.

Það eru sömu herbergin og áður er um getið í sambandi við jólagleði, en þau eru ellilegri nú, og hárauðar blæjur fyrir gluggunum, því greifinn hatar sólskin, af því hann þolir ekki birtu.

Greifinn er í svartri flauelskápu og gengur fram og aftur um gólfið í mikilli geðshræringu.

Andlit hans er ekki eins steinrunnið nú, eins og það er, þegar hann er á meðal manna. Hann leyfir

andlitsdráttum sínum að bera vott um hugaróróann, þegar hann er einn.

En nábleikjan á andliti hans breyttist aldrei.

"Bannsett", tautaði greifinn við sjálfan sig. — "þessi kvenmaður gerir mig brjálaðann. þvílíkt háð, þvílík fyrirlitning, sem hún sýnir mér. Ég er sannfærður um, að hún lætur heldur reka sig burt af heimili foreldra sinna, en að giftast mér. Hún vill heldur þola alt ilt".

"Og þó elska ég hana, elska hana tryllingslega".

"Hvers vegna? — Af því mótþróinn espar mig, — eða af því að hún er svo fögur, — svo fögur, að hefi enga stúlku séð fagrari, að undantekinni Angelu systur minni".

Hefði einhver sagt mér, um það leyti sem Angela flúði, að ég mundi aftur verða ástfanginn í stúlku, þá hefði ég hlegið að honum".

"Og nú, að verða fyrir háði, hatri og fyrirlitningu hjá þeirri, sem maður elskar, að sjá hana elska hinn manninn, þann mann, hvers móður ég deyddi, og sem máske er bróðir minn, því að hún elskar hann, efast ég ekki um.— það er hart að þola".

"Crispin! Ef þú sæir mig á þessu augnabliki, myndir þú skilja, að þessi hefnd væri mér sárari, heldur en þegar þú lagðir systur mína í faðm minn".

"Ó, þú djöfull! Gefðu mér tækifæri til að niðurlægja þessa drambsömu stúlku. Láttu mig sjá hana örvæntandi fyrir fótum mér".

Nú kom þjónninn inn með bréf.

"Herra greifi", sagði hann. "Einn af landsetum þínum kom með þetta bréf".

"Réttu mér það", svaraði greifinn.

þjónninn fékk honum bréfið og fór.

"Hvaða bréf ætli þetta sé?" sagði greifinn og opnaði það.

Eftir því, sem hann las meira í bréfinu, glaðnaði yfir honum.

Bréfið hljóðaði þannig:

"Herra greifi. — Ungfrú Ehrenstam elskar Sterner, og hefir lofað að finna hann í kvöld í laufskálanum, sem er á hólmanum lengst til hægri handar í Liljudals skemtigarðinum. Farðu í staðinn hans, og ef hún spyr þig frétta, segir þú að það sé úti um alt, þið verðið að skilja. Ung, fjörug, ástríðurík mun hún falla í faðm þinn og álíta þig vera Sterner. Hvað þú gerir þá, er á þínu valdi. — þú skilur mig".

Ekkert nafn var undir bréfinu.

"Ha, ha", sagði greifinn sigri hrósandi. "Var það ekki rétt af mér að ákalla hinn vonda. Hann gefur mér vald í hendur, sem ég kann að nota".

"Ísabella! Þó ég geti ekki náð ást þinni, þá skal ég særa þig og elskhuga þinn dauðlegu sari. Og verði ég heppinn, hlýtur þú annaðhvort að verða mín — eða deyja".

"En hver hefir skrifað þetta bréf. Það verð ég að fá að vita. — Ó, það er nú raunar sama. — Forlögin eru með mér".

Sólin var gengin til viðar. Loftið var skýþrungið, svo ekki sást nema rönd af tunglinu við og við.

Blærinn frá vatninu var enn ekki búinn að kæla loftið, svo að það var þungt og heitt.

Maður nokkur í stórri kápu læddist í gegn um trjágöngin í Liljudals skemtigarðinum. Hann hafði brett upp kápukragann og þrýst hattinum niður á ennið, svo andlit hans sást naumast í myrkrinu.

Eberharð — því þetta var hann — var kominn að hinum umgetna laufskála, án þess að hafa mætt nokkrum, og svo gekk hann inn í myrkrið.

Þegar hann kom, sagði hann lágt:

"Ísabella, ert þú hérna?"

"Já", svaraði kvenrödd úr einu horninu, "ert það þú, Móritz?"

"Já, elskan mín", svaraði greifinn.

Undir eins fann hann tvo handleggi leggjast um háls sér og mjúkan koss á vörum sínum.

Eberharð tók Ísabellu í fang sér, bar hana yfir á svarðbekkinn og settist hjá henni.

"Móritz", sagði Ísabella þú ert svo þögull. "Ó, segðu mér, hvaða nýungar þú kemur með".

"Það er úti um alt, Ísabella", sagði greifinn "við verðum að skilja".

"Skilja! Guð minn góður. Hefirðu talað við pabba?"

"Já", svaraði greifinn í sorgarróm, "öll von er úti. Hann hefir svívirt mig, — við verðum að skilja Ég er kominn til að kveðja þig".

"Þú ætlar að yfirgefa mig? Hvað verður þá af mér? Á ég að neyðast til að giftast þessum svívirðilega manni, sem ég hata eins mikið og ég elska þig, Móritz. Þú ert mér alt, bæði á himni og jörðu. Nei, þú ert ekki svo harðbrjósta. Þú getur ekki skilið mig eftir í þessum kringumstæðum".

Eberharð ætlaði að verða tryltur af vonzku, þó áttaði hann sig og sagði:

"Ísabella, við skulum deyja saman, fyrst við megum ekki njótast. Án þín vil ég ekki lifa. Komdu í faðm minn, þrýstu þér fastara að mér, svo ég finni, hvernig hjarta þitt svarar sorgarslögum míns eigin hjarta. Mennirnir vilja aðskilja okkur, en ég elska þig heitar, en nokkur kona hefir elskuð verið".

Í hálfgerðu meðvitundarleysi þrýsti unga stúlkan sér að brjósti hans. — Blóðið sauð í æðum hennar, og hjartað ætlaði að sprengja fangelsi sitt.

Og riðingurinn sigraði. . . . .

. . . .

Eins dauðaleg og hugsanlegt var, skjögraði Ísabella út úr laufskálanum við hlið Eberharðs.

"Móritz", sagði hún, "ó, Móritz ! — —"

Meira gat hún ekki sagt, því nú skein tunglið framan í Eberharð, sem hafði brett niður kápukragann og tekið ofan hattinn.

Djöfullegt bros lék á vörum hans.

Ísabella starði á hann, og var við það að missa vitið.

Hún skildi nú til hálfs, hvað fram hafði farið.

"Sjáðu nú, ungfrú", sagði Eberharð, "þekkirðu mig nú? Þekkirðu þenna fyrirlitna, þenna ha aða, sem hefir þrýst þér í faðm sinn sem brúður? Þú elskar annan, en þú hefir gleymt að taka tillit til forlagaleiksins".

"Nú ættirðu ekki lengur að hika þér við að verða konan mín, því þú ert það nú þegar. En vert þú nú sæl. Ég heyri fótatak þess, sem þú áttir von á. Hann kemur of seint, — ha, ha, ha ! "

Eberharð hvarf sem elding á milli trjánna.

Ísabella rak upp hátt hljóð og féll meðvitundarlaus til jarðar.

Í þessu ástandi fann Móritz hana.

XII.

Skýringin.

Nú víkur að því að gera grein fyrir, hvers vegna Móritz kom ekki í tæka tíð til fundar við ástmey sína.

Þegar hann fór frá prestssetrinu, var komið und-

ir sólarlag, en hann gekk hart í þeirri von, að verða á undan Ísabellu í laufskálann.

Hann var kominn að forsælugangirum, sem lá ofan að Liljudal, þegar hann tók eftir manni, sem sat á skurðbarminum.

Það var nógu bjart til þess, að hann sá að þetta var Jakob Kron.

Maðurinn stóð upp, tók ofan hattinn og sagði í bænarróm :

"Góði herra ! Gefðu mér fáeina skildinga, ég er við það að deyja úr hungri".

"Jakob Kron", sagði Móritz.

"Hvað er þetta ? Hvað sé ég ?" sagði Jakob með uppgerðar undrun. "Já, mér skjátlar ekki. Það er Móritz Sterner".

"Þú þekkir mig þá ?" sagði Móritz.

"Já, ég hefi aldrei gleymt andlitsfalli þínu. Manstu þegar við bárum móður þína deyjandi inn í auða kofann í skóginum ?"

"Guð minn góður", sagði unglingurinn, sem hrygðin greip svo hörðum tökum við þessa endurminningu, að hann gleymdu öllu öðru og jafnvel Ísabellu. "Ef ég gleymdi því nokkurntíma, þá væri ég vanþakklátur".

"Herra Sterner", sagði Jakob, "ég hefi nokkuð að segja þér, sem lengi hefir lagst þungt á huga minn, og ef þú manst eftir því, að ég bar eldiviðarbaggann í gegnum skóginn og metur það nokkurs, þá bið ég þig að hlýða á mig í nokkrar mínútur. Við skulum ganga út í skóginn, þar sem enginn heyrir okkur eða sér".

Móritz gat ekki neitað honum um bón hans. — "Ísabella verður að bíða", hugsaði hann, "og hún mun ekki reiðast því, þegar hún veit orsökina".

"Ég kem með þér, Jakob", sagði hann hátt.

Komdu, við skulum setjast hjá eikinni, sem stendur þarna'.

Þegar þeir voru seztir, sagði Móritz:

"Þú baðst mig um ölmusu, Jakob. Ertu enn eins ógæfusamur og fátækur eins og þú varst?"

"Já", svaraði Jakob kjökrandi, "það er verra en áður mitt ásigkomulag".

"Vesalings maður. Hvar hefirðu verið síðustu árin?"

"Stundum í fangelsi fyrir afbrot mín, stundum sem betlari í Stokkhólmi eða á þjóðvegunum, allstaðar útskúfaður og fyrirlitinn, hvar sem ég kem'.

"Ó, það er voðalegt. Hefirðu þá ekki leitað hjálpar föður þíns síðan?"

"Nei".

"Ertu ekki hættur við hefndar áform þín?" spurði Móritz.

"Jú".

"Það er það rétta, Jakob, því það er til guð, sem hegnir".

"Guð", endurtók betlarinn með beiskjuglotti. "Ó, já, — fyrir þá ríku, en ekki fyrir þá fátæku".

"Ávalt sama, huggunarlausa skoðunin".

"Heyrðu, ungi maður. Manstu ekki eftir því, að fyrir utan kofann, sem mamma þín dó í, mintist ég á dóttur mína?"

"Já", svaraði Móritz, "var það um hana, sem þú ætlaðir að tala? Ó, segðu mér hvar hún er. Get ég gert nokkuð fyrir hana? Ég er í þakklætisskuld við þig, og gríp feginn sérhvert tækifæri til endurgjalds. Hefirðu fundið hana?"

Betlarinn svaraði ekki strax.

Hann var að hugsa um, hvort hann ætti að særa Móritz ólæknandi sári með hrekk þeim, er hann bjó Ísabellu, ungmenninu, sem bauðst til að sjá um barn hans, eða hvort hann ætti að segja honum frá

hreknum og hvetja hann til að flýta sér að bjarga Ísabellu. En hið illa vann yfirhönd, og hann sagði við sig hið sama og Eberharð, þegar hann hratt föður sínum ofan í Innfljótið:

"Það var ekki ég, það voru forlögin".

"Þú svarar ekki", sagði Móritz, "segðu mér, hvort þú hefir fundið dóttur þína".

"Já, ég hefi fundið hana", svaraði Jakob.

"Nær og hvar?" spurði Móritz.

"Ég fann hana sem frillu Georgs Ehrenstarr, og sem leikmær í leikriti, sem "Rafhjartað" heitir".

"... segirðu ekki satt", sagði Móritz og þreif í hand... hans, "segðu að þú sért að villa mer sjón. Það er ekki mögulegt. Helen er ekki dóttir þín. Hamingjan góða. Það er alt of voðalegt".

"Helen er dóttir mín. Ég fann móður hennar. Einn bróðirinn tældi móðurina, annar stal sakleysi dótturinnar, — og þó segirðu að guð sé til".

Móritz huldi andlitið í höndum sér af sorg

"Og þriðji bróðirinn, hvers kona og dóttir eru táldregnar af hinum tveim, það er ég", sagði Jakob og hló.

"Ógæfusami maður, þú hefir hlotið að kveljast", sagði Móritz.

"Herra", sagði Jakob, "ég hefi í kulda og regni gengið heila nótt fyrir utan ljósbjörtu gluggana hennar dóttur minnar. Ég heyrði hávaðann í glaðværðinni uppi á loftinu. Ég sá skuggana af elskendunum í gegnum blæjurnar í herbergi hennar, og þó lifi ég enn".

"Ó, þetta er skelfilegt. Veiztu hvaða hlutdeild ég á í þessari ógæfu?"

"Já, hún sem var kona mín og Georg villti sjón, hefir sagt mér alt".

"Hataðu mig ekki, Jakob, ég vildi henni vel, þó ég léti þenna lymska svikara gera mig að flóni".

"Ég veit það", sagði Jakob, "ég hvorki hata eða ásaka þig. Ég ásaka að eins forlögin".

Nú var orðið dimt. Móritz tók eftir því o: sagði um leið og hann stóð upp:

"Nú verð ég að fara, Jakob. Findu mig hérna á morgun og þá skulum við halda samræðunum áfram. Ég skal reyna að finna eitthvert ráð til að bæta úr neyð þinni, því ég þykist vita, að þú viljir ekki leita á náðir dóttur þinnar".

"Nei, hún veit ekki hver ég er. Ég hefi að eins einu sinni við hana talað, og þá bauð hún mér ölmusu".

"Vertu sæll, Jakob. Við sjáumst á morgun um þetta leyti".

Hann sneri sér við til að fara.

"Ennþá eitt orð, herra Sterner", kallaði Jakob.

Móritz nam staðar.

"Fáðu mér rafhjartað aftur".

"Það er ekki hægt. Hvað ætlarðu að gera með það?"

"Geyma það sem minningu um móður mína".

"Ég hefi það ekki".

"Hefirðu týnt því?"

"Nei, en ég fékk henni það aftur, sem átti það". Góða nótt, Jakob".

Hann þaut af stað.

Jakob brast í tryltan hæðnishlátur. "Farðu, heimskingi. Þú finnur að eins bölvun".

Samræðan við Jakob gerði Móritz þungan í skapi, en hann hafði nú engan tíma til að hugsa um það. Hann flýtti sér til að finna hana, sem elskaði hann svo innilega.

Hljóðið í Ísabellu gerði hann hræddan. Hann æddi áfram í ofboði og sá mann í stórri kápu hraða sér í burt í gagnstæða átt, um leið og hann fann ástmey sína í yfirliði við ræturnar á tré nokkru.

"Ísabella, vaknaðu", kallaði Móritz, um leið og hann tók hana upp af jörðunni og kysti kinnar hennar. "Í hamingju bænum segðu mér, hvað fyrir hefir komið"

Unga stúlkan opnaði augun.

Þegar hún varð þess vör, að hún var í faðmi hans, rak hún upp hljóð og sleit sig lausa.

"Vík frá mér, Satan", sagði hún, því hún hélt að þetta væri Eberharð.

"Ísabella, þekkir þú mig ekki?" sagði Móritz sorgmæddur. "Það er ég — það er Móritz þinn. Ó, elskar þú mig ekki lengur?"

"Ert það þú, Móritz?" sagði Ísabella ein· og í draumi. "Nær komst þú?"

"Á þessu augnabliki. Ég sá þig í yfirliði á jörðunni og um leið sá ég mann hlaupa héðan. En,

"Flúðu, Móritz", hrópaði unga stúlkan í örvæntingu. "Flúðu frá þeirri útskúfuðu, þeirri bölvuðu".

"Ertu að missa vitið, Ísabella? Hvers vegna á ég að flýja?"

"Þú sást mann hlaupa héðan, Móritz?"

"Já".

"Sá maður var Stjernekrans greifi".

Móritz fölnaði.

"Stjernekrans greifi?" endurtók hann. "Hvert var erindi hans?"

"Hann kom til mín í laufskálann í myrkrinu, og sagði, að við yrðum að skilja. Ég hélt að það værir þú, og féll máttvana af örvæntingu í faðm hans".

"Hvað svo?" ?"

"Hvað svo? Sérðu ekki merki smánarinnar á enni mínu? Ég var frávita af sorg og örvæntingu, — og níðingurinn notaði sér það. — Nú veiztu alt, Móritz. Vertu sæll, — ó, vertu sæll og fyrirgefðu mér".

Hún skreið á hnjánum að fótum hans, greip hendi hans og bar hana upp að enni sínu.

Unglingurinn varð gramur í skapi.

"Ha", sagði hann, um leið og hann hrinti Ísabellu frá sér. "Það er þá satt, sem Jakob sagði: það er enginn guð til".

"Vægð, Móritz", sagði Ísabella kjökrandi. "Ó, vægð. Segðu að þú fyrirgefir mér áður en við skiljum í síðasta sinni. Ó, [illegible]tu mér ekki frá þér með fyrirlitningu".

"Fyrirgefa þér, Ísabella? Hvað á ég að fyrirgefa? Ég ásaka þig ekki, — þetta eru forlög".

Móritz hljóp af stað, tryltur af örvæntingu, og skildi við Ísabellu þar sem hún lá á hnjánum.

FIMTI KAFLI.

I.

Bræðurnir.

Daginn eftir þann voðalega viðburð, sem fyrri kafli endar á, sat Eberharð einn á skrifstofu sinni, studdi hönd undir kinn og virtist vera í djúpum hugsunum.

Það var drungalegt veður og rigning, en samt voru rauðu blæjurnar dregnar fyrir gluggana. Birtan, sem komst í gegnum blæjurnar, lagði rauðan bjarma yfir föla andlitið hans Eberharðs.

Alt í einu var dyrunum lokið upp. Eberharð

stóð snögglega upp og sneri sér við. Móritz Sterner stóð frammi fyrir honum.

Andlit unga mannsins var fölt og þungbúið. Eldur logaði í augum hans og gremjuský hvíldu yfir svip hans.

Eberharð virtist voðalega hræddur. Án þess að tala orð, starði hann á hinn hávaxna unglin.g, sem stóð með krosslagðar hendur fyrir framan hann.

Þegjandi horfðu bræðurnir hvor á annar. Það var eins og þeir væru að mæla hatrið, sem logaði í augum hvors um sig.

Loksins gat Eberharð stjórnað geðshræringum sínum, og sagði kalt og rólega :

"Má ég spyrja, hvað það er, sem veitir mér þann heiður, að sjá þig hér í dag?"

"Níðingur", þrumaði Móritz svo hörkulega, að greifinn hörfaði undan, "ég er kominn til þess að krefjast skýringar af þér fyrir öll þín afbrot, Eberharð".

Greifinn skalf, en hvort það var af reiði eða ótta, skal látið ósagt.

Hann áttaði sig samt fljótt, og háðslega brosið á vörum hans kom aftur í ljós.

"Ég held það liggi illa á þér í dag, herra Sterner", sagði hann kuldalega. Máske veðrið hafi áhrif á þig, en hvers vegna lætur ðu það dynja yfir mig, og hvaða heimild hefir þú til að ávarpa mig með fyrra nafni mínu, sem ekki tíðkast nema á milli vina —"

"Og bræðra", bætti Móritz við.

"Bræðra?" endurtók Eberharð. "Þú ættir þá vera bróðir minn. — Nú ég skal ekki neita því. Það getur vel verið, að faðir minn hafi átt einhver ástaviðskifti við einhverja fallega sveitastúlku. Mig undrar það ekki, því það er alment sagt, að þú sért mjög líkur mér og honum".

"Tilgáta þín er samt ekki alveg rétt, herra greifi"

sagði Móritz háðslega. "Þessi vottfestu afrit af skjölum, sem ég á í frumriti, sanna þér það að líkindum, — lestu :"

Hann kastaði tveimur skjölum á borðið fyrir framan Eberharð.

Það voru vottfest afrit af skírnarvottorði Móritz og vígsluvottorði móður hans.

Eberharð las skjölin, en vissi ekki, hvort hann átti að trúa sínum eigin augum.

"Ha, ha", sagði hann í bræði. "Þú átt þá að vera skilgetið barn af löglegu hjónabandi sem faðir minn hefir stofnað, án minnar vitundar. — Það er ómögulegt. — Þú ert svikari og hefir líklega sjálfur búið til þessi skjöl".

"Presturinn, sem vígði foreldra mína, lifir enn", sagði Móritz.

"En hvers vegna hefir þú ekki fyr gert þér gagn af skjölum þessum?"

"Af því ég vildi ekki bera sama nafn og morðingi móður minnar, — þrælmennið, sem hefir svívirt þetta nafn; af því ég fyrirleit þann auð, sem ég átti kröfu til, — þann auð, sem hefir gert þig að afhraki mannkynsins".

"Ha", hrópaði greifinn æfarreiður. "Eg endurtek það : Þú ert svikari og lygari —"

"Þekkirðu þessa skrift?" spurði Móritz um leið og hann rétti honum bréf.

"Eberharð fór að skjálfa um leið og hann leit á bréfið.

"Bölvaður", tautaði hann. "Það er hans skrift".

"Lestu", sagði Móritz.

Greifinn fór að lesa, en skriftin varð að grárri þoku fyrir augum hans.

"Lestu það fyrir mig", sagði hann og rétti Móritz bréfið.

"Þekkirðu [illegible]?"

"Já, það er skrift föður mín".

Móritz las með mestu hægð þetta bréf, sem fylgdi með vottorðunum frá föður hans.

Lesarinn man máske, að greifinn í bréfi þessu talaði um lesti, vanþakklæti og eigingirni eldra sonar síns, og þær setningar, sem þessu lýstu, las Móritz með áherzlu tvisvar sinnum.

Greifinn nötraði allur af skelfingu við að heyra þetta. Honum heyrðist það vera rödd föður síns, sem bar orðin fram í hótunarróm.

Samt sem áður hafði hann ekki dug í sér til að biðja Móritz að hætta.

"Nú", sagði Móritz, þegar hann var búinn að lesa, "er ég ennþá svikari?"

"Nei, þú hefir talað sannleika", sagði greifinn stamandi.

"Og þú, sem ert bróðir minn, hefir myrt móður mína meðan ég var barn, og nú, undir mínu nafni, framið hinn svívirðilegasta glæp, — þú hefir launmyrt saklevsið. — Bölvun hvíli yfir þér, þrælmenni".

Mesta skelfingin var nú horfin úr huga greifans, svo hann leit upp og sagði:

"Ég neita ekki að hafa gert þetta, en þú mátt ekki ásaka mig, heldur forlögin. Ég vissi ekki, að þú varst bróðir minn, og það er enn ein sönnun þess, að mennirnir eru leiksoppar forlaganna".

"Níðingur", hrópaði Móritz. "Knýja forlögin okkur til að fremja hin svívirðilegustu afbrot? Þó það væri satt, að enginn guð væri til, sem miskunnaði sig yfir mennina, þá eru okkur meðfædd lög, sem benda okkur á þann veg, sem við eigum að fara".

"Sé enginn guð til, sem við þurfum að óttast, hvers vegna ættum við þá að hika við að fylgja eðli okkar, þó afleiðingarnar verði illar?"

"Hver hefir sagt þér, að enginn guð væri til, sem við þyrftum að óttast? Eftir þetta líf kemur ann-

að líf, og þar bíður hegningin þeirra, sem brjóta lög samvizkunnar. Við höfum tilhneigingu til hins illa, það er satt, en við höfum líka hæfileika til hins góða".

"Ekki ég", sagði greifinn.

"Enda þótt þú getir ekki varist hinum holdlegu fýsnum, þá var engin nauðsyn til fyrir þig að fremja hinn svívirðilegasta glæp af ásettu ráði. Menn geta verið forlagatrúarmenn án þess að gera sér glæpana að nauðsynlegri venju".

"Geta menn það?" sagði Eberharð háðslega. "Settu þig niður, svo skal ég segja þér viðburð úr lífi mínu, sem mun færa þér heim sanninn um það, að glæpir eru nauðsyn".

Móritz settist þegjandi.

"Fyrir 10 árum síðan", sagði Eberharð, "var ég á ferð um suðurhluta Evrópu, þar kyntist ég ítalskri söngmeyju, Angelu að nafni, og varð ástfanginn í henni. Ég náði hylli hennar og hún fylgdi mér sem frilla til Svíaríkis og dvaldi hér í tvo mánuði".

Greifinn þagnaði og stundi.

"Nú, jæja", sagði Móritz.

"Nú, jæja", endurtók greifinn. "Þessi unga söngmeyja var — systir mín".

"Systir þín", sagði Móritz undrandi. "Átt þú, eigum við nokkra systur? — Þetta er ekki satt".

"Vertu rólegur og hlustaðu á mig", sagði Eberharð. Svo sagði hann Móritz alla söguna um Crispin, Matthildi og Angelu, eins og hún er skráð hér að framan.

...

Meðan á þessari voðalegu sögu stóð, sat Móritz agndofa af ótta og viðbjóð.

Þegar Eberharð var búinn með söguna, horfði hann lengi á Móritz með djöfullegri ánægju.

"Nú", sagði hann loksins, "trúir þú enn á möguleika mannsins til að varast glæpi?"

"Hvar er þessi — systir okkar?" spurði Móritz.

"Ég gat aldrei fundið hana".

"Aldrei?"

"Nei, ég fór til Milano og um alla Evrópu, en ég gat hvorki fundið Angelu eða Crispin".

"Guð minn góður", sagði Móritz, "þetta er hræðilegt".

"Guð", sagði Eberharð. "Ertu enn á þeirri skoðun, að til sé guð, sem stjórnar heiminum?"

Móritz svaraði engu.

"Ég hefi framið þenna svívirðilega glæp", sagði greifinn, "en hvern á að ásaka fyrir það? Ekki mig, því ég vissi ekki, að hún var systir mín, og það vissi hún ekki heldur. Ég myrti móður þína, stjúpu mína, án þess að þekkja hana. Ég tældi unnustu þína, og það, sem hjálpaði mér til þess, var hundaheppni".

"Þenna síðasta glæp getur þú ekki eignað hundaheppni eingöngu, þú framdir hann af ásettu ráði".

"Nei, ég fylgdi að eins þeirri leið, sem tilviljanin benti mér á. Líttu á þetta bréf".

"Hver hefir skrifað þetta bréf?" spurði Móritz, þegar hann var búinn að lesa það.

"Ég veit það ekki. Það er æði óhreint og líkist helzt betlarabréfi".

Móritz grunaði þegar um höfundinn.

"Ég held ég viti það", sagði hann ákafur. "Það er skrifað af hefnigirni, — tvær saklausar manneskjur verða að líða fyrir annara manns afbrot".

"Hver hefir skrifað það?" spurði Eberharð.

"Það varðar engu", svaraði Móritz. "Þú hefir notað það, og það var svívirðilega gert af þér".

"Er það á vindsins valdi, að forðast að brjóta blómin á enginu? Er það örninum að kenna, þó hún fylgi eðli sínu og takib[illegible] —"

"Þegiðu", sagði Móritz með svo þrumandi röddu

að Eberharð þagnaði. "Komdu ekki oftar með þessar lélegu afsakanir. Enda þótt engin forsjón sé til, þá er þó til guð, sem hegnir og umbunar".

Eberharð skalf.

"Já", sagði Móritz, "það er til guð, sem hefir ritað lög sín í samvizkur okkar, svo vér getum séð leiðina í myrkri lífsins. Ég afneita honum ekki, enda þótt efinn krefjist þess á stundum. Þau afbrot, sem við fremjum óviljandi, er okkur ekki hegnt fyrir, en fyrir hin hegnir hann".

"Það illa hefir yfirhönd í heiminum, því vil ég ekki neita, þegar ég hugsa um allar þær tilviljanir, sem fyrir mig hafa komið. En hvernig er þín trú? Þú segir, að alt sé á enda með þessu lífi. Það er guðsneitun, en ekki forlagatrú. Með þessari skoðun hefir þú þaggað niður í samvizku þinni, en hegningin nær þér samt".

"Heldurðu það?" sagði Eberharð háðslega.

"Já, ég held það, og taktu vel eftir orðum mínum: Enginn friðarengill vakir við banabeð þinn. Þjáður af kvölum, andlegum og líkamlegum, skilur þú við þetta líf. Blóðugar vofur svífa fyrir hugskotssjónum þínum, og þessar vofur eru endurminningar þínar".

Eberharð hné niður á stólinn og byrgði andlitið með höndum sínum. "Ef guð er nú til, eftir alt saman", hugsaði hann.

Móritz sá kvalir bróður síns, og gat ekki annað en látið sér þykja vænt um.

Loksins vann Eberharð sigur yfir geðshræringu sinni, leit upp og sagði kuldalega:

"Móritz Stjernekrans. Taktu þér það nafn, sem þú hefir heimild til að bera. Þann hluta föðurarfs míns, sem lögin áskilja þér, skaltu fá, án þess til máls komi. Ég hefi samt nóg, einkum þegar ég tek tillit til þess heimanmundar, sem Ísabellu fylgir".

"Þú heldur að hún verði þín?" sagði Móritz, sem fann að hatrið og afbrýðin vaknaði aftur í huga sínum tvöfalt sterkara en áður.

"Hún á nú ekki kost á öðru".

"Þér skjátlar, hún hefir eitt ráð enn".

"Hvaða ráð?"

"Dauðann".

"Ó, hún deyðir sig ekki".

"Ég veit að hún vill deyja ; og þó ég sæi hana bera rýtinginn að hjarta sínu, myndi ég ekki hindra hana frá að reka hann í það".

"En ef hún skyldi nú heldur kjósa að giftast mér, ætlarðu þá að reyna að koma í veg fyrir það?" sagði Eberharð.

"Nei, henni er frjálst að velja á milli þín og dauðans, mín vegna".

"Gott. Segðu mér nú, hvernig þú vilt hafa það með nafnið og arfinn. Eignirnar, sem faðir okkar lét eftir sig, auk óðalsins, voru milíón ríkisdala virði. Samkvæmt lögunum áttu helminginn af þeim. Ef þú vilt fá einhverja af fasteignum mínum, þá mátt þú taka hverja sem þú vilt, að Óðinsvík frá-skildri, sem er óðalið sjálft. Afganginn af arfi þínum skaltu fá í peningum og víxlum —"

"Þitt nafn vil ég ekki bera", sagði Móritz með fyrirlitningu. "Sem Móritz Sterner hefi ég áunnið mér frægð og ánægju, og það ætla ég að heita á meðan ég lifi, — það var nafn móður minnar, morðingi hennar hét Stjernekrans".

"Sem þér þóknast", sagði greifinn kuldalega. "Og hvaða ákvörðun tekur þú með tilliti til arfsins?"

"Að fáum vikum liðnum ætla ég að fara til útlanda, og óska að geta fengið hjá þér eins mikið af peningum og ég þarf til þeirrar ferðar".

"Þú skalt fá eins mikið og þér þóknast".

"Gott. Afgangurinn má vera kyr hjá þér þangað til ég kem aftur".

"Þú ræður því. Þurfirðu fleiri peninga til ferðarinnar, skal ég gefa þér ávísanir á útlenda banka".

"Við getum talað um það seinna. Vertu sæll".

"Eitt orð enn: Ef þú vilt vera hér í Óðinsvík á meðan þú dvelur í héraði þessu, þá geturðu fengið öll herbergin uppi á loftinu til þinna þarfa".

"Nei, þakka þér fyrir", sagði Móritz með viðbjóði. "Það fer vel um mig á prestssetrinu".

Bræðurnir litu alt annað en hlýlega hvor til annars, og skildu svo.

"Hann ætlar ekki að vinna á móti giftingu okkar Ísabellu", sagði Eberharð við sjálfan sig, þegar Móritz var farinn. "Gott. — Peningana, sem ég læt hann hafa, fæ ég aftur með Ísabellu, og án þeirra er ég í rauninni nógu ríkur, — það veit ég, þó ég þekki ekki kringumstæður mínar til hlýtar".

III.

Forlagatrúarmaðurinn.

Enn var komið kvöld.

Móritz stóð og hallaðist upp að stóru grenitré í nánd við dysina, á sama stað og hann hafði öðlast hina horfnu, unaðsríku ást.

Hve umbreyttar voru ekki ástæðurnar nú og þá.

Þá var hugur hans hlaðinn gæfuríkum tilfinningum. Þá barðist hjarta hans af sælli von, og ókomni tíminn blasti við hugarsjón hans í hinum fegurstu myndum. Hann hafði fundið þá ástmeyju, sem

grunur hans hafði sagt honum frá, sæku hugsjón sína, og þrýst henni að hjarta sínu, hrifinn af ást. Og nú, — hvernig var nú ástatt?

Von, orðin að engu, — fagur vordraumur hrakinn burt af valdi forlaganna.

Sagan um Angelu, sem Eberharð sagði honum, hafði svift hann trúni á forsjónina.

Um guð gat hann ekki efast, enda þótt hann freistaðist til þess í byrjun örvæntingar sinnar, en hann var honum ekki sami guð nú, sem áður. Hann var ekki lengur sá guð, sem móðir hans hafði innrætt honum að hann væri; — nú var hann að eins dómari, harður, ósveigjanlegur stjórnari, sem í reiði sinni hafði snúið sér frá heiminum og látið ilskuna sjálfráða um gerðir sínar.

Fáir höfðu liðið eins mikið og Móritz. Vonir fárra manna höfðu fengið eins hraparlegan enda og hans. Hvenær sem einhver ánægjurósin opnaði blómabikar sinn á lífsleið hans, deyddi stormurinn hana.

Hann hafði elskað móður sína með sannri sonarást — og hún dó í faðmi hans. Hann hafði elskað Helenu, sem góður bróðir, og hann hafði séð sakleysi hennar verða að herfangi holdsfýsnanna. Hann hafði elskað Ísabellu eins heitt og nokkrum manni er unt að elska, — og þetta blóm, fegurst allra blóma, visnaði við brjóst svikarans þrælslega.

Hann hafði orðið fyrir vonbrigðum sem sonur, bróðir og elskhugi.

Hann gat ekki þjáðst meira, ekki særst dýpri sárum.

"Hvað er lífið?" sagði hann við sjálfan sig, þar sem hann stóð og starði þunglyndislega á dysina í tunglsljósinu. "Það er leikur hinna blindu afla forlaganna, sem guð hefir í reiði sinni leyft að leika sér

að mannkyninu, — gáta, sem að eins dauðinn getur ráðið.

"Og hvað er von, trú, ást og gæfa? Að eins glapsýn og hillingar.

"Hugsjónin verður að engu, það er hryggileg en sönn kenning. Hvert sem við lítum, sjáum við það vonda mikilsvirt, dygðina svívirta, varmenskuna blómgast og göfgina visna.

"Ég hefi barist gegn mörgum mótþróa og reynt að vera staðfastur samkvæmt kenningu móður minnar, sem hefir lýst lífsbraut mína ; — en, nú get ég það ekki lengur".

"Þú sagðir : Hataðu ekki — en elskaðu, — það er ráðningin á gátu lífsins. Uppspretta hinnar gleði, sem veitir sorgþreyttum svölun. Elskaðu þess vegna, sonur minn".

"Jæja, móðir mín. Ég hefi elskað og orðið fyrir svikum. — Nú hata ég, af því ég get ekki annað"

"Nei, ég get ekki annað", sagði ungmennið örvæntandi, og horfði upp í himininn. "Sé þetta rangt — bið ég þig, stjórnari heimsins, að fyrirgefa mér".

"Ég vil ekki hefna mín, því það er til dómari ; en hatrið, sem ríkir í sálu minni, ræð ég ekki við".

"Lóttir Jakobs Kron, frilla Georg Ehrenstam. Ísabella, tæld og svikin af Eberharð Stjernekrans, — og þó segja menn að guð elski mannkynið og varðveiti sakleysið".

"Og Angela, systir mín, ha, ha, ha. Ég hefi líka átt systur. En herðar hennar voru merktar með rós, umkringdri af höggormi, líkingarmynd ástar og hefnigirndar franska mannsins".

"Rós, umkringd af höggormi, er það ekki ímynd lífsins? Utan um hinar ágætustu rósir vefja sig höggormar hatursins, og döggin, sem fellur á blöð þeirra, er eitruð".

"En þey. — þar kemur einhver".

Móritz dró sig í skugga trésins, sem hann stóð hjá.

Einmana kvenmaður nálgaðist plássið, þar sem Móritz var. Tunglsljósið skein á hina fölu andlitsdrætti Ísabellu Ehrenstam, sem gekk að dysinni og settist þar á stein.

Hárið var laust og flögraði í vindinum. Augun báru vott um örvæntingu, sem skorti lítið á brjálsemi, og störðu ósjálfrátt út í geiminn.

Loks hóf hún upp hendur sínar og knéféll á jörðina.

"Himneski faðir", sagði hún. "þú hefir hegnt mér harðlega, en ég dirfist þó að leita miskunnar þinnar, og ég vona, að þú hrekir ekki anda minn á brott, þegar hann kemur til þinna himnesku bústaða, og það þó hann komi áður en þú kallar hann".

"Hér á þessum stað, þar sem mig dreymdi ástarinnar endasleppa draum, flyt ég þér bænir mínar, góði drottinn minn. þann stutta tíma, sem ég á eftir að dvelja hér á jörðunni, ætla ég á hverju kvöldi á þessum stað, að biðja þig að fyrirgefa mér það, að ég hefi ekki þrek til að lifa lengur".

Móritz heyrði ekki meira, því varir Ísabellu lokuðust og rödd hennar þagnaði, en samt lá hún ennþá lengi á hnjánum og bað.

Loksins stóð hún upp og gekk í hægðum sínum heim á leið.

"Hún ætlar að deyða sig", sagði Móritz við sjálfan sig, "mig grunaði það. Hún tekur gröfina fram yfir faðm Eberharðs, — það er eðlilegt".

"það verður fram að fara, — hún á ekki annars úrkosti.

Nú sást til manns á brautinni. — það var Jakob Kron.

Hann gekk líka að dysinni og settist þar hugsandi.

Móritz ætlaði að ganga til hans og ávarpa hann, þegar hann sá þriðju persónuna koma úr gagnstæðri átt.

Sá, sem nú kom, var Hólm. Hann hafði verið í samkvæmi þar skamt frá og var á heimleið. Hann hafði allstaðar orðið fyrir óvilja, beiskju, háði og fyrirlitningu, því allir hötuðu hann fyrir hið "heimskulega áform með bændaskólann".

Þetta hafði gert honum þungt í skapi, svo hann gekk niðurlútur og horfði til jarðar.

Þegar hann var kominn á móts við betlarann, leit hann upp og sá hann.

Jakob varð þess ekki var og leit ekki upp.

Hólm horfði stundarkorn á hann, gekk svo til hans og lagði hendina á öxl honum.

Jakob leit upp.

"Hver ert þú?" spurði Hólm, "hugsarðu þér að dvelja hér í nótt, á þessum skuggalega stað?"

"Hver ég er?" svaraði betlarinn. "Þér má standa á sama. Það er nóg, að ég er ógæfusamur".

"Hvers vegna?"

Rödd hans var svo blíð og ástrík, að Jakob gat ekki annað en viknað.

"Hvers vegna?" endurtók hann. "Af því að forlögin ofsækja mig, af því að mennirnir hata mig".

"Fyrir hvað hata mennirnir þig?"

"Fyrir afbrot mín", svaraði betlarinn.

"Einkennilegt", sagði Hólm við sjálfan sig, "og mig hata þeir fyrir dygðir mínar".

Betlarinn hló tryllingslega.

"Þá er hatrið, sem á þér hvílir, þyngra en mitt", sagði hann. "Mennirnir hata að sönnu glæpina, en þeir hata hina göfgu dygð með enn meiri beiskju".

"Hvað elska þeir þá?" spurði Hólm.

"Sjálfa sig".

"Og hvað umbera þeir?"

"Lestina".

"Ég fer að halda, að hann hafi rétt fyrir sér", tautaði Hólm um leið og hann hélt áfram. "Hver ætli þessi vesalingur sé?"

Jakob hafði staðið upp og gengið í gagnstæða átt við þá, sem Hólm stefndi í.

Móritz var aftur einn.

"Þessir menn komu hingað til að kenna mér", tautaði hann við sjálfan sig. "Annar er hataður fyrir lesti sína, hinn fyrir dygðirnar, ha, ha, ha, — það er einkennilegt".

"Á ég að trúa orðum þessa skapþunga manns, að lestir séu það eina, sem er umborðið? — Já, af venjulegum almúga. Það eru til undantekningar, en þær eru fáar".

Hávaðinn í vagni, sem var að koma, truflaði hugleiðingar Móritz.

Í vagninum sátu Georg Ehrenstam og vinir hans Örnskiold og Hjorteskjold, sem komu frá skemtilegu dagverðar samkvæmi, er hafði glatt þá mikið, og [illegible] rann fram hjá sem hugur manns.

"Já", sagði Móritz, sem svar upp á sínar eigin hugsanir, "hann hafði rétt fyrir sér, — það eru [illegible] eins ódygðirnar, sem smjaðrað er fyrir og umbornar, — það er að segja, þegar gullið fylgir þeim og gyllir þær, því hinn fátæki er jafnt fyrirlitinn fyrir ódygðir sínar og hann er hataður fyrir glæpi sína".

"Þetta eru mennirnir, sem treysta á ást skapara síns og voga, að gera sér von um miskunnsemi hans. Þetta eru mennirnir, sem hrósa sér af dygðum sínum, af göfugum hugsunum og eðallyndum hvötum. Bölvun fylgi heiminum, — ég hata hann".

"Samt skal ólán mitt ekki gera mig [illegible]. Ég ætla ekki að kvarta, heldur sýna mótþróa. [illegible] ég skal bjóða forlögum mínum byrg[illegible]"

"Það er þó eitt, sem er göfugt, [illegible]gulegt og fagurt á jörðunni, [illegible] það eru vísindin".

"[illegible] jæja, það [illegible] huggar mig. Hið verulega hefir ekki annað [illegible] glapsýn og tálvonir að bjóða".

"Listin er [illegible] ein [illegible] sanna, því fegurð [illegible] hennar líður [illegible] ekki undir [illegible] [illegible] [illegible] eina góða gjöf, sem guð hefir [illegible] mönnum [illegible], að hann hefir opnað handa [illegible] heim [illegible] [illegible] hugsjónanna".

"Va[illegible] [illegible] leita þó menn[illegible] [illegible] huggunar við síð[illegible]sbjá[illegible] [illegible] sínum í hávaðasömum skemtunum [illegible] [illegible] [illegible] nautnum. Þeir leita gleymskunnar og [illegible] [illegible] um stund í nautn vínsins".

"[illegible] fyrirlít þá aðferð, af því hún er [illegible] gur. Það, sem a[illegible] [illegible] deyr hjá mér, er tilfinnin[illegible] fyrir hinu fagra".

"[illegible] þegar ég hefi ekkert fagurt til [illegible] [illegible]yllast [illegible] [illegible]ðunni, þá leita ég þess í þeim [illegible] sem [illegible] [illegible]ið landamerki eilífðarinnar, — það [illegible] [illegible]istar[illegible] [illegible] fegurðarinnar heimi".

Ég ætla að yrkja. — Ég ætla að lýsa mönnunum ekki eins og þeir eru, það er of viðbjóðslegt, en ég ætla að klæða þá í hugsjónahjúp; ég vil ekki mynda sannveruleikann, en ég vil framkvæma hugsjónina, gefa henni mynd og lögun, kjöt og blóð".

Það er hin fagra list, hin sanna ástríða. Tízk[illegible] [illegible] skólar eru farnir að neita henni, og óhreinka [illegible]gi hinnar andlegu listar í feni veruleikans, til þess að þóknast múgnum, hinum bókmentalega almenningi, sem ekki skilur hugsjónirnar. — Það er máske gagnlegt, en fagurt er það ekki".

"Nei, því þegar listin göfgar ekki veruleikann, þá er hann áhrifalaus. Hann getur heldur ekki verið annað, ef ekki gengur blíðkandi hugmynd í gegn um alt saman".

"Forlögin stjórna í blindni. — Jæja, ég ætla að

trúa á forlögin í þessu lífi og á dóm drottins í hinu lífinu".

"Ef ég efaðist um hið fyrra, þá væri ég blindur, og ef ég efaðist um hið síðara, yrði ég viðbjóðslegur glæpamaður eins og Eberharð".

Meðan á þessu eintali stóð, sem betur en alt annað sýnir trúarskoðanir hans á þessari stundu, var Móritz kominn heim að prestssetrinu.

Það skal endurtekið, að við hefjum engan málaflutning gegn forlagatrúnni, en við vorkennum Jakob Kron og fyrirgefum Móritz.

Þar á móti berum við hvorki vorkunnsemi eða umburðarlyndi með Eberharð, sem var orðinn forlagatrúarmaður af nauðsyninni á að finna vörn gegn iðraninni, sem annars hefði svift hann vitinu, en ekki af því, að hið óblíða vald viðburðanna hefði smátt og smátt gróðursett hjá honum þessa sannfæringu.

III.

Undirbúningurinn.

Ein vika var liðin.

Móritz hafði ekki séð Ísabellu, og þó var hugsunin um hana það eina, sem hélt honum kyrrum á þessum stöðvum. Hann vildi fyrst vita, hver afdrif hennar yrðu, áður en hann færi af stað til útlanda, eins og hann hafði ráðgert.

Hann elskaði hana ennþá eins heitt, eins ástríðuríkt og nokkru sinni áður, og hann fann, að hjarta sitt hafði fengið ólæknandi sár.

Hann elskaði hana, segjum við, og hann hefði glaður lagt líf sitt í sölurnar til þess að útvega henni sálarrósemi og ánægju, ef það hefði verið mögulegt. Hann hafði aldrei ásakað hana, aldrei

reiðst henni, — og hvernig átti hann líka að geta það? Ef hún hafði hrasað, þá var það að eins af ást á honum, sem hún hélt að hvíldi í faðmi sínum, þegar hún faðmaði Eberharð að sér.

Það var enginn glæpur, það var ólánið, sem aðskildi hjörtu þeirra. Sál Ísabellu var Móritz jafnheilög, jafn-hrein og elskuverð eins og áður. Hið andlega í ást hans á henni var óskert, það var að eins hið líkamlega, sjálf eignin, sem var orðin ómöguleg.

Já, því blöðin af liljublómahringnum hennar voru horfin án þess hún ætti nokkurn þátt í því; hinn ofsalegi stormur þjáninganna, hefndarinnar og afbrýðinnar hafði feykt þeim burtu. Þau féllu þegar hún snerti þennan viðbjóðslega mann, sem forlögin höfðu gert að bróður hans.

Án hennar tilhlutunar, — já, því Móritz sá það mjög glögt, að örvænting hennar, sem orð hins ímyndaða unnusta hennar framleiddu, hálfgert meðvitundarleysi og hin sívaxandi ástríða, sem logaði í brjósti hennar, höfðu gefið Eberharð tækifæri til að ræna sakleysi hennar, því sem næst án vitundar hennar.

Móritz sá þetta og kom því aldrei til hugar, að ásaka hana. Það var að eins líkaminn, sem hafði saurgast, sálarlíf hennar var jafn-fagurt og hreint og áður. Hún var í hans augum hin sama saklausa, hreina ungfrú, sem hann hafði elskað og elskaði.

Bölvunin hvíldi á níðingnum, sem hafði svikið hana, og undir hans eigin nafni stolið því, sem heimurinn kallar dygð.

Já, Móritz dáðist langtum meir að Ísabellu nú, en áður en hún féll. Hann hugsaði um hið djarfmannlega þrek og hreinskilni, sem kom henni til að segja hiklaust frá vanvirðu sinni. Hann mundi það, að henni hafði ekki eitt augnablik komið til hugar,

að hún gæti aftur sameinast þeim, sem hún elskaði, en að eins beðið um fyrirgefningu á þeirri yfirsjón, sem hún framdi af ást á honum.

Hann hugsaði um þetta, vissi það og skildi það, — en samt sá hann, að líkamleg sameining, það, að eiga hana, gat ekki lengur átt sér stað. Hún hafði tilheyrt — bróður hans. Og samt, — þegar hann hugsaði um, að hún ætti að tilheyra þessum bróður alla æfi sína og verða kona hans, þá kvaldi afbrýðin hann ósegjanlega mikið.

"Nei, það skeður ekki", kallaði hann þá í tryltri örvæntingu. "Sé hún hin atkvæðamikla, tígulega kona, sem ég álít hana vera, þá mun hún heldur deyða sig en að verða hans alla sína lífstíð".

"Hún mun verða trygg sinni fyrstu ást, og þegar hún er dáin, fer sála hennar til guðs, — dómurinn er réttlátur — hann útskúfar henni ekki".

"Ég hefi hugsað mikið um þetta, en ég get ekki fundið, að Ísabella eigi annars úrkosti en hendi Eberharðs, eða — gröfina.

"En hvorn kostinn ætli hún taki? Ætli hún hafi þrek til að velja hinn síðari? Ég gerði það í hennar sporum.

"Við skulum athuga, hvor syndin er stærri.

"Að giftast manni, sem maður fyrirlítur, að eiðfesta það frammi fyrir guðs augliti, að vilja elska þá persónu, sem maður bæði fyrirlítur og hatar, — eða að frelsa sig frá þessari nauðsyn með sjálfsmorði.

"Í fyrra tilfellinu fórnar hún sálunni til þess að vernda líkamann, en í síðara tilfellinu eyðileggur hún líkamann til að frelsa sáluna.

"En guð hefir bannað sjálfsmorð, — já, en hann hefir líka bannað meinsæri.

"Nú, jæja, þið vandlátu siðfræðiskennendur. Þið, sem nákvæmlega kunnið að meta hegningargildi

hverrar yfirsjónar, — hverju svarið þið þessari spurningu?

"Ég get ekki ráðið þessa gátu, en eitt veit ég, og það er, að þegar guð lætur forlögin setja mann í þau spor, sem Ísabella stendur nú í, þá má hann, sé hann réttlátur, ekki telja henni það til syndar, þó hún af fávizku taki þann kostinn, sem er hegningarverðari.

"Látum hana þess vegna vera mér trygga. Látum hana drepa sig. Þá getur hið ytra ekki lengur aðskilið okkur. Sem brúður dauðans verður hún hugsana minna, endurminninga minna hrein og heilög brúður, — sem brúður Eberharðs tapar sál hennar fegurð sinni í mínum augum".

Daginn eftir að Móritz átti tal við barún Ehrenstam í Liljudal, fékk hann svohljóðandi bréf frá honum:

"Herra minn. — Ég býst við að sjá þig eftir dagverðinn í dag, til þess að halda áfram samtali okkar frá í gær. Alfred Ehrenstam".

Þessu svaraði Móritz þannig:

"Herra barún. — Ég er hættur við það áform, að koma í veg fyrir giftingu dóttur þinnar og Stjernekrans greifa. Þú mátt í því efni haga þér eftir eigin vild, ég ætla ekki framar að skifta mér af athöfnum þínum. Þú mátt hiklaust reiða þig á þagmælsku mína. Móritz Sterner".

Barún Ehrenstam varð jafn glaður sem undrandi yfir þessari óvæntu tilhliðrun, sem hann árangurslaust reyndi að finna af hverju stafaði. Hm, nú var

hann orðinn sjálfráður, og eins og væntanlegt var, notaði hann sér það.

Þegar vikan var liðin, kallaði hann Ísabellu aftur inn í herbergi sitt.

Þessa viku hafði Ísabella breyzt óskiljanlega mikið. Hún var ennþá jafn fögur og áður, en fegurðinni fylgdi nú brjóstumkennanlegt þunglyndi.

Þegar fyrsti stormurinn var um garð genginn, kom ekkert æði í Ísabellu oftar. Þegar hún var orðin fastráðin í áformi sínu, varð hún róleg og kyrlát.

Blóðið hafði yfirgefið kinnar hennar, sem nú voru mjallhvítar; augun voru daufari, gletnislegu glampparnir, sem áður brá fyrir í þeim, voru horfnir. Tárin höfðu slökt þann eld, því sú uppspretta huggunarinnar var það eina, sem ekki var þornað.

Þegar Ísabella kom inn í herbergi föður síns, settist hún þegjandi á legubekkinn samkvæmt bendingu hans.

"Jæja", sagði barúninn og horfði fast á hana, "umhugsunartíminn er á enda. Ertu komin að nokkurri niðurstöðu?

"Já, pabbi".

"O- hvað ætlarðu að gera?"

"Að hlýða þér".

"Og giftast Eberharð?" sagði barúninn undrandi, því hann hafði búist við öflugri mótstöðu.

"Já — ef ég lifi".

Síðustu orðin lét hún fremur í ljósi með hugsun sinni en með vörunum, því barúninn heyrði þau ekki.

"Það er skynsamlegt áform, Ísabella mín", sagði barúninn ánægjulegur. "Það gleður mig, að þú hefir látið skynsemina ráða. Nær viltu að brúðkaupið fari fram?"

"Það er mér alveg sama. Þegar þér þóknast".

"Nú, þá skulum við opinbera trúlofun þína á

fæðingardag þinn, seinast í næstu viku. Finst þér það ekki eiga vel við?"

"Jú, en ég geri eitt skilyrði".

"Og það er?"

"Að ég þurfi ekki að sjá tilvonandi brúðguma minn fyr en þann dag".

"Þú ert flón, en maður verður líklega að láta þetta eftir þér. Ég skal segja Eberharð frá áformi þinu, og ég efast ekki um, að hann samþykki það".

"Þakka þér fyrir, pabbi".

Hún stóð upp til að fara.

"Ísabella", kallaði barúninn í ögn mýkri róm en vanalega.

Hún gekk aftur til hans, og hann tók hana í faðm sinn og kysti á föla ennið hennar.

Engin geðshræring kom í ljós hjá Ísabellu. Hún tók á móti faðmlögum föður síns eins köld og hvít eins og marmarastytta. Það var eins og dauðinn sjálfur hefði tekið hana í fang sitt. Kaldur hrollur fór um hana, en að ytra áliti var hún róleg.

"Hinkraðu ögn við, Ísabella", sagði barúninn, "ég hefi dálítið hérna handa þér".

Hann gekk að dragkistunni sinni, opnaði hana og tók úr henni umgerð með gljáandi gimsteinum.

"Sjáðu þetta", sagði hann, "fyrri konan mín bar þessa gimsteina á brúðkaupsdegi sínum. Það er ekki auðvelt, að finna fegurri skrautgrip, og ég hefi geymt hann handa dóttur minni".

Barúninn lét sjálfur gimsteina-umgerð þessa á höfuð dóttur sinnar.

"Þetta átt þú að bera á brúðkaupsdegi þínum", sagði barúninn ánægjulegur, "en farðu nú og sýndu þig móður þinni".

Ísabella kysti hendi föður síns og fór.

"Þessi föli litur fer henni vel", tautaði barúninn. "Hún verður fegursta og jafnframt ríkasta brúðurin

í Vermalandi, — það var heppilegt; að hún lét undan. Bara að bölvaður þorparinn þegi nú um bannsetta söguna".

"Ísabella", sagði barúnsfrúin daginn áður en opinbera átti trúlofunina, sem, eins og áður er getið, bar upp á fæðingardag Ísabellu, "við höfum boðið mörgu fólki hingað á morgun. Hvernig ætlar þú að vera klædd?"

"Í hvítum silkifötum með blómhring af þyrnirósum um höfuðið".

"Þú ættir að bera eitthvað af gimsteinum".

"Nei, mamma, ég vil ekkert annað skraut hafa en gullfestina, sem ég hefi um hálsinn".

"Jæja, þú ræður því. Það mundi eflaust skemta gestunum, ef þú að áliðnu kvöldi lofaðir þeim að sjá þinn undraverða dans. Mér hafði komið til hugar, að sýna þeim lifandi myndir, en ég held það verði of fyrirhafnarmikið. Þú er sannarleg fegurðargyðja, Ísabella, og sérhver, sem sér þig hlýtur að verða hrifinn af þér".

"Þú vilt að ég dansi?" sagði Ísabella og brosti einkennilega.

"Já, ég sé ekkert rangt við það, að þú sýnir list þína, þegar það er gert í vinahóp. Ef þú fellst á uppástungu mína, skal ég segja þér, hvernig ég hefi hugsað mér tilhögunina: Gestirnir koma saman í stóra salnum um tedrykkjutímann, og allar dyr standa opnar. Þar verður drukkið te og skál brúðhjónaefnanna sömuleiðis. Fyrir inngangin í græna salinn hengi ég rautt dyratjald. Þegar dimt er orðið og búið að kveikja ljósin, förum við öll inn í þennan sal og setjumst þar. Hljóðfærasláttarinn byrjar, tjaldið verður dregið til hliðar og þú lætur

sjá þig á leiksviðinu í einkennilegum fatnaði, sem er búin að hugsa mér, hvernig vera skuli. Hv segir þú um þetta?"

"Það er nokkuð einkennilegt", svaraði Ísabella og brosti beiskjulega, en móðirin skildi það ekki, — "en samt sem áður samþykki ég það. Ég skal dansa, mamma, með því skilyrði, að ég megi klæða mig eins og ég vil".

"Nú, hvernig ætlarðu þá að vera klædd?"

"Ég ætla að geyma hvíta kjólinn og þyrniblómhringinn þangað til dansinn byrjar".

"Hvernig ætlarðu þá að vera klædd áður?"

"Svörtu silki og gimsteinum".

"Gott", sagði hégómagjarna móðirin. "Ég hefi ekkert út á það að setja. Auðvitað á svart silki ekki vel við fyrir unga stúlku við þessa athöfn, en það er ekkert á móti því, að þú breytir ögn út af vananum. Þú brúkar gimsteinaskingurnar með hvítu steinunum, er það ekki?"

"Jú, mamma".

"Og demantakinguna?"

"Já, já. Ég get ekki brúkað aðra gimsteina en demantana, þegar ég er klædd svörtu silki".

"Hamingjunni sé lof, að þú ert orðin svona skynsöm, Ísabella mín", sagði barúnsfrúin með ánægjubrosi. "En þú mátt ekki gleyma, að lita þig í framan áður en þú kemur fram á leiksviðið. Þú getur tekið litarkrúsina mína, sem stendur á búningsborðinu.

Ísabella hneigði sig þegjandi, en móðir hennar stóð upp til þess að fara upp á loft og líta eftir vinnufólkinu, sem var að undirbúa stássherbergin fyrir þetta væntanlega hátíðahald.

IV.

Fæðingardagurinn.

Skrautlegir vagnar óku heim að dyrunum í Lilju-dal. Barúnar, greifar, verksmiðjueigendur, hermenn og aðrir, sem eitthvað kvað að í héraðinu, stigu út úr vögnunum og var fylgt inn í húsið af hinum kurteisu þjónum.

Móritz Sterner var meðal þeirra seinustu, sem komu. Hann var líka boðinn, og eftir langa umhugsun réði hann það af, að taka boðinu.

Þegar hann kom inn, voru salirnir fullir af fólki. Samræðurnar voru byrjaðar og gengu vel; en þegar þjónninn gat um komu hans, þögnuðu allir, alveg eins og þeim hefði verið skipað það. Menn hópuðust saman til að horfa á hann.

"Það er ungi rithöfundurinn, þessi andríki leikritasmiður", hvísluðust menn á. "Hann lítur út sem heldri maður. — Framkoma hans er tiguleg. — Í alvöru talað, það er höfðingjabragur á honum".

"Hamingjan góða, en hvað hann er fallegur", hvíslaði ung stúlka til nágrannastúlku sinnar.

"Hefirðu ekki séð hann fyrri?"

"Nei, aldrei".

"Hann hefir gáfulegt andlit", sagði sú þriðja. "Sko hvað ennið er hátt og hvítt".

"En þau augu, hvílík guðdómleg augu. Það er auðséð, að hann er óviðjafnanlegur hugvitsmaður".

"Hefirðu lesið leikritið hans?"

"Já".

"Það er afbragð. Málið er svo skáldlegt og atvikin öll svo fjörug. Menn geta ekki lesið það, án þess að tárfella".

"Sjáðu, nú hneigir hann sig fyrir barúnsfrúnni, —

Adonis hefir ekki verið skapaður fallegri. — Líta sko, hve undarlega Ísabella horfir á hann".

"Það er líklega af því, hve líkur hann er unnusta hennar, því að það er hann, enda þótt andlitsliturinn og svipurinn sé öðruvísi".

"Ó! Já, það veit hamingjan. Sjáðu greifann, sem stendur við hliðina á Ísabellu. Hann er engu líkari en afturgöngu".

"Já, hann er voðalegur að sjá hann".

"Vesalings Ísabella. Það er fullyrt, að hún hafi verið þvinguð til að eiga hann".

"Það er nú samt naumast hægt að neita því, að greifinn er líka fallegur, enda þótt mann hrylli við að horfa á hann".

"Herra Sterner er samt mörgum sinnum fallegri, og þó sýnist hann venju fremur sorgbitinn í dag".

Þannig spjölluðu ungu stúlkurnar hver við aðra, og Móritz hefði eflaust skilið skjallið, ef hann hefði heyrt til þeirra. En augu hans og hugur stefndu í aðra átt.

Hann var að heilsa barúnsfrúnni, sem með vingjarnlegu brosi bað hann velkominn.

"Sjáðu hérna, góði herra Sterner minn", sagði hún um leið og hún benti á Ísabellu, sem studdi sig við bakið á legubekknum, "þetta er kvenhetja dagsins. Þú, sem hefir bjargað lífi hennar, ættir að vera sá fyrsti til að veita gæfu hennar athygli".

Móritz vék sér að Ísabellu, og augu þeirra mættust.

Hann heilsaði henni með því að hneigja sig kuldalega, og Ísabella svaraði því með því að hneigja höfuðið lítið eitt, og um leið studdi hún hendinni á hjartað, eins og hún vildi stöðva slátt þess.

Móritz tók eftir þessu, og undireins breyttist andlit hans. Þunglyndið hvarf og hann brosti blíðlega við sinni töpuðu brúður.

Ísabella var í svörtum silkiklæðnaði, með skrautlaust hár. Um hálsinn hafði hún gullkeðju, en armböndin og hringar glitruðu af gimsteinum.

Hið óviðjafnanlega fagra andlit hennar, umkringt af dökkum hárlokkum, var nábleikt. Hún líktist helzt anda, sem staddur væri milli koldimmra skýja.

Móritz kom til hugar, þegar hann leit á Ísabellu, rómverska Vestumærin, sem var leidd til dauðans af því hún hafði brotið skírlífisheit sitt.

Andlit unga mannsins, sem varð blíðara, þegar hann sá örvæntingu Ísabellu í augum hennar, varð aftur þunglyndislegt, nærri haturslegt, þegar honum varð litið á Eberharð, sem stóð við hlið unnustu sinnar.

Greifinn laut höfðinu niður sem allra snöggvast, og þegar hann leit aftur upp, var Móritz horfinn inn í gestahópinn.

Ekki hafði greifanum tekist, að fá Ísabellu til að segja eitt einasta orð. Þegar hann ávarpaði hana, svaraði hún engu, og þegar hann leit á hana, sneri hún sér frá honum.

Greifinn beit á jaxl af ilsku. — "Nú, nú", hugsaði hann, "það dvínar vonandi, þegar hún er orðin konan mín. Þessi vonzka varir ekki ávalt".

Gestirnir drukku nú te, dróu sig svo saman í smáhópa til að skrafa.

Nú var farið að dimma. Sólin var að síga í æginn, [illegible] þjónninn loksins kom með kampavínsglösin, til að drekka úr brúðhjónaskálina.

Gestunum voru fengin glösin. Greifinn og Ísabella stóðu saman í öðrum enda salsins, og nálægt þeim hélt Móritz sig, en hinir gestirnir flokkuðu sig í kringum baróninn, sem hélt ræðuna.

Við sleppum ræðunni. Hún var ein af þessum vanalegu.

Allir horfðu á ræðumanninn, nema Móritz, hann hafði ekki augun af Ísabellu.

Hann var sá eini, sem sá það, að Ísabella tók samanbrotinn pappír upp úr glófa sínum, sem hún opnaði með annari hendinni, en hélt á glasinu í hinni.

Barúninn lauk ræðu sinni, hljóðfærasláttturinn byrjaði með þyt-lagi.

Á þessu augnabliki helti Ísabella innihaldi pappírsins í glasið. Móritz sá það, og hrylti við, en þagði.

Áður en hljóðfærasláttturinn þagnaði, hafði Ísabella tæmt kampavínsglasið til botns. Móritz sá að hönd hennar skalf.

Þjónninn kom til að taka á móti glasinu af Ísabellu, en hún sló því barminn á glasabakkanum og lét það detta á gólfið, svo það fór í smámola.

"En hvað ég er klaufaleg", sagði hún og færði sig frá. "Tíndu upp molana, Jóhann, og sjáðu um, að enginn verði eftir. Þeir geta verið hættulegir fyrir stúlkurnar, sem hafa þunna skó".

Þjónninn laut niður og tíndi upp öll glerbrotin.

"Guð minn góður", tautaði Móritz við sjálfan sig og byrgði andlitið með höndum sínum. "Ó, en hvað ég hefi mist mikið".

Nú tróðust gestirnir kringum brúðhjónaefnin, til þess að flytja þeim lukkuóskir. Eberharð hneigði sig kuldalega eins og hans var venja, en Ísabella svaraði hverri lukkuósk með vingjarnlegu brosi.

Móritz var meðal þeirra síðustu, sem kom til þeirra.

Hún rétti honum ísköldu höndina sína, sem engan undraði, því allir vissu, hverja þakklætisskuld hann átti hjá henni.

"Brúður dauðans", hvíslaði hún.

"Ég veit það, ég hefi séð alt", tautaði Móritz skjökrandi. "Ó, Ísabella".

Hún lagði fingurnar á varirnar til merkis um þögn. Hann leit niður og þaut inn í annað herbergi.

Það var langt síðan kveikt var. Gestirnir biðu óþolinmóðir þeirrar skemtunar, sem frúin hafði látið á sér skilja, að þeir ættu von á, og litu löngunarríkum augum á lokuðu dyrnar að græna salnum, sem Ísabella og herbergisþerna hennar höfðu gengið inn í.

Loksins kom Anna aftur og hvíslaði nokkrum orðum að frúnni.

"Má ég biðja hina heiðruðu gesti að koma með mér", sagði hún, um leið og hún stóð upp. "Herra ofursti, má ég styðjast við handlegg þinn?"

Barúnsfrúin ásamt ofurstanum gekk á undan þessum glaða hóp. Barún Ehrenstam leiddi gamla herforingjakonu, Georg leiddi unga og fallega stúlku, og á eftir honum gekk Washolm prófastur með háberðu konuna sína. Hinir karlmennirnir leiddu þær stúlkur, sem þeir náðu fyrst í, nema Móritz, hann var einsamall.

Dyrnar að græna salnum voru opnaðar, og skær birta mætti augum gestanna. Í hinum enda salsins héngu rauðar silkiblæjur, sem huldu leiksviðið.

Kvenfólkið settist á stólana, en karlmennirnir stóðu.

Djúp þögn ríkti yfir öllum.

Alt í einu byrjaði hljóðfærasláttur, en enginn sást maðurinn og ekkert hljóðfærið. Það var dansar en raunalegir. — Blæjan var dregin til hliðar. Tónling með mjúkræmi, — það var inndælt, tónarnir þýðarnir urðu fjörugri og Ísabella sveif inn á leiksviðið, að mönnum sýndist, án þess að koma við gólfið.

Aðdáunarundrun heyrðist frá áhorfendunum, og svo varð aftur eins kyrt og í gröfinni.

Unga stúlkan var klædd hvítu silki, og utan um dökka hárið hennar var blómhringur úr þyrnirósum hvítum að lit, sem bar sama blæ og kinnar hennar, sem hún hafði ekki litað. Og hún dansaði.

Hafirðu séð dans andanna í tunglskini um næturtíma, hafirðu séð hinn lítt finnanlega vindblæ svífa yfir bikar blómanna, — þá geturðu giskað á, hvernig Ísabella hefir dansað.

Og hún dansaði lengi. Það var eins og hún hefði verið bitin af tarantúlu (eins konar kónguló), eins og alt lífsafl hennar hefði sameinað sig í þessum dans.

"Hún er frábær", hvíslaði Georg að Móritz, því þeir stóðu hlið við hlið; "sýnist þér það ekki?"

Móritz svaraði ekki, því hann heyrði ekki orð Georgs. Allur hugur hans var á leiksviðinu, og hann horfði stöðugt á hina undraverðu sýn, sem þar sást.

Þegar minst varði, varð dans Ísabellu [illegible]. Hún þrýsti hendinni að hjartanu, eins og hún fyndi til ákafs sársauka.

Barúnsfrúin hljóðaði hátt. Ísabella reikaði og féll meðvitundarlaus á gólfið. Snögg hreyfing kom á áhorfendurna, sem allir urðu fölir og hræddir. Hólm, sem einnig var staddur þarna, varð fyrstur til að hlaupa inn á leiksviðið og lyfta hinni meðvitundarlausu stúlku upp af gólfinu.

Föl, eins og brotin lilja, hékk hún í faðmi hans. Augun voru lokuð, en tilkenningarskjálfti sást á vörum hennar.

Barúninn, kona hans, Eberharð og Georg, vinir og vinstúlkur, söfnuðust saman í kring um ungu stúlkuna, sem lá óhult í faðmi fyrverandi kennara síns.

Að eins Móritz einsamall kom ekki til hennar. Hann leit á hópinn, hann sá að hún var borin inn í sitt eigið herbergi, sem var á sama lofti og græni salurinn, og var lögð þar á rúmið sitt.

Eftir það heyrði hann hvorki eða sá neitt. Hann reikaði fram í anddyrið, fann þar kápuna sína, fór í hana og þaut svo af stað, eins og hann væri eltur af illum öndum.

V.

Brúður dauðans.

Gestirnir fylgdust ekki með fjölskyldunni inn í herbergi Ísabellu, því þeim var ljóst, að hér var ekki um alment yfirlið að ræða, sem hitinn og áreynslan höfðu framleitt. Þeir sáu, að hér átti sér stað alvarlegt óhapp fyrir baróns fjölskylduna.

Áður en hálfur tími var liðinn, voru gestirnir farnir, og þjónarnir slöktu ljósin.

Í herbergi Ísabellu stóð barúninn og kona hans við banasæng dóttur sinnar. Georg, sem var syfjaður, var farinn til herbergis síns, og Eberharð, sem sá að vera sín var gagnslaus þarna, fór af stað til Carlstað til að sækja læknir.

En það voru fjórar mílur til Carlstað, og áður en læknirinn kom þaðan, var hugsanlegt að dauðinn, þessi óskeikuli læknir, hefði gert enda á lífsbaráttunni.

Þegar búið var að leggja Ísabellu á rúmið, var kjólnum krækt frá henni, en ekki var hún afklædd. Hún var í sama hvíta klæðnaðinum og hún dansaði í.

Hún opnaði augun og dró andann. Hún var bú-

in að fá fulla rænu, og andaði að sér lyktinni af ilmsaltinu, sem móðirin hélt að nefi hennar.

"Þakka þér fyrir, mamma", sagði Ísabella með veikri rödd, um leið og hún ýtti hendi móður sinnar frá sér. "Nei, nei", sagði hún með ákafa, þegar hún varð þess vör, að móðir hennar ætlaði að afklæða hana. "Láttu mig vera — afklæddu mig ekki. Ég vil deyja í hátíðabúningi mínum".

"Deyja", sagði barúninn. "Hugsaðu ekki til að deyja. Þessi litli kvilli hefir fráleitt neina þýðingu".

Á þessu augnabliki þjáðist Ísabella afskaplega, en ekki kvartaði hún, og ekki sýndi svipur hennar kvalirnar, sem hún leið.

Andlitið var rólegt, brosandi og nærri því ánægjulegt. Hún líktist píslarvættunum, sem brunnu til dauðs án þess að láta bera á kvölum sínum.

"Jú, pabbi", sagði hún með veikri rödd, "það er engin lífsvon. Ég hefi fengið taugaslag, ég finn að ég á að eins fáa tíma ólifaða. En áður en ég dey, verð ég að biðja þig bónar. Vilji deyjandi manneskju er helgur, — þú neitar ekki bón minni".

"Hvers óskar þú?" spurði barúninn með allmiklum taugaóstyrk. "Ef að þú deyrð, sem ég get ekki haldið að komi fyrir, þá er það heilög skylda okkar að verða við bón þinni".

"Ég vil láta jarðsetja mig í þessum fötum með þessa gullkeðju um hálsinn. Ég vil ekki láta afklæða mig og vefja. Ó, nei. Ég er hrædd við líkklæðnað. Ég vil láta grafa mig eins og ég er, með þessar visnu þyrnirósir í hárinu, í þessum hvítu silkifötum, sem ekki má taka frá mér. Viltu lofa mér því, pabbi?"

"Því lofa ég", svaraði barúninn. "En hvers vegna viltu tala um dauðann?"

Ísabella svaraði ekki strax, því líkami hennar

skalf af tilfinningu, þó lítil merki sæust þess á andlitinu.

Með hinum sterka járnvilja, sem einkendi hana, með hinu sama þreki og konur fornaldarinnar höfðu til að bera, duldi hún kvalir sínar, og hélt áfram að tala með rólegri en veikri rödd:

"Og umfram alt má enginn læknir rannsaka mig. Hefirðu sent eftir lækni, pabbi?"

"Já".

"Ef ég dey áður en hann kemur, þá má hann ekki sjá mig, — að minsta kosti ekki rannsaka mig innvortis. Heyrir þú það, pabbi? Ég vil ekki láta kryfja mig. Í guðs nafni, lofaðu mér því".

"Ég lofa því", sagði barúninn.

Við þessi orð vaknaði voðalegur grunur í huga barúnsfrúarinnar.

Hún þaut að rúminu, þreif í handlegg Ísabellu og kallaði tryllingslega:

"Hefirðu tekið eitur?"

"Þey, mamma, — rannsakaðu ekki, — spurðu ekki. — Láttu mig deyja. — Því verður ekki breytt, sem búið er að gera. (Málrómur Ísabellu var nú orðinn eins og brjálaðrar manneskju). Hafi ég tekið eitur, þá verðið þið að þegja um það. Ha, það brennur voðalega.— Er ég ennþá ekki alveg brunnin —?"

"Óhappa barn. Hvaða eitur hefirðu tekið?" hrópaði frúin, nærri meðvitundarlaus af ótta.

Ísabella svaraði ekki.

Barúninn var mállaus. Hann var sem þrumulostinn við þessa hræðilegu uppgötvun. Hann sá, að barnið sitt var að deyja, og hann vissi, að það var hans eigin harðneskja, sem komið hafði henni til að drýgja sjálfsmorð.

"Hún verður að fá gagneitur", orgaði frúin, "en hér er ekkert alíkt til. Ó, guð minn góður, hvað á

maður að gera. Hún er hætt að tala, — hún segir ekki, hvaða eitur hún hafi tekið, — Ó, — ég dey”.

Barúnsfrúin féll meðvitundarlaus niður á legubekkinn, sem stóð gagnvart rúminu. Barúninn stóð stundarkorn grafkyr á milli hinnar deyjandi dóttur sinnar og meðvitundarlausu konu. Hvaða hugsanir ætli að hafi búið hjá honum þessa stund, þessum manni, sem annars hafði taugar úr járni og hjarta eins og ísmola?

Hann áttaði sig þó bráðlega. Strauk hendinni um ennið, þreif í klukkustrenginn og hringdi afarhart.

Herbergisþerna Ísabellu og stofustúlka komu þjótandi inn.

“Konan mín er veik”, sagði hann og benti á hana, “berið hana inn í svefnherbergið og reynið að endurlífga hana, vekjið þið svo Georg og biðjið hann að vera hjá móður sinni. Ég ætla sjálfur að vaka yfir dóttur minni”.

“Á ekki fyrst að afklæða ungfrúna?” spurði Anna.

“Þegiðu, og gerðu það, sem ég hefi sagt þér”, sagði barúninn kuldalega.

Barúnsfrúin var borin út úr herberginu.

Barúninn var einn við banabeð dóttur sinnar.

“Ísabella”, sagði hann og laut niður að henni, “heyrir þú og skilur það sem ég segi?”

Hún gaf honum játandi bendingu.

“Ertu mjög þjáð?”

“Nei, ég er nú betri”, tautaði hin deyjandi stúlka með veikri röddu, “ég verð nú bráðum albata”.

“Þú heldur þá að þú eigir enga lífsvon?”

“Nei. — Sérðu ekki, að ég er byrjuð á helstríðinu. Himneski faðir, fyrirgefðu mér og útskúfaðu ekki barni þínu”.

Nú fékk Ísabella mjög mikla uppsölu. Barúninn studdi enni hennar.

Þegar uppsalan var um garð gengin, lagðist hún aftur á koddann með lokuð augu, hún dró andann hægt en rólega. Sárasaukinn virtist minni.

"Ísabella", sagði barúninn, "hefirðu fleiri óskir?"

"Já", svaraði hún með dvínandi röddu, "ég vil ekki láta grafa mig í Ehrenstam grafhvelfingunni. Ég vil láta grafa mig djúpt, djúpt ofan í jörðina".

"Ísabella", sagði barúninn alvarlegur, "ég get ekki orðið við þessari bón. Ungfrú Ehrenstam verður að hvíla hjá forfeðrum sínum, en ekki hjá bændum og betlurum í kirkjugarðinum".

"Jæja þá", svaraði hún svo lágt, að það heyrðist varla, "en láttu það ekki dragast, — í síðasta lagi að fjórum dögum liðnum".

"Já, já", sagði barúninn. "Get ég gert fleira fyrir þig?"

"Nei, hvíslaði hin deyjandi stúlka. "Ó, Móritz. Við fáum að sjást aftur, — í betra landi. — Guð er góður, — hann fyrirgefur — það sem ástin hefir brotið — og þú elskar — minningu mína — Móritz".

Síðustu orðin hvísluðu hinar deyjandi varir.

. . . .

. . . .

Barúninn lagði hendi sína á hjarta Ísabellu, það var hætt að slá. Hann þreif í handlegg hennar, hann var ískaldur og slagæðin hreyfingarlaus.

"Það er búið", tautaði barúninn við sjálfan sig; hún er dauð. Það er ég, sem hefi deytt hana, — en ekki meira um það.— Enginn skal fá að vita orsökina til dauða hennar. Hún sagðist deyja af taugaslagi — og þannig verður það að nefnast".

Hann læddist að dyrunum og opnaði þær, og þegar hann sá, að það var myrkur og kyrð í næsta

herbergi, tók hann þvottaskálina, sem Ísabella seldi upp í, og helti úr henni út um gluggann.

Svo huldi hann andlit líksins með rekkjuvoðinni og hringdi.

Anna kom inn.

"Hvernig líður konu minni?" spurði barúninn.

"Hún sefur, — en, guð minn góður, hvernig er ástatt með ungfrú Ísabellu?"

Anna þaut að rúminu ofsahrædd.

Ungfrúin þín er dáin", sagði barúninn og bar vasaklútinn upp að þurrum augunum. "Hún dó af taugaslagi".

"Vesalings, vesalings ungfrúin", sagði þernan grátandi, tók hendi Ísabellu og þakti hana með kossumd. "Ó, guð minn góður. Svo ung, svo falleg og svo góð eins og engill,— að verða að deyja".

Anna grét hátt.

Hún var sú eina, sem tárfeldi yfir hinni framliðnu, sem hún unni af heilum hug.

"Guð minn góður, — að þetta skyldi ganga svona fljótt fyrir sig", sagði hún.

"Já, barnið mitt, slík veiki deyðir strax", sagði barúninn, "ef ekki er læknishjálp til staðar undir eins. Hér var ómögulegt að ná í læknir nógu fljótt, þar eð enginn læknir er í nágrenninu. Við höfum gert það, sem við gátum, og verðum því að lúta vilja hins almáttuga".

Anna svaraði að eins með tárum og gráti.

Hún lyfti rekkjuvoðinni af andliti Ísabellu, til þess enn einu sinni að sjá það. Andlitið var rólegt og hvítt sem marmari. Morgunsólin var að koma upp og stráði fölum bjarma yfir það.

"Það er þá kominn dagur", sagði barúninn, "farðu ofan og legðu þig, Anna. Þú þarft að sofa".

"Ætti ég að sofa, þegar blessuð ungfrúin mín er dáin", sagði Anna kjökrandi. "Nei, alls ekki".

"Farðu", sagði barúninn í skipandi róm.

Herbergisþernan leit enn einu sinni á húsmóður sína, svo huldi hún andlit hennar og fór.

Þegar læknirinn, sem kom með Eberharð seinna um daginn, var búinn að skoða líkið, átti barúninn tal við hann langa stund á skrifstofu sinni.

Þegar hann fór, smokkaði hann tveimur hundrað dala seðlum í vasa sinn mjög ánægður.

Mörg eiturbyrlunar-saga hefir verið grafin djúpt ofan í jörðina fyrir fals og eigingirni læknanna.

VI.

Grafhvelfing barúnsins.

Ungfrú Ehrenstam dó af taugaslagi, — þessi nýung breiddist út um nágrennið með ljóssins hraða, og allir trúðu henni.

Að eins Móritz vissi, og Eberharð grunaði, hver var orsök dauða hennar, en báðir þögðu eins og skiljanlegt er.

Enda hafði Móritz farið burtu úr héraðinu daginn eftir dauða Ísabellu. Hann hafði enga ástæðu til að dvelja þar lengur. Hann varð að leita sér annara samvistamanna og afþreyingar, til þess að sorgin, sem hann hafði orðið fyrir, gerði ekki út af við hann. Seinna skulum við verða honum samferða, en fyrst verðum við að geta um ýmislegt í héraðinu, það sem síðustu viðburðirnir áttu sér stað.

Barúninn efndi loforð þau, sem hann gaf dóttur sinni á banastund hennar. Hún var í skrautlegu

fótunum sínum, en í staðinn fyrir visnuðu þyrnirósirnar voru settar rauðar rósir í hár hennar á útfarardeginum.

Gullfestin með rafhjartanu hékk enn um háls hennar, þótt enginn vissi, hvaðan skartgripur þessi hafði komið.

Þegar búið var að kistuleggja hana, sem gert var í kirkjunni, flutti Washolm prófastur íburðarmikla ræðu, og svo var kista Ísabellu flutt í grafhvelfingu ættarinnar og sett við hliðina á kistu fyrri konu hans.

Þegar barún Ehrenstam kom inn í svefnherbergi sitt útfararkveldið, sá hann að glugginn var opinn, og á borðinu, sem stóð undir glugganum, lá seðill með þessum orðum á:

"Elzti sonur þinn var myrtur, og dóttir þín fyrirfór sér. — Þú mátt skjálfa. Rafhjartað krefst nýrra fórna. Bæði börnin þín eru fallin sem friðþægingarfórn til hefndargyðjunnar".

Barúninn stóð sem þrumulostinn.

. . . .

Grafhvelfingin, þar sem kista Ísabellu var látin, var stór og rúmgóð, með einum glugga, er járngrindur voru fyrir, en nu voru rúðurnar óhreinar.

Þar lágu heilir ættliðir hver við annars hlið, kyrrir og rólegir. Alt innbyrðis stríð var endað. Og hvers vegna heiðu þeir líka átt að stríða? Þeir voru allir af sömu ætt.

Gröfin hafði sína stórbokka eins og lífið.

Tunglið sendi geisla sína inn í kirkjugarðinn, en ekki inn í grafhvelfinguna.

Maður nokkur, sem bar með sér stuttan stiga, læddist eftir döggvota grasinu á milli leiðanna, og nam staðar við járngrindargluggann á grafhvelfingunni.

"Hérna er það", hvíslaði hann með skjálfandi röddu. "Á ég að voga, að raska ró hinna dauðu?"

"Ég má til. Hún er grafin með þennan skartgrip um hálsinn, það er ég viss um, og ég verð að ná honum vegna hefndarinnar".

"Já, því án hans hepnast hún ekki. Vald forlaganna liggur á þeim, sem ber þennan grip á sér. Bölvun og blóð fylgir honum. Það má ekki grafa hann með henni, því þá væru ættingjar hennar lausir úr álögum. Ég verð að herða mig".

Hann reisti stigann upp við vegginn, klifraði svo upp eftir honum og braut járngrindina.

Þegar hann var búinn að leggja gluggann á jörðina með varkárni, skreið hann inn um gluggagatið, og kom fótum fyrir sig á líkkistuhlaða, sem var undir glugganum að innan.

Tíu mínútum seinna kom annar maður inn í kirkjugarðinn, klæddur stórri kápu.

Þessi maður var Hólm, sem þungbúinn og hryggur rölti á milli grafanna.

"Jafn ung, falleg og andrík", tautaði hann við sjálfan sig, "og samt varð hún að deyja. — Mín göfuga, ágæta Ísabella. Ó, hvað ég sakna þín, — ó, hvað ég syrgi þig".

"Og svo skyndilega, — það er sagt af taugaslagi. — Foreldrarnir vildu neyða hana til að giftast þessum níðing, en dauðinn var miskunnsamari en þau. — Hann frelsaði hana —"

"Og svo létu þau hana dansa til að skemta gestunum, þegar þau voru búin að deyða alla lífsgleði hennar. — Það var heldans, — en, alveg óviðjafnanlegur dans".

Nú steinþagnaði Hólm. Hann sá stigann, sem reistur var upp við vegginn.

"Ha, hvað er þetta?" sagði hann áfergjulega.

"Glugginn brotinn og stigi við vegginn. Það er þá náræningi".

Hólm hugsaði sig ekki lengi um. Hann var maður hugrakkur, sem ekki lét alt fyrir brjósti brenna, þegar hann sá, að það var um að gera að rækja skyldu sína. Hann hljóp upp stigann og stakk höfðinu gegn um gluggagatið.

En það, sem þar inni mætti auga hans, vakti hjá honum hræðslu sem snöggvast. Samt áttaði hann sig brátt, fleygði kápunni sinni niður á jörðina og skreið í gegnum gluggaopið.

Hvað sá hann?

Við ljósið frá dálítilli skriðbyttu, sem stóð á einni af gömlu líkkistunum, sá hann að líkkista Ísabellu var opin. Hún sat réttum beinum í kistunni, klædd í hvíta búninginn sinn með hálfvisnar rósir í hárinu. — Var þetta svipur, eða var hún lifnuð við aftur?

Við hliðina á kistunni lá tötrum búinn maður á hnjánum. Hann studdi annari hendinni á kantinn á undirkistunni, en hin hendin hékk máttlaus niður við hlið hans. Andlit hans var fölt og hreyfingarlaust, augun opin og starandi en hreyfingarlaus, alveg eins og í dauðum manni.

Í þeirri hendinni, sem lá á kistubrúninni, hélt hann á skínandi skartgrip, sem hann virtist hafa rænt frá hinni framliðnu. Þessi skartgripur var gullkeðja og var rafhjartað fest við hana.

Með fagnaðarópi þaut Hólm yfir gömlu kisturnar, tók Ísabellu í faðm sinn, lyfti henni upp úr kistunni og setti hana með hægð niður á næstu kistu.

"Hvar er ég?" spurði unga stúlkan þreytulega og horfði í kringum sig.

"Ísabella — þú ert lifandi. Guði sé lof", kallaði Hólm, fram úr hófi glaður. "Þekkir þú mig ekki? — Ég er vinur þinn, kennari þinn. Forsjónin hefir

leitt mig hingað þér til frelsunar. — Þú ert í grafhvelfingu forfeðra þinna, vertu ekki hrædd, ég er hjá þér".

"Hólm, ert þú það?" spurði unga stúlkan veiklulega. "Hvers vegna vaktirðu mig. Því lofaðir þú mér ekki að sofa í næði? Ég svaf svo rólega og hefði ekki vaknað, ef þú hefðir ekki komið til að ræna hjartanu mínu".

"Hjartanu þínu, Ísabella?"

"Já, rafhjartanu, sem lá við brjóst mín".

"Það var ekki ég", svaraði Hólm, "það var hann sem þarna liggur".

Og um leið benti hann á föla náræningjann, sem lá hreyfingarlaus hjá tómu líkkistunni.

"Hver er þessi maður?"

"Það veit ég ekki. Það er einhver níðingur, sem komið hefir í því skyni að ræna lík þitt, en sem guð hefir af náð sinni notað þér til frelsunar. Ég var á gangi í kirkjugarðinum, sá gluggann opinn og stiga við vegginn. Ég þaut inn, — og, guði sé lof. Ég fann þig endurlífnaða af dauðadvalanum. En við skulum fara burt frá þessum ógeðslega stað. Marienlundur er að eins í fáeinna faðma fjarlægð, þú verður að koma með mér þangað. Það er nógu snemt á morgun að fara með þig til foreldra þinna".

"Nei, ég vil ekki fara í Liljudal", hrópaði Ísabella. "Þá vil ég heldur vera hér. Þessir dauðu Ehrenstamar gera mér ekki eins mikið ilt og þeir, sem lifa".

"Þú skalt ráða, Ísabella. Ég skal fara með þig þangað sem þú vilt, og foreldrar þínir skulu ekki fá að vita, að þú ert lifnuð við, ef þú vilt það ekki. — En það er satt, hvað eigum við að gera við hann þarna?"

Hann gekk til náræningjans, tók skriðbyttuna og lýsti framan í hann.

"Hann lítur út fyrir að vera dauður", tautaði hann.

Hólm tók í hendi þjófsins, hún var köld. Hann studdi hendi sinni á hjarta hans, það hreyfðist ekki. Maðurinn var dauður, steindauður.

"Hræðslan hefir drepið hann", sagði Hólm. Hann hefir fengið slag. Hönd guðs hefir lostið kirkjuræningjann. Það er enginn lífsneisti í honum".

Hólm tók í gullfestina, sem hékk úr hendi hins dauða manns, en hún var jafn föst, sem væri hún í skrúfstykki. Samt hepnaðist honum að ná henni, en hann veitti því ekki eftirtekt, að rafhjartað losnaði við hana, og datt ofan á milli líkkistanna.

"Svona nú", sagði Hólm, "hvað á ég nú að gera af líkinu?"

"Bíðum við", sagði hann við sjálfan sig með eins konar óafvitandi kýmni. "Látum þá þjófinn, helgidómsræningjann, betlarann, hvíla í Ehrenstams grafhvelfingunni. — Forlögin vilja það. — Hér leitar enginn að honum".

Um leið og hann tautaði þetta, lagði hann líkama hins dauða manns í tómu líkkistuna hennar Ísabellu.

"Ef hann lifnar við aftur", hugsaði Hólm, "þá getur hann farið út sömu leið og hann kom inn".

Síðan lagði hann lokið lauslega á kistuna, svo að hinn dauði, ef hann lifnaði við, ætti hægt með að lyfta því af.

En hann mátti vera óhræddur, því náræninginn var dauður, og við hlið sinna stórbokkalegu forfeðra hvíldi hinn útskúfaði sonur — Jakob Kron.

Forlögin vildu hafa það þannig.

Á meðan á þessu stóð, hafði Ísabella getað lesið á silfurplötunni á kistunni, sem hún sat á, nafnið, sem á hana var greyft, því tunglið sendi geisla sína inn í gegnum gluggagatið.

Hana furðaði það, að þarna var líka nafnið Ísabella Ehrenstam.

En svo mundi hún alt í einu eftir nokkru, því hún tautaði við sjálfa sig: —

"Fyrri kona föður míns hét líka Ísabella. — Ég sit hér á líkkistu nöfnu minnar".

"Ísabella", sagði nú Hólm, og tók hendi sinni yfir um hana. "Komdu með mér".

Unga stúlkan hlýddi honum strax. — Hann fann að hún skalf frá hvirfli til ilja.

"Þjáist þú mikið?" spurði hann.

"Nei, nei, en mér er svo kalt".

Hólm lyfti henni upp á efstu líkkistuna, sem hlaðið var upp við vegginn undir glugganum.

"Stattu nú fast við vegginn", sagði hann. "Ég fer á undan".

Svo skreið hann í gegnum gluggaopið og náði sér fótfestu í stiganum, tók svo í handleggi Ísabellu og dró hana upp til sín.

Fáum augnablikum síðar stóðu þau bæði í kirkjugarðinum.

Hólm tók kápu sína og sveipaði henni um Ísabellu. Svo tók hann gluggann og lét á sinn stað, en stiganum kastaði hann út fyrir kirkjugarðsvegginn.

Við hlið Hólms reikaði Ísabella yfir kirkjugarðinn, og áður en langt leið, voru þau komin á stiginn, sem lá heim að Marienlundi, er grilti fyrir á milli trjánna.

"Ef þú þreytist að ganga, Ísabella" sagði Hólm, "þá er velkomið, að ég haldi á þér".

"Nei, nei", svaraði hún. "Ég er að sönnu nokkuð máttvana, en vona þó að geta fylgst með þér. Ó, vinur minn. Ef þú vissir, hve voðalega ég hefi þjáðst þessa daga, sem menn hafa álitið mig dauða".

"Hvað þá, Ísabella. Þú hefir þá haft meðvitund?"

"Já, Já, — það var voðalegt. Ég heyrði, hvernig menn töluðu um dauða minn, og ég fann heit tár falla á enni mitt. — Það ver herbergisþerna mín, sem grét yfir mér. — Ég fann, þegar ég var tekin og lögð í þessa þröngu líkkistu, ég heyrði klukknahljóðið og glamrið í þeim, sem voru til staðar við útför mína. Höggin, sem þessar þrjár moldarrekur framleiddu, þegar þær duttu ofan á kistuna, létu illa í eyrum mínum. Ég heyrði prestinn segja: Af jörðu ertu komin, og að lokum skildi ég alla fögru líkræðuna, sem prófasturinn flutti yfir mér".

"Ó, hamingjan góða. Það hefir verið voðalegt. — Og svo eftir það?"

"Eftir það heyrði ég ekkert. — Ég hætti að þjást — ég hafði mist meðvitundina og vissi ekkert, fyr en ég fann, að hendi annars kom við hálsinn á mér í því skyni að taka gullfestina, sem skreytti hann. Þá fanst mér eins og verið væri að rífa hjartað út úr brjósti mínu, — lífsaflið kom aftur, ég dró andann þungt, dauðadáið var horfið, með veiku hljóði settist ég upp og þreif í handlegg ræningjans —"

"Hann datt niður, eins og hann hefði orðið fyrir eldingu. — Á sama augnabliki heyrði ég málróm þinn, og fann að þú tókst utan um mig. Guð sendi þig til að forða mér frá hinum voðalegasta dauðdaga, sem til er, nefnilega hungurdauða í grafhvelfinou. Þú ætlar að fara með mig heim til þín, svo að ég geti dáið meðal vina minna, dáið reglulegum dauða, því ég vil ekki lifa. Og seinna, þegar þú ert sannfærður um, að ég er áreiðanlega dáin, þá hylur þú lík mitt djúpt niðri í jörðunni. Að eins þar getur mitt sundurmarða hjarta fundið frið og lækningu, en hvergi annarstaðar".

Talaðu ekki þannig, Ísabella", sagði Hólm og

víknaði við. "Þú átt að lifa og getur enn orðið lánsöm".

"Lánsöm?" endurtók hún með beisku brosi. "Þú veizt ekki, hvað þú ert að tala um, vinur minn. — Veiztu hver var orsökin til veiki minnar og dauðadásins?"

"Það var sagt að það hefði verið taugaslag".

"Já, menn sögðu það, en þeim skjátlaði. — Það var eitur".

"Eitur", kallaði Hólm ákafur, og slepti hendi hennar. "Þú ert ekki með öllu ráði, vesalingur".

"Styddu mig, Hólm, — ég er svo magnlaus".

Ísabella reikaði.

"Fyrirgefðu mér", sagði hann, "það greip mig slík geðshræring, að ég vissi ekki hvað ég gerði. — Og þú segir, að það hafi verið eitur?"

"Já".

"Hver gaf þér eitur?"

"Ég sjálf".

"Hamingjan góða. Það hefir þá verið sjálfsmorð. Og hvar fékstu eitrið?"

"Ég átti sterkt ópíumsduft, og saman við það blandaði ég arseniki, sem ég hafði náð í af tilviljun. Án þess að nokkur sæi það, helti ég duftinu í vínið, sem drekkast átti um leið og faðir minn auglýsti trúlofun mína, meðan lukkuóskirnar flutu af vörum gestanna".

"Guð minn góður. Það hefir þá verið af þeirri ástæðu, að þú brauzt glasið, þegar þú hafði tæmt það?"

"Já".

"Og hver var orsökin til þessa örvilnunar ásetnings?"

"Það skal ég seinna segja þér. Það er hræðileg saga, — en nú er ég svo þreytt, og svo erum við nú komin heim til þín. Lofaðu mér að sofa í þínu her-

bergi, en láttu enganvita, að Maríu undanskilinni, sem er vinkona mín, hver þessi föli gestur er, sem þú hefir flutt hingað frá gröfinni".

Hólm svaraði ekki, hann tók hana á handlegg sinn, eins og hún væri barnið hans, bar hana upp á sitt eigað herbergi og lagði hana á rúmið.

Svo fór hann ofan og vakti Maríu, til þess að segja henni frá leyndarmálinu, og fá hana til að fara upp og hugga og hlynna að Ísabellu.

Það voru liðnir þrír dagar. Vinnufólkið í Marienlundi talaði sín á milli eingöngu um leyndardómsfulla herbergið, sem enginn mátti koma inn í nema húsbændurnir, er lokuðu sig þar inni, ýmist bæði eða að eins annað, dag sem nótt.

Vinnufólkið gerði ýmsar og óteljandi tilgátur, en allar langt frá sannleikanum.

Sökum þess að Ísabella fékk ágæta aðhjúkrun, naði hun smátt og smátt heilbrigði sinni. Hún var að sönnu nokkuð magnþrota ennþá, en kinnar hennar höfðu þennan föla lit, sem menn segja að allir þeir, sem fallið hafa í dauðadá, beri til æfiloka; en að öðru leyti hafði fegurð hennar engan hnekkir beðið við þetta. Limir hennar voru orðnir jafn liðugir og áður, og göngulag hennar var jafn yndislega fjaðurmagnað og nokkru sinni fyr.

Klædd í einn af skrautlausu kjólunum hennar Maríu, lá Ísabella kveld nokkurt á legubekknum í herbergi Hólms. Glugginn var opinn, og sumarblærinn flutti ilminn, sem hann fékk lánaðan hjá blómunum í garðinum, inn í herbergið.

Hólm sat við hlið hennar og hélt í hendi hennar, meðan þau með lágri röddu töluðu saman um alvarleg málefni.

Hólm og María vissu alt. Ísabella hafði sagt þeim frá vanvirðu sinni, sem hún kallaði svo. Hún hafði talað um ást sína á Móritz, um hin svívirðilegu svik, sem Eberharð framdi, til þess bæði að hefna sín og neyða hana til að eiga sig síðar meir.

Nú var umræðuefnið um framtíð hennar. Hún vildi heldur deyja, en fara aftur í Liljudal. — Hvernig myndu foreldrarnir líta á þá dóttur, sem þeir vissu að hefði deytt sig sjálf? —"

Hólm kom ekki með neinar mótbárur, enda er ekki unt að sjá, hvernig hann gat það.

"Ísabella", sagði hann klökkur, "það er til málsháttur, sem oft er notaður og hljóðar þannig: Gröfin friðþægir fyrir alt. — Móritz Sterner, sem nú er farinn til útlanda til þess að reyna að vinna bug á sorg sinni, mun koma aftur og finna þig lifandi. Ást hans, sem aldrei hefir sloknað, blossar aftur upp. — Hann mun gleyma hinni fyrri Ísabellu, sem hann álitt vanvirta, og að eins sjá þá brúður sína, hreinsaða af gröfinni, sem var ástmey drauma hans, jafn fagra, jafn heilaga og hreina sem áður. Þann blett, sem þú áður barst, mun hann ekki vilja muna eftir, eða þá, að hann minnist hans með klökkum huga, þegar hann athugar það, að það var ást þín á honum, sem framleiddi hann. Vertu þess vegna vongóð, Ísabella. Eftir 2 eða 3 ár verðurðu eins farsæl og þú verðskuldar".

Ísabella hlustaði með athygli á þessi orð, og dálítil von vaknaði hjá henni og hresti hana. Hún fann, að hún gat haldið áfram að lifa.

"En hvert á ég að fara?" spurði hún. "Ég á ekki annað en þessa gullfesti, sem þú tókst af níðingnum, sem ætlaði að ræna mig".

"Ég hefi fyrirætlun, Ísabella, sem ég álít góða".

"Láttu mig heyra hana".

"Á litlu bændabýli í suðurhluta Smálands", sagði

Hólm, "býr roskin kona með mjög virðingarverðri hegðun. Kona þessi er skyld mér fram í ættir, og við höfum ávalt verið góðir vinir og jafnaðarlega skrifast á. Hún er hermanns ekkja, á engin börn og býr sem næst einsetulífi á þessari litlu eign sinni, sem er í ljómandi fallegu héraði. Ég hefi nýlega fengið bréf frá henni, þar sem hún skorar fastlega á mig að finna sig. Ef þú vilt verða samferða til hennar, Ísabella, þá er ég sannfærður um að hún reynist þér sem góð móðir. Þar getur þú lifað í kyrð og ró, unz betri tímar koma".

"Ó", sagði unga stúlkan fjörlega, "ég hefi enga aðra ósk en þá, að komast í skemtilegt afsíðis liggjandi hérað, þar sem ég gleymist og enginn þekkir mig. Ég elska fyrirfram þennan góða ættingja þinn, Hólm. Hvað heitir hún?"

"Nafn hennar er Ström, og heimili hennar heitir Álmvík".

"Álmvík, það er fagurt nafn, en hvernig er konan að öðru leyti?"

"Hún er viðfeldin, blátt áfram og þægileg kona, hóglega fimtug. Þú mátt ekki búast við að finna neina viðhafnar mentun hjá henni, en hjartagæzka hennar vegur upp það, sem hana skortir í vitsmunalegu tilliti. Hún hefir líka orðið að þola mikið, og skilur þig því þess betur og verður þér góð. Okkur er óhætt, að segja henni nokkuð af æfisögu þinni. Hún mun ekki misbrúka traust okkar".

"En", spurði unga stúlkan, "hvernig á ég að borga veru mína þar. Ég má ekki ætlast til að hún fæði mig fyrir ekkert".

"Þú verður að vinna, Ísabella, og hjálpa henni til við innanhúss störfin. Auk þess getur þú unnið þér eitthvað inn fyrir hannyrðir, sem þú kant til hlítar. Að öðru leyti munu þeir tímar koma, að þú getir borgað henni það, sem hún lætur í té við þig".

"Ég samþykki alt", sagði Ísabella, "ef ég að eins kemst burt úr þessu héraði. Nær eigum við að fara?"

"Þegar þú ert orðin heil heilsu".

"Það er ég nú þegar. En það er satt, ég verð að selja gullfestina mína, sem nú hefir ekkert gildi fyrir mig síðan rafhjartað týndist, og kaupa mér fatnað fyrir þá peninga, það tjáir hvort sem er ekki að ég komi allslaus á þetta nýja heimili mitt. Ég á nú að eins líkklæðin mín", bætti hún við með hrygðu brosi, "og mér hryllir við að nota hann".

"Við skulum útvega þér fatnað, Ísabella", sagði Hólm. "Geturðu gizkað á, hvernig við förum að því?"

"Nei".

"Á morgun verður haldið uppboð á því, sem þú lézt eftir þig. Ég fer þangað og kaupi þann fatnað, sem þú þarft. Hvernig lízt þér á það?"

"Það er góð hugmynd", sagði Ísabella brosandi. "Á þann hátt fæ ég að minsta kosti fatnað, sem er mátulegur. En kauptu ekkert silki, — heyrirðu það?"

"Nei, nei, en eru engir smámunir, sem þig langar til að fá aftur?"

"Jú, en ég hefi enga peninga til að borga með".

"Það gerir ekkert. Ég skal lána þér þá peninga, sem til þess þarf. Þeir tímar koma, að þú getur borgað mér þá peninga aftur".

Ísabella nefndi nú ýmsa smámuni, sem hann skrifaði hjá sér til minnis. Það voru nokkrar bækur, fáein sönghefti og ýmsir smámunir, sem henni þótti vænt um. Hólm lofaði henni að kaupa alt þetta.

Svo var kallað á Maríu og henni sagt frá þessu, sem hún samþykti með ánægju.

Það var nú ákveðið, að Ísabella skyldi leggja niður aðalsnafnið, og taka sér annað alment nafn.

. . . .

Nokkrum dögum eftir samtal þetta, fór Hólm ásamt Ísabellu af stað frá Marienlundi um miðja nótt. Ísabella fékk nokkuð af fatnaði sínum fyrir milligöngu Hólms, og þurfti því ekki að koma allslaus á nýja heimilið sitt.

Ferðin gekk vel, og því meir, sem Ísabella fjarlægðist hið fyrverandi heimili sitt, þess rólegri varð hún. Henni svipaði til fuglanna, sem lengi hafa geymdir verið í búrum, en fá svo frelsi. Endurminningin um liðna tímann gat að sönnu ekki alveg horfið úr huga hennar, en þunglyndi hennar var vægara. Sorgin var auðvitað djúp, en hún var ekki vonlaus, ekki örvilnuð. Í huga sínum bjó hún hið nýja heimili út sem dálitla Eden. Hún hugsaði sér hina góðu frú Ström starfandi í eldhúsinu sínu, klædda mórauðri peysu, með húfu á höfðinu, og sjálfa sig sá hún vera að gefa dúfunum fóður og vatna blómunum í litla garðinum í Álmvík. Hólm hló innilega, þegar hún lýsti sínu tilkomandi lífi fyrir honum, með fram af því, að hann gladdist mjög yfir því að hún leyfði vonunum að bægja þunglyndinu á burt.

Síðar í sögu þessari verður aftur minst á Ísabellu. Hér skal þess að eins getið, að á nýja heimilinu fann hún það, sem hún hafði búist við, móðurlega vinkonu, sem von bráðar elskaði hana og opnaði henni faðm sinn, og sem hún áður langt leið trúði fyrir sorgum sínum. Með fáum orðum: friður nútímans dró úr sorg og sárindum liðna tímans.

Undir þessum kringumstæðum yfirgefum við hana. Við verðum nú að fylgja unglingnum, sem hraðar ferð sinni á brott frá æskustöðvum sínum, sem berst við hatrið til heimsins og beiskjuna gegn manneskjunum. ...... Tilfinningar, sem í hans huga jafnast við ástríðuna, sem ekki getur dáið hjá honum, ástríðuna fyrir fegurðinni.

. . . .

Árnljótur B. Olson

VII.

Helen ennþá einusinni.

Tveim dögum áður en Ísabella dó, hafði Móritz fengið þá peningaupphæð hjá Eberharð, sem nægði til að standast kostnaðinn af hinni fyrirhuguðu ferð.

Nú var ekkert, sem batt hann við föðurlandið. Hann fann sárar til þess nú en nokkru sinni áður, hve einmana hann stóð í heiminum, og hann langaði ekki til að bindast neinum nýjum böndum, hugsjónanna tímar voru honum horfnir. Hann hafði þjáðst nóg af því, að vera svikinn.

Hann geymdi því skoðanir sínar hjá sér og bjó sér til sinn eigin heim, þar sem hann leitaði huggunar gegn hirtingum forlaganna.

Veröld þessi var hvorki holdleg í orðsins lökustu þýðingu, né trúfræðisleg í kristilegri þýðingu. Hún var, ef maður má segja svo, bæði fagurfræðileg og listfræðileg.

Móritz fyrirleit hina ruddalegu ánægju holdsfýsnanna, jafnframt og hann hratt frá sér huggun trúarinnar. Eina fegurðin, sem hann viðurkendi, eina nautnin, sem bezt dugði honum, ekki til að gleyma, því það var honum ómögulegt, heldur til að draga úr sársauka sorgarinnar, fanst hvorki á jörðunni né á himnum, heldur á takmörkunum milli þeirra, ... hún var hvorki sannreynd né trú, hvorki alveg líkamleg né andleg, en jafnt af hvoru, ... hún var skáldleg.

Móritz fanst sem föðurlandið brynni undir fótum sínum. Þar hafði hann orðið fyrir svo mörgum þjáningum, og ekki fundið þá huggun, sem hann leitaði að. Þar var alt svo kalt, þokukent og saggafult. Nei, hann vildi hvíla sig í ítalska sólskininu, láta goluna frá Hesperida kæla enni sitt.

Hann þráði Ítalíu, fegurðarinnar heimili, land nýtízku listanna, föðurland skáldsagnaskólans, og Hellas, vöggu fornaldarskólanna. Þar ætlaði hann, eins og Nikander, að yrkja, dreyma og syngja, — þar ætlaði hann að reyna að fullkomna listgáfu sína, og ef unt væri, að gleyma þjáningum sínum og sorgum með köflum.

Við getum ekki allstaðar fylgst með Móritz. Tilgangur okkar er að eins sá, að greina frá ýmsum atvikum, er standa í sambandi við sögu þessa, sem fyrir hann komu á ferðalagi hans, er stóð yfir í nokkur ár.

Móritz hafði ekki reynt að fá sér neina samfylgd. Hann ferðaðist aleinn, og einveran átti líka bezt við hann eins og á stóð.

Móritz var kominn til lítils bæjar í suðurhluta Svíaríkis. Af því kveld var komið og veður slæmt, ákvað hann að vera þar um nóttina.

Þegar þjónustustúlkan kom inn til að búa um rúmið, sagði Móritz:

"Sjáðu um, að ég geti komist af stað kl. 5 í fyrramálið".

"Svo snemma?" sagði stúlkan. "Ég hélt að þú værir kominn í því skyni að sjá leikinn annað kveld".

"Hvaða leikur er það?"

"Það er leikur, sem nokkrir leikarar og leikkonur frá Stokkhólmi ætla að sýna. — En ef þú vilt, þá skal ég sækja auglýsinguna ofan".

"Gerðu það, stúlka mín", sagði Móritz, "þá get ég séð, hvort hann er þess virði að fresta ferðinni",

Stúlkan fór og kom brátt aftur með auglýsinguna.

Hún var undirrituð af þremur helztu leikendunum við konunglega leikhúsið, hr. X. og konu hans, og — Helen Roos.

Meðal annars voru auglýstir þættir úr leikritinu 'Rafhjartað', eftir Móritz Sterner.

"Á", tautaði unglingurinn við sjálfan sig. "Hún er þá hérna þessi stúlka, sem er orsök að sorg minni, því það var til að hefna vanvirðu dóttur annar, að Jakob leiddi svívirðinguna yfir Ísabellu".

"Ég verð að sjá hana, ég verð að merja hana með fyrirlitningu minni, hatri mínu", sagði hann tryllingslega. "Hún skal ekki gleðja þessa góðu bæjarbúa með leik sínum annaðkveld, það skal ég sjá um".

Þernan hafði gengið út fáein augnablik, en kom nú aftur.

"Heyrðu", sagði Móritz, "veiztu hvar leikendurnir frá Stokkhólmi halda til?"

"Já, tveir eru hjá bæjarráðsmanni Wennberg, en einn þeirra er hér í gistihúsinu. Þeir verða hér að eins tvo daga og fara svo til Gautaborgar".

"Hver þeirra er hér?"

"Það er ung stúlka, sem ég man ekki hvað heitir. Hún er í herbergi hins vegar við salinn".

"Farðu ofan og segðu henni, að hér sé maður, sem vilji fá að tala við hana".

Stúlkan fór og Móritz gekk á eftir henni inn í salinn, sem var á milli herbergis hans og leikmærinnar.

"Nú, hverju svaraði hún?" spurði Móritz, þegar stúlkan kom aftur.

"Hún sagðist ekki geta tekið á móti karlmönnum um þetta leyti dags".

"Er hún einsömul?" spurði Móritz.

"Já".

"Hún er líklega ekki háttuð?"

"Nei, hún sat við borðið og las í bók".

Móritz sagði ekki meira, en gekk umsvifalaust að herbergisdyrum Helenar, lauk þeim upp og gekk inn.

Leikmeyjan, sem var klædd skrautleg[illegible] [illegible]eld-fatnaði, sat og las. Hún sneri bakinu a[illegible]num, og af því hún hélt, að það hefði verið þer[illegible], sem inn kom, leit hún ekki af bókinni.

Móritz stóð stundarkorn hreyfingarlaus á miðju gólfi, og horfði á fallega vaxtarlagið hennar Helenar og þykka hárið, sem féll niður að mitti.

Loksins leit hún við og þekti hann.

Hún hljóðaði ofur lágt og stökk á fætur. Roði og fölvi lituðu kinnar hennar á víxl með ljóshraða. Þegjandi horfði hún á þennan háa, dökka ungling, sem leit mjög gremjulega til hennar.

"Herra Sterner", stamaði hún loksins; "þessir samfundir —".

"Þessir samfundir, Hel[illegible], sagði Móritz gremjuleg[illegible] um leið og hann sett[illegible] á legubekkinn, en hún stóð kyr við borðið, "minna þig á löngu liðna tíma, þegar þú gazt litið í augu mín án þess að roðna. Það var um [illegible]að ley[illegible], sem ég ek[illegible] þekti heiminn, þegar ég trú[illegible] á vald sakleysisins og á þann guð, sem varðveitti það, — um það leyti, sem ég áleit þig verða listinni til prýðis og sömuleiðis kynferði þínu, þegar ég gladdi mig við þá fölsku von, að þú yrðir það, sem ég ætlaði að gera þig að, vanvirðulaus brúður listarinnar. En það hefir runnið mikið vatn til sjávar síðan, og þú stendur nú frammi fyrir mér sem fallin kona, sem er neydd til að líta niður".

"Hamingjan góða. En hvað þú ert bituryrtur, Móritz", sagði Helen með skjálfandi röddu.

"Ef ég er bituryrtur, Helen, þá kemur það af því

að ég hefi orðið að þola margt og mikið, og að þú ert orsök í æskuraunum mínum".

"Ég", kallaði hún. "Það er þá satt, að þú hefir elskað mig?"

"Nei, ekki með þeirri ást, sem þú átt við. Ég elskað þig sem bróðir, og þú launaðir ást mína með vanþakklæti. Þú sveikst mig skammarlega, og fleygðir þér í faðminn á níðingnum, sem tældi þig".

"Jæja þá", sagði Helen og reyndi að tempra geðshræringu sína, "fyrst þú ekki elskaðir mig, hvernig gátu þá brot mín gert þig gæfulausan? Menn eru vanalega fljótir að gleyma yfirsjónum systra sinna".

"Ég gerði það líka og gleymdi þér. En það var skrifað í bók forlaganna, að afbrot þín skyldu fella bölvun yfir mig, og steypa mér í þá ógæfu, sem þig grunar ekkert um".

"Ég skil þig ekki, — talaðu —"

"Já, ég skal tala ljósar", svaraði Móritz gramur, og sé nokkur iðrun til í þér, þá mun skýring mín gera út af við þig.— En segðu mér fyrst, hvort móðir þín lifir".

"Nei, hún er dáin fyrir tveim mánuðum".

"Sagði hún þér ekki frá neinu leyndarmáli áður en hún dó? Sagði hún þér ekkert um hina fyrri æfi sína — um föður þinn?"

"Nei, hún var ávalt þögul um það efni. Samt leit út fyrir, að hún ætlaði að segja mér eitthvað, þegar hún lá banaleguna, en dauðinn varnaði henni þess".

"Hún hefir ef til vill ekki vitað það, sem ég ætla nú að segja þér".

"Hvað er það? Þú gerir mig hrædda".

"Hvað er það?" endurtók Móritz. "Það er að eins einn þáttur úr stóra sorgarleiknum, sem fram fer á leiksviði heimsins, og nefndur er leikur forlaganna".

"Viðhvað áttu?"

"Veiztu hver var faðir þinn, Helen?"

"Nei, ég hefi sagt þér það".

"Jæja, ég er fær um að segja þér það", sagði Móritz, sem hafði ánægju af að kvelja hana. "Faðir þinn var, til að byrja með, skólanemandi, síðar betlari, þar næst þjófur og seinast morðingi. Æfiferil hans var skift á milli fangelsanna og þjóðbrautanna. Faðir þinn var maður, sem margt hefir reynt. Það, sem mig furðar mest, er, að hann skuli ekki fyrir löngu vera hálshögginn eða settur í æfilangt fangelsi"

Þegar Helen heyrði þessi voðalegu orð, hné hún niður á stólinn, sem stóð við borðið.

"Þú ert kveljandi, Móritz", stamaði hún, "sárkveljandi. Ætlarðu að segja mér meira?"

"Já, þú hefir enn ekki fengið að heyra alt", sagði Móritz með tryltri kæti. "Það er mikið eftir enn þá. Ég gleymdi að segja þér, að þegar faðir þinn giftist, þá stundaði hann akuryrkju og bjó við góð kjör og ánægður á litla landinu sínu, sem hann fékk að erfðum. Hann hefir sjálfur sagt mér, að hann elskaði konu sína mjög heitt. Jæja, eitt kvöld, þegar hann kom heim úr ferðalagi, án þess að hún ætti von á honum, varð honum litið inn um gluggann og sá konu sína í faðmi annars manns".

"Vægð", kallaði Helen. "Ó, Móritz, þú kvelur mig voðalega"

"Getur þú gizkað á, hvað hann hét, þessi maður, sem tældi móður þína?" spurði Móritz.

Helen svaraði engu.

"Það skal ég segja þér: Hann hét Axel Ehrenstam".

Þegar Helen heyrði þetta nafn, þaut hún á fætur eins og hún hefði verið bitin af höggormi, en varð brátt róleg aftur og stóð hreyfingarlaus sem fyr.

"Já", sagði Móritz, sem gremjan hafði svift valdi

yfir hugsunum og orðum. "Hann hét Axel Ehrenstam og var bróðir Georg. Annar tældi móðurina og hinn dótturina. — Er það ekki einkennilegt?"

Helen, sem hulið hafði andlitið með höndum sínum, leit nú upp og horfði á Móritz með tryllingslegu augnatilliti, sem vart gat kallast mannlegt.

"Ómögulegt", hrópaði hún vitfirringslega. "Þú ert að spauga, voðalegt spaug líka, — þetta er ekki satt".

"Á, er það ekki satt?" sagði Móritz með heiftarháði. "Vesalings barn. Þú ert enn ekki búin að heyra alt".

"Ef þú hefir meira af eitri, gefðu mér það þá alt í einu".

"Nei, þú færð það að eins í smáskömtum", svaraði Móritz og stappaði fótunum á gólfið. "Það er gagnslaust að vonast eftir hlífð af mér. Ég á enga meðaumkun til nú sem stendur".

"Haltu þá áfram", tautaði Helen. "Ég heyri".

"Jæja þá. Axel Ehrenstam, sem tældi móður þína, var myrtur nokkru síðar. Getur þig grunað, hver morðinginn var?"

Helen skalf sem skógarlauf í vindi.

"Það var hann faðir þinn", kallaði Móritz hátt.

"Ertu nú búinn?" spurði Helen, sem var nær því að tapa meðvitundinni.

"Nei, ekki enn", sagði Móritz, þaut á fætur og tók í handlegg hennar. "Það versta er enn eftir, ég hefi geymt það til síðustu stundar. Þegar faðir þinn myrti Axel Ehrenstam, framdi hann ekki vanalegt morð, heldur bróðurmorð, því hann er líka sonur sama manns og Axel og Georg. Ógæfusama stúlka, þú hefir verið frilla föðurbróður þíns".

"Guð minn góður", kallaði Helen í ofboði.

"Hann á enga meðaumkun til. — — En það hlýtur að vera gaman, — — ógeðslegt gaman, — — ó,

Móritz, segðu að þú sért að gera að gamni þínu —"

Hún skreið til hans á hnjánum og horfði á hann bænaraugum.

"Gaman", sagði Móritz og hló háðslega. "Ég geri aldrei að gamni mínu. Heldurðu að þetta sé spaug, Helen? Það, sem ég hefi sagt, er hreinn sannleiki. En hvað ætli þú þurfir að kæra þig um það? Þú ert ung, falleg og fræg leikmær. Blómin, sem úrval áhorfendanna eys yfir þig á morgun, munu fá þig til að gleyma öllu".

"Heldurðu það?" spurði Helen um leið og hún stóð upp. "Þú ert ekki sá maður, sem ég áleit þig vera. Þú ert eins og vilt dýr".

"Það er satt", svaraði Móritz, "ég er vilt dýr. En það er þér að kenna, Helen".

"Hvað snerta þá þessar ógeðslegu ættarkringumstæður þig, sem þú hefir opinberað mér svo vægðarlaust? Að hverju leyti standa þær í sambandi við forlög þín?"

"Seztu niður, Helen", sagði Móritz, sem nú var orðinn afreiður, "þá skal ég segja þér æfisögu föður þíns, sem stendur í sambandi við mína eigin".

Helen settist skjálfandi niður.

Móritz sagði henni nú frá forlögum og óhöppum Jakobs Kron, að svo miklu leyti, sem hann þekti þau, og hann duldi heldur ekki síðustu viðburðina, ást sína til Ísabellu Ehrenstam, hina grimdarfullu hefnd Jakobs, og að síðustu dauða Ísabellu, sem hann sá sjálfur.

"Þú skilur það nú", bætti Móritz við, "að ég talaði satt, þegar ég sagði, að þú værir orsök að þjáningum mínum, því hefði faðir þinn ekki fundið þig sem frillu Georgs, þá hefði ekki kviknað hjá honum þetta trylta hatur, sem kom honum til að eyðileggja þá saklausu".

"Ó, guð minn góður, vesalings ógæfusami faðir

minn", sagði Helen, frá sér numin af hrygð. "Hann hefir hlotið að þjást ógurlega".

"En ég þá? Metur þú mínar þjáningar einskis?"

"Fyrirgefðu mér, Móritz", sagði hún innilega. "Ég hefi verið slæm og gert margt rangt. Ég hefi bakað þér ógæfu, sem varst velgerðamaður minn og vinur, en guð er mitt vitni", sagði hún grátandi, "að það hefir skeð gagnstætt vilja mínum, — og að ég hefi ávalt elskað og blessað þig. Frá því augnabliki er ég mætti augnatilliti þínu á leiksviðinu í Stokkhólmi, þegar fyrsta leikritið, sem ég byrjaði við sem leikmær, var sýnt, án þess að ég þekti hið hræðilega samband þess við æfisögu föður míns, — hefir iðranin aldrei yfirgefið huga minn. Hið blíða, ásakandi tillit þitt smaug í gegnum sálu mína sem tvíeggjað sverð. Engin gleði, engar skemtanir, ekkert sigurhrós hefir orkað að afmá þau áhrif. Þú mátt trúa mér. Ég hefi líka liðið mikið, þó ég hafi ekki getað opinberað þjáning mína fyrir neinum. Og nú, þegar ég veit um alla þessa hræðilegu viðburði, margfaldast iðran mín, hugsana tilkenningar mínar verða takmarkalausar, — — og þín, Móritz, þín verður hefnt".

"Helen", sagði Móritz áhyggjufullur, "við erum bæði ógæfusöm, og ættum því að sýna hvort öðru umburðarlyndi. Ég hata þig ekki lengur, Helen, og bitru orðin mín hafa orsakast af mannhatri mínu, sem á rót sína að rekja til óhappa minna. Hvers vegna ætti ég líka að hata þig? Þú hefir að eins verið verkfæri í hendi forlaganna, en hefir ekki af ásetningi eða frjálsum vilja veitt mér djúpu sárin, sem nú blæða, og ég er ekki svo blindur, að ég sjái þetta ekki. Þú hefir í raun réttri gott hjartalag, en, eins og svo marga aðra, hafa holdsfýsnirnar leitt þig afvega, þráin eftir jarðneskum nautnum. Tálseggurinn kom og eitraði sálu þína, — þú félst — og hvað

svo? Þúsundir kvenna hafa fallið á sama hátt og þú, og þúsundir þeirra munu enn falla á ókomna tímanum. Það eru lög heimsins, og hver er sá, sem breytt getur einum staf í þeim?"

"Þú hatar mig þá ekki?" sagði hún glaðlega og rétti honum hendi sína, "ó, ég vissi það. Þú ert jafn eðallyndur og þú varst; nú þekki ég þig. Þú ert hinn sami Móritz Sterner, sem var velgerðamaður minn, vinur minn".

"Nei, Helen. Ég er ekki hinn sami og áður, og verð það aldrei. En samt skulum við ekki skilja sem óvinir. Forlögin hafa lagt járnhönd sína á milli okkar, — — en hvers vegna ættum við að ásaka hvort annað?"

"Þú ert forlagatrúar, Móritz", sagði Helen. "Það ertu orðinn síðan ég sá þig seinast".

Móritz svaraði ekki.

"Þú hefir veitt mér harða og hræðilega kenslu", bætti hún við, "og ég er þér þakklát fyrir það. Lyfið var beiskt, en það veitir heilbrigði. Áður langt um líður skaltu fá að vita um verkanir þess. — En, nú, góða nótt".

"Góða nótt", sagði Móritz, og þrýsti hendi hennar hægt. "Þú ætlar ekki oftar að finna Georg, — ætlarðu?"

"Aldrei".

"Hann verðskuldar heldur ekki ást þína, — og gleymdu ekki, að hann er föðurbróðir þinn".

Hann opnaði dyrnar og fór.

Þegar hann var farinn, féll Helen á kné við rúmið sitt og fól tárvota andlitið í koddanum.

Tárin linuðu sorg hennar, og hún stóð aftur upp með hreinum og heilögum ásetningi, sem gladdi englana, að svo miklu leyti sem það er satt, er ritningin segir, að það sé gleði á himnum yfir hverjum syndara, sem bætir ráð sitt.

. . . .

Daginn eftir sáu menn á götuhornunum í litla kaupstaðnum svolátandi auglýsingu :

"Leikurinn, sem fram átti að fara í kveld samkvæmt auglýsingu, verður ekki sýndur sökum vanheilsu ungfrú Roos".

Íbúar kaustaðarins, sem höfðu hlakkað til þessa skemtilega kvelds, þóttust illa leiknir, því tveim dögum síðar fór Helen á burt, án þess að hún léti sjá sig í leikhúsi bæjarins.

Arnljótur B. Olson

VIII.

Rouge et noir,
(Rautt og svart).

Í götu nokkurri í þeim hluta Parísarborgar, sem lítið hrós hlaut, var það eitt vorkveld árið 18— að ungur maður stóð á gangtröðinni og horfði upp í ljósbjörtu gluggana á laglegasta húsinu, sem þar var í nánd.

Ungi maðurinn var klæddur stórri kápu og huldi kragi hennar andlit hans að nokkru leyti. Hann virtist í efa um það, hvort hann ætti að ganga inn í húsið eða ekki, því stundum stóð hann hreyfingarlaus, stundum gekk hann fram og aftur fyrir utan dyraþrepsstigann, stundum sté hann öðrum fætinum á neðsta stigaþrepið, en hætti svo við eins og hann hefði hugsað sig um.

Meðan hann var í þessum efasemdar hugleiðingum, tók hann eftir því, að annar maður nálgaðist hann smátt og smátt, þar sem hann stóð,

Sá, sem var að koma, sem einnig var ungur maður, leit á hann og virtist þekkja hann, því hann nam staðar og lagði hönd sína á öxl hins fyrnefnda.

Hann sneri sér strax að komumanni.

"Ó, ert það þú, Sterner", sagði hann og hneigði sig. "Hvert er ferðinni heitið?"

"Ég kem úr leikhúsinu og ætla heim", svaraði Móritz, því þetta var hann, "og ég stóð við til þess að spyrja þig, hvort þú vildir ekki verða samferða, fyrst við eigum samleið. — En hvað ertu að gera hér og hvaða hús er þetta?"

"Þetta er spilahús", svaraði kápuklæddi maðurinn, "og ég er að hugsa um, hvort ég eigi að fara inn eða ekki. Viltu verða samferða inn?"

"Nei, ég spila aldrei"

"Ég heldur ekki, — en mig langar til að sjá, hvernig spilamenskan fer fram. Þetta kvað vera eitt af helztu spilahúsunum í París".

"Hugsaðu ekki um það", sagði Móritz. "Hérna kemur vagn; við skulum láta aka okkur heim í honum".

"Nei, nei, ég má til að fara inn".

"Gættu þín, — ég þekki þig. Þú munt ekki geta staðist freistinguna, og verður innan stundar búinn að tapa þeim peningum, sem þú hefir".

"Ég bið guð að varðveita mig frá því", sagði unglingurinn fjörlega, "því ég skal segja þér, að ég hefi þrjátígi þúsund franka í vösum mínum, sem er öll eigu móður minnar og systur".

"Hvernig hefirðu fengið svo mikla peninga?"

"Ekkert er auðveldara. Við höfum selt eigu okkar í Bretagne, og ég kem núna beina leið frá skjalaritaranum, sem borgaði mér alt eignarverðið".

"Þess meiri ástæðu hefirðu til að fara ekki inn. Hugsaðu um móður þína og systur, sem elska þig svo heitt. Þær hafa eingöngu þín vegna yfirgefið

Bretagne, til þess að geta verið hjá þér og glaðst yfir framförum þínum á þeirri lífsbraut, sem þú hefir valið þér. — Hvernig gekk þér með nýju myndina?"

"Ég seldi markgreifanum í Rue du Temple hana fyrir 500 franka. Þá peninga hefi ég líka á mér".

"Það er gott. Þú hefir bæði hægan og þægilegan atvinnuveg til lífsviðurværis þíns. Eyðilegðu nú ekki sjálfan þig og framtíðarvon þína með því, að flana út í freistinguna. Hvað heldurðu að þú gerðir, ef þu eyddir eign móður þinnar í spilum?"

"Hamingjan hjálpi mér. Þú getur naumast ætlað, að ég sé svo vitlaus? Ef mér dytti í hug að spila, þá myndi ég í hæsta lagi voga mínum eigin peningum. Ég verð að játa, að mig sárlangar til að margfalda þá peninga, sem ég fékk fyrir myndina mína".

"Ertu þá svo sólginn í peninga? Ég hélt þú værir það ekki, því þú ert listamaður".

"Já, en þú veizt, hve innilega ég elska Hortense. Finst þér þá svo undarlegt, þó ég vilji verða ríkur?"

"Nei, alls ekki, Charles minn, en þá ósk færðu ekki uppfylta í þessu ræningjabæli. Farðu því að ráðum mínum og gættu þín".

"Góða nótt, Sterner", sagði ungi málarinn ákveðinn. "Ég ætla inn hingað. Ef þú hefðir nokkuru sinni elskað með j an mikilli ástríðu og ég, þá myndirðu skilja, hvað ég er að gera".

"Ef ég hefði nokkru sinni elskað", sagði Móritz og brosti biturt.

"Já, en það hefir þú ekki gert. Þú ert ekki Suðurlandabúi. Þú ert frá norðrinu kalda, þar sem lífsins hlýjustu tilfinningar frjósa, — frá bjarndýralandinu, þar sem tennurnar nötra í munninum alt árið, og þar sem engar aðrar rósir sjást en þær, sem veturinn myndar á gluggarúðurnar. Íss-eðlið býr í þér, og þess vegna biður þú mig að gæta mín. En ég

fer inn. Ég ætla að græða hundrað þúsund franka og kvongast Hortensu".

Hann gekk hiklaust upp dyraþrepsstigann.

"Þá verð ég líklega að fylgja þér inn í ræningjabælið, ólánsmaður", sagði Móritz. "Það er heimsku legt, — ég ætti ekki að skeyta um mennina, en þú hefir áhrif á mig þvert á móti vilja mínum.— Þú ætlar þér þá að spila?"

Þeir gengu upp stigann upp á efra loft.

"Já, ég ætla að reyna hepni mína".

"Eitt orð áður", sagði Móritz og nam staðar. "Láttu mig geyma peningana hennar móður þinnar. Nú, enga bið. — Fáðu mér þá áður en við förum inn".

"Hvers vegna?"

"Svo þú eyðir þeim ekki við spilamenskuna".

"Ó, þú ert ekki með sjálfum þér", sagði ungi málarinn. "Heldurðu mér detti í hug að ræna þeim?"

Móritz sagði ekki meira og svo gengu þeir inn í spilasalina.

Alt var mjög skrautlegt þarna inni. Þjónar í gullskreyttum fötum tóku á móti yfirhöfnum þeirra, og aðrir þjónar buðu þeim hressingu. Geislar af silki og kristöllum dreifðust um herbergin,—en í einu horninu á stóra salnum heyrðist skrjáfa í bankaseðlum og hringla í gullpeningum.

Þeir, sem inn komu, nálguðust ósjálfrátt þetta aðlaðandi horn, þar sem hjóli hamingjugyðjunnar var snúið í hring, þar sem hin dutlungafulla gyðja svifti fórnardýr sín allri von og kvaldi þau.

Menn spiluðu 'rouge et noir' (rautt og svart), — þetta vonda spil, sem hefir steypt svo mörgum í ógæfuna, og sem á einni einustu nóttu hefir gert marga efnaða menn að betlurum,— þetta spil, sem svo mörg tár, margar bölbænir og mikið blóð fylgir.

Móritz veitti persónunum, sem stóðu í kringum græna óhappaborðið, nána athygli.

Fyrst varð honum litið á hættumeistarann og konu hans, sem hjálpaði honum dyggilega við talningu peninganna til útborgunar og innborgunar, taps og gróða. Hann var maður feitur, milli fimtugs og sextugs, með dökt, ítalskt andlitsfall. Svipurinn var ekki óviðfeldinn, en gráa hárið og hrukkótta ennið virtist benda á, að hugur þessa manns hefði verið leikvöllur óhemjandi ástríða. Litlu, gráu, tindrandi augun hans líktust höggormsaugum, þegar hann horfði á gullpeninga hrúgurnar og bankaseðla bunkana, sem lágu á borðinu.

Kvenmaðurinn, sem stóð við hlið hættumeistarans, með litla silfurreku í hendinni, og Móritz áleit vera konu hans, bar það með sér, að hún hafði verið frábær að fegurð, þó andlitið væri nú með ellisporum. Hún leit út fyrir að vera um fertugt. Hár hennar og augu voru jafn svört og íbenviður. Hendurnar og handleggirnir héldu samt upprunafegurð sinni og vöxtur hennar var svo snotur, að slíkt er sjaldgæft hjá fertugum kvenmönnum. Klæðnaður hennar var ljómandi fallegur, og gimsteinar glitruðu á fingrum hennar og úlnliðum. Fallega hárið hennar var ekki hulið af neinu höfuðfati.

Þegar Móritz var búinn að athuga þessar tvær aðalpersónur, leit hann á mennina, sem stóðu kringum spilaborðið.

Andlit þeirra bar vott um hinn órólega ákafa, sem í þeim bjó, meðan þeir biðu þegjandi eftir kallinu frá hættumeistaranum: "Rautt vinnur, svart tapar", eða gagnstætt.

Þar stóð náfölur unglingur, sem strauk hendinni um ennið vott af angistar svita. Hann var nýbúinn að leggja seinasta Hlöðvisgullpeninginn sinn á eitt spilið. Þar stóð fjölskyldufaðir, sem starði á

litlu silfurrekuna moka síðustu gullpeningunum hans frá honum, — upphæð, sem enst hefði í marga mánuði til fæðis og klæðis konu hans og börnum. Við hlið hans stóðu tveir aðrir menn, sem brostu djöfullega, gullhrúgan þeirra hafði stækkað við tap hans, þeir höfðu unnið.

Móritz horfði á þetta með fyrirlitningu.

"Komdu", sagði hann svo og þreif í handlegg fylgdarmanns síns. "Komdu, við skulum fara. Mig hryllir við þessum viðbjóðslega sjónleik taumlausra ástríða. Þetta eru ekki menn, — það eru púkar úr víti. — Hér fremur eigingirnin sitt deyðandi spil".

Málarinn ungi gaf þessum orðum engan gaum. Hann starði græðgislega á seðlabunkana og gullhrúgurnar, sem lágu á borðinu.

Hann losaði sig og þaut að borðinu.

Móritz ypti öxlum, gekk að borðinu og staðnæmdist bak við unga manninn.

Það var auðséð, að málarinn var ekki æfður spilamaður, því hendi hans skalf og varirnar titruðu, þegar hann lagði fyrsta gullpeninginn sinn á eitt spilið.

Einhver hugarótti átti í stríði við spilalöngunina, en þegar hann leit á peningahrúgurnar, vann hún strax sigur.

Unglingurinn spilaði áfergjulega, en þeir, sem það gera, tapa því nær alt af. Hver gullpeningurinn eftir annan og hver bankaseðill á fætur öðrum hvarf úr vasa hans í peningakassa hættumeistarans. Þeir 500 frankar, sem hann hafði fengið fyrir myrdina, voru búnir.

Móritz gekk að honum, þegar hann sá hann taka upp stóran bunka af bankaseðlum og slíta bandið, sem var utan um þá.

"Mundu eftir móður þinni", hvíslaði Móritz í eyra honum.

Á sama augnabliki kom enskur maður drembilegur að spilaborðinu og spurði á bjagaðri frönsku:

"Hve stór er bankinn í kveld?"

"Sex hundruð þúsund frankar, lávarður", sagði hættumeistarinn og hneigði sig.

Englendingurinn tók sér stöðu við hlið málarans, tók fjölda af gullpeningum upp úr pyngju sinni og lagði þá á rautt spil.

"Mundu eftir móður þinni", endurtók Móritz og tók í handlegg málarans, en hann heyrði ekki. Hann skifti lit hvað eftir annað, og næstum því óafvitandi kastaði hann þúsund franka seðli á borðið. Hann benti á rauðu spili og málarinn lét hann liggja þar.

Svo kom dauðaþögn.

Hjólinu var snúið í hring. — Spilið, sem úrslitunum réði, kom upp úr kassanum. Það var svart.

"Svart vinnur, rautt tapar", sagði hættumeistarinn með sinni einræmingslegu rödd.

Bankaseðill málarans hvarf sem hendi væri veifað

"Hann er vitlaus", tautaði Móritz við sjálfan sig og fjarlægðist hann. "Ég þekki mennina. Nú myndi hann ekki heyra þó móðir hans kæmi sjálf, félli á kné frammi fyrir honum og bæði um vægð. — Svívirðilegi gullþorsti".

Spilið hélt áfram. Það var því líkast, sem málarann dreymdi, og hann vaknaði ekki fyr en hann sá seinasta seðilinn af þessym þrjátíu þúsundum hverfa í kassa hættumeistarans.

En þá vaknaði hann líka og sneri sér við.

Hann var nú engum manni líkur. Fölur sem nár, með starandi augu, skjálfandi varir og aflagaða andlitsdrætti þaut hann til dyranna.

En þar var tekið fast í handlegg hans.

"Hvert ætlarðu?" spurði Móritz.

"Sleptu mér. Niðri í húsinu hérna býr maður, sem er orðinn ríkur af því að selja óhepnum spilurum

skambyssur. Ég á enn tíu franka. Meira þarf ég ekki".

"Vertu kyr-', sagði Móritz í skipandi róm, "settu þig niður, heimskingi, og hreyfðu þig ekki af stað, Ég ætla að bjarga þér".

"Bjarga mér?"

"Já, að reyna það að minsta kosti, — sittu kyr", Hann neyddi málarann til að setjast.

Þar eð slíkir viðburðir voru almennir þarna, gaf enginn þessu verulegan gaum.

Móritz gekk að borðinu og tók sér stöðu þar sem málarinn óhepni hafði staðið, og lagði fimm framka á svart spil.

Það vann. Hann vann þannig tíu franka, sem hann lét vera kyrra á spilinu.

Hann vann — vann alt af.

Tíu sinnum lét hann upphæð sína hv.la á svörtu spili og tíu sinnum vann hann.

Hann var þannig búinn að græða um fimm þúsund franka.

Hinir spilararnir veittu þessari sjaldgæfu hepni eftirtekt og lögðu áherzlu á svart í ellefta sinni.

En á síðasta augnablikinu hrúgaði Móritz öllu gullinu og seðlunum sínum á rautt spil, og sagði rólegur:

Í þetta sinn spila ég á rautt spil".

Hjólinu var snúið, — spilið þaut upp — það var rautt.

Undrunaróp heyrðist frá hinum spilurunum. Hættumeistarinn borgaði og Móritz lét þessi tíu þúsund sín hvíla á rauðu spili.

Hinir gestirnir hættu að spila, en veittu þessu stórkostlega spili nána eftirtekt.

Fimm sinnum lét Móritz þessa tvöfölduðu upphæð hvíla á rauðu spili, og jafnoft vann hann.

Hann var nú búinn að vinna 320 þús. franka.

Hættumeistarinn fölnaði, þegar hann borgaði síðustu upphæðina. Varir hans skulfu ósjálfrátt, en samt reyndi hann að vera rólegur. Háðbrosið, sem ávalt lék á vörum hans, var nú horfið.

"Hættu, herra minn", hvíslaði Englendingurinn í eyra Móritz. "Freistaðu ekki gæfunnar ennþá einu sinni, — hún er kona. — Slík hepni, sem þú hefir orðið fyrir í kvöld, á sér ekki stað nema einu sinni á hverri öld".

"Hve mikil upphæð er í bankanum?" spurði Móritz kuldalega.

"Tvö hundruð og fimtíu þúsund frankar", svaraði hættumeistarinn skjálfraddaður.

"Teldu þá", sagði Móritz.

Hættumeistarinn taldi peningana, sem samanstóðu af bankaseðlum og gulli, og lagði þá í eina hrúgu á borðið.

"Gott, hinkraðu ögn við".

Móritz taldi sjötíu þúsund franka af gróða sínum og lét þá ofur rólegur í vasa sinn. Báðar upphæðirnar voru nú jafn stórar.

"Á ég að snúa hjólinu?" spurði hættumeistarinn.

"Bíddu dálítið", sagði Móritz og hrúgaði þessari stórkostlegu upphæð á svart spil. "Í þetta sinn spila ég á svarta litinn".

Það var svo mikil kyrð í salnum, að menn hefðu getað heyrt, ef títuprjónn hefði dottið. — Hættumeistarinn skalf, þegar hann sneri hjólinu.

Spilið kom í ljós, — það var svart.

"Bankinn er sprengdur", kölluðu gestirnir einum rómi, en Móritz sópaði peningunum til sín eins rólegur og ekkert væri um að vera.

Á sama augnabliki heyrðist skammbyssuskot. Blóð og heili skvettist yfir gullhrúgurnar á græna borðinu. Hættumeistarinn hafði skotið sig.

Með hræðsluópi féll kvenmaðurinn, sem hafði að-

stoðað hann við spilið, meðvitundarlaus á gólfið við fætur Móritz.

Meðan hinir mennirnir hópuðust utan um lík hættumeistarans, laut Móritz niður að hinni meðvitundarlausu konu og lyfti henni upp.

Við þessa hreyfingu datt sjalið, sem huldi axlir hennar, niður á gólfið. Móritz varð litið á berar axlirnar, — og hrökk við eins og höggormur hefði bitið hann.

Hann sá líka höggorm, sem hringaði sig utan um rós.

Ungi maðurinn skalf. Gat það verið hún? Gat það verið Angela, systir hans, fyrverandi frilla Eberharðs?"

Hann flýtti sér að byrgja axlir hennar með sjalinu, og um leið og hann sneri sér að hinum gestunum, spurði hann með uppgerðar ró:

"Vitið þið, hvað þessi óhappamaður hét?"

Hann benti á hættumeistarann, sem blasti við honum með grett andlit.

"Já", svaraði einn gestanna. "Hann hét í raun og veru Crispin, en hann hefir notað fjölda annara nafna á sinni margbreyttu lífsleið".

"Og þessi?" — Hann benti á meðvitundarlausu konuna.

"Um hana veit ég ekki annað en að hún heitir Angela, og meðan hún var ung, hvað hún hafa verið nafnfræg ítölsk söngmær. Af ást til Crispins hefir hún ávalt fylgst með honum, og síðan hún hætti að vera frilla hans, hafa þau þó lagt ráð sín saman um ýms gróðabrögð, og hefðir þú ekki komið, herra minn, þá hefði þeim eflaust gengið vel, því hálf miljon er dáindis lagleg eign".

Móritz svaraði ekki. Hann helti á glas úr vatnsflöskunni og baðaði enni Angelu.

Lík Crispins var borið á burt. Gestirnir hurfu

hver á fætur öðrum, og seinast voru ekki aðrir eftir en þjónarnir, Móritz, Angela og ungi málarinn, sem enn sat kyr, þar sem Móritz hafði sagt honum.

"Er hér engin vinnukona, sem getur hjálpað frúnni?" spurði Móritz.

"Jú", svaraði einn þjónanna. "Ég skal kalla á herbergisþernuna hennar".

"Útvegaðu hjálp undir eins", sagði Móritz. "Komdu hingað, Charles. Á hvað ertu að horfa þarna? Hjálpaðu mér til að lífga konuna við."

Málarinn gekk til hans.

Um sama leyti kom þernan. Angela var nú borin upp í svefnherbergi sitt og afklædd

Málarinn og Móritz stóðu einsamlir við græna borðið í salnum.

"Græddirðu á spilunum?" hvíslaði málarinn.

"Sjáðu þetta", sagði Móritz, og rétti honum seðlaböggul, "þarna eru þessir 30 þúsund frankar — og hérna eru 100 þúsund í brúðargáfu handa þér og Hortensu".

Málarinn starði á hann, í efa um, hvort hann hafði heyrt rétt. Hann gat ekki áttað sig á slíku láni.

"Nú, taktu við peningunum", sagði Móritz óþolinmóður. "Ég á þér að þakka allan gróðann hvort eð er".

"Hamingjan góða", hrópaði Frakkinn um leið og ásjóna hans breyttist í ánægju. "Eðallyndi velgerðamaður minn. — Það er ekki draumur. — Ég get kvongast Hortensu".

Hann tók peningana, hljóp og hoppaði um gólfið af ánægju.

"En hvað á ég að gera við þessa peninga?" sagði Móritz og benti á hrúguna, sem á borðinu lá.

"Ó, þú getur líklega borið þá heim".

"Já, en ég vil ekki eiga þá. Það eru blóðpening-

ar, og svo er ég nógu ríkur án þeirra. Ég spilaði ekki til að vinna mér inn peninga, heldur fyrst og fremst til að hjálpa þér, og svo til að eyðileggja einn af þessum blóðsugurum, sem með djöfullegu háði ræna meðbræður sína. — Það hepnaðist. — Þrælmenninu er hegnt og ég er ánægður".

"Eðallyndi velgerðamaður minn. Hvernig á ég að þakka þér þessa hjálp?"

"Með því að lofa mér því, að spila aldrei oftar".

"Ég heiti því í guðs nafni. Þessi voðalega nótt gleymist mér aldrei".

"Gott, nú skulum við fara", sagði Móritz og leit út um gluggann. "Dagurinn er að renna upp".

Hann kallaði á þjónana og gaf hverjum þeirra franka.

"Flytjið þið ykkur héðan", sagði hann, "og leitið að heiðarlegri atvinnu en að vera þjónar í slíku ugluhreiðri og þessu. Verið þið sælir".

Þegar Móritz var búinn að koma peningunum fyrir í vösum sínum, gekk hann ásamt málaranum ofan stigann og út. Þjónarnir fylgdu þeim út á götu.

* * *

Næsta morgun fékk Móritz sér vagn og ók til Angelu.

Húsið var fult af lögreglubjónum og skuldheimtumönnum. Það var lagt löghald á húsmunina og rannsókn gerð viðvíkjandi sjálfsmorði Crispins, sem búið var að gera lögreglunni aðvart um.

Meðan á þessu stóð lá Angela sárveik á herbergi sínu með óráði, sem skuldheimtumennirnir tóku ekkert tillit til.

Móritz rak þá alla út á auðveldan hátt, með því nefnilega að borga hverjum sína kröfu.

Hún talaði óráð. Hún talaði um gull, gim-

steina, silki, perlur og blóð. Móritz hrylti við að heyra þetta. Hann sá, að hún var brjáluð og að hann gat ekkert við hana talað.

Læknirinn kom og skoðaði hana, en hristi svo höfuðið.

"Fimtíu þúsund franka skal ég borga þér, ef þú getur læknað þessa konu", sagði Móritz.

"Hvers vegna ert þú svo hrifinn af þessari konu?" spurði læknirinn. "Er hún ættingi þinn?"

"Nei", svaraði Móritz, "en dauði hennar myndi hryggja mig".

"Hvers vegna?"

"Af því það var ég, sem sprengdi bankann og kom hættumeistaranum til að sprengja höfuð sitt af þeirri orsök. Þessi voðalega tilviljun hefir ef til vill lagt þessa vesalings konu á banasængina".

Læknirinn ypti öxlum.

"Þessi meðaumkun þín er jafn illa viðeigandi og samvizkubit þitt", sagði hann. "Hún hefir verðskuldað forlög sín. Breytni hennar var ef til vill af lakara taginu. En ég skal samt gera það sem ég get til að bjarga henni, en þó hún lifi, þá er ég hræddur um hún missi vitið".

En alt varð árangurslaust. Móritz vakti við banabeð hennar og hlynti að henni eftir föngum. — Menn hlóu að þessu svenska flóni, sem gerði sér svo mikið ómak fyrir þetta glæfrakvendi, en Móritz gaf því engan gaum. Honum veittist sú ánægja, að loka augum hennar, og Angela sofnaði hinum síðasta svefni í höndum þess bróður síns, sem hún ekki þekti.

"Sofðu rólega", sagði Móritz. "Guð er réttlátur, hann útskúfar þér ekki, af því þú hefir að eins verið verkfæri í höndum tálseggsins. Sofðu rólega Angela. Höggormurinn er fyrir löngu búinn að eitra blómið, — svo það er nú visnað, en höfuð höggormsins er líka sundurmolað".

"Stundum virðast forlögin skemta sér við það, að sýna réttlæti".

Hann laut niður að henni og kysti á enni hennar. Svo huldi hann andlit hennar og gekk út þegjandi.

Móritz dvaldi enn nokkra daga í París, bæði til þess að fylgja Angelu til grafar, og til þess að verða af með peningana, sem hann græddi við að spila.

Hann fór og heimsótti skjalaritara og fékk honum alla upphæðina, með því skilyrði, að peningunum yrði varið til styrktar fjölskyldum þeirra, sem yrðu allslausar sökum spilafýknar húsbóndans

"Ég vil", sagði Móritz, "að vöxtunum af peningum þessum sé varið til styrktar fátækum ekkjum og börnum manna þeirra, sem drepa sig sökum spilaóhappa".

Menn álitu þessa ráðstöfun frumlega. Um hana var talað á samkomum, og undir eins og blöðin vissu um hana, sá Móritz nafn sitt lofað í öllum blöðum Parísar.

Hann yfirgaf samt bráðlega borg borganna, og lagði af stað gangandi til Alpafjallanna. "Sinna", hugsaði hann, "sný ég aftur heim til Svíaríkis og kaupi mér snotran bústað, helzt í því héraði, sem móðir mín fæddist í, og stunda þar listir og vísindi".

XI.

Alpafjallastúlkan.

Einn af fögru dölunum austantil í Sviss, sem Innfljótið, eða eitt af fljótunum, sem í það renna, streymir eftir, er á þrjár hliðar umkringdur háum klettabeltum, en á fjórðu hliðina rennur all-mikil jökulá frá Alpafjöllunum gegnum breitt skarð ofan í

Engadindalinn, sem liggur lægra, og Innfljótið eða eða aðalhluti þess rennur eftir.

Við rætur klettanna í dal þessum stendur dálítið þorp, og spölkorn frá þorpinu sézt stórt grænmálað hús, umkringt matjurtagörðum og vínviðarökrum.

Á klettabeltinu til vinstri handar var það fagurt kvöld nokkurt, sama árið og síðustu viðburðir, sem um er getið, áttu sér stað, að ungur maður var á ferð með ferðapoka á bakinu. Hann leit út fyrir að vera þreyttur, því hann gekk mjög hægt ofan brekkuna, og leit löngunarríkum augum til litla þorpsins í dalnum, þar sem hann bjóst við að fá næturgistingu hjá einhverjum gestrisnum bónda.

Þessi ungi maður var Móritz. Hann hafði ferðast um Sviss frá Jurafjöllunum yfir St. Gotthard og nokkuð af Alpafjöllunum, og ætlaði nú til Tyrol og svo heim á leið þaðan yfir Donádalinn og Wien, sem hann ekki hafði ennþá séð.

Móritz settist niður á stein, og horfði með raunalegu brosi á náttúrufegurðina, sem blasti við augum hans.

Smalarnir ráku hjarðir sínar heim og bjölluhljóðið endurrómaði frá klettunum. Kvöldklukkurnar í þorpskirkjunni gáfu til kynna, að dagurinn væri á enda, og að bændurnir væru á heimleið frá vínviðarreitunum og villihveitisökrunum, til þess að [illegible] sig eftir strit dagsins.

"Þessir menn eru ánægðir", s[illegible]gði M[illegible] við sjálfan sig, "og af hverju? Af því þeir [illegible] við hjarta náttúrunnar, sofna við vöggusöng hennar og vakna við hina endurlífgandi morgungolu. Ólyfjan borganna hefir ekki sken[illegible] þá, — þeir þekkja ekki einu sinni nöfnin á löstunum og glæpunum, sem lýta mannkynið og hvíla á jörðunni sem bölvun. Fjöllin varðveita þá líka fyrir stormunum, sem hrista hjartað og vekja hinar sofandi ástríður".

"Ef ég settist hér að og lifði á meðal þeirra. — Er ekki ómögulegt, að ég findi þau smyrsli við móðurbarm náttúrunnar, sem lokuðu sári því, er enn blæðir".

Hátt kall frá neðstu klettabrekkunni truflaði eintal Móritz og kom honum til að líta þangað.

Hann sá þar unga stúlku elta geit um klettastallana. Geitin stökk klett af klett, og stúlkan hljóp á eftir henni nærri því jafn fimlega og dýrið.

Unga stúlkan var jafn fögur og fyrstu morgungeislarnir. Ljósjörpu lokkarnir hennar, sem voru skreyttir með hvítum Alparósum, er hún hafði bundið saman niðri í dalnum, svifu um axlirnar líkir sumarskýi Augun hennar voru á lit sem daghimininn, þegar ekkert ský kastar skugga á bláma hans. Kinnar hennar voru þaktar roða þeim, sem bendir á heilbrigði, ánægju og sakleysi, og líkamslögun hennar var svo liðleg og útlitsfögur, að hvorki spangaupphlutirhir né samkvæmistízkan geta framleitt aðra eins.

Það var auðséð, að hún var barn náttúrunnar, að ilmur hennar, dögg hennar, kom í ljós í viðmóti þess barns.

Hún var regluleg Alpafjallarós, frábærlega fögur með hreinum litum, — en óræktuð.

Geitin hljóp þangað, sem Móritz sat. Hann greip í horn hennar og neyddi hana til að leggjast niður.

Nærri því á sama augnabliki stóð unga stúlkan við hliðina á honum.

"Þakka þér fyrir", sagði hún, og leit vingjarnlega á Móritz. "Bellinda hljóp frá mér. Hún hefir aldrei gert það áður, en hún varð svo hrædd við stein, sem datt ofan úr klettunum. Það var vel gert af þér að ná henni. Svei, Bellinda, að hlaupa svona burtu".

"Heitir geitin þín Bellinda?" spurði Móritz. — "það er fallegt nafn".

"Já, ég hefi alið hana upp síðan hún var ofurlítill angi, og ég held henni þyki vænt um mig, þó hún yrði hrædd núna".

"Nú, en þú átt líklega enn fallegra nafn sjálf?" spurði Móritz.

"Ég heiti Marita, en mér líkar ekki það nafn. það er óviðfeldið. Hvað heitir þú?"

"Móritz".

"það er miklu fallegra nafn", sagði unga stúlkan og klappaði saman lófunum. "En ég hefi aldrei séð þig áður".

"það er eðlilegt", svaraði Móritz brosandi. "Ég hefi aldrei komið hingað fyrr en nú".

"þú ert líklega frá fallega landinu hins vegar við fjöllin, sem pabbi talar oft um?"

"Áttu við Ítalíu?"

"Já".

"Nei", sagði Móritz, "ég er frá einu af Norðurlöndunum, sem þú hefir líklega aldrei heyrt nefnt".

þau höfðu talað saman á þýzku, sem Marita talaði ágætlega vel.

"Frá Norðurlöndum", sagði unga stúlkan fjörlega. "Heldurðu ég þekki ekki Svíaríki, Noreg og Danmörk? Máske þú sért frá einhverju þeirra?"

"Já", svaraði Móritz, hissa á að finna slíka landafræðisþekkingu hjá Aldafjallastúlku, "ég er frá Svíaríki. En hvað veizt þú um það land?"

"Jæja, fyrst þú ert frá Svíaríki", svaraði Marítta á sænsku, "þá skulum við tala móðurmál þitt, því ég skil það eins vel og mitt eigið".

Móritz horfði forviða á stúlkuna, sem stóð þar brosandi.

"Hver hefir kent þér sænsk?" spurði hann.

"Faðir minn"

"Hver er faðir þinn?"

"Hann er gamall maður, sem þér mun falla vel í geð, eins og öllum öðrum sem kynnast honum. Komdu með mér til litla græna hússins, sem þú sérð þarna. Þar eigum við heima".

"Er faðir þinn svenskur?"

"Já, hann er fæddur í Svíaríki; en sökum þess, að hann er leiður á heiminum, settist hann að í þessu friðsama héraði, til þess að geta lifað ótruflaður við endurminningar sínar. Ó, hann hefir sagt mér frá mörgu um Svíaríki, skal ég segja þér. Fyrstu orðin, sem ég heyrði, voru svensk, og það mál hefi ég lært jafnframt þýzkunni, sem töluð er í litla þorpinu okkar. — Komdu, pabba þykir vænt um að hitta mann frá föðurlandi sínu. Hann mun tala við þig um Gústav Adolph, Karl tólfta og Bernadotte. — Ó, hvað hann verður kátur".

Hún tók í hendi Móritz með annari sinni hendi, en leiddi Bellindu með hinni.

Mótitz fylgdi henni, hrifinn af saklausa hugarfarinu hennar, fegurð hennar og græskulausri framkomu. Meðan þau gengu ofan klettana, héldu þau áfram að tala saman.

"Hvað ertu gömul, góða barnið mitt?" sagði Móritz.

"Sextán ára".

"Lifir móðir þín?"

"Nei, hún dó meðan ég var lítil".

"Var móðir þín frá Svíaríki?"

"Nei, hún var fædd hér á milli þessara fjalla. Faðir minn var veikur í nokkur ár, og þá hjúkraði hún honum. Þegar hann var orðinn frískur, þá giftist hann henni".

"Minnist faðir þinn nokkurn tíma á viðburðina, sem komu honum til að yfirgefa föðurland sitt og setjast hér að?"

"Aldrei. — Hann minnist ekki á það með einu orði. Þeir virðast olla honum mikils hugarangurs, því hann er oft hnugginn og hryggur".

"Hvað heitir faðir þinn?"

"Hann heitir Claus, en nágrannarnir kalla hann 'hinn vitra Claus', því hann er þeim sannarleg véfrétt. Þeir leita ráða hans í öllum efasömum og vandskildum efnum, og það er því næst að hann sé konungur þeirra. Sérðu öll þessi litlu hús? Þau hefir faðir minn bygt að mestu leyti fyrir sína eigin fjármuni. Ó, hann hefir gert mikið gott. Hann hefir einungis lifað til að gera þessa vesalings hjarðmenn gæfuríka. Þess vegna elska þeir hann líka næst guði. Enda hefir enginn nábúakritur eða glæpir átt sér stað hér í mörg ár. Þó faðir minn sé gamall, lætur hann alla unglinga þorpsins koma til sín á hverju kvuldi, og kennir þeim ýmsan nytsaman fróðleik, því pabbi kann alt. Hann segir þeim frá almætti guðs og miskunnsemi, og sækir dæmin í faðm náttúrunnar. Hann kennir þeim einnig margt annað, og þar eð hann er orðinn sjóndapur, hjálpa ég honum til að kenna börnunum að lesa og skrifa. Á hverju kvöldi koma allir íbúar þorpsins saman hjá kastaníutrjánum fyrir utan húsdyrnar hjá okkur, og þá segir pabbi þeim frá einhverju huggunarríku og fróðlegu. Síðan les hann bæn og kafla úr þeirri bók, sem hann kallar bók bókanna, nefnilega biblíuna; þá ættir þú að sjá hann með síða skeggið sitt og silfurgráa hárið, því pabbi er nærri sjötugur, skal ég segja þér".

"Stúlka", sagði Móritz hrifinn, "faðir þinn er eðallyndur maður, sannur postuli. — En hve lengi hafið þið búið í þessum dal?"

"Síðan ég man fyrst til mín. En foreldrar mömmu bjuggu austur í Engadindalnum fallega. Það var hjá þeim, sem faðir minn lá veikur og kyntist

mömmu, sem kvað hafa verið mjög fögur. Seinna fluttu þau hingað, þegar faðir minn keypti þessa litlu jörð, og nú hefir hann búið hér í mörg ár".

"Farið þið aldrei neitt að heiman?"

"Einu sinni á ári, um miðjan júnímánuð, förum við til héraðs þess í Tyrol, sem foreldrar móður minnar bjuggu í. Þau eru fyrir löngu dáin, en kofinn þeirra stendur enn á bakka Innfljótsins. Þar gengur pabbi upp á háan klett, til að flytja guði bæn sína, segir hann mér, en ég má aldrei fara þangað upp með honum; hann vill alt af vera einn. — Þaðan förum við til Innsbruck, til þess að kaupa bækur til alls ársins".

"Til að kaupa bækur?" spurði Móritz.

"Já, því föður mínum þykir svo gaman að lesa, og mér líka".

"Nú, hvaða bækur kaupið þið helzt?"

"Bæði þýzkar og sænskar, því faðir minn hefir samið við bóksala í Innsbruck, að útvega sér bækur frá Leipzig. Mörg kvöld hefi ég setið og lesið hátt fyrir föður minn rit ágætu skáldanna ykkar: Tegnér, Franzén, Kjellgren og Stagnelius. — Þú getur ekki ímyndað þér, hve heitt faðir minn elskar þau, og hve hrifin ég er af þeim".

"Það er merkilegt", sagði Móritz við sjálfan sig, "að hitta Tegnér og Stagnelius hjá hirðingjum í Sviss".

"Jæja, Marita", sagði hann hátt, "þegar þið eruð búin að kaupa bækurnar í Innsbruck, þá farið þið að líkindum heim?"

"Já", svaraði unga stúlkan. "Og þá, skal ég segja þér, eru þorpsbúar kátir, — þeir binda saman blómsveiga og koma á móti okkur dansandi og syngjandi. Og þá verður pabbi ávalt að lesa fyrir þá eitthvað úr bókunum, sem við erum vön að lána þeim, þegar við erum búin að lesa þær. En nú er-

um við komin heim. Þarna sérðu föður minn. Hann situr fremstur af fólkinu, sem þarna er saman-komið".

Þau stóðu við girðingardyrnar skamt frá húsinu. Móritz leit til stigaþrepsins, sem kastaníutrén vörpuðu skugga sínum á.

Það, sem mætti auga hans, vakti hjá honum virðingu, svo honum varð ósjálfrátt að taka ofan höfuðfatið.

Í hægindastól sat gamall maður fyrir neðan þrepstigann, andlit hans var blítt og gáfulegt, hárið hvítt og sömuleiðis skeggið, sem náði langt ofan á bringu. Ellin og ef til vill sorgin, höfðu gert djúpar hrukkur á enni hans, en bliðu, döpru augun hans lýstu því, að sál hans var í sátt við heiminn.

Öldungurinn hélt á biblíunni og las í henni fyrir fólkið, sem hafði hópað sig í kring um hann. Röddin var veil en glögg, og heyrðist af öllum, sem hlustuðu á hann hugfangnir.

Það var mynd af ráðvöndum föður í miðjum hóp barna sinna, sem nú blasti við augum Móritz,—mynd af guðspjallamanninum Jóhannesi mitt á meðal lærisveina sinna, sem eins og íbúar þessa dals, voru fátækir hjarðmenn og fiskimenn.

Móritz stóð við hliðina á Maritu, fjarst gamalmenninu, en heyrði þó hina skjálfandi rödd hans.

Hann var að lesa í 145. sálmi Davíðs.

"Drotinn er góður við alla og miskunnar sig yfir allar sínar skepnur". &

"Drottinn er réttlátur í öllum sínum leiðbeiningum og heilagur í öllum sínum gerðum".

"Drottinn er nálægur öllum þeim, sem ákalla hann; öllum þeim, sem ákalla hann af alvöru".

"Hann gerir það, sem þeir guðhræddu biðja um, hann heyrir kall þeirra og hjálpar þeim".

"Hann varðveitir alla þá, sem elska hann, og mun hegna þeim óguðlegu".

Gamli maðurinn þagnaði og Móritz leit hugfanginn til jarðar.

Arnljótur B. Olson

X.

Síðasti leikur forlaganna.

"Bænin er enduð, komdu", sagði Marita og tók í hendi Móritz.

Ungi maðurinn fylgdist með henni að þrepstigunum.

"Pabbi", sagði fjöruga stúlkan og fleygði sér í faðm öldungsins, "sjáðu, ég kem með gest til þín. Geturðu gizkað á, hvaðan hann er?"

Móritz heilsaði virðulega.

"Hann er frá Svíaríki, pabbi", sagði María kát. "það er landi, sem ég færi þér".

"Frá Svíaríki", sagði gamli maðurinn. "Ertu frá Svíaríki, ungi maður?"

"Já", svaraði Móritz á svensku, "og ég hefi heyrt að þú værir líka fæddur þar. Dóttir þín sagði mér það".

"Drottinn, ég er þér þakklátur", sagði öldungurinn og þrýsti unga manninum að brjósti sínu. "Þá fæ ég enn þá einu sinni að sjá mann frá því ástkæra landi. Ó, sonur minn, þú dvelur hjá mér nokkra daga, svo ég geti talað um Svíaríki við þig".

"Já, það vil ég gera", svaraði Móritz.

"Hvað heitirðu, ungi maður?"

"Móritz Sterner".

"Heitir þú Móritz?" sagði öldungurinn fjörlega,

"Það nafn er mér dýrmætt, — en ekki meira um það. Er langt síðan þú fórst að heiman?"

"Já, ég hefi ferðast um Norðurálfuna nokkur ár. Ég hefi komið til Ítalíu, Frakklands og Þýzkalands. Nú hefi ég í hyggju að ferðast um Sviss, Tyrol, Austurríki, Böhmen og Brandenburg á heimleiðinni, öll þau lönd, sem ég hefi ekki gengið um".

"Þú ferðast þá fótgangandi?"

"Já, að mestu leyti, en það er af löngun en ekki af þörf. Ég ferðast til þess að kynnast náttúrunni og listinni".

"Og mönnunum", bætti öldungurinn við.

"Nei", svaraði Móritz biturt, "það er nám, sem ég fyrirlít".

"Þú hatar þá mennina, ungi maður?" sagði öldungurinn og brosti raunalega.

Móritz svaraði ekki.

"Hefir þú orðið fyrir miklum þrautum?" spurði öldungurinn.

"Já", svaraði Móritz, — "já, gamli maður, ég hefi liðið mikið".

"Ég hefi líka liðið mikið og sárt, en ég hata þó ekki. — Guð er kærleikurinn. Hann fyrirgefur og elskar okkur. Hvers vegna ættum við að hata?"

"Þú ert göfugur og guðhræddur maður", sagði Móritz. "Ég hefi líka verið sömu skoðunar og hefi trúað á kærleika guðs og elskað mennina, — en forlögin hafa eyðilagt trú mína". —

"Það er af því þú skilur ekki guðs vegi, af því þú getur ekki gert þér grein fyrir vizku hans og ást"

"Þetta sama sagði móðir mín, þegar henni blæddi til dauðs undir fótunum á hesti bróður míns".

"Himneski faðir! Hvað ertu að segja?" kallaði gamli maðurinn, um leið og hann stóð upp og rétti höndur sínar til himins.

"Sannleikann, — en við skulum ekki tala um

það. — Ó, það eru til þjáningar, svo beiskar, svo voðalegar, að þær geta komið okkur til að efast um forsjónina, um ást guðs og umhyggju".

"Við skulum koma inn", sagði gamli maðurinn og lagði hendi sína á herðar unga mannsins. "Þú ert þreyttur af ferðalaginu og þarft að hvíla þig. Marita gefur okkur eitthvað að borða, og svo er bezt fyrir þig að fara í rúmið. Á morgun skulum við svo halda áfram samræðum okkar".

Þeir urðu nú samferða inn í sveitabæinn, þar sem Móritz sýndist alt svo tilgerðarlaust en viðfeldið og þægilegt, eins og hann væri kominn á heimili föður síns.

* * *

Dagarnir hurfu án þess þeir vissu af. Öldungurinn og unglingurinn urðu samrýndari með degi hverjum.

Þeir töluðu um Svíaríki, föðurlandið kæra, en fjarlæga, um nætursól miðsumarsins og bjarta stjörnumerkið Vagninn, um norðurljósin og straumhörðu árnar, sem steypast fram af járnauðgu klettunum. —

En hvorugur þeirra talaði um forlög sín. — Þeir töluðu vanalega um forsjónina og forlögin, og gamli maðurinn reyndi að koma Móritz til að skifta um trúarskoðanir sínar.

Honum hefði ef til vill ekki hepnast það, ef hann hefði ekki haft hina fjörugu og gletnu Maritu sér til aðstoðar.

Móritz fór aftur að elska lífið og mennina.

Hann fylgdist með Maritu hér og hvar um fjöllin og bjó til blómkransa úr Alpafjallarósum. Hann hjálpaði henni við ræktun vínviðarreitanna, og til að tína illgresið úr matjurtagarðinum.

"Heyrðu, Marita", sagði Móritz einn daginn og

lét hana setjast hjá sér á þúfu, "mér líður svo vel í þessum dal, á meðal þessara glöðu og óbreyttu barna náttúrunnar. Þau hafa sætt mig við lífið og mennina. Ég þrái ekki heiminn, því ég hefi liðið svo mikið í honum. — En ég vil gleyma þeim þjáningum — setjast hér að í þessu ágæta héraði og byggja mér hús. Hér mun ég aftur verða gæfusamur, hér anda ég að mér Alpafjallaloftinu hreina, og fjöllin munu líka vernda mig gegn stormum örlaganna. — Hvað segir þú um þetta áform?"

"Mér þykir það ágætt", sagði Marita fjörlega. "Þá höfum við þig alt af hjá okkur, og pabbi, sem elskar þig svo innilega, þarf þá ekki að missa þig".

"Já", sagði Móritz, "en það er undir þér komið"

"Undir mér komið?"

"Já, það er undir því komið, hvort þú elskar mig, hvort þú þorir að eiga undir því, að giftast ókunnum manni. — Svaraðu mér, Marita, gætir þu elskað mig?"

"Elska þig", svaraði hún glaðvær. "Já, því ekki það? Það varst þú, sem náðir Bellindu, þegar hún ætlaði að hlaupa frá mér".

"Nei, vertu nú ekki að spauga", sagði Móritz, dró hana að sér og kysti hana. "Ég tala í alvöru. Heldurðu að þú gætir elskað mig, sem kona mín, Marita?"

"Nú, já, við skulum vita", svaraði unga stúlkan, að nokkru leyti hlægjandi og að nokkru leyti grátandi. Spurðu pabba, — ég lofa því, að hlýða honum".

"Þakka þér fyrir, Marita", sagði Móritz glaður. "Nú leikur lánið við mig aftur og gerir mig glaðan. Endurminningar um liðna tímann skulu ekki lengur kvelja mig. Þú, Marita, munt verða sá engill, sem aftur flytur mig inn í Paradís gleðinnar".

"Hver rak þig þaðan út?"

"Fyrrum sagði ég að það hafði verið hið óskyn-

ndi vald forlaganna, en það segi ég ekki oftar. Nei, ég trúi því að það hafi verið ástrík forsjón, sem vissi, hvað mér var fyrir beztu, sem lagði á mig þjáningar til að reyna trú mína. Ég hefi í mörg ár misskilið það og neitað því, en það geri ég ekki oftar, þökk sé þér, Marita".

"Þetta er rétt", sagði stúlkan; "þetta get ég liðið. Guð er góður og ástríkur, segir pabbi minn alt af, og hann getur leitt þá villuráfandi aftur til sín. En farðu nú inn til pabba, ég skal tína nokkrar fullvaxnar vínþrúgur handa þér á meðan".

"Rauðar og þriflegar eins og varir þínar, Marita", sagði Móritz og kysti hana.

En hún smaug hlægjandi úr faðmi hans og hljóp burt jafn léttilega og skógargeit.

"Hvílíkt sakleysi og hvílíkur þokki", sagði Móritz við sjálfan sig meðan hann horfði á eftir henni, og endurminningin um hina fölu og sártþráðu brúður í Svíaríki fjarlægðist meir og meir.

Móritz gekk inn til gamla mannsins, sem sat við borðið í þungum hugsunum.

"Þú ert sorgmæddur, faðir", sagði Móritz og settist beint á móti honum.

"Nei, Móritz", sagði gamalmennið, "en ég finn að kraftar mínir þverra meir og meir. Lífstími minn er þegar liðinn, og hver á að sjá um dóttur mína?"

"Það skal ég gera, faðir, ef þú leyfir það".

"Og svo", bætti gamli maðurinn við, án þess að taka eftir orðum Móritz, "sækir stundum á mig undarleg og sterk löngun eftir föðurlandinu og þeim ástvinum, sem ég átti þar, og sem ég ekkert hefi vitað um í mörg ár. Ó, sonur minn, ég hefi mikið að trega og mikils að iðrast, en ef þú þektir forlög

mín, þá myndirðu sjá, hve voðalegum kostum ég hefi átt úr að velja".

"Hvað er það, sem hefir hrakið þig frá Svíaríki? Ég get ekki haldið, að það hafi verið glæpur".

"Jú, ungi maður, það er glæpur. Voðalegur glæpur líka".

Móritz þagði.

"En sá glæpur", sagði öldungurinn, "var ekki framinn af mér".

"Ekki framinn af þér?" sagði Móritz undrandi.

"Jæja", sagði gamalmennið, "ég skal segja þér sögu, og eftir henni getur þú skapað þér álit á mér, — ég ætla að segja þér frá viðburði, sem ég hefi engum manni sagt frá áður, og komir þú aftur til Svíaríkis, vona ég þú vanbrúkir ekki traust mitt".

"Ég hlusta á þig, faðir", sagði Móritz, "og á eftir skal ég borga þér traust með trausti og segja þér mín forlög".

Gamli maðurinn byrjaði:

"Það var einu sinni ríkur greifi — um nafnið skiftir engu —, sem tók sér ferð á hendur til útlanda. Elzti sonur hans fór með honum, sonur fyrri konu hans og einkabarn hennar. Þessi sonur hataði föður sinn, af því hann vildi ekki leyfa honum að lifa í löstum og fullnægja hinum óhemjulegu ástríðum sínum. Þeir ferðuðust gegn um Sviss og Tyrol. Eitt kveld voru þeir staddir á háum kletti, sem stóð lóðréttur við Innfljótið. Það átti sér stað dálítil þræta milli feðganna, sonurinn vildi fara til Ítalíu, en faðirinn vildi ekki leyfa það. Þetta var um kveld. Sólin var að hverfa bak við Alpafjöllin, og eldri greifinn gekk fram á klettabrúnina, til þess að geta notið útsýnisins sem bezt. Sonurinn læddist til hans, og meðan eldri greifinn var sokkinn niður í að skoða þetta svissneska hérað, sem þeir voru í, hrynti sonurinn honum ofan í fljótið —"

"Miskunnsami guð", sagði Móritz, jafn fölur sem nár. "Ef það væri satt, — ef það, — en, nei — það er ómögulegt —"

"Hvert orð er sannleikur, sonur minn", sagði öldungurinn, sem hélt hann ætti við frásögn sína.

Voðalegur grunur kviknaði í huga unga mannsins — grunur, sem án efa hefir kviknað hjá lesaranum líka, — en hann þagði, reyndi að bæla niður geðshræringu sína og hlustaði á framhald sögunnar.

"Greifinn, sem hrynt var ofan í fljótið", bætti gamli maðurinn við, "var ég".

Hann þagði stundarkorn, eins og endurminningin hefði svift hann málinu.

Móritz þagði líka. Hann hafði hulið andlitið í höndum sínum, og skalf af vöðvateygjum.

"Af þessu voðalega falli", bætti öldungurinn við, "misti ég meðvitundina. "Ég fann óglögt, að ég sökk æ dýpra og dýpra og að straumurinn flutti mig með sér".

"Ég vildi, að ég hefði fengið að vera kyr í fljótinu, að ég hefði ekki þurft að vakna til meðvitundar um þá voðalegu hugsun, sem enn endurrómar í sálu minni, eftir öll þessi ár: 'sonur þinn vildi myrða þig'."

"Heldurðu að það sé nokkur voðalegri hugsun til fyrir föður?"

"Þegar ég kom aftur til sjálfs míns, raknaði við, lá ég í góðu rúmi í þokkalegum hjarðmannskofa. Fátæki eigandinn hans, gamall maður, sem bjó þar með konu sinni og einkadóttur, ungri og fallegri stúlku, hafði fundið mig á eyri, sem lá út í fljótið. Ég var mjög veikur, — ég gat að eins beðið hann að lofa mér að vera, þar sem ég var, og minnast ekki á þessa tilviljun við neinn mann, og því lofaði hann".

"Í óráðsdraumum mínum elti þessi hugsun mig

óaflátanlega: Sonur þinn ætlaði að myrða þig".

"Það var leitað að líki mínu í fljótinu, eftir því sem mér hefir seinna verið sagt, en þegar það fanst ekki, fór sonur minn á burt".

"Þar eð ég hafði all-mikla upphæð af peningum falda í fötum mínum, þá gat ég borgað þessu fátæka hjúkrunarfólki að nokkru leyti".

"Dóttir hjarðmannsins, Theresa að nafni, hjúkraði mér aðdáanlega vel á meðan ég var veikur. Ég hafði verið fluttur upp á kvistherbergi, sem búið var út handa mér".

"Veikindi mín stóðu yfir í tvö ár, og allan þann tíma sté ég aldrei ofan úr rúminu. Fólkið, sem ég var hjá, var oft hrætt um, að ég yrði brjálaður. Sál mín hafði mist alla sína lífsgleði. Ég fékk viðbjóð á heiminum. Þúsund sinnum óskaði ég að fá að deyja, og það var að eins eitt einasta band, sem batt mig við föðurlandið".

"Þetta band var seinni kona mín, sem ég hafði kvongast leynilega og enn þá lifði í Svíaríki, ásamt syni sínum, er hún hafði fætt mér. Sonurinn hét Móritz eins og þú —"

Um leið og gamli maðurinn talaði þessi orð, leit hann á áheyranda sinn og hrylti við að sjá hann.

Móritz var staðinn upp af stólnum. Hárið reis á höfði hans, augun störðu tryllingslega og allur líkaminn skalf, eins og hann væri þjáður af taugateygjum.

"Hvað gengur að þér?" sagði öldungurinn felmtraður.

Með angistarópi fleygði Móritz sér fyrir fætur gamla mannsins, þrýsti hendi hans að vörum sínum og kallaði með skjálfandi röddu, sem bar glöggan vott um geðshræringu hans:

"Faðir minn, ó, faðir minn!"

"Himneski faðir! Þú skyldir vera sonur minn,

— nei, það getur ekki verið, — slík gæfa væri alt of stór", stamaði gamli maðurinn og lyfti höndum sínum til himins.

"Jú, ég er sonur þinn, þinn Móritz. Sonur Stjernekrans greifa og Ágústu, dóttur garðyrkjumannsins —".

"Herra, láttu nú þjón þinn í friði fara", sagði gamli maðurinn hrifinn. — "Sonur minn, — minn Móritz. — Ég hefi þá fundið þig aftur — þig — sem hjarta mitt hefir svo lengi þráð. Þig, sem ég hefi beðið guð svo þráfaldlega að varðveita".

Ef menn ætluðu að reyna að lýsa slíkum viðburði sem þessum, þá réðust menn í meira en mögulegt er að gera með orðum. Tilfinningar eins og þessar, eru vörum dauðlegra manna ofvaxnar, þeim verður ekki lýst með milíónum orða.

. . . .

"Og móðir þín?" spurði öldungurinn, þegar fyrsti gleðiofsinn var um garð genginn.

"Hún er dáin fyrir löngu síðan".

"Hvað langt er síðan?" spurði öldungurinn ákafur.

"Seytján ár".

"Guði sé lof. Þá er ég ekki sekur um tvíkvæni".

"Ó, það er satt", hrópaði Móritz, stökk upp af stólnum og sló á enni sér. "Marita er systir mín".

"Elskar þú hana?" spurði öldungurinn.

"Já, og hún hefir nýlega lofað að verða konan mín".

"Herra, þínir vegir eru órannsakanlegir".

"Aftur er von mín gerð að engu", kallaði Móritz í tryllingi, — "og Eberharð er orsök í því. Það veit guð, að þetta er meira en nokkurt mannlegt hjarta getur fyrirgefið. Ég skal eyðileggja þrælmennið, sem hefir eitrað líf mitt og ætlað að myrða föður sinn. Ég skal láta blóð hans renna svo ég

sjái. Bölvaður sé hann. Og svo er sagt, að á himnum sé dómari, sem hegni hinum óguðlegu og varðveiti þá ráðvöndu. — Nei, hefnd, blóðuga hefnd, það er enginn dómari til. — Ég skal dæma hann —"

"Þey, — hann er þegar dæmdur", sagði öldungurinn alvarlega. "Já", bætti hann við og þrýsti unga manninum að brjósti sínu og kysti á enni hans, "hann er þegar dæmdur af guði og samvizku sinni. Við skulum ekki bölva neinum. Guð fyrirgaf ræningjanum á krossinum, þegar hann iðraðist, og Eberharð hefir ef til vill grátið blóðugum tárum yfir glæp sínum".

"Hann", sagði Móritz hörkulega. "Nei, nei. Hann hefir gengið sína glæpabraut, án þess að iðrast og án þess að betra sig. — En um það getum við talað seinna. — Segðu mér nú, pabbi, hvernig gaztu fengið af þér að yfirgefa mig og móður mína við slíka fátækt?"

"Hlustaðu nú á mig áður en þú sakfellir mig", sagði gamli maðurinn. "Ég ætla að halda áfram með sögu mína".

"Þegar mér loksins var bötnuð veikin, átti ég um tvo kosti að velja, annaðhvort að fara heim aftur og ákæra son minn um morðtilraun, — eða að yfirgefa þig og móður þína, og setjast að í því héraði, þar sem enginn þekti mig, og ég gat verið einn um endurminningar mínar. Ég vissi, að þú og Ágústa mynduð ekki neyð líða, því þið höfðuð í höndum nægar sannanir til þess að krefjast og hljóta all-mikinn hluta af eignum mínum. Ég var því óhræddur um ykkur, hvað fjármunalegar ástæður snerti".

"En þú gleymir loforði móður minnar".

"Hvaða loforði?"

"Að nota ekki skjöl þessi fyr en ég væri 20 ára".

"Því hefi ég ekki gleymt, en hún var laus við það loforð, þegar hún vissi að ég var dauður og hafði enga ráðstöfun gert ykkur til gagns".

Hún var nú á annari skoðun. En tölum síðar um það. Segðu nú sögu þína, pabbi".

"Nú, jæja, — eins og á stóð, þá valdi ég þann kostinn, sem mér fanst minstri hrygð valda. Ó, Móritz, þú skilur mig og fyrirgefur mér. Ég flutti til Sviss og keypti þetta litla býli. Theresa, sem var búin að missa foreldra sína, fór með mér. Mér þótti vænt um hana, og hún var mér mjög alúðleg og umhyggjusöm. Ég varð aftur mjög hættulega veikur, og leit helzt út fyrir að ég dæi, og þá lét eg gifta okkur, til þess að hún gæti fengið þær litlu eignir, sem ég skildi eftir".

"Mér batnaði aftur, og það mun að mestu hafa verið hjúkrun hennar að þakka. Ári síðar fæddi hún mér dóttur, hana Maritu mína".

"Nú, veiztu alt. Síðan hefi ég búið í þessum dal, án þess að heyra nokkuð um föðurland mitt. Ég hefi reynt að bæta úr broti mínu gegn þér og Ágústu, með því að vera þessum fátæklingum góður, sem hér búa. Dæmdu nú breytni mína, sonur minn".

"Það er ekki mitt að dæma þig", sagði Móritz, "en það eitt get ég sagt, að þrátt fyrir allar hörmungar mínar og þjáningar, þá mikilsvirði ég þig og blessa".

"En nú verðurðu að segja mér æfisögu þína", sagði gamli maðurinn.

"Já, hana skaltu fá að heyra".

Móritz byrjaði nú á lýsingu lífs síns, frá þeim tíma að hinn ímyndaði dauði greifans svifti þau allri aðstoð. Hann sagði frá móður sinni, sparsemi hennar, þjáningum og dauða af völdum Eberharðs; hann mintist á sögu Jakobs, ást sína til Ísabellu og svik Eberharðs við hana. Hann sagði frá öllu,

nema Angelu, því hann vildi ekki hryggja föður sinn með þeirri ógæfu, sem hann ekki þekti.

Þegar Móritz hafði lokið sögu sinni, sat öldungurinn þögull langa stund. Þrýsti honum svo að brjósti sínu og sagði:

"Minn eðallyndi, heiðursverði sonur. Þú hefir strítt og liðið eins og maður. Forsjónin hefir lagt harða reynslu fyrir þig, og hafirðu efast um náð guðs, þá verður það ekki reiknað þér til syndar. — Guð blessi þig, sonur minn".

Á þessu augnabliki voru dyrnar opnaðar, og Marita kom inn með ljómandi fallega vínþrúgnaskúfa á diski. Þegar hún var búin að leggja diskinn á borðið, flýtti hún sér til föður síns og fleygði sér í faðm hans.

'Marita — systir mín", sagði Móritz og tók utan um mitti hennar.

"Systir hans?" endurtók Marita og fölnaði.

;'Já, já", sagði gamli greifinn og lagði hendur sínar á höfuð þeirra segjandi: "Guð blessi ykkur, börnin mín".

— — — — — — — — — —

Nokkrum dögum síðar bjó gamli greifinn sig undir langa ferð. Móritz hafði fengið hann til þess, að heimsækja föðurlandið enn þá einu sinni. — Hann þurfti ekki að auglýsa nafn sitt, ekki gagnvart Eberharð, hvað þá öðrum, nema ef honum sýndist svo.— Og öldungurinn gat ekki staðið af sér þessa bón.

Seinna átti Móritz að fylgja honum aftur til dalsins kyrláta. Þar vildi hann deyja hjá hjarðmönnunum, sem hann hafði lifað fyrir síðustu árin.

XI.

Helstríð föðurmorðingjans.

Við flýtum okkur með ferðafólkinu til Óðinsvíkur, og komum þar að ættaróðals eigandanum á banasænginni.

Lestir og óregla höfðu eytt hinum síðustu kröftum Eberharðs. Eftir hinn ímyndaða dauða Ísabellu, hafði hann steypt sér út í ógurlegt svall og óhóf, til þess að reyna að draga úr hinum voðalegu sálarkvölum sínum; stundum lokaði hann sig inni heima hjá sér, án þess að sjá nokkurn annan mann en þjón sinn. En allar tilraunir til að bæta úr örvilnan sinni og angri, voru árangurslausar fyrir hann.

Að öðru leyti höfðu margar breytingar átt sér stað í héraði þessu, síðan við vorum þar seinast.

Barún Ehrenstam var nýlega dáinn, hann datt af hestbaki og hálsbrotnaði. Georg réð nú öllu í Liljudal, og var í meira lagi önugur við móður sína, sem alt af hafði verið svo meinlaus við hann, en Ísabella lifði óþekt og gleymd hjá ættingja Hólms í Álmvík.

Samt var nú Hólm farinn að sækja hana, því eftir dauða föður síns þráði hún mjög að sjá móður sína, einkum eftir að hún vissi af bréfum Hólms, að Georg var vondur við hana.

Þannig var ástatt haustkvöld nokkurt, dimt og vætusamt, þegar ferðavagn nam staðar fyrir utan aðaldyrnar í Óðinsvík.

Út úr vagninum stigu Móritz, Marita og faðir þeirra. Þau höfðu frétt um veikindi Eberharðs, og gamla greifann langaði til að sjá þennan ógæfusama son sinn enn einu sinni, til þess að geta hvíslað að honum fyrirgefningu sinni og huggað hann.

Við göngum inn í sveinherbergi Eberharðs. — Hann er þar einsamall í rúmi sínu, því æðið, sem á honum var, og einkum gerði vart við sig í óráðsspjalli hans, hrakti alla í burt frá banabeði hans.

Hann vildi heldur engan mann hafa hjá sér. Hann hafði lifað einlífi, og hann vildi deyja einn.

Menn höfðu stungið upp á því, að láta prest koma og hugga hann, en hann hló tryllingslega og spurði, hvort þeir héldu sig vera vitlausan.

Sjúklingurinn sat réttum beinum í rúminu og hafði sveipað rekkjuvoðinni um herðar sér, og var þannig ásýndum, að hugdjörfustu mönnum hefði skotið skelk í bringu við að sjá hann. Glampinn í svörtu augunum, sem lágu innarlega í höfðinu, var það eina, sem bar vott um líf. Kinnarnar voru öskugráar og holdlausar, hárið úlfgrátt, hékk í flyksum ofan á vott ennið af dauðasvita.

Eberharð þjáðist af voðalegum veikindum, sem læknarnir nefndu 'tabes dorsalis'.

Á vörunum lék ógeðslegt bros, tönnunum hafði hann bitið saman, til þess að byrgja inni líkamlegu og andlegu kvalirnar, sem voru að tæta hann í sundur.

Eins og áður er sagt, hafði hann sezt upp í rúminu, og veifaði nú höndunum í hring um sig eins og hann sæi vofur. Loksins sagði hann með röddu, sem engri mannlegri rödd líktist :

"Ha, við hyldýpið. Þarna eru þeir þá aftur — þessir fölu — ógeðslegu — blóðugu draugar. — Þeir ögra mér — kalla á mig — og ég er einn — hú—einn. Hér er svo kalt — og ég finn að dauðinn er að láta hjarta mitt frjósa — hjarta mitt, sem enginn vonargeisli kemst í nánd við til að verma—"

"Ég á að deyja — deyja? Já, — því blóðugu skuggarnir af föður mínum — sem ég myrti — systur minni, sem ég svívirti — heytmey minni, sem ég

kom til að fremja sjálfsmorð,— — benda mér að koma. Þeir vilja dansa við mig — á glóðheitu járni. Nú, jæja, komdu þá Angela, Ísabella — fórnardýr mín, — komið þið, við skulum dansa. Ha, ha".

Hlátur Eberharðs var hræðilegur.

"Við skulum dansa", bætti hann við, "jæja. Við skulum dansa við púkana úr víti fyrir hinum hæsta dómstóli. — Dómstóli — hann er ekki til — enginn guð, enginn refsari. Alt endar með þessu lífi. Ormarnir éta líkama okkar,— og sálin, deyr hún? Slokknar hún eins og kertisljós? — Jú, nei, ég veit ekki — ég trúi engu. Jú, ég veit hún brennur — brennur við eilífar kvalir. Djöf[illegible] setja hana á járnstein og steikja hana til mon[illegible]rðar, segja prestarnir, en svo verður hún aftur heil og er soðin í sjóðandi vatni — en ég trúi ekki prestunum — þeir eru lygarar allir til samans —"

"En ef það væri satt, — ef það væri til refsari,— ef að þruman, sem hamast í skýjunum, væri hótunarorð frá guði til glæpamanna".

"Ef ég mætti honum þar efra, sem ég steypti í fljótið, — ef ég mætti honum eitt augnablik, þá vildi ég heldur steypa mér ofan í hyldýpið til þess að þurfa ekki að sjá hann".

"Hú, þarna eru þeir komnir aftur í dimma krókinn. — Já, ég sé þá, þó dimt sé. — En máske þeir fari, ef meiri birta er. Heyrðu, Pierre,— ljós, ljós".

"Þjónninn kom þjótandi inn, þegar hann heyrði greifann kalla.

"Hvað viltu, herra greifi?" spurði hann.

"Ljós — kveiktu ljós".

"En hér eru ljósin allstaðar".

"Já, það er satt. — Farðu þá, — ég vil vera einn. Mér sýndist hér svo dimt".

Þjónninn ætlaði að fara.

"Nei, bíddu", kallaði greifinn.

"Hvað viltu, herra greifi?"

"Heyrðu, Pierre. — Heldurðu að nokkur djöfull sé til?"

"Já, hver efast um það?"

"Asninn þinn. — Heldurðu þá að nokkur guð sé til?"

"En þær spurningar. Ég skal sækja prest, ef þú vilt. Hann getur talað við þig um guð".

"Farðu norður og niður með prestana þína. Heldurðu að ég ætli að drekka kirkjuskolpið þeirra? — Nei, ég vil fá kampavín. Farðu og sæktu eina flösku af kampavíni, Pierre"

"Læknirinn hefir bannað að gefa þér vín".

"Læknirinn? Hver er að spyrja um hann, asnann þann? — Er hann hér enn? Láttu þá vinnumennina kæfa hann í Inn —"

"Þey — nú tala ég af mér. — Útvegaðu mér kampavín, þrællinn þinn, eða ég rek þig burt".

Að þú skulir geta talað þannig í andarslitinu, Hvers vegna ertu alt af að kalla á djöfulinn?"

"Af því hann er eini ættinginn minn eins og stendur. En, farðu, Pierre. Ég vil ekki sjá þig oftar".

Glaður yfir því að losna við greifann, flýtti Pierre sér út til hinna þjónanna.

Það var á þessu augnabliki, sem vagninn ók að dyrunum. Tveir af þjónunum þutu út til að sjá, hver kominn væri.

Á meðan reyndi Eberharð að standa á fætur, en gat ekki, svo hann hné máttvana ofan á koddann aftur.

"Það er hræðilegt, að deyja svona einmana", sagði Eberharð, "að eins hjúkrað af leigðum höndum. — Og flónið hann Pierre, sem heldur að til sé djöfull. — Einn djöfull, — hvaða gagn er að því? Nei, til að kvelja mig eilíflega þarf heila legíón,— það væri réttlátt, — en það er ekkert réttlæti til, — það

er lýgi. — Ó, guð, en hvað ég þjáist. — Guð? — En sú heimska, það er enginn guð til. Faðir minn er dauður. — Ég sé hann aldrei aftur. — Hann lifir ekki — hvorki á himni né jörðu".

"Hann lifir", sagði rödd rétt hjá honum.

Eberharð hrökk við og leit til dyranna.

Dyrnar höfðu verið opnaðar, og á þröskuldinum stóð hvíthærður öldungur, sem studdist við ungan mann. Bak við þá gægðist Marita inn.

Hann lifir og fyrirgefur þér, ógæfusami maður", endurtók öldungurinn með titrandi röddu.

"Ha, hvers rómur er þetta?" kallaði Eberharð "Hvar hefi ég heyrt þessa rödd?"

Gamli maðurinn reikaði að rúminu.

"Hann kemur nær", kallaði Eberharð tryllingslega. ";Nei, komdu ekki, gamli, — burt — burt — burt. — Ó, ég kafna".

"Það er faðir þinn", sagð öldungurinn. "Ég er kominn til að fyrirgefa þér. Ég er ekki dauður".

Eberharð hafði hnigið ofan á koddann. Hann heyrði ekki orð föður síns. Hjarta hans var sprungið.

Á þenna hátt endaði sorgarleikurinn, sem byrjaður var í París, þegar Crispin varð þess var, að Matthildur Stjernekrans, sem hann bjargaði frá höggstokknum, hafði svikið hann.

XII.

Endir.

"Og nú", sagði Móritz við föður sinn, daginn sem Eberharð var jarðaettur, "nú er ég eigandi Öð-

insvíkur. En hvaða gagn hefi ég af því? Ég hefi ekkert til að lifa fyrir".

"Telurðu þá listina og vísindin einskisvirði?" spurði gamli greifinn, "og sambræður þínir, þeir sem þú átt yfir að ráða. Hefirðu ekki skyldum að gegna gagnvart þeim? Og Marita, systir þín, á hún að vera aðstoðarlaus, þegar mín missir við, sem verður innan skams? — Nei, Móritz. Þú hefir mikið að lifa fyrir".

Undir eins og Eberharð var dáinn, kom fjarskyldur ættingi til þess að krefjast eigna hans. Honum var strax vísað burtu, því Móritz hafði nægar sannanir fyrir eignarheimild sinni.

Gamli greifinn hélt áfram að dyljast. Menn héldu, að hann og dóttir hans væru vinir Móritz, sem hefðu ferðast til Svíaríkis sér til gamans. Móritz og Marita voru þau einu, sem þektu atvikin, sem fram fóru við banabeð Eberharðs, auk föður þeirra.

Það var orðið að samkomulagi, að gamli greifinn og Marita skyldu vera í Óðinsvík yfir veturinn, og að Móritz skyldi fylgja þeim heim til Sviss aftur, þegar voraði, og vera þar hjá þeim yfir sumarið og haustið. Svo átti hann að fara aftur til Svíaríkis til að líta eftir eignum sínum, en á hverju ári átti hann að heimsækja greifann og Maritu, á meðan greinn lifði.

Útför Eberharðs gekk fyrir sig með mestu kyrð. Til staðar voru þar að eins Bergholm prestur, sem framkvæmdi prestsverkin, Hólm og fáeinir aðrir nágrannar, sem Móritz var kunnugur. Gamli greifinn og Marita létu ekki sjá sig. Þau höfðu læst sig inni á herbergjum sínum, og Móritz, sem nú fór ekkert leynt með frændsemi sína og þess framliðna, var gestgjafinn við þetta tækifæri, með aðstoð frú Bergholm, sem bjó til matinn.

Frúin var enn eins og hún átti að sér að vera,

en ekki alveg eins önug, því maðurinn hennar sótti nú um prófastsdæmi. Wáshólm prófastur hafði yfirgefið embætti sitt, og fengið annað feitara, svo Berghólm sótti um hans embætti.

Nokkrir af gestunum kölluðu Móritz greifa, en hann sagði þeim strax, að hann tæki aldrei á sig það nafn, heldur ætlaði sér framvegis að bera sama nafn og hann hefði borið til þessa. Menn geta kallað þetta dramb, ef menn vilja.

Að þessir viðburðir í Óðinsvík urðu gott efni í margmælgi og þvaður meðal nágrannanna, þarf naumast að taka fram. Hin óvænta koma bróður hins framliðna, sem engin hafði áður vitað neitt um, — því bæði Eberharð og Berghólm prestur höfðu geymt leyndarmálið hjá sér —, og sú tilviljun, að með honum kom gamalmenni og ung stúlka, varð tilefni til þess, að í átta vikur var naumast um annað talað.

Við sleppum þessu samt af því, að það hefir enga þýðingu fyrir sögu þessa, en látum þess getið, að engum af ættingjum hins dána kom til hugar að krefjast arfsins, þegar þeir sáu sannanir Móritz fyrir skyldleika hans og greifans framliðna.

Útfarargestirnir fóru snemma. Septembersólin kastaði geislum sínum á hálfvisnu trjáblöðin í garðinum, og hjá grafarmerki Matthildar Stjernekrans, sem prýtt var nýjum blómum, sátu þrír vinir og töluðu alúðlega saman.

Þessir þrír menn voru Bergholm prestur, meistari Hólm og Móritz.

Hinn síðastnefndi geymdi nú ekkert leyndarmál fyrir sig einan, því hann gat reitt sig á þögn hinna, og sagði þeim því alt eins og var, eftir að hafa fengið leyfi til þess hjá gamla greifanum. Þeir vissu því, hverjir gestir Móritz voru, og af hvaða ástæðum greifinn dvaldi huldu höfði langt frá föðurlandi sínu.

"Það hefir margt undarlegt komið fyrir þig, ungi vinur minn", sagði Bergholm prestur. "Þú hefir orðið að reyna margt, en það er lán fyrir þig, að þú hefir ávalt fylgt vegum dygðanna og velsæmisins. Þess vegna hefir líka forsjónin endurgoldið þér það með allsnægtum. Ég vona þú skiljir stöðu þína og verjir kröftum þínum til gagns mannkyninu, — og þá muntu ennþá einu sinni verða gæfumaður".

"Gæfusamur?" sagði Móritz gremjulega. "Ó, þú veizt ekki, hvað þú segir. Ég hefi orðið fyrir of sárum missi til þess, og of mörgum vonbrigðum. Tvisvar hefi ég elskað, Ísabellu og Maritu, en Ísabella er dáin og Marita er systir mín. — Mitt hjarta finnur ei framar ást; hún er lífsins fegursta blóm, en hefir ekki verið mér ætluð".

"Ertu viss um það?" spurði Hólm með dularfullu brosi.

Berghólm prestur brosti líka, því hann vissi einnig um endurvöknun Ísabellu.

"Alveg viss", svaraði Móritz. Getið þið efast um það?"

"Komdu til mín annaðkvöld, þá skal ég svara þér", sagði Hólm.— "Ég skal sýna þér mynd".

"Hvaðan er hún?" spurði Móritz.

"Ég kom í gær úr ferðalagi frá Smálandi með myndina. En samt er hún ekki frá skólanum í Smálandi", sagði Hólm brosandi.

"Satt að segja skil ég ekki við hvað þú átt".

"Ég trúi því. En láttu föður þinn og systur koma með þér. Viltu lofa því?"

"Já, við skulum koma. En ég hefi gleymt að spyrja um skólann þinn. Hvernig gengur þér með hann?"

"Ágætlega", svaraði Hólm. "Og það á ég þér að þakka. Skjalið, sem þú fékst hjá barúninum, hafði góð áhrif. Hann vogaði aldrei oftar að vinna

á móti mér, og hinir landeigendurnir fylgdu dæmi hans innan skams, svo skólinn er í blóma sínum".

Gamla greifann bar að í þessu ásamt Maritu, svo Hólm varð að hætta talinu.

Greifinn studdist við Maritu og sýndist mjög máttvana. Þegar hann nálgaðist grafarmerkið, stóðu vinirnir upp og tóku ofan.

"Pabbi", sagði Móritz, "hér kynni ég þig mínum beztu vinum, Berghólm presti og meistara Hólm. Þér er kunnugt um, hve mikið ég á að þakka góða prestinum, sem hefir reynst mér sannur faðir. Án hans væri ég ekkert".

"Já, ég veit það", sagði gamli greifinn viknandi. "Ó, herra prestur, þakklæti mitt til þín varir eilíflega. Án þín hefði ekki slík stund sem þessi komið fyrir mig. Án þín hefði ég líklega aldrei séð mitt kæra föðurland aftur".

"Ég var að eins verkfæri í hendi þess almáttuga" sagði presturinn bljúgur. "Hefði ég ekki verið hér, þá mundi hann hafa fundið annan".

"Heiðvirði prestur, sannur postuli", sagði gamli maðurinn og þrýsti Berghólm að brjósti sínu. "Ó, ef allir prestar líktust þér, þá væri heimurinn betri en hann er".

"Nú, nú", sagði presturinn og þurkaði tár af augum sínum. "Ég hefi séð þig áður, herra greifi".

"Þey. Ekki þessa nafnbót", tók greifinn fram í fyrir honum. "Stjernekrans greifi er dauður. Hann sefur á botni Innfljótsins".

"Hvað á ég þá að kalla þig?" spurði presturinn all-vandræðalegur.

"Kallaðu mig bróður", sagði greifinn brosandi og rétti honum hendi sína. "Erum við ekki bræður? Hefir þú ekki verið syni mínum sannur faðir?"

Hugfanginn þrýsti presturinn hendi greifans.

"Við höfum sézt áður", sagði hann aftur, "en

"Þú hefir líka breyzt mikið, góði vinur, en svo erum við nú ekki lengur ungir".

það eru mörg ár síðan, — að eins augun eru eins og þau voru, geislandi af blíðu og góðsemd".

"Nei, ég er bráðum sjötugur", sagði presturinn.

"Ég líka. Og þú hefir enn ekki fengið neitt betra embætti?"

"Nei, ég hefi verið óheppinn. En nú hefir mér verið bent á, að verða eftirmaður Washolms. Það sannast bráðum, hvort ég fæ það".

"Þú færð það", sagði Móritz hlýlega, "vertu viss um það. Hver ætti að geta neitað þér um atkvæði".

"Ó, ég hefi ekki gert mér miklar vonir", sagði presturinn brosandi, "ég sótti um það að eins fyrir bón konu minnar. Mér er sagt að barún Ehrenstam í Liljudal mæli með öðrum".

"Látum hann gera það, ég skal ekki hlífa honum", sagði Móritz. "Auðvitað hefir Georg nokkur áhrif, en ég og almúginn erum þín megin. Vertu rólegur, — þú skalt fá embættið".

"Þakka þér fyrir, sonur minn", sagði presturinn. "Ef ellin hefði gert mig óhæfan fyrir stöðuna, þá hefði ég ekki sótt um hana, en ég vona að geta starfað nokkur ár enn".

"Það er farið að kólna, við skulum fara inn", sagði Móritz, og rétti föður sínum hendina. "Við sjáumst annaðkvöld í Marienlundi.

Næsta kvöldið eftir samtal þetta ók gamli greifinn ásamt börnum sínum til Marienlundar. Hólm og María gengu út, en börnin þeirra hlupu út að girðingunni til að opna hliðið.

María, sem ekki vissi, hver þessi gamli maður var, bað gestina velkomna og bauð þeim að koma inn í húsið.

Þetta var í rökkrinu og ekki búið að kveikja ljósin. Bergholm prestur með konu og dætrum var líka kominn, og allur hópurinn settist kringum teborðið, sem stóð fyrir framan legubekkinn.

Af því teið er ekki alveg tilbúið", sagði María, þá getum við spjallað saman í rökkrinu á meðan. Móritz, þú getur sagt okkur ferðasögu þína, en segðu mér fyrst, hver þessi gamli maður er og unga stúlkan, sem ég er svo heppin að sjá á heimili mínu í kvöld?"

"Hver þau eru", sagði Móritz vandræðalegur. "Það er —"

"Ó, frú", greip gamli maðurinn fram í. "Ég er blátt áfram sveitabóndi úr Sviss, og þessi stúlka er dóttir mín. Ég hefi kynst Móritz Sterner, sem kom í dalinn þar sem ég bý, og fór með honum hingað til að sjá Svíaríki, sem er föðurland mitt, er ég hefi yfirgefið fyrir mörgum árum. Hjarðfólkið í dalnum, þar sem ég á heima, kallar mig Claus föður", sagði hann brosandi, "en dóttir mín heitir Marita. Nú veiztu þetta alt saman. Við erum nú gestir Móritz, en förum áður langt líður til Alpafjallanna aftur".

Á þessu augnabliki breiddist rauður bjarmi um herbergið, sem kom frá hinum enda stofunnar.

Allir litu þangað, og sáu að verið var að kveikja ljós bak við rautt tjald.

"Hvað er þetta?" spurði Móritz undrandi.

"Bíddu dáljtið, — þú sérð það bráðum".

Nú varð þögn nokkur augnablik.

Tjaldið var dregið til hliðar skyndilega, og jafnfögur og áður stóð Isabella Ehrenstam þar, í sama klæðnaðinum og Móritz sá hana í síðast. — Utan

um svarta hárið hennar lá einnig nú blómsveigur úr hvítum þyrnirósum.

Þar sem birtan skein skærast, knéféll unga stúlkan og rétti hendurnar í áttina til Móritz, sem stóð eins og þrumulostinn.

"Eilífi guð", sagði hann loksins og þaut til hennar. "Er þetta sjónhverfing frá landi hinna himnesku anda? — Ísabella !"

"Móritz", sagði unga stúlkan með þeim róm, sem ekki er unt að lýsa.

"Það ert þú — þú lifir — þú ert ekki dáin", kallaði hann ofsalega kátur, og þrýsti henni að hjarta sính. "Unnusta mín — mín föla, sárt saknaða heitmey".

"Þú hrindir mér þá ekki frá þér, Móritz? — Það er ekki Ísabella Ehrenstam, sem þú þrýstir að hjarta þínu, því hún er dáin. — Gröfin friðþægir fyrir afbrot forlaganna. — Er það ekki, Móritz?"

Móritz gat engu svarað, svo var geðshræring hans mikil, en gleðitárin sögðu frá tilfinningum hans.

"Hvað er þetta, Móritz?" sagði gamli greifinn og gekk til þeirra.

"Þetta er sú heitmey, sem þú saknaðir svo sárt? Hún er þá ekki dáin?"

"Ó", kallaði Marita fjörlega. "Nú efast þú ekki lengur, Móritz. — Nú sérðu að guð er góður —"

"Já", sagði Móritz hátíðlega, og þrýsti Ísabellu að hjarta sínu. "Guð er góður. Leikur forlaganna er undarlegur, en forsjónin gerir gott úr öllu".

Við gætum nú lagt frá okkur pennann, og látið lesarann geta sér til leikslokanna, en við álítum það þó skyldu okkar, að minnast með fáum orðum á hinar persónurnar, sem við söguna eru riðnar.

Barúnsfrú Ehrenstam varð alveg forviða, þegar hún sá Ísabellu, sem hún hafði álitið löngu dauða. Hinar veiku taugar hennar fengu slæman snoppung, en í rauninni þótti henni vænt um þetta atvik, því hún bjóst við að fá betra heimili hjá Móritz og Ísabellu, heldur en hún átti hjá Georg, sem nýlega var kvongaður ríkri aðalsmeyju frá Austur-Gautlandi.

Barúnsfrúin samþykkti því giftingu Móritz og Ísabellu. Henni féll það samt illa, að Móritz vildi ekki láta kalla sig greifa, en huggaði sig við það, að Ísabella myndi kalla sig greifainnu.

En eftir að Ísabella var gift, lét hún ávalt kalla sig frú Sterner, svo barúnsfrúnni brást von sín.

Stjernekrans greifi og Marita fluttu aftur í dalinn sinn í Sviss með vorinu. Móritz og Ísabella fóru með þeim og dvöldu þar tvo mánuði. Eftir það heimsóttu ungu hjónin gamla greifann á hverju sumri meðan hann lifði. Eitt sumarið, sem þau dvöldu þar um tíma, dó gamli greifinn, og sá Móritz um útför hans.

Hjarðmennirnir báru hann til grafar og voru mjög sorgbitnir yfir því að missa hann.

Marita fylgdist með ungu hjónunum til Svíaríkis eftir jarðarför föður síns, og settist að í Óðinsvík, sem lagsmær Ísabellu. Hvað um hana varð eftir það, getur skeð að við látum í ljósi í nýrri bók, sem verður eins konar viðauki við þessa sögu.

Berghólm prestur fékk embættið, sem hann sótti um, og varð prófastur árið eftir. Britu Cajsu þótti vænt um, að vera kölluð prófastsfrú, og það er sagt, að hún hafi hætt að rífast eftir það. Óskar hlaut góða giftingu í Gautaborg og leið þar vel. Hann heimsótti foreldra sína á hverju ári, og var þá einnig kærkominn gestur í Óðinsvík.

FORLAGALEIKURINN

Og Helen — leikmærin. — Hún var fyrir löngu hætt að leika, og var sezt að á litlu ábýli í Wermalandi, þar sem hún lifði sem nunna. Hún er lifandi ímynd hinnar iðrandi Magðalenu. Móritz og Ísabella heimsækja hana oft, og hún er Móritz sérlega þakklát, því hún eignar honum umskifti sín til hins betra.

Washolm prófastur er nýlega dáinn af slagi. — Hann var orðinn of feitur síðustu árin, en lærða konan hans því magrari.

Jakob Kron er fyrir löngu orðinn að dufti í kistunni sinni, sem aldrei var rannsökuð, en við hlið hennar stendur nú kista föður hans.

Þannig endar sagan um forlagaleikinn.

Arnljotur B. Olson

Arnljótur B. Olson

JAN LITLI.

Vegurinn, sem lá heim að búgarðinum hans Bugfords bónda, var skrældur og skráþur af sólarhitanum, en smá vindhviður þeyttu þykkum rykskýum á alt, sem fyrir var. Þyrnagirðingin kringum aldingarðinn var grá af ryki; trén í garðinum og stórþvotturinn hennar „móðir Bugfords", sem hengdur var til þerris, var undarlega dökkur og óþrifalegur. Drenghnokki var á leiðinni heim að húsinu, og fór mjög hægt; hann var á bættum fötum, með rifinn stráhatt á höfðinu, lítinn böggul innan í gömlum vasaklút, bar hann undir hendinni, sem alt var rykugt, eins og annað sem úti var.

Móðir Bugford kom í þessum svifum út í dyrnar, en var ekki búin að koma auga á drenginn á götunni; hún sá einungis rykmökkinn, sem stefndi á þvottinn hennar, og var í illu skapi út af ýmsu, en einkum rykinu. Það var því óheppilegt og óárennilegt fyrir hinn rykuga og ræfilslega Jan litla, að koma, þegar svona stóð á sökum. En það vissi hann ekki, auminginn.

Jan litli var 8 ára og mjög smár vexti eftir aldri, auk þess feiminn og óframfærinn, svo allir á fátækraheimilinu, þar sem hann hafði dvalið síðastliðið hálft

ár, furðuðu sig yfir því, sérstaklega forstöðukonan. Hún var því óvön, að fólkið hikaði við að biðja um meira en einn bolla af mjólk, en það hafði vesalings Jan aldrei komið sér að.

Hvernig skyldi honum þá vegna hjá hinni harðlyndu "móður Bugford"?

"Mér finst það óþolandi, að vita til þess, að nokkur af minni ætt sé á sveitinni", sagði hún einn dag við forstöðukonuna. "Hann Salómon minn og ég höfum því ákvarðað, að taka Jan litla til okkar, — og veit ég þó, að það er engin smávegis ábyrgð, — slíkur óreglumaður sem faðir hans var".

"Það er ekkert að óttast með Jan litla, aumingjann", sagði forstöðukonan. "Það skyldi þá helzt vera, hvað hann er istöðulítill, því það er reglulega samvizkusök, að þurfa að finna að við hann, aumingja barnið".

"Ó, það ætti að vera auðvelt, að venja hann af því", sagði "móðir Bugford". "Það hefir verið dekrað of mikið við drenginn, það er meiningin. Sendu hann bara til mín, þegar honum eru batnaðir mislingarnir".

Fátækraheimilið lá hér um bil hálfa [illegible] frá Bugfords. Daginn, sem Jan átti að fara [illegible] forstöðukonan honum á leið, þangað [illegible] heim. Þar stansaði hún og horfði á eft[illegible] sem ofur hægfara hélt áfram einsamal[illegible] meðaumkunarsvipur á h[illegible] einarðlega andlit he[illegible] og hrifin af eðallyndi og viðkvæmni hljóp hún á [illegible] honum, faðmaði hann og kysti hina fölu [illegible] Jan þrýsti sér að henni skjálfandi og [illegible] yfir þessum óvæntu blíðu-atlotum, en tárin [illegible] niður rykuga andlitið. Síðan hélt hann áfram heim að húsinu.

Þegar hann var nær því kominn [illegible] að d[illegible]unum [illegible] girðingunni, stansaði [illegible] að [illegible]ndir

stórri eik rétt hjá veginum. Honum reis hugur við að fa[illegible] heim að húsinu og spyrja eftir frænku sinni. Því [illegible]ðurinn hindraði hann að sjá hana þar fyrir in[illegible]. Hann lagði frá sér böggulinn og leit áhyggjufullur yfir skóginn. Í akurbrúninni skamt þar frá, kom [illegible]ena vappandi hægt og varlega, með hóp af ungu[illegible] kring um sig. Ó, hve fallegir þeir voru og [illegible]nægul[illegible] [illegible] hlaut líka að vera eitt af því inn[illegible]elasta [illegible] [illegible]im[illegible]num, að geta þannig leikið sér eins og [illegible]ssir [illegible] [illegible]. Og hann óskaði með sjálfum sér [illegible] ha[illegible] [illegible] [illegible] yða æfinni úti í [illegible]gi, milli ilmandi b[illegible]m[illegible] [illegible]la[illegible] [illegible]ýddra trjánna, [illegible] með heiðbláan hei[illegible]

Þá heyrð[illegible] þytur [illegible] lofti, svo Jan hrökk upp úr [illegible] [illegible]um sínum; hann sá eitthvað dökkleitt þjóta [illegible] sér, og steypa sér ofan í ungaflokkinn, taka hina [illegible]u hænsa-móður og fljúga með hana burtu í blóð[illegible] [illegible]m klónum. Þetta var haukur, sem á einu vetfangi, með grimd og miskunnarle[illegible]i, eyðilagði sældarlíf unganna, sem Jan hafði ö[illegible]að nýlega.

Jan litli stóð alveg hissa og [illegible]fandi af hræðslu [illegible] [illegible]nn var að hugsa um vesal[illegible] [illegible]gana, hvað nú mundi verða um þá, — hvort n[illegible] [illegible]undi aumkva [illegible]ig yfir þá, og taka þá inn á h[illegible] [illegible] fyrir móður[illegible]ausa fuglaunga. Og aftur runnu tárin niður hið föla og skelfda andlit hans.

Þá heyrðist hvínandi rödd frá garðsdyrunum, og móðir Bugford kom áleiðis til hans, og kallaði um leið og hún leit hörkulega á drenginn: "Hvað hefir þetta að þýða? Ert það þú, Jan Skinner? Hvað svo sem ertu að gera á þessum slóðum? Þú ert þó líklega ekki strokinn frá fátækraheimilinu?"

"Ég hugsa hann sé kominn til að vera hjá okkur", sagði Salómon Bugford, sem hafði verið með konu sinni út að garðshliðinu. "Ég talaði við for-

stöðukonuna í gær, þegar ég fór þar hjá, og hún kvaðst mundi senda drenginn hingað í dag".

"Haltu nefinu frá þessu, Salómon", sagði móðir Bugford hranalega, "þú hefir ekki minsta vit á barna uppeldi. Nú, Jan", sagði hún síðan og leit á drenginn, "þú ert þá kominn til að vera hjá frænku þinni, og ég vona þú metir eins og verðugt er þann vanda sem ég tek upp á mig með því".

Hann svaraði: "Já, þakk", en svo lágt að varla heyrðist.

"Já, þú verður að muna, hve mikið ég og frændi þinn leggjum í sölurnar, að ala þig upp meðal okkar eigin barna, slíkur drykkjuhundur, sem hann faðir þinn var".

Jan horfði á hana, dauðhræddur og forviða. — "Bara hún berji mig ekki", hugsaði hann með sjálfum sér. Salómon fékk sér væna tóbakstölu og gekk í hægðum sínum heim að húsinu.

Móðir Bugford og Jan komu á eftir, og er hún hafði vísað honum til sætis í útidyraganginum, tók hún af honum böggulinn, til að sjá, hvað í honum væri. En það var hvorki mikið né merkilegt, sem geymt var í þessum upplitaða vasaklút: eitt par af bættum fötum, gömul skopparakringla og glerkúla, og er hún var viss um, að það var ekki meira, tók hún það með sér inn í eldhúsið.

Þegar hún kom fram aftur, sat Salómon hjá drengnum, hafði lagt handlegginn um háls honum og strauk dökku, hrokknu hárlokkana hans frá enninu.

"Salómon Bugford, ég segi þér það afdráttarlaust", sagði hún fokreið, "ef þú ætlar að gera þig að því flóni, að venja drenginn á allskonar brek, þá sendi ég hann á fátækraheimilið aftur, það geturðu verið viss um. Komdu hingað strax. Jan, hvað stendur þarna upp úr vasa þínum?" Hún fór með

hendina ofan í vasann, og kom með guttaperkabolta, gamlan vasahníf og — tóbaksmola.

Hún hneig niður á bekkinn og leit til Jans svo ógnandi, að hann skalf eins og hríala í hvössum vindi. Hún veifaði tóbaksbitanum og stundi upp: "Salómon, viltu bara sjá, hvað pilturinn hefir meðferðis?"

"Já, ég sé það. Er það ekki sprengivél?"

"Hú, Salómon, þetta er ekki til að henda gaman að. Gáðu að því, ég fann tóbakið í vasa drengsins. Manstu, að hann er svo að kalla kjöltubarn, bara 8 ára. og þó hneigður fyrir tóbak. Þetta sagði ég þér, þegar þú vildir taka barn Jakobs Skinners, því 'sjaldan fellur eplið langt frá eikinni'. Það er einungis eitt fótmál frá því að brúka tóbak og að drekka brennivín, og þar frá er ekki langt til gálgans. Jan Skinner, hefurðu nokkuð af þessu óðæði upp í þér?"

"Ég — ég veit ekki", stamaði drengurinn, utan við sig af hræðslu.

"Ég veit ekki, segir þú, — ég spyr, hvort þú sért með tóbak upp í þér".

"Hvort ég hefi tóbak upp í mér? Nei, ég —"

"Svona, svona, það er nóg komið af þessu. — Komdu nú inn, svo ég geti þvegið af þér meiri hlutann af skarninu, sem þú ert með í andlitinu; þú mátt trúa mér til þess, að slíkt er ekki gert um skör fram".

Þegar þau komu inn í eldhúsið, stansaði hún framan við eldstæðið, lagði tóbaksmolann upp á hillu og sagði um leið: "Ef þú dirfist að taka það ofan, þá verðurðu flengdur. Skilurðu það?"

"Ja-á", sagði drengurinn með grátraust.

Þegar hún var búin að ríta af honum mestu óhreinindin, skildi hún við hann og gekk út til manns síns.

"Ég veit ekki hvar þetta lendir, að smábörn brúki tóbak. Ég hefi einhversstaðar lesið, að það geri þau að bjánum", sagði hún og leit áhyggjulega til manns síns.

Salómon studdi sig við girðinguna og horfði á býflugu, sem flaug suðandi úr einu tré í annað.

"Ég er nú búinn að brúka tóbak í nokkur ár, og hefi aldrei orðið þess var, að það gerði mér ilt", sagði Salómon með mestu hægð.

"Ónei, það er ekki heldur mikið að marka, því sá hefir enga vitsmuni að missa, sem hefir verið bjáni alla æfi; en ég ætlast til, að þú hafir ekki neitt þesskháttar fyrir barninu, — mundu það".

Það var liðin rúm vika. Jan var að keppast við að hreinsa illgresi í garðinum. Ákaflega heitt hafði verið um daginn, og þegar hann í rökkrinu um kveldið bar seinasta fangið af illgresinu út í svínastíuna, lá honum við að hníga niður af þreytu, hann hafði dynjandi höfuðverk, og í það heila tekið leið honum mjög illa. Hann fann sárt til þessj að hann væri einmana munaðarleysingi, sem öllum væri sama um. Svo laumaðist hann heim að húsinu og inn í eldhusið. Ljtilsháttar skímu lagði inn um gluggann, sem til vesturs sneri. Hann sá þar engann. Honum varð litið upp á hilluna, þar sem tóbakið var geymt. "Bara ég mætti sem snöggvast líta á dýrgripinn, sem ég á þarna", hugsaði hann með sjálfum sér. Með mestu varkárni færði hann stól nær hillunni og fór svo upp á hann; en svo veit hann ekki fyrri til, en frænka hans stendur fyrir aftan hann og þreif óþyrmilega í handlegginn á honum og fleygði honum ofan af stólnum.

Hann varð máttlaus af hræðslu og gat engu orði upp komið. Hún hratt honum á undan sér út í horn og stóð þar yfir honum, afskræmd af ilsku og reiði.

"Þú manst hverju ég lofaði þér", sagði hún, "og nú skaltu komast að raun um, hvernig það er að vera óhlýðinn".

"Ég hefi ekki snert það", stundi Jan upp og skalf eins og hrísla.

"Þegiðu eins og steinn, og hreyfðu þig ekki meðan ég sæki vöndinn", sagði hún og rauk svo út.

Þegar hún kom til baka var Jan horfinn.

Nær frávita af hræðslu og dauðans angist hafði hann flúið út úr húsinu og inn í rúgakurinn. Hann reif sig til blóðs í andlitinu á rúgstöngunum, en sinti því ekki; óttinn rak hann áfram viðstöðulaust, meðan náttmyrkrið varð þéttara í kring um hann og honum fanst hann heyra ýmisleg hljóð, sem hann skildi ekkert í. Hann stóð ekki við fyr en hann var kominn yfir akurinn og út á veginn. Þar stansaði hann, yfirkominn af mæði. Hann hafði enga hugmynd um hvert hann ætti að snúa sér, en heim til frænku sinnar skyldi hann aldrei fara, það var hans fasta áform. Máske hann gæti lifað í skóginum eins og fuglarnir? En nú var þar svo dimt og óskemtilegt, svo hann hrylti við. Nei, þar gat hann ekki verið.

Þá datt honum í hug, að fara til baka á fátækraheimilið. Móðir Morton hafði verið honum góð upp á vissan máta, og kvaddi hann með kossi að skilnaði. Honum vöknaði um augu, er hann mintist þess.

Langt burtu sá hann ljósið í gluggunum á fátækraheimilinu, svo hann fór að hlaupa í áttina, eins hart og fæturnar gátu borið hann. Alt í einu fann hann sáran sting undir síðunni, svo hann hlaut að standa við og blása mæðinni. Síðan settist hann niður, úrvinda af þreytu, honum fanst alt hringsnúast og hné meðvitundarlaus út af í blautt grasið.

Þar fanst hann morguninn eftir, fárveikur og meðvitundarlaus. Hann var fluttur til frænku sinn-

ar, — en nú gerði honum það hvorki frá né til, því hann vissi ekki af því.

Læknirinn sagði, að það væri lungnabólga, afleiðing af ofkæling, eftir nýafstaðna mislinga, og væri mjög ólíklegt að hann lifði það af.

Hann lá inni í stofunni og Salómon var stöðugt yfir honum.

"Mér datt ekki í hug, að hann tæki það svo nærri sér", sagði móðir Bugford og lézt vera klökk í rómnum, "og hafi ég verið heldur hörð við hann, þá gerði ég það þó í beztu meiningu".

Þegar hún var farin, og Salómon var þar einn eftir, og horfði sorgbitinn á hið litla barnsandlit, þá lauk Jan upp augunum og leit til hans, og var auðséð, að hann var með fullu ráði, í fyrsta sinni síðan hann varð veikur, og er það oft þannig, undir það síðasta.

Salómon kraup við rúmstokkinn, og strauk hinar litlu og mögru barnshendur.

"Ég mundi ekki hafa gert það, ef ég hefði nokkru ráðið", sagði hann blíðlega, "ég hefði ekki tekið tóbakið þitt frá þér; sjálfur hefi ég ekki snert við tóbaki síðan, — ég hefi ekki haft neina ánægju af því".

Síðan stóð hann upp, og tók hinn óhappasæla tóbaksmola. "Hérna hefirðu hann nú, drengur minn", sagði hann blíðlega, "og ef nokkur —"

Hin litla, magra hönd hafði gripið dauðahaldi um molann.

Á næsta augnabliki kom hræðslusvipur á fölt andlitið hans, og hann tautaði í hálfum hljóðum:

"Frænka sagði ég mætti ekki snerta hann".

"Kærðu þig ekki um það", sagði Salómon hughreystandi, "þú mátt hafa það óhræddur hér eftir, það er það eina, sem ég get gert fyrir þig nú".

Og með hinn dýrmæta tóbaksmola í lófa sínum dó Jan litli, auminginn.

JAN LITLI

Móðir Morton, forstöðukonan á fátækraheimilinu, kom yfir um, þegar hún frétti að Jan væri dáinn. Hún kom með stóran krans af hvítum rósum til að leggja á kistuna.

Salómon sat þar inni hreyfingarlaus og horfði á hið hvíta barnsandlit, þegar hún og móðir Bugford komu þar inn.

"Hann var það merkilegasta barn, sem ég hefi séð", sagði móðir Morton hrifin, "og föður sinn elskaði hann yfir alt í heiminum. Það var reglulega átakanlegt, að sjá hve innilega vænt honum þótti um hluti þá, er hann átti eftir föður sinn, — gamlan vasahníf og bita af tóbaki. Já, ég ætlaði eitt sinn að taka þetta af honum, en þá grét hann svo sárt, eins og hann ætlaði að springa af harmi; — og það var svo sem sjálfsagt, að ég léti hann hafa þessa dýrmætu menjagripi. Ójá, góður og merkilegur drengur var hann", bætti hún við, um leið og hún laut niður grátandi og strauk ennið á líkinu.

Og þá sýndist einnig hið kalda hjarta móður Bugfords að klökna, hún kraup niður við kistuna og þrýsti kossi á hinar köldu varir.

Það var sá fyrsti, sem hún gaf honum, — en fyrir Jan litla hafði það nú enga þýðingu.

(Lauslega þýtt af S.M.L.).

Arnljótur B. Olson

Skrifið yður fyrir HEIMSKRINGLU svo að þér getið ætíð fylgst með aðal málum Íslendinga hér og heima.

HEIMSKRINGLA

Published every Thursday by the

Heimskringla News & Publishing Co. Ltd.

Verð blaðsins í Canada og Bandaríkjum $2.00 um árið (fyrir fram borgað),
Sent til Íslands $2.00 (fyrir fram borgað)

B. L. BALDWINSON
Editor & Manager

Office:
729 Sherbrooke St, Winnipeg.
P. O. BOX 3083. Talsími G. 4110.